ISSN: 2243-7703

International Journal of Research Studies in

Education

2026 Volume 15 Number 22

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

International Journal of Research Studies in Education

Volume 15, Issue Number 22
2026

http://consortiacademia.org/ijrse/

Abstracted & Indexed by: CrossRef, Google Scholar, Index Copernicus, NewJour, OAIster, OCLC, Open Archives Initiatives, Open J-Gate, Open Journal System, PKP Open Archives Harvester, Ulrichs Database, and WorldCat

Founding Editors

Dr. Porfiria Ferrer, Philippines
Dr. Teodorico Micua Jr., Philippines

NPRE Editorial Board Members

Dr. Fides del Castillo, De La Salle University (NPRE President)
Prof. Cristina Macascas, Philippine Normal University (NPRE Vice- President)
Dr. Muthmainnah, Universitas Al Asyariah, Indonesia (NPRE International and Linkages Coordinator)
Mr. Brent Roi Gutierrez, Batangas State University (NPRE International and Linkages Coordinator)
Dr. Lita A. Bacalla, Cebu Normal University (NPRE National Coordinator – Public Sector)
Dr. Noelah Mae D. Borbon, First Asia Institute of Technology and Humanities (NPRE National Coordinator – Private Sector)
Dr. Irene M. Ycoy, Spring Lake Middle School, North Carolina, USA (NPRE Luzon Coordinator)
Eng. Jennette J. Lozano (NPRE, NCR Coordinator)
Mr. Jonathan James Canete, De La Salle University/ Ateneo de Manila University (NPRE NCR Coordinator)
Dr. Rizalina Truya, Visayas State University (NPRE Visayas Coordinator)
Dr. Radji A. Macatabon, University of Southern Mindanao (NPRE Mindanao Coordinator)
Dr. Norma Menez, Lyceum of the Philippines University (NPRE Board of Adviser)
Dr. Felisa Marbella, Sorsogon State University (NPRE Board of Adviser)
Dr. Cris Zita, First Asia Institute of Technology and Humanities (NPRE Board of Adviser)
Mr. Jefferson Marcelo, University of Makati (NPRE Luzon Coordinator)
Mr. Clarence Darro del Castillo, President, Lumina Foundation

Senior Editorial Board Members

Dr. Amy Roberts, University of Wyoming, United States
Dr. Darwin C. Rungduin, Philippine Normal University, Philippines
Dr. Kwartarini Wahyu Yuniarti, Universitas Gadjah Mada, Indonesia
Dr. Pacha Malyadri, Government Degree College, Osmania University, India
Dr. Sheilla Trajera, University of St. La Salle, Philippines
Dr. Teresita T. Rungduin, Philippine Normal University, Philippines

For a complete list of editorial board reviewers, please refer to http://consortiacademia.org/editor/

© Consortia Academia Publishing

International Journal of Research Studies in Education

2026 Volume 15, Issue Number 22

- Welcoming the stranger: A foreign student's cross-cultural experience in the Philippines
  Nguyen, Thuy Bao Tran

- Effectiveness of Multimedia Arts Skillset (MArS) on the performance task of Grade 10 learners
  Apolinar, Marciano M., Jr.

- Paggamit ng Canvas LMS sa paglinang ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12
  Talledo, Mary Cris L.

- Senior high school academic strand and mathematics performance of students
  Gagto, Rico G.

- Simbolismo sa realistikong pamumuhay ng mga Sebwano sa mga piling awitin ni Max Surban
  Vistas, Jazelyn; Alvarado, Elsie

- Reciprocal teaching para sa pag-unawa sa maikling kuwentong Asyano ng Baitang 9
  Rosaceña, Rina D.

- Psychological safety and knowledge sharing behavior of public elementary school teachers in Bambang II District
  Urban, Eden Joy S.; Vadil, Carlo F.; Agustin, Arnel A.

- Lived experiences of working students in managing academic and work requirements of Science Major Students at Central Bicol State University of Agriculture–Pasacao SY 2025-2026
  Portuguez, Sharlene Mae L.; Sibulo, Bea P.; Oco, Shiela B.; Modino, Ma Isabel A.; Onrubia, Bea Mae B.; Paceño, Abegail D.

- Lokal na wika sa digital na panahon: Isang comparative digital ethnography sa Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa pagbuo ng identidad ng kabataan
  Niego, Suzette S.; Deramas, Marjorie Ann; Marbella, Felisa D.

- The Four-Point Reflective Transformation Model (4-RTM): Framework for evaluating community extension project's impact by phase in Philippine setting
  Bolintao, Jeng Jeng M.; Castriciones, Serapio O.; Codod, Christie Lynn; Vadil, Carlo F.

- Supervisory competency and accountability in public school construction management: An empirical study of decentralised infrastructure delivery in Handeni District Council, Tanzania
  Ngassa, Sell; Karoli, Mrema

- Process writing strategy bilang estratehiya sa pagpapahusay ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 10
  Bacho, Ralp J.

- Human behavior in local government organizations: Convergent-parallel study of academic performance and insights of students in the Master in Public Administration program
  Salinas, Edilberto H.; Del Mundo, Fernando C.; Bautista, Jezza-Lyn L.; Vadil, Carlo F.

- Representasyon ng kababaihan sa mga piling tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo
  Manlise, Gigi B.

- Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa ng antas 11
  Margallo, Florefe B.

- Teaching job satisfaction as determinant of teaching resiliency of public elementary school teachers in Bambang I District
  Cayat, Milabelle D.; Bullecer, Wilhelmina C.

- Comparative endpoint risk management of macOS and Windows: Evidence from Philippine SMEs and implications for educational technology governance
  Maniago, Angel May

- Teachers' self-reported AI literacy across educational levels in Greece: Awareness without conceptual depth?
  Gavriilidou, Zoe

- Metacognitive strategy sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10
  Villarin, Haji Hakem Moro D.

- Guided writing method sa intensipikasyon ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay sa Filipino 9
  Villarin, Jessica M.

International Journal of Research Studies in Education

Volume 15, Issue Number 22

2026

About the Journal

The *International Journal of Research Studies in Education* (IJRSE) is an international, peer-reviewed, open-access, multidisciplinary scholarly journal published by *Consortia Academia*; a non-profit organization established in 2005 to promote scholarly communication and provide opportunities for emerging and established researchers to disseminate their work. Since 2019, Consortia Academia has collaborated with the *Network of Professional Researchers and Educators (NPRE)*; a non-stock, non-profit organization dedicated to advancing the professional development of researchers and educators, particularly within the ASEAN region. IJRSE is committed to advancing educational research, theory, policy, and practice by publishing original, methodologically rigorous, and theoretically informed scholarship. The journal promotes interdisciplinary collaboration, international academic exchange, and the dissemination of research contributing to educational improvement across diverse institutional, cultural, and national contexts.

Focus and Scope

IJRSE welcomes quantitative, qualitative, and mixed-methods research, including experimental and quasi-experimental studies, surveys, case studies, action research, longitudinal investigations, systematic and scoping reviews, meta-analyses, and conceptual, theoretical, methodological, and policy analyses. The journal covers educational research across early childhood, primary, secondary, tertiary, graduate, vocational, adult, community, and lifelong education. Areas of interest include, but are not limited to:

- Teaching, learning, curriculum, and pedagogical innovation;
- Educational leadership, administration, governance, and policy;
- Teacher education, professional development, and teacher identity;
- Educational psychology, student development, and well-being;
- Educational technology, digital learning, and artificial intelligence;
- Educational assessment, evaluation, and quality assurance;
- Inclusive, special, indigenous, and multicultural education;
- Language education, literacy, and multilingual learning;
- Filipino language, Philippine literature, and culture in education;
- Higher education, internationalization, and institutional development;
- Comparative and international education;
- Vocational, adult, community, and lifelong education; and
- Educational research methodology and interdisciplinary studies.

IJRSE particularly encourages international, cross-national, comparative, culturally responsive, and locally grounded research. Studies situated within specific educational contexts, including the Philippines, are welcomed when they demonstrate meaningful theoretical, methodological, analytical, or practical contributions to broader educational scholarship.

Language of Publication and Filipino Scholarship

IJRSE accepts scholarly manuscripts written in *English* or *Filipino*. Manuscripts submitted in either language are evaluated according to the same standards of originality, academic integrity, methodological rigor, scholarly contribution, and peer-review quality. The journal recognizes Filipino as an important language of intellectual inquiry and scholarly communication. It particularly encourages research concerning Philippine education, language, literature, culture, indigenous knowledge, multilingual learning, and culturally responsive educational practices. To promote international visibility and accessibility, authors publishing in Filipino are encouraged to provide an English title, abstract, and keywords alongside their Filipino-language equivalents. These elements may enhance international scholarly communication and discoverability through academic databases and search engines, subject to their respective indexing policies.

Policy Basis. The journal's support for Filipino-language scholarship is consistent with Article XIV, Section 6 of the 1987 Philippine Constitution, which provides for the development and use of Filipino, and Republic Act No. 7104, which established the Commission on the Filipino Language. Through this policy, IJRSE supports the advancement of Filipino as a language of academic research while fostering engagement with the international scholarly community.

Editorial and Publication Policies

All manuscripts undergo editorial screening and peer review in accordance with the journal's publication policies. Submissions are assessed for relevance, originality, research ethics, methodological quality, and scholarly contribution. IJRSE maintains an open-access publishing model to facilitate the dissemination and exchange of educational knowledge. Accepted articles are published under the journal's applicable publication and copyright policies, with Digital Object Identifiers (DOIs) assigned where applicable. Authors should consult the journal's guidelines concerning manuscript preparation, research ethics, authorship, originality, and declarations of artificial intelligence use.

Abstracting, Indexing, and Discoverability

Consortia Academia identifies the following among its indexing, discovery, metadata, and scholarly information services: Crossref, Dimensions AI, Google Scholar, Global Impact Factor, Index Copernicus, NewJour, OAIster, Open Archives Initiative, Open J-Gate, Scilit, Ulrichs Database. For archival purposes, a hard copy of the journal is maintained at the National Library of the Philippines.

Indexing Notice: These services maintain independent coverage policies, selection criteria, and update schedules. Inclusion or discoverability through a particular service does not guarantee coverage of every published article. Indexing status and availability may change over time.

For inquiries and submissions please email the editor (ijr.edu@gmail.com).

IJRSE website:
https://consortiacademia.org/ijrse/

Review guidelines:
https://consortiacademia.org/review/

Author submission guidelines:
https://consortiacademia.org/author/

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 1-8

Welcoming the stranger: A foreign student's cross-cultural experience in the Philippines

Nguyen, Thuy Bao Tran ✉
Gia Dinh University, Vietnam (tiensanho@gmail.com; tranntb@giadinh.edu.vn)

Received: 20 September 2026 **Revised**: 6 October 2026 **Accepted**: 8 October 2026
Available Online: 10 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26422

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

This article is an elucidation of a cross-cultural experience of the author as a foreign student in the Philippines. It is a reflection conceived from the threefold standpoint of cultural psychology, phenomenology, and ethics. Any kind of personal, cross-cultural experience usually takes place within the confines of the existential, ethical, and phenomenological *encounter* between the *self* (the human subject) and the *other*. This exposition considers *that* encounter against the backdrop of a concrete personal experience (existentialism) and of the Levinasian ethics and phenomenology. The setting of the author's *lived experience* is the Filipino way of life (culture) and its indigenous network of moral values. In particular, the subject of this article zeroes in on the Filipino cultural attitudes of hospitality and joyfulness (*la joie*). This author has concretely experienced this twin-value in the course of her sojourn in the Philippines as a foreigner—or, to use Levinas's term, as an *other*. This treatise therefore considers the welcoming and joyful "Face" of the Filipino from the cultural eyes of a foreigner or a stranger. There is a certain measure of paradox in *my* experience—and encounter—with the Filipino as an *other* to me. It is a *paradox* that my own moral *self* has been enriched, and my own self-knowledge has been deepened, by my encounter with the Filipino *other*, to whom I myself am an *other* and a stranger.

Keywords: otherness, self, Filipino hospitality, pakikipag-kapwa, utang-na-loob, Levinasian phenomenology

© The Author(s) / Attribution CC BY

Welcoming the stranger: A foreign student's cross-cultural experience in the Philippines

1. Introduction: An Overview of the Culture, History, and Geography of the Philippines

The Philippines is an archipelago, which is composed of more than 7,600 islands. It geographically divided into three major regions, namely, Luzon, Visayas, and Mindanao. It sits on the Western part of the Pacific Ocean, bristling with rich natural diversities, cultural heritage, and linguistic varieties. According to the study of the *Philippine Statistics Authority* [PSA], (2023), it has around 110 million inhabitants—making it one of the most populous nations in South East Asia. Its *historico-cultural* character consists of many influences: indigenous, Spanish, American, as well as influences resulting from interactions with neighboring Asian nations (Malicse, 2025; Miclat, 2007). Filipinos speak two official languages: Filipino and English. However, the nation speaks many regional languages such as *Bisaya*, *Ilonggo*, *Ilocano*, *Bicolano*, etc. The greater part of the population practices Roman Catholicism—a religious faith forged in the course of about 300 years of Spanish colonization (CIA, 2023). Because of its geographical position along the Pacific Ring of Fire, the country is susceptible to natural calamities such as earthquakes, typhoons, and volcanic eruptions. The experience of natural calamities made the Filipino spirit resilient, flexible, and even fatalistic. Economically, the Philippines has recently been classified as an upper-middle-income country by the World Bank (World Bank Group, 2026).

The Philippines is likewise known for its colorful fiestas, rich traditions, and strong familiar values. Most remarkably, the Filipinos are distinguished by their cheerfulness and hospitality. This twofold characteristic of cheerfulness and hospitality is the key to understand the distinctive Filipino way of welcoming the stranger. To this author who live for over a decade in the Philippines as a student, this unique character trait of Filipinos forms an essential component of Filipino worldview, conduct, and psychology. This article looks into the Filipino psychology of hospitality and joyfulness from the phenomenological perspective and cultural lens. It examines and analyzes this singular character of Filipinos from the standpoint of a foreigner's personal experience and interaction with them. In other words, it delves into the Filipino culture and psychology of welcoming a stranger who lived with them and studied with them.

2. The *Other* in Emmanuel Levinas's Thought

To understand the Filipino sense of joyfulness and hospitality, it helps to consider the identity or character of the stranger (*Other*), as elucidated by Emmanuel Levinas who is widely known in contemporary times as a philosopher of *otherness*. Levinas was born on January 12, 1906 to a Jewish family in Kaunas, Lithuania. He became a French citizen in 1931. World War II saw him serving in the French Army. He was captured by the Germans and became a prisoner of war. His father, mother, and brothers were brutally murdered by the Nazis during the holocaust. Other family relations and friends met the same tragic fate. Needless to say, his wartime experience influenced, to a considerable extent, his thoughts and philosophy.

In 1928, Levinas went to Freiburg in Germany to study philosophy. There he met two other philosophers who greatly influenced him: Edmund Husserl and Martin Heidegger. In Freiburg, Levinas was fascinated with Husserl's phenomenological method—a way of doing philosophy—which he described "as the search for the concrete" (Levinas, 1979). In Husserl's phenomenology, the "concrete" is something *external* or *outside* of the *self*. It later turned out, for Levinas, that the "concrete" is the *Other*, the stranger, the outsider, and the different. Ethically and phenomenologically, there exists a fundamental relation between the *Other* and the *Self*—an ethical relationship that is realized in a face-to-face encounter with a "concrete," flesh-and-blood human being. In this ethical encounter, the *Other* is symbolized by the "Face." When I see the "Face," it both *pleads* and *commands* me. The "Face" demands a response from me. "I can recognize the gaze of the stranger, the widow, and the orphan only in giving or in refusing; [but] I am free to give or to refuse," Levinas (1979) writes.

Before the "Face," the self—or I am—is both "master" and "slave." "[The face [is the face] of the poor, the stranger, the widow, and the orphan, and *at the same time*, of the *master*" (Levinas, 1979). The "Face," therefore, projects weakness and vulnerability and, at the same time, an irresistible power. Face-to-face with the *Other*, I am moved or even compelled to respond to the "Face." The *Other* commands me to serve her, for the *Other* is the lord and master. The good Samaritan in the parable "acts" like a "slave" to the bloodied victim who is the "master." In this ethical relation between the *Self* and the *Other*, it is the latter that stands on a higher ethical-phenomenological ground.

3. The *Self* (I am) became the *Other*, a Stranger in a Foreign Land

I arrived in the Philippines in May 2014. It was my first time outside Vietnam, my home country; the first time to be away from my family; and the first time ever boarding an airplane. My English was next to nothing. When I arrived at *Ninoy Aquino International Airport*, I had no idea what to do. I did not even know the person from the *Institute of Formation and Religious Studies* (IFRS), the school where I would be studying, who would come to pick me up. After going through Passport Control, I felt a deep sense of anxiety. I was shaking at the thought of facing the unknown and the specter of uncertainty. Then, as I stepped into the arrival area, I saw my name written on a placard. As I approached the two people who had come to pick me up, my first tears fell—the first trickle in the river of tears I shed while in the Philippines. I was speechless as I approached them with trepidation. I still vividly remember Mary Ann (*not her real name*) putting her arm around my shoulders and saying with remarkable tenderness the very first words I heard in the Philippines: "It's okay . . . It will be okay." That was my first experience or taste of Filipino warmth and hospitality.

Finally, the thought that I was now in a foreign land dawned on me. I said to myself: "Now, I'm stranger—in Levinasian terms—in a foreign land." Being an *other*—a stranger—I had to depend, quite ironically, on *others*. These *others* were also foreigners and strangers in the Philippines. At IFRS, there were students from neighboring countries such as China, Myanmar, India, Indonesia, and Sri Lanka. There were African students as well. It was a community of human beings, characterized by various hues of *otherness*. Since I spoke very little English, I struggled with my studies in the first months of my stay. I had to do a lot of catching up. During my first week, I could hardly talk to anyone, and the other students, understandably, did not talk to me much because they could not understand me.

A student from Myanmar, who eventually became a very good friend, volunteered to teach me English. She spent a great deal of time trying to explain the basics of the language to me. She was very kind to me, and I will be forever grateful to her. As I gained some confidence, I began talking to her in my broken English. She showed me so much understanding and patience. She became the personification of the good *other* to me, upon whom my very fragile *self* had to lean. One insight I gained during my first months of stay in the Philippines is that the *self* (Me) becomes very insecure and vulnerable in the midst of *others*. My *self* was used to be with the reality of *sameness—same* food, *same* language, *same* company, *same* culture, etc. The *self* feels safe, secure, and serene in the middle of *sameness*—or, as Levinas would say, in the middle of "totality." But once the *self* is uprooted from its unfamiliar ground, it feels very vulnerable, insecure, afraid, and even threatened. In my case, my *self* wanted to go back to my home country, to my family, to my familiar ground, to my culture and language. In short, the *self* was pining for its comfort zone—its refuge of comfort.

Living in a foreign country taught me a most invaluable lesson of life—that is, the *self* ought to *depend* and *trust* in others. It was a humbling experience for me to learn how to *trust* strangers (*others*), to learn to deal with the inescapable reality of what Levinas calls "alterity" (*difference*). In living in the midst of *otherness*—in trusting others and strangers—I discovered one paradox of life. Paradox is this: the *others*/*strangers* exhibit many attributes and qualities I see in *myself*: kindness, compassion, sympathy, etc. However, the *other* will always be different, strange, and *other* to me. Otherwise, if they become completely *like* me, then the *other* will cease to be *other*. The *other* is *other* precisely because of its insurmountable and inscrutable *otherness*.

4. The Filipino and Me

The Filipinos are generally warm, joyful, and helpful. I noticed that they easily smile—an indication of their inner cheerfulness. It is interesting that most Filipinos are *not* aware of this distinct characteristic. It is *not* difficult to understand *why*. This is because the *self* is not naturally self-conscious. It is the *other* that notices the attributes and attitudes of the *self*—which is another paradoxical fact of human existence. Living in the Philippines as a foreign student, I had had the opportunity and privilege to notice distinctive Filipino character traits, which, perhaps, they themselves hardly notice. I do not claim that I already know who the Filipino *is*. My point is to highlight—from Levinas's phenomenology of *otherness*—these cultural or indigenous attributes of Filipino, which I myself had experienced. The first is Filipino kindness which is articulated in their easy smile. Kindness, of course, is a universal virtue present in all peoples. But the Filipino kindness reveals itself in its sunny smile. In the place where I rented a room near my school, people would always greet me with a smile. "Hello *po*! How are you *po*?"

The people in the neighborhood were particularly respectful and welcoming to me. They knew that I lived alone as a student, and they sympathized with my situation. Even without saying a word, they show hospitality simply by smiling. When I would ask a repair man or maintenance worker to do an errand for me, I would call him "*Kuya*!" He would smile and immediately grant and fulfill my request. I also formed many personal bonds of friendship with Filipinos whom I met in the streets, in the jeepneys, in the marketplace, and in school. I had been particular edified by their sense of the *other* and their natural and disarming smiles. Is it because I'm an *other*/*stranger* to them that they show their warmth and welcome? Or is it because I'm a religious person in the midst of a deeply religious people? I often asked myself: "Is it because I'm a foreigner that Filipinos welcome me with a smile?" Looking back, I now say, "Yes, that's how Filipinos effortlessly show their welcoming attitude."

Filipinos also treat the strangers/foreigners with joviality bordering on teasing or ribbing. I discovered that this is the Filipino way of making you at ease with them—of welcoming you to their cultural space. If you laugh with them, they will really appreciate you and consider you as a friend. They will even go out of their way to help you and invite you to their homes. I've often wondered why Filipinos are naturally warm, welcoming, and cheerful. I came to thing that it has something to do with their system of cultural values and their mindset. The Filipino value of hospitality *can* be comprehended—and understood—within the framework of other primary ethical and cultural values. In other words, the Filipino hospitality is not an isolated or autonomous cultural value.

In the following section, we shall closely look into the other Filipino values intrinsically allied with the Filipino virtue of hospitality, which is, I will contend, in convergence with Levinasian understanding of *otherness*. I will maintain that the Filipino notion of hospitality coincides with Levinas's understanding of it.

5. The Filipino Psycho-Cultural, Ethical, and Moral Universe

The Filipino worldview is constituted by an open-ended and interlocking sets of moral values, ethical assumptions, religious beliefs/convictions, and social relations (Pe-Pua & Protacio-Marcelino, 2000). It is against the overarching backdrop of this abstract but real universe that we understand Filipino hospitality and cheerfulness. A tandem of two Filipino indigenous concepts serve as foundations of Filipino mindset and moral universe: *loob* and *sakop*. What is the notion of *loob*? According to Leonardo Mercado (1974), a pioneer of Filipino philosophy, *loob* is a concept that is "holistic" and "interior" reality of the human person. One's interiority is articulated in freedom, which puts a Filipino person "in touch" with his/her fellows. It is an "ethical concept" which is inseparable from other aspects of the human person such as thinking, willing, emotions, and desiring (Mercado, 1974). *Loob* also functions as "moral conscience" and core human identity.

Another Filipino thinker, Dionisio Miranda (1989), defines *loob* as the "human interiority," "the inner principle of affection," and "the seat of moral qualities." This means that the Filipino worldview and its system of cultural and ethical values essentially spring from the moral and spiritual inner self (*loob*). The notion of *sakop* has something to do with one's relation with one's community. The term indicates belongingness and participation.

It signifies "the Filipino's communitarian spirit (Mercado, 1974). Since birth, a Filipino is raised to be dependent on his family, community, circle of friends, and group. The meaning of *sakop* that one's *loob* (self) is inherently connected with the circle (*sakop*) of relationships. One's *loob* cannot stand without or outside of one's *sakop*. According to Mercado, the concept of *sakop* can be moral or non-moral, ethical or non-ethical familial or non-familial. My preferred playmates form a *sakop*, of which I am part. My family, of course, is my existential and moral *sakop*—stronger and deeper than my *sakop* of playmates.

Having explored these abovementioned primary concepts of the Filipino general outlook and moral universe, we are now properly equipped to deal with *four* other related Filipino indigenous terms and notions

5.1 Kapwa

In Filipino psychology and general outlook, **kapwa** commonly translated to "fellow being" or "others." It means seeing *others* as part of oneself—a **shared identity** between the *self* and the *other* (Aguiling, 2024). According to Maninang (2025), this native concept suggests that people are not isolated individuals. Rather, they are deeply connected to members of the community in particular and of human society in general. In other words, a *kapwa* is one who belongs to my *sakop*. *Kapwa* promotes values like **mutual respect, empathy, and equality**. It behooves people to treat each other—not as outsiders or strangers—with dignity, justice, and compassion. Maninang (2025) further explains that **kapwa** challenges the Western idea of individualism. For it emphasizes the value of community and interconnectedness.

Pakikitungo (surface value) and *Pakikipagkapwa* (deep, ethical relationship)

The essence of Filipino social interaction lies within a hierarchy of relations—moving from surface behavior to profound shared identity. At the initial stage, surface level is *pakikitungo,* which signifies civil attitude and polite interaction. This compasses courteous behaviors, small talk, and adherence to social etiquette. Embracing it at this level is essential for establishing formal interaction among individuals and fostering social cohesion. However, the true richness—and profound meaning—of Filipino relationships is captured in *pakikipagkapwa.* **Pakikipagkapwa** goes beyond mere politeness; it shows *genuine* concern for the *other*. This reflects a deep cultural value that regards human identity as inextricably connected with *others* in meaningful ways.

Utang na Loob (debt of gratitude or debt of volition)

Utang na loob has often been translated as "debt of gratitude." Kaut (1961) and Andres (1994) characterize it as a sense of obligation that pushes a person to return a favor after receiving help or service—either through future assistance or gifts. The "debt" is often open-ended, as it makes the relationship long-lasting. Hollnsteiner (1961) adds that the return of favor is expected to come "with interest." However, Enriquez (1977) argues that this idea is a colonially influenced thinking. For it presents the helper or benefactor as a superior figure. In Filipino culture, **utang na loob** is better understood as **gratitude or solidarity—**not a burden or moral imperative. A reciprocal act is not always immediate; it may eventuate years later, even in the next generation. **Utang na loob** reflects deep personal ties and community values.

This spirit is captured in the Filipino saying: **"Ang hindi lumingon sa pinanggalingan ay hindi makakarating sa paroroonan"** ("Those who do not look back to where they came from will not reach their destination"). **Utang na loob** connects Filipinos to their roots, even when they are far from home (Pe-Pua & Protacio-Marcelino, 2000). This cultural value is more like an unspoken or unwritten law. As Mercado (1974) explains, *utang na loob* "comes from within." He further points out, "The law for the Filipino is viewed interiorly, and responsibility rises from within" (Mercado, 1974).

Hiyâ (Shame)

Scholars like Sibley (1965) defines *"hiya"* as "shame;" while Lynch (1961) describes it as the discomfort or uneasiness arising from a socially unacceptable behavior. On the other hand, Andres (1994) notes that "shame"

can lead to "overspending" to avoid embarrassment. These interpretations overlook or miss the intricacies and subtleties of the Filipino concept of *"hiya."* Bonifacio (1976) identifies its various forms and shades, which can express both negative and positive feelings. Salazar (1981, 1985b) holds that *"hiya"* includes both internal and external aspects—while Western views often focus only on the external.

Salazar (1981, 1985b) extends by emphasizing that *"hiya"* comprehends the internal and external dimensions. Western interpretations tend to focus solely on the external aspect. A more precise English translation of the Filipino *"hiya"* indicates not merely "shame" but "a sense of propriety"—a culturally ingrained intuition of what constitutes appropriate behavior or proper action. This understanding allows one to appreciate the significance of *"hiya"* as a complex cultural phenomenon rather than a clearly defined emotion. *Hiyâ* is closely related to the notion of **Utang na loob. One who is bereft of "debt of volition" is walang** *hiyâ* (Mercado, 1974). Filipinos resent to be described as **walang** *hiyâ.* This is because it strikes deep into one's inner self (*loob*). One who is tagged as **walang** *hiyâ* loses one's self-respect—and, by extension, the respect of those who belong to one's *sakop*.

6. Filipino Hospitality, Pakikipag-kapwa, and Utang-na-Loob

As previously noted, the Filipino sense of hospitality and cheerfulness cannot be understood apart from the other Filipino values. In the previous section, we discussed two primary Filipino concepts (*loob* and *sakop*) and four secondary notions (*kapwa, pakikipag-kapwa, utang na loob*, and *hiyâ*). With these concepts in mind, let us return to the distinct Filipino value: hospitality which always comes with cheerfulness. The key to use is the concept of *pakikipag-kapwa*, a term derived from the substantive *kapwa*, meaning neighbor or fellow human being. In Filipino Psychology, the cultural value of hospitality is exemplified in *pakikipag-kapwa.* As previously remarked, the notion of *pakikipag-kapwa* indicates that the Filipino *self* is intrinsically connected with the members of the community. It is foundational and transpersonal value that regards the external reality—or anything that is *other*—in relational, communal, and spiritual terms (Cervantes, 2025). This entails that one cannot realize one's full dimensions apart from the members of the family or community.

What is linguistically—or phenomenologically—interesting is that the *kapwa-tao* (translated to English as *other* or *neighbor*) is ***not*** primarily *other* or different. It literally means *fellow human being*. The term therefore connotes that the *self* and the *other* share a common identity: *humanity*. The moral distinction between the self *(ako)* and other (*kapwa*) thinly delineated. Yes, the *other* is *other*, but the *other* is, in essence, one's *fellow human being*. This is a distinctive character of the Filipino notion of the *other*. It tears down the *difference* between the Western distinction between the *self* and the *other*. This implies that the *self*, in *pakikipag-kapwa*, is ethically responsible for the *other* in a truly Levinasian encounter.

If a foreigner—an *other*—wonders why Filipinos are naturally welcoming and cheerful, it is because this unique characteristic arises from the wellspring of their *loob*. After living in the Philippines for more than a decade, I'm now familiar with some interesting and distinct modes of behavior. I find it amusing that Filipinos use their mouths pointing at objects and persons. I'm edified that they kiss the hand of their elders, priests, religious persons, and superiors. As earlier pointed out, when they tease you or make jokes with you, that is a way of welcoming you, or that they feel *at home* with you. Filipinos also patiently wait their turn to ride the trains and jeepneys. Indeed, the Filipino, who is an *other* to me, makes me feel part of his/her personal space. There is a beautiful Filipino expression to show their hospitality and welcome. When you enter their home, they say: "*Tuloy po Kayo*!" Literally, it means, "Come in, please!" Ethically and spiritually, it means, "welcome to our world, home, and *loob*."

7. Conclusion

This article is an exposition of one's psycho-cultural experience as an *other* (*stranger, foreigner*) in the Philippines. It is both a recollection and a reflection of such an experience from the perspective of the present and from the standpoint of culture, psychology, and phenomenology (Levinas). My cross-cultural experience has enriched my life in ways I cannot fully appreciate and cherish. It is an experience with which any foreign student

in the Philippines can resonate. My student-experience also has a *formative* and *educative* value. Welcoming a foreign student in a warm and sincere way makes him/her feel at home in the school setting and, consequently, makes his/her learning process and development more productive and more profitable. A good way of making a student feel at home is using an inclusive language in the classroom. In the University where I studied, English is the medium of instruction which makes interaction among students possible and enriching. Overall, my sojourn in the Philippines as a foreign student is a beautiful experience of the *other* and me (my *self*).

And what a wonderful experience that is! I have learned many precious lessons in life about Filipinos, their culture, and their worldview. From the phenomenological and ethical point of view, one cannot deeply appreciate *other* peoples unless one lives with them. One has to step out of one's world to be able to enter the world of the *other*. In such a process, one naturally feels insecure and vulnerable. Yet, it is only when one feels insecure and vulnerable that one learns to *depend on* and *trust* the other. Being dependent on the other as well as trusting the *other* is an act of faith or leap of faith. Such a leap is, at the end, very rewarding. This is because one realizes that every people—the *other*—is beautiful and wonderful!

Racism, indifference, and intolerance of the *other* is, for me, an unfortunate ignorance. If only one willingly steps into the *other's* world or if only one welcomes the *other* into one's home/world, one will *discover* a friend or sister or brother in the *other*. I'm now back in my home country where many Filipinos work and live. I now view them *differently* from the way I had regarded them before. It feels like they are now part of my *self*, although they remain other to me—both *master* and *slave*. Thanks to my cross-cultural experience in the Philippines. I've also become more appreciative, more respectful, and more understanding towards foreigners, immigrants, and refugees. In the end, I can say that my encounter with the Filipino other has been a truly Levinasian encounter.

Artificial Intelligence (AI) Use, Disclosure, and Declaration - The author availed of the minimal use of AI, specifically the basic and free online version of ChatGPT, in proofreading of some sentences of the article.

Author's Declaration - I used the basic, free version ChatGPT—available online—for proofreading. All outputs were reviewed, verified, and edited by the author, including fact-checking sources, validating code/results, redrawing figures. No confidential or personally identifiable data were entered into AI tools. This author takes full responsibility for the content.

8. References

Aguiling, M. A. H. (2024). Pakikipagpalagayang- loob: Exploring Mutual Trust between Programme Managers and Children in a Philippine Residential Care Facility. DOI:10.61781/4-1I2024/5bmlm.

Central Intelligence Agency. (2023). The world factbook: Philippines. https://www.cia.gov/the-world-factbook/countries/philippines/.

Cervantes, C. L. (2025). Filipino psychology is a transpersonal psychology**.** *Journal of Humanistic Psychology.* DOI:10.1177/00221678251322215.

Enriquez, V. G. (1977). Filipino Psychology in the Third World. *Philippine Journal of Psychology.*

Levinas, Emmanuel (1979). *Totality and Infinity: An Essay on Exteriority*. Martinus Nijhoff Publishers.

Malicse, A. (2025). The shaping of Filipino culture: The influence of Spanish colonization, the Catholic Church, and American rule. *PhilArchive.* https://philarchive.org/rec/MALTSO-31.

Maninang, J. (2025). On kapwa: A core concept in Filipino social psychology. Philosophia: A Journal of the Department of Philosophy Xavier University-Ateneo de Cagayan, 3(1), 5–11. https://philarchive.org/rec/MANOKA.

Mercado, Leonardo (1974). *Elements of Filipino Philosophy.* Divine Word University Publications.

Miclat, M. C. (2007). Tradition, Misconception, and Contribution: Chinese influences in Philippine culture. *Humanities Diliman: A Philippine Journal of Humanities, 1*(2), 100–108. https://journals.upd.edu.ph/index.php/humanitiesdiliman/article/view/18.

Miranda, Dionisio (1992). *Buting Pinoy*. Logos Publications.

Pe-Pua, R., & Protacio-Marcelino, E. (2000). Sikolohiyang Pilipino (Filipino psychology): A legacy of Virgilio G. Enriquez. *Asian Journal of Social Psychology, 3*(1), 49–71. https://doi.org/10.1111/1467-

839X.00054

Philippine Statistics Authority. (2023). Population of the Philippines. https://psa.gov.ph/content/population-philippines.

Salazar, Z. A. (1996). *The origins of the Filipino nation.* Manila: University of the Philippines Press.

World Bank Group. (2026). https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2026/08/03/ph-reaches-upper-middle-income-status-bolder-reforms-critical-for-more-inclusive.

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 9-20

Effectiveness of Multimedia Arts Skillset (MArS) on the performance task of Grade 10 learners

Apolinar, Marciano M., Jr. ✉
Doña Francisca Lacsamana de Ortega Memorial National High School, Bangar, La Union, Philippines

Received: 30 August 2026 **Revised**: 4 October 2026 **Accepted**: 9 October 2026
Available Online: 10 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26416

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

The goal of education is to provide learners the opportunity to acquire knowledge and skills that will enable them to develop their full potential and become successful members of society. This action research sought to enhance the performance task outcomes of Grade 10 learners through the Multimedia Arts Skillset (MArS). The study employed a quasi-experimental two-group design, utilizing purposive sampling to determine the participants. The experimental group consisted of Grade 10 Aguinaldo learners, while the control group comprised Grade 10 Osmeña learners from Doña Francisca Lacsamana de Ortega Memorial National High School during school year 2024-2025. Both groups specialized in cookery under the Technology and Livelihood Education (TLE) subject. The intervention, MArS, was a collection of multimedia arts-based activities targeting selected third-quarter competencies. It functioned similarly to video lessons, providing learners with a comprehensive overview of the tasks. These multimedia-based tasks included instructional videos, digital demonstrations, and interactive presentations that helped students grasp essential concepts. The intervention spanned one quarter, allowing learners ample time to engage with the material and apply their knowledge to performance tasks effectively. Data were analyzed using the mean and t-test. Results indicated a significant improvement in learners' performance task levels following the intervention, demonstrating its effectiveness in enhancing understanding and skill acquisition. Therefore, MArS is recommended for implementation and utilization in the curriculum to support student learning and competency development in TLE cookery.

Keywords: multimedia arts, performance task, cookery, skillset, video lesson, competency

© The Author(s) / Attribution

Effectiveness of Multimedia Arts Skillset (MArS) on the performance task of Grade 10 learners

1. Introduction

The United Nations Sustainable Development Goal (SDG) 4 underscores the global imperative of "quality education for all." Its Target 4.1 further specifies that, by 2030, every child—irrespective of gender or background—must complete free, equitable and high-quality primary and secondary schooling that equips them with relevant skills and knowledge for life in a rapidly changing world (United Nations Organization, 2024). This international framework serves as the philosophical foundation for national education reforms worldwide, including the Philippines' recent transition to a competency-based K-12 curriculum. The present literature review examines how these macro-level objectives translate into micro-level instructional practices, with particular attention to Technology and Livelihood Education (TLE) in the Grade 10 cookery specialization, the challenges faced by teachers, and the emergent role of multimedia technologies—especially instructional video lessons—in enhancing learner performance.

SDG 4 and the Philippine K-12 Reform - The Philippine Department of Education's (DepEd) adoption of the K-12 system in 2012 was guided by a dual mandate: to align local curricula with international standards while fostering competencies that resonate with national developmental goals (United Nations Organization, 2024). The enhanced, streamlined, and competency-based design seeks to shift assessment from rote memorization toward mastery of practical skills. In the context of TLE—a curriculum strand that blends theory and hands-on practice—this approach demands resources that support experiential learning. However, SDG 4's emphasis on "high-quality" education is inherently contingent upon the availability of both material and human capital. As Basal (2022) observes, teachers of TLE frequently contend with outdated equipment and insufficient resources, conditions that undermine the curriculum's competency focus. When educators lack the tools to facilitate authentic skill acquisition, the very purpose of SDG 4—preparing learners for real-world challenges—is compromised.

The Role of Technology and Livelihood Education - TLE occupies a unique position in the Philippine K-12 framework: it is both an academic subject and a vocational pathway that prepares students for immediate employment or further study (United Nations Organization, 2024). In Grade 10, specialization options such as cookery allow learners to explore culinary arts while developing transferable competencies—time management, teamwork, safety protocols—that are valued in the broader economy. The theoretical underpinnings of TLE emphasize experiential learning. The curriculum's design calls for "hands-on activities" that enable students to translate abstract knowledge into tangible products (United Nations Organization, 2024). Yet Basal (2022) highlights a persistent gap between theory and practice due to resource constraints. This mismatch is particularly acute in rural or underfunded schools where kitchen facilities, modern appliances, or even adequate ingredients may be lacking. The Philippine legislative environment provides some support for addressing these gaps. Section 10.3 of the Enhanced Basic Education Act of 2013 explicitly encourages the creation and advancement of locally made educational resources (Section 10.3). This provision signals a national commitment to developing context-specific materials—potentially including multimedia content—that can mitigate resource shortages.

Multimedia Technologies as Pedagogical Catalysts - The shift from passive to active learning is facilitated by integrating digital media into instructional design. Multimedia technologies enable learners to engage with content dynamically, fostering higher levels of cognitive processing and retention (Kotiash et al., 2022). In the context of TLE, video demonstrations can illustrate complex culinary techniques—such as knife skills or sauce preparation—in a way that written text or static images cannot replicate. Kotiash et al. (2022) argue that continuous use of multimedia in education has profound effects on student development, encouraging creativity among both teachers and students. When instructional videos are aligned with competency-based objectives, they serve not merely as supplementary resources but as integral components of the learning trajectory. They can bridge the gap

between theoretical knowledge and practical execution, especially when physical lab equipment is limited.

Instructional Video Lessons in TLE - Instructional video lessons—short, focused segments that depict step-by-step procedures—have emerged as a popular tool for reinforcing classroom instruction (Insorio & Macandog, 2022). Their utility lies in several key attributes:

- Repetition and Accessibility – Students can pause, rewind, or replay sections at their own pace, facilitating mastery of skills that require precision.
- Visual Demonstration of Process – For kinesthetic learners, seeing a chef manipulate ingredients provides contextual cues that written recipes cannot deliver.
- Consistency Across Sites – Videos standardize the quality of instruction, mitigating disparities caused by teacher expertise or resource availability.

Insorio and Macandog (2022) report that when video lessons are used in tandem with modular text-based materials, learners' comprehension of core concepts improves markedly. This synergistic effect aligns well with the competency-based aims of TLE: students not only learn to cook but also understand the underlying principles—nutrition science, food safety regulations, and cultural significance.

The Multimedia Arts Skillset (MArS) Initiative - Recognizing the pedagogical potential of video lessons, the current study introduces the Multimedia Arts Skillset (MArS)—a structured program that trains students in creating their own instructional videos for TLE subjects. MArS is premised on two interrelated learning outcomes:

- Skill Development – Students acquire technical competencies in filming, editing, and storytelling, which are valuable beyond the classroom.
- Content Mastery – By producing video tutorials on cookery tasks, learners reinforce their own understanding of culinary techniques and safety protocols.

The rationale for MArS stems from the observation that a lack of consistent and comprehensive video tutorials hampers TLE delivery (Basal, 2022). Moreover, the unavailability of functional school laboratories intensifies the need for alternative instructional modalities. MArS offers a dual solution: it compensates for physical resource deficits while fostering digital literacy.

Gaps in Existing Research - While the literature affirms the benefits of multimedia and video instruction, empirical studies specifically targeting Grade 10 cookery learners within the Philippine K-12 context remain sparse. Most investigations either focus on general science or mathematics instruction (e.g., Kotiash et al., 2022) or evaluate technology integration at a national level without delving into subject-specific performance outcomes. Additionally, there is limited evidence on how structured multimedia production programs like MArS affect both learner achievement and teacher facilitation. Basal (2022) notes that TLE teachers struggle with outdated equipment, but does not examine whether student-generated video content can alleviate this challenge or enhance instructional quality.

Alignment with Research Questions -

The proposed action research seeks to address these issues by empirically examining the impact of MArS on learner performance in a controlled experimental setting. The three research questions—concerning pre- and post-intervention performance levels, statistical significance of differences between control and experimental groups, and mean percentage increases—directly correspond to the gaps identified above. By focusing on measurable outcomes (performance task scores) before and after the intervention, the study operationalizes SDG 4's emphasis on evidence-based improvement. Moreover, it evaluates whether a multimedia-centric strategy can deliver tangible gains in competency attainment, thereby informing policy decisions about resource allocation for TLE schools.

Research Questions - This action research aimed to improve the performance task of grade 10 cookery learners through Multimedia Arts Skillset (MArS). Specifically, it sought answers to the following questions:

1. What is the level of the performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention?

2. Is there a significant difference in the performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention?

3. What is the mean percentage increase in the performance task of the learners in both the control and experimental groups?

2. Methodology

Research Design - This study adopted the quasi-experimental using the two-group design. The design incorporates selecting groups to test the variable in which the control of all the key factors is not possible or practical. Moreover, this is used to evaluate the effects of an intervention or establish a cause-and effect relationship between independent and dependent variables. Apparently, the researcher considered this design in as much as the participants in the classes stayed as one group, incapable of disintegration.

Participants - The subjects of this research were on the Grade 10 Aguinaldo and Grade 10 Osmeña students at Doña Francisca Lacsamana de Ortega Memorial National High School for the academic year 2024-2025. Within these classes, the learners were categorized into experimental and control groups. For their performance-based task, students were organized into four groups, each consisting of five members. The experimental group was made up of the four groups from Grade 10 Aguinaldo, while the control group consisted of the four groups from Grade 10 Osmeña. The researcher employed purposive sampling to establish the control and experimental groups, resulting in 20 students in each group, thereby ensuring a thorough and fair representation of both groups.

Intervention - The intervention used in this study is called Multimedia Arts Skillset (MArS). It is a collection of activities formatted as multimedia arts of varying durations which aimed to improve the performance task of grade 10 learners. This is similar to video lessons but only the learners are made to view a full demonstration video to give learners a bird's eye view of the performance task then followed by a one step at a time footage to let the learners follow every step of the activity. What is new in this tool is that, after the learners have finished working with the output, they have the chance to reflect and assess by looking at the different standards set by the Multimedia Arts Skillset (MArS) and have the chance to improve their output before the finalization and submission. It also includes a file copy of the ingredients and the step-by-step procedure as well as the rubrics to be used for the learners to be guided on how their performance task will be evaluated. The video was shared with the learners through their messenger group chat before they engaged in their respective performance task. In addition to that, learners have the flexibility to watch the instructional videos more than once to ensure they receive proper guidance. To ensure the instructional videos' validity, the researcher sought assistance from the validating committee of the school using the DepEd tool designed for validating non-print tools. The intervention was given before their scheduled performance task activity for the third grading period for the school year 2024-2025.

Instrumentation and Data Collection - The researcher developed an instructional video intended as a learning resource to assess the performance task levels of learners. Following the validation of the video and the selection of participants, the researcher proceeded with the intervention. Both pre-laboratory and post-laboratory activities related to the required competencies for the third quarter were conducted with the participants to evaluate their performance task levels. Their performance tasks were assessed using a rubric adopted from the Self-Learning Module of Cookery 10 for the third quarter. The intervention was specifically applied to the experimental group, who viewed the instructional video prior to the scheduled performance task activity, with further discussion incorporated into their class sessions. The outcomes from the pre-laboratory and post-laboratory activities of both the control and experimental groups were compiled for subsequent analysis.

Data Analysis - To answer the first question, the mean score was used to determine the level of performance task of learners before and after the utilization of the intervention. To answer the second question, to determine the significant difference in the performance task of learners before and after the utilization of the intervention, independent t-test was used. Moreover, question number 3 was answered using the formula posttest mean - pretest mean divided by pretest mean x 100.

3. Results

3.1 Level of performance task of the control and experimental group before and after the utilization of the intervention

Table 1 presents the level of performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention.

Table 1
Level of performance task of the control and experimental group before and after the utilization of the intervention

	Pre-Lab		Post-Lab	
	Mean Score	Descriptive Equivalent	Mean Score	Descriptive Equivalent
Control	44.25	Satisfactory	53.75	Outstanding
Experimental	45.25	Satisfactory	57.75	Outstanding

Legend: 40.00-49.00 Satisfactory 50-00.60.00 Outstanding

As seen on the table, the control group achieved a mean score of 44.25 in the pre-laboratory activity, which is categorized as Satisfactory. In contrast, the post-laboratory activity resulted in a mean score of 53.75, classified as Outstanding. Notably, the mean score for the post-laboratory activity exceeded that of the pre-laboratory activity, signifying a clear improvement. In a similar manner, Table 1 shows that the experimental group achieved a pre-laboratory mean score of 45.25, which is classified as Satisfactory. Conversely, the post-laboratory assessment yielded a mean score of 57.75, categorized as Outstanding. It is important to note that the post-laboratory mean score surpasses the pre-laboratory score, demonstrating a significant improvement.

More specifically, both groups exhibited a clear upward trajectory in performance, moving from the "Satisfactory" band to the "Outstanding" band after the laboratory activity. The mean score of the control group rose by 9.5 points (from 44.25 to 53.75), representing approximately a 21 % relative increase, whereas the experimental group's mean increased by 12.5 points (from 45.25 to 57.75), a roughly 28 % relative rise. The larger absolute and relative gains observed in the experimental cohort suggest that the Multimedia Arts Skillset (MArS) intervention amplified learning outcomes beyond what conventional laboratory instruction alone could achieve. When comparing post-intervention results, the experimental cohort's mean score of 57.75 exceeded the control group's 53.75 by four points—a difference that translates to an additional ≈ 7 % improvement over the control's gain. The pre-lab scores were very close (44.25 vs 45.25), indicating that random assignment or baseline equivalence was reasonably achieved. Consequently, any post-intervention divergence can plausibly be attributed to the intervention rather than pre-existing disparities.

Practical Implications for SDG 4 - The transition from "Satisfactory" to "Outstanding" aligns with the SDG 4 Target 4.1 objective of ensuring that all learners complete high-quality secondary education that leads to relevant learning outcomes. By elevating students' performance scores into the upper band, the MArS intervention demonstrates a concrete pathway toward meeting this global mandate within the Philippine K-12 context.

3.2 Test of difference in the level of performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention

Table 2 presents the difference in the Level of performance task of the control and experimental groups before

and after the utilization of the Intervention. As gleaned on the table, the calculated p-value (0.19) exceeds the critical value of 0.05 before the intervention was applied. This suggests that there is no significant difference in the performance levels of learners in either group prior to the intervention. Conversely, the table shows that the computed p-value (0.01) falls below the critical value of 0.05 after the intervention was implemented. This indicates a significant difference in the performance tasks of learners in both the control and experimental groups after the utilization of the intervention

Table 2
Significant differences in the level of performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention

		Mean Score	P-Value	Remarks
Control	Pre-Laboratory	44.25	0.19	Not significant
	Post-Laboratory	53.75		
Experimental	Pre-Laboratory	45.25	0.001	Significant
	Post-Laboratory	57.75		

Legend: alpha at 0.05 level of significance

More specifically, table 2 reports the statistical comparison of mean performance-task scores for the control and experimental cohorts before and after the laboratory intervention. Prior to the intervention, the mean score of the control group was 44.25 ($p = .19$), while the experimental group's pre-lab mean was 45.25 ($p = .001$). In both cases the p-values exceeded the conventional alpha level of 0.05, indicating that there were no statistically significant differences in baseline performance between the two groups. After the laboratory activity, the post-lab means rose to 53.75 for the control group and 57.75 for the experimental group. The computed p-value for this post-intervention comparison fell below the alpha threshold ($p \approx 0.01$), revealing a statistically significant difference in performance levels between the two groups once the intervention had been applied. Thus, while baseline equivalence was confirmed, the MArS-enhanced laboratory produced a measurable improvement that set the experimental group apart from the control cohort at the 5 % significance level.

3.3 Mean percentage increase in the level of performance task of the learners both in the control and experimental groups

Table 3 presents the mean percentage increase in the level of performance task of the learners both in the control and experimental group before and after the utilization of the intervention. The data indicates a significant increase of 21.47% in the performance task levels for the control group, while the experimental group experienced a 27.62% increase. Furthermore, the findings demonstrate that the experimental group achieved a higher mean percentage increase compared to the control group.

Table 3
Mean percentage increase in the level of performance task of the learners both in the control and experimental group

	Pre-Laboratory	Post-Laboratory	Difference	Percentage Increase
Control	44.25	53.75	9.50	21.47
Experimental	45.25	57.75	12.50	27.62

More specifically, table 3 presents the mean percentage increase in the performance task scores of the learners in the control and experimental groups from the pre-laboratory to the post-laboratory assessment. The control group obtained a mean pre-laboratory score of 44.25, which increased to 53.75 in the post-laboratory assessment. This represents a mean difference of 9.50 points, equivalent to a 21.47% increase. Meanwhile, the experimental group obtained a mean pre-laboratory score of 45.25 and a post-laboratory mean score of 57.75. The increase of 12.50 points corresponds to a 27.62% improvement from the pre-laboratory assessment. These results indicate that both groups demonstrated improvement in their performance task scores after the instructional period. However, the experimental group showed a greater improvement than the control group. Specifically, the percentage increase of the experimental group was 6.15 percentage points higher than that of the control group. The larger gain

observed among learners in the experimental group suggests that the intervention may have contributed to greater improvement in their performance task outcomes compared with the learning experience received by the control group.

It is also noteworthy that the pre-laboratory mean scores of the two groups were relatively close, with only a 1.00-point difference between them. After the intervention, the difference between their mean scores increased to 4.00 points in favor of the experimental group. This pattern provides descriptive evidence that learners exposed to the intervention demonstrated greater progress over the course of the study. Nevertheless, the mean percentage increase alone does not establish whether the observed difference between the two groups is statistically significant. Appropriate inferential statistical analysis is therefore necessary to determine whether the improvement in the experimental group can be attributed to the intervention rather than to chance or other possible factors.

4. Discussions

4.1 Level of performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention

The findings revealed that both the control and experimental groups demonstrated improvement in their performance task scores from the pre-laboratory to the post-laboratory assessment. The control group improved from a mean score of 44.25, described as *Satisfactory*, to 53.75, described as *Outstanding*. Similarly, the experimental group improved from a mean score of 45.25 to 57.75, moving from *Satisfactory* to *Outstanding*. Although both groups exhibited improvement, the experimental group obtained the higher post-laboratory mean score, suggesting that exposure to the Multimedia Arts Skillset (MArS) may have provided additional support for learners in performing the required cookery tasks. The improvement in both groups may be explained partly by continued exposure to classroom instruction, laboratory activities, practice, and familiarity with the required competencies. However, the greater improvement observed among learners in the experimental group suggests that MArS provided instructional support beyond ordinary classroom and laboratory experiences. Rather than relying solely on verbal explanation or written procedures, the learners were provided with a complete visual demonstration followed by step-by-step footage of the task. They were also given access to the ingredients, procedures, assessment standards, and rubrics associated with the activity. Moreover, they could view the instructional materials repeatedly before undertaking the performance task.

These features are particularly relevant in Cookery, where many learning outcomes involve procedural and psychomotor skills. Learners are expected not only to remember information but also to perform a sequence of actions accurately and safely. Seeing a procedure demonstrated may help learners understand details that are sometimes difficult to communicate through written directions alone, such as the order of procedures, handling of materials, preparation techniques, timing, and expected characteristics of the final product. The findings are consistent with Aboc (2024), who reported that cookery students recognize the advantages of online video tutorials and that visual and auditory demonstrations can assist learners in developing cooking skills. In a skills-oriented subject, video-based materials may serve as useful supplements to classroom demonstration because learners can review the procedures according to their individual learning pace. Unlike a teacher demonstration that occurs only at a particular moment in class, a recorded demonstration can be paused, replayed, and reviewed when learners need clarification.

The results also support the findings of Bullo (2021), who reported the usefulness of video lessons in facilitating learners' understanding even when direct teacher assistance is limited. Although the context of the present study differs, the underlying instructional principle is similar: video materials provide learners with an additional source of explanation and demonstration that can be accessed when needed. In the case of MArS, the multimedia materials did not replace the teacher but supplemented classroom instruction and provided learners with continuing guidance as they prepared for the performance task. The findings can also be understood in relation

to the nature of the MArS intervention itself. MArS extends beyond merely presenting a video. After learners complete their initial output, they are given an opportunity to reflect on their work using established standards and to make improvements before final submission. This feature may support the development of self-assessment and self-regulated learning. Learners are not only shown *how to perform a task*; they are also encouraged to consider *how well they performed it* and what needs to be improved. Therefore, the movement of the experimental group from Satisfactory to Outstanding performance suggests that multimedia-supported instruction can be meaningfully integrated into competency-based TLE instruction. For practical subjects such as Cookery, multimedia resources may be particularly valuable when learners need repeated demonstrations, when instructional time is limited, or when access to individual teacher guidance during laboratory work cannot always be provided.

4.2 Test of difference in the level of performance task of the control and experimental groups before and after the utilization of the intervention

The statistical findings showed that the control and experimental groups did not significantly differ in their performance before the intervention. This is an important finding because it indicates that the two groups began the study with relatively comparable levels of performance. Their pre-laboratory mean scores were also very close, with the control group obtaining 44.25 and the experimental group obtaining 45.25. The small difference at baseline provides a reasonable basis for comparing their subsequent performance. In quasi-experimental research, establishing initial comparability is important because the researcher works with naturally existing groups rather than randomly assigning individual learners. The absence of a significant difference before the intervention suggests that the groups were sufficiently similar in terms of their initial performance task outcomes for the purposes of the study. Consequently, the differences observed following the intervention are less likely to be explained simply by large pre-existing differences between the two groups.

Following the implementation of MArS, however, the experimental group obtained a higher post-laboratory mean score than the control group, and the statistical analysis indicated a significant difference in their post-intervention performance. This finding provides evidence that the use of MArS was associated with improved performance task outcomes among the learners who received the intervention. The result may be attributed to several instructional characteristics of MArS. First, the multimedia presentation provided learners with a clear model of the expected procedure and output. Second, the step-by-step presentation may have reduced uncertainty by dividing a complex cookery task into manageable stages. Third, the opportunity to replay the material enabled learners to revisit procedures that they had not fully understood during the first viewing. Fourth, the availability of assessment criteria and rubrics made performance expectations more explicit. Finally, the reflection and revision component encouraged learners to evaluate their own output before final submission.

The finding is also consistent with Ducena and Ducena (2024), who reported that both lecture-demonstration and contextualized video-assisted instruction were effective in teaching cookery-related skills, with video-assisted lessons demonstrating greater effectiveness in improving learners' performance. This supports the use of video not as a substitute for classroom instruction but as an instructional enhancement that can reinforce teacher demonstration and provide learners with repeated access to procedural information. Similarly, De Chavez (2024) found that procedural video-aided instruction was beneficial in the teaching and learning of Cookery and was associated with improvement in students' academic performance compared with reliance on traditional methods alone. The present findings therefore add to emerging evidence supporting video-assisted approaches in skill-based learning environments.

From a pedagogical perspective, the significant post-intervention difference may also indicate that the effectiveness of multimedia instruction depends not merely on the presence of technology but on the way the multimedia material is organized. MArS combines visual modeling, sequential instruction, repeated access, explicit performance standards, and opportunities for reflection. Thus, its contribution may lie in the structured integration of these elements rather than in video viewing alone. The findings further suggest that multimedia-assisted instruction can complement experiential learning in TLE. Cookery remains a hands-on subject, and actual

performance cannot be replaced by watching a video. Nevertheless, multimedia materials can prepare learners for hands-on activity by enabling them to observe the procedure beforehand, anticipate the sequence of actions required, recognize appropriate standards, and enter the laboratory with a clearer understanding of what they are expected to accomplish.

4.3 Mean percentage increase in the level of performance task of the learners in the control and experimental groups

The findings showed improvement in both groups; however, the magnitude of improvement was greater among learners exposed to MArS. The control group increased from a mean score of 44.25 to 53.75, representing an increase of 9.50 points or 21.47%. In comparison, the experimental group increased from 45.25 to 57.75, representing an increase of 12.50 points or 27.62%. Thus, the experimental group demonstrated a percentage increase that was *6.15 percentage points higher* than that of the control group. Although the improvement of the control group indicates that regular classroom and laboratory instruction was also beneficial, the larger increase observed in the experimental group suggests that MArS provided additional instructional value. The greater percentage increase may be associated with learners' ability to access and revisit the multimedia materials before engaging in their performance tasks. In a conventional demonstration, learners must simultaneously observe, remember, and later reproduce several procedures. Important details may be missed, particularly when a task consists of multiple stages. MArS reduces this limitation because learners can repeatedly examine particular steps and compare their understanding with the demonstrated process. This finding is consistent with Krishnankuttyrema and Shilov (2020), who examined the use of pre-laboratory videos and observed improvements in students' learning outcomes following the implementation of the videos. Pre-activity multimedia materials may therefore function as a form of preparation that enables learners to become familiar with procedures before actual laboratory work.

For the present study, the usefulness of MArS may also extend beyond advance preparation. Learners received a complete overview of the performance task and subsequently viewed the procedure one step at a time. They could then examine the standards and rubric and use these as a basis for reflecting on and improving their own work. This cycle of *previewing, observing, performing, evaluating, and improving* may help explain why the experimental group demonstrated a greater gain. The results also indicate that multimedia resources can support learner autonomy. When students can independently review instructional content rather than relying exclusively on immediate teacher assistance, they are able to take greater responsibility for clarifying procedures and preparing for tasks. This may be especially beneficial in classes where the teacher must simultaneously supervise several groups of learners engaged in practical activities. Nevertheless, the percentage increase should be interpreted together with the statistical findings rather than as independent evidence of statistical significance. Percentage gain describes the magnitude of improvement, while inferential analysis determines whether observed differences are statistically meaningful. Taken together, the descriptive and inferential findings of the study provide converging evidence that the experimental group demonstrated stronger performance outcomes after being exposed to MArS. Overall, the findings suggest that Multimedia Arts Skillset can serve as a useful supplementary instructional strategy in Grade 10 Cookery. Its value lies not simply in introducing technology into instruction but in using technology to make processes visible, repeatable, accessible, and connected to explicit standards of performance.

5. Conclusion

This action research examined the effectiveness of the Multimedia Arts Skillset (MArS) in improving the performance tasks of Grade 10 Cookery learners. Based on the findings, both the control and experimental groups improved from the pre-laboratory to the post-laboratory assessment. However, learners in the experimental group demonstrated a greater improvement and obtained higher post-intervention performance scores than those in the control group. The findings indicate that MArS can be an effective supplementary instructional strategy for teaching performance-based competencies in Cookery. By providing learners with a complete demonstration of

the task, step-by-step video guidance, written procedures, assessment rubrics, opportunities for repeated viewing, and opportunities for reflection and improvement, MArS offers multiple forms of support throughout the learning process.

The effectiveness of MArS should therefore not be attributed to video presentation alone. Rather, its instructional value appears to lie in the combination of visual demonstration, procedural scaffolding, learner-controlled review, explicit performance criteria, and self-assessment. These features provide learners with greater opportunities to understand what they are expected to perform and to evaluate the quality of their own work. The study further demonstrates how digital resources can complement, rather than replace, hands-on learning. Practical competencies in Cookery still require actual manipulation of materials, application of procedures, observation of safety practices, and production of tangible outputs. Multimedia instruction can support these activities by preparing learners before laboratory work and providing an accessible reference when procedures need to be reviewed.

While the results are encouraging, they should be interpreted within the context of the study. The research involved Grade 10 learners from two existing classes in one school and employed purposive sampling within a quasi-experimental design. Therefore, the findings should not automatically be generalized to all Grade 10 learners, TLE specializations, or school settings. Further implementation with larger groups, additional competencies, other grade levels, and different TLE specializations would provide stronger evidence regarding the broader applicability of MArS. Nevertheless, within the context of this action research, the findings provide practical evidence that a carefully designed multimedia intervention can strengthen performance-based instruction and support competency development among Grade 10 Cookery learners.

Implications for teachers - The findings highlight the important role of teachers in designing multimedia materials that support, rather than merely digitize, instruction. Teachers may consider developing short and focused video demonstrations for procedures that learners commonly find difficult. These resources can be used before laboratory activities to familiarize learners with the task and can remain available during the learning process for review. MArS also demonstrates the importance of connecting instructional materials with assessment. Providing learners with the rubric and performance standards before completing a task can make learning expectations more transparent. Teachers may therefore integrate demonstrations, step-by-step procedures, and assessment criteria so that learners understand not only what to do but also what constitutes high-quality performance. Moreover, multimedia materials may help teachers manage practical classes more effectively. When learners have access to reusable instructional demonstrations, some routine procedural questions can be addressed through the learning resource, allowing teachers to devote more attention to learners who require individualized assistance. However, teacher guidance remains essential, particularly in monitoring safety, correcting misconceptions, providing feedback, and facilitating actual skill development. Teachers should also view multimedia materials as resources that can be continuously improved. Learner difficulties and feedback can be used to identify portions of the video that require clearer demonstrations, additional examples, slower explanations, or supplementary instructions.

Implications for Learners and Learning - For learners, MArS provides opportunities for more flexible and self-directed learning. The ability to pause, replay, and review instructional materials allows learners to proceed according to their own level of understanding. This may be particularly useful in procedural subjects, where learners differ in the amount of repetition required before they can confidently perform a task. The intervention may also encourage learners to become more active participants in their own learning. Instead of depending solely on the teacher for immediate explanations, students can consult the instructional materials, compare their performance with established standards, identify areas needing improvement, and revise their work. Such practices can contribute to the development of self-monitoring, responsibility, and independent learning habits. The reflection component of MArS is particularly important. Encouraging learners to examine the quality of their output before submission shifts assessment from being solely teacher-driven toward a process in which learners themselves become involved in evaluating their performance. Over time, this practice may help students develop a clearer understanding of quality and become more capable of identifying and correcting their own errors. At the

same time, multimedia learning should not reduce opportunities for actual performance. Viewing instructional videos is most beneficial when it leads to active application. Therefore, MArS should remain closely connected with laboratory work, practice, feedback, and authentic performance tasks.

Implications for the School - At the school level, the findings suggest that investment in well-designed digital learning resources can strengthen the delivery of competency-based subjects such as TLE. Schools may encourage teachers to develop, validate, organize, and share instructional video materials that address competencies requiring repeated demonstrations. A school-based repository of validated multimedia resources may be developed so that instructional materials can be reused and improved across school years. Such a repository could reduce duplication of effort among teachers and provide learners with more consistent access to quality instructional support. School administrators may also consider providing professional development related to instructional video production, multimedia design, assessment integration, and responsible use of digital technologies. Teachers do not necessarily require highly sophisticated equipment; what is more important is that multimedia materials are accurate, understandable, aligned with curriculum competencies, and appropriate for the learners.

The findings also have implications for resource-constrained settings. Multimedia demonstrations cannot replace essential laboratory facilities, ingredients, equipment, or actual hands-on experience. However, they may help schools maximize available resources by preparing learners before they enter the laboratory, reducing unnecessary repetition of demonstrations, and allowing instructional materials to remain available even outside scheduled classroom periods. Finally, school leaders may support the systematic evaluation of innovations such as MArS rather than adopting technology solely because it is available. The present action research demonstrates the value of examining learner outcomes before and after an intervention. Similar evidence-based approaches can help schools determine which instructional innovations should be retained, revised, expanded, or discontinued.

Implications for Future Practice and Research - Future implementation of MArS may examine its use across other TLE competencies and specializations in which procedural knowledge and performance are central. Further studies may also involve larger samples, multiple schools, longer intervention periods, and additional indicators of learning such as retention, learner engagement, self-efficacy, and ability to perform skills independently. Researchers may also investigate which components of MArS contribute most strongly to learning—for example, the full demonstration, step-by-step video, repeated viewing, provision of rubrics, or reflection component. Such research would help refine the intervention and identify the most effective combination of multimedia and pedagogical features. Future research could additionally examine learners' perceptions of MArS, including which features they find most useful, what difficulties they experience when accessing the materials, and how frequently they replay or consult specific portions of the instructional resources. These findings could provide a more complete understanding of not only whether MArS works, but also how and why it supports learning.

AI use declaration: Generative artificial intelligence tools (ChatGPT and Grammarly) were used to assist in improving the clarity, grammar, organization, and academic language of selected sections of this manuscript. The author reviewed, revised, and verified all AI-assisted content and remains fully responsible for the accuracy, interpretation, and final presentation of the work.

6. References

Aboc, Mercy A. (2024) Exploring You tube in teaching Cookery to Secondary Students: A review. *Cognizance Journal of Multidisciplinary Studies, Vol.4*, Issue.3, March 2024, pg. 263-272

Basal, D. V. (2022). Instructional Competencies of Technology and Livelihood Education (TLE) Teachers: Basis for a Competency-Based Module. *International Journal of Research Publications.*

Barcelona, K. E. P., Daling, B. A. J., Doria, P., Balangiao, S. J., Mailes, M. J., Chiang, P. M., & Ubatay, D. (2023). Challenges and opportunities of TLE teachers in Philippine public schools: An inquiry. *British Journal of Multidisciplinary and Advanced Studies, 4*(4), 44-60.

Bullo, M. (2021). Integration of video lessons to Grade-9 science learners amidst COVID-19 pandemic. *International Journal of Research Studies in Education, 1*0(9).

Calanog, M. C. B. (2019). Challenges in Teaching Exploratory Courses of Technology and Livelihood Education using Pedagogical Approaches. *International Journal of Research in Engineering, Science and Management, 2*(4).

De Chavez, M. C. (2024). Procedural video-aided instruction in teaching and learning cookery. *Ignatian International Journal for Multidisciplinary Research, 2*(5), 2089-2094.

Ducena, L. W. B., & Ducena, E. Y. (2024). Improving the Performance of Cookery 9 Learners in Cleaning and Sanitizing Kitchen Tools through Contextualized Video-Assisted Lesson. *International Social Sciences and Education Journal, 2*(2), 37-46.

Department of Education. Retrieved https://www.deped.gov.ph/wp-content/uploads/2015/04/DO_s2015_08.pdf

Department of Education. K-12 Basic Education Curriculum Retrieved https://www.deped.gov.ph/k-to-12/about/k-to-12-basic-education-curriculum/

Kotiash, I., Shevchuk, I., Borysonok, M., Matviienko, I., Popov, M., Terekhov, V., & Kuchai, O. (2022). Possibilities of using Multimedia technologies in Education. *International Journal of Computer Science and Network Security, 22*(6), 727-732.

Krishnankuttyrema, R., & Shilov, M. (2020, June). Impact of Pre-lab Videos on Improving Students' Learning Outcomes. In *2020 ASEE Virtual Annual Conference Content Access*.

Insorio, A. O., & Macandog, D. M. (2022). Video lessons via YouTube channel as mathematics interventions in modular distance learning. *Contemporary mathematics and science education, 3*(1), ep22001.

Managbanag, M. A., & Andal, E. (2024). Video Tutorials and Baking Performance among Grade 10 Students. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 23*(8), 1072-1084.

Parvian, J. M., Fernando, J., & Tang-Zapata, E. (2023). Effectiveness of Video Presentation as a Classroom Instructional Tool in Teaching Elementary Students. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 10*(8), 842-849.

Temple, E. (2022). Improving the Teaching of TLE-Garment Construction Through Recorded Video Lessons (RVL) as Supplementary Learning Tool. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 4*(7), 670-679.

United Nations Organization. (2024, 14 September) Sustainable Development Goals. Retrieved https://www.un.org/sustainabledevelopment/globalpartnerships

What is Video Based Learning? (2024, 11 March) Retrieved https://www.easygenerator.com/en/blog/e-learning/what-is-video-based-learning

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 21-36

Paggamit ng Canvas LMS sa paglinang ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12

Talledo, Mary Cris L. ✉
University of Cebu - Lapu-lapu and Mandaue, Philippines (mctalledo@uc.edu.ph)

Received: 30 September 2026 **Revised**: 14 October 2026 **Accepted**: 16 October 2026
Available Online: 17 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26423

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

Nilayon ng pag-aaral na ito na masuri ang kabisaan ng paggamit ng *Canvas Learning Management System (LMS)* bilang interbensiyon sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel sa asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik) ng mga mag-aaral sa Grade 12. Sinuri rin nito ang pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono, gayundin ang epekto ng paggamit ng *Canvas Learning Management System* sa kanilang interes at retensiyon sa pagkatuto. Gumamit ang pag-aaral ng *pre-test–post-test experimental design*. Ang mga kalahok ay binubuo ng animnapung (60) mag-aaral ng *Grade 12* mula sa *University of Cebu–Lapu-Lapu and Mandaue Senior High School* sa taong panuruan 2025–2026. Gumamit ng *rubric-based performance test* at talatanungan sa interes at retensiyon bilang mga instrumento. Natuklasan na ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel ay nasa katamtamang antas, samantalang ang panghuling pagganap matapos gamitin ang *Canvas LMS* ay umabot sa mahusay hanggang napakahusay. Lumabas din na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap. Nagtamo rin ang mga mag-aaral ng mataas na antas ng interes at retensiyon, na nagpapakita ng positibong epekto ng paggamit ng *Canvas LMS* sa kanilang pagkatuto. Napagpasyahan na ang paggamit ng nito ay isang mabisang estratehiya sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel at sa pagpapaunlad ng interes at retensiyon ng mga mag-aaral. Batay sa mga natuklasan, inirerekomenda ang paggamit ng nabuong *Lesson Exemplar* bilang awtput ng pag-aaral upang magsilbing gabay ng mga guro sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12 gamit ang *Canvas Learning Management System.*

Keywords: Canvas LMS, pagsulat, posisyong papel, paglinang, Filipino 12

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Paggamit ng Canvas LMS sa paglinang ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12

1. Panimula

Sa asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik) sa antas ng *Senior High School*, isa sa mahahalagang kompetensing dapat malinang sa mga mag-aaral ay ang pagsulat ng posisyong papel. Bilang isang akademikong sulatin, nangangailangan ito ng malinaw na paninindigan, maayos na organisasyon ng mahahalagang punto, paggamit ng sapat at mapagkakatiwalaang ebidensiya, at angkop na tono ng pagpapahayag. Ang paglinang sa kasanayang ito ay mahalaga sapagkat nahuhubog nito ang kritikal na pag-iisip, mapanuring pagsusuri, at kakayahan ng mga mag-aaral na makabuo ng lohikal at makatwirang argumento hinggil sa mga napapanahong isyu.

Sa kabila ng kahalagahan ng kasanayang ito, nananatili pa ring hamon ang pagsulat ng posisyong papel para sa maraming mag-aaral. Batay sa paunang pagtataya na isinagawa bago ang implementasyon ng interbensiyon, ang pagganap ng mga mag-aaral ay nanatili sa katamtamang antas, kung saan ang marka ay karaniwang nasa 70–80 porsyento lamang. Higit pa rito, nakita sa kanilang mga sulatin na marami ang nahihirapang bumuo ng malinaw na paninindigan, maglahad ng mga argumentong suportado ng sapat na ebidensiya, at maayos na maisaayos ang kanilang mga ideya sa isang akademikong paraan. Ang mga paunang natuklasang ito ay nagsisilbing obhektibong batayan ng umiiral na suliranin at nagpapahiwatig ng pangangailangan para sa isang mas sistematiko at makabagong interbensiyon sa pagtuturo ng akademikong pagsulat.

Ang mga paunang natuklasang ito ay sinusuportahan din ng mga pag-aaral sa Pilipinas na nagpapakitang nananatiling hamon sa mga mag-aaral ang akademikong pagsulat sa wikang Filipino. Natuklasan nina Emeterio at Santiago (2024) na bagama't nakapagpapakita ng kahusayan ang mga mag-aaral sa ilang aspeto ng pagsulat, nananatili silang may katamtamang husay sa nilalaman at gramatika, kaya iminungkahi ang pagbuo ng *intervention plan* upang higit pang mapaunlad ang kanilang akademikong pagsulat. Gayundin, ipinakita nina Buhhong at Guzman (2025) na maraming mag-aaral sa *Senior High School* ang mayroon lamang nagsisimula hanggang katanggap-tanggap na antas ng kaalaman at kasanayan sa masinop na pagsulat sa Filipino, dahilan upang makabuo ang mga mananaliksik ng kagamitang pampagkatuto bilang tugon sa natukoy na pangangailangan. Ipinakikita ng mga pag-aaral na ito na kinakailangan ang paggamit ng mga makabago at angkop na estratehiya sa pagtuturo upang higit na mapaunlad ang kasanayan sa akademikong pagsulat.

Sa pag-unlad ng teknolohiya sa edukasyon, isa sa mga estratehiyang kinikilalang may potensiyal na suportahan ang prosesong ito ay ang paggamit ng mga *Learning Management System (LMS),* na nagbibigay ng organisadong kapaligiran para sa pagkatuto, kolaborasyon, at agarang pagbibigay ng puna sa mga gawaing pampagsusulat. Dahil dito, makabuluhang pagtuunan ng pansin sa kasalukuyang pag-aaral ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* bilang isang interbensiyong pedagohikal upang higit na malinang ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel.

Ang paggamit ng *Canvas Learning Management System (LMS)* ay nag-aalok ng mga makabagong kasangkapan tulad ng *modules* para sa organisadong pagkatuto, *discussion forums* para sa kolaborasyon, *peer review* para sa kritikal na pagsusuri, at *rubrics-based feedback* para sa agarang ebalwasyon sa awtput ng mga mag-aaral. Ayon sa mga pag-aaral, ang paggamit ng *Learning Management System* ay may positibong epekto sa motibasyon, pakikilahok, at akademikong pagganap ng mga mag-aaral. Natuklasan nina Al Dagamseh at Osman (2024) na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay nagpapataas ng *intrinsic* at *extrinsic* na motibasyon at nagpapahusay sa kognitibo, emosyonal, at *behavioral* na partisipasyon ng mga mag-aaral. Gayundin, ipinakita nina Ismail et al. (2021) na may positibong ugnayan ang paggamit ng *Learning Management System* at akademikong pagganap ng mga mag-aaral. Sa kontekstong Pilipino, natukoy nina Borabo et al. (2024) na ang integrasyon ng *Learning Management System* sa *basic education* ay may makabuluhang epekto sa pagganap ng

mga guro at mag-aaral, bagaman may mga pag-aaral tulad ng kina Tus et al. (2021) na nagpapakita ng pangangailangan para sa mas masusing pagsusuri sa lokal na konteksto.

Partikular sa pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12, binibigyang-diin ang tatlong mahahalagang pamantayan: linaw ng posisyon, organisasyon ng mahahalagang punto, at tono ng pagpapahayag (Evasco & Ortiz, 2017). Ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay nagbibigay ng oportunidad para sa *multi-draft writing, peer feedback*, at sistematikong pagsusuri na tumutugon sa mga pamantayang ito. Sa pamamagitan ng mga tampok nito tulad ng *progress tracking* at *learning analytics,* nagiging mas organisado at nasusubaybayan ang pagkatuto ng mga mag-aaral (Lobo et al., 2025). Sa konteksto ng Cebu at Central Visayas, kung saan patuloy ang pagpapalakas ng *digital infrastructure* sa edukasyon, nagiging napapanahon ang pagsasagawa ng ganitong pag-aaral. Ang pagkakaroon ng akses sa mga *digital* na kagamitan ay nagbibigay ng oportunidad para sa mas inklusibo at makabagong pamamaraan ng pagtuturo. Sa kabuuan, ang pag-aaral na ito ay isinagawa upang matugunan ang umiiral na suliranin sa kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel ng mga mag-aaral at upang masuri ang bisa ng paggamit ng *Canvas Learning Management System* bilang isang interbensiyong pedagohikal. Inaasahang makapagbibigay ito ng empirikal na batayan sa pagbuo ng isang *lesson exemplar* na makatutulong sa pagpapahusay ng akademikong pagsulat at sa modernisasyon ng pagtuturo ng Filipino alinsunod sa layunin ng *K to 12 Curriculum*.

Layunin ng Pag-aaral - Nilalayon ng pag-aaral na ito na matasa ang kabisaan ng paggamit ng Canvas Learning Management System bilang interbensiyon sa pagsulat ng posisyong papel ng mga mag-aaral sa Filipino 12 sa taong panuruan 2025–2026. Tiyak na nilalayon nitong suriin at ikumpara ang pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono upang matukoy kung may makabuluhang pagkakaiba sa kanilang marka bago at pagkatapos ng interbensiyon. Bukod dito, inaalam din ng pananaliksik ang nahinuhang epekto ng paggamit ng nasabing LMS sa interes at retensiyon ng mga mag-aaral, na magsisilbing batayan sa pagbuo ng isang mabisang lesson exemplar sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Nakasentro ang pag-aaral na ito sa pagtatasa at pagsusuri sa kabisaan ng paggamit ng Canvas Learning Management System (LMS) bilang interbensiyong pedagohikal sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel sa asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik). Pangunahing sinuri sa pananaliksik ang pauna at panghuling pagganap (*pre-test* at *post-test*) ng mga mag-aaral batay sa tatlong tiyak na pamantayan: ang linaw ng posisyon o kakayahang maipahayag nang malinaw, tiyak, at lohikal ang paninindigan sa isang isyu; ang mahahalagang punto o kakayahang makabuo at makapaglahad ng mga argumentong sinusuportahan ng sapat, napapanahon, at mapagkakatiwalaang ebidensya; at ang tono o paggamit ng angkop, balanse, at mapanghikayat na paraan ng pagpapahayag. Bukod sa kasanayan sa pagsulat, sinuri rin sa pag-aaral ang nahinuhang epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa interes at retensiyon ng mga mag-aaral sa pagkatuto, kung saan ang pangunahing awtput ng pananaliksik ay ang pagbuo ng mga *Lesson Exemplar* na magsisilbing gabay sa mabisang pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel gamit ang nasabing plataporma. Isinagawa ang pag-aaral gamit ang *pre-test–post-test experimental design* na kinabibilangan ng animnapung (60) mag-aaral sa Grade 12 na napili sa pamamagitan ng *purposive sampling* at kasalukuyang kumukuha ng asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik) sa University of Cebu – Lapu-Lapu and Mandaue (UCLM) Senior High School Department sa Taong Panuruan 2025–2026.

Sa kabilang banda, nakapaloob sa pananaliksik na ito ang ilang mahahalagang limitasyon. Una, nakatuon lamang ang pag-aaral sa 60 napiling mag-aaral mula sa Senior High School ng UCLM, kaya ang mga natuklasan at konklusyon ay partikular lamang sa konteksto ng naturang institusyon at hindi pangkalahatang representasyon ng lahat ng mag-aaral sa ibang paaralan o rehiyon. Pangalawa, ang interbensiyon ay nakalimit lamang sa paggamit ng mga tiyak na estratehiya at *features* ng Canvas LMS (tulad ng *Modules, Discussion Boards, Assignment Submissions, Peer Review,* at *SpeedGrader*) at hindi sumasaklaw sa iba pang uri ng *Learning Management Systems* o digital platforms. Pangatlo, ang pagtataya sa kasanayan sa akademikong pagsulat ay nakatuon lamang sa uri ng posisyong papel batay sa tatlong nabanggit na pamantayan at hindi na kinabibilangan ng iba pang anyo ng akademikong sulatin tulad ng lakbay-sanaysay, abstrak, o bionote. Panghuli, ang epektibong pagpapatupad ng

interbensiyon ay nakasalalay rin sa pagkakaroon ng sapat at maayos na *internet connectivity* pati na rin ng mga digital na kagamitan ng mga kalahok.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay mahalaga sapagkat layunin nitong ipakita ang bisa ng *Canvas Learning Management System* bilang isang makabagong interbensiyon sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel sa asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik). Ipinapahayag sa mga sumusunod na talata ang kahalagahan ng pananaliksik na ito para sa iba't ibang sektor ng edukasyon, kabilang ang mga mag-aaral, guro, administrador, at tagapagpatupad ng kurikulum.

Sa Administrasyon. Ang resulta ng pag-aaral na ito ay makatutulong sa administrasyon ng paaralan sa pagbuo ng mga patakarang nagtataguyod ng makabagong pedagohiya na nakabatay sa teknolohiya. Maaaring mapagtibay ng pamunuan ang mga programa para sa *Learning Management System (LMS) integration, teacher training, at digital literacy* ng mga mag-aaral. Magsisilbi rin itong gabay sa pagpapasya kaugnay ng pagpapatupad ng mga *technology-assisted interventions* sa pagtuturo ng asignaturang Filipino.

Sa mga Guro. Ang pag-aaral na ito ay makatutulong sa mga guro ng Filipino, lalo na sa pagtuturo ng Filipino sa Piling Larang (Akademik), sa pagdidisenyo ng mga aralin at gawain na gumagamit ng *Canvas LMS* bilang kasangkapan sa paglinang ng kasanayan sa akademikong pagsulat. Magbibigay ito ng empirikal na batayan kung paanong ang mga *online learning tools* at *peer review mechanisms* sa *Canvas* ay nakatutulong sa pagpapabuti ng linaw ng posisyon, organisasyon ng mahahalagang punto, at tono ng posisyong papel.

Sa mga Mag-aaral. Makatutulong ang pag-aaral na ito sa mga mag-aaral upang mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang teknolohiya. Sa paggamit ng *Canvas Learning Management System*, nagkakaroon sila ng higit na pagkakataong makipag-ugnayan, tumanggap ng puna, at magrebisa ng kanilang mga gawa, mga hakbang na nagtataguyod ng *self-directed* at *reflective learning*. Higit pa rito, inaasahang tataas ang kanilang interes at retensiyon sa pagkatuto sa pamamagitan ng mas makabagong paraan ng pakikilahok sa mga gawaing pampagsusulat.

Sa mga Mananaliksik sa Hinaharap. Magsisilbing sanggunian ang pag-aaral na ito sa mga susunod na mananaliksik na nagnanais pag-aralan ang paggamit ng *Learning Management Systems* sa pagtuturo ng wika at panitikan. Maaaring palawakin ang saklaw ng pananaliksik sa ibang larangan ng Filipino o sa iba pang antas ng edukasyon, tulad ng *Junior High School* o kolehiyo. Makapagbibigay ito ng mahahalagang ideya para sa mga pag-aaral hinggil sa *digital pedagogy, e-learning*, at aplikasyon ng teknolohiya sa pagpapalakas ng kasanayang komunikatibo ng mga mag-aaral sa wikang Filipino.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng *pre-test–post-test experimental design* upang masuri ang kabisaan ng *Canvas Learning Management System (LMS)* bilang interbensiyon sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel sa asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik). Sa disenyo ng pananaliksik, sinukat muna ang paunang pagganap (*pre-test*) ng mga mag-aaral gamit ang tradisyonal o kombensiyonal na paraan ng pagtuturo. Pagkatapos, ipinatupad ang interbensiyon sa pamamagitan ng *Canvas Learning Management System*, kung saan isinagawa ang mga gawaing pampagsusulat na may kasamang *modules, peer review, rubrics-based feedback,* at *discussion boards*. Matapos ang interbensiyon, isinagawa ang panghuling pagsusulit (*post-test*) upang matukoy kung may makabuluhang pagbabago sa kasanayan ng mga mag-aaral batay sa tatlong pamantayan: linaw ng posisyon, organisasyon ng mahahalagang punto, at tono ng pagpapahayag. Ang disenyong ito ay nagbibigay-daan sa mananaliksik na masukat ang epekto ng paggamit *ng Canvas Learning Management System* hindi lamang sa akademikong kasanayan ng mga mag-aaral, kundi pati na rin sa kanilang interes at retensiyon sa pagkatuto, bilang bahagi ng mas malawak na layunin ng modernisasyon ng pedagohiya sa pagtuturo ng Filipino.

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pangunahing instrumento sa pag-aaral na ito ay binubuo ng dalawang bahagi:

(1) *rubric-based performance test* at (2) talatanungan sa interes at retensiyon ng mga mag-aaral. Ang unang bahagi ay tumutukoy sa *pre-test* at *post-test* sa pagsulat ng posisyong papel na ginamit upang masukat ang kasanayan ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ng paggamit ng *Canvas Learning Management System (LMS)* bilang interbensiyon sa pagtuturo ng Filipino sa Piling Larang (Akademik). Pareho ang estruktura at layunin ng dalawang pagsusulit upang matiyak ang balidong paghahambing ng resulta. Ang paunang pagsusulit ay hinango mula kina Zabal-Cadiz et al. (2020). Samantala, ang panapos na pagsusulit ay batay sa aklat nina Avanceña et al. (2020). Ginamit sa pagmamarka ang rubrik na binubuo ng tatlong pamantayan: linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono - at limang antas ng pagganap (5 = Napakahusay, 4 = Mahusay, 3 = Katamtaman, 2 = Kailangang Pagbutihin, 1 = Hindi Katanggap-tanggap). Ang ikalawang bahagi ay isang talatanungan na layuning sukatin ang interes at retensiyon ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Canvas LMS*. Ang mga pahayag ay sinagutan gamit ang Limang Antas ng *Likert Scale* na inangkop mula sa pag-aaral ni Tapasao (2023) na pinamagatang "Estratehiyang SQ3R: Maunawang Pagbasa sa Filipino 7." Ang antas ng tugon ay: 5 – Palagi, 4 – Madalas, 3 – Paminsan-minsan, 2 – Bihira, 1 – Hindi Kailanman. Mas mataas na marka ang nagpapahiwatig ng mas mataas na interes at retensiyon sa paggamit ng *Canvas Learning Management System.* Bago ang aktuwal na pangangalap ng datos, sumailalim ang instrumento sa ebalwasyon at beripikasyon ng mga eksperto sa pagtuturo ng Filipino at pananaliksik upang matiyak ang bisa (*validity*) at pagiging maaasahan (*reliability*). Isinaalang-alang ang lahat ng mungkahi ng mga tagasuri upang higit pang mapahusay ang kalidad at kaugnayan ng mga pahayag.

Respondente - Ang mga respondente ng pag-aaral na ito ay binubuo ng animnapung (60) mag-aaral sa *Grade 12* na kasalukuyang kumukuha ng asignaturang Filipino sa Piling Larang (Akademik) sa *University of Cebu-Lapu-Lapu and Mandaue (UCLM) Senior High School Department* sa taong panuruan 2025–2026. Ang mga mag-aaral na ito ay pinili sapagkat sila ang direktang nakararanas ng paggamit ng *Canvas Learning Management System (LMS)* bilang bahagi ng kanilang mga gawaing pampagsusulat at pang-akademiko. Ang pagpili ng mga respondente ay isinagawa sa pamamagitan ng *purposive sampling*, dahil ang mga kalahok ay partikular na napiling lumahok batay sa kanilang pakikilahok sa asignatura at sa paggamit ng *Canvas LMS* sa mga aktibidad sa pagsulat ng posisyong papel. Ang bilang ng animnapung (60) respondente ay itinuturing na sapat upang makuha ang kinakailangang datos para sa pagsusuri ng kabisaan ng *Canvas LMS* bilang interbensiyon sa paglinang ng kasanayan sa akademikong pagsulat sa wikang Filipino.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Nilalayon ng bahaging ito na ilarawan ang mga hakbang na isinagawa sa pangangalap ng datos, alinsunod sa mga etikang pamantayan ng pananaliksik, sa *Data Privacy Act of 2012 (Republic Act No. 10173)*, at sa mga protokol ng wastong pangangasiwa at paghawak ng impormasyon. Isinagawa ang proseso ng pangangalap ng datos sa tatlong pangunahing yugto: paunang yugto, yugto ng pangangalap, at yugto ng pagtatapos. Ang bawat hakbang ay isinagawa nang may mataas na antas ng katumpakan, boluntaryong pakikilahok, at pagtiyak sa pagiging kumpidensiyal ng mga tugon ng mga respondente.

Paunang Yugto. Bago sinimulan ang aktuwal na pangangalap ng datos, naghain ang mananaliksik ng pormal na liham ng kahilingan sa Punong-Guro ng University of Cebu – Lapu-Lapu and Mandaue (UCLM) *Senior High School Department* upang humingi ng pahintulot na maisagawa ang pag-aaral sa mga mag-aaral ng Filipino sa Piling Larang (Akademik). Matapos makuha ang pahintulot, nakipag-ugnayan ang mananaliksik sa mga guro ng asignatura upang matukoy ang mga kalahok at maisaayos ang iskedyul ng pagsasagawa ng pagsusulit at pamamahagi ng talatanungan. Bawat respondente ay binigyan ng *Informed Consent Form* na naglalaman ng layunin ng pag-aaral, boluntaryong pakikilahok, pagtiyak sa pagiging lihim ng kanilang pagkakakilanlan, at karapatang umatras sa anumang oras kung nanaisin. Isinagawa rin ang isang maikling oryentasyon upang ipaliwanag ang layunin ng pananaliksik, ang nilalaman ng mga instrumento, at ang paraan ng pagsagot sa mga ito.

Yugto ng Pangangalap ng Datos. Ang aktuwal na pangangalap ng datos ay isinagawa matapos ang pormal na oryentasyon. Animnapung (60) mag-aaral sa Grade 12 na kumukuha ng Filipino sa Piling Larang (Akademik) ang napiling maging mga respondente. Isinagawa muna ang paunang pagsusulit *(pre-test*) upang masukat ang kasalukuyang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel batay sa mga pamantayang tulad ng linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono. Pagkatapos ng *pre-test*, ipinatupad ng mananaliksik ang

interbensiyon sa pamamagitan ng *Canvas Learning Management System (LMS).* Sa yugtong ito, ang mga mag-aaral ay lumahok sa mga *online writing activities, peer reviews*, at *discussion boards* sa *Canvas* bilang bahagi ng kanilang pagsasanay sa akademikong pagsulat. Matapos maisagawa ang interbensiyon, isinagawa ang panghuling pagsusulit (*post-test*) upang masukat ang mga pagbabago sa pagganap ng mga mag-aaral. Kasabay ng pagsusulit, ipinasagot rin ang mga respondente sa talatanungan hinggil sa kanilang interes at retensiyon sa paggamit ng *Canvas LMS*. Ang mga pahayag sa talatanungan ay sinagutan gamit ang Limang Antas ng *Likert Scale* (Palagi–Hindi Kailanman), na inangkop mula sa pag-aaral ni Tapasao (2023). Ang lahat ng nakolektang datos ay tinipon nang maingat upang mapanatili ang integridad ng mga resulta.

Yugto ng Pagtatapos ng Pangangalap. Matapos makumpleto ang lahat ng pagsusulit at talatanungan, isinagawa ng mananaliksik ang beripikasyon, paglilinis, at pag-*eencode* ng datos upang matiyak na kompleto, wasto, at maayos ang lahat ng sagot. Inihanda ang mga datos para sa pagsusuring estadistikal gamit ang *mean, standard deviation, t-test* para sa magkaugnay na baryabol (*correlated samples*), at *analysis of variance* (*ANOVA*). Ang mga nakuhang resulta ay ginamit sa interpretasyon ng mga natuklasan at sa pagbuo ng *Lesson Exemplar* para sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas LMS*. Sa buong proseso ng pangangalap, mahigpit na sinunod ng mananaliksik ang mga etikong alituntunin upang mapangalagaan ang karapatan, dignidad, at pagiging kumpidensiyal ng lahat ng kalahok.

3. Resulta at Pagtatalakay

Ang kabanatang ito ay tumatalakay sa mga datos na nalikom na may kaugnayan sa mga tiyak na suliranin ng pag-aaral partikular sa paggamit ng *Canvas Learning Management System* bilang interbensiyon sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 12. Kinapapalooban ito ng pagsusuri sa pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono. Sinuri rin ang epekto ng paggamit ng *Canvas Learning Management System* sa interes at retensiyon ng mga mag-aaral, gayundin ang pagkakaiba ng kanilang pagganap bago at pagkatapos ng interbensiyon. Ang mga talahanayan ay magsisilbing biswal na representasyon upang maging mabisa ang paglalahad at pagpapakahulugan ng mga datos sa bawat bahagi ng pag-aaral.

3.1 Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel

Inilalahad sa bahaging ito ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa Filipino 12 sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang kombensiyonal na pamamaraan ng pagtuturo. Sinusuri rito ang kanilang kakayahan batay sa linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono bilang panimulang batayan bago ang pagpapatupad ng interbensiyon. Ang mga resulta ay magsisilbing pundasyon sa paghahambing ng kanilang pagganap matapos gamitin ang *Canvas Learning Management System.*

3.1.1 Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa linaw ng posisyon

Upang matukoy ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel, inilahad sa bahaging ito ang antas ng kanilang kakayahan batay sa linaw ng posisyon gamit ang kombensiyonal na pamamaraan ng pagtuturo. Ipinapakita sa talahanayan ang pangkalahatang antas ng pagganap ng mga respondente upang mailarawan ang kanilang kakayahan bago ang pagpapatupad ng interbensiyon.

Talahanayan 1

Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa linaw ng posisyon

Linaw ng posisyon	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Napakahusay	2	3.3%	3.30	0.850	Katamtaman	Nauunawaan ang posisyon ngunit hindi ganap na naipaliwanag ang ilang ideya.
Mahusay	27	45.0%				
Katamtaman	18	30.0%				
Kailangang Pagbutihin	13	21.7%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap-tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Ipinapakita sa Talahanayan 1 ang antas ng **linaw ng posisyon** ng mga respondente bago ang interbensyon. Makikita ng karamihan sa mga mag-aaral ay nasa antas na **Mahusay** (45.0%) at **Katamtaman** (30.0%), samantalang may 21.7% na nangangailangan pang pagbutihin at 3.3% lamang ang napakahusay. Ang kabuuang *mean* na **3.30** ay nasa antas na **Katamtaman**, na nagpapahiwatig na bagama't may ideya ang mga mag-aaral tungkol sa kanilang posisyon, hindi pa ito ganap na malinaw at organisado. Ang *standard deviation* na **0.850** ay nagpapakita na may kaunting pagkakaiba-iba sa kakayahan ng mga respondente. Nangangahulugan ito na bago ang paggamit ng interbensiyon, ang mga mag-aaral ay may kakayahang magpahayag ng kanilang paninindigan ngunit kulang sa kalinawan, detalye, at lohikal na pagpapaliwanag. Ipinapakita rin nito na may pangangailangan pa para sa mas malinaw na paggabay sa pagbuo ng argumento.

Ang kinalabasang ito ay sinusuportahan ng mga makabagong pag-aaral na nagsasabing ang mga mag-aaral ay kadalasang nahihirapan sa malinaw at organisadong paglalahad ng kanilang ideya sa akademikong pagsulat. Ayon kina Nenotek et al. (2022), isa sa mga pangunahing suliranin ng mga mag-aaral ay ang kahinaan sa pagbuo ng *thesis statement* at lohikal na pag-uugnay ng mga ideya, na nagreresulta sa hindi malinaw na posisyon. Gayundin, binigyang-diin ni Noori (2020) na ang akademikong pagsulat ay isang komplikadong gawain na nangangailangan ng malinaw, organisado, at sistematikong presentasyon ng ideya, isang aspekto na madalas na kulang sa mga mag-aaral. Dagdag pa rito, ipinakita sa pag-aaral nina Borabo et al. (2024) na kinakailangan ang mga makabagong interbensiyon sa pagtuturo upang mapahusay ang akademikong pagganap ng mga mag-aaral, lalo na sa mga kasanayang may kinalaman sa organisasyon at pagpapahayag ng ideya.

3.1.2 Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa mahalagang punto

Ipinapakita sa bahaging ito ang paunang pagganap ng mga mag-aaral batay sa mahalagang punto sa pagsulat ng posisyong papel. Inilalahad rito ang antas ng kanilang kakayahan sa pagbuo at pag-uugnay ng mga ideyang sinusuportahan ng ebidensya bago ang interbensiyon.

Talahanayan 2

Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa mahalagang punto

Mahalagang Punto	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Mahusay	16	26.7%				
Katamtaman	28	46.7%	3.00	0.736	Katamtaman	Ilan lamang ang mahahalagang puntong may batayang pananaliksik; kulang ang pag- uugnay.
Kailangang Pagbutihin	16	26.7%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap- tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Sa Talahanayan 2, makikita ang distribusyon ng mga marka ukol sa **mahalagang punto** sa kanilang pagsulat. Pinakamarami ang nasa **Katamtaman** (46.7%), habang pantay ang bilang ng **Mahusay** at **Kailangang Pagbutihin** (26.7% bawat isa). Ang *mean* na **3.00** ay nasa antas pa rin ng **Katamtaman**, na nagpapahiwatig na ang mga ideyang inilalahad ng mga mag-aaral ay hindi pa ganap na suportado ng sapat na ebidensya o pananaliksik. Ang *standard deviation* na **0.736** ay nagpapakita ng medyo konsistent na *performance* ng mga respondente. Ipinapahiwatig nito na bagama't may kakayahan ang mga mag-aaral na maglahad ng punto, kulang pa ang lalim ng kanilang pagsusuri at ang koneksyon ng mga ideya. Mahalaga itong aspeto sa pagsulat ng posisyong papel dahil ang lakas ng argumento ay nakasalalay sa kalidad ng mga suportang ebidensya.

Ang mga natuklasan sa pag-aaral ay sinusuportahan ng mga makabagong pananaliksik na nagpapakita na ang mga mag-aaral ay kadalasang nahihirapan sa pagbuo ng mga argumentong may sapat na ebidensya at lohikal na pag-uugnay ng mga ideya. Ayon kina Oguguo et al. (2021), ang kakulangan sa kritikal na pagsusuri at paggamit ng angkop na sanggunian ay isa sa mga pangunahing hamon sa akademikong pagsulat, na nagreresulta sa mababaw na pagtalakay ng mga ideya. Gayundin, natuklasan nina Borabo et al. (2024) na ang pagganap ng mga mag-aaral ay may kaugnayan sa kanilang kakayahang mag-organisa at magpaliwanag ng mga ideya gamit ang suportang ebidensya. Dagdag pa rito, binigyang-diin ni Laflen (2023) na ang malinaw na pag-uugnay ng mga ideya at paggamit ng *feedback* ay mahalaga upang mapalalim ang pagsusuri at mapatatag ang argumento sa pagsulat.

3.1.3 Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa tono

Inilalahad sa bahaging ito ang paunang pagganap ng mga mag-aaral batay sa tono ng kanilang pagsulat ng posisyong papel. Sinusuri rito ang kanilang kakayahan sa paggamit ng angkop at mapanghikayat na wika bago ang pagpapatupad ng interbensiyon.

Talahanayan 3
Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa tono

Tono	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Mahusay	10	16.7%	2.63	0.802	Katamtaman	May pagtatangkang makapanghikayat ngunit nararamdaman ang kawalan ng balanse.
Katamtaman	20	33.3%				
Kailangang Pagbutihin	28	46.7%				
Hindi katanggap- tanggap	2	3.3%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap- tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Ang talahanayan 3 ay tumutukoy sa **tono** ng pagsulat. Makikita ng pinakamarami ang nasa **Kailangang Pagbutihin** (46.7%), kasunod ang **Katamtaman** (33.3%), at kakaunti lamang ang nasa **Mahusay** (16.7%) at **Hindi Katanggap-tanggap** (3.3%). Ang *mean* na **2.63** ay nasa antas ng **Katamtaman** ngunit malapit sa **Kailangang Pagbutihin**. Ipinapakita nito na nahihirapan ang mga mag-aaral sa paggamit ng angkop na tono - lalo na sa pagiging mapanghikayat at balanseng paglalahad. Ang interpretasyon nito ay ang mga mag-aaral ay may limitadong kakayahan sa paggamit ng retorikal na estilo sa pagsulat. May pagtatangka silang manghikayat, ngunit hindi pa ito ganap na epektibo. Ipinapakita rin nito na kailangan ng mas maraming pagsasanay sa paggamit ng wika at estilo sa akademikong pagsulat.

Ang mga natuklasan sa pag-aaral ay umaayon sa mga pananaliksik na nagpapakita na ang paggamit ng angkop at mapanghikayat na tono ay isa sa mga hamon sa akademikong pagsulat ng mga mag-aaral. Ayon kay Mendoza (2025), ang kakayahan sa pagpapahayag, kabilang ang estilo at tono, ay may malaking impluwensya sa pag-unawa at pakikilahok ng mga mag-aaral sa akademikong gawain. Gayundin, binigyang-diin ni Laflen (2023) na ang malinaw at angkop na paggamit ng wika, kabilang ang tono, ay mahalaga sa paghubog ng epektibong akademikong sulatin, at ang kakulangan dito ay nagreresulta sa hindi balanseng pagpapahayag ng ideya. Dagdag pa rito, natuklasan ni Bezbaruah (2025) na ang mga mag-aaral ay nangangailangan ng mas sistematikong paggabay upang mapaunlad ang kanilang kasanayan sa paggamit ng wika at estilo sa pagsulat.

3.2 Panghuling pagganap sa pagsulat ng posisyong papel

Inilalahad sa bahaging ito ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa Filipino 12 sa pagsulat ng posisyong papel matapos gamitin ang *Canvas Learning Management System* bilang interbensiyon. Sinusuri rito ang kanilang kakayahan batay sa linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono upang matukoy ang antas ng kanilang pag-unlad. Ang mga resulta ay magsisilbing batayan sa paghahambing ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral.

3.2.1 Panghuling pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa linaw ng posisyon

Matapos ang pagpapatupad ng interbensiyon, inilahad sa bahaging ito ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa linaw ng posisyon. Ipinapakita rito ang antas ng kanilang pag-unlad sa malinaw at organisadong pagpapahayag ng kanilang paninindigan.

Talahanayan 4
Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa linaw ng posisyon

Linaw ng Posisyon	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Napakahusay	26	43.3%	4.43	0.500	Napakahusay	Malinaw at tiyak ang posisyon; madaling nauunawaan ng mambabasa sa unang basa.
Mahusay	34	56.7%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap- tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Matapos ang interbensyon, makikita sa talahanayan 4 ang malaking pagbabago sa **linaw ng posisyon**. Wala nang nasa mababang antas; lahat ay nasa **Mahusay** (56.7%) at **Napakahusay** (43.3%). Ang *mean* na **4.43** ay nasa antas ng **Napakahusay**, na nagpapakita ng malinaw at organisadong pagpapahayag ng posisyon ng mga mag-aaral. Ang mababang *standard deviation* na **0.500** ay nagpapahiwatig ng mas konsistent na *performance*. Ipinapakita nito na naging epektibo ang interbensyon sa pagpapalinaw ng argumento ng mga mag-aaral. Mas naging direkta, tiyak, at madaling maunawaan ang kanilang mga ideya, na mahalagang katangian ng isang mahusay na posisyong papel.

Ang makabuluhang pag-unlad sa linaw ng posisyon ay umaayon sa mga pag-aaral na nagpapakita ng positibong epekto ng paggamit ng *Learning Management System* sa akademikong pagsulat ng mga mag-aaral. Ayon kay Lene (2025), ang integrasyon ng *Learning Management System* sa pagtuturo ay nakatutulong sa pagpapahusay ng organisasyon ng ideya at kabuoang pagganap ng mga mag-aaral. Gayundin, natuklasan ni Cavan Jr (2021) na ang paggamit ng *Learning Management System* ay nagpapataas ng *engagement* at kognitibong partisipasyon ng mga mag-aaral, na mahalaga sa malinaw at lohikal na pagpapahayag ng kanilang paninindigan. Dagdag pa rito, ipinakita nina Koh et al. (2021) na ang paggamit ng *digital feedback tools*, tulad ng nasa *Learning Management System* ay nakatutulong sa paglinang ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagrerebisa at pagpapalinaw ng kanilang mga ideya.

3.2.2 Panghuling pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa mahalagang punto

Inilalahad sa bahaging ito ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa mahalagang punto matapos ang interbensiyon. Sinusuri rito ang kanilang kakayahan sa pagbibigay ng matibay na argumento at lohikal na pag-uugnay ng mga ideya.

Talahanayan 5

Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa mahalagang punto

Mahalagang Punto	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Napakahusay	12	20.0%	3.98	0.651	Mahusay	May sapat na mahahalagang puntong nakabatay sa pananaliksik ngunit may kakulangan sa pagtalakay.
Mahusay	35	58.3%				
Katamtaman	13	21.7%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap- tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Sa talahanayan 5, makikita ang pag-unlad sa aspeto ng **mahalagang punto**. Karamihan ay nasa **Mahusay** (58.3%), may 20.0% na **Napakahusay**, at 21.7% na **Katamtaman**. Ang *mean* na **3.98** ay nasa antas ng **Mahusay**, na nagpapakita ng mas matibay na paggamit ng ebidensya at mas maayos na pag-uugnay ng mga ideya. Ang *standard deviation* na **0.651** ay nagpapakita ng relatibong pagkakapare-pareho ng resulta. Ipinapahiwatig nito na mas naging kritikal at analitikal ang mga mag-aaral sa pagbuo ng kanilang argumento. Gayunpaman, may kaunting kakulangan pa sa lalim ng talakayan, na maaaring pagtuunan pa ng pansin sa susunod na mga gawain.

Ang pag-unlad sa pagbuo ng mahahalagang punto ay sinusuportahan ng mga pag-aaral na nagpapakita na ang paggamit ng *Learning Management Systems* ay nakatutulong sa pagpapalakas ng kritikal at analitikal na pag-iisip ng mga mag-aaral sa akademikong pagsulat. Ayon kay Rumusud (2025), ang paggamit ng *Learning Management System* ay nagpapataas ng *cognitive engagement*, na mahalaga sa pagbuo ng mas malalim at suportadong argumento. Gayundin, natuklasan nina Furqon et al. (2023) na ang integrasyon ng *Learning Management System* ay may positibong epekto sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pag-oorganisa at pagpapalawak ng kanilang mga ideya sa akademikong gawain. Dagdag pa rito, binigyang-diin nina Morawski at Budke (2023) na ang paggamit ng *digital feedback* at *revision tools* ay nakatutulong sa pagpapalalim ng pagsusuri at pagpapatibay ng argumento ng mga mag-aaral.

3.2.3 Panghuling pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa tono

Ipinapakita sa bahaging ito ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral batay sa tono ng kanilang pagsulat. Sinusuri rito ang pag-unlad sa paggamit ng angkop, balanse, at mapanghikayat na pagpapahayag matapos ang

interbensiyon.

Talahanayan 6
Paunang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel batay sa tono

Tono	f	%	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Napakahusay	6	10.0%				
Mahusay	30	50.0%	3.70	0.646	Mahusay	Nakapanghihikayat ngunit may ilang bahagi na hindi ganap na akma ang tono.
Katamtaman	24	40.0%				

Legend: 1.00-1.80=Hindi katanggap- tanggap, 1.81-2.60=Kailangang Pagbutihin, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Ang talahanayan 6 ay nagpapakita ng pagbuti sa **tono** ng pagsulat. Karamihan ay nasa **Mahusay** (50.0%), may 10.0% na **Napakahusay**, at 40.0% na **Katamtaman**. Ang *mean* na **3.70** ay nasa antas ng **Mahusay**, na nagpapakita ng mas epektibong paggamit ng wika upang makahikayat. Ang *standard deviation* na **0.646** ay nagpapakita ng mas pare-parehong kakayahan ng mga respondente. Sa interpretasyon, mas naging angkop at balanse ang tono ng mga mag-aaral, bagama't may ilang bahagi pa na nangangailangan ng *refinement*. Ipinapakita nito na ang interbensiyon ay nakatulong hindi lamang sa nilalaman kundi pati sa estilo ng pagsulat.

Ang pagbuti sa tono ng pagsulat ay umaayon sa mga pag-aaral na nagpapakita na ang paggamit ng *Learning Management Systems* ay nakatutulong sa pagpapahusay ng estilo at pagpapahayag ng mga mag-aaral sa akademikong pagsulat. Ayon kay Simelane-Mnisi (2023), ang paggamit ng *Learning Management System* ay nagpapataas ng *engagement* at komunikatibong kakayahan ng mga mag-aaral na mahalaga sa epektibong pagpapahayag ng ideya. Gayundin, binigyang-diin nina Strobl et al. (2023) na ang *digital feedback* na ibinibigay sa loob ng mga *online platforms* ay nakatutulong upang maging makinis ang estilo ng pagsulat kabilang ang paggamit ng angkop at balanseng tono. Dagdag pa rito, ipinakita ni Silagan (2025) na ang integrasyon ng teknolohiya sa pagtuturo ay may positibong epekto hindi lamang sa nilalaman kundi pati na rin sa paraan ng pagpapahayag ng mga mag-aaral.

3.3 Pagkakaiba ng pauna at panghuling pagganap sa pagsulta ng posisyong papel

Upang matukoy kung may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ng interbensiyon, inilahad sa bahaging ito ang resulta ng pagsusuring estadistikal. Ipinapakita rito kung may makabuluhang pagbabago sa linaw ng posisyon, mahalagang punto, at tono ng pagsulat.

Talahanayan 7
Pagkakaiba ng pauna at panghuling pagganap sa pagsulat ng posisyong papel

Pauna at Panghuling Pagganap	t-value	Mean difference	p-value	Decision	Interpretation
Linaw ng posisyon	8.64	1.133	<.001	Reject Ho	Significant
Mahahalagang punto	7.75	0.983	<.001	Reject Ho	Significant
Tono	7.83	1.067	<.001	Reject Ho	Significant

Ang talahanayan 7 ay nagpapakita ng ***significant* na pagkakaiba** sa pagitan ng *pre-test* at *post-test* sa lahat ng aspeto: linaw ng posisyon, mahalagang punto, at tono. Ang mga *t-value* (8.64, 7.75, 7.83) at *p-value* (<.001) ay nagpapakita na ang mga resulta ay *statistically significant* na ibig sabihin ay may makabuluhang pagkakaiba ang *pre-test* at *post-test* sa lahat ng pamantayan. Ipinapahiwatig nito na ang interbensiyon (*Canvas Learning Management System*) ay may malaking epekto sa pagpapabuti ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel. Ang makabuluhang pagtaas ng *mean scores* ay nagpapatunay na ang ginamit na pamamaraan ay epektibo at may positibong kontribusyon sa pagkatuto.

Ang makabuluhang pagkakaibang natukoy sa pagitan ng *pre-test* at *post-test* ay umaayon sa mga pag-aaral na nagpapakita ng positibong epekto ng paggamit ng *Learning Management System* sa akademikong pagganap ng mga mag-aaral. Ayon kay Bradley (2021), ang integrasyon ng *Learning Management System* sa pagtuturo ay nagdudulot ng makabuluhang pagtaas sa *performance* ng mga mag-aaral sa iba't ibang gawaing akademiko. Gayundin, natuklasan ni Sahni (2019) na ang paggamit ng *Learning Management System* ay nagpapahusay sa

cognitive engagement at *learning outcomes*, na nagreresulta sa mas mataas na antas ng pagkatuto. Dagdag pa rito, binigyang-diin ni Al-Ataby (2021) na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay nakatutulong sa mas sistematikong pagkatuto sa pamamagitan ng *structured activities*, *feedback mechanisms*, at patuloy na interaksyon, na nag-aambag sa makabuluhang pag-unlad ng kasanayan ng mga mag-aaral.

3.4 Epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa interes at retensyon ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel

Sa bahaging ito, sinusuri ang epekto ng paggamit ng *Canvas Learning Management System* sa interes at retensiyon ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel. Tinutukoy dito ang antas ng kanilang motibasyon, pakikilahok, at kakayahang mapanatili at mailapat ang natutuhang kaalaman matapos ang interbensiyon. Ang mga resulta ay magsisilbing batayan sa pag-unawa sa impluwensiya ng teknolohiya sa pagpapahusay ng pagkatuto ng mga mag-aaral.

3.4.1 Epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa interes ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel

Inilalahad sa bahaging ito ang antas ng interes ng mga mag-aaral sa pagsulat gamit ang *Canvas Learning Management System*. Ipinapakita rito kung paano nakaapekto ang paggamit ng plataporma sa kanilang motibasyon at aktibong pakikilahok sa gawain.

Talahanayan 8

Epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa interes ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel

Interes sa Pagsulat ng Posisyong Papel	*Mean*	*S.D.*	*Description*
Gamit ang *Canvas Learning Management System,* mas ginaganahan akong magsulat ng posisyong papel.	4.23	0.789	Palagi
Nagdudulot sa akin ng panibagong interes ang *Canvas Learning Management System* sa pagsulat ng mga tekstong argumentatibo tulad ng posisyong papel.	4.02	0.833	Madalas
Mas naging malugod ang aking pagsulat ng posisyong papel dahil sa mga interaktibong katangian nito gaya ng mga *modules* at *discussion boards*.	4.12	0.976	Madalas
Pinapahusay ng *Canvas Learning Management System* ang aking *enthusiasm* sa pagsulat ng posisyong papel sapagkat nagbibigay ng *real-time feedback* ang guro.	4.28	0.885	Palagi
Dahil sa *Canvas Learning Management System*, mas gustong- gusto ko nang magsulat ng posisyong papel kaysa sa tradisyonal na paraan.	4.13	0.911	Madalas
Mean Response	4.16	0.879	Madalas

Legend: 1.00-1.80=Hindi Kailanman, 1.81-2.60=Bihira, 2.61-3.40=Minsan, 3.41-4.20=Madalas, 4.21-5.00=Palagi

Ipinapakita sa talahanayan 8 ang mataas na antas ng **interes** ng mga mag-aaral sa pagsulat gamit ang *Canvas Learning Management System*. Ang *overall mean* na **4.16** ay nasa antas ng **madalas**. Pinakamataas ang *item* na may *mean* na **4.28 (*palagi*)**, na nagpapakita na ang *real-time feedback* ay isang mahalagang salik sa pagtaas ng interes ng mga mag-aaral. Ang iba pang mga *item* ay nasa antas ng **madalas**, na nagpapakita ng positibong pagtanggap sa teknolohiya. Ipinapahiwatig nito na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay lalong nakapagpapataas ng motibasyon at *engagement* ng mga mag-aaral sa pagsulat dahil sa interaktibong katangian nito.

Sinusuportahan ng mga umiiral na pag-aaral ang mataas na antas ng interes na ipinakita ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Canvas Learning Management System*. Ayon kina Veluvali at Surisetti (2022), ang paggamit ng *Learning Management System* ay may positibong epekto sa *engagement* ng mga mag-aaral, lalo na sa aspetong kognitibo at emosyonal, na nagreresulta sa mas aktibong pakikilahok sa mga gawain. Gayundin, natuklasan ni Dang (2020) na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay nagpapataas ng *intrinsic* at *extrinsic motivation* ng mga mag-aaral dahil sa *interactive features* at *structured learning environment* nito. Dagdag pa rito, binigyang-diin ni Tuan (2023) na ang mga katangian ng *Canvas*, tulad ng *real-time feedback* at kolaboratibong gawain, ay nakatutulong upang gawing mas kawili-wili at makabuluhan ang proseso ng pagkatuto.

3.4.2 Epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa retensyon ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel

Ipinapakita sa bahaging ito ang antas ng retensiyon ng mga mag-aaral sa kanilang natutuhan sa pagsulat ng posisyong papel. Sinusuri rito ang kanilang kakayahang maalala at magamit ang kaalamang natamo mula sa interbensiyon.

Talahanayan 9

Epekto ng paggamit ng Canvas LMS sa retensyon ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel

Retensiyon sa Pagsulat ng Posisyong Papel	Mean	S.D.	Description
Natutukoy ko ang kahulugan at kalikasan ng mahahalagang konseptong ginagamit sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System*.	4.35	0.709	Palagi
Naipaliliwanag ko nang maayos ang mga kaisipang nakapaloob sa aking posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System*.	4.42	0.766	Palagi
Naisasaayos ko nang mabilis at may kahusayan ang mga ideya sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System.*	4.35	0.709	Palagi
Mas madali akong natuto ng pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System* kaysa sa hindi ito gumagamit.	4.27	0.821	Palagi
Ang *Canvas Learning Management System* ay nagpapabuti ng aking pangkalahatang pagganap sa pagsulat ng posisyong papel.	4.52	0.676	Palagi
Mean Response	4.38	0.736	Palagi

Legend: 1.00-1.80=Hindi Kailanman, 1.81-2.60=Bihira, 2.61-3.40=Minsan, 3.41-4.20=Madalas, 4.21-5.00=Palagi

Sa talahanayan 11, makikita ang napakataas na antas ng **retensiyon** ng kaalaman. Ang overall mean na **4.38** ay nasa antas ng **palagi**. Lahat ng indicators ay nasa **palagi**, na nagpapakita na ang mga mag-aaral ay patuloy na naaalala at nagagamit ang kanilang natutuhan. Pinakamataas ang *mean* na **4.52**, na tumutukoy sa pagpapabuti ng pangkalahatang pagganap. Ipinapakita nito na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay hindi lamang epektibo sa agarang pagkatuto kundi pati na rin sa pangmatagalang pag-unawa at aplikasyon ng kaalaman.

Ang mataas na antas ng retensiyon na ipinakita ng mga mag-aaral ay sinusuportahan ng mga pag-aaral na nagpapakita na ang paggamit ng *Learning Management System* ay nakatutulong sa pangmatagalang pagkatuto at pagpapanatili ng kaalaman. Ayon kina Hidayati at Slamet (2025), ang paggamit ng *Learning Management System* ay nagpapahusay sa *cognitive engagement*, na may direktang epekto sa retensiyon at pag-unawa ng mga mag-aaral. Gayundin, natuklasan ni Lin (2025) na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay nagpapalakas ng kognitibo, emosyonal, at *behavioral engagement*, na nagreresulta sa mas matibay na pagkatuto. Dagdag pa rito, binigyang-diin ni Shannaq (2025) na ang integrasyon ng *Learning Management System* sa edukasyon ay may positibong epekto sa akademikong pagganap at pagpapanatili ng kaalaman ng mga mag-aaral.

4. Kongklusyon

Inilahad sa bahaging ito ang mga mahahalagang resulta ng pag-aaral batay sa limang suliraning inilahad. Ang mga natuklasan ay nagpapakita ng antas ng pagganap ng mga mag-aaral bago at matapos ang interbensiyon, gayundin ang epekto ng paggamit *ng Canvas Learning Management System* (*LMS*) sa kanilang interes at retensiyon sa pagsulat ng posisyong papel. Lumitaw na ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel ay nasa antas na katamtaman sa mga pamantayang linaw ng posisyon, mahahalagang punto, at tono. Ipinahihiwatig nito na bagama't may batayang kakayahan ang mga mag-aaral sa pagsulat, kinakailangan pa ng higit na paggabay upang mapalalim ang kanilang argumento, mapahusay ang organisasyon ng ideya, at maging mas angkop ang kanilang estilo ng pagpapahayag. Matapos ang implementasyon ng *Canvas Learning Management System*, kapansin-pansin ang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral na umabot sa antas na mahusay hanggang sa napakahusay sa lahat ng pamantayan. Ipinapakita nito na ang paggamit ng nasabing plataporma ay nakatulong sa pagpapalinaw ng kanilang paninindigan, pagpapalawak ng mahahalagang punto, at pagpapahusay ng tono sa akademikong pagsusulat.

Ang pagsusuring estadistikal ay nagpakita ng makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral. Ipinahihiwatig nito na ang pag-unlad sa kanilang kakayahan ay hindi nagkataon lamang, kundi may kaugnayan sa sistematikong paggamit ng *Canvas Learning Management System* bilang

interbensiyon sa pagtuturo. Ipinakita ng mga resulta na ang mga mag-aaral ay may mataas na antas ng interes sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System*. Ang mga *interactive* na tampok nito, tulad ng *modules*, *discussion boards*, at *real-time feedback*, ay nakapagpapataas ng motibasyon at pakikilahok ng mga mag-aaral sa mga gawaing pampagsusulat. Gayundin, lumitaw na ang mga mag-aaral ay may mataas na antas ng retensiyon sa kanilang natutuhan. Ipinapahiwatig nito na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay hindi lamang epektibo sa agarang pagkatuto kundi nakatutulong din sa pangmatagalang pag-unawa at aplikasyon ng mga konseptong may kaugnayan sa pagsulat ng posisyong papel.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, ipinakita na ang mga mag-aaral ay nagsimula sa katamtamang antas ng kakayahan sa pagsulat ng posisyong papel, partikular sa linaw ng posisyon, pagbuo ng mahahalagang punto, at paggamit ng angkop na tono. Matapos ang implementasyon ng *Canvas Learning Management System*, nagkaroon ng makabuluhang pagtaas sa kanilang pagganap na umabot sa antas na mahusay hanggang sa napakahusay. Ipinakita rin ng resulta na mataas ang antas ng interes at retensiyon ng mga mag-aaral, na nagpapahiwatig ng aktibong pakikilahok at pangmatagalang pagkatuto. Higit pa rito, pinatunayan ng estadistikal na pagsusuri na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap, na nagpapatunay sa bisa ng ginamit na interbensiyon. Sa kabuoan, ipinakikita ng pag-aaral na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System (LMS)* ay isang epektibong estratehiya sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel. Ang mga resulta ay umaayon sa pamamalagay ng pag-aaral na ang paggamit ng *Canvas Learning Management System* ay may direktang impluwensiya sa pagganap, interes, at retensiyon ng mga mag-aaral, kaya't napatunayan ang kahalagahan ng integrasyon ng teknolohiya sa pagtuturo ng akademikong pagsulat.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, ang mga sumusunod na rekomendasyon ay inihahain upang higit pang mapahusay ang pagtuturo at pagkatuto sa pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning Management System*.

- Sa natukoy na paunang pagganap ng mga mag-aaral na nasa katamtamang antas, inirerekomenda na palakasin ang pundasyon ng kanilang kasanayan sa pagsulat sa pamamagitan ng mas sistematikong pagsasanay. Dapat magbigay ang mga guro ng malinaw na gabay sa pagbuo ng posisyon, pag-oorganisa ng mga ideya, at paggamit ng angkop na tono upang matulungan ang mga mag-aaral na malinang ang kanilang kakayahan bago ang mas komplikadong gawain.

- Kasunod nito, dahil sa pagtaas ng panghuling pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Canvas Learning Management System*, iminumungkahi na ipagpatuloy at palawakin ang paggamit ng nasabing plataporma sa pagtuturo ng pagsulat. Mahalaga ang tuloy-tuloy na paggamit ng mga tampok nito tulad ng *modules*, *assignments*, at *feedback tools* upang mapanatili at higit pang mapaunlad ang mataas na antas ng pagganap.

- Kaugnay ng makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap, nararapat na isama ang *Canvas Learning Management System* bilang bahagi ng *regular* na estratehiya sa pagtuturo ng Filipino sa Piling Larang. Ang sistematikong integrasyon nito ay maaaring magsilbing epektibong paraan upang matiyak ang tuloy-tuloy na pag-unlad ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral.

- Bilang tugon sa mataas na antas ng interes ng mga mag-aaral, hinihikayat ang mga guro na magdisenyo ng mas interaktibo at makabuluhang gawain gamit ang *Canvas Learning Management System*. Maaaring gamitin ang *discussion forums*, *peer review*, at *collaborative activities* upang mapanatili ang kanilang motibasyon at aktibong pakikilahok sa proseso ng pagkatuto.

- Sa huli, kaugnay ng mataas na antas ng retensiyon, iminumungkahi ang patuloy na paggamit ng *digital feedback* at *revising strategies* sa loob ng *Canvas Learning Management System*. Ang pagbibigay ng agarang puna at pagkakataon sa rebisyon ay makatutulong sa pagpapalalim ng pag-unawa at sa pangmatagalang aplikasyon ng mga kasanayang natutuhan sa pagsulat ng posisyong papel.

- Higit sa lahat, inirerekomenda ang paggamit ng nabuong *lesson exemplar* mula sa pag- aaral bilang gabay ng mga guro sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel gamit ang *Canvas Learning System.* Ang nasabing *lesson exemplar* ay maaaring magsilbing kongkretong modelo ng integrasyon ng teknolohiya sa akademikong pagsulat, at maaari pang paunlarin at iangkop sa iba't ibang konteksto ng paaralan upang higit na mapahusay ang kalidad ng pagtuturo at pagkatuto.

AI Use Disclosure - Sa paghahanda ng pananaliksik na ito, gumamit ang may-akda ng artipisyal na intelihensya (AI) upang mapadali ang ilang bahagi ng proseso. Partikular, ginamit ang *Gemini* para sa pagbuo ng mga ideya at pag-aayos ng balangkas (*outline*) ng pananaliksik, pagwawasto ng gramatika, pagpapabuti ng daloy ng pagsulat, at pagsasalin ng ilang termino at pagbibigay ng paliwanag sa mga komplikadong konsepto upang mas maging malinaw ang presentasyon. Walang kumpidensyal o personal na datos ang inilagay sa *AI tools.* Ang may-akda ang nagdadala ng buong responsibilidad sa katumpakan, integridad, at nilalaman ng huling bersyon ng dokumentong ito.

5. Mga Sanggunian

Al Dagamseh, R., & Osman, S. Z. (2024). *The effect of Canvas LMS on motivation, engagement, and interaction in Al Ain private schools*. International Journal of Academic Research in Progressive Education and Development, 13(4). https://doi.org/10.6007/IJARPED/v13-i4/23586

Al-Ataby, A. (2021). Hybrid learning using Canvas LMS. *European Journal of Education and Pedagogy*, *2*(6), 27-33. https://doi.org/10.24018/ejedu.2021.2.6.180

Avanceña, J. F., Publico, M. A. (Ed.), Pines, V., Dahiroc, A. L. A., & Diaz, N. E. D. (2020). *Filipino – Ika-12 Baitang: Ikalawang markahan, modyul 1 – Posisyong papel* (Unang ed.). Department of Education – Davao del Norte.

Bezbaruah, R. (2025). *Effective Writing and Style: An Introduction*. Chyren Publication.

Borabo, J. G., Diño, I. E., Gueta, J. A., Espela, D. F., Garcia, L. H., Espinosa, M. L., & Digo, G. S. (2024). Impact of the Utilization of Learning Management System in the Implementation of Distance Learning in Secondary Schools in the Philippines from 2019 to 2023. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, *17*(2), 1-13.

Borabo, J. G., Diño, I. E., Gueta, J. A., Espela, D. F., Garcia, L. H., Espinosa, M. L., & Digo, G. S. (2024). Impact of the Utilization of Learning Management System in the Implementation of Distance Learning in Secondary Schools in the Philippines from 2019 to 2023. *Journal of Community Development Research (Humanities and Social Sciences)*, *17*(2), 1-13. https://doi.org/10.14456/jcdr-hs.2024.9

Bradley, V. M. (2021). Learning Management System (LMS) use with online instruction. *International Journal of Technology in Education*, *4*(1), 68-92. https://doi.org/10.46328/ijte.36

Buhhong, M. J. D., & Guzman, R. B. (2025). *Kaalaman at kasanayan sa masinop na pagsulat sa Filipino ng mga mag-aaral sa Senior High School tungo sa pagbubuo ng kagamitang pampagkatuto*. *Pantao (The International Journal of the Humanities and Social Sciences), 4*(4), 5855–5865. https://doi.org/10.69651/PIJHSS0404539

Cavan Jr, W. (2021). Ang tagapamagitang epekto ng teknolohiya sa pagtuturo at pagkatuto sa ugnayan ng kahandaan sa pagsanib ng ict at kognitibong pagganap ng mga guro (The Mediating Effect of Technology in Teaching and Learning in the The Relationship between Teacher Readiness in Using ICT and Cognitive Performance). https://doi.org/10.2139/ssrn.3898981

Dang, T. (2020). Factors Influencing Students' perception of Usefulness of Canvas as a Learning Management System. http://hdl.handle.net/2077/66991

Emeterio, C. H., & Santiago, R. L. (2024). *Ang akademikong pagsulat ng mga mag-aaral kaugnay sa piling baryabol*. *EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 10*(8). https://doi.org/10.36713/epra20135

Evasco, E. Y., & Ortiz, W. P. (2017). *Filipino: Pagbasa at pagsulat sa piling larangan (Akademik): Batayang aklat sa Filipino sa Senior High School, binagong edisyon.* Quezon City: C & E Publishing, Inc.

Furqon, M., Sinaga, P., Liliasari, L., & Riza, L. S. (2023). The Impact of Learning Management System (LMS) Usage on Students. *Tem Journal*, *12*(2). https://www.ceeol.com/search/article-detail?id=1123847

Hidayati, D., & Slamet, J. (2025). Interactive multimedia via LMS on a reading comprehension course: Enhancing engagement and learning outcomes in Islamic higher education. *Journal of Studies in the English Language*, *20*(1), 95-122. https://doi.org/10.64731/jsel.v20i1.277426

Ismail, S.N., Hamid, S., Ahmad, M., Alaboudi, A., Jhanjhi, N. (2021). Exploring Students Engagement Towards the Learning Management System (LMS) Using Learning Analytics. *Computer Systems Science and Engineering*, *37(1)*, 73–87. https://doi.org/10.32604/csse.2021.015261

Koh, J. H. L., & Kan, R. Y. P. (2021). Students' use of learning management systems and desired e-learning experiences: Are they ready for next generation digital learning environments?. *Higher Education Research & Development*, *40*(5), 995-1010. https://doi.org/10.1080/07294360.2020.1799949

Laflen, A. (2023). Exploring how response technologies shape instructor feedback: A comparison of Canvas Speedgrader, Google Docs, and Turnitin GradeMark. *Computers and composition*, *68*, 102777. https://doi.org/10.1016/j.compcom.2023.102777

Lene, A. (2025). Integrasyon ng Information and Communication Technology Sa Pagtuturo ng Iba't Ibang Anyo ng Panitikan sa Sekondaryang Antas. *Ignation International Journal for Multidisciplinary Research*. https://doi.org/10.5281/zenodo.15311184

Lin, H. K. (2025). Evaluating lecturer satisfaction towards learning management systems in private universities. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, *11*(1), 15-28. https://doi.org/10.24289/ijsser.1643194

Lobo, J., Teodosio, K., Estilo, K., Achas, M., Aliser, J., & Codod, C. L. (2025). Canvas Learning Management System and Zoom: Serviceability Directed toward Physical Activities and Health and Fitness Courses for Synchronous and Asynchronous Classes. *Journal of Educators Online*, *22*(2), n2. https://eric.ed.gov/?id=EJ1470463

Mendoza, M. L. (2025). Pagsusuri sa Kakayahan ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Replektibong Sanaysay. *Mountain Journal of Science and Interdisciplinary Research (formerly Benguet State University Research Journal)*, *85*(2), 83-97. https://doi.org/10.70884/mjsir.v85i2.583

Morawski, M., & Budke, A. (2023). Teaching written argumentation to high school students using peer feedback methods—Case studies on the effectiveness of digital learning units in teacher professionalization. *Education Sciences*, *13*(3), 268. https://doi.org/10.3390/educsci13030268

Nenotek, S. A., Tlonaen, Z. A., & Manubulu, H. A. (2022). Exploring university students' difficulties in writing English academic essay. *Al-Ishlah: Jurnal Pendidikan*, *14*(1), 909-920. https://doi.org/10.35445/alishlah.v14i1.1352

Noori, A. (2020). An Investigation of Undergraduate English Major Students' Difficulties in Academic Writing. *Journal of Foreign Language Teaching & Learning*, *5*(2), 99-114. https://doi.org/10.18196/ftl.5249

Oguguo, B. C., Nannim, F. A., Agah, J. J., Ugwuanyi, C. S., Ene, C. U., & Nzeadibe, A. C. (2021). Effect of learning management system on Student's performance in educational measurement and evaluation. *Education and Information Technologies*, *26*(2), 1471-1483. https://doi.org/10.1007/s10639-020-10318-w

Rumusud, M. A. (2025). Flexible Teaching and Learning in The Filipino Program: Towards the Institutionalization of Blended Learning in Higher Education Institutions (HEIS). *International Journal of Arts, Sciences and Education*, *6*(1), 164-174. https://ijase.org/index.php/ijase/article/view/467

Sahni, J. (2019). Does blended learning enhance student engagement? Evidence from higher education. *Journal of E-learning and Higher Education*, *2019*(2019), 1-14. https://doi.org/10.5171/2019.121518

Shannaq, B. (2025). E-learning integration and teaching strategies to enhance knowledge retention in higher education. *Emerg. Sci. J*, *9*(2), 829-850. https://doi.org/10.28991/ESJ-2025-09-02-017

Silagan, S. M. (2025). Integrasyon ng Artificial Intelligence (AI) sa Pagtuturo at Pagkatuto ng Filipino sa Senior High School: Mga Hamon at Oportunidad.

Simelane-Mnisi, S. (2023). Effectiveness of LMS digital tools used by the academics to foster students' engagement. *Education Sciences*, *13*(10), 980. https://doi.org/10.3390/educsci13100980

Strobl, C., Ailhaud, E., Benetos, K., Devitt, A., Kruse, O., Proske, A., & Rapp, C. (2019). Digital support for academic writing: A review of technologies and pedagogies. *Computers & education*, *131*, 33-48.

https://doi.org/10.1016/j.compedu.2018.12.005

Tuan, P. T. (2023). The implementation of Canvas to enhance English teaching and learning. *Journal of English language teaching and applied linguistics*, *5*(2), 191-196. https://doi.org/10.32996/jeltal.2023.5.2.22

Tus, J., Cruz, M., Espiritu, N., & Paras, N. (2021). Amidst the online learning modality: The usage of Learning Management System (LMS) and its relationship to the academic performance of the Filipino students. *International Journal of Psychology and Behavioral Sciences*, *11*(4), 9-21. https://doi.org/10.6084/m9.figshare.17151374.v2

Veluvali, P., & Surisetti, J. (2022). Learning management system for greater learner engagement in higher education—A review. *Higher Education for the Future*, *9*(1), 107-121. https://doi.org/10.1177/23476311211049855

Zabal-Cadiz, J., Carlos, R. R., & Alcantara, A. R., Jr. (2020). *Filipino sa Piling Larang (Akademik): Ikalawang markahan, modyul 16 – Etika sa akademikong pagsulat* (Unang ed.). Department of Education – Bureau of Learning Resources.

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 37-48

Senior high school academic strand and mathematics performance of students

Gagto, Rico G. ✉
Graduate School, Ilocos Sur Polytechnic State College, Tagudin Campus, Philippines
(ricogorospegagto@gmail.com)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

Received: 30 September 2026 **Revised**: 16 October 2026 **Accepted**: 18 October 2026
Available Online: 19 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26426

OPEN ACCESS

Abstract

This study examines the relationship between Senior High School (SHS) Academic Strands and the college performance of Bachelor of Secondary Education (BSEd) students majoring in Mathematics. This research investigates how the chosen SHS strand influences college success in the BSEd major in Mathematics program. The data included academic performance through the grades of the respondents, perception on the alignment of the senior high school academic strand on their college course, and their demographic information such as age and gender. The findings reveal that age and gender have no correlation with academic performance. Students generally 'Agree' that their SHS strand aligns well with their college course. In addition, STEM graduates achieved higher grades in Non-Math, Math, and TWAG than students from other strands. However, no significant correlation was found between SHS strands and grades in Non-Math subjects and TWAG, though a significant correlation was observed between SHS strands and Math grades. This indicates that STEM students generally excel in Mathematics-related subjects compared to other strands. Further research is needed to explore additional factors affecting academic performance and to validate these findings with a more extensive and diverse sample.

Keywords: senior high school academic strand, college academic performance, BSEd mathematics students, K-12 curriculum

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

Senior high school academic strand and mathematics performance of students

1. Introduction

The Philippine Educational System has undergone significant development and transformation over the years. One of the critical challenges faced by the Department of Education has been the increasing dropout rates among students. In response to these challenges, the department introduced the K+12 Curriculum in 2011. This curriculum aimed to address these issues by providing students with a decongested 12-year program, allowing them to acquire essential skills and competencies. Within the K+12 Curriculum, students have the option to select from three different tracks. Among these, the Academic Strand (SHS-AS) is designed to prepare students for higher education by offering a comprehensive foundation in academic subjects. The SHS-AS serves as a bridge between high school and college, equipping students with a broad understanding of various academic disciplines and the necessary skills and knowledge for future success (Canque et al., 2021).

The Senior High School Academic Strand (SHS-AS) plays a pivotal role in shaping students' educational journeys, especially those planning to pursue college degrees. It includes specialized subjects that provide students with the skills, competencies, and global knowledge required for successful careers in the future. This emphasis on academic preparation is crucial for students with aspirations for higher education at the college level. The Academic Track, which encompasses the SHS-AS, is tailored to help students discover their strengths, interests, and talents.

The 2011 introduction of the K-12 curriculum prompted higher education institutions (HEIs), including state universities and colleges (SUCs), to align their admission criteria with senior high school strands. Consequently, STEM graduates are prioritized for science and mathematics courses, ABM graduates for finance and business-related programs, and HUMSS graduates for courses in education, philosophy, arts, and other related fields. While students who complete the General Academic Strand (GAS) and Technical-Vocational-Livelihood (TVL) strands can enroll in college, some HEIs require them to undertake bridging programs before pursuing specialized courses like engineering, physics, or mathematics. The policy of linking senior high school strands to college admissions has generated mixed responses. Some argue that it's crucial to ensure students are adequately prepared for the demands of college curricula, while others see it as potentially unfair to those who may not have chosen the "right" senior high school strand or who wish to change their path in college.

Research findings, such as those in the study titled "Senior High School Background and GPA of Education Students in a State University in the Philippines" (Canque et al., 2021), emphasize the significant relationship between senior high school academic achievement and college GPA, indicating that a strong high school background is a reliable predictor of college success. However, the study also revealed a negative association between the GPA of education students majoring in mathematics and their senior high school strand, highlighting the complexity of these relationships. The findings of the study suggest that the K to 12 curriculum has had a mixed impact on engineering students. On the one hand, most students believe that the K to 12 subjects they took were aligned with their college courses. On the other hand, most students also believe that spiral progression did not help them master the content of science and math in senior high school (Camara, 2020).

The study found that students' senior high school strand or track significantly influenced their academic self-regulated learning and academic performance in nursing school. Students who graduated from the academic STEM strand were more prepared for the nursing course, better able to cope with the demands of the course, and were more likely to excel in nursing school (Malaga & Oducado, 2021). The relationship between senior high school academic strand and college academic performance of BSEd mathematics major students has not been adequately explored in the Philippines. While, the study by Canque et al. (2021) found a negative association between the GPA of education students majoring in mathematics and their senior high school strand. This finding is inconsistent

with the findings of other studies on the relationship between senior high school academic strand and college academic performance. More research is needed to understand this discrepancy.

Also, the study by Malaguial et al. (2023) found that personal interests and academic performance are significant factors influencing students' choices of senior high school strands. However, the study did not explore how these factors may influence the relationship between senior high school academic strand and college academic performance of BSEd mathematics major students. To bridge this gap, our study aims to investigate the relationship between the Senior High School Academic Strand and the college academic performance of Bachelor of Secondary Education (BSEd) mathematics major students. By examining how choices made during senior high school impact success in higher education, especially in mathematics-related fields, our research contributes to a deeper understanding of the role senior high school education plays in shaping students' academic paths and future prospects.

Statement of the Problem - Despite the increasing emphasis on Senior High School (SHS) education and its potential impact on college preparedness, there remains a gap in understanding the correlation between the chosen SHS Academic Strand and the subsequent academic performance of Bachelor of Secondary Education (BSEd) majoring in Mathematics students in college. Therefore, the present study seeks to address the following key questions:

- What is the academic performance of Bachelor of Secondary Education major in Mathematics students in college, and how does it vary based on their chosen Senior High School Academic Strand?
- How do different Senior High School Academic Strands influence the college academic performance of Bachelor of Secondary Education major in Mathematics students?
- Are there significant correlations or patterns between specific Senior High School Academic Strands and college academic performance in mathematics-related subjects among Bachelor of Secondary Education major in Mathematics students?
- To what extent does the curriculum content of the Senior High School Academic Strand align with the knowledge and skills required for successful college performance in mathematics-related subjects for Bachelor of Secondary Education major in Mathematics students?

2. Methodology

Research Design - The study employed a descriptive-correlational method of research. It is correlational in nature as it seeks to determine the relationship between the Senior High School Academic Strand and the college academic performance of the respondents. This type of research aims to ascertain the influence of one variable on another. Analysis and review of the college academic performance were conducted by the researcher and related to the Senior High School Academic Strand of the respondents.

Population and Locale of the Study - The study investigated the relationship between the Senior High School Academic Strand and the college academic performance of the respondents. The Senior High School Academic Strand of the respondents was determined and reviewed by the researcher for its potential impact on their college academic performance. Criteria regarding the potential influence of the Senior High School Academic Strand on their college studies, as well as other respondent profiles such as age, gender, and high school graduated from, were determined using a questionnaire. Academic performance data of the respondents, including grades in mathematics and non-mathematics subjects, were requested and retrieved from the Registrar's office of Ilocos Sur Polytechnic State College's main campus. The College Admission Test (CAT), Teaching Aptitude Test (TAT), and the Licensure Examination for Teachers (LET) results were obtained from the Student Affairs Services office. The questionnaire underwent validation by four Mathematics instructors in the tertiary level and a college student who underwent a Senior High School Academic Strand. The validation result yielded a numerical value of 4.64, with a

descriptive equivalent of "very highly valid." Additionally, the questionnaire underwent pre-testing, yielding a reliability index (Cronbach's Alpha) of 0.851, indicating reliability.

Research Instrument - The study utilized the following approaches in data collection: The researcher administered a questionnaire to determine the level of influence of the Senior High School Academic Strand on respondents' college academic performance and their demographic profiles, including age, gender, and high school graduated from. A letter of request, approved by the OIC-President of the institution, was submitted to retrieve grades in mathematics and non-mathematics subjects from the college registrar's office. The College Admission Test, Teaching Aptitude Test, and Licensure Examination for Teachers' results were requested from the Student Affairs Services office.

Data Gathering Procedure - The flowchart depicts the processes and procedures undertaken in the study. The researcher conducted a proposal defense to present the study to the research ethics committee. Subsequently, the questionnaire was constructed and used for data collection. The reliability and validity tests of the questionnaire were performed. Following approval for data collection, the researcher requested necessary documents and data from the registrar's office and the Student Affairs Services office. After collecting the data, statistical treatments were applied, and the finalization of the output will follow.

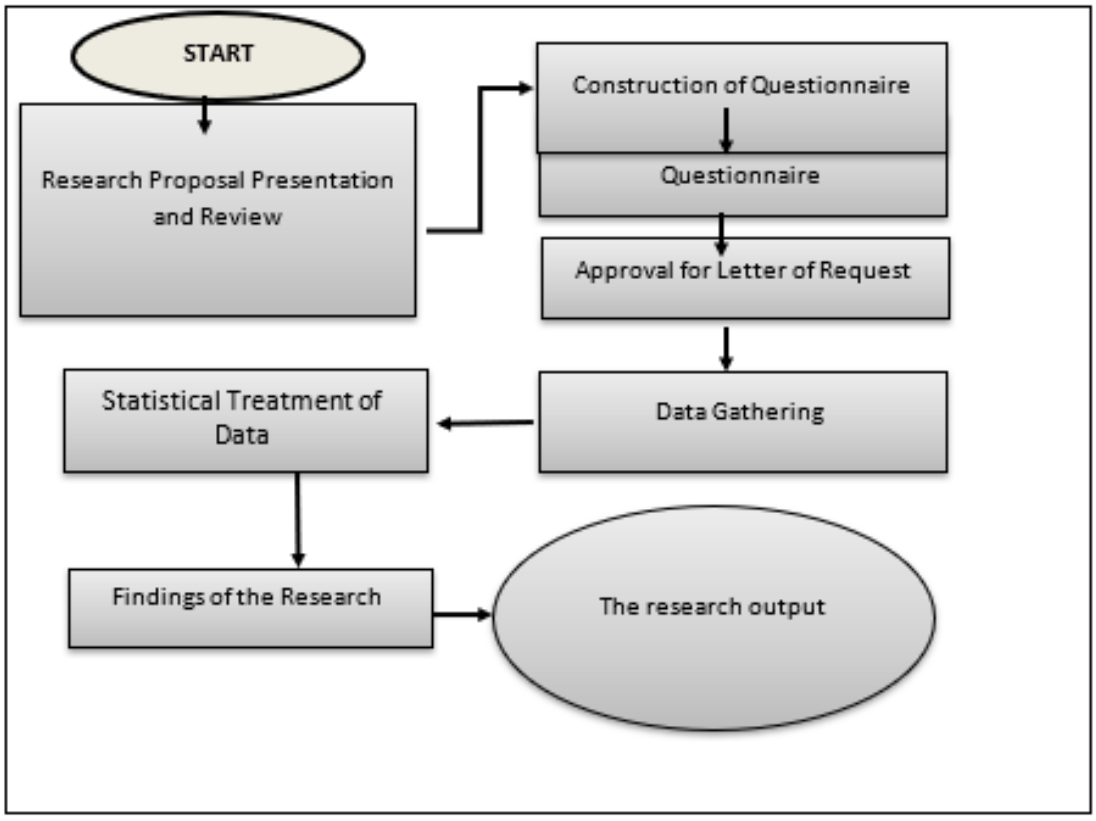

Figure 1: Flowchart in Data Gathering

Statistical Treatment of Data - The following were used in the treatment of data gathered:

- Frequency count and percentages. This was used to determine the profile and the number of respondents per Academic strand.
- Mean. This was used to determine the level of perception in the impact of SHSAS in the alignment with their chosen course in college. It also used for the computation of the grades in Math and Non-math subjects, and their total weighted average grade.

- Pearson's correlation of coefficients (r_{xy}). This was used to determine the correlation between the SHSAS and the college performance of the respondents.

Data Categorization - The researcher utilized the following Likert Scales to quantify the answers of the respondents. For the perceived impact of Senior High School Academic Strand in their College Course the following were used: 5 = 4.21-5.00 or Strongly Agree (SA), 4 = 3.41-4.20 or Agree (A), 3 = 2.61-3.40 or Neutral (N), 2 =1.81-2.60 or Disagree (DA), and 1 = 1.00-1.80 or Strongly Disagree (SDA). While, for the validation of the questionnaire, the following interval was utilized: 5 = 4.21-5.00 or Very High Validity (VHV), 4 = 3.41-4.20 or High Validity (HV), 3 = 2.61-3.40 or Moderate Validity (MV), 2 =1.81-2.60 or Disagree (DA), and 1 = 1.00-1.80 or.

Ethical Considerations - As the study will require the participation of human respondents, certain ethical issues will be addressed. The researcher will consider these ethical issues which are necessary for ensuring the privacy and safety of the respondents. To secure the consent of the respondents the researcher discussed all important details of the study, including its aim and purpose. By explaining these important details, the respondents understand the importance of their role in the completion of the research. The confidentiality of the respondents were also assured by not disclosing their names in the research. Only relevant details that will help the researcher in answering the research questions was included. The researcher gave the respondent enough time to complete their responses and not put pressure on them to accomplish it properly. All data gathered were kept and only the researcher has access to it. The data gathered and the material used will be disposed and data saved in electronic devices will be erased permanently three years after the data gathering.

3. Results and Discussion

This section presents the findings of the study on the Senior High School Academic Strand and Its Relationship to the College Academic Performance of BSEd Mathematics Major Students. The conclusions and recommendations of the study are also highlighted. This study investigates the influence of the senior high school academic strands on the college academic performance of BSE major in Mathematics students. The result of this study will help determine the strand that best prepares students who plan to take BSE major in Mathematics program. The study collected data from 45 students and graduates of BSE Major in Mathematics. The results collated from the questionnaires enable the researcher to tabulate the demographic profile of students, the perceived Senior High School Academic Strand in the impact to their college course, and compute the average grades of the respondents to assess and analyze the academic performance of BSE Major in Mathematics students from the different senior high school strands.

Table 1
Academic Strand of the Respondents

Academic Strand	Frequency	Percentage
STEM	13	28.9
ABM	9	20.0
GAS	10	22.2
HUMSS	12	26.7
TVL	1	2.2
Total	45	100.0

Table 1 shows the number of respondents per strand. There are 13 or 28.9 percent of the respondents that came from the STEM strand. In addition, there are 12 or 26.7 percent from HUMSS, 10 or 22.2 percent from GAS, and 9 or 20 percent came from ABM. Only 1 (2.2) respondent is from the TVL strand. While, **Table 2** shows the age category of the respondents. The respondents are mostly 20-22 years of age, taking more than 20% of each of the overall respondents. This is followed by ages 19, 23, 24, and 25 with 11.1%, 8.9%, 8.9%, and 2.2% respectively. On the other hand, **Table 3** shows that most of the respondents are female (34 or 75.6 percent) compared to males with 11 respondents or 24.4 percent.

Table 2
Age of the Respondents

Age	Frequency	Percentage
19	5	11.1
20	11	24.4
21	10	22.2
22	10	22.2
23	4	8.9
24	4	8.9
25	1	2.2
Total	45	100.0

Table 3
Gender of Respondents

Gender	Frequency	Percentage
Female	34	75.6
Male	11	24.4
Total	45	100.0

Table 4
Correlation on Demographic Profile and Grades

DEMOGRAPHIC PROFILE	GRADES Non-Math	Math	TWAG
Age	-.264	.114	-.071
Gender	.060	.216	.149

Table 4, on the other hand, displays the correlation between the demographics of students and their grades. From the age row, it shows no correlation with the college performance of the students, which implies that the grades of the students are not influenced by their age. This result is comparable to the study of Wambugu and Emeke (2019), which stated that there is no significant relationship between age group and students' academic performance on ODL and on-campus mode of learning. The study of Rabgay (2018) further affirms the result, showing in their correlation analysis that there was a weak positive correlation between age and academic performance. However, the study of Tadese et al. (2022) contradicts the result of this study in their findings, which state that younger students are less likely to score good academic performance compared to older students. This result favors older students in terms of their academic performance compared to younger students. However, the said study specifically indicated that the younger students were those aged between 20 and 24 years, while the older students were those aged between 25 and 29. Hence, we can still consider the result of an insignificant correlation between age and grades in this study since the majority of the respondents are below 24 years of age in comparison to the study of Tadese et al. (2022), wherein respondents' ages ranged higher, from 20-29 years old. The result of this study then shows that being younger or older does not imply a higher or lower academic performance as a BSE student major in Mathematics.

The next row in **Table 4** shows the correlation between the student's gender and academic performance, indicating no correlation. The result of the study is similar to the result of the study of Rubas (2023) and Orji et al. (2021), with both a result indicating that no significant difference exists between gender and students' academic performance. This result differs from the findings of Rowe (2018), who stated that females have a clearly higher mean GPA than their male counterparts. Rowe (2018), however, has a more distributed male and female respondents as compared to this study and student, which may have also influenced the findings and interpretation of the study. Since the study also considered the ethnicity of the of the students influenced by their different culture, the no significant correlation in gender in this study may have been due to the observed equality of education for both men and women in the Philippines (Global Gender Gap Report 2023).

The perception of the respondents whether their SHS strand also has an impact on their college performance as BSE major in Mathematics was also evaluated. The table above illustrates the perceived impact of SHSAS to the college performance of the respondents. Across various Senior High School (SHS) strands have a mean level of perception of 4.07, indicating an 'Agree' in their perception of the alignment of their SHS strand and their college

course. Pearson's coefficient value further supports this, demonstrating a significant relationship between the SHS strands and respondents' views on how their strand influences their college academic performance. **Table 5** shows that respondents perceives their SHS strand remains well-aligned with their college program. Supporting this observation, the study by Bautista et al. (2021) found similar results, highlighting that students from both STEM and non-STEM strand felt adequately prepared in their understanding of mathematical processes and concepts relevant to their BSE Mathematics courses. This suggests that students perceive minimal misalignment between their SHS strand and their college cource/program. Additionally, Gorospe and Joaquin (2022) found that students from the College of Teacher Education did not view their SHS strand as a critical factor in selecting their college program. These findings collectively underscore the notion that students from the BSE major in Mathematics generally perceive their SHS strands as aligned with their college program, which is also reflected in their academic performance.

Table 5

Perception of Respondents to the Alignment of their Senior High School Strand and College Program

VARIABLES	MEAN	INTERPRETATION	PEARSON'S VALUE	COEFFCIENT
Perception of Alignment and SHS Strand	4.07	Agree	-.583**	

Legend: 4.21-5.00 - Strongly Agree, 3.41-4.20 – Agree, 2.61-3.40 – Neutral, 1.81-2.60 – Disagree, and 1.00-1.80 - Strongly Disagree

Table 6

Average Grade of the Respondents from Different Senior High School Strand

SHS STRAND	GRADES		
	Non-Math	Math	TWAG
STEM	90.01	91.34	90.68
ABM	89.94	90.31	90.13
GAS	89.97	89.82	89.89
HUMSS	89.58	89.34	89.46
TVL	85.78	83.29	84.53

The respondents' perception of the influence of their SHS strand to their college program cannot be further verified without delving into their actual academic performance. Hence, a primary variable of the study includes the grades of the BSE major in Mathematics students in order to assess their college performance. As can be seen from **Table 6**, it shows the average grade of respondents from the different SHS strands in Non-Math and Math subjects together with their total weight average grade (TWAG). The table shows that respondents who graduated from the STEM track have the highest grades in Non-Math, Math subjects, and TWAG. The pattern of this result is correlated with the findings of Mamolo (2019), who stated that among senior high school students, STEM students show exemplary performance and knowledge in the area of Mathematics compared to other strands. Hence, in relation to their college performance, the result generated in this study is reasonably expected as the advisable strand for students planning to take BSE majoring in Mathematics should preferably be from the STEM strand for it prepares and aligns the students with the right foundations for the said program (Morados, 2020; Malaga & Oducado, 2021). The same result was reported by Canque et al. (2021), stating that the college GPA of Mathematics major students is significantly affected by their senior high school strand and that those who graduated from the STEM strand are likely to perform better and achieve a higher college GPA.

For the other SHS strand, students from the ABM strand ranked second in Math subjects and TWAG. On the other hand, those from the GAS track come second in Non-Math subjects. HUMSS ranked fourth in all of the average grades, while the TVL strand has the lowest average grade among the respondents. These results matched with the findings observed in the study of Lim (2023) and Alipio (2020), which showed that BSE and health sciences college students from the ABM strand have the second highest academic performance, while those from the HUMSS and GAS strand comes after STEM and ABM. Furthermore, the same study is also similar in the findings of this study that students from academic tracks have a better college performance than those from the TVL track. An explanation for these results can be due to the fact that the ABM strand also offers various subjects that enable the students to understand analyzation and mathematical application in their various subject that focus on accountancy, finances, and business math. Even though the strand merely focuses on basic arithmetic for their

mathematics-related subjects based on their curriculum, it cannot be denied that the students' ability is still honed to tackle the other branches of mathematics studied in BSE major in Mathematics. This is supported by the study of Almerino et al. (2020), wherein the result of the Scholastic Abilities Test for Adults (SATA) revealed that students from the ABM strand scored above average in Mathematical Capacity and Mathematical Applications and further outperformed those from STEM in Mathematical Applications.

With regards to the result from the GAS strand, this may be explained by the fact that their curriculum does not require them to have more advanced Mathematics subjects (Academic Track | Department of Education, n.d.). Even though the strand is known to take up subjects that are a mixture of those from ABM, STEM, and HUMSS, the result of this study can be a basis for students planning to take the GAS strand that they can consider taking Mathematics subjects from STEM to be their elective subjects to better prepare for tertiary education if they are planning to study BSE major in Mathematics. Furthermore, the HUMSS strand also performed less compared to GAS. The HUMSS strand is correlated to the program because the strand offers a great start for those planning to take BSE, but not specifically for those majoring in Mathematics. The result of this study may be related to the fact that students from this strand are only exposed to Math-related subjects during their 11th grade as they take General Mathematics (*List of Specialized Subjects in HUMSS Strand*, n.d.). However, results from this study do not imply low performance in college, but only that choosing the STEM or ABM strand can offer leverage towards performing better in college if one is studying for a bachelor's degree in secondary education majoring in Mathematics.

Table 7
Correlation Between the Senior High School Strand and Grades

	GRADES		
	Non-Math	Math	TWAG
SHS STRAND	-.133	-.392**	-.280

If we now turn to the discussion of the correlation of strand and college performance, **Table 7** shows that there is no significant correlation between the senior high school strand (STEM, ABM, HUMSS, GAS, TVL) of the respondents to their Non-Math and their TWAG. For the result of this study, it is contradicted by the findings of Manugas et al. (2022) and Alipio (2020), who reported that there is a significant difference in the Senior High School Strand and the college students' Grade Point Average. The contrast in the results may be explained by the fact that the respondents of the study of Manugas et al. (2022) include a variety of college students from different programs and not solely students from BSE major in Mathematics. On the other hand, the study of Alipio (2020) focused on health science programs, which would evidently favor the result for the STEM strand as its curriculum is attributable to the health science programs. In contrast to the findings of Manugas et al. (2022), only the results from the study of Lim (2023) stated that there is no significant difference between the SHS strand of the students and their grades. The similarity of results from Lim (2023) and the result of this study is much associated with the fact that Lim's study and this study focused on BSE students and only differed in the major of the students.

However, the result of this study also reveals that there is a significant correlation between the SHS strand and their Math grades. This result infers that the SHS strand of the students have an impact on their college performance, specifically for their Math grades alone. In addition, taking into consideration the results of the average grades from the different SHS strands, it was shown that STEM students have the highest grades in Math subjects, Non-Math, and TWAG. Hence, the correlation of the SHS strand and Math grades can be deduced that the STEM strand has the highest impact towards a better performance in BSE major in Mathematics. Similarly, the result of the study of Bautista et al. (2021) reveals the same finding wherein it shows that there is a statistical significance between the academic performance of BSE major in Mathematics students and their SHS strand. Moreover, their study assessed academic performance in relation to grades in Math subjects (Calculus and Advance Algebra), further stating that those who graduated from the STEM strand had a higher academic performance in these subjects than non-STEM graduates.

Although the result of this study showed no correlational findings between SHS strand and grades in Non-

Math and TWAG, it can be attested that there is a minimal difference in the college performance of the students from the different strands considering the overall grades. However, the correlation in Math grades also implies that there is an advantage for the STEM strand. Based from the average grades result, the STEM strand achieved a higher grade in Math than the other strands which can imply that students planning to take BSE major in Mathematics can consider the STEM strand as their preparatory for BSE Major in Mathematics to offer an easier transition for the Math-related subjects of the program. Though, the different SHS strands can still be taken into account as there will only be minimal difference in their college performance overall if Non-Math and TWAG will be considered, but still the STEM strand has the higher leverage. In addition, based on the perception of the respondents, it revealed that whether from STEM, ABM, GAS, HUMSS, or TVL, they still perceive that their SHS strand is aligned with their college program indicating that the students from different strand can easily cope and adapt to the program specifically for BSE Major in Mathematics.

The result of this study is set out to determine if several variables affect the college performance of BSE majors in mathematics students by including and assessing the correlation of their age, gender, perception and, most importantly, the SHS strand of the students. The result of this study explored the average grades of students from the different SHS strands and revealed that the STEM strand achieved a higher average grade than the other strands. However, as the result of this study also showed that there is no correlation between the Non-Math, TWAG and their SHS strand, it can still be stated that there is only minimal differences in college performance across strands, indicating that students from various academic backgrounds can succeed in BSE Mathematics, though those from STEM may have a slight advantage based on the significant correlation on Math grade and the assessment of their average grades. Future studies could explore additional factors influencing academic success and consider a larger sample size with heterogeneous respondents to validate these findings further.

4. Conclusions

This paper assessed the relationship between the SHS strand of BSE major in Mathematics students and graduates. Through the questionnaires to collect the demographic profiles of the students and collate the students' academic grades, the researcher was able to analyze the correlation between the different variables of respondents from each SHS strand and their college performance. This study's findings showed no significant correlation between the age and gender of the respondents and their college performance. This result indicates that, young or old, male or female, the college academic performance of the respondents is not affected by these factors. In addition, based on the respondents' perception regarding the impact of their SHS strand on their college program, a description of 'Agree' was given, indicating that the respondents see the alignment of their SHS strand on their college course.

To further validate the impact of their SHS strand, the students' average grades were computed, and it revealed that those from the STEM strand had the highest grades in Non-Math, Math, and TWAG. The ABM strand ranked second in Math and TWAG and third in Non-Math grades, while the GAS strand ranked second in Non-Math grades. HUMSS strand was 4th in the ranking of average grades, while those from the TVL strand ranked 5th from all of the average grades. The result shows that the curriculum taken by the students in their SHS significantly impacted how they performed in their tertiary education. For instance, the STEM strand studied more advanced Mathematics, which gave them the advantage of easily adapting to their courses in college. However, the correlation result also shows no significant correlation between the SHS strand and the college performance of the students for their Non-Math and TWAG. Still, a significant correlation was found between the SHS strand and their Math grades. Despite the difference in the average grades of the respondents from the different SHS strands, the correlational result also implies that there is no significant impact of the strand of the students on their overall grades, which can be explained by the fact that their average grades computed only show minimal differences. However, the results from their average grades and the correlation between Math grades and the SHS strand also infer that those from the STEM strand have higher academic performance in Math subjects. From this, it can be implied that students from the different strands can still adapt well to their course regardless of their SHS background, but the STEM strand offers better preparation for Math-related subjects. Future studies could further

focus on the qualitative understanding of the impact of the SHS strand of students on their college academic performance. The results of this study could advance the understanding of the importance and influence of the SHS strands of students in the transition to their college program.

Recommendations - Based on the findings of this study, several recommendations are proposed to enhance future research. Firstly, future studies should aim to include a more extensive and diverse sample of respondents, ensuring an equal distribution of students across different SHS strands, ages, and genders. This will improve the representativeness of the data and provide a more comprehensive understanding of how SHS strands influence college performance. Additionally, expanding the research to explore the impact of SHS strands on students enrolled in various college programs beyond the BSEd Mathematics major can offer valuable insights into the broader implications of SHS preparation. Complementing quantitative data with qualitative research methods, such as interviews or focus groups, is also recommended to gain deeper insights into students' experiences and perceptions regarding their SHS strand's impact on their college performance. Furthermore, incorporating results from the College Admission Test (CAT), Teacher Aptitude Test (TAT), and Licensure Examination for Teachers (LET) of the respondents into future studies can help correlate these assessments with SHS strands, providing a more comprehensive view of how different educational backgrounds affect performance on standardized tests and professional qualifications. Implementing these recommendations will contribute to a more robust analysis of the relationship between SHS strands and college success, leading to more effective educational strategies and support systems.

Implications for Teachers

- Differentiated Instruction in Mathematics: Since a significant correlation was found between SHS strand and college Math grades (with STEM students outperforming others), teachers should anticipate varying foundational competencies. Implement diagnostic assessments early in the semester and provide scaffolded, differentiated instruction to bridge gaps without penalizing students from non-STEM backgrounds.

- Leverage Perceived Alignment: Students across all strands reported perceiving their SHS curriculum as aligned with their college program (Mean = 4.07). Teachers can use this confidence to foster engagement while explicitly mapping SHS competencies to college-level expectations, helping students recognize how their prior learning applies to tertiary coursework.

- Foster Self-Regulated Learning: The study aligns with prior research showing that SHS strand influences academic self-regulation. Instructors should explicitly teach time management, metacognitive strategies, and academic coping skills, particularly for students from strands with less intensive mathematics exposure (e.g., HUMSS, GAS, TVL).

Implications for Students

- Strategic Strand Selection & Preparation: While success is possible from any strand, students aiming for BSEd Mathematics should recognize that STEM or ABM strands provide a stronger mathematical foundation. Those from GAS, HUMSS, or TVL are encouraged to take elective mathematics/science courses during SHS or pursue self-directed review to ease the transition to college-level math.

- Proactive Academic Support-Seeking: Given the minimal overall differences in TWAG but clear advantages in Math grades among STEM graduates, students from other strands should actively utilize tutoring centers, faculty mentoring, and peer study groups to compensate for foundational gaps and sustain academic performance.

- Growth Mindset Over Demographic Assumptions: The findings confirm that age and gender are not predictors of college success. Students should focus on consistent effort, academic resilience, and strategic learning habits rather than demographic factors or perceived "strand disadvantage."

AI Declaration Statement - This manuscript was developed with the assistance of AI for language and structure check (language refinement purposes). All research data, analytical interpretations, conclusions, and recommendations presented herein are the author's original work. No AI-generated content was used to fabricate data, conduct statistical analysis, or replace scholarly judgment. The author has thoroughly reviewed, verified, and edited all sections to ensure academic integrity, accuracy, and alignment with scholarly standards. The final content reflects the author's independent research, critical analysis, and responsibility for all claims and implications presented.

5. References

Academic Track | Department of Education. (n.d.). https://www.deped.gov.ph/k-to-12/about/k-to-12-basic-education-curriculum/academic-track/

Alipio, M. (2020, April 15). Academic Adjustment and Performance among Filipino Freshmen College Students in the Health Sciences: Does Senior High School Strand Matter? https://doi.org/10.35542/osf.io/xq4pk

Almerino, P. M., Ocampo, L. A., Abellana, D. P. M., Almerino, J. G. F., Mamites, I. O., Pinili, L. C., Tenerife, J. J. L., Sitoy, R. E., Abelgas, L. J., & Peteros, E. D. (2020). Evaluating the Academic Performance of K-12 Students in the Philippines: A Standardized Evaluation Approach. *Education Research International*, *2020*. https://doi.org/10.1155/2020/8877712

Canque, M., Derasin, L., & Pinatil, L. (2021, June 4). *View of senior high school background and GPA of the education students in a state university in the Philippines*. https://turcomat.org/index.php/turkbilmat/article/view/9185/7102]

Global Gender Gap Report 2023. (n.d.). World Economic Forum. https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2023/in-full/benchmarking-gender-gaps-2023/

Gorospe, J. D., & Joaquin, J. M. (2022). On the right track: Does senior high school tracking matter? *Technium Social Sciences Journal*, *31*, 174–182. https://doi.org/10.47577/tssj.v31i1.6434

Lim, E. (2023). Effect of senior high school tracks and strands on the academic performance of the would-be teachers: Basis for the Early Childhood Enhancement Program. *International Journal of Early Childhood Special Education (INT-JECSE)*. https://doi.org/10.48047/intjecse/V13i2.211256

List of Specialized Subjects in HUMSS Strand (By Mark Anthony Llego). (n.d.). TEACHERPH. https://www.teacherph.com/list-specialized-subjects-humss-strand/#google_vignette

Mamolo, L. A. (2019). Analysis of senior high school students' competency in general mathematics. *Universal Journal of Educational Research*, *7*(9), 1938–1944. https://doi.org/10.13189/ujer.2019.070913

Malaga, X. G., & Oducado, R. M. F. (2021). Does senior high school strand matter in nursing students' academic Self-Regulated learning and academic performance? *South East Asia Nursing Research*, *3*(1), 1. https://doi.org/10.26714/seanr.3.1.2021.1-7

Manugas, S. B., Pepito, M. T., Fernandez, J. J. S., & A. Canque, M. (2022). Senior High School tract as determinant for College GPA: a correlational study. *International Journal of Science and Management Studies (IJSMS)*, 230–234. https://doi.org/10.51386/25815946/ijsms-v5i3p126

Morados, P. J. T. (2020). Evaluation of STE-Graduates' Senior High School science and Mathematics performance. *IOER International Multidisciplinary Research Journal (Online)/IOER International Multidisciplinary Research Journal (Print)*, *2*(3), 118–123. https://doi.org/10.54476/iimrj342

Orji, E. A., Archibong, E. P., Ogbonnaya, N. P., Nkpoyen, F., & Edet, A. F. (2021). Gender influence on academic performance of nursing students in Nigerian universities. *Journal of Critical Reviews*, *8*(1), 1087–1094. https://www.jcreview.com/index.php?mno=64062

Rabgay, T. (2018). A study of factors influencing students' academic performance in a higher secondary school in Bhutan. *ResearchGate*. https://www.researchgate.net/publication/326146681_A_Study_of_Factors_Influencing_Students'_Academic_Performance_in_a_Higher_Secondary_School_in_Bhutan#pf11

Rowe, Noelle, "Gender, Gender Roles and Academic Success in Diverse College Students" (2018). Syracuse University Honors Program Capstone Projects. 1089. https://surface.syr.edu/honors_capstone/1089

Rubas, J. (2023). College academic performance in science-related programs and senior high school strands: A basis for higher education admission policy College academic performance in science-related programs

and senior high school strands: A basis for higher education admission policy. *EDUCATION MIND*, *2*(1). https://doi.org/10.58583/Pedapub.EM2303

Tadese, M., Yeshaneh, A., & Mulu, G. B. (2022). Determinants of good academic performance among university students in Ethiopia: a cross-sectional study. *BMC Medical Education*, *22*(1). https://doi.org/10.1186/s12909-022-03461-0

Wambugu, L. N., & Emeke, E. A. (2019). Age-Related differences in academic performance of undergraduate science courses at the University of Nairobi, Kenya. *International Journal of Innovative Research and Development*, *8*(9). https://doi.org/10.24940/ijird/2019/v8/i9/147720-362876-1-sm

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 49-68

Simbolismo sa realistikong pamumuhay ng mga Sebwano sa mga piling awitin ni Max Surban

Vistas, Jazelyn
Don Bosco, Philippines
Alvarado, Elsie ✉
Cebu Normal University, Philippines (alvaradoe@cnu.edu.ph)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 29 September 2026 **Revised**: 18 October 2026 **Accepted**: 19 October 2026
Available Online: 20 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26421

Abstract

The purpose of this study is to analyse the symbolism in the realistic lives of the Cebuano people as reflected in selected songs by Max Surban. Using a qualitative content analysis design, ten (10) chosen songs were examined to identify elements of symbolism, figurative representation, social issues as themes, and the realities mirrored in Cebuano society. The results show that Surban's songs are more than mere entertainment; they serve as meaningful reflections of Visayan's culture and the real conditions of marginalized communities. Clear social themes emerged, such as poverty, lack of employment opportunities, urbanization, migration, belief in traditional healing, and unequal development. Through the artistic use of symbols and imagery, the songs express the resilience, hope, and collective emotions of the Cebuano people in the face of life's challenges. Viewed through the lens of realism, Surban's music functions as a social document that illustrates the relationship among art, language, and society. The study recommends further development of this type of analysis to preserve and strengthen regional music as an effective medium for social and cultural awareness in the Philippines.

Keywords: songs, social issues, Cebuano culture, realism, symbolism

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

Simbolismo sa realistikong pamumuhay ng mga Sebwano sa mga piling awitin ni Max Surban

1. Introduksyon

Ang musika ay isang makapangyarihang daluyan ng pagpapahayag ng kultura, identidad, at kolektibong karanasan ng isang sambayanan. Higit pa sa pagbibigay-aliw, nagsisilbi itong tagapagdala ng kasaysayan, pagpapahalaga, paniniwala, at mga kahulugang panlipunang humuhubog sa buhay ng mga tao. Ayon sa United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, n.d.), ang musika ay bahagi ng mga sining ng pagtatanghal na maaaring magpahayag ng kasaysayan ng isang pamayanan at magkaroon ng dimensiyong panlipunan, pampolitika, at pang-ekonomiya. Kaugnay nito, ipinakita nina Negus at Román Velázquez (2002) na ang ugnayan ng musika at identidad ay masalimuot at hindi lamang nakabatay sa simpleng pagsasalamin ng pagkakakilanlan, kundi sa patuloy na ugnayan ng musikang panlipunan at pagbuo ng kahulugan ng sarili at kolektibong karanasan. Sa ganitong pananaw, maaaring suriin ang mga awitin bilang mga tekstong kultural na nagtataglay ng mga pahiwatig tungkol sa realidad ng buhay, ugnayang panlipunan, at karanasan ng isang pamayanan. Binibigyang-diin din ng UNESCO (n.d.) na ang mga pamanang di-nahahawakan, kabilang ang mga sining ng pagtatanghal, ay naipapasa at muling nililikha sa iba't ibang henerasyon, kaya nakatutulong ang mga ito sa pagpapanatili ng identidad at pagpapatuloy ng kulturang pamayanan.

Ang pagsusuri sa mga piling awitin ni Max Surban ay nagbibigay ng pagkakataong maunawaan kung paano inilalarawan ng mga liriko ang mga karanasan, pagpapahalaga, at kalagayang panlipunan ng mga Sebwano. Sa pamamagitan ng Teoryang Reyalismo at tematikong analisis, sinusuri sa pag-aaral na ito ang mga temang may kaugnayan sa buhay sa kanayunan, hanapbuhay, paglalakbay, buhay sa lungsod, tradisyonal na panggagamot, at ilusyon upang maipaliwanag ang ambag ng popular na musikang Sebwano sa pag-unawa sa realidad ng buhay at kulturang lokal.

Sa konteksto ng Pilipinas, mahalagang daluyan ang musika ng pagpapahayag ng pambansang pagkakakilanlan at kolektibong karanasan. Mula sa mga katutubong awit hanggang sa mga makabagong komposisyon, naipahahayag sa mga ito ang mga paniniwala, pagpapahalaga, at karanasang humuhubog sa kamalayang pangkultura ng mga Pilipino. Ayon kina Negus at Román Velázquez (2002), masalimuot ang ugnayan ng musika at identidad sapagkat nakikilahok ang musika sa patuloy na pagbuo at pag-unawa sa pagkakakilanlan ng mga indibidwal at pangkat. Kaugnay nito, kinikilala ng United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, n.d.-a) ang mga sining ng pagtatanghal, kabilang ang musika, bilang mga anyo ng pagpapahayag na maaaring magtaglay ng kasaysayan at mga dimensiyong panlipunan, pampolitika, at pang-ekonomiya ng isang pamayanan. Ipinahihiwatig nito na ang mga awitin ay hindi lamang nililikha bilang libangan, kundi maaari ring magsilbing daluyan ng mga salaysay tungkol sa ugnayan ng mga tao, kanilang mga pagpapahalaga, at mga kalagayang kanilang nararanasan.

Sa ganitong pananaw, maaaring iturin ang mga liriko ng awitin bilang mga tekstong kultural na naglalarawan ng mga realidad at pagbabagong panlipunan. Ayon sa UNESCO (n.d.-b), ang pamanang di-nahahawakan ay naipapasa at muling nililikha ng mga pamayanan sa paglipas ng panahon, kaya nakatutulong ito sa pagpapanatili ng kanilang identidad at pagpapatuloy ng kanilang kultura. Sa gayon, ang mga awitin ay maaaring magsilbing tala ng mga karanasan at pananaw ng mga mamamayang humaharap sa iba't ibang isyung panlipunan. Sa pamamagitan ng pagsusuri sa mga piling awitin ni Max Surban, matutukoy kung paano inilalarawan ng mga liriko ang mga karaniwang karanasan, suliranin, at pagpapahalaga ng mga Sebwano. Sa paggamit ng Teoryang Reyalismo at tematikong analisis, layunin ng pag-aaral na maipaliwanag kung paano nagiging daluyan ang popular na musikang Sebwano ng pag-unawa sa realidad ng buhay at sa patuloy na paghubog ng kulturang lokal.

Isa sa mga kilalang tagapagtaguyod ng musikang Sebwano si Max Surban, na nakilala sa kaniyang mga

novelty song na gumagamit ng katatawanan at mga paksang malapit sa pang-araw-araw na karanasan ng mga mamamayan. Sa halip na ituring lamang na libangan ang kaniyang mga awitin, maaaring suriin ang mga ito bilang mga tekstong kultural na naglalarawan ng mga paniniwala, kaugalian, hanapbuhay, at ugnayang panlipunan ng mga Sebwano. Sa pag-aaral nina Nacorda at Mandado (2023), sinuri ang mga piling novelty song ni Surban batay sa mga elementong kultural, kontekstong pangkasaysayan, at paggamit ng wika. Natuklasan nilang inilalarawan ng mga awitin ang ilang aspekto ng kulturang Bisaya, kabilang ang panliligaw, paniniwala sa tradisyonal na panggagamot, pangingisda, sabong, at pagiging mapagpatuloy. Ipinakikita ng kanilang pag-aaral na ang mga awitin ni Surban ay maaaring pagkunan ng kaalaman tungkol sa mga gawi at pagpapahalagang umiiral sa lipunang Sebwano.

Sinusuportahan din ito ng pag-aaral ni Cabridas (2024), na nagsagawa ng pagsusuring pangnilalaman sa labinlimang piling awitin ni Max Surban. Batay sa kaniyang mga natuklasan, taglay ng mga awitin ang mga temang may kaugnayan sa tradisyon, paniniwala, pagdiriwang, kaugalian, pagpapahalaga, at kasaysayan ng mga Pilipino. Ipinakita rin sa pag-aaral ang potensiyal ng mga lokal na awitin bilang kagamitang pampagtuturo na maaaring magpalalim sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa kulturang kinabibilangan nila. Samakatuwid, ang katatawanan sa mga awitin ni Surban ay hindi dapat ituring na simpleng layuning magbigay-aliw lamang; maaari rin itong maging paraan ng paglalahad ng mga karanasan at kultural na pananaw ng karaniwang mamamayan.

Mahalaga sa pagsusuri sa mga awiting ito ang Teoryang Reyalismo, na nakatuon sa mga paraan ng representasyon ng realidad sa mga akdang pampanitikan at iba pang anyo ng sining. Ipinaliwanag ni Shonkwiler (2020) na ang reyalismo ay may iba't ibang anyo at interpretasyon, ngunit nananatiling mahalaga rito ang usapin ng representasyon ng nagbabago at masalimuot na realidad. Sa ganitong pananaw, maaaring suriin ang mga liriko ni Surban upang matukoy kung paano inilalarawan ang mga karanasan, suliranin, paniniwala, at ugnayang panlipunan ng mga Sebwano. Gayunman, hindi dapat ipalagay na tuwirang katumbas ng aktuwal na buhay ang lahat ng inilalarawan sa awitin; kailangang bigyang-pansin ang paraan ng pagsasalaysay, paggamit ng katatawanan, at kontekstong kultural ng bawat teksto.

Bagama't napagtuunan na ng pansin sa mga naunang pag-aaral ang mga elementong kultural, paggamit ng wika, at mga pagpapahalagang nakapaloob sa mga awitin ni Max Surban (Cabridas, 2024; Nacorda & Mandado, 2023), mahalaga pa ring magsagawa ng pagsusuring nakatuon sa sistematikong pag-uugnay ng mga temang lumilitaw sa mga liriko at ng mga realidad na kinakatawan ng mga ito. Sa pamamagitan ng Teoryang Reyalismo at tematikong analisis, layunin ng kasalukuyang pag-aaral na suriin ang mga piling awitin ni Surban batay sa mga temang may kaugnayan sa buhay sa kanayunan, hanapbuhay, paglalakbay, buhay sa lungsod, tradisyonal na panggagamot, at ilusyon. Sa ganitong paraan, maipapaliwanag kung paano nagiging daluyan ang popular na musikang Sebwano ng mga salaysay tungkol sa buhay at kulturang lokal, gayundin kung paano nakatutulong ang pagsusuri sa mga awitin upang higit na maunawaan ang mga karanasan at pananaw ng mga Sebwano.Bagama't may mga naunang pag-aaral tungkol sa mga awiting Sebwano at pagsusuring pampanitikan sa mga piling awitin ni Max Surban, nananatiling mahalagang siyasatin kung paano inilalarawan ng kaniyang mga awitin ang iba't ibang realidad ng lipunang Sebwano. Partikular na nangangailangan ng masusing pagsusuri ang ugnayan ng mga temang may kinalaman sa buhay sa kanayunan, hanapbuhay, paglalakbay, buhay sa lungsod, tradisyonal na panggagamot, at ilusyon sa mga karanasan, pagpapahalaga, at kalagayang panlipunan ng mga Sebwano. Sa pamamagitan ng pagsusuri sa mga temang ito gamit ang Teoryang Reyalismo at tematikong analisis, layunin ng pag-aaral na makapagbigay ng mas sistematikong pag-unawa sa mga awitin ni Max Surban bilang representasyon ng realidad ng buhay at kulturang Sebwano.

Natatangi ang pag-aaral na ito sa sistematikong pagsusuri nito sa sampung piling awitin ni Max Surban sa pamamagitan ng tematikong analisis, sistematikong pagkokoda, at Teoryang Reyalismo. Sa halip na limitahan ang pagsusuri sa pangkalahatang kahulugan o katangiang pampanitikan ng mga awitin, binibigyang-diin nito ang pagkakaugnay ng mga tema sa mga konkretong karanasan at realidad ng lipunang Sebwano. Sa ganitong paraan, nilalayon ng pag-aaral na mapalawak ang pag-unawa sa popular na musikang Sebwano bilang daluyan ng kaalamang panlipunan at kultural, gayundin ang potensiyal nito bilang kagamitang panturo sa pagsusuri ng

panitikan, wika, at kulturang lokal. Sa ganitong pagtalakay, mahalagang iugnay ang pagsusuri sa simbolismo sa mga awitin ni Max Surban sa mas malawak na usapin ng napapanatiling pag-unlad. Ang mga karanasan, pagpapahalaga, at suliraning panlipunang inilalarawan sa kaniyang mga awitin ay may kaugnayan sa mga layuning itinataguyod ng Sustainable Development Goals (SDGs) ng United Nations. Bagama't likhang-sining ang mga awitin, nagsisilbi rin itong tala ng kalagayang panlipunan at kultural na maaaring magbigay ng pag-unawa sa mga hamong kinakaharap ng mga ordinaryong mamamayan. Sa pamamagitan ng pagsusuri sa mga simbolong kumakatawan sa kahirapan, kabuhayan, pamilya, pagkakaisa, edukasyon, pananampalataya, kapaligiran, at ugnayang panlipunan, naipakikita kung paano nakapaloob sa kulturang Sebwano ang mga usaping may kaugnayan sa inklusibo at napapanatiling pag-unlad. May tuwirang kaugnayan ang pag-aaral sa SDG 1 (No Poverty) sapagkat inilalarawan sa ilang awitin ang karanasan ng mga karaniwang Sebwano sa kahirapan, kakulangan, at paghahanapbuhay. Sa pamamagitan ng simbolismo, naihahayag ang mga kondisyon ng buhay ng mga indibidwal at pamilyang nagsisikap na makaagapay sa pang-araw-araw na pangangailangan.

Samakatuwid, ang pag-aaral ay may ambag sa tatlong mahalagang larangan: panitikan at musika, kulturang Sebwano, at napapanatiling pag-unlad. Sa larangan ng panitikan at musika, nakatutulong ito sa pagpapalawak ng pag-aaral sa awiting Bisaya bilang tekstong nagtataglay ng masalimuot na kahulugang panlipunan at kultural. Sa larangan ng kulturang Sebwano, nagsisilbi itong dokumentasyon ng wika, pagpapahalaga, karanasan, at pananaw ng isang pamayanan. Sa larangan naman ng napapanatiling pag-unlad, naipakikita nito na ang pangangalaga sa kultura at pagbibigay-halaga sa tinig ng karaniwang mamamayan ay mahalagang bahagi ng pagbuo ng isang inklusibo, makatarungan, at makakulturang lipunan. Sa huli, inaasahang makapag-aambag ang pag-aaral sa pagpapahalaga sa awiting Sebwano bilang mahalagang anyo ng panitikang popular at pamanang kultural. Higit pa sa aliw na hatid nito, ang mga awitin ni Max Surban ay maaaring basahin bilang mga tekstong nag-iingat ng alaala, karanasan, pagpapahalaga, at pananaw ng mga Sebwano. Sa pamamagitan ng paglalantad sa mga simbolismong nakaugat sa realistikong pamumuhay, naipakikita na ang musika ay hindi lamang salamin ng nakaraan kundi isang buhay na daluyan ng kaalaman at kulturang maaaring gamitin sa pag-unawa sa kasalukuyan at sa pagpapatuloy ng pamanang Sebwano sa mga susunod na salinlahi.

2. Metodolohiya ng Pag-aaral

Disenyo ng Pananaliksik - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng kuwalitatibong kontent analisis upang mailarawan ang iba't ibang simbolismo sa reyalistikong pamumuhay ng mga Sebwano. Ginamit ang kontent analisis sa pagsusuri ng mga liriko ng mga piling awitin sapagkat ang pagtuklas sa mga simbolong reyalistiko sa pamumuhay sa mga liriko ng awitin ang magsisilbing pangunahing pag-aaralan, ayon nga kay Prasad ang *content analysis* ay isang pag-aaral ng nilalaman na may kaugnayan sa mga kahulugan, konteksto, at layuning nakapaloob sa mga mensahe (1), kung kaya ang pagsusuring pangnilalaman ay naaayon gamitin.

Pinagmulan ng Datos - Ang mga datos na ginamit sa pag-aaral ay nagmula sa sampung (10) piling awitin ni Max Surban, partikular ang "Kinabuhing Bukidnon," "Payag Luyo sa Bungtod," "Kodaker," "Barkong Karaan," "Sa Syudad ug Bukid," "Albularyong Buta," "Kaming mga Mangingisda," "Karnabal na Pista," "Vendor's Boogie," at "Unang Pagtan-Aw sa Sine." Ginamit ang purposive sampling sa pagpili ng mga awiting tumutugon sa layunin ng pananaliksik. Kabilang sa mga pamantayan sa pagpili ang: (1) malinaw na atribusyon kay Max Surban; (2) pagkakaroon ng liriko na maaaring suriin; (3) pagtalakay sa mga karanasan, kaisipan, at pagpapahalagang panlipunan at pangkultura ng mga Cebuano; at (4) pagkakaroon ng kaugnayan sa pokus ng pag-aaral. Hindi isinama ang mga awiting may hindi matiyak na atribusyon, kulang o hindi mapagkakatiwalaang liriko, at walang tuwirang kaugnayan sa mga layunin ng pananaliksik. Kinuha ang mga liriko mula sa mga pampublikong elektronikong sanggunian, kabilang ang mga websayt at YouTube. Ginamit ang mga ito bilang tekstuwal na datos para sa pagsusuri, kalakip ang wastong pagkilala sa mga pinagmulan at pagsasaalang-alang sa mga karapatang-ari.

Paraan ng Pangangalap ng Datos - Ang pag-aaral ay nakatuon sa pagsusuri ng mga simbolismo sa reyalistikong pamumuhay ng mga Sebwano sa mga piling awitin ni Max Surban gamit ang Teoryang Realismo.

Binigyang-katiyakan sa pagsusuri ang mga pagsasagisag at pananagisagng kanta, kabilang ang tema ng mga isyung panlipunan, at mga sinasalamin na katotohanan.

Sa pagpili ng manunulat at akdang pampanitikan, pinili ng mananaliksik si Max Surban, isang Sebwanong mang-aawit at manunulat, dahil sa kanyang layuning mapreserba ang kulturang Sebwano. Ang kanyang mga obra ay sumasalamin sa reyalistikong pamumuhay at naglalaman ng mga mensaheng panlipunan, kaya angkop sa layunin ng pananaliksik. Kaugnay nito, inihanda ng mananaliksik ang paunang liham-pahintulot na naglalaman ng layunin, saklaw, at limitasyon ng pag-aaral, partikular sa paggamit ng kanyang mga akdang pampanitikan bilang datos para sa layuning akademiko. Ang liham ay ipinadala sa pamamagitan ng email, kalakip ang aprubadong dokumento mula sa etikal na komite ng Unibersidad at kasunduang nagpapatunay ng pahintulot ng manunulat sa paggamit ng kanyang mga obra.

Ang pangangalap ng mga awitin ni Max Surban ay itinakda, simula sa masusing pagpili ng mga awiting naglalaman ng simbolismo, isyung panlipunan, at reyalistikong pamumuhay ng mga Sebwano. Sinundan ito ng pagsusuri sa mga liriko, kung saan inanalisa ang mga sagisag, temang panlipunan, at mga realistang representasyon. Tiniyak na ang bawat awitin ay kaakibat ng layunin ng pananaliksik. Isinagawa ang pagdodokumento sa tatlong hakbang: una, itinala sa isang talahanayan ang mahahalagang simbolismo, temang panlipunan, at reyalistikong katotohanan; ikalawa, nangalap ng kaugnay na literatura tungkol sa panitikang Bisaya, reyalismo sa panitikan at musika, at simbolismo sa awitin; at ikatlo, siniguro ang integridad ng mga datos na ginamit upang mapanatili ang diwang totoo sa layunin ng pananaliksik.

Sa pagkalap ng datos, naging maingat ang mananaliksik sa paggamit ng impormasyon mula sa mga mapagkakatiwalaang sanggunian, at tiniyak ang wastong pagsipi upang mapanatili ang awtentisidad. Kumuha ng pahintulot mula sa may-akda o ahensyang may karapatan sa mga obrang ginamit, na inilaan lamang para sa layuning akademiko, hindi komersyal. Ang mga liriko ay inilathala na hindi binabago, habang ang lahat ng interpretasyon ay nakabatay sa masusing at makatotohanang pagsusuri upang maiwasan ang maling pagbasa. Ang mga resulta ng pananaliksik ay para sa akademikong gamit at maaaring ibahagi sa mga institusyong pang-edukasyon at sektor na may kaugnayan. Siniguro rin na ang pagsusuri ay isinagawa nang may paggalang at pagpapahalaga sa kulturang Sebwano, alinsunod sa mga etikal na pamantayan ng Unibersidad, tungo sa mas malalim na pag-unawa sa kanilang pamumuhay at pananaw.

Pamamaraan ng Pagsusuri ng Datos - Matapos makalap ang mga kinakailangang datos mula sa mga piling awitin ni Max Surban, isinagawa ang sistematiko at masusing pagsusuri gamit ang tematikong analisis (thematic analysis) at sistematikong pagkokoda (systematic coding). Layunin ng pamamaraang ito na matukoy, mauri, at mabigyang-kahulugan ang mga paulit-ulit na padron, kaisipan, karanasan, at representasyon ng realidad na nakapaloob sa mga liriko ng mga awitin. Nagsilbing pangunahing batayan sa pagsusuri ang Teoryang Reyalismo, na nakatuon sa paglalarawan at pagpapakahulugan sa mga katotohanan ng buhay at lipunan sa pamamagitan ng mga akdang pampanitikan. Kaugnay nito, binanggit ni Banao na ang teoryang ito ay nagpapahayag ng pagtanggap sa realidad ng buhay (p. 68). Sa pag-aaral na ito, ginamit ang naturang pananaw upang suriin kung paano inilalarawan ng mga awitin ang pang-araw-araw na karanasan, kalagayang pangkabuhayan, ugnayang panlipunan, at kulturang Sebwano.

Isinagawa ang pagsusuri ng datos sa pamamagitan ng tematikong analisis at sistematikong pagkokoda sa mga piling awitin ni Max Surban. Sinunod ang mga sumusunod na hakbang: 1) Paulit-ulit na binasa at sinuri ang mga liriko upang matukoy ang mahahalagang pahayag, kaisipan, at paglalarawan sa realidad ng pamumuhay ng mga Sebwano. 2) Tinukoy ang mga yunit ng kahulugan at nilapatan ng mga koda batay sa nilalaman, konteksto, at kaugnayan ng mga ito sa mga suliranin ng pag-aaral. 3) Pinagsama-sama ang magkakaugnay na koda upang makabuo ng mga kategoryang naglalarawan sa magkakatulad na karanasan, kaisipan, at penomenong panlipunan. 4) Binuo at pinino ang mga tema batay sa mga kategorya at paulit-ulit na padron na lumitaw sa mga liriko, kalakip ang pagsasaalang-alang sa mga bagong temang maaaring matukoy. 5) Sinuri ang mga tema gamit ang Teoryang Reyalismo upang maipaliwanag ang representasyon ng mga katotohanang panlipunan, karanasang kultural, at

realidad ng buhay ng mga Sebwano. 6) Muling sinuri ang mga koda, kategorya, at tema upang matiyak ang pagkakatugma ng mga ito sa mga tekstuwal na ebidensiya at layunin ng pananaliksik. 7) Inilahad ang mga resulta sa pamamagitan ng mga talahanayan at analitikal na talakay na nag-uugnay sa mga sipi ng liriko, koda, tema, at interpretasyong nakabatay sa Teoryang Reyalismo.

3. Mga Resulta at Talakayan

Sa bahaging ito ay inilalahad ang mga natuklasan at pagtalakay ng mga datos na nakalap ng mga mananaliksik ayon sa mga tiyak na suliranin ng pag-aaral. Inilahad ang mga elemento ng pagsasagisag at pananagisag, tema ng mga isyung panlipunan at pagsasalamin sa katotohanan. Ang paglalahad sa mga datos ay gumamit ng mga talahanayan upang maayos na mailahad ang mga datos ng pag-aaral.

3.1 Mga Elemento ng Pagsasagisag at Pananagisag

Sa unang bahagi ng pagsusuri ay inilalahad ang mga elemento ng pagsasagisag na namumutawi sa mga piling awitin, bawat awitin ay masusing sinuri ang mga salita o parirala o linya na nagpapakita ng mga sagisag kaugnay sa mensahe ng kanta. Tinukoy naman ang mga pananagisag nito batay konteksto ng lipunang Sebwano. Ayon nga kina Subhan at Funck, ang isang akdang pampanitikan ay maaaring bigyang-interpretasyon sa pamamagitan ng kontekstuwal na pagbasa, kung saan ang bawat yugto ay itinuturing na isang konteksto rin (3) dagdag pa nila, sa liriko ng awit, ginagamit ang simbolo bilang kasangkapan ng may-akda upang ilarawan ang proseso sa kanilang isinulat (Subhan at Funck 3).

Table 1
Mga Elemento ng Pagsasagisag at Pananagisag

Mga Awitin	Pagsasagisag	Pananagisag
Kinabuhing Bukidnon	Payag	Kahirapan at pagtitiis, ngunit may pagsusumikap at pag-asa.
Payag Luyo sa Bungtod	Kaingin	Kasipagan at pangunahing ikinabubuhay ng mga mamamayan.
Kodaker	Siyudad	Urbanisasyon at imahe ng pangarap na pag-unlad.
Barkong Karaan Karaan	Mga lumang kagamitan	Simbolo ng mga bagay na may halaga sa nakaraan at gamit ng publiko.
Sa Syudad ug Bukid	Suga / Electrik-fon / Kabaw	Teknolohiyang hindi karaniwan sa probinsya; mas madaling paraan ng pamumuhay sa siyudad.
Manwala na	Pagsasaka	Naglalarawan ng kahirapan at pagbabagong dulot ng modernisasyon.
Albularyong Buta	Albularyo	Tradisyunal na paniniwala at alternatibong paraan ng paggamot.
Kaming mga Mangingisda	Baybayon	Tahimik na pamumuhay ngunit limitado ang oportunidad.
Karnabal na Pista Boy	Mababang uri ng trabaho	Pagkapit sa kahit anong trabaho dulot ng kakulangan ng oportunidad.
Vendor's Boogie	Paradahan / Bangketa / Pantalan	Lugar ng hanapbuhay at daluyan ng kalakal; simbolo ng pag-asa ng mga manininda.
Unang Pagtan-aw sa Sine	Sine	Makabagong impluwensya sa tradisyonal na pamumuhay; bintana tungo sa banyagang kultura at ideolohiya.

Makikita sa Talahanayan 1 na ang mga piling awitin ni Max Surban ay nagsisilbing replektibong salamin ng pamumuhay, pananaw, pagpapahalaga, at kulturang Sebwano. Ang bawat awitin ay nagtataglay ng mga simbolo, tauhan, tagpuan, at imaheng nakaugat sa karanasan ng karaniwang tao; mga magsasaka, mangingisda, manggagawa, negosyante, pamilya, at mga indibidwal na patuloy na humaharap sa kahirapan, pagbabago, at mga hamon ng panahon. Dahil dito, ang mga awitin ay hindi lamang dapat unawain bilang mga tekstong musikal kundi bilang mga salaysay ng buhay na maaaring iugnay sa aktuwal na karanasan ng mga tao sa pamayanan. Sa pamamagitan ng mga simbolismong ginamit ni Surban, nagkakaroon ng pagkakataon ang tagapakinig na kilalanin ang sarili, ang pamilya, at ang kaniyang komunidad sa mga sitwasyong inilalarawan sa awitin. Sa ganitong paraan,

nagiging masining na ugnayan ang wika, kultura, lipunan, at tunay na buhay.

Una, natuklasan sa pagsusuri na ang mga awitin ay nagbibigay-diin sa dignidad ng paggawa at pakikibaka sa kabukiran at dagat. Sa Kinabuhing Bukidnon at Kaming mga Mangingisda, ipinakikita ang kasipagan, pag-asa, at katatagan ng mga taong nananatiling tapat sa kanilang hanapbuhay sa kabila ng kakulangan at kawalang-katiyakan. Sa ganitong pagbasa, ang bukid at dagat ay hindi lamang pisikal na lugar ng paggawa kundi nagsisilbing mga simbolo ng buhay, kabuhayan, at patuloy na pakikipagsapalaran ng karaniwang Sebwano. Maiuugnay ang ganitong representasyon sa kalagayan ng mga pamilyang umaasa sa agrikultura at pangingisda. Ayon sa Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO, 2024), bulnerable ang mga magsasaka at mangingisda sa Pilipinas sa mga panganib na dulot ng pagbabago ng klima, kabilang ang tagtuyot, pagbaha, at mga bagyo. Samantala, natuklasan nina Agbayani et al. (2013) na ang pagbabago ng klima at presyo sa pamilihan ay maaaring magdulot ng malaking pagkalugi sa mga maliliit na fish farmer, na kung minsan ay napipilitang mangutang o pansamantalang huminto sa kanilang operasyon. Sa konteksto ng Cebu at Siquijor, iniulat din ni Rica (2015) na maraming pamayanang malapit sa mga lugar ng aquaculture ang nananatiling mahirap sa kabila ng pagkakaroon ng oportunidad sa trabaho. Sa gayon, maaaring basahin ang mga awitin bilang masining na paglalarawan ng mga karanasang panlipunang kinakaharap ng mga manggagawa. Kapag naririnig ng tagapakinig ang kuwento ng magsasaka o mangingisda, maaari niyang maiugnay ito sa karanasan ng kaniyang magulang, kamag-anak, kapitbahay, o sa sarili niyang pagsisikap na matugunan ang pang-araw-araw na pangangailangan. Samakatuwid, ang mga awitin ay hindi lamang nagtatanghal ng mga kuwento ng hanapbuhay; maaari rin silang magsilbing daluyan ng pagkilala sa dignidad ng paggawa at sa mga hamong kinakaharap ng mga karaniwang mamamayan.

Sinusuportahan ng mga naunang pag-aaral ang interpretasyong ang ugnayan ng tao at kalikasan ay may tuwirang implikasyon sa kabuhayan at pagpapatuloy ng buhay. Iniulat ng Food and Agriculture Organization of the United Nations (FAO, 2007) na sa Gitnang Visayas, ang pagkakalbo ng kagubatan at pagguho ng lupa ay nagdulot ng sedimentasyon sa mga bahura, pagbaba ng kita sa pagsasaka, at pagtaas ng pagdepende ng ilang mamamayan sa pangingisda. Ipinakikita nito na magkakaugnay ang kalagayan ng kagubatan, lupa, dagat, at kabuhayan ng mga pamayanan. Dagdag pa rito, binibigyang-diin ng FAO (n.d.) na mahalaga ang maliliit na pangisdaan sa seguridad sa pagkain at nutrisyon ng maraming Pilipino, ngunit nanganganib ang pagpapanatili ng mga ito dahil sa hindi napapanatiling pamamahala ng yamang-tubig at pagkakalantad sa matitinding pangyayaring dulot ng panahon. Kaugnay nito, iniulat ng World Bank (2023) na ang labis na pangingisda, mapanirang pamamaraan ng pangingisda, pagkasira ng mga tirahan ng yamang-dagat, at mga gawaing panlupa ay nakaaambag sa pagbaba ng mga isdang nahuhuli sa Pilipinas. Sa ganitong konteksto, maaaring unawain ang Payag Luyo sa Bungtod at Barkong Karaan bilang mga tekstong naglalarawan sa kalikasan hindi lamang bilang tagpuan kundi bilang mahalagang bahagi ng karanasan, kabuhayan, at pag-asa ng tao. Ang pagbasa sa bundok, dagat, at paglalakbay bilang mga simbolo ng pinagmulan, panganib, at pagpapatuloy ng buhay ay isang interpretasyong nagmumula sa pagsusuri ng mga liriko; samantala, ang mga pag-aaral na nabanggit ay nagbibigay ng panlipunan at pangkapaligirang kontekstong nagpapatibay sa kabuluhan ng interpretasyong ito.

Ikatlo, lumitaw sa Kodaker at Karnabal sa Pista ang mga sosyo-ekonomikong realidad ng urbanong pamumuhay. Ipinakikita sa interpretasyong ito ang kawalang-katiyakan ng mga manggagawang maralita na, bagama't umaasa sa lungsod para sa kabuhayan, ay patuloy na nakararanas ng kahirapan at marginalisasyon. Ang lungsod ay maaaring ituring na simbolo ng pangarap at oportunidad, ngunit kasabay nito ay sumasagisag din sa kompetisyon, panganib, at hindi pagkakapantay-pantay.

Maiuugnay ang ganitong pagbasa sa pag-aaral ni Awi (2017) tungkol sa mga Sebwanong lumipat sa Metro Manila. Natukoy sa kaniyang pag-aaral na kabilang sa mga nagtutulak sa migrasyon ang kakulangan ng oportunidad at mababang sahod sa pinagmulan. Gayunman, nakaranas din ang mga migrante ng suliraning pinansiyal, kawalan ng seguridad sa trabaho, at mga hamon sa pag-angkop sa bagong kapaligiran. Ipinahihiwatig nito na ang paglipat sa lungsod ay hindi awtomatikong nagdudulot ng mas maayos na kalagayan sa buhay. Sinusuportahan din ito ng World Bank (2016), na nag-ulat na ang pagkakaroon ng trabaho ay hindi palaging nangangahulugan ng pag-ahon sa kahirapan, lalo na kung ang trabaho ay impormal, pansamantala, at mababa ang

sahod. Samantala, ipinakita ng ILO (2004) na ang maliliit na pagtitinda at iba pang gawaing impormal ay nagiging paraan ng paghahanapbuhay ng mga mahihirap at kulang sa trabaho. Sa ganitong pananaw, maaaring unawain ang mga awitin bilang masining na paglalarawan ng tensiyon sa pagitan ng pangarap na umasenso sa lungsod at ng aktuwal na pakikibaka upang mabuhay. Ang ganitong simbolikong pagbasa ay nagmumula sa pagsusuri ng mga liriko, samantalang ang mga nabanggit na pag-aaral ay nagbibigay ng panlipunang kontekstong sumusuporta sa interpretasyon.

Ikaapat, nakilala rin sa mga awitin ang pagpapatuloy ng mga tradisyunal na paniniwala at gawain sa kabila ng modernisasyon. Ang Albularyong Buta, halimbawa, ay maaaring unawain bilang paglalarawan sa pananatili ng mga katutubong gawi sa panggagamot at pananampalataya. Sa ganitong pagbasa, ang albularyo ay nagsisilbing simbolo ng katutubong kaalamang naipapasa mula sa isang salinlahi tungo sa iba. Pinatutunayan ito ng pag-aaral nina Del Fierro at Nolasco (2013), na nagtala sa mga tradisyunal na pamamaraan ng panggagamot at paggamit ng mga halamang-gamot ng mga mananambal sa timog-kanlurang Cebu. Gayundin, natuklasan ni Cerio (2024) na nananatiling mahalagang bahagi ng kaalamang pangkultura ng mga pamayanan sa Partido, Camarines Sur ang mga halamang-gamot at tradisyunal na gawi sa panggagamot, na karaniwang naipapasa sa pamamagitan ng pasalitang pagtuturo. Sinusuportahan din ng World Health Organization (WHO, 2021) ang pagkilala sa tradisyunal na medisina bilang sistema ng kaalaman, kasanayan, at paniniwalang nagmula sa magkakaibang kontekstong pangkasaysayan at pangkultura. Binibigyang-diin ng organisasyon ang pangangailangang paunlarin ang pananaliksik at tiyakin ang kaligtasan at kalidad ng mga tradisyunal na pamamaraang pangkalusugan. Ipinahihiwatig nito na ang pagpapatuloy ng tradisyunal na panggagamot ay hindi lamang usapin ng paniniwala, kundi bahagi rin ng pagpapanatili ng kaalamang lokal at pagkakakilanlang pangkultura. Sa kasalukuyan, bagama't laganap ang makabagong medisina at teknolohiya, may mga pamayanang patuloy na kumikilala sa payo ng matatanda, paggamit ng halamang-gamot, ritwal, at panata bilang bahagi ng kanilang tradisyon. Gayunman, hindi nangangahulugang ang lahat ng ganitong pamamaraan ay napatunayang mabisa o ligtas. Sa halip, mahalagang suriin ang mga ito nang may paggalang sa kultura at batay sa ebidensiyang siyentipiko. Samakatuwid, maaaring basahin ang Albularyong Buta bilang tekstong naglalarawan sa pag-iral ng tradisyon sa gitna ng pagbabago, kung saan nagtatagpo at kung minsan ay nagtutunggali ang katutubong paniniwala at makabagong kaalaman. Sa ganitong paraan, nagiging daluyan ang awitin ng pag-unawa sa ugnayan ng kultura, paniniwala, at pagbabago sa lipunang Sebwano.

Ikalima**,** sa mga awiting gaya ng *Vendor's Boogie* at *Unang Pagtan-aw sa Sine*, makikita ang masalimuot na transisyon ng lipunan mula sa tradisyon tungo sa modernidad. Ipinakikita rito ang pagnanais ng tao na makaranas ng bago at makasabay sa pagbabago, ngunit kasabay nito ay ang posibilidad na unti-unting mawala o mabago ang ilang tradisyunal na gawi at pagpapahalaga. Ang sine, komersiyo, at makabagong pamumuhay ay maaaring magsilbing mga simbolo ng pagbabago ng panlasa, pananaw, at pamumuhay ng mga Sebwano. Maiuugnay ito sa kasalukuyang karanasan ng mga kabataang nakikisalamuha sa digital na teknolohiya, social media, pandaigdigang kultura, at mga bagong paraan ng pagkonsumo ng impormasyon at aliwan. Sa isang banda, nagbubukas ang modernisasyon ng mga bagong posibilidad; sa kabilang banda, nagdudulot ito ng tanong kung paano mapananatili ang sariling wika, kultura, at identidad. Dahil dito, ang mga awitin ni Surban ay nananatiling mahalaga sapagkat naipakikita nila na ang pagbabago ay hindi lamang usapin ng teknolohiya kundi usapin din ng kung paano pinananatili ng isang pamayanan ang kaniyang pagkakakilanlan. Ayon kay Nibalvos (2019), ang ganitong dinamiko ay "palatandaan ng patuloy na paghubog ng identidad at kamalayan ng Pilipino sa gitna ng globalisasyon.".

Sa mas malawak na pagbasa, ang limang temang ito ay magkakaugnay at bumubuo ng isang kabuuang larawan ng realistikong pamumuhay ng mga Sebwano. Ang paggawa ay nakaugnay sa kabuhayan; ang kabuhayan ay nakadepende sa kalikasan; ang kalagayang pang-ekonomiya ay nakaaapekto sa pamilya at komunidad; ang tradisyon ay nagbibigay ng identidad; at ang modernisasyon ay patuloy na humuhubog sa paraan ng pamumuhay. Ibig sabihin, ang isang simbolo sa awitin ay hindi dapat tingnan nang hiwalay sa iba pang aspekto ng buhay. Ang bukid ay hindi lamang bukid, ang dagat ay hindi lamang dagat, ang lungsod ay hindi lamang lungsod, at ang albularyo ay hindi lamang isang tauhan. Ang mga ito ay kumakatawan sa mas malalim na karanasan ng tao sa

paghahanapbuhay, pakikibaka, pag-asa, pagkakakilanlan, at pag-angkop sa pagbabago.

Sa ganitong pananaw, ang mga awitin ni Surban ay nagiging mahalaga sa tunay na buhay sapagkat nagbibigay ang mga ito ng pagkakataon upang makilala ng tagapakinig ang kaniyang sarili sa loob ng kuwento ng ibang tao. Ang karanasan ng magsasaka ay maaaring maging karanasan ng isang pamilya; ang paghihirap ng mangingisda ay maaaring maging repleksiyon ng suliranin ng isang pamayanan; ang pakikipagsapalaran ng manggagawa sa lungsod ay maaaring maging salaysay ng isang pamilyang naghahanap ng mas magandang buhay; at ang tunggalian ng tradisyon at modernidad ay maaaring maging karanasan ng isang kabataang nagsisikap na pagsabayin ang sariling kultura at makabagong pamumuhay. Dahil dito, ang musika ay nagiging tulay sa pagitan ng tekstong musikal at aktuwal na karanasan.

Sa pangkalahatan, ipinakikita ng mga natuklasan na ang mga piling awitin ni Max Surban ay hindi lamang produkto ng sining o libangan kundi makabuluhang kasangkapan sa pag-unawa sa kamalayang panlipunan at pangkulturang Sebwano. Nagiging daluyan ang mga ito ng kolektibong tinig ng masa sa pagsasalaysay ng mga karanasan sa kahirapan, paggawa, pakikibaka, pag-asa, paniniwala, at pagbabago. Sa pamamagitan ng katatawanan, satira, at mga karaniwang tagpo sa buhay, naihaharap ng mga awitin ang mga karanasang maaaring makilala at maiugnay ng mga tagapakinig sa kanilang sariling pamumuhay. Sinusuportahan ito ng pag-aaral nina Nacorda at Mandado (2023), Sipat-suri-lapat sa pagdalumat sa mga Sebwano novelty songs, na nagsuri sa mga piling awitin ni Surban, kabilang ang Albularyong Buta at Mr. Kodaker. Natuklasan nila na inilalarawan sa mga awitin ang mga aspekto ng kulturang Bisaya, gaya ng panliligaw, paniniwala sa mga tradisyunal na manggagamot, pangingisda, sabong, at pagpapahalaga sa pagiging mapagpatuloy. Napansin din nila ang paggamit ng katatawanan, sarkasmo, at malikhaing wika sa paghahatid ng mga mensahe.

Kaayon nito, natuklasan ni Cabridas (2024) sa kaniyang pagsusuring pangnilalaman sa labinlimang awitin ni Surban na ang mga ito ay nagtatampok ng mga paniniwala, kaugalian, tradisyon, pagdiriwang, pagpapahalaga, at kasaysayan. Ipinakikita ng mga pag-aaral na ito na ang mga awitin ay maaaring suriin bilang mga tekstong kultural na nagtataglay ng mga bakas ng kolektibong karanasan at pagpapahalaga ng pamayanan. Sa mas malawak na pananaw, ipinaliwanag ni Danaher (2010) na mahalaga ang musika sa paghubog ng kolektibong identidad, emosyon, pagkakaisa, at kulturang panlipunan. Ipinahihiwatig nito na ang musika ay hindi lamang personal na karanasan o indibidwal na pagpapahayag; maaari rin itong maging daluyan ng mga ideya at karanasang nag-uugnay sa mga kasapi ng isang pamayanan. Kaugnay nito, kinikilala ng United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, n.d.) ang mga anyo ng pamanang di-nahahawakan bilang mga gawaing pangkultura na naipapasa sa iba't ibang salinlahi, nagbabago kasabay ng kapaligiran, at nagbibigay ng pagkakakilanlan at pagpapatuloy sa mga pamayanan. Sa ganitong pagtingin, maaaring ituring ang mga piling awitin ni Surban bilang mga buhay na tekstong panlipunan at pangkultura. Hindi lamang nila inilalarawan ang mga karanasan ng nakaraan; nag-aalok din sila ng mga pagkakataong muling suriin ang mga suliranin, pagpapahalaga, at pagbabagong patuloy na nararanasan ng mga Sebwano sa kasalukuyan. Ang kanilang kabuluhan ay nakasalalay hindi lamang sa pagiging popular o nakaaaliw, kundi sa kakayahan nilang magpanatili at magpahayag ng mga lokal na pananaw, karanasan, at kaalamang pangkultura.

Samakatuwid, ang simbolismo at realismo sa mga awitin ay nagiging magkaugnay na paraan ng pag-unawa sa lipunang Sebwano: ang realismo ang naglalantad sa mga karanasang panlipunan, samantalang ang simbolismo ay nagbibigay ng mas malalim na kahulugan sa mga bagay, lugar, hanapbuhay, paniniwala, at gawaing inilalarawan sa mga liriko. Sa pamamagitan ng ganitong pagbasa, naipakikita na ang mga awitin ay maaaring magsilbing batis ng kaalamang pangkultura at panlipunan, bagama't ang kanilang mga representasyon ay dapat unawain bilang masining na paglalarawan at hindi awtomatikong ganap na representasyon ng karanasan ng lahat ng Sebwano. Sa pangkalahatan, ipinakikita ng pag-aaral ang potensiyal ng mga awitin ni Max Surban sa pagpapalalim ng pag-unawa sa sagisag at pananagisag bilang mga paraan ng pagpapahayag at pagbibigay-kahulugan sa kulturang Sebwano. Gayunman, kailangan pa ng karagdagang pananaliksik upang mataya ang bisa ng mga ito sa aktuwal na pagtuturo at pagkatuto.

3.2 Tema ng mga Isyung Panlipunan

Ipinapahayag sa pagsusuri ng talahanayan na ito ang mga tema na naglalantad ng mga isyung panlipunan sa konteksto ng lipunang Sebwano na siyang matutunghayan sa mga piling awitin. Sinabi nga nina Olarte atbp. na ang musika o awitin at karanasan ay palaging magkakaugnay. Dagdag pa, tangan nito ang mahalaga at tiyak na papel sa pagsasalamin ng tunggalian at kultura ng lipunan. Ipinapahayag nito ang damdamin, ibinubunyag ang mga suliraning nararanasan ng mga tao, at humihimok sa mamamayan tungo sa sama-samang pagkilos (2). Ang pagsusuri sa mga temang ito ay naglalantad ng mga isyu na kung saan nasasalamin sa mga pangyayari sa lipunan partikular sa mga lipunang Sebwano at nakakaapekto sa kanilang pamumuhay.

Talahanayan 2
Mga Tema ng mga Isyung Panlipunan

Mga Awitin	Tema	Linya
Kinabuhing Bukidnon	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Manguha lang ug bagakay (Linya 6)
Payag Luyo sa Bungtod	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Pabaylo-a'g humay, Pabaylo-a'g buwad nga law-law (Linya 23–24)
Kodaker	Urbanisasyon at Migrasyon	Nipuyo ako's sa siyudad, Kapobre hinuun misamot (Linya 6–7)
Sa Syudad ug Bukid	Hindi Pantay na Kaunlaran	Didto siyudad ilang suga arang hayaga, 'electrik-fon' ilang tawgon (Linya 3)
Sa Syudad ug Bukid	Hindi Pantay na Kaunlaran	Ning baryo nga labing mamingaw, magsakay-sakay sa kabaw (Linya 18)
Karnabal na Pista	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Mi-apply ko didto, bisan nalang ug boy (Linya 4–5)
Kaming mga Mangingisda	Kakulangan ng Proteksyon at Seguridad sa Trabaho	Lawod among latason-latason, unos, ulan among antuson (Linya 33–34)
Vendor's Boogie	Alternatibong Pagkakakitaan	May vendors sa kadalanan, sa bangketa ug pantalan (Linya 3–4)
Barkong Karaan	Kakulangan sa Serbisyong Pampubliko	Barkong gepasahero, Sigeg ka aberya, Kay karaan kaayo (Linya 1–4)
Albularyong Buta	Paniniwala sa Tradisyunal na Panggagamot at Potensyal na Panganib Nito	Tanang sakit iyang tambalan, Bisan pa ug ma-engkanto (Linya 5–6)
Albularyong Buta	Paniniwala sa Tradisyunal na Panggagamot at Potensyal na Panganib Nito	Apan paglingkod siya nahiulpot, Laing hubag mitubo sa iyang lubot (Linya 27–28)
Unang Pagtan-Aw sa Sine	Kakulangan sa Kaalaman sa Midya at Teknolohiya	Ako na-ignorante kay unsingalan ba kadto, Mangitngit man bisa'g udto (Linya 2–3)
Unang Pagtan-Aw sa Sine	Kakulangan sa Kaalaman sa Midya at Teknolohiya	Nahadlok ko nga ma-igo mikober ko's lingkuranan (Linya 11)

Inilalahad sa Talahanayan 1, natuklasan sa mga piling awitin ni Max Surban, na ang kaniyang mga likha ay hindi lamang simpleng salamin ng karanasang personal o lokal, kundi isang panlipunang dokumento na naglalarawan ng kalagayan, kamalayan, at kulturang Sebwano sa harap ng patuloy na pag-unlad at hindi pagkakapantay-pantay sa lipunan. Ang bawat awitin ay nagsisilbing boses ng mga karaniwang mamamayang magsasaka, mangingisda, manggagawa, at maralitang tagalungsod na kadalasang hindi naririnig sa diskursong pambansa. Sa pamamagitan ng mga awitin, nailahad ni Surban ang mga temang panlipunan tulad ng kahirapan, kakulangan ng oportunidad, migrasyon, urbanisasyon, hindi pantay na kaunlaran, kakulangan ng serbisyong pampubliko, at ang pananatili ng mga tradisyunal na paniniwala sa gitna ng modernisasyon.

Ang temang kahirapan ang isa sa mga pangunahing motibong umuugma sa mga piling awitin ni Max Surban. Sa Kinabuhing Bukidnon at Payag Luyo sa Bungtod, inilalarawan sa interpretasyon ng mga liriko ang kawalan ng katiyakan sa kabuhayan, kakulangan ng ani, at paghihirap ng mga magsasakang umaasa sa limitadong pinagkukunan ng kita. Ipinakikita ng mga awitin na ang kahirapan ay hindi lamang maipapaliwanag bilang bunga ng katamaran o kakulangan sa pagsisikap ng isang indibidwal. Maaari rin itong unawain bilang bunga ng mga estruktural na suliranin, gaya ng hindi pantay na akses sa lupa, puhunan, kagamitang pangproduksiyon, at mga oportunidad sa pamilihan.

May batayang empirikal ang ganitong pagbasa. Ayon sa Philippine Statistics Authority (PSA, 2025), noong 2023, umabot sa 27.0% ang poverty incidence sa mga magsasaka at 27.4% sa mga mangingisda. Ipinakikita ng mga bilang na ito na nananatiling mabigat na suliranin ang kahirapan sa mga sektor na mahalaga sa produksiyon ng pagkain at pagpapanatili ng kabuhayan sa kanayunan. Dagdag pa rito, iniulat ng World Bank (2021) na ang mababang kita ng mga sambahayang umaasa sa pagsasaka at pangingisda ay may kaugnayan sa kakulangan ng mga kagamitang pangproduksiyon, limitadong akses sa pautang, at mahinang akses sa pamilihan. Ipinahihiwatig ng mga natuklasang ito na kahit masipag ang mga manggagawa sa kanayunan, maaaring manatiling limitado ang kanilang pag-angat sa buhay kung hindi sapat ang mga yamang pangkabuhayan at oportunidad na kanilang napakikinabangan.

Kaugnay nito, naitala ng PSA (2025) na 21.8% lamang ng tinatayang 19.68 milyong indibidwal na kabilang sa populasyong agrikultural ang nag-ulat na nagmamay-ari o may ligtas na karapatan sa lupang agrikultural. Bagama't hindi direktang katumbas ng kawalan ng lupa ang datos na ito, ipinakikita nito ang kahalagahan ng pagsusuri sa akses at seguridad sa pagmamay-ari o paggamit ng lupa bilang bahagi ng pag-unawa sa kalagayan ng mga magsasaka. Sa ganitong konteksto, maaaring basahin ang bukid sa mga awitin ni Surban bilang higit pa sa lugar ng pagtatrabaho: maaari rin itong maging sagisag ng pagsisikap, limitadong oportunidad, at pakikibaka para sa pang-araw-araw na pangangailangan.

Sa teoretikal na antas, maiuugnay ang ganitong pagsusuri sa pananaw nina Kellner at Share (2005) sa critical media literacy. Binibigyang-diin nila ang pangangailangang suriin ang mga tekstong pangmidya at pangkultura hindi lamang batay sa nilalaman ng mga ito, kundi pati sa mga ideolohiya, pagpapahalaga, at ugnayan ng kapangyarihang maaaring nakapaloob sa kanilang representasyon. Sa paglalapat nito sa mga awitin ni Surban, nagiging mahalagang tanong kung paano inilalarawan ang mahihirap na manggagawa, anong mga kondisyong panlipunan ang nakaaapekto sa kanilang buhay, at kung paano ipinahihiwatig ng mga liriko ang ugnayan ng personal na pagsisikap at mga estruktural na suliranin.

Sa madaling sabi, ang mga awitin ay maaaring magsilbing daluyan ng kritikal na pag-unawa sa kahirapan sa kanayunan. Sa halip na ilarawan lamang ang paghihirap bilang personal na kapalaran, maaaring ipakita ng mga ito ang mas malawak na kontekstong panlipunan na humuhubog sa karanasan ng mga magsasaka. Gayunman, ang ganitong interpretasyon ay dapat nakabatay sa aktuwal na mga linya at imaheng matatagpuan sa mga liriko, habang ginagamit ang mga estadistika at pag-aaral bilang kontekstuwal na patunay sa umiiral na mga suliraning pangkabuhayan.Kasunod nito, natuklasan na ang urbanisasyon at migrasyon ay mahalagang bahagi ng lipunang Sebwano. Sa mga awiting "*Kodaker*" at "*Sa Syudad ug Bukid*," makikita ang pagnanais ng mga taga-probinsiya na makamit ang pag-unlad sa siyudad, subalit kadalasan ay nauuwi ito sa pagkadismaya at panibagong anyo ng kahirapan. Ipinakita ni Awi na ang migrasyon ng mga Sebwano sa Metro Manila ay dulot ng pag-asa sa mas mataas na kita, ngunit karaniwang nauuwi sa pagharap sa mababang sahod at impormal na trabaho ("Urban–Urban Migration"). Samantala, ayon kina Chua et al., patuloy ang lumalaking agwat ng kita at oportunidad sa pagitan ng rural at urban na lugar, na nagdudulot ng hindi pantay na pag-unlad sa bansa ("Urban-Rural Income and Wage Gaps in the Philippines").

Naitala rin sa mga awitin ang kakulangan ng proteksiyon at seguridad sa trabaho. Sa Karnabal na Pista, Vendor's Boogie, at Kaming mga Mangingisda, maaaring suriin ang mga karanasan ng mga manggagawang umaasa sa impormal at pabagu-bagong pagkakakitaan. Sa ganitong pagbasa, inilalantad ng mga awitin ang kawalang-katiyakan ng hanapbuhay ng mga maralitang manggagawa, na bagama't nagsisikap na kumita, ay maaaring manatiling bulnerable sa mababang kita, kakulangan ng benepisyo, at kawalan ng matatag na oportunidad.

May batayan sa literatura ang ganitong interpretasyon. Ayon kay Yu (2004), sa ulat ng International Labour Organization (ILO), ang impormal na paggawa sa Pilipinas ay may kaugnayan sa mga suliranin sa kondisyon ng trabaho, akses sa mga produktibong yaman, pautang, at sistemang panlipunang panseguridad. Kabilang sa mga karaniwang halimbawa nito ang pagtitinda sa lansangan at pagpapatakbo ng maliliit na tindahan bilang paraan ng

pagtugon sa pang-araw-araw na pangangailangan. Ipinakikita ng pag-aaral na ang impormal na kabuhayan ay hindi lamang bunga ng indibidwal na pagpili, kundi may kaugnayan din sa limitadong oportunidad sa pormal na ekonomiya.

Kaugnay nito, binibigyang-diin ng ILO (n.d.) na nananatiling hamon sa Pilipinas ang pagpapalawak ng saklaw ng social security, lalo na para sa mga manggagawang hindi regular na kabilang sa pormal na sektor. Kapag hindi sapat ang proteksiyong panlipunan, higit na nanganganib ang mga manggagawa at kanilang pamilya kapag nagkasakit, nawalan ng kita, o nakaranas ng iba pang hindi inaasahang pangyayari. Pinagtitibay rin ng OECD Economic Surveys: Philippines 2026 na malaking bahagi ng mga manggagawa sa bansa ang nasa impormal na sektor at hindi ganap na nasasaklaw ng mga proteksiyon sa paggawa, pensiyon, at iba pang benepisyo. Gayunman, hindi lamang kahinaan at paghihirap ang maaaring makita sa mga awitin. Mahalaga ring bigyang-pansin ang katatagan at kakayahang umangkop ng mga Sebwano sa harap ng limitadong oportunidad. Ang patuloy na pagtatrabaho, paghahanap ng alternatibong pagkakakitaan, at pag-angkop sa nagbabagong kalagayan ay maaaring basahin bilang mga pagpapakita ng resilience o katatagang panlipunan at pangkabuhayan. Sa ganitong pananaw, ang mga manggagawa ay hindi lamang inilalarawan bilang mga biktima ng kahirapan; kinikilala rin ang kanilang pagkilos at pagsisikap upang mapanatili ang kabuhayan ng pamilya.

Samakatuwid, ang mga awitin ni Surban ay maaaring unawain bilang mga tekstong naglalantad sa dalawang magkaugnay na realidad: una, ang mga estruktural na limitasyong humahadlang sa pagkakaroon ng matatag at marangal na trabaho; at ikalawa, ang kakayahan ng mga karaniwang mamamayan na magpatuloy at humanap ng paraan upang mabuhay sa kabila ng mga limitasyong ito. Ang ganitong interpretasyon ay dapat iugnay sa mga tiyak na linya ng bawat awitin upang maipakita kung paano inilalarawan sa mga liriko ang kawalang-katiyakan sa trabaho at ang katatagan ng mga manggagawa.

Sa aspekto ng serbisyong pampubliko at tradisyunal na paniniwala, inilalarawan sa Albularyong Buta ang papel ng albularyo sa pag-unawa at pagtugon sa mga pangangailangang pangkalusugan ng pamayanan. Maaaring basahin ang tauhan ng albularyo bilang sagisag ng katutubong kaalamang panggamot at ng paniniwalang patuloy na umiiral sa kabila ng pag-unlad ng makabagong medisina. Sa pag-aaral nina Berdon et al. (2016), na pinamagatang Unveiling Cebuano Traditional Healing Practices, naitala ang iba't ibang gawaing panambal sa mga pamayanang nasa kabundukan ng Cebu, kabilang ang paggamit ng halamang-gamot, hilot, orasyon, at iba pang ritwal. Ipinaliwanag din sa pag-aaral na ang mga kasanayang ito ay maaaring matutuhan sa pamamagitan ng pagmamasid, pagsasanay, at pagpapasa ng kaalaman sa loob ng pamilya. Ipinakikita ng mga natuklasang ito na ang tradisyunal na panggagamot ay hindi lamang paraan ng pagtugon sa karamdaman kundi bahagi rin ng kaalamang pangkultura at identidad ng ilang pamayanang Sebwano.

Sinusuportahan din ito nina Del Fierro at Nolasco (2013), na nagsuri sa mga halamang-gamot at paraan ng paghahanda at paggamit ng mga ito ng walong mananambal sa apat na bayan sa timog-kanlurang Cebu. Naitala nila ang mga halamang ginagamit sa karaniwang karamdaman at ang mga lokal na kaalamang kaugnay ng panggagamot. Gayunman, ang pagkakaroon ng tradisyunal na gamit ng isang halaman ay hindi awtomatikong nangangahulugang napatunayan na ang bisa at kaligtasan nito sa lahat ng kondisyon. Dahil dito, mahalagang ihiwalay ang kahalagahang pangkultura ng isang gawi sa siyentipikong pagsusuri sa pagiging mabisa at ligtas nito.

May kaugnayan din sa pagpapatuloy ng mga gawaing ito ang akses sa serbisyong pangkalusugan. Sa pag-aaral nina Serafica et al. (2025), tinalakay ang mga hadlang sa pagkuha ng serbisyong pangkalusugan sa mga pamayanang Pilipinong kulang sa serbisyong medikal. Ipinakikita ng kanilang pagsusuri na nakaaapekto sa mga desisyon sa pangangalagang pangkalusugan ang lokasyon, kalagayang panlipunan, kultura, at pagkakaroon ng pasilidad. May mga pamilyang gumagamit ng tradisyunal na panggagamot kasabay ng serbisyong mula sa mga klinika, bagama't nangangailangan ng pag-iingat ang pagsasabay ng mga halamang-gamot at iniresetang gamot kung hindi nasusuri ang posibleng interaksiyon ng mga ito.

Sa ganitong konteksto, maaaring unawain ang Albularyong Buta bilang representasyon ng pananatili ng paniniwala sa albularyo sa ilang pamayanan. Gayunman, hindi sapat ang isang awitin upang patunayang lahat ng

Sebwano ay naniniwala sa tradisyunal na panggagamot o na ang kawalan ng akses sa modernong serbisyong medikal ang tanging dahilan ng paglapit sa albularyo. Mas angkop na sabihing inilalarawan ng awitin ang isang paniniwala at gawaing may kaugnayan sa ilang karanasang pangkultura at panlipunan.

Bukod sa usapin ng panggagamot, mahalagang suriin ang ipinahihiwatig ng awitin hinggil sa pangangalaga sa katawan at dignidad ng pasyente. Kung may mga bahagi ng liriko na nagpapahiwatig ng paglabag sa personal na hangganan, lalo na sa pribadong bahagi ng katawan ng kababaihan, maaari itong basahin bilang kritikal na komentaryo sa panganib ng pang-aabuso sa ilalim ng pagkukunwari ng panggagamot. Gayunman, kailangang ibatay ang interpretasyong ito sa tiyak na linya o tagpo sa awitin at huwag ituring na patunay na karaniwang nang-aabuso ang mga albularyo. Binibigyang-diin ng World Health Organization (WHO, n.d.) na nakasalalay ang kaligtasan sa pangangalagang pangkalusugan sa kakayahan ng tagapagbigay ng serbisyo, maayos na komunikasyon, kalidad ng mga ginagamit na produkto, at sapat na regulasyon. Sa anumang uri ng panggagamot, mahalaga ang paggalang sa pasyente, malinaw na pagpapaliwanag sa gagawing pamamaraan, at pagkuha ng malaya at may-kaalamang pahintulot. Ibig sabihin, hindi dapat ipagpalagay na ang paghingi ng tulong sa isang albularyo ay nangangahulugan ng pagsuko ng karapatan ng pasyente sa kaligtasan, dignidad, at sariling pagpapasya.

Ang Albularyong Buta ay maaaring suriin bilang awiting nagtatampok sa ugnayan ng katutubong kaalaman, paniniwala, serbisyong pangkalusugan, at kapangyarihan sa pagitan ng tagapagpagaling at pasyente. Ang simbolismo ng albularyo ay maaaring maglaman ng dalawang magkaibang dimensiyon: sa isang banda, siya ay kinatawan ng tradisyong naipapasa sa mga salinlahi; sa kabilang banda, ang awitin ay maaaring magbukas ng kritikal na pagtalakay sa pangangailangan ng siyentipikong kaalaman, pananagutan, pahintulot, at proteksiyon laban sa pang-aabuso. Sa ganitong pagbasa, naipakikita ang kahalagahan ng tradisyon nang hindi isinasantabi ang karapatan at kaligtasan ng mga taong naghahanap ng lunas.Bukod sa mga aspektong sosyo-ekonomiko, ipinakita rin ni Surban ang pagbabago ng kamalayan sa pamamagitan ng midya at teknolohiya. Sa "*Unang Pagtan-Aw sa Sine*," inilarawan ang unang karanasan ng mga tao sa panonood ng sine, isang simbolo ng modernisasyon at pagpasok ng banyagang impluwensya. Ayon kina Kellner at Share, ang media ay may kapangyarihang baguhin ang pananaw at paniniwala ng mga tao, kaya't mahalagang suriin ito sa konteksto ng critical media literacy upang maiwasan ang manipulasyon ng kamalayan. Ang awiting ito ay nagpapakita ng simbolismo ng sine sa unang panahon. Ang simbolismo ng isang manonood na walang kamuwang-muwang sa kung ano ang makikita sa sinehan. Ang awiting ito ay isang paalala sa lahat na ang pelikula sa sinehan ay hindi totoo at pawang kathang-isip lamang.

Sa kabuuan, natuklasan sa pagsusuring ito na ang mga awitin ni Max Surban ay sumasalamin sa kabuuang katotohanang panlipunan ng mga Sebwano, isang lipunang patuloy na nakikibaka sa pagitan ng tradisyon at modernidad, ng pag-asa at kawalan, ng rural at urban, at ng kahirapan at pag-asa. Ang mga awitin ay hindi lamang sining ng musika kundi daluyan ng sosyolohikal at kultural na repleksyon ng sambayanang Pilipino. Ang ganitong uri ng panitikan ay nagbibigay-daan sa mas malalim na pag-unawa sa ugnayan ng wika, kultura, at lipunan, at nagsisilbing panawagan tungo sa mas makatao, makatarungan, at inklusibong pag-unlad. Ipinakikita ng pag-aaral ang potensiyal ng mga awitin ni Max Surban bilang daluyan ng pagsusuri sa mga isyung panlipunan at pag-unawa sa realidad ng buhay ng mga Sebwano. Gayunman, kailangan pa ng karagdagang pananaliksik upang mataya ang bisa ng mga ito sa aktuwal na pagtuturo at pagkatuto.

3.3 Pagsasalamin sa Katotohanan

Sa talahanayan na ito inilahad ang mga sinasalamin na katotohan ng mga napiling awitin. Ang mga sinsalamin na katotohanan na ito reyalistiko sa konteksto ng lipunang Sebwano, sa lente ng teoryang reyalismo nailantad ang mga reyalistikong pamumuhay ng mga Sebwano mula sa nalirip na mga katotohanan sa mga awitin. Ayon kay Battad, na nabanggit sa pag-aaral ni Battad (2014), ang teoryang realismo ay tumatalakay sa katotohanan sa lipunan. Dagdag pa niya, karaniwan nitong pinapaksa ang kalagayan na nangyayari sa lipunan tulad ng korapsyon, katiwalian, kahirapan at diskriminasyon. Madalas din itong nakapokus sa lipunan at gobyerno (69). Inilalantad sa lente ng teoryang reyalismo ang iba't ibang reyalistikong sitwasyon na nararanasan ng mga

mamamayan sa lipunang ginagalawan.

Talahanayan 3

Pagsasalaming Katotohanan sa Buhay ng mga Sebwano

Mga Awitin	Tema	Linya
Kinabuhing Bukidnon	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Manguha lang ug bagakay (Linya 6)
Payag Luyo sa Bungtod	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Pabaylo-a'g humay, Pabaylo-a'g buwad nga law-law (Linya 23–24)
Kodaker	Urbanisasyon at Migrasyon	Nipuyo ako's sa siyudad, Kapobre hinuun misamot (Linya 6–7)
Sa Syudad ug Bukid	Hindi Pantay na Kaunlaran	Didto siyudad ilang suga arang hayaga, 'electrik-fon' ilang tawgon (Linya 3)
Sa Syudad ug Bukid	Hindi Pantay na Kaunlaran	Ning baryo nga labing mamingaw, magsakay-sakay sa kabaw (Linya 18)
Karnabal na Pista	Kakulangan ng Oportunidad sa Pormal na Sektor	Mi-apply ko didto, bisan nalang ug boy (Linya 4–5)
Kaming mga Mangingisda	Kakulangan ng Proteksyon at Seguridad sa Trabaho	Lawod among latason-latason, unos, ulan among antuson (Linya 33–34)
Vendor's Boogie	Alternatibong Pagkakakitaan	May vendors sa kadalanan, sa bangketa ug pantalan (Linya 3–4)
Barkong Karaan	Kakulangan sa Serbisyong Pampubliko	Barkong gepasahero, Sigeg ka aberya, Kay karaan kaayo (Linya 1–4)
Albularyong Buta	Paniniwala sa Tradisyunal na Panggagamot at Potensyal na Panganib Nito	Tanang sakit iyang tambalan, Bisan pa ug ma-engkanto (Linya 5–6)
Albularyong Buta	Paniniwala sa Tradisyunal na Panggagamot at Potensyal na Panganib Nito	Apan paglingkod siya nahiulpot, Laing hubag mitubo sa iyang lubot (Linya 27–28)
Unang Pagtan-Aw sa Sine	Kakulangan sa Kaalaman sa Midya at Teknolohiya	Ako na-ignorante kay unsingalan ba kadto, Mangitngit man bisa'g udto (Linya 2–3)
Unang Pagtan-Aw sa Sine	Kakulangan sa Kaalaman sa Midya at Teknolohiya	Nahadlok ko nga ma-igo mikober ko's lingkuranan (Linya 11)

Makikita sa Talahanayan 3, na ang mga piling awitin ni Max Surban ay nagsisilbing makabuluhang salamin ng lipunang Sebwano, na nagpapakita ng tunay na kalagayan ng mga mamamayan sa iba't ibang antas ng kanilang pamumuhay. Sa pamamagitan ng malikhaing liriko, naipapahayag ng mga awitin ang mga karanasan, pangarap, at pakikibaka ng karaniwang tao sa harap ng kahirapan, kakulangan, at patuloy na pagbabago ng lipunan. Ang mga natuklasan ay nagpapahiwatig na ang musika ni Surban ay hindi lamang likhang sining, kundi isang dokumentong panlipunan na naglalarawan ng reyalidad sa buhay ng mga Sebwano.

Ang mga awitin ay nagpapakita ng anim na namumukod na tema: (1) pangkaraniwang pamumuhay sa kanayunan, (2) karanasan sa paghahanapbuhay, (3) karanasan sa paglalakbay, (4) pamumuhay sa kalunsuran, (5) tradisyonal na pagpapagamot, at (6) pag-iilusyon. Ang mga temang ito ay bumabalangkas sa kabuuang larawan ng lipunan, kung saan makikita ang malalim na ugnayan ng kultura, ekonomiya, at pananampalataya sa pang-araw-araw na karanasan. Sa ganitong pagtingin, ang mga awitin ay hindi lamang mga likhang musikal na naglalayong magbigay-aliw; nagsisilbi rin ang mga ito bilang tekstuwal na daluyan ng mga salaysay, paniniwala, suliranin, at pagpapahalagang umiiral sa lipunang Cebuano. Ayon kay Bernardete, ang reyalismo ay "ang tala ng buhay, ang totoo, ang tunay" (qtd. in Tadjibayev et al. 148), kaya't maaaring makita sa mga awitin ni Surban ang masining na paglalarawan ng katotohanan sa pamamagitan ng liriko, tauhan, tagpuan, at mga sitwasyong hango sa pang-araw-araw na buhay.

Sa paggamit ng teoryang reyalismo, na binigyang-diin ni Panare bilang "sukdulan ng katotohanan" (qtd. in Banao 69), higit na nagiging malinaw ang ugnayan ng sining at lipunan. Ang mga awitin ay nagiging paraan upang maipahayag ang karanasan ng mga mamamayan, na ayon kay Mandado, ay "paglalarawan ng mga bagay at tao sa lipunan na nag-uugnay ng kapwa, pagbabago, at pag-unlad" (24). Sa ganitong pananaw, ang musika ay hindi lamang anyo ng aliwan kundi daluyan din ng kamalayang panlipunan. Sa pamamagitan ng mga sitwasyon at karanasang inilalarawan sa mga liriko, naihahayag ang mga tensiyon sa pagitan ng pangangailangan at oportunidad,

tradisyon at pagbabago, gayundin ng personal na mithiin at mga limitasyong dulot ng kalagayang panlipunan.

Una, sa temang pangkaraniwang pamumuhay sa kanayunan, naipakikita ang ugnayan ng tao sa lupa, tahanan, kalikasan, at mga gawaing nakaugat sa pamayanang rural. Ang mga awiting gaya ng "Kinabuhing Bukidnon" at "Payag Luyo sa Bungtod" ay maaaring suriin batay sa paglalarawan ng pamumuhay sa bukid, payak na tirahan, at mga karanasang nagpapakita ng ugnayan ng tao sa kaniyang kapaligiran. Gayunman, hindi dapat ipakahulugan ang pagiging payak ng pamumuhay bilang awtomatikong tanda ng kahirapan; sa halip, kailangang tingnan kung paano inilalarawan ng liriko ang mga kondisyon, pagpapahalaga, at suliraning kinakaharap ng mga tauhan. Sa mas malawak na konteksto, mahalaga ang usapin ng pag-unlad sa kanayunan sapagkat ang limitadong oportunidad sa kabuhayan at mga serbisyong panlipunan ay maaaring makaapekto sa kakayahan ng mga pamayanan na mapabuti ang kanilang kalagayan. Kaugnay nito, binibigyang-diin sa mga talakay tungkol sa inklusibong pag-unlad ang pangangailangang isaalang-alang ang mga rehiyong nahaharap sa kakulangan ng oportunidad upang hindi maiwan ang mga ito sa pag-unlad ng lipunan (Rivera 106).

Ikalawa, sa temang karanasan sa paghahanapbuhay, lumilitaw ang pagsisikap ng mga manggagawa, manininda, at iba pang naghahanap ng paraan upang matugunan ang pangangailangan ng kanilang pamilya. Sa mga awiting gaya ng "Vendor's Boogie" at "Kaming mga Mangingisda," maaaring makita ang paghahanapbuhay bilang gawaing nangangailangan ng tiyaga, pisikal na paggawa, at pakikibagay sa pabago-bagong kalagayan ng ekonomiya. Ang ganitong representasyon ay maaaring iugnay sa kalagayan ng mga manggagawang nasa impormal na ekonomiya, na kadalasan ay may limitadong proteksiyong panlipunan at hindi palaging nakikinabang sa mga benepisyong karaniwang kaugnay ng pormal na trabaho. Sa pag-aaral tungkol sa impormal na paggawa sa Pilipinas, tinatalakay ang mga hamong kinakaharap ng mga manggagawa sa ganitong sektor, kabilang ang kawalan ng sapat na seguridad sa trabaho at kahinaan ng proteksiyong panlipunan (Yu). Kaugnay nito, inilalarawan nina Macusi et al. ang ilang uri ng kabuhayan bilang mahalagang sandigan ng mga taong may limitadong mapagpipiliang oportunidad (99). Sa gayon, ang mga awitin tungkol sa paghahanapbuhay ay maaaring basahin bilang representasyon ng pagpupunyagi at pag-asa, ngunit maaari ring magsiwalat ng mga estruktural na suliraning nagpapahirap sa pagkamit ng matatag na kabuhayan.

Ikatlo, sa temang karanasan sa paglalakbay, gaya ng maaaring suriin sa "Barkong Karaan" at "Sa Syudad ug Bukid," nagiging mahalagang elemento ang paggalaw ng tao mula sa isang lugar tungo sa iba. Ang paglalakbay ay maaaring kumatawan sa paghahanap ng kabuhayan, pagnanais na magkaroon ng bagong karanasan, o pagharap sa pagkakaiba ng pamumuhay sa kanayunan at kalunsuran. Sa ganitong pagbasa, hindi lamang pisikal na paglipat ang maaaring katawanin ng paglalakbay; maaari rin itong sumagisag sa pagbabago ng pananaw, pagharap sa kawalang-katiyakan, at paghahanap ng mas mabuting kalagayan. Gayunman, kailangang ibatay ang ganitong interpretasyon sa mga tiyak na pahayag at sitwasyong makikita sa mga liriko upang maiwasan ang pagbibigay ng kahulugang hindi naman malinaw na sinusuportahan ng teksto.

Ikaapat, sa temang pamumuhay sa kalunsuran, maaaring ilantad ng mga awitin ang pagkakaiba ng mga karanasan sa lungsod at sa kanayunan. Ang kalunsuran ay maaaring katawanin bilang espasyo ng oportunidad, hanapbuhay, teknolohiya, at modernisasyon; subalit maaari rin itong maglantad ng kompetisyon, kawalan ng katiyakan, at mga suliraning kaakibat ng paghahanap ng ikabubuhay. Sa pagsusuri sa "Kodaker" at "Sa Syudad ug Bukid," mahalagang tukuyin kung paano inilalarawan ang mga tauhan, gawain, at ugnayang panlipunan sa kapaligirang urban. Sa pamamagitan nito, masusuri kung ang lungsod ay inilalahad bilang lugar ng pag-asenso, bilang pinagmumulan ng mga bagong hamon, o bilang kapaligirang nagpapatingkad sa agwat ng mga oportunidad. Ang ganitong pagsusuri ay umaayon sa pananaw na ang reyalismo ay hindi lamang pagkopya sa panlabas na anyo ng buhay; mahalaga rin ang pagpapakita sa mga puwersang panlipunan at pang-ekonomiyang humuhubog sa karanasan ng tao.

Ikalima, sa temang tradisyonal na pagpapagamot, gaya ng makikita sa "Albularyong Buta," lumilitaw ang ugnayan ng paniniwala, kaalamang katutubo, at pangangailangang pangkalusugan. Sa pag-aaral nina Berdon et al. (2016), naidokumento ang ilang tradisyonal na gawaing panggagamot sa mga pamayanang Cebuano, kabilang ang

paggamit ng halamang-gamot, hilot, orasyon, at mga ritwal. Kaugnay nito, tinalakay nina Del Fierro at Nolasco (2013) ang kaalamang etnomedisinal ng mga tradisyonal na manggagamot sa timog-kanlurang bahagi ng Cebu. Pinatutunayan ng mga pag-aaral na ito ang pag-iral ng mga tradisyonal na sistemang panggagamot sa ilang pamayanang Cebuano, bagaman hindi nito nangangahulugang pare-pareho ang paniniwala o praktika ng lahat ng Cebuano. Sa konteksto ng awitin, maaaring katawanin ng albularyo ang pagpapatuloy ng katutubong kaalaman at ang paghahanap ng lunas sa mga karamdaman. Gayunman, mahalagang pag-ibahin ang pagkilala sa kulturang tradisyonal at ang pagsusuri sa kaligtasan ng panggagamot. Ang anumang gawaing medikal ay dapat isaalang-alang ang kaligtasan, pahintulot, dignidad, at karapatan ng pasyente; hindi rin dapat ipagpalagay na ang isang awitin ay sapat na ebidensiya upang patunayang laganap ang pang-aabuso sa hanay ng mga tradisyonal na manggagamot.

Ikaanim, sa temang pag-iilusyon, maaaring suriin ang mga awitin batay sa agwat sa pagitan ng inaasam ng tauhan at ng aktuwal na kalagayang kaniyang nararanasan. Maaaring lumitaw dito ang mga pangarap, maling akala, pagnanais na makatakas sa suliranin, o pagbuo ng imahen ng isang buhay na hindi ganap na tumutugma sa realidad. Sa pananaw ng reyalismo, mahalagang siyasatin kung paano inilalantad ng ganitong agwat ang mga limitasyon, kahinaan, at kontradiksiyon sa karanasan ng tao. Hindi lamang nito ipinakikita ang personal na pag-iilusyon; maaari rin nitong ipahiwatig kung paano hinuhubog ng kalagayang panlipunan ang mga inaasam at pagpapasya ng mga indibidwal. Gayunman, kailangang tukuyin ang tiyak na mga pahayag sa liriko na sumusuporta sa ganitong interpretasyon upang maging matibay ang pagsusuri.

Sa kabuuan, ang anim na temang natukoy sa mga piling awitin ni Max Surban ay nagpapakita ng iba't ibang mukha ng karanasang panlipunan ay mula sa pang-araw-araw na pamumuhay sa kanayunan hanggang sa paghahanapbuhay, paglalakbay, urbanisasyon, tradisyonal na panggagamot, at pagharap sa mga ilusyon o inaasam sa buhay. Sa lente ng reyalismo, nagiging mahalaga ang mga awitin sapagkat inilalapit ng mga ito sa tagapakinig ang mga sitwasyon at suliraning maaaring nag-uugat sa aktuwal na kalagayan ng lipunan. Sa pamamagitan ng masusing pagbasa sa liriko at pag-uugnay nito sa mga kaugnay na pag-aaral, naipakikita na ang musika ay hindi lamang salamin ng indibidwal na karanasan kundi maaari ring maging lunan ng pag-unawa sa kultura, kabuhayan, paniniwala, at pagbabago sa lipunang Cebuano.Ang mga awitin ukol sa paglalakbay, tulad ng *Barkong Karaan*, ay sumasalamin sa karanasan ng mga mamamayan sa harap ng lumang sistema ng serbisyo publiko. Gaya ng binanggit ni Watanabe, ramdam ng bawat Pilipino "mula sa mas mataas na gastos ng pamumuhay hanggang sa kakulangan ng serbisyo publiko" ("Ang Epekto…"). Sa kabilang dako, ang *Sa Syudad ug Bukid* ay naglalarawan ng kontrast sa pagitan ng buhay sa lungsod at sa kabukiran, kung saan ang modernisasyon ay nagiging simbolo ng pag-unlad ngunit nagpapalalim din ng hindi pagkakapantay-pantay sa oportunidad. Tulad ng pahayag nina Conception at Acala, may malinaw na agwat sa oportunidad ng mayayaman at mahihirap (148), na siyang repleksyon ng sosyo-ekonomikong hindi pagkakapantay-pantay.

Ang Albularyong Buta ay nagsisiwalat ng kalagayang pangkalusugan ng mga Sebwano sa mga liblib na lugar, kung saan maaaring maging mahalagang takbuhan ang mga tradisyonal na manggagamot dahil sa mga limitasyon sa pag-access sa serbisyong pangkalusugan. Ayon kina Doorslaer et al. (as cited in Cerio, n.d., p. 39), ang kakulangan ng akses sa serbisyong pangkalusugan ay isa sa mga hadlang na nakaaapekto sa kapakanan at pag-unlad ng mga mahihirap. Sinusuportahan ito ng pag-aaral nina Serafica et al. (2025), na tumukoy sa mga suliraning kinakaharap ng mga pamayanang rural sa Pilipinas, kabilang ang kakulangan ng mga tauhang pangkalusugan, limitadong suplay ng abot-kayang gamot, at kakulangan sa edukasyong pangkalusugan. Samantala, dokumentado rin sa mga pag-aaral nina Berdon et al. (2016) at Del Fierro at Nolasco (2013) ang pagpapatuloy ng mga tradisyonal na gawaing panggagamot sa ilang pamayanang Cebuano, kabilang ang paggamit ng halamang-gamot at iba pang katutubong pamamaraan ng pagpapagaling. Ipinahihiwatig ng mga pag-aaral na ito na ang tradisyonal na panggagamot ay hindi lamang maaaring unawain bilang bunga ng paniniwala, kundi bilang bahagi rin ng kaalamang pangkultura at ng mga estratehiyang ginagamit ng ilang pamayanan sa pagtugon sa kanilang pangangailangang pangkalusugan. Gayunman, hindi nangangahulugang lahat ng Sebwano ay umaasa sa mga tradisyonal na manggagamot; mahalagang isaalang-alang ang pagkakaiba-iba ng paniniwala, karanasan, at akses sa serbisyong medikal.

Samantala, ang Unang Pagtan-Aw sa Sine ay maaaring suriin bilang representasyon ng pagkamangha, ilusyon, at limitadong pamilyaridad ng mga tauhan sa teknolohiyang biswal at sa karanasang dulot ng sine. Sa ganitong pagbasa, ang kanilang reaksiyon ay hindi lamang maaaring magpahiwatig ng kakulangan sa kaalaman, kundi maaari ring maglantad ng pagkakaiba-iba ng karanasan at oportunidad sa pagitan ng mga pamayanang may magkakaibang antas ng akses sa mga makabagong teknolohiya. Ayon kay Flor (as cited in Cerio, n.d., pp. 40–41), ang kakulangan ng impormasyon at akses sa teknolohiya ay maaaring maglimita sa mga oportunidad ng tao para sa pag-unlad. Kaugnay nito, binigyang-diin ng UNESCO at SEAMEO (2023) na hindi pantay ang akses sa digital na teknolohiya sa mga pamayanan sa Timog-Silangang Asya at na ang mga pagkakaibang ito ay maaaring magpalawak sa umiiral na agwat sa edukasyon. Sa konteksto ng Pilipinas, iniulat din ng World Bank (2025) na nananatiling hamon ang abot-kayang koneksiyon sa internet at ang hindi pantay na pag-access sa digital na imprastraktura. Bagaman nakatuon ang mga sangguniang ito sa mas malawak na usapin ng teknolohiya at digital na akses, nagbibigay ang mga ito ng kontekstong panlipunan upang maunawaan ang kahalagahan ng oportunidad sa pagkatuto at pagharap sa mga bagong karanasan. Sa kabuuan, ipinakikita ng dalawang awitin na ang mga karanasan sa kalusugan at teknolohiya ay hindi lamang personal na usapin; maaari rin itong maiugnay sa mga kondisyon ng pamayanan, pagkakaroon ng mga serbisyo, at pagkakapantay-pantay ng mga oportunidad.

Sa kabuuan, ipinakikita ng mga natuklasan na ang mga awitin ni Max Surban ay hindi lamang mga likhang musikal na naglalayong magbigay-aliw, kundi nagsisilbi ring makabuluhang komentaryong panlipunan na naglalarawan sa iba't ibang mukha ng karanasan ng mga Sebwano. Sa pamamagitan ng anim na temang natukoy gaya ng pangkaraniwang pamumuhay sa kanayunan, karanasan sa paghahanapbuhay, paglalakbay, pamumuhay sa kalunsuran, tradisyonal na pagpapagamot, at pag-iilusyon na naipakikita ng mga liriko ang ugnayan ng kultura, kabuhayan, paniniwala, at pagbabago sa lipunan. Ang mga karaniwang sitwasyon, tauhan, at karanasang inilalarawan sa mga awitin ay nagiging salamin ng mga kalagayang panlipunang humuhubog sa pang-araw-araw na buhay, kabilang ang mga hamon sa paghahanapbuhay, pagkakaiba ng mga oportunidad, pagpapatuloy ng mga tradisyonal na paniniwala, at pagharap sa mga bagong karanasan.

Sa lente ng teoryang reyalismo, nagkakaroon ng higit na malalim na kahulugan ang mga awitin sapagkat inilalantad ng mga ito ang mga karanasan at kontradiksiyong umiiral sa lipunan sa pamamagitan ng masining na paglalarawan ng mga tauhan, tagpuan, at pangyayari. Hindi lamang inilalarawan ng mga liriko ang panlabas na anyo ng realidad; maaari rin nilang pukawin ang kamalayan ng tagapakinig sa mga suliranin, pagpapahalaga, at pananaw na nakaugat sa kanilang kapaligiran. Sa ganitong paraan, nagiging daluyan ang musika ng kamalayang kultural at panlipunan, habang naipakikita ang pagkakakilanlang Cebuano sa pamamagitan ng wika, pagpapatawa, mga karanasang pangkomunidad, at mga pagpapahalagang nakapaloob sa mga awitin.

Samakatuwid, ipinakikita ng pag-aaral na ang mga awitin ni Max Surban ay maaaring ituring na mahalagang tekstong kultural na nagtataglay ng mga representasyon ng buhay at lipunang Cebuano. Sa pamamagitan ng pagsusuri sa mga liriko, higit na nauunawaan ang kakayahan ng musika na magdokumento ng karanasan, magpanatili ng mga pagpapahalagang kultural, at magbukas ng kritikal na pagtalakay sa mga umiiral na kalagayang panlipunan. Sa huli, pinagtitibay ng pag-aaral ang pananaw na ang sining, sa ilalim ng lente ng reyalismo, ay hindi lamang sumasalamin sa realidad kundi nagbibigay rin ng pagkakataong suriin, unawain, at pagnilayan ang mga puwersang humuhubog sa buhay ng tao at sa lipunang kaniyang kinabibilangan. Maaaring ipagamit ng mga guro ang mga piling awitin ni Max Surban sa pagsusuri ng mga sagisag at ipinahihiwatig na kahulugan ng mga liriko, pagtukoy sa mga isyung panlipunan, at paghahambing ng mga karanasang inilalarawan sa awitin sa realidad ng buhay. Para sa mga mag-aaral, maaaring isagawa ang interpretasyon ng mga piling saknong, pagsusuri sa mga temang panlipunan, at pagsulat ng replektibong sanaysay batay sa mga mensahe ng awitin. Para sa mga paaralan, maaaring maging batayan ang mga natuklasan sa pagbuo ng mga kagamitang pampagtuturo, tulad ng gabay sa pagsusuri ng liriko, mga tanong sa talakayan, at mga gawaing pagtataya na nakatuon sa pag-unawa sa wika, panitikan, at kulturang Sebwano. Sa ganitong paraan, nagiging kongkretong materyal ang mga awitin sa paglinang ng kritikal na pagbasa, interpretasyon, at kamalayang panlipunan at pangkultura ng mga mag-aaral.

Limitado ang pag-aaral na ito sa sampung awitin ni Max Surban na pinili sa pamamagitan ng purposive sampling, at pangunahing nakatuon sa pagsusuri ng mga liriko ng mga ito. Samakatuwid, ang mga natuklasan ay kumakatawan sa mga interpretasyon sa mga piling teksto at hindi sa kabuuan ng mga likhang musikal ni Surban o sa mga karanasan ng lahat ng pamayanang Sebwano. Ginagamit din ng pag-aaral ang Teoryang Reyalismo bilang pangunahing lente sa pagsusuri; kaya maaaring makabuo ng iba pang interpretasyon kung gagamit ng mga alternatibong pananaw, gaya ng sosyolingguwistika, pag-aaral pangkultura, at musikolohiya. Bukod dito, hindi direktang sinusuri ng pag-aaral ang pagtanggap ng mga tagapakinig sa mga awitin ni Surban o ang bisa ng mga ito bilang kagamitang pampagtuturo.

4. Konklusyon at Rekomendasyon

Sa kabuuan, ang mga piling awitin ni Max Surban ay nagsisilbing salamin ng tunay na kalagayan ng mga Sebwano at ng lipunang Pilipino sa pangkalahatan. Ipinakikita ng mga ito ang malalim na ugnayan ng sining at lipunan kung paanong ang musika ay nagiging mabisang kasangkapan sa pagpapahayag ng mga karanasan, damdamin, at adhikain ng karaniwang mamamayan. Sa paggamit ng teoryang reyalismo, napatunayan na ang mga awitin ay hindi lamang aliwan kundi makapangyarihang midyum ng kamalayan panlipunan na nagbubunyag ng mga isyung gaya ng kahirapan, migrasyon, at pagkakakilanlan. Higit pa rito, malinaw na ang ganitong anyo ng sining ay may makabuluhang ambag sa pagpapanatili ng kulturang Pilipino, sapagkat nagiging instrumento ito sa pagpapalaganap ng mga katotohanang panlipunan at pagpapalalim ng pag-unawa sa karanasan ng karaniwang tao. Samakatuwid, ang musika bilang panitikan ay nananatiling buhay, dinamiko, at may kapangyarihang magmulat at magpabago sa kamalayan ng sambayanan**.**

Iminumungkahi ng pag-aaral na higit pang palawakin ang pagsusuri sa mga awitin bilang daluyan ng panlipunang kamalayan at kulturang Pilipino. Mainam na isagawa ang mga pananaliksik na gumagamit ng interdisiplinaryong paglapit upang higit na maunawaan ang ugnayan ng sining, wika, at lipunan. Inirerekomenda rin na bigyang-pansin ng mga guro, mananaliksik, at tagapagtaguyod ng kultura ang paggamit ng mga katutubong awitin bilang mabisang midyum sa pagtuturo ng pagpapahalagang panlipunan at identidad kultural. Sa ganitong paraan, mapapanatili ang bisa ng musika bilang instrumento ng pagkamulat at pagbabago sa kamalayang Pilipino**.** Maaaring magsagawa ang mga susunod na pag-aaral ng mas malawak na pagsusuri sa mga awitin ni Max Surban at paghambingin ang kaniyang mga likha sa mga awitin ng iba pang kompositor at mang-aawit na Sebwano. Maaari ring gumamit ang mga mananaliksik ng mga karagdagang teoretikal na pananaw upang siyasatin ang paggamit ng wika, pagkakakilanlang kultural, kritisismong panlipunan, at pagpapahayag na musikal. Sa larangan ng edukasyon, maaaring tuklasin ng mga guro ang paggamit ng mga piling awiting Sebwano bilang karagdagang kagamitang panturo sa panitikan, wika, at kamalayang pangkultura. Higit pa rito, maaaring magsagawa ng mga pananaliksik na kinasasangkutan ng mga guro at mag-aaral upang mataya ang kaangkupan ng mga awiting ito bilang kagamitang pampagtuturo at ang mga kinalabasan ng pagkatuto mula sa paggamit ng mga ito.

AI Declaration Statement **-** ChatGPT (OpenAI) was used solely for language refinement, clarification of methodological procedures, and reference formatting. AI did not generate research data, conduct data analysis, or determine the study's findings and interpretations. All outputs were reviewed and edited by the author, who assumes full responsibility for the study's accuracy and integrity. No confidential or personally identifiable data were entered into the AI tool.

Authors Contributions Statement **-** The authors conceptualized the study, conducted the literature review, collected and analyzed the data, interpreted the findings, and prepared the manuscript. Both the authors reviewed and approved the final version and accepts responsibility for the integrity of the research.

5. Mga Sanggunian

Agbayani, R. F., Baticados, D. B., Quinitio, E. T., & Tormon-West, D. H. (2013). Resiliency of small-holder fishfarmers to climate change and market prices in selected communities in the Philippines. In M. G. Bondad-Reantaso & R. P. Subasinghe (Eds.), Enhancing the contribution of small-scale aquaculture to food security, poverty alleviation and socioeconomic development (FAO Fisheries and Aquaculture

Proceedings No. 31, pp. 171–179). Food and Agriculture Organization of the United Nations. http://hdl.handle.net/10862/2212

Awi, E. N. (2017). Urban–urban migration: Experiences of the Cebuano migrants in Metro Manila. Luz y Saber, 11(2). https://www.ejournals.ph/article.php?id=12106

Berdon, Z. J. S., Ragosta, E. L., Inocian, R. B., Manalag, C. A., & Lozano, E. B. (2016). Unveiling Cebuano traditional healing practices. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research, 4(1), 51–59. https://www.apjmr.com/wp-content/uploads/2016/02/APJMR-2016.4.1.07.pdf

Cabridas, P. M. (2024). Pagsusuring pangnilalaman sa mga piling awitin ni Max Surban: Mungkahing gabay ng pagtuturo. UB Advancing Filipino Research Journal, 1(1), 14–27. https://doi.org/10.15631/ubafrj.v1i1.195

Cerio, C. (2024). Ethnobotanical documentation of plants used as traditional therapies by Partido Albularyo in the Philippines. Interdisciplinary Research Review, 19(1). https://ph02.tci-thaijo.org/index.php/jtir/article/view/249147

Chua, K. K., Limkin, L., Nye, J., & Williamson, J. (2015). Urban-rural income and wage gaps in the Philippines: Measurement error, unequal endowments, or factor market failure? Philippine Review of Economics, 52(2), 1–21. https://pre.econ.upd.edu.ph/index.php/pre/article/view/921

Danaher, W. F. (2010). Music and social movements. Sociology Compass, 4(9), 811–823. https://doi.org/10.1111/j.1751-9020.2010.00310.x

Del Fierro, R. S., & Nolasco, F. A. (2013). An exploration of the ethno-medicinal practices among traditional healers in Southwest Cebu, Philippines. ARPN Journal of Science and Technology, 3(12), 1182–1188. https://www.ejournalofscience.org/archive/vol3no12/vol3no12_2.pdf

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2007). Report of the national workshop on micro-enterprise development in coastal communities in the Philippines: Sharing of experiences and lessons learned. https://www.fao.org/4/a1451e/a1451e00.htm

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (2024, July 4). Cultivating resilience in a food-secure and climate-ready Philippines. https://www.fao.org/philippines/news/detail/en/c/1697753/

Food and Agriculture Organization of the United Nations. (n.d.). The Republic of the Philippines. https://www.fao.org/voluntary-guidelines-small-scale-fisheries/in-action/where-we-work/philippines/

International Labour Organization. (n.d.). Social security in the Philippines. https://www.ilo.org/regions-and-countries/asia-and-pacific/philippines/social-security-philippines

Kellner, D., & Share, J. (2005). Toward critical media literacy: Core concepts, debates, organizations, and policy. Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education, 26(3), 369–386. https://doi.org/10.1080/01596300500200169

Nacorda, R. F., & Mandado, J. O. (2023). Sipat-suri-lapat sa pagdalumat sa mga Sebwano novelty songs. International Journal of Research Studies in Education, 12(2), 39–52. https://doi.org/10.5861/ijrse.2023.25

Negus, K., & Román Velázquez, P. (2002). Belonging and detachment: Musical experience and the limits of identity. Poetics, 30(1–2), 133–145. https://doi.org/10.1016/S0304-422X(02)00003-7

Nibalvos, I. M. P. (2019). Lipunan at panitikan: Pag-uugat ng Kapilipinohan sa pagbubuo ng literaturang pambansa. Malay, 32(1), 99–114. https://doi.org/10.59588/2243-7851.1103

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2026). OECD economic surveys: Philippines 2026. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-economic-surveys-philippines-2026_f0e0c581-en/full-report/strengthening-formal-employment-and-social-protection_9c646caa.html

Philippine Statistics Authority. (2025a, January 2). 2022 Census of Agriculture and Fisheries: Agricultural population with ownership or secure rights over agricultural land (SDG 5a.1). https://psa.gov.ph/content/2022-census-agriculture-and-fisheries-agricultural-population-ownership-or-secure-rights

Philippine Statistics Authority. (2025b, March 31). Poverty incidence declined from 2021 to 2023 in ten basic sectors. https://psa.gov.ph/statistics/poverty/node/1684075985

Prasad, B. D. (2008). Content analysis: A method of social science research. In D. K. Lal Das & V. Bhaskaran

(Eds.), Research methods for social work (pp. 173–193). Rawat Publications.

Rica, R. L. V. (2015). Socio-economic considerations of the aquaculture industries in Cebu and Siquijor, Central Visayas, Philippines. Tropical Technology Journal, 19, Article 14. https://doi.org/10.7603/s40934-015-0014-0

Serafica, R., Reyes, A. T., Cacciata, M. C., Kawi, J., Leyva, E. W. A., Sy, F. S., & Evangelista, L. S. (2025). Bridging the gap: Reducing health inequities in access to preventive health care services in rural communities in the Philippines. Journal of Transcultural Nursing, 36(1), 24–33. https://doi.org/10.1177/10436596241271270

Shonkwiler, A. (2020). Realisms. Oxford Research Encyclopedia of Literature. https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190201098.013.1086

The Freeman. (2019, April 10). Top 100 Cebuano personalities: Max Surban. Philstar.com. https://www.philstar.com/the-freeman/cebu-entertainment/2019/04/10/1908892/top-100-cebuano-personalities-max-surban

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (n.d.-a). Performing arts (such as traditional music, dance and theatre). https://ich.unesco.org/en/performing-arts-00054

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (n.d.-b). What is intangible cultural heritage? https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-cultural-heritage-00003

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, & Southeast Asian Ministers of Education Organization. (2023). Global education monitoring report 2023, Southeast Asia: Technology in education: A tool on whose terms? UNESCO. https://www.unesco.org/gem-report/en/publication/2023-southeast-asia-report-technology-education

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (n.d.). Performing arts (such as traditional music, dance and theatre). https://ich.unesco.org/en/performing-arts-00054

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (n.d.). What is intangible cultural heritage? https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-cultural-heritage-00003

World Bank. (2021, March 31). Reducing poverty in rural areas: Increasing productivity and incomes of farmers and fisherfolk in the Philippines. https://www.worldbank.org/en/projects-operations/results/2021/03/31/reducing-poverty-in-rural-areas

World Bank. (2023, May 31). New fisheries initiative will benefit over a million people in the Philippines. https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2023/05/31/new-fisheries-initiative-will-benefit-over-a-million-people-in-the-phi

World Bank. (2025, July 2). Unlocking the Philippines' digital transformation by increasing internet connectivity. https://www.worldbank.org/en/results/2025/07/02/unlocking-the-philippines-digital-transformation-by-increasing-internet-connectivity

World Health Organization. (n.d.). Traditional medicine. https://www.who.int/news-room/questions-and-answers/item/traditional-medicine

World Health Organization, Regional Office for South-East Asia. (2021). Traditional medicine in the WHO South-East Asia Region: Review of progress 2014–2019. https://www.who.int/publications/i/item/9789290228295

Yu, S. O. (2004). The challenge of informal work in the Philippines (Working Paper No. 10). International Labour Organization, ILO Subregional Office for South-East Asia and the Pacific. https://researchrepository.ilo.org/esploro/outputs/encyclopediaEntry/The-challenge-of-informal-work-in/995328533402676

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 69-81

Reciprocal teaching para sa pag-unawa sa maikling kuwentong Asyano ng Baitang 9

Rosaceña, Rina D. ✉
Daanbantayan National High School, Philippines (rosacenarina24@gmail.com)

Received: 30 September 2026 **Revised**: 15 October 2026 **Accepted**: 19 October 2026
Available Online: 20 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26429

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Nilayon ng pag-aaral na ito na masuri ang kahusayan ng paggamit ng *reciprocal teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo sa mga mag-aaral sa pag-unawa sa maikling kuwento ng Baitang 9 sa Daanbantayan National High School sa taong panuruan 2025–2026 bilang batayan sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo. Gumamit ang pananaliksik ng *One Group Pretest–Posttest Quasi-experimental Design* na nilahukan ng 50 mag-aaral ng Baitang 9. Dalawang pangunahing instrumento ang ginamit: test kwestyuner at sarbey kwestyuner na binuo alinsunod sa mga pamantayan ng *K to 12 Basic Education Curriculum*. Sinukat ang antas ng pag-unawa sa binasa bago at pagkatapos ng interbensiyon, ang makabuluhang pagkakaiba ng pauna at panghuling pagganap, at ang pananaw ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Reciprocal Teaching*. Ipinakita ng mga resulta na bago ang interbensiyon, ang antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa maikling kuwentong Asyano ay nasa *katamtamang antas*. Pagkatapos ng paggamit ng *Reciprocal Teaching*, tumaas ang kanilang pagganap sa *mahusay* hanggang *napakahusay* na antas sa lahat ng kasanayang sinukat. Pinatunayan ng paired t-test na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap na may *p-value* na <0.001, dahilan upang iwaksi ang *null hypothesis*. Ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Reciprocal Teaching* ay mabisang estratehiya sa pagpapalalim ng kritikal, analitikal, at interpretatibong pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagbasa ng maikling kuwentong Asyano sa antas sekundarya. Inirerekomendang gamitin ang awtput ng pag-aaral na *enhanced lesson exemplar* bilang awtput ng pag-aaral.

Susing-salita: reciprocal teaching, kritikal na pag-unawa, maikling kuwento, estartehiya, pagbasa

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Reciprocal teaching para sa pag-unawa sa maikling kuwentong Asyano ng Baitang 9

1. Panimula

Ang pag-unawa sa binasa ay isang pangunahing kasanayan na may malaking impluwensya sa akademikong pagganap at panghabambuhay na pagkatuto ng mga mag-aaral. Sa konteksto ng makabagong siglo, ang pag-unawa ay hindi na lamang tumutukoy sa simpleng pagkilala sa mga salita, kundi sa malalim na pagproseso ng impormasyon na kinapapalooban ng kritikal na pag-iisip, pagsusuri, pagbibigay-kahulugan, at pagbuo ng makabuluhang kongklusyon mula sa mga tekstong binabasa. Kasabay ng patuloy na pag-unlad ng pandaigdigang pamantayan sa edukasyon, higit na nagiging mahalaga ang paggamit ng mga estratehiyang panturong nakatuon sa pagpapalago ng independiyente, kolaboratibo, at makabuluhang pagkatuto ng mga mag-aaral (Mafarja et al., 2023; Vuong & Steklács, 2025). Sa pandaigdigang antas, ipinakita ng Programme for International Student Assessment (PISA) 2022 ang pagbaba ng karaniwang pagganap sa pagbasa sa mga bansang kasapi ng Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD, 2023). Ipinapakita ng mga resultang ito ang kahalagahan ng mga interbensyong pedagogikal na hindi lamang nakatuon sa pagtuturo kung paano bumasa, kundi sa pagpapalalim ng kakayahang umunawa, magsuri, at magpuna ng binabasa (Dew et al., 2021).

Sa Pilipinas, patuloy na binibigyang-diin ng Department of Education (DepEd) ang pag-unawa sa binasa bilang pangunahing pokús ng K–12 Kurikulum. Gayunpaman, batay sa PISA 2022, 24% lamang ng mga Pilipinong mag-aaral na lumahok sa pagtatasa ang nakaabot sa hindi bababa sa Level 2 ng kasanayan sa pagbasa, kumpara sa karaniwang 74% sa mga bansang kasapi ng OECD (OECD, 2023). Ayon pa sa ulat ng Department of Education, Southeast Asian Ministers of Education Organization, at United Nations Children's Fund (2021) tungkol sa Southeast Asia Primary Learning Metrics (SEA-PLM) 2019, mas mababa ang karaniwang pagganap ng mga mag-aaral sa Baitang 5 sa Pilipinas sa pagbasa, pagsulat, at matematika kumpara sa karaniwang marka ng iba pang mga bansang lumahok sa pagtatasa. Ipinapakita ng mga resultang ito ang pangangailangang paunlarin ang mga kasanayang mahalaga sa mas mataas na antas ng pag-unawang pagbasa. Ayon sa pag-aaral nina Sevilla et al. (2025) sa Davao City, ang paggamit ng Reciprocal Teaching ay nagpakita ng mas mataas na pag-unlad sa pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 kumpara sa tradisyonal na pamamaraan ng pagtuturo. Ang mga estratehiyang panturo, gaya ng Reciprocal Teaching, na gumagamit ng mga kasanayang paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod ay nagpapakita ng malaking potensyal sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa binasa (Vuong & Steklács, 2025).

Sa pagtuturo ng mananaliksik ng maikling kuwento sa Baitang 9, napansin na marami sa kanila ang nahihirapang bumuo ng sariling paghatol o pagmamatuwid batay sa akda. Hirap din silang magbigay ng denotatibo at konotatibong kahulugan sa mga piling salita, at higit sa lahat, mababa ang kanilang kakayahan sa pagsusuri ng mga pangyayari at pag-uugnay ng mga ito sa kasalukuyang konteksto ng lipunang Asyano. Sa kabila ng masusing talakayan at gabay, nananatiling mabagal ang pag-unlad ng kanilang pag-unawa, lalo na sa bahagi ng malalim na pag-aanalisa. Dahil dito, ninais ng mananaliksik na tuklasin ang potensyal ng Reciprocal Teaching bilang isang alternatibong estratehiya sa pagtuturo ng pag-unawa sa binasa. Ayon kina Ruangprasertkun at Chinwonno (2023), ang Reciprocal Teaching ay maaaring makatulong sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa sekondarya sa pamamagitan ng aktibong paggamit ng mga estratehiya sa pagbasa. Sa halip na umasa lamang sa pagtuturong nakasentro sa guro, kailangan ng mga mag-aaral ng aktibong partisipasyon sa proseso ng pagkatuto. Ang Reciprocal Teaching ay isang pamamaraang pedagogikal na gumagamit ng apat na kasanayan: paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod upang mapalalim ang pag-unawa at mapalakas ang kolaborasyon sa loob ng klase (Mafarja et al., 2023; Vuong & Steklács, 2025).

Ipinakita rin sa mga pag-aaral nina Dew et al. (2021) at Mafarja et al. (2023) na ang Reciprocal Teaching ay nakatutulong sa pagpapabuti ng partisipasyon, metakognitibong kasanayan, at pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagbasa sa iba't ibang asignatura at antas. Gayunpaman, sa lokal na konteksto ng Pilipinas, partikular sa mga

pampublikong paaralan, mahalagang magkaroon ng karagdagang ebidensyang sumusuporta sa pagpapatupad ng pamamaraang ito, lalo na sa asignaturang Filipino. Dahil dito, layunin ng pananaliksik na ito na makatulong sa pagpuno sa kakulangan sa literatura at masuri ang bisa ng Reciprocal Teaching bilang isang estratehiya sa pagtuturo na nakatuon sa pagpapahusay ng kasanayan sa pag-unawa sa binasa, partikular sa maikling kuwento sa Panitikang Asyano. Inaasahan na ang pag-aaral na ito ay makatutulong sa mga guro sa Filipino sa pagdidisenyo ng mas epektibong estratehiya sa pagtuturo ng pag-unawa at pagsusuri ng akdang pampanitikan sa konteksto ng pagkatuto sa ika-21 siglo (Ruangprasertkun & Chinwonno, 2023; Sevilla et al., 2025).

Layunin ng Pag-aaral - Ang pangunahing layunin ng pag-aaral na ito na masuri ang kahusayan ng Reciprocal Teaching bilang pamamaraan ng pagtuturo sa pagpataas ng kakayahan sa pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 ng Daanbantayan National High School para sa Taong Panuruan 2025-2026, na magsisilbing batayan sa pagbuo ng isang lesson exemplar. Titiyakin ng pananaliksik na ito ang antas ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa pagbasa batay sa pagkilala sa mga pangyayari at katangian ng akda, pagtukoy sa angkop na pang-ugnay, at pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng mga tauhan mula sa diyalogo. Susuriin din kung may makabuluhang pagkakaiba ang resulta ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral, kasabay ng pag-alam sa kanilang mga pananaw hinggil sa paggamit ng Reciprocal Teaching bilang estratehiya sa pagtuturo, upang makabuo ng angkop at mabisang kagamitang panturo sa pagbasa.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri sa kahusayan at epekto ng paggamit ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo upang mapataas ang antas ng pag-unawa sa binasa. Sinuri nito ang tatlong pangunahing kasanayan sa pagbasa: ang pagkilala sa mga pangyayari at katangian ng akda, ang pagtukoy sa angkop na pang-ugnay na hudyat ng pagsusunod-sunod ng mga pangyayari, at ang pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng mga tauhan batay sa diyalogo. Ang sakop na paksa at kagamitang pampagtuturo ay nakatutok sa mga maikling kuwentong Asyano na nakadisenyo para sa asignaturang Filipino sa ikasiyam na baitang, alinsunod sa mga pamantayan ng K to 12 Basic Education Curriculum at Most Essential Learning Competencies (MELCs). Ang pangunahing awtput ng pananaliksik na ito ay ang pagbuo ng isang *Enhanced Lesson Exemplar* na naglalayong magsilbing pinagbuting gabay sa pagtuturo ng pagbasa para sa mga guro.

Isinagawa ang pananaliksik sa Daanbantayan National High School (DNHS) na matatagpuan sa Daanbantayan, Hilagang Cebu, sa taong panuruan 2025–2026. Gumamit ang pag-aaral ng *One-Group Pretest–Posttest Quasi-experimental Design* na kinapapalooban ng limampung (50) mag-aaral mula sa Baitang 9 na pinili sa pamamagitan ng *purposive sampling*. Ang pagkalap ng datos ay nilimitahan sa paggamit ng dalawang pangunahing instrumento: isang *test na kwestyuner* na ginamit sa pauna (*pretest*) at panghuling (*posttest*) pagganap upang masukat ang kakayahan sa pagbasa, at isang *sarbey-kwestyuner* na may 4-point Likert Scale upang alamin ang pananaw at saloobin ng mga mag-aaral hinggil sa estratehiya.

Ang limitasyon ng pag-aaral na ito ay nakasalalay sa paggamit ng iisang pangkat ng mga kalahok (*one group*) nang walang hiwalay na kontroladong grupo (*control group*), na idinisenyo dahil sa mga praktikal na limitasyon sa iskedyul, oras, at lohistika ng paaralan. Bukod dito, ang saklaw ng mga respondente ay limitado lamang sa isang partikular na pampublikong paaralan sa antas ng Baitang 9 at sa partikular na kategorya ng mga akdang pampanitikan (maikling kuwentong Asyano). Dahil dito, ang mga natuklasan at konklusyon ng pananaliksik na ito ay pangkalahatang umaangkop at naglalarawan lamang sa konteksto ng mga napiling kalahok at hindi agad maipapalagay bilang pangkalahatang representasyon ng lahat ng mag-aaral sa ibang baitang, paaralan, o iba pang uri ng babasahin.

Kahalagahan ng Pag-aaral

- **Administrasyon**. Makikinabang ang pamunuan ng paaralan, partikular ng mga pampublikong mataas na paaralan, sa mga resulta ng pananaliksik na ito bilang batayan sa muling pagsusuri at pagpapabuti ng kurikulum sa pagbasa. Ang paglalapat ng *Reciprocal Teaching* bilang isang metakognitibo at kooperatibong estratehiya sa pagtuturo ay maaaring isaalang-alang sa pagdidisenyo ng mga

interbensyon o programa sa pagbasa, lalo na para sa mga mag-aaral na nahihirapang umunawa ng binabasa.

- **Mga Guro sa Filipino**. Ang mga guro ay makakakuha ng konkretong gabay at modelo sa paggamit ng *Reciprocal Teaching* upang gawing mas makabuluhan, interaktibo, at angkop sa antas ng kakayahan ng mag-aaral ang pagtuturo ng pagbasa. Sa halip na tradisyonal na *lecture-based approach*, ang estratehiyang ito ay nagbibigay-daan sa aktibong partisipasyon ng mag-aaral sa talakayan at pag-unawa sa teksto. Makakatulong ito sa mga guro sa pagdisenyo ng mga gawain sa pagbasa na naglalaman ng paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod mga kasanayang kritikal sa akademikong tagumpay.

- **Mga Mag-aaral.** Ang mga mag-aaral sa Baitang 9 ang pangunahing makikinabang sa paggamit ng *Reciprocal Teaching* dahil ito ay nagbibigay sa kanila ng sistematikong paraan ng pag-unawa sa binabasa. Sa pamamagitan ng aktibong paglahok sa diskurso ng pagbasa, inaasahang mas mapapalalim ang kanilang komprehensyon, analitikal na pag-iisip, at tiwala sa pagharap sa mas kompleks na babasahin.

- **Mga Mananaliksik sa hinaharap**. Ang pananaliksik na ito ay maaaring magsilbing batayang literatura at metodolohikal na gabay para sa mga susunod na mananaliksik na nagnanais pag-aralan ang epekto ng *Reciprocal Teaching* o iba pang *strategy-based approaches* sa pag-unawa ng teksto. Maaari rin itong palawakin upang maisama ang iba pang mga antas ng baitang, genre ng babasahin, o konteksto tulad ng *remedial reading, special education, o second-language learning.*

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng *One Group Pretest-Posttest Quasi-Experimental Design*, isang disenyo ng pananaliksik na karaniwang ginagamit upang masukat ang epekto ng isang interbensyon sa iisang grupo ng mga kalahok kahit walang pagkukumparahan sa ibang grupo. Sa pamamagitan ng disenyo na ito, isang pangkat lamang ng mga mag-aaral sa Baitang 9 ang ginamit bilang kalahok. Sila ay isinailalim sa parehong pauna at panghuling pagganap upang matukoy ang pagbabago sa kanilang kasanayan matapos ang paggamit ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo. Ang layunin ng disenyo ay masukat kung may makabuluhang pag-unlad sa kasanayan ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa binasa matapos ang interbensyon. Ito ay isang uri ng quasi-experimental research na nakatuon sa pagsusuri ng performans ng mga kalahok bago at pagkatapos ng isang tiyak na estratehiya. Wala itong kontroladong grupo, ngunit ito ay epektibo sa mga pananaliksik sa edukasyon kung saan nais tukuyin kung ang isang bagong paraan ng pagtuturo ay may positibong epekto sa mga mag-aaral. Sa konteksto ng pananaliksik na ito, ipinapalagay na ang anumang pagbabago sa resulta ng panghuling pagganap ay maaaring maiugnay sa paggamit ng *Reciprocal Teaching*. Gayunman, kinikilala rin ng disenyo ang posibilidad ng ibang salik na maaaring nakaapekto sa resulta. Sa kabila nito, ito ay nananatiling praktikal at angkop, lalo na sa mga pampublikong paaralan kung saan may limitasyon sa oras, seksyon, iskedyul, at iba pang logistical na aspeto.

Respondente - Ang mga respondente ng pag-aaral ay binubuo ng 50 mag-aaral mula sa Baitang 9 na kasalukuyang naka-enrol sa asignaturang Filipino 9 sa isang pampublikong mataas na paaralan. Ang pagpili sa kanila ay isinagawa gamit ang *purposive sampling,* batay sa mga sumusunod na pamantayan: (1) sila ay aktibong kalahok sa klase ng Filipino 9 sa panahon ng pagsasagawa ng pananaliksik; (2) hindi pa sila sumailalim sa anumang interbensyon o estratehiyang nauugnay sa *Reciprocal Teaching*; (3) may regular na atendans at sapat na oras para makibahagi sa buong proseso ng pag-aaral, kabilang ang paunang pagganap, implementasyon ng estratehiya, at panghuling pagganap; at (4) may pahintulot mula sa magulang o tagapag-alaga na lumahok sa pananaliksik. Ang mga pamantayang ito ay itinakda upang matiyak ang pagiging angkop, representatibo, at integridad ng datos na malilikom hinggil sa bisa ng *Reciprocal Teaching* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral.

Instrumento ng Pananaliksik - Upang masukat ang epekto ng *Reciprocal Teaching* sa kasanayan sa pag-

unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9, gumamit ang mananaliksik ng dalawang pangunahing instrumento: test kwestyuner at sarbey kwestyuner. Ang mga ito ay maingat na binuo batay sa mga tiyak na pamantayan ng *K to 12 Basic Education Curriculum* at isinasaalang-alang ang layunin ng pananaliksik. Ang test kwestyuner ay ginamit upang matukoy ang antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ng implementasyon ng *Reciprocal Teaching*. Kabilang sa mga kasanayang sinukat ng pagsusulit ang pagkilala sa ilang pangyayari at mga katangian ng akdang binasa; pagtukoy sa angkop na pang-ugnay na hudyat ng pagsusunod-sunod ng pangyayari; at pagbibigay kahulugan ng kilos, gawi at karakter ng mga tauhan batay sa diyalogo ng akdang sinuri. Ang mga tanong sa pagsusulit ay sumasalamin sa iba't ibang antas ng *reading comprehension* gaya ng *literal, inferential,* at *evaluative comprehension.* Pareho ang format ng *pre-test at post-test* upang matiyak ang pagiging maaasahan at balido ng resulta.

Samantala, ang sarbey kwestyuner ay ginamit upang masukat ang pananaw ng mga mag-aaral hinggil sa paggamit ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa. Ito ay ginamitan ng *4-point Likert Scale* na tumutukoy sa kanilang saloobin tungkol sa kahusayan, kahalagahan, kahirapan, at bisa ng naturang estratehiya. Layunin nitong alamin kung paano tinanggap ng mga mag-aaral ang *Reciprocal Teaching* at kung paano ito nakaapekto sa kanilang motibasyon, pakikilahok, at kasanayan sa pag-unawa. Ang mga instrumento ay dumaan sa masusing pagsusuri ng mga eksperto sa larangan ng wika at panitikan upang matiyak ang kalidad at pagiging angkop nito sa konteksto ng pananaliksik.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Isinagawa ng mananaliksik ang sistematikong proseso ng pangangalap ng datos upang masukat ang bisa ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagpapahusay ng kasanayan sa pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 sa mataas na paaralan. Nahati ang prosesong ito sa tatlong yugto: yugtong bago ang pangangalap ng datos, yugtong habang nangangalap ng datos, at yugtong pagkatapos ng pangangalap ng datos.

Yugto bago ang pangangalap ng datos - Sa bahaging ito, inihanda ng mananaliksik ang mga kinakailangang dokumento at pahintulot upang maisagawa nang maayos ang pananaliksik. Unang inihahanda at ipinadala ang *transmittal letter* sa Superbisor ng Tanggapan ng Dibisyon ng mga Paaralan ng Lungsod ng Cebu upang humiling ng pahintulot sa pagsasagawa ng pag-aaral. Kapag ito ay naaprubahan, susunod namang bibigyan ng liham ang Punongguro ng paaralan, at pagkatapos ay ang guro sa Filipino na siyang magiging katuwang ng mananaliksik sa pagpili ng mga mag-aaral na magsisilbing mga respondante. Kasama rin sa yugtong ito ang pagpapaalam sa mga mag-aaral at pagbibigay ng maikling oryentasyon ukol sa layunin ng pag-aaral, proseso ng pagsusuri, at katiyakan ng pagiging kumpidensyal ng kanilang sagot.

Yugto habang nangangalap ng datos - Sa yugtong ito, aktwal nang isinagawa ang pagkolekta ng datos. Matapos maibigay ang liham, ibinigay ng mananaliksik ang paunang pagganap sa mga piling mag-aaral ng Baitang 9 gamit ang tradisyunal na paraan ng pagtuturo. Dito ay ginamit ang karaniwang estratehiya tulad ng talakayan, indibidwal na pagbasa, at pagsagot ng mga tanong ukol sa binasang teksto. Layunin ng paunang pagganap na matukoy ang panimulang antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral bago ipinatupad ang interbensyon. Matapos makuha ang resulta ng paunang pagganap, isinagawa ng mananaliksik ang integrasyon ng *Reciprocal Teaching* bilang pamamaraang batay sa estratehiya. Sa loob ng ilang linggo, isinagawa ang pagtuturo ng pagbasa gamit ang apat na hakbang ng *Reciprocal Teaching*: paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod. Tiniyak ng mananaliksik na naipaliwanag at nagamit nang wasto ng mga mag-aaral ang mga hakbang na ito sa talakayan.

Nang matiyak ng mananaliksik na naunawaan ng mga mag-aaral ang proseso ng *Reciprocal Teaching*, isinagawa ang panghuling pagganap. Sumunod na isinagawa ang pagsusuri kung may makabuluhang pagkakaiba sa resulta ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa binasa. Layunin nitong masukat kung nagkaroon ng pagbabago o pag-unlad sa antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral matapos ang interbensyon. Pagkatapos nito, nagsagawa ang mananaliksik ng pagtatanong ukol sa pananaw ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa. Pinakahuli, bumuo ang mananaliksik ng pinagbuting banghay-aralan batay sa mga datos na nakuha mula sa pag-aaral.

Yugto pagkatapos ng pangangalap ng datos - Sa yugtong ito, inayos at inipon ng mananaliksik ang lahat ng datos na nakuha mula sa pauna at panghuling pagganap. Ang mga nakuhang iskor ng mga mag-aaral ay itinala at inayos sa sistematikong paraan. Pagkatapos nito, ang nakolektang datos ay ibinigay sa isang kredibadong statistician upang maisagawa ang angkop na *statistical treatment* at analisis, tulad ng pagkuha ng *mean, standard deviation*, at pagsusuri ng pagkakaiba gamit ang *t-test.* Ang mga resulta ng pagsusuri ay ginamit ng mananaliksik upang maipaliwanag ang bisa ng *Reciprocal Teaching* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pag-unawa sa binasa. Mula sa mga ito, nakabuo ng kongkretong rekomendasyon at output tulad ng modyul, gabay sa pagtuturo, o mungkahing estratehiya na maaaring gamitin ng mga guro sa Filipino upang mapataas ang antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa binabasa.

3. Resulta at Pagtatalakay

Inilahad sa kabanatang ito ang mga nakalap na datos mula sa isinagawang pananaliksik, kasama ang masusing pagsusuri at pagpapakahulugan sa mga ito. Ang mga datos ay inayos, inilahad, at sinuri gamit ang angkop na pamamaraan upang matukoy ang mga mahahalagang impormasyong tumugon sa mga suliranin ng pag-aaral. Sa pamamagitan ng sistematikong pagsusuri, nabigyang-linaw ang kahulugan ng mga resulta at ang kaugnayan ng mga ito sa layunin ng pananaliksik.

3.1 Antas ng Pag-unawa sa Binasa ng mga Mag-aaral sa Baitang 9 sa Tradisyunal na Pagtuturo

Ang pagtukoy sa antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 sa Tradisyunal na pagtuturo ay isang mahalagang hakbang sa pananaliksik sapagkat nagbibigay ito ng malinaw na larawan ng kanilang panimulang kakayahan sa pagbasa at pag-unawa sa teksto. Sa yugtong ito, sinusuri ang kakayahan ng mga mag-aaral na umunawa ng tahasang impormasyon, magbigay-interpretasyon, at magsagawa ng payak na pagsusuri batay sa mga tekstong kanilang binabasa gamit ang karaniwang estratehiya sa pagtuturo.

Talahanayan 1

Antas ng Pag-unawa sa Binasa ng mga Mag-aaral sa Baitang 9 sa Tradisyunal na Pagtuturo

KOMPETENSI	N	MA	K	MY	NK	Mean	S.D.	BD
Pagkilala sa ilang pangyayari at mga katangian ng akdag binasa	2 (4%)	10 (20%)	17 (34%)	15 (30%)	6 (12%)	11	3.85	Katamtaman
Pagtukoy sa angkop na pang-ugnay na hudyat ng pagsusunod sunod ng pangyayari	3 (6%)	8 (16%)	20 (40%)	18 (36%)	1 (2%)	11	3.80	Katamtaman
Pagbibigay kahulugan ng kilos ,gawi at karakter ng mga tauhan batay sa diyalogo ng akdang sinuri.	3 (6%)	5 (10%)	16 (32%)	20 (40%)	6 (12%)	12	3.96	Katamtaman

Legend: 0–4=Napakababa (N), 5–8=Mababa (M), 9–12=Katamtaman (K), 13–16=Mahusay, 17–0=Napakahusay (NK)

Batay sa Talahanayan 1, malinaw na ang antas ng kritikal na pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 sa Tradisyunal na pagtuturo ay nasa katamtamang antas, na nangangahulugang may pundamental na pag-unawa ngunit hindi pa sapat upang maituring na mataas o malalim ang antas ng pagpapakahulugan at pagsusuri. Ang ganitong resulta ay nagpapahiwatig na ang mga mag-aaral ay nakaaabot sa literal at bahagyang hinuhaing pag-unawa, subalit nangangailangan pa ng mas sistematikong paggabay upang maabot ang antas ng masuri at mapanuring pag-iisip. Ang mga panimulang datos mula sa paunang pagganap ay nagsisilbing mahalagang batayan sa pagdidisenyo ng interbensiyon sapagkat ipinakikita nito kung saang bahagi partikular na nangangailangan ng pagpapalakas ang mga mag-aaral bago isagawa ang panghuling pagganap (Duke & Cartwright, 2021; OECD, 2023).

Sa unang kompetensi ang pagkilala sa ilang pangyayari at mga katangian ng akdang binasa ang mean na 11.00

(Katamtaman) ay nagpapahiwatig na hindi pa ganap na nahuhubog ang kakayahan ng mga mag-aaral sa malikhaing rekonstruksiyon ng teksto. Ang ganitong gawain ay nangangailangan ng mas mataas na antas ng pag-iisip, kabilang ang pagsusuri, pagsasama-sama ng ideya, at paghusga. Ayon sa pag-aaral nina Dew et al. (2021), ang paggamit ng Reciprocal Teaching ay may positibong epekto sa pagpapataas ng pag-unawa sa binasa sa iba't ibang kontekstong pang-edukasyon. Gayundin, ipinakita nina Vuong at Steklács (2025) na ang estrukturadong talakayan at metakognitibong pagtatanong sa loob ng Reciprocal Teaching ay nakatutulong sa mga mag-aaral na mapalalim ang kanilang pagpoproseso ng teksto at pagbuo ng kahulugan. Ipinahihiwatig nito na ang katamtamang resulta sa unang kompetensi ay indikasyon ng pangangailangang magpatupad ng mas aktibong estratehiya sa pagbasa.

Sa ikalawang kompetensi hinggil sa paggamit ng angkop na pang-ugnay sa pagsusunod-sunod ng pangyayari, ang mean na 11.00 ay nagpapakita na may kakayahan ang mga mag-aaral na makabuo ng naratibo ngunit kulang pa sa organisasyon at pagkakaugnay-ugnay ng ideya. Ang ganitong kakulangan ay nakaaapekto sa lohikal na daloy ng kaisipan at pagbuo ng kahulugan. Ayon kina Duke at Cartwright (2021), ang kasanayan sa pag-unawa sa wika, pag-uugnay ng impormasyon, at aktibong pagproseso ng teksto ay mahahalagang bahagi ng pag-unawa sa binasa. Sinusuportahan din ito ng kanilang pag-aaral na nagsasabing ang mga prosesong estratehiko at sariling regulasyon sa pagbasa ay nakatutulong sa paglinang ng mas mataas na antas ng pag-unawa. Samakatuwid, ang katamtamang resulta sa bahaging ito ay nagpapakita ng pangangailangan ng kolaboratibong talakayan at malinaw na pagmomodelo ng organisasyon ng ideya mga elementong maaaring isama sa estratehiya ng Reciprocal Teaching.

Sa ikatlong kompetensi ang pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng tauhan ang mean na 12.00 ay bahagyang mas mataas ngunit nananatili sa Katamtamang antas. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay may kakayahang bumuo ng hinuha ngunit hindi pa ito ganap na sistematiko at malalim. Ayon sa OECD (2023) sa balangkas ng pagbasa ng PISA, ang pagbuo ng hinuha, pagsasama-sama ng impormasyon, at kritikal na pagsusuri ng teksto ay kabilang sa mahahalagang proseso ng mas mataas na pag-unawa sa binasa. Dagdag pa rito, ipinakita nina Duke at Cartwright (2021) na ang aktibong sariling regulasyon sa pagbasa ay mahalagang bahagi ng matagumpay na pag-unawa sa teksto. Dahil dito, ang patuloy na pangangailangan ng gabay sa bahaging ito ay nagpapahiwatig na ang interaktibong talakayan at estrukturadong pagtatanong sa Reciprocal Teaching ay mahalagang interbensiyon.

Sa kabuuan, ang interpretasyon ng Talahanayan 1 ay nagpapakita na bago ang implementasyon ng Tradisyunal na pagtuturo, ang mga mag-aaral ay nasa antas ng bahagyang pag-unawa at nangangailangan ng metakognitibo at kolaboratibong estratehiya upang mapaunlad ang kritikal na pagbasa. Ang mga natuklasan ay umaayon sa mga kontemporaryong pag-aaral na nagpapakita ng mga limitasyong maaaring maranasan sa pag-unawa sa binasa at ng potensiyal ng Reciprocal Teaching sa pagpapataas ng pag-unawa sa teksto, kakayahang pangdiskurso, at inferensyal na pag-iisip (Mafarja et al., 2023; Sevilla et al., 2025).

3.2 Antas ng Pag-unawa sa Binasa Gamit ang Reciprocal Teaching

Ang pagtukoy sa antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9 matapos ang paggamit ng *Reciprocal Teaching* ay mahalagang bahagi ng pag-aaral sapagkat ito ang nagsisilbing pangunahing batayan sa pagsusuri ng bisa at epekto ng naturang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa. Sa yugtong ito, sinuri kung paano nakaimpluwensiya ang paggamit ng *Reciprocal Teaching na* kinabibilangan ng paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod sa kakayahan ng mga mag-aaral na umunawa ng teksto sa mas malalim at mas organisadong paraan.

Batay sa Talahanayan 2, malinaw na nagkaroon ng makabuluhang pagtaas sa antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral matapos ang paggamit ng Reciprocal Teaching. Ang kawalan ng mga mag-aaral sa antas na Napakababa at Mababa at ang pagdami ng nasa Mahusay at Napakahusay ay nagpapakita ng malinaw na pag-unlad sa akademikong pagganap. Ang ganitong distribusyon ay indikasyon na ang interbensiyon ay hindi lamang nakaapekto sa iilang mag-aaral kundi sa kabuuang pangkat. Sa unang kasanayan pagkilala sa mga pangyayari at

katangian ng akda ang mean na 16.00 (Mahusay) ay nagpapahiwatig na ang mga mag-aaral ay nagkaroon ng mas organisado at masusing pagpoproseso ng teksto. Ang pagtaas ng bilang sa antas na Napakahusay (50%) ay nagpapakita ng paglipat mula sa literal patungo sa mas masuri at mapanuring pag-unawa. Ayon sa pag-aaral nina Brinda at Jannah (2021), ang mga mag-aaral na tinuruan gamit ang Reciprocal Teaching ay nagpakita ng makabuluhang pagtaas sa kakayahang tukuyin ang mahahalagang detalye at estruktura ng teksto kumpara sa tradisyunal na pamamaraan. Ipinahihiwatig nito na ang estratehikong pagtatanong at pagbubuod ay nakatulong sa paglilinaw ng pangunahing ideya at mahahalagang elemento ng kuwento.

Talahanayan 2

Antas ng Pag-unawa sa Binasa Gamit ang Reciprocal Teaching

KOMPETENSI	N	MA	K	MY	NK	Mean	S.D.	B. D
Pagkilala sa ilang pangyayari at mga katangian ng akdag binasa	-	-	8 (16%)	17 (34%)	25 (50%)	16	2.99	Mahusay
Pagtukoy sa angkop na pang-ugnay na hudyat ng pagsusunod sunod ng pangyayari	-	-	9 (18%)	16 (32%)	25 (50%)	16	3.22	Mahusay
Pagbibigay kahulugan ng kilos ,gawi at karakter ng mga tauhan batay sa diyalogo ng akdang sinuri.	-	-	4 (8%)	13 (26%)	33 (66%)	17	2.57	Napakahusay

Legend: 0–4=Napakababa (N), 5–8=Mababa (M), 9–12=Katamtaman (K), 13–16=Mahusay, 17–0=Napakahusay (NK)

Sa ikalawang kasanayan, ang pagtukoy sa angkop na pang-ugnay ay may mean na 16.00 (Mahusay) ay nagpapakita ng pag-unlad sa organisasyon at kohesyon ng pag-iisip. Ang pagtaas ng porsiyento sa Mahusay at Napakahusay ay nagpapahiwatig na mas naging lohikal at sistematiko ang pagpoproseso ng mga pangyayari. Sa pag-aaral nina Mafarja et al. (2023), natuklasan na ang mga kolaboratibong estratehiya sa pagbasa, tulad ng Reciprocal Teaching, ay nakatutulong sa paglinang ng kakayahang pangdiskurso at kasanayan sa maayos na pagsulat ng mga mag-aaral sa sekondarya. Ipinapakita nito na ang interaktibong talakayan ay nagpapalakas ng kakayahang mag-ugnay-ugnay ng mga ideya at bumuo ng mas malinaw na daloy ng salaysay.

Sa ikatlong kasanayan, pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng tauhan, ang mean na 17.00 (Napakahusay) at 66% sa pinakamataas na antas ay nagpapakita ng malalim na inferensyal na pag-unawa. Ang kakayahang ito ay indikasyon ng pag-unlad sa kritikal na pag-iisip at sa metakognisyon. Ayon kina Juhkam et al. (2023), ang paggamit ng mga metakognitibong estratehiya sa pagbasa ay may tuwirang epekto sa pagpapalalim ng inferensyal na pag-unawa at sa pagsusuri sa mga karakter sa mga tekstong pampanitikan. Dagdag pa rito, ipinakita nina Nur'aini et al. (2025) na ang estrukturadong talakayang pangkapwa sa loob ng reciprocal na balangkas ay nagpapataas ng analitikal na pangangatwiran at ng interpretasyong tekstuwal ng mga mag-aaral sa mga paaralang mataas.

Ang mga resulta ay nagpapakita na ang Reciprocal Teaching ay epektibong nakapagpataas ng antas ng pag-unawa mula sa sapat tungo sa mas malalim at masusing pagpoproseso ng teksto. Ipinahihiwatig nito na ang kombinasyon ng metakognitibong estratehiya at kolaboratibong pagkatuto ay mahalagang sangkap sa pagpapahusay ng pag-unawa sa binabasa. Ang estratehiya ay maaaring iangkop sa iba pang uri ng teksto at antas ng pag-aaral upang higit pang mapahusay ang kritikal na pag-iisip. Batay sa mga datos at kaugnay na pag-aaral, malinaw na ang paggamit ng Reciprocal Teaching ay nagdulot ng makabuluhang pag-angat sa antas ng pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9. Ang paglipat ng karamihan sa antas na Mahusay at Napakahusay ay patunay na ang estratehiyang ito ay nakapagpalalim ng pag-unawa, nag-ayos ng organisasyon ng mga ideya, at nagpalakas ng inferensyal na pagsusuri. Samakatuwid, maaaring iturin ang Reciprocal Teaching bilang isang empirikal na suportado at napatunayang mabisang estratehiyang pedagogikal sa pagpapataas ng kritikal na pag-unawa sa pagbasa.

3.3 Pagkakaiba ng Pauna at Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pag-unawa sa Binasa

Ang pagsuri sa pagkakaiba ng resulta ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa binasa ay isang mahalagang bahagi ng pag-aaral sapagkat ito ang nagbigay ng kongkretong batayan sa pagtukoy kung may naganap na makabuluhang pagbabago sa kanilang antas ng pag-unawa matapos ang isinagawang interbensyon. Sa pamamagitan ng paghahambing sa mga iskor bago at pagkatapos ng paggamit ng *Reciprocal Teaching*, natukoy kung ang estratehiyang ginamit ay naging epektibo sa pagpapahusay ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa binasang teksto. Ang pagkakaibang ito sa resulta ng pauna at panghuling pagganap ay nagpakita kung paano nakapekto ang sistematikong paggamit ng mga estratehiya tulad ng paghuhula, pagtatanong, paglilinaw, at pagbubuod sa kakayahan ng mga mag-aaral na umunawa, magsuri, at magbigay-kahulugan sa kanilang binabasa.

Talahanayan 3
Pagkakaiba ng Pauna at Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pag-unawa sa Binasa

KOMPETENSI	t-value	Df	Mean difference	p-value	Desisyon	Interpretasyon
Pagkilala sa ilang pangyayari at mga katangian ng akdag binasa	-8.36	49	-4.68	<0.001	Reject H_0	Significant
Pagtukoy sa angkop na pang-ugnay na hudyat ng pagsusunod sunod ng pangyayari	-6.75	49	-5.12	<0.001	Reject H_0	Significant
Pagbibigay kahulugan ng kilos ,gawi at karakter ng mga tauhan batay sa diyalogo ng akdang sinuri.	-6.59	49	-4.88	<0.001	Reject H_0	Significant

Batay sa Talahanayan 3, malinaw na may makabuluhang pagkakaiba sa resulta ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa lahat ng sinuring kasanayan. Ang mga nakuha na t-value (-8.36, -6.75, -6.59) na may p-value < 0.001 ay nagpapakita ng napakataas na antas ng estadistikong kabuluhan. Ang pagtanggi sa null hypothesis (H_0) ay nangangahulugan na ang pagtaas sa marka ng mga mag-aaral ay hindi lamang dulot ng pagkakataon, kundi bunga ng ipinatupad na interbensiyon. Ang negatibong mean difference ay nagpapakita ng malinaw na pag-angat ng panghuling pagganap kumpara sa paunang pagganap.

Sa unang kasanayan, sa pagkilala sa mga pangyayari at katangian ng akda ang t-value na -8.36 at mean difference na -4.68 ay nagpapakita ng malakas na epekto ng Reciprocal Teaching sa literal at organisadong pag-unawa. Ang laki ng diperensiya ay nagpapahiwatig na ang mga mag-aaral ay nagkaroon ng mas sistematikong pagpoproseso ng impormasyon matapos ang interbensiyon. Ayon sa pag-aaral nina Oo et al. (2021), ang mga mag-aaral na sumailalim sa Reciprocal Teaching ay nagpakita ng estadistikong makabuluhang pagtaas sa pag-unawa sa binasa kumpara sa pangkat na hindi gumamit ng estratehiya, partikular sa pagkuha ng pangunahing ideya at detalye ng teksto. Ipinapakita nito na ang estratehikong pagtatanong at pagbubuod ay may tuwirang epekto sa pag-unlad ng pag-unawa.

Sa ikalawang kasanayan, ang pagtukoy sa angkop na pang-ugnay ang t-value na -6.75 at mean difference na -5.12 ay nagpapakita rin ng makabuluhang pagbabago. Ipinahihiwatig nito na ang kolaboratibong talakayan at metakognitibong pagmamanman sa loob ng Reciprocal Teaching ay nakatulong sa paglinang ng lohikal at kohesibong pag-iisip. Sinusuportahan ito ng pag-aaral nina Juhkam et al. (2023) na nag-ulat na ang estrukturadong dayalogo sa loob ng reciprocal na pamamaraan ay nakapagpapabuti ng kamalayan sa organisasyon ng teksto at

pagpoproseso ng diskurso sa mga mag-aaral sa sekondarya. Ang ganitong resulta ay nagpapakita na ang pag-unlad ay hindi lamang sa nilalaman ng pag-unawa kundi pati sa estruktura at daloy ng teksto.

Sa ikatlong kasanayan, ang pagbibigay-kahulugan sa kilos at karakter ng tauhan ang t-value na -6.59 at mean difference na -4.88 ay nagpapakita rin ng estadistikong makabuluhang pag-angat. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay nagkaroon ng mas malalim na inferensyal at analitikal na pag-unawa. Ayon kina Ruangprasertkun at Chinwonno (2023), ang paggamit ng metakognitibong paggabay tulad ng Reciprocal Teaching ay may positibong epekto sa inferensyal na pag-unawa at kasanayan sa kritikal na interpretasyon ng mga mag-aaral sa mataas na paaralan. Gayundin, ipinakita nina Nur'aini et al. (2025) na ang ginabayang pagtatanong ng magkakapangkat ay nakapagpapataas ng mas mataas na antas ng kasanayan sa pag-iisip at pangangatwirang tekstuwal.

Ang mga resulta ng paired sample t-test ay nagpapakita na ang Reciprocal Teaching ay hindi lamang epektibo sa antas ng paglalarawan ng datos kundi napatunayang may estadistikong epekto sa pagpapataas ng pag-unawa sa binasa. Ang malalaking t-value at napakababang p-value ay indikasyon ng matibay na epekto ng interbensiyon. Ipinahihiwatig nito na ang pagsasama ng metakognitibong estratehiya, interaksiyong pangkapwa, at sistematikong talakayan ay mahalagang sangkap sa pagpapalakas ng kritikal na pagbasa. Maaaring iangkop ang estratehiyang ito sa iba pang asignatura at tekstong akademiko upang higit pang mapaunlad ang pag-unawa at analitikal na kasanayan ng mga mag-aaral.

Sa kabuoan, malinaw na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap, na nagpapatunay sa bisa ng Reciprocal Teaching bilang interbensiyong pampagtuturo. Ang pagtanggi sa null hypothesis sa lahat ng kasanayan ay patunay na ang pag-unlad ng mga mag-aaral ay sistematiko at hindi nagkataon lamang. Batay sa mga datos at kaugnay na pag-aaral, maaaring ipagpalagay na ang Reciprocal Teaching ay isang epektibo, empirikal, at estadistikong napatunayang estratehiya sa pagpapataas ng antas ng kritikal at inferensyal na pag-unawa sa binasa ng mga mag-aaral sa Baitang 9.

3.4 Antas ng Pananaw ng mga Mag-aaral sa Reciprocal Teaching

Ipinakita sa talahanayang ito ang antas ng pananaw ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Reciprocal Teaching* bilang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa. Sinusukat ang kanilang antas ng pagsang-ayon batay sa mga pahayag na may kaugnayan sa pag-unawa sa binasa, aktibong partisipasyon sa talakayan, paglinang ng bokabularyo, at pagpapaunlad ng kritikal na pag-iisip.

Talahanayan 4

Antas ng Pananaw ng mga Mag-aaral sa Reciprocal Teaching

Tanong	Mean	S.D.	Verbal Description	Interpretation
Q1	3.82	0.44	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q2	3.54	0.54	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q3	3.52	0.58	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q4	3.46	0.61	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q5	3.68	0.59	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q6	3.70	0.51	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q7	3.54	0.58	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q8	3.64	0.53	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q9	3.52	0.54	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q10	3.68	0.47	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q11	3.66	0.52	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q12	3.48	0.54	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q13	3.54	0.54	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q14	3.42	0.64	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Q15	3.66	0.52	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw
Overall Mean	3.59	0.54	Lubos na Sumasang-ayon (LS)	Lubos na positibong pananaw

Batay sa Talahanayan 4, ang overall mean na 3.59 na may berbal na deskripsyong Lubos na Sumasang-ayon ay nagpapakita na ang mga mag-aaral ay may lubos na positibong pananaw sa paggamit ng Reciprocal Teaching. Lahat ng labinlimang pahayag ay nakapagtala ng mean na nasa pagitan ng 3.42 hanggang 3.82, na pawang kabilang

sa pinakamataas na kategorya sa iskala. Ang mababang standard deviation (0.44–0.64) ay nagpapahiwatig na ang mga tugon ay magkakalapit at magkakatugma, na nangangahulugang karamihan sa mga mag-aaral ay nagkakaisa sa kanilang positibong persepsyon sa estratehiya.

Ang mataas na antas ng pagsang-ayon ay nagpapahiwatig na naranasan ng mga mag-aaral ang malinaw na benepisyo ng Reciprocal Teaching sa kanilang pagkatuto. Ang ganitong resulta ay indikasyon ng mataas na antas ng pakikilahok, pagganyak, at aktibong partisipasyon sa proseso ng pagbasa. Ang positibong pananaw ng mga mag-aaral ay mahalagang salik sa tagumpay ng isang interbensiyon sapagkat ang saloobin at persepsyon ay may direktang kaugnayan sa pagganap sa mga akademikong gawain. Ayon sa pag-aaral nina Ruangprasertkun at Chinwonno (2023), ang mga mag-aaral na may positibong pananaw sa mga metakognitibong estratehiya sa pagbasa ay nagpapakita ng mas mataas na pag-unawa at mas aktibong pamamahala sa sariling pagkatuto.

Dagdag pa rito, ipinakita nina Khan at Ch. (2021) na ang kolaboratibong lapit sa pagbasa ay nagdudulot ng mas mataas na antas ng pakikisangkot at pagganyak sa sekondarya. Ang positibong pananaw ay hindi lamang indikasyon ng kasiyahan kundi patunay na ang estratehiya ay nakapagbigay ng makabuluhang karanasan sa pagkatuto. Sa pag-aaral naman nina Wahyudi at Rozimela (2024), natuklasan na ang mga estratehiyang nakasentro sa mag-aaral ay may malakas na ugnayan sa pagtaas ng tiwala sa sarili at paniniwala sa sariling kakayahang akademiko. Gayundin, ayon kina Zakiyah et al. (2021), ang mga pamamaraang nakatuon sa talakayang pangkapwa at ginabayang pagtatanong ay nagdudulot ng mas mataas na antas ng interaksiyon sa loob ng silid-aralan at mas malalim na pakikisangkot sa pag-iisip, na nagreresulta sa positibong saloobin sa pagkatuto. Ang mga natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng Talahanayan 4 na nagpapakita ng kolektibong pagtanggap at pagpapahalaga ng mga mag-aaral sa Reciprocal Teaching.

Ang lubos na positibong pananaw ng mga mag-aaral ay nagpapahiwatig na ang Reciprocal Teaching ay hindi lamang epektibo sa aspektong pang-akademiko kundi pati sa aspektong pandamdamin ng pagkatuto. Ang mataas na antas ng pagganyak at pakikilahok ay maaaring magdulot ng pangmatagalang epekto sa kanilang pagganap sa pagbasa, maging sa pauna at panghuling pagganap. Ipinahihiwatig nito na ang estratehiya ay maaaring gawing regular na bahagi ng pagtuturo sa Filipino at iba pang asignatura upang mapanatili ang aktibong partisipasyon at mapalalim ang kritikal na pag-iisip ng mga mag-aaral.

Sa kabuuan, ipinakita ng Talahanayan 4 na ang mga mag-aaral ay may lubos na positibong pananaw sa Reciprocal Teaching, na sinusuportahan ng mataas na mean at mababang standard deviation sa lahat ng pahayag. Ang resulta ay umaayon sa mga pag-aaral na nagpatunay na ang mga estratehiyang nakasentro sa mag-aaral at metakognisyon ay nagpapataas ng pakikisangkot, pagganyak, at paniniwala sa sariling kakayahan. Samakatuwid, maaaring ipagpalagay na ang positibong pananaw ng mga mag-aaral ay isa sa mga pangunahing salik na nag-ambag sa makabuluhang pagtaas ng kanilang antas ng pag-unawa sa binasa, at nagsisilbing karagdagang ebidensiya sa bisa ng Reciprocal Teaching bilang isang makabagong estratehiyang pedagohikal.

4. Kongklusyon

Natuklasan sa tradisyunal na pagtuturo na ang mga mag-aaral ay nasa katamtamang antas ng pag-unawa sa pagbasa. Sa kasanayang pagkilala sa ilang pangyayari at katangian ng akdang binasa, nakakuha sila ng *mean* na 11.00 na may interpretasyong *bahagyang pag-unawa at nangangailangan ng gabay*. Sa pagtukoy naman sa angkop na pang-ugnay sa pagsusunod-sunod ng pangyayari, nakakuha rin sila ng mean na 11.00, habang sa pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng mga tauhan ay nakakuha ng mean na 12.00.

Pagkatapos gamitin ang *Reciprocal Teaching*, tumaas ang antas ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral mula sa *Katamtaman* tungo sa *Mahusay* at *Napakahusay*. Sa pagkilala sa mga pangyayari at katangian ng akda, nakakuha sila ng mean na 16.00 na may interpretasyong *may sapat na pag-unawa sa binasa*. Gayundin, sa pagtukoy sa angkop na pang-ugnay ay nakakuha rin ng mean na 16.00. Samantala, sa pagbibigay-kahulugan sa kilos, gawi, at karakter ng tauhan ay nakakuha sila ng mean na 17.00 na may interpretasyong *malalim na pag-unawa sa binasa*.

May makabuluhang pagkakaiba sa resulta ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa. Ang lahat ng kompetensi ay nagtala ng p-value na <0.001, kaya tinanggihan ang *null hypothesis*. Ipinapakita ng mga nakuha na t-value na -8.36, -6.75, at -6.59 na nagkaroon ng estadistikong makabuluhang pagtaas sa pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Reciprocal Teaching*.

Natuklasan na ang mga mag-aaral ay may lubos na positibong pananaw sa paggamit ng *Reciprocal Teaching*. Nakapagtala ito ng *overall mean* na 3.59 na may interpretasyong *Lubos na Sumasang-ayon*. Ipinapakita nito na naging makabuluhan at kapaki-pakinabang para sa mga mag-aaral ang paggamit ng estratehiyang ito sa kanilang pagkatuto sa pagbasa.

Napatunayang epektibo ang *Reciprocal Teaching* sa pagpapataas ng antas ng kritikal na pag-unawa sa maikling kuwentong Asyano ng mga mag-aaral sa Baitang 9. Mula sa katamtamang antas bago ang interbensiyon, makabuluhang umangat ang kanilang pagganap sa antas na Mahusay hanggang Napakahusay matapos ang sistematikong paggamit ng estratehiya. Ipinakikita ng estatistikal na resulta na ang pag-unlad na ito ay hindi naganap nang sapalaran kundi bunga ng *Reciprocal Teaching*, kaya't maaari itong iturin na isang mabisang estratehiyang pampagtuturo sa pagbasa sa antas sekundarya.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, ang mga sumusunod ay inirerekomenda:

1. Batay sa natuklasan, katamtaman lamang ang antas ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral bago gamitin ang *Reciprocal Teaching,* inirerekomenda na gumamit ang mga guro ng mas interaktibo at metakognitibong estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa upang higit na malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsusuri, pag-unawa, at pagbibigay-kahulugan sa binasang akda.

2. Dahil tumaas sa antas na *Mahusay* at *Napakahusay* ang pag-unawa sa pagbasa matapos gamitin ang *Reciprocal Teaching*, inirerekomenda na regular itong gamitin sa pagtuturo ng maikling kuwento at iba pang akdang pampanitikan sa Filipino upang higit na mapalalim ang kritikal at inferensyal na pag-unawa ng mga mag-aaral.

3. Batay sa natuklasang may makabuluhang pagkakaiba sa pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral, inirerekomenda na suportahan ng mga administrador ng paaralan ang paggamit ng *Reciprocal Teaching* sa pamamagitan ng seminar, pagsasanay, at pagbuo ng mga kagamitang pampagtuturo na nakabatay sa estratehiyang ito.

4. Dahil nagkaroon ng lubos na positibong pananaw ang mga mag-aaral sa paggamit ng *Reciprocal Teaching*, inirerekomenda na hikayatin ang mga guro na magpatupad ng mga gawaing kolaboratibo at nakasentro sa mag-aaral upang mapataas ang motibasyon, aktibong partisipasyon, at interes ng mga mag-aaral sa pagbasa.

5. Inirerekomenda ang awtput ng pag-aaral sa pagbuo at paggamit ng isang *Enhanced Lesson Exemplar* sa Pagtuturo ng Maikling Kuwento gamit ang *Reciprocal Teaching* upang magsilbing gabay ng mga guro sa mas sistematiko, interaktibo, at epektibong pagtuturo ng pagbasa at pagsusuri ng maikling kuwento sa Filipino.

5. AI Use Disclosure

Gumamit ang mananaliksik ng mga kagamitang nakabatay sa *Artificial Intelligence (AI)*, partikular ang ChatGPT, Google Translate at Grammarly, bilang pantulong sa pagsasalin at pagpapalinaw ng mga ideya at konseptong mula sa wikang Ingles tungo sa Filipino. Ang lahat ng impormasyong nabuo sa tulong ng mga nasabing teknolohiya ay maingat na sinuri, bineripika, at nirebisa upang matiyak ang katumpakan, kalinawan, at kaangkupan nito sa konteksto ng pag-aaral. Tiniyak din na walang personal, sensitibo, o kumpidensyal na impormasyong ibinahagi sa mga nasabing kagamitan. Nananatili sa mananaliksik ang buong pananagutan sa kawastuhan, orihinalidad, at integridad ng lahat ng nilalamang ginamitan ng *AI*.

6. Mga Sanggunian

Brinda, S., & Jannah, C. E. W. (2021). The effectiveness of reciprocal teaching strategy to teach reading comprehension in narrative text to the eleventh-grade students of SMAN 1 Kutorejo. Jurnal Ilmu Pendidikan Muhammadiyah Kramat Jati, 2(2), 47–58. https://doi.org/10.55943/jipmukjt.v2i2.19

Department of Education, Southeast Asian Ministers of Education Organization, & United Nations Children's Fund. (2021). Southeast Asia Primary Learning Metrics 2019: National report of the Philippines. UNICEF. https://www.unicef.org/philippines/reports/sea-plm-metrics-2019-national-report-philippines

Dew, T. P., Swanto, S., & Pang, V. (2021). The effectiveness of reciprocal teaching as reading comprehension intervention: A systematic review. Journal of Nusantara Studies, 6(2), 156–184. https://doi.org/10.24200/jonus.vol6iss2pp156-184

Duke, N. K., & Cartwright, K. B. (2021). The science of reading progresses: Communicating advances beyond the Simple View of Reading. Reading Research Quarterly, 56(S1), S25–S44. https://doi.org/10.1002/rrq.411

Juhkam, M., Jõgi, A.-L., Soodla, P., & Aro, M. (2023). Development of reading fluency and metacognitive knowledge of reading strategies during reciprocal teaching: Do these changes actually contribute to reading comprehension? Frontiers in Psychology, 14, Article 1191103. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1191103

Khan, S., & Ch., A. H. (2021). Effect of reciprocal teaching on the reading motivation: Experimental evidence from a classroom intervention. Global Social Sciences Review, 6(3), 80–87. https://doi.org/10.31703/gssr.2021(VI-III).09

Mafarja, N., Mohamad, M. M., Zulnaidi, H., & Fadzil, H. M. (2023). Using of reciprocal teaching to enhance academic achievement: A systematic literature review. Heliyon, 9(7), Article e18269. https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e18269

Nur'aini, H. F., Wahyuna, Y. T., & Puspitaloka, N. (2025). Adapting reciprocal teaching strategy to improve EFL students' reading comprehension: A case study at junior secondary level. Pendas: Jurnal Ilmiah Pendidikan Dasar, 10(3). https://doi.org/10.23969/jp.v10i03.29488

Oo, T. Z., Magyar, A., & Habók, A. (2021). Effectiveness of the reflection-based reciprocal teaching approach for reading comprehension achievement in upper secondary school in Myanmar. Asia Pacific Education Review, 22(4), 675–698. https://doi.org/10.1007/s12564-021-09707-8

Organisation for Economic Co-operation and Development. (2023). PISA 2022 results (Volume I and II): Country notes—Philippines. https://www.oecd.org/en/publications/pisa-2022-results-volume-i-and-ii-country-notes_ed6fbcc5-en/philippines_a0882a2d-en.html

Ruangprasertkun, P., & Chinwonno, A. (2023). Reciprocal teaching: An instructional strategy to enhance English reading comprehension of secondary school students. An Online Journal of Education, 18(1), Article OJED1801007. https://doi.org/10.14456/ojed.2023.7

Sevilla, M. M., Badol, M. P., Dalumbay, J. S., & Fernandez, E. J. (2025). The use of reciprocal teaching method to reading comprehension of Grade 9 learners. Asian Journal of Language, Literature and Culture Studies, 8(2), 351–361. https://doi.org/10.9734/ajl2c/2025/v8i2243

Vuong, T. L., & Steklács, J. (2025). Trends in research on reciprocal teaching: A systematic review. Cogent Education, 12(1), Article 2491963. https://doi.org/10.1080/2331186X.2025.2491963

Wahyudi, R., & Rozimela, Y. (2024). The reciprocal teaching and reading interest impact on students' reading comprehension. Elsya: Journal of English Language Studies, 6(3), 209–230. https://doi.org/10.31849/elsya.v6i3.22593

Zakiyah, M., Rahmawati, M., & Ridwan, I. (2021). Students' perception on learning reading comprehension through reciprocal teaching strategy. ELTIN Journal: Journal of English Language Teaching in Indonesia, 9(1), 39–47. https://doi.org/10.22460/eltin.v9i1.p39-47

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 83-94

Psychological safety and knowledge sharing behavior of public elementary school teachers in Bambang II District

Urban, Eden Joy S.
Department of Education-SDO Nueva Vizcaya, Philippines
Vadil, Carlo F. ✉
Nueva Vizcaya State University, Philippines (drvadil888@yahoo.com)
Agustin, Arnel A.
Nueva Vizcaya State University, Philippines

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 14 August 2026 **Revised**: 25 September 2026 **Accepted**: 30 September 2026
Available Online: 24 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26433

Abstract

This study examined the relationship between psychological safety and knowledge-sharing behavior among public elementary school teachers in Bambang II District during School Year 2025–2026. Specifically, it assessed psychological safety in terms of interpersonal risk-taking, openness in communication, respect and inclusion, supportive leadership, and error tolerance and learning from mistakes, as well as knowledge-sharing behavior in terms of sharing instructional strategies, sharing teaching materials, mentoring and peer coaching, collaborative problem-solving, and participation in professional learning communities. Employing a quantitative descriptive-correlational research design, the study gathered data through valid and reliable research instruments. Weighted means were used to determine the levels of psychological safety and knowledge-sharing behavior, while the Spearman Rank Correlation Coefficient was employed to examine the relationships between the variables at the 0.05 level of significance. Findings revealed that psychological safety was assessed at a very good level (M = 4.41), with supportive leadership receiving the highest rating (M = 4.53). Knowledge-sharing behavior was likewise rated very good (M = 4.37), with mentoring and peer coaching obtaining the highest rating (M = 4.52). A weak but statistically significant positive relationship was found between psychological safety and knowledge-sharing behavior ($r = 0.259$, $p = 0.007$). Among the dimensions, supportive leadership demonstrated the strongest significant relationship with knowledge-sharing behavior ($r = 0.374$, $p = 0.001$). Based on the findings, Project SAFE-KNOW, a values-based capacity-building program, was developed to strengthen psychological safety, professional collaboration, and knowledge-sharing practices among teachers. The study underscores the importance of supportive leadership and open communication in fostering a collaborative and knowledge-sharing school culture.

Keywords: knowledge-sharing behavior, professional collaboration, psychological safety, public elementary school teachers, school culture

© The Author(s) / Attribution CC BY

Psychological safety and knowledge sharing behavior of public elementary school teachers in Bambang II District

1. Introduction

In today's rapidly evolving educational landscape around the world, the effectiveness of teaching extends beyond subject knowledge and pedagogical skills. Teachers are increasingly expected to collaborate, share best practices, and engage in innovative approaches that foster student learning and holistic development. Central to achieving these outcomes is the concept of psychological safety, which allows educators to voice ideas, experiment with new teaching strategies, and engage in reflective professional discussions without fear of negative judgment. In parallel, knowledge sharing behavior among teachers has emerged as a critical mechanism for sustaining continuous improvement and enhancing instructional quality. Understanding the interplay between psychological safety and knowledge sharing behavior is therefore essential for creating collaborative and growth-oriented school cultures.

Globally, the shift toward collaborative professional practices has been emphasized in various educational frameworks, including the United Nations Sustainable Development Goal 4, which advocates for inclusive, equitable, and quality education. The ability of teachers to openly share knowledge, mentoring strategies, and resources is pivotal in addressing diverse student needs and promoting a culture of innovation in schools. At the national level, the Philippines has underscored the importance of professional collaboration through policies such as the Department of Education's (DepEd) School-Based Management (SBM) initiatives and Learning Action Cells (LACs), which encourage teachers to reflect on instructional practices collectively and improve student outcomes. These frameworks highlight the necessity of psychologically safe environments in which educators feel supported to take risks, voice concerns, and contribute to school-wide improvements.

Recent research emphasizes the significance of psychological safety in educational settings. Edmondson (2018) defines psychological safety as "a shared belief held by members of a team that the team is safe for interpersonal risk-taking," highlighting its relevance for encouraging open communication, respectful interactions, and error reporting as learning opportunities. In the school context, teachers who perceive high levels of psychological safety are more likely to experiment with innovative teaching methods, provide constructive feedback to peers, and engage in collaborative problem-solving (Frazier et al., 2018). Key dimensions of psychological safety, including interpersonal risk-taking, openness in communication, respect and inclusion, supportive leadership, and error tolerance, provide a practical framework for assessing how schools cultivate environments conducive to professional growth and mutual trust.

Knowledge sharing behavior, on the other hand, encompasses deliberate actions by teachers to exchange instructional strategies, teaching materials, and professional expertise with colleagues. Nonaka and Takeuchi's SECI model (2019) underscores the processes of knowledge socialization, externalization, combination, and internalization as critical for converting individual expertise into collective organizational learning. Empirical studies have shown that when teachers actively share knowledge through mentoring, peer coaching, collaborative problem-solving, and participation in professional learning communities, student learning outcomes improve and schools exhibit enhanced organizational performance (Al-Rahmi et al., 2019; Wang et al., 2020). Moreover, knowledge sharing reinforces the implementation of evidence-based practices, strengthens professional networks, and fosters continuous professional development.

The local scenario in Bambang II District mirrors these global and national trends, as public elementary schools face increasing demands for teacher collaboration to improve student performance and adapt to diverse learning needs. Despite policy support for collaborative practices, challenges such as hierarchical leadership structures, limited trust among staff, and fear of criticism can inhibit both psychological safety and knowledge

sharing behaviors. Research indicates that schools with high levels of trust, inclusivity, and support from school leaders tend to cultivate stronger knowledge-sharing practices, which in turn enhance teacher effectiveness and morale (Li & Yan, 2021; Choi & Lee, 2022). In this context, examining the relationship between psychological safety and knowledge sharing behavior among teachers in Bambang II District is both timely and critical, as it provides insights into how local schools can foster professional cultures that are collaborative, innovative, and responsive to learners' needs.

By investigating the interplay between psychological safety and knowledge sharing behavior, this study aims to contribute to evidence-based strategies for improving school culture, teacher engagement, and instructional quality. The findings will inform school administrators, policymakers, and professional development programs on the mechanisms that facilitate a supportive, risk-tolerant environment, where knowledge flows freely and teachers are empowered to collectively enhance student learning outcomes.

The present study is anchored on global, national, and institutional research priorities that emphasize quality education, teacher professional development, and collaborative learning. At the global level, the study aligns closely with Sustainable Development Goal 4 (SDG 4), which calls for inclusive, equitable, and quality education and the promotion of lifelong learning opportunities for all (United Nations, 2019). SDG 4 emphasizes the need for competent, collaborative, and innovative educators who can effectively respond to diverse learner needs. In this context, psychological safety and knowledge sharing among teachers are vital, as they provide the interpersonal and organizational conditions necessary for fostering innovation, reflective practice, and evidence-based teaching (Frazier et al., 2018; Choi & Lee, 2022). By exploring these constructs, the study contributes to achieving global education targets that focus on enhancing teacher quality, professional collaboration, and student learning outcomes.

Nationally, the study reflects priorities outlined in the Philippine National Research Agenda on Teacher Education (NRATE) 2017–2022, which underscores research on teacher well-being, instructional competence, and professional learning communities (Commission on Higher Education [CHED], 2018). NRATE emphasizes the importance of understanding how school environments support teacher growth and knowledge management. Investigating psychological safety and knowledge sharing behavior provides empirical evidence on how teachers in public elementary schools collaborate, share best practices, and build professional capacities. Such findings are instrumental in informing interventions that strengthen teacher resilience, motivation, and continuous professional development, which are key NRATE objectives (Apostol et al., 2020; Al-Rahmi et al., 2019).

The study is further anchored on the Department of Education (DepEd) Research Agenda, which identifies teacher development, instructional innovation, and school climate as critical areas for educational research (DepEd, 2018). DepEd emphasizes the promotion of collaborative and supportive school cultures where teachers actively participate in mentoring, peer coaching, and professional learning communities. By assessing psychological safety and knowledge sharing behavior, the research aligns with DepEd's goals of fostering teacher collaboration, improving instructional quality, and enhancing learner outcomes. The study also supports evidence-based policy-making, particularly in guiding school leaders on the creation of psychologically safe environments that encourage risk-taking, innovation, and continuous improvement (Edmondson, 2018; Li & Yan, 2021).

At the institutional level, the study aligns with the Nueva Vizcaya State University (NVSU) Research Agenda, which prioritizes research that contributes to the professional development of teachers, educational leadership, and school improvement (NVSU, 2019). By examining how psychological safety influences knowledge sharing behavior among elementary school teachers, the research provides actionable insights into building collaborative school cultures and strengthening organizational capacity for learning. This institutional anchorage ensures that the study contributes not only to theory but also to the practical improvement of local educational practices, consistent with NVSU's mandate for community-responsive research.

Finally, the study resonates with the College of Teacher Education (CTE) Research Agenda, which emphasizes evidence-based interventions that enhance teacher competencies, professional ethics, and collaborative practices

in the classroom (CTE, 2020). Knowledge sharing behavior is central to the CTE agenda, as it promotes peer learning, mentoring, and instructional innovation, while psychological safety ensures that teachers feel confident and supported in engaging in such collaborative practices. Through this lens, the research addresses the dual objectives of fostering teacher well-being and promoting professional collaboration, thereby advancing the CTE's mission of preparing competent, reflective, and globally-minded educators.

It is noted by the current researcher that this research is anchored in globally recognized educational priorities, national research directives, and institutional research agendas. It addresses critical gaps in understanding the mechanisms that enable teachers to collaborate, share knowledge, and feel safe to engage in professional risk-taking. By situating psychological safety and knowledge sharing behavior within these strategic frameworks, the study contributes to both policy and practice, promoting sustainable improvements in teacher development and school effectiveness.

Despite growing recognition of the importance of psychological safety and knowledge sharing in educational settings, several gaps persist in the context of Philippine public elementary schools. Existing studies have primarily focused on corporate or higher education settings, leaving limited empirical evidence on how psychological safety influences collaborative behaviors among K–12 teachers (Choi & Lee, 2022; Frazier et al., 2018). Moreover, research on knowledge sharing behavior often emphasizes formal knowledge management systems or administrative support, while overlooking the interpersonal and cultural dynamics that affect teachers' willingness to share instructional strategies and mentor peers in daily classroom practice (Li & Yan, 2021; Al-Rahmi et al., 2019).

In Bambang II District, preliminary observations and informal interviews with school heads and teachers revealed recurring concerns that motivated this study. Teachers frequently encounter high workloads, multi-grade classrooms, and limited access to professional development opportunities, which constrain collaborative problem-solving and sharing of best practices. Some educators expressed apprehension in openly discussing innovative instructional approaches due to fear of criticism or perceived judgment, highlighting gaps in psychological safety within their school environments. Additionally, the lack of structured mentoring programs and irregular professional learning communities hinder the systematic transfer of knowledge among colleagues. These challenges create an environment where potential innovations remain underutilized, and collective expertise is not fully leveraged.

These gaps and challenges underscored the need to examine how psychological safety facilitates knowledge sharing behavior in this district. By exploring the interplay between these variables, the study seeks to provide evidence-based insights that can inform leadership strategies, foster supportive school climates, and enhance collaborative practices among public elementary school teachers in Bambang II District. Hence, this study.

Statement of the Problem - The main aim of this study is to look into the existing psychological safety of schools to be assessed by public elementary school teachers in Bambang II District and its relationship with their knowledge sharing behavior during the academic year 2026-2027. Specifically, this study answered the following questions.

- What is the assessment of the respondents of the psychological safety of their school along the dimensions of interpersonal risk-taking, openness in communication, respect and inclusion, supportive leadership, and error tolerance and learning from mistakes?
- What is the assessment of the respondents of the knowledge sharing behavior of their co-teachers along the dimensions of sharing of instructional strategies, sharing of teaching materials, mentoring and peer coaching, collaborative problem-solving, participation in professional learning communities?
- Are there a significant relationship between the dimensions of psychological safety and knowledge sharing behavior of the respondents?

- Based on the significant findings of the study, what educational administration intervention could be crafted by the researcher?

Objectives of the Study - Based on the specific problems above, the objectives of the study are the following.

- Determine the respondents' assessment of the psychological safety of their school along the dimensions of interpersonal risk-taking, openness in communication, respect and inclusion, supportive leadership, and error tolerance and learning from mistakes.
- Determine the respondents' assessment of the knowledge sharing behavior of their co-teachers along the dimensions of sharing of instructional strategies, sharing of teaching materials, mentoring and peer coaching, collaborative problem-solving, and participation in professional learning communities.
- Examine whether a significant relationship exists between the dimensions of psychological safety and knowledge sharing behavior of the respondents.
- Propose an educational administration intervention based on the significant findings of the study.

2. Related Literature

This study is anchored on Social Exchange Theory (SET), which provides a strong theoretical foundation for explaining the relationship between psychological safety and knowledge sharing behavior among public elementary school teachers. Originally proposed by Blau (1964), Social Exchange Theory posits that social behavior is the result of an exchange process in which individuals seek to maximize benefits and minimize costs in interpersonal relationships. In organizational contexts, SET explains how employees reciprocate positive treatment, support, and trust from their organization or leaders through constructive attitudes and behaviors. Contemporary organizational research continues to affirm the relevance of SET in explaining workplace collaboration, trust-building, and knowledge-sharing practices (Cropanzano et al., 2017; Homans, 2018).

Within the school setting, psychological safety can be conceptualized as an organizational resource that signals support, fairness, and respect. When teachers perceive that their school environment allows interpersonal risk-taking, open communication, inclusion, and error tolerance, they interpret these conditions as positive social exchanges initiated by leadership and colleagues. According to SET, such favorable treatment generates a sense of obligation to reciprocate (Cropanzano et al., 2017). Teachers are therefore more likely to respond with positive discretionary behaviors, including sharing instructional strategies, mentoring peers, and participating actively in collaborative professional learning communities.

Recent studies support the application of SET in explaining psychological safety and knowledge sharing. Frazier et al. (2018) found that psychological safety fosters engagement and cooperative behaviors by reducing fear of negative consequences in social interactions. When individuals feel safe, they are more willing to invest effort in collective activities. Similarly, Li and Yan (2021) demonstrated that trust and leadership support significantly predict teachers' willingness to share knowledge, emphasizing that supportive organizational climates encourage reciprocal professional behaviors. These findings align with SET's central premise that trust and perceived organizational support strengthen relational bonds, which in turn promote cooperative and knowledge-based exchanges.

Knowledge sharing behavior, particularly in educational institutions, involves voluntary and extra-role actions such as mentoring, peer coaching, and collaborative problem-solving. According to SET, such behaviors are not merely formal job requirements but are influenced by relational dynamics within the organization. When teachers perceive fairness, respect, and inclusion, they are more likely to engage in altruistic behaviors that benefit the collective (Wang et al., 2020). Conversely, in environments characterized by fear, criticism, or exclusion, teachers may withhold knowledge to protect themselves from potential interpersonal risks. Thus, psychological safety reduces the perceived social cost of sharing knowledge and increases the likelihood of reciprocal cooperation.

Furthermore, supportive leadership—a dimension of psychological safety—plays a critical role in facilitating social exchange processes. Leaders who provide constructive feedback, encourage innovation, and treat mistakes as learning opportunities strengthen high-quality exchange relationships with teachers. Such leader-member exchanges cultivate trust and mutual respect, reinforcing the norm of reciprocity central to SET (Cropanzano et al., 2017). In turn, teachers reciprocate by contributing ideas, assisting colleagues, and actively engaging in professional learning initiatives.

In the context of public elementary schools in Bambang II District, Social Exchange Theory explains how the relational climate within schools influences teachers' collaborative practices. When teachers perceive a psychologically safe environment characterized by openness, respect, and support, they are more inclined to reciprocate through knowledge sharing behaviors that enhance instructional effectiveness and collective growth. Therefore, SET provides a coherent framework for understanding the proposed relationship between psychological safety and knowledge sharing behavior, supporting the assumption that positive social exchanges within schools foster cooperative and knowledge-driven professional cultures.

The independent variable in this study is psychological safety, which refers to a shared belief among members of a group that the environment is safe for interpersonal risk-taking. It reflects the extent to which individuals feel comfortable expressing ideas, asking questions, admitting mistakes, and offering feedback without fear of embarrassment, rejection, or punishment. Edmondson (2018) describes psychological safety as a critical condition for learning, innovation, and collaboration within organizations. In educational settings, psychological safety enables teachers to engage openly in professional dialogue, experiment with new instructional approaches, and collectively address challenges that affect student learning. Recent meta-analytic evidence confirms that psychological safety is positively associated with knowledge sharing, engagement, and team performance (Frazier et al., 2018).

One key dimension of psychological safety is interpersonal risk-taking. This dimension refers to the willingness of individuals to speak up, propose new ideas, or challenge existing practices without fear of negative consequences. In schools, teachers who perceive high interpersonal risk-taking are more likely to share innovative strategies and admit instructional difficulties. Such openness fosters professional growth and collaborative improvement (Newman et al., 2017; extended discussions in Edmondson, 2018). Openness in communication is another important dimension. It involves transparent, honest, and constructive dialogue among teachers and school leaders. When communication channels are open, educators can exchange feedback, discuss student performance, and co-create solutions to classroom challenges. Research indicates that open communication climates reduce defensive behaviors and increase cooperative interactions in teams (Frazier et al., 2018).

Respect and inclusion further strengthen psychological safety by ensuring that teachers feel valued regardless of experience, background, or position. Inclusive environments encourage diverse perspectives and reduce feelings of marginalization. Studies show that inclusive leadership practices enhance employees' sense of belonging and psychological safety, which in turn promote collaboration (Liang et al., 2022). Supportive leadership is also central to cultivating psychological safety. Leaders who provide constructive feedback, demonstrate approachability, and treat mistakes as learning opportunities foster trust and confidence among staff. Edmondson (2018) emphasizes that leadership behaviors significantly shape the psychological climate of teams.

Finally, error tolerance and learning from mistakes reflect an organization's orientation toward growth rather than blame. Schools that treat errors as opportunities for reflection encourage experimentation and continuous improvement. Such environments promote collective learning and knowledge exchange (Frazier et al., 2018). Together, these dimensions illustrate how psychological safety functions as a foundational element in building collaborative and high-performing educational institutions.

On the other hand, the dependent variable of this study is knowledge sharing behavior which refers to the intentional exchange of information, skills, expertise, and professional experiences among members of an organization to improve collective performance. In educational settings, knowledge sharing among teachers is

essential for enhancing instructional quality, fostering innovation, and improving student outcomes. According to Nguyen et al. (2019), knowledge sharing behavior involves both donating knowledge (providing information to others) and collecting knowledge (seeking insights from colleagues). When teachers actively share knowledge, schools become learning organizations where collaborative practices contribute to continuous improvement.

One important dimension of knowledge sharing behavior is the sharing of instructional strategies. This involves teachers exchanging effective teaching methods, classroom management techniques, and assessment practices. Research shows that collaborative exchange of pedagogical strategies enhances instructional competence and promotes reflective practice among educators (Zhang & Jiang, 2020). When teachers discuss what works in their classrooms, they collectively refine their approaches and adapt to diverse learner needs. The sharing of teaching materials is another critical dimension. This includes distributing lesson plans, instructional resources, digital content, and assessment tools. The availability and exchange of teaching materials reduce duplication of effort and ensure consistency in curriculum delivery. Studies indicate that resource sharing strengthens collegial trust and improves instructional alignment within schools (Kim & Lee, 2020).

Mentoring and peer coaching also represent a significant dimension of knowledge sharing behavior. Through mentoring relationships and peer observations, experienced teachers guide colleagues in professional growth. Such practices encourage reflective dialogue and practical skill development. Research confirms that peer coaching enhances teaching effectiveness and strengthens collaborative culture (Sims & Fletcher-Wood, 2021). Collaborative problem-solving further reflects knowledge sharing behavior. Teachers who jointly analyze student data, address classroom challenges, and develop intervention strategies demonstrate active engagement in collective learning. This dimension supports evidence-based decision-making and shared accountability (Vangrieken et al., 2018).

Finally, participation in professional learning communities (PLCs) institutionalizes knowledge sharing within schools. PLCs provide structured opportunities for dialogue, reflection, and action planning. Recent studies emphasize that active participation in PLCs fosters professional commitment and organizational learning (Hairon et al., 2019). It is noted by the current researcher that knowledge sharing behavior strengthens professional relationships, enhances instructional quality, and contributes to school effectiveness. When teachers consistently engage in these dimensions, they cultivate a collaborative environment that supports both professional growth and improved learner achievement.

3. Methodology

Research Design and Locale. This study employed a quantitative descriptive-correlational research design to examine the relationship between psychological safety and knowledge-sharing behavior among public elementary school teachers in the Department of Education–Bambang II District, Nueva Vizcaya, during School Year 2025–2026. The descriptive component assessed teachers' perceived levels of psychological safety and knowledge-sharing behavior, while the correlational component determined the strength and direction of the relationship between these variables without establishing causality.

Respondents and Sampling Procedure. The study involved 108 public elementary school teachers selected from a total population of 149 teachers across 14 public elementary schools in Bambang II District. The sample size was determined using Slovin's formula with a 5% margin of error. Stratified random sampling was employed, with each school serving as a stratum and respondents selected through simple random sampling based on proportional allocation. This approach ensured representation across participating schools.

Research Instruments. Data were collected using two validated questionnaires developed by Naui et al. (2026). The 25-item Psychological Safety Questionnaire measured teachers' psychological safety and demonstrated acceptable internal consistency, with a Cronbach's alpha of 0.795. The 25-item Knowledge Sharing Behavior Questionnaire assessed teachers' knowledge-sharing practices and obtained a Cronbach's alpha of 0.825. Both instruments underwent content and expert validation and used a five-point Likert scale ranging from 1 (*Never*)

to 5 (*Always*). Mean scores were interpreted using the study's established descriptive categories, ranging from *Poor* to *Outstanding*.

Data Gathering Procedure and Ethical Considerations. Prior to data collection, approval was secured from the district supervisor, and coordination was undertaken with school heads. The researcher oriented the selected respondents regarding the study's objectives, procedures, and ethical requirements. Informed consent was obtained before questionnaire distribution, and participants were assured of voluntary participation, confidentiality, anonymity, and their right to withdraw without penalty. Completed questionnaires were checked for completeness and encoded in a password-protected database accessible only to the researcher and academic adviser. Results were reported in aggregate form to protect participants' identities.

Statistical Treatment of Data. The mean was used to describe teachers' perceived levels of psychological safety and knowledge-sharing behavior. Spearman's rank-order correlation coefficient was employed to determine the strength and direction of the relationship between the two variables and their relevant dimensions. Correlation coefficients were interpreted using the classification adopted from Wahyuni and Purwanto (2020), ranging from very weak to very strong relationships. These statistical procedures provided the basis for examining the association between psychological safety and knowledge-sharing behavior among public elementary school teachers in Bambang II District.

4. Results and Discussion

This study examined the psychological safety and knowledge sharing behavior of public elementary school teachers in Bambang II District during the School Year 2025–2026. It primarily determined the respondents' assessment of their psychological safety and knowledge sharing behavior and examined the significant relationship between these two variables.

Specifically, the study assessed psychological safety in terms of interpersonal risk-taking, openness in communication, respect and inclusion, supportive leadership, and error tolerance and learning from mistakes. Likewise, it evaluated knowledge sharing behavior along the dimensions of sharing of instructional strategies, sharing of teaching materials, mentoring and peer coaching, collaborative problem-solving, and participation in professional learning communities (PLCs). Furthermore, the study determined whether significant relationships existed between the dimensions of psychological safety and knowledge sharing behavior. Based on the significant findings, a proposed educational administration intervention, Project SAFE-KNOW: A Values-Based Capacity Building Program for Enhancing Psychological Safety and Knowledge Sharing Behavior among Public Elementary School Teachers of Bambang II District, was developed to address the identified research gaps and further strengthen a collaborative, supportive, and knowledge-sharing school culture.

The study employed a quantitative descriptive-correlational research design. Data were collected using valid and reliable research instruments and analyzed through appropriate statistical techniques. The weighted mean was used to determine the respondents' assessment of psychological safety and knowledge sharing behavior, while the Spearman Rank Correlation Coefficient was utilized to determine the significant relationship between the two variables. All hypotheses were tested at the 0.05 level of significance.

Summary

Based on the objectives of the study, the following are the significant findings of the study.

- The respondents assessed their psychological safety at a Very Good level with a grand mean of 4.41, indicating a positive school environment characterized by trust, respect, open communication, and supportive relationships. Supportive Leadership obtained the highest mean of 4.53 (Outstanding), followed by Openness in Communication with 4.51 (Outstanding), highlighting the important role of leadership and transparent communication in building a safe workplace. Respect and Inclusion (4.43),

Error Tolerance and Learning from Mistakes (4.42), and Interpersonal Risk-Taking (4.40) were rated Very Good, suggesting that teachers experience acceptance, learning opportunities, and confidence in expressing ideas while identifying areas for further enhancement.

- The respondents assessed their Knowledge Sharing Behavior at a Very Good level with a grand mean of 4.37, indicating that teachers actively exchange knowledge, expertise, resources, and professional experiences to support instructional improvement. Mentoring and Peer Coaching obtained the highest mean of 4.52 (Outstanding), followed by Participation in Professional Learning Communities with 4.51 (Outstanding), reflecting strong collaboration and continuous professional learning. Sharing of Instructional Strategies (4.32) and Collaborative Problem-Solving (4.30) were rated Very Good, showing consistent professional exchange and teamwork. Sharing of Teaching Materials obtained the lowest mean of 4.22 (Very Good), suggesting the need to further strengthen systematic sharing of instructional resources.

- The relationship between Psychological Safety and Knowledge Sharing Behavior among public elementary school teachers revealed an overall weak positive and significant relationship ($r = 0.259$, $p = 0.007$), indicating that higher psychological safety is associated with increased knowledge sharing practices. Among the dimensions, Supportive Leadership showed the strongest significant relationship ($r = 0.374$, $p = 0.001$), followed by Openness in Communication ($r = 0.233$, $p = 0.015$). Meanwhile, Respect and Inclusion, Interpersonal Risk-Taking, and Error Tolerance and Learning from Mistakes showed positive but non-significant relationships, suggesting that other organizational factors may also influence teachers' knowledge-sharing behavior.

- Based on the significant findings of the study, the researcher develop a training design for teachers entitled Project SAFE-KNOW: A Values-Based Capacity Building Program for Enhancing Psychological Safety and Knowledge Sharing Behavior among Public Elementary School Teachers.

5. Conclusions

Based on the objectives and findings of the study, the following conclusions were drawn.

- The respondents assessed their psychological safety as Very Good, indicating that teachers in Bambang II District generally experience a supportive, respectful, and trusting school environment.

- The respondents' knowledge sharing behavior was assessed as Very Good, indicating that teachers actively exchange professional knowledge, instructional practices, and learning experiences with their colleagues.

- There is a weak but statistically significant positive relationship between psychological safety and knowledge sharing behavior among the respondents. This indicates that a safer and more supportive work environment encourages teachers to participate more actively in sharing knowledge and collaborating with colleagues.

- A training design entitled "Project SAFE-KNOW: A Values-Based Capacity Building Program for Enhancing Psychological Safety and Knowledge Sharing Behavior Among Public Elementary School Teachers of Bambang II District" was developed based on the significant findings of the study. The program aims to address identified gaps and strengthen communication, collaboration, professional learning, and knowledge-sharing practices among teachers.

Recommendations

Based on the findings and conclusions of the study, the following recommendations are proposed:

- School administrators may strengthen psychological safety practices by enhancing interpersonal risk-

taking, and promoting open communication, supportive leadership, and inclusive school environments where teachers feel confident in expressing ideas, concerns, and innovative practices.

- Teachers may be encouraged to actively participate in knowledge-sharing activities such as sharing of teaching materials, mentoring, peer coaching, Professional Learning Communities (PLCs), and collaborative discussions to enhance the exchange of effective teaching practices and professional experiences.
- School administrators may establish structured platforms for sharing instructional resources, assessment practices, classroom strategies, and reflective experiences to sustain and improve knowledge-sharing behavior within the school community.
- The Department of Education and school leaders may implement capacity-building programs such as Project SAFE-KNOW to address identified gaps and further develop a culture of trust, collaboration, and continuous professional learning among teachers.
- Future researchers may replicate the study in different educational settings using a mixed-methods research design and explore other variables such as organizational trust, teacher motivation, leadership styles, collaborative culture, teacher engagement, and professional commitment to gain deeper understanding of factors influencing psychological safety and knowledge-sharing behavior.

6. References

Aggestam, L., & Svensson, A. (2025). How digital applications can facilitate knowledge sharing in health care. *Learning Organization*.

Al-Rahmi, W. M., Othman, M. S., & Yahaya, N. (2019). Knowledge sharing and teachers' performance: The role of knowledge management systems. *Computers & Education, 142*, 103637. https://doi.org/10.1016/j.compedu.2019.103637

Apostol, F., dela Cruz, R., & Reyes, M. (2020). Teacher professional growth and school climate in Philippine public schools. *Asian Journal of Education and e-Learning, 8*(2), 45–58. https://doi.org/10.20448/2003.82.45.58

Bryk, A. S., Gomez, L. M., Grunow, A., & LeMahieu, P. G. (2015). *Learning to improve: How America's schools can get better at getting better*. Harvard Education Press.

Bush, T. (2020). *Theories of educational leadership and management* (5th ed.). Sage Publications.

Carmeli, A., Gelbard, R., & Reiter-Palmon, R. (2018). Leadership, creative problem-solving capacity, and creative performance: The importance of knowledge sharing. *Human Resource Management*, 57(1), 145–158. https://doi.org/10.1002/hrm.21842

Choi, S., & Lee, H. (2022). Psychological safety and knowledge sharing in educational teams: Evidence from Korean schools. *Educational Management Administration & Leadership, 50*(1), 77–95. https://doi.org/10.1177/17411432211006184

College of Teacher Education (CTE). (2020). *Research priorities and agenda 2020–2025*. NVSU CTE Publication.

Commission on Higher Education (CHED). (2018). *National Research Agenda on Teacher Education (NRATE) 2017–2022*. CHED.

Cropanzano, R., Anthony, E. L., Daniels, S. R., & Hall, A. V. (2017). Social exchange theory: A critical review with theoretical remedies. *Academy of Management Annals, 11*(1), 479–516. https://doi.org/10.5465/annals.2015.0099

Da'as, R. (2025). Principals' attentional scope and teacher creativity: The role of principals' ambidexterity and knowledge sharing. *International Journal of Leadership in Education*.

Department of Education (DepEd). (2018). *DepEd research agenda 2018–2022: Improving teaching and learning outcomes*. DepEd Central Office.

Edmondson, A. C. (2019). *The fearless organization: Creating psychological safety in the workplace for learning, innovation, and growth* (2nd ed.). Wiley.

Edmondson, A. C., & Lei, Z. (2018). Psychological safety: The history, renaissance, and future of an interpersonal construct. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 5, 23–43. https://doi.org/10.1146/annurev-orgpsych-032117-104641

Edmondson, A. C., Kramer, R. M., & Cook, K. S. (2019). Perspective: Psychological safety and learning behavior in work teams. *Administrative Science Quarterly*, 64(2), 330–367. https://doi.org/10.1177/0001839219830072

Fan, Z., & Beh, L.-S. (2025). Individual motivation and knowledge sharing: The hindering effect of perceived costs in higher education. *Studies in Higher Education*.

Frazier, M. L., Fainshmidt, S., Klinger, R. L., Pezeshkan, A., & Vracheva, V. (2018). Psychological safety: A meta-analytic review and extension. *Personnel Psychology, 71*(1), 113–165. https://doi.org/10.1111/peps.12283

Gatto, L. (2024). How senior-level leaders foster psychological safety: A phenomenological study. ProQuest LLC.

Hairon, S., Goh, J. W. P., Chua, C. S. K., & Wang, L. (2019). A research agenda for professional learning communities: Moving forward. *Professional Development in Education, 45*(4), 523–538.

Hallinger, P. (2018). Bringing context out of the shadows of leadership. *Educational Management Administration & Leadership, 46*(1), 5–24.*

Homans, G. C. (2018). Social behavior as exchange. *American Journal of Sociology, 63*(6), 597–606.

Huerta, M. V., Sajadi, S., Schibelius, L., Ryan, O. J., & Fisher, M. (2024). An exploration of psychological safety and conflict in first-year engineering student teams. *Journal of Engineering Education*.

Izu, L. O., & Fombad, M. C. (2024). Knowledge sharing strategies for improved service provision in the academic library at Delta State University Abraka Nigeria. *New Review of Academic Librarianship*.

Kim, J., Prempeh, A. A., Addai, E. K., & Wargo, E. (2025). The effect of knowledge sharing on innovative work behaviour at higher education institutions. *Higher Education Quarterly*.

Kim, S., & Lee, H. (2020). The influence of organizational climate on teachers' knowledge sharing behavior. *Teaching and Teacher Education, 96*, 103186.

Kim, T. Y., & Beehr, T. A. (2020). Can empowering leaders affect subordinates' well-being and performance? *Personnel Review*, 49(1), 1–15. https://doi.org/10.1108/PR-03-2018-0108

Knickerbocker, J. F. (2023). The psychological safety of healthcare professional students in an online learning environment. ProQuest LLC.

Knickerbocker, J., & Tawfik, A. A. (2025). Perceptions of psychological safety in healthcare professionals' online learner-learner interactions. *Journal of Computing in Higher Education*.

Kraft, M. A., Blazar, D., & Hogan, D. (2018). The effect of teacher coaching on instruction and achievement: A meta-analysis. *Review of Educational Research, 88*(4), 547–588. https://doi.org/10.3102/0034654318759268

Kyambade, M., Namuddu, R., Mugambwa, J., & Namatovu, A. (2024). I can't express myself at work: Encouraging socially responsible leadership and psychological safety in higher education setting. *Cogent Education*.

Lee, S., & Han, S.-h. (2024). Learning organization culture and knowledge sharing: The mediating role of social capital. *Journal of Workplace Learning*.

Li, X., & Yan, Y. (2021). The impact of trust and leadership support on knowledge sharing among teachers. *International Journal of Educational Management, 35*(3), 590–606. https://doi.org/10.1108/IJEM-01-2020-0036

Liang, J., Farh, C. I. C., & Farh, J. L. (2022). Psychological antecedents of voice behavior: A meta-analysis and integrative model. *Journal of Applied Psychology, 107*(3), 361–389.

Luo, Y. (2024). Micro-processes of knowledge sharing in higher education: International students as a source. *Studies in Higher Education*.

Moffett, J., Little, R., Illing, J., de Carvalho Filho, M. A., & Bok, H. (2024). Establishing psychological safety in

online design-thinking education: A qualitative study. *Learning Environments Research*.

Mor Barak, M. E. (2018). *Managing diversity: Toward a globally inclusive workplace* (4th ed.). Sage Publications.

Newman, A., Donohue, R., & Eva, N. (2017). Psychological safety: A systematic review of the literature. *Human Resource Management Review*, 27(3), 521–535. https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2017.01.001

Nguyen, T. M., Nham, T. P., Froese, F. J., & Malik, A. (2019). Motivation and knowledge sharing: A meta-analysis of main and moderating effects. *Journal of Knowledge Management, 23*(5), 998–1016. https://doi.org/10.1108/JKM-01-2019-0029

Nishii, L. H., & Mayer, D. M. (2020). Do inclusive leaders help to reduce turnover in diverse groups? The moderating role of leader-member exchange in the diversity to turnover relationship. *Journal of Applied Psychology*, 105(1), 45–59. https://doi.org/10.1037/apl0000430

Nonaka, I., & Takeuchi, H. (2019). *The knowledge-creating company: How Japanese companies create the dynamics of innovation* (2nd ed.). Oxford University Press.

Nueva Vizcaya State University (NVSU). (2019). *Research agenda 2019–2025*. NVSU Press.

OECD. (2019). *TALIS 2018 results (Volume I): Teachers and school leaders as lifelong learners*. OECD Publishing.

Plaisance, K. S., Logel, C., & Lok, C. (2024). Making collaboration work: Fostering positive experiences and attitudes around psychological safety, diversity, and the value of teamwork. *Canadian Journal for the Scholarship of Teaching and Learning*.

Pu, R., Dong, R. K., & Jiang, S. (2025). Toward education for sustainable development (ESD): Digital leadership and knowledge-sharing behavior on higher education institutional change. *Education and Information Technologies*.

Shore, L. M., Cleveland, J. N., & Sanchez, D. (2018). Inclusive workplaces: A review and model. *Human Resource Management Review*, 28(2), 176–189. https://doi.org/10.1016/j.hrmr.2017.07.003

Sims, S., & Fletcher-Wood, H. (2021). Identifying the characteristics of effective teacher professional development. *School Effectiveness and School Improvement, 32*(1), 47–63.

Su, W., Xiao, F., Jiang, S., & Lyu, B. (2024). The impact of teacher-student relationship on knowledge sharing among Chinese graduate students. *Psychology in the Schools*.

United Nations. (2019). *Sustainable Development Goal 4: Quality education*. United Nations. https://sdgs.un.org/goals/goal4

Vangrieken, K., Meredith, C., Packer, T., & Kyndt, E. (2017). Teacher collaboration: A systematic review. *Educational Research Review, 20*, 17–40. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2016.07.002

Vangrieken, K., Meredith, C., Packer, T., & Kyndt, E. (2018). Teacher communities as a context for professional development: A systematic review. *Teaching and Teacher Education, 71*, 47–59.

Wang, Y., Noe, R. A., & Wang, Z. (2020). Motivating knowledge sharing in knowledge-intensive work: A meta-analysis. *Journal of Management, 46*(6), 965–1003. https://doi.org/10.1177/0149206320906503

Zhang, W., Bowers, A. J., & Pang, S. (2025). Promoting teacher knowledge sharing in China: The fostering roles of authentic leadership, reciprocity norms, and organizational trust. *Educational Management Administration & Leadership*.

Zhang, X., & Jiang, J. (2020). With whom shall I share my knowledge? A recipient perspective of knowledge sharing. *Journal of Knowledge Management, 24*(1), 29–46.

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 95-113

Lived experiences of working students in managing academic and work requirements of Science Major Students at Central Bicol State University of Agriculture– Pasacao SY 2025-2026

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Portuguez, Sharlene Mae L. ✉
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (sharlenemae.portuguez@cbsua.edu.ph)
Sibulo, Bea P.
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (bea.sibulo@cbsua.edu.ph)
Oco, Shiela B.
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (shiela.oco@cbsua.edu.ph)
Modino, Ma Isabel A.
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (maisabel.modino@cbsua.edu.ph)
Onrubia, Bea Mae B.
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (beamae.onrubia@cbsua.edu.ph)
Paceño, Abegail D.
Central Bicol State University of Agriculture (Pasacao Campus), Philippines (abegail.paceno@cbsua.edu.ph)

Received: 5 September 2026 **Revised**: 22 October 2026 **Accepted**: 24 October 2026
Available Online: 25 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26438

Abstract

This study explored the lived experiences of Science Major working students in managing their academic and work responsibilities at Central Bicol State University of Agriculture – Pasacao during the School Year 2025–2026. Specifically, it aimed to identify the challenges encountered by working students and examine the coping strategies they employed to balance their dual responsibilities. The study employed a qualitative research approach using a phenomenological research design, to understand the lived experiences of working students in managing their academic and work responsibilities. The participants consisted of five (5) Science Major working students from 1st year to 4th year, selected through purposive sampling. Data were collected through semi-structured, audio-recorded, in-depth interviews using a researcher-developed interview guide. The interviews were transcribed verbatim and analyzed through thematic coding and thematic analysis to identify recurring themes and subthemes related to the participants' challenges, coping strategies, and experiences in balancing their academic and work responsibilities. The findings revealed that working students experienced challenges related to compromised academic focus and performance, conflicting schedules between work and academic responsibilities, demands and pressures of dual responsibilities, and physical and mental exhaustion. Despite these difficulties, participants viewed employment as a rewarding experience because it provided financial support for their educational needs and personal

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

expenses. To cope with these challenges, working students employed various strategies, including time management and planning, prioritizing academic responsibilities, utilizing vacant time productively, seeking support from peers, maintaining open communication with professors, adapting to immediate demands, and strengthening their motivation through personal sacrifices and financial goals. The study concludes that Science Major working students demonstrated resilience, adaptability, and determination in balancing academic and work responsibilities. However, they continue to face significant challenges that may affect their academic performance and well-being. Therefore, the study recommends the development of institutional support programs, flexible academic policies, and student-centered interventions to assist working students in achieving academic success while maintaining employment.

Keywords: working students, lived experiences, science major students, academic responsibilities, work responsibilities, coping strategies, phenomenology

Lived experiences of working students in managing academic and work requirements of Science Major Students at Central Bicol State University of Agriculture–Pasacao SY 2025-2026

1. Introduction

Higher education is essential for personal and professional growth but increasingly, the rising costs such as tuition, transportation, and living expenses pose significant barriers, especially for low-income students. Many students now seek employment to support their educational pursuits, transforming their roles in academia to include both academic and economic responsibilities. Studies indicate that working students face challenges that affect academic performance and well-being due to time constraints and financial stress. Particularly for Science Major students, balancing demanding academic workloads with job responsibilities poses added difficulties.

These students experience heightened stress, fatigue, and potential academic interruptions, as their rigorous programs require extensive lab work and practical training. The Philippine context illustrates these challenges further, with rising costs and limited scholarships forcing many students to prioritize employment over education, leading to delayed graduations and increased drop-out rates. Despite these hurdles, students show resilience, but educational institutions often do not accommodate these dual demands adequately. Existing literature on working students tends to overlook the specific emotional and situational struggles of Science Majors, indicating a need for more focused research on their unique experiences.

Objectives This study, which focuses on the lived experiences of Science Major working students at Central Bicol State University of Agriculture–Pasacao, aims to achieve the following objectives: 1. Identify and describe the specific challenges experienced by Science Major working students in managing their academic requirements, particularly laboratory experiments, technical reports, and major examinations, alongside their work responsibilities outside the university. 2.Identify and describe the coping mechanisms and adaptive strategies employed by Science Major working students in managing their academic and work responsibilities while maintaining their academic performance and fulfilling their work commitments, finances, and stress affect academic performance, aiming to provide insights for support systems.

2. Methodology

Research Design - This study employed a qualitative phenomenological research design to explore the lived experiences of Science Major working students at Central Bicol State University of Agriculture (CBSUA)–Pasacao in managing their academic requirements and work responsibilities. The study focused on understanding the challenges they encountered, the coping mechanisms they employed, and the meanings they attributed to their experiences. Interpretative Phenomenological Analysis (IPA) guided the exploration of participants' personal accounts and their interpretations of balancing the demands of academic and professional responsibilities.

Research Method - This study used the phenomenological method of research. The qualitative-descriptive aspect was used to explore and provide a detailed account of the unique challenges and triumph faced by working students. It aimed to capture the essence of how they balanced their dual roles at CBSUA-Pasacao. On the other hand interpretative phenomenological analysis (IPA) was used to gain a deeper understanding of the participants' personal stories. This method allowed the researcher to delve into how student make sense of their daily struggles on the coping mechanisms they employed to manage their academic work responsibilities effectively.

Population and Sampling Design - This study aimed to investigate the lived experiences of working students in managing their academic and work responsibilities. The respondents of this study were working students from the 1st to 4th year at the Central Bicol State University of Agriculture - Pasacao. The researchers selected working

students as participants to explore their motivations for working while studying, which often include financial necessity and the desire to gain work experience. Additionally, the study sought to identify the strategies they used to manage and overcome conflicts between their academic obligations and work responsibilities. The study involved approximately 5 to 10 participants. Data collection continued until data saturation was reached, which occurs when no new themes, insights, or information emerged from participants'responses, indicating that sufficient data had been gathered to understand the phenomenon under study (Guest et al., 2020).

Research Instrument - The primary data collection instrument used in this study was a researcher-developed interview guide. The instrument comprised open-ended questions strictly aligned with the study's Statement of the Problem (SOP) to ensure that gathered responses directly addressed the core research objectives. The interview guide was administered to the selected participant group consisting of university students. To ensure data accuracy and fidelity, all interview sessions were audio-recorded with the participants' informed consent. Following data collection, the audio recordings were transcribed verbatim to produce written transcripts, which were subsequently analyzed and interpreted using qualitative thematic analysis.

Data Gathering Procedure - This study investigated the lived experiences of working students in managing academic and work requirements. The respondents for this study were Science major students at Central Bicol State University of Agriculture–Pasacao for the academic year 2025–2026 who are currently employed while pursuing their studies. The researcher chose working students because they face the unique challenge of balancing significant academic demands, such as intensive laboratory work and research, with professional job responsibilities. This group offered valuable insights into the specific management strategies, coping mechanisms, and systemic challenges faced within this academic context. Their firsthand experiences helped address the study's central questions regarding the reality of balancing these dual roles. To ensure an in-depth qualitative analysis, the study involved 5 to 10 participants. This sample size was chosen to achieve data saturation, allowing for a rich, detailed exploration of individual narratives while identifying common themes across the participants' lived experiences.

Data Analysis - The researcher used thematic coding to get the result. The coding part had a process. First, since the data was recorded, the researcher listened to it and found a code that could be used in the result, and organized where it was applicable to each SOP and put the names of the respondents who stated it. The researchers used an alias in the name. Next, after sorting the code in each SOP, the researcher combined the same themes code in one category. Researchers put themes and sub-themes in each category depending on the idea of code. The themes served as the main idea of the whole code in one category, while the sub-themes served as a breakdown of the theme. Since there were already themes and sub-themes, the researcher wrote the results by presenting the data in a narrative way and presenting the code. The whole process was about combining the code that had the same themes to break down the data and get the result.

Ethical Consideration - The researchers strictly followed ethical guidelines to ensure the highest respect for all the participants in this study regarding the lived experiences of working students managing academic and work responsibilities at CBSUA-Pasacao. Compliance with the Data Privacy Act of 2012 (RA 10173) was ensured throughout the research process. Before data collection, each student participant was provided with a detailed informed consent form explaining the research purpose and emphasizing the voluntary nature of participation. Participants were informed of their right to withdraw from the study at any point without any negative consequences. Confidentiality of the participants was guaranteed, with information being used solely for academic purposes. Participants were also informed that their photographs may be included in the study documentation only with their full permission and consent. The researcher ensured that no participant's picture would be used, published, or presented without prior approval from the respondents. Participants were given the researchers contact information for any questions or concerns related to the study's results.

The researcher utilized AI tools in this study, specifically Google Gemini was used to search for related literature (RRL) for the introduction and to help understand difficult words encountered during the research.

Overall, these AI tools provided valuable support throughout the study. The researcher ensured that all information obtained from this AI tool was paraphrased before being included in the study.

3. Results and discussion

This section presents the results and discussion of the study on the lived experiences of Science Major working students in managing their academic and work requirements at CBSUA–Pasacao Campus. The results are based on the data gathered from the participants and analyzed and interpreted using thematic analysis.

3.1 What are the challenges experienced by the working student in managing academic requirements and working responsibilities?

Working students constantly navigate the pressure of handling dual demands, enduring tight schedules, mental fatigue, and split academic focus. Despite these daily struggles, mastering both roles ultimately yields personal fulfillment, resilience, and valuable life skills.

Table 1
Challenges in Managing Academic Requirements and Work Responsibilities Among Working Students

Themes	Subthemes
Compromised academic Focus and Performance	Work affects academic performance Difficulty in concentrating on academic tasks
Conflicting schedules and needs of both work and academic requirement	Conflicting schedules and needs of both work and academic requirement
Demands and pressures of dual responsibilities	Exhausting routine between work and schooling The demand of being competent in both work and academic
A rewarding experience	A rewarding experience

Theme 1: Compromised Academic Focus and Performance

The respondents' experiences indicated that their academic performance is affected while engaging in part-time work. As Science Major students, they are expected to complete various academic tasks and rigorous requirements, making it challenging to divide their time and attention between employment and studies. The physical exhaustion and mental pressure resulting from work further impede their concentration on academic responsibilities. Under this main theme, two specific subthemes emerged: *Work Affects Academic Performance* and *Difficulty in Concentrating on Academic Tasks*. The respondents stated that *work affects their academic performance* because they have to divide their time between work and school responsibilities. Balancing these two roles makes it difficult for them to give enough time and attention to their academic tasks.

According to Ace,

> *"ma-aapektuhan talaga yung academic performance." (Academic performance is greatly affected.)*

Ace explained that balancing work and studies is difficult because the time and energy needed for school are also used for work. Managing both responsibilities can make it hard for working students to organize their priorities and complete them with very little sleep. Dash stated,

> *"mapagal kasi syempre habang nag tatrabaho kang banggi, tas aga estudyante ka." (it is exhausting because while you're working at night, after then, you're a student)*

After work, students still have to complete their schoolwork. Depending on their job, this often means they don't get enough sleep, especially since they have to wake up early again for school. Over time, this lack of rest harms their focus and mental clarity. This further proves by the statement of Jax,

> *"bako lang pagal ang kukunsumuhong oras. pag-iisip ang maku-consume." (it is not only the physical exhaustion is the price, but also the mental exhaustion)*

This shows that working students suffer from more than just physical fatigue, they also experience mental and emotional exhaustion. Balancing jobs and school means their minds never rest. Even after work, they worry about deadlines, tests, and tomorrow's classes. They show great strength and determination to stay in school and support themselves.

The participants stated that they experience *difficulty in concentrating on academic tasks* when they have many lessons and requirements to study and complete. The pressure of managing multiple academic responsibilities makes it harder for them to maintain focus and complete their schoolworks effectively. As Zion said,

> *"masakit mag ano, itong may mga adalon." (It is difficult when there are many lessons to study.)*

Zion's statement shows that having many lessons to study can be difficult, especially when combined with the responsibilities of working part-time. The participants need to divide their time and attention between their studies and work, which can make it difficult to focus fully on academic tasks. Work schedules may also conflict with classes, study time, examinations, and group activities, limiting their time to participate and complete school requirements. The pressure of meeting both work and academic responsibilities may also cause stress and mental exhaustion, affecting their ability to concentrate. Overall, the participants' experiences show that managing work and academic responsibilities at the same time can make it difficult for them to maintain focus and give their full attention to their studies. Balancing work and school schedules often negatively impacts students' focus, academic performance, and ability to fulfill coursework requirements. The resulting stress and mental exhaustion make it difficult for working students to manage their time, energy, and attention across both domains.

Theme 2: Conflicting schedules and needs of both work and academic requirements

The experiences of the respondents showed that working Science Major students experienced difficulties in managing their time and dealing with conflicts between their work and academic schedules. Balancing both responsibilities is challenging because they need to complete laboratory activities, assignments, lessons, and class requirements while also fulfilling their work duties, which can lead to stress, exhaustion, and difficulty maintaining focus. Under the main theme *Conflicting Schedules and Needs of Both Work and Academic Requirements*, the same subtheme emerged, reflecting their experiences of managing overlapping schedules and competing demands between work and academic responsibilities. The participants described how *conflicting Schedules and Needs of Both Work and Academic Requirements* made it difficult for them to balance their responsibilities. Managing work and school at the same time requires them to divide their time and attention between academic tasks and work duties. When their work schedules conflict with school requirements, they experience difficulty completing their responsibilities and maintaining focus.

Dash said,

> *"siguro time management ang pinaka mapagal na experience ko" (Probably time management is the most exhausting part for me).*

This implies that being a working student requires balancing academic responsibilities and work obligations. The statement highlights the challenge of dividing their attention, energy, and time between studying and earning a living. Conflicts between work schedules and academic demands make it difficult to manage their time, attend classes, complete requirements, and fulfill work duties. These struggles may lead to stress, exhaustion, and feeling overwhelmed as they try to meet both responsibilities despite limited time and resources. Furthermore, this reflects the sacrifices and adjustments they make to continue their education while supporting themselves financially.

The findings suggest that conflicting schedules and demands between work and academic requirements make

it difficult for working Science Major students to manage their responsibilities. Despite these challenges, they learn to adjust their schedules, prioritize tasks, and make necessary sacrifices. Through these coping strategies, they strive to pursue their education while fulfilling their work responsibilities.

Theme 3: Demands and Pressures of Dual Responsibilities

The respondents shared that balancing work and school takes a heavy physical and mental toll. Managing both roles constantly divides their time and focus, which often leads to extreme exhausting and burnout. This heavy burden is captured through two specific sub-themes: the *exhausting routine between work and schooling,* and the *demand of being competent in both work and academics.* The participants stated that they experience severe mental and physical exhaustion from managing an *exhausting routine between work and schooling.* Some work until 9:00 o' clock in the evening and still have to get up early. After their jobs, they have to study, which leaves them with very little sleep. Dash stated,

> *"mapagal kasi syempre habang nag tatrabaho kang banggi, tas aga estudyante ka." (It is exhausting because while you're working at night, after that, you're a student.)*

After work, students still have to complete their schoolwork. Depending on their job, this often means they don't get enough sleep, especially since they have to wake up early again for school. Over time, this lack of rest harms their focus and mental clarity. This further proves by the statement of Jax,

> *"bako lang pagal ang kukunsumuhong oras. pag-iisip ang maku-consume." (It is not only the physical exhaustion that is the price, but also the mental exhaustion.)*

This shows that working students suffer from more than just physical fatigue, they also experienced mental and emotional exhaustion. Balancing jobs and school means their minds never rest. Even after work, they worry about deadlines, tests, and tomorrow's classes. They show great strength and determination to stay in school and support themselves.

Working while studying requires real skill, focus, and dedication. Individuals in this situation must manage their responsibilities equally as they face *the constant demand of remaining competent in both work and academics*. Dash explains:

> *"may obligasyon ka sa trabaho mo and may obligasyon ka din sa eskwelahan." (You have obligation for both work and studies.)*

This shows that working students build capability by taking both their job and education seriously. By managing their time and energy wisely, they demonstrate strong responsibility and dedication. Facing these constant demands helps them grow more disciplined and resilient. Recognizing the need to split their time between work and school helps students manage both roles effectively. Although managing these demands is physically and mentally exhausting, the financial support and personal growth gained along the way make balancing work and study *a rewarding experienc*e that motivates them to keep striving.

Theme 4: A Rewarding Experience

During work, the respondents find their daily job exhausting, the income they earn provides the motivation needed to keep going. A truly rewarding experience begins when students connect their effort to a clear purpose, such education. Seeing the tangible results of their hard work brings a sense of relief, pride, and excitement that helps them overcome physical fatigue and anxiety. This rewarding experience proves to them that every challenge they endure builds resilience, growth, and long-term success.

A *rewarding experience* represents a major milestone for working students who balance job and academic demands. It serves as the ultimate payoff for their dedication, sacrifices, and endless sleepless nights. When focusing on their schoolworks, having their own earnings brings peace of mind, knowing their educational

expenses are fully covered. As Jax shared,

> *"Ano... Medyo mahirap pero nakakatabang sa, as a science so nakakatabang sa trabaho ko." (It is a bit exhausting, but as a science student, it is helpful for my job).*

The respondent accepted that physical and mental fatigue are part of the process, focusing instead on the long-term rewards. Demanding requirements like science lab experiments and projects demand constant focus, making time management tough for working students. Nevertheless, the income earned helps secure their needs, providing the drive they need to push past stress and exhaustion in both school and work. To prevent burnout, working students rely on careful planning and advance scheduling to manage their dual responsibilities. Reaching their goals makes these efforts worthwhile, turning their hard work into a rewarding sense of deserving success.

3.2 How do the working students cope with the challenges they experience?

Working students cope with the challenges they experience through effective time management, prioritization, adaptability, and support from peers and superiors to balance their academic and work responsibilities. Despite the pressure and sacrifices they encounter, their motivation, financial needs, and determination help them persevere, develop resilience, and remain committed to both their education and employment.

Table 2
Coping Strategies in Managing Work and Academic Challenges

Themes	Subthemes
Time management and planning Strategies	Providing time to both work and academic requirements Planning and scheduling of various needed tasks
Intentional focus and strategic time management.	Prioritizing schooling as the primary goal Utilizing vacant time for academic requirements
Building Support Systems and Open Communication	Seeking Support from Peers Uses proper Communication and Consideration from superiors
Strategic Adaptation to Immediate Demands	Practicing form of protective coping Surrendering to situational demands
Strengthening focus through positive inner motivation	Positive Conditioning Through sacrifices Financial reward as a support

Theme 1: Time Management and Planning Strategies

Student-workers do not treat their jobs and studies as separate things; instead, they actively work to balance both responsibilities. For these students, managing their time and planning ahead helps them avoid stress, tiredness, and schedule conflicts so they do not fail in either area. This theme has two sub themes: *Providing time to both work and academic requirements,* which explains how students split their time between job and school duties, and *Planning and scheduling of various needed tasks,* which focuses on the simple daily steps they take to stay organized.

The respondents' experiences show that *providing time to both work and academic requirements* reflects how working students intentionally allocate and manage their time to fulfill both obligations. Despite facing workload pressure, students make conscious efforts to balance work and academic tasks. Therefore, working students continuously negotiate their time between work and school to maintain stability and sustain progress in their studies. As Ace stated,

> *"Kailangan mo maglaan ng oras sa parehong obligations." (You need to allocate time for both obligations.)*

According to Ace, balancing these two responsibilities cannot be done successfully without proper planning, discipline, and commitment. As Ace narrated, working students must carefully organize their daily routines to satisfy work duties, meet academic deadlines, and attend classes without creating scheduling conflicts. Meeting these demands often involves significant personal sacrifices, as students give up rest, leisure, or personal time to accomplish both tasks effectively.

The respondents' experiences show that *Planning and scheduling of various needed tasks* reflects how they organize and prepare their responsibilities in advance to effectively manage both work and academic demands. This emphasizes that despite busy schedules and multiple obligations, working students make efforts to plan ahead to prevent last-minute stress, and maintain overall productivity and balance. As Jax stated,

"Ginigibo ko na sya as early as possible." (I do it as early as possible.)

This statement highlights the habit of completing responsibilities ahead of schedule to avoid delays and lessen pressure from overlapping tasks. As Jax's proactive approach demonstrates how early task completion serves as a crucial coping mechanism to handle limited time, and unexpected obligations from both school and work, while reflecting strong personal discipline and initiative. As Zion narrated,

"Nakarilista na si gabos ko na gigibuhon." (All my tasks are already listed).

This statement illustrates the practical use of listing and organizing tasks as a key strategy for tracking daily duties. Zion's experience shows that maintaining a structured record helps working students prioritize important activities, avoid missed deadlines, and stay focused and organized despite demanding routines.

In summary, the experiences of Jax and Zion both demonstrated that early execution and systematic task-listing are essential strategies. Through these practices, working students were able to minimize stress, enhance productivity, and successfully maintain balance between their academic commitments and employment responsibilities. Advance planning and proactive scheduling allow working students to organize their demands early, preventing last-minute stress while maintaining productivity. Ultimately, succeeding in both roles relies on intentional focus and strategic time management.

Theme 2: Intentional Focus and Strategic Time Management.

The respondents shared that they intentionally manage their time and focus in order to balance their academic responsibilities and part-time work. They explained that because their schedules are limited, they need to become disciplined in using their available time wisely and avoiding unnecessary distractions. Their experiences prove that students who work can juggle school and job demands by setting priorities and managing responsibilities carefully, even when work creates obstacles. This shows that working students learn smart strategies and manage their time well so they can handle both jobs effectively. Under this main theme, subthemes were identified: *Prioritizing Schooling as the Primary Goal and Utilizing Vacant Time for Academic Requirements*, these subthemes highlight how the respondents remain focused on their academic goals while maximizing their free time to complete school related tasks.

Prioritizing schooling as the primary goal reflects the strong determination of working students to place education above other responsibilities. Despite financial and time constraints, they consider education their main investment for a better future. As Ace stated,

"Mas importante mag focus ka dun sa pag aaral. " (It is more important to focus on your studies.)

Ace's statement highlights that working students intentionally direct their attention and effort toward their academic obligations because they view education as an essential foundation for reaching their goals and improving their lives. As Ace narrated, staying focused on study is the key, which explains how students navigate challenges like physical exhaustion, limited time, and pressure without losing their drive.

The respondent's *Practice* of *Utilizing Vacant Time for Academic Requirements* reflects how working students manage the heavy demands of both work and school. By making use of their available free time, they can accomplish school tasks while fulfilling their work responsibilities. Neo said,

> *"Kung online or kaya mga activity so dun ko ginigibo." (If it is online or activities, I do it during that time.)*

This statement highlights how the respondent intentionally takes advantage of vacant hours, breaks, and flexible periods at work to complete assignments, review lessons, and perform online tasks. Instead of letting idle moments go to waste, working students strategically use this time to keep up with impending deadlines and prevent falling behind in school. Driven by personal and financial advancement, working students demonstrate a steadfast dedication to their studies. Still, balancing both responsibilities effectively depends on open communication and dependable support systems.

Theme 3: Building Support Systems and Open Communication

This theme shows that working students do not handle their daily struggles alone; instead, they rely on strong relationships and clear connections with others to manage their busy schedules and stay healthy. It explains that having helpful people around and speaking up about their situations makes it much easier to handle stress at school and work. Rather than relying only on personal strength, students succeed when they get help from their environment and talk openly to avoid confusion. This overall experience is broken down into two sub themes: asking friends or classmates for help *Seeking Support from Peers*, and receiving understanding and flexible treatment from bosses or teachers *Uses Proper Communication and Consideration from Superiors.*

Seeking support from peers served as a reliable and immediate source of academic assistance for respondents facing limitations in time, energy, and comprehension, with Dash stating,

> *"Sige lang kong patabang sa mga kaklase ko." ("I always ask my classmates for help.")*

Dash narrated that asking classmates for assistance serves as a key strategy whenever academic challenges become difficult to manage. According to Dash's statement, peers play an essential role in clarifying instructions, helping understand complex lessons, and ensuring requirements are completed despite a demanding routine. By relying on peer support, working students are able to reduce stress, lighten their academic workload, and stay motivated to achieve their educational goals while balancing their dual roles.

Despite big limits on their time and energy, the respondents actively chose to talk openly with their instructors. This habit u*ses proper communication and consideration from superiors, reflecting their deep respect*, accountability, and commitment to their school work. As Jax stated,

> *"Minsan din nag papa aram sa mga professors…" (Sometimes, I also ask permission from my professors…)*

The statement explains that informing professors helps clarify circumstances when job duties impact class attendance, schedules, or submission deadlines. By keeping their professors informed, working students can seek mutual understanding and request reasonable adjustments to assignments or timelines when workplace demands overlap with academic tasks. To overcome limitations in time and energy while maintaining accountability, working students actively communicate with both their instructors at times asking permission when needed and their peers to navigate their academic obligations. This proactive approach uses proper communication and consideration from superiors to provide immediate support and clarity, setting the foundation for their Strategic Adaptation to Immediate Demands.

Theme: 4 Strategic Adaptation to Immediate Demands

This theme shows that working students must constantly change how they act and make choices to deal with

sudden, heavy demands from both their jobs and their classes. It explains that because their schedules and tasks are always shifting, students cannot rely on a single plan; instead, they have to stay flexible and act quickly so they do not fall behind. Handling both roles requires them to adapt out of necessity just to keep up with daily life and avoid stress or conflicts. Overall, the data suggests that strategic adaptation plays a vital role in how working students sustain their dual responsibilities, wherein these experiences are further explained through the subthemes: *Practicing a Form of Protective Coping and Surrendering to Situational Demands.*

Practicing a Form of Protective Coping reflects how working students manage their responsibilities by focusing on tasks they can realistically handle within their limits. When faced with overlapping work and academic demands, they adjust their efforts to reduce stress and avoid exhaustion while continuing their studies. This coping strategy highlights self-awareness and the importance of recognizing personal limitations to protect their well-being. According to Neo,

> *"Kung ano lang si kaya ko."(I only do what I can handle.)*

This statement emphasizes the respondent's awareness of personal limitations while balancing work and academic responsibilities. It reflects how working students manage their tasks according to their available time, energy, and capacity. It also highlights the importance of setting priorities, practicing self-discipline, and making sound decisions to avoid excessive stress and exhaustion. By focusing on manageable tasks, working students can maintain their well-being, remain productive, and fulfill both their academic and work commitments effectively. Ultimately, this coping strategy highlights the importance of recognizing personal limitations when managing work and academic demands. By prioritizing tasks according to their capabilities, working students can minimize stress and manage their responsibilities more effectively.

The respondents' experiences in *Surrendering to Situational Demands* highlight how working students adapt their schedules and priorities according to changing circumstances. Rather than following a strict routine, they remain flexible and direct their time and effort toward the responsibilities that require their immediate attention. According to Dash,

> *"Pag halimbawa dae ako kaipohan sa trabaho ko so yaon ako igde sa eskwelahan sa CBSUA."*
> *(If I am not needed at work, I am at school at CBSUA.)*

Dash's statement illustrates how working students adjust their responsibilities based on the demands of their work and academic schedules. When they are not needed at work, they use the opportunity to attend classes and fulfill their academic responsibilities at CBSUA. This reflects their ability to evaluate priorities and respond to changing situations rather than strictly following a fixed schedule. This coping strategy demonstrates that flexibility and adaptability are essential for working students to manage conflicting responsibilities and maintain their commitment to both work and education.

Theme 5: Strengthening Focus through Positive Inner Motivations

Working students maintain their focus through strong personal motivation, even when dealing with tiredness, tight schedules, and heavy workloads. Driven by their goals, determination, and the desire for financial stability, they rely on inner encouragement and voluntary sacrifices to stay on track. This central theme of staying focused through positive motivation includes two key subthemes: *Positive Conditioning through Sacrifices and Financial Reward as a Support.* Together, these subthemes show how self-discipline, a readiness to handle hardships, and financial benefits help them cover their needs and keep pursuing their education.

Based on the respondents' experiences, the theme *Positive Conditioning Through Sacrifices* reflects how working students develop a mindset of endurance where academic responsibilities are continuously fulfilled despite physical exhaustion and personal sacrifices. Instead of viewing their struggles merely as a heavy burden, students reinterpret sacrifice as a vital, necessary step toward achieving success and self-improvement. Ace, who stated that,

> *"Kung baga parang inaalay or yung nag sa sacrifice, kahit pagod ka, kailangan mong gawin yung academic." (It's like offering or making sacrifices; even when you are tired, you still need to do your academic work).*

As Ace narrated, balancing employment and education requires willingness to perform academic tasks even in moments of deep physical and mental exhaustion. Ace said that despite limited energy, constant pressure, and fatigue, fulfilling school requirements remains the top priority. In summary, Ace's statement highlights how working students regularly set aside personal comfort and rest as a normal part of their daily routine.

Working students value their jobs primarily because of financial *reward as a suppor*t, covering daily expenses and easing their family's financial strain. This steady paycheck serves as a tangible incentive that motivates them to manage their demanding routines. This view is shown in what Neo stated:

> *"Sayang din yung oras, yung makukuha ko kasi dito ahh.. pwede kong, pwede na namin panggastos na yun sa mga araw na wala." (It's also a waste of time if I don't work, because what I earn here can already be used for our expenses on days when there is no income.)*

As Neo pointed out, working is simply a smart way to use time, turning hours on the job into money for everyday needs. Beyond daily expenses, these earnings build a safety net to support his family during tough times. Ultimately, his perspective shows how students develop a practical mindset, viewing employment not as an extra strain, but as a necessary step to protect their daily lives and build a secure future. Being a working student is both a test of personal sacrifice and a proactive strategy to secure financial stability for one's family. Ultimately, combining this positive mindset with financial necessity helps students transform daily hardship into a purposeful drive toward academic and personal success. Balancing work and studies can be challenging but rewarding, as Science knowledge can be applied in the workplace. This connection makes managing both responsibilities more meaningful.

4. Discussion

4.1 The challenges in managing academic requirements and work responsibilities among working students.

The combination of academic demands and part-time employment places additional pressure on Science Major students, leading to *Compromised Academic Focus and Performance.* This theme covers two subthemes: *Work Affects Academic Performance and Difficulty in Concentrating on Academic Tasks.* Balancing work and school responsibilities makes it difficult for them to concentrate on academic tasks and maintain satisfactory academic performance. Work responsibilities can affect academic performance because students need to divide their time and energy between employment and school responsibilities. The demands of Science subjects, which require understanding, critical thinking, laboratory activities, and experiments, make it challenging for working students to give sufficient time and attention to their studies, resulting in *work affecting academic performance.*

Balancing employment and academic responsibilities inherently creates a conflict over limited temporal and cognitive resources. For Science majors, this strain is particularly critical due to the demanding nature of their coursework, which requires sustained attention across theoretical lectures, rigorous laboratory activities, and complex experiments. This reality aligns directly with Goode's Role Strain Theory, which posits that fulfilling multiple social roles creates psychological and physical friction when energy is finite. Furthermore, as Carnevale and Smith (2018) emphasized, extensive work hours intensify role conflict, leading to academic fatigue and diminished focus. Ultimately, these lived experiences demonstrate that external job demands act as a major barrier to maintaining the level of concentration required for academic success in demanding disciplines.

Heavy job responsibilities systematically restrict the temporal and energetic bandwidth required for academic engagement. When employment demands high physical or cognitive effort, students experience acute depletion, making it difficult to execute intensive assignments and complex laboratory work efficiently. Consequently, the

dual burden of work and study operates as a structural barrier that directly compromises student academic productivity. Managing simultaneous academic obligations and part-time work creates a cognitive burden for Science Major students, leading to *difficulty in concentrating on academic tasks.* When heavy coursework coincides with workplace duties, the constant switching between employment responsibilities and studying can cause mental fatigue, making it difficult for students to maintain focus, understand lessons, and complete academic tasks effectively.

It could be due to the competing demands of being both a student and a worker. Since they need to divide their time, energy, and attention between work and academic responsibilities, they may find it difficult to concentrate on their academic tasks. This finding agrees with Headrick and Park (2024), who found that work–school conflict affects how students manage their work and study responsibilities. It also supports Role Conflict Theory because the demands of their work role may interfere with the performance of their student's role. Therefore, when work and school require attention at the same time, students may find it difficult to maintain concentration and complete academic tasks effectively. This highlights how managing constant work obligations creates mental distraction during study hours. Because students must continually split their attention between job duties and coursework, retaining complex lesson information becomes harder. As a result, they may experience reduced comprehension and slower learning progress in class.

Overall, working students face difficulties balancing academic requirements and work responsibilities, which can affect their concentration, time management, and academic performance. Effective time management and adequate support may help them manage both roles successfully. Competing work schedules and academic requirements create ongoing challenges for Science Major students, leading to *Conflicting Schedules and Needs of both Work and Academic Requirements.* Rigid work shifts, laboratory sessions, and academic deadlines make it difficult for students to fulfill both responsibilities, often resulting in physical exhaustion, mental stress, and difficulty meeting the demands of their studies and employment. Time management emerged as one of the most difficult aspects of balancing work and academic responsibilities, particularly due to *conflicting Schedules and needs of both Work and academic Requirements.* These conflicting demands require students to divide their time and attention between school requirements and work duties, making it challenging to fulfill both responsibilities effectively.

Fulfilling dual roles as both an employee and a student inherently induces a cognitive split that erodes academic concentration. Workplace demands continuously siphon finite temporal and mental resources, leaving students with diminished energy for critical studying and task execution. This conflict between occupational obligations and academic demands often termed work–school conflict (Headrick & Park, 2024) operates as a primary mechanism of academic strain. Rather than a simple matter of personal time management, the pressure of navigating these two competing environments creates a continuous drain on attention, directly impairing a student's capacity for sustained academic engagement. Role Conflict Theory explained the fundamental incompatibility between heavy employment demands and academic success. Because human energy, attention, and time are strictly limited, concurrent work and school commitments force these two domains into direct competition. Overlapping schedules and conflicting deadlines heighten this friction, leaving working students in a perpetual state of trade-offs where fulfilling workplace expectations systematically impairs their ability to meet academic requirements.

Overlapping work shifts and academic obligations force working students into a state of severe temporal compromise. When workplace duties coincide directly with academic milestones, students face an acute shortage of uninterrupted study time, particularly for high-stakes examinations. Consequently, these conflicting schedules degrade overall exam readiness, transforming academic assessment into a test of managing extreme time scarcity rather than a genuine reflection of student capability. Conflicting work and class schedules make it hard for working students to manage their time and succeed in both areas. The pressure of fulfilling both employment and academic responsibilities places significant physical and mental demands on working students, resulting in *demands and pressures of dual responsibilities.* Managing the expectations of work and school can lead to mental

fatigue, physical exhaustion, and increased stress, making it challenging for students to maintain their well-being while meeting their academic and work obligations.

Working students often experience physical exhaustion due to demanding work schedules and early classes, making it difficult to maintain a consistent routine. This *exhausting routine between work and schooling* can affect their energy, concentration, and ability to fulfill both academic and work responsibilities effectively. Maintaining concurrent employment and academic commitments induces continuous physical and cognitive exhaustion, particularly when work schedules encroach on essential rest periods. Under the framework of Role Conflict Theory, these overlapping obligations force students into a perpetual state of resource depletion, as finite time and physical energy are continuously divided between professional and academic demands. Consequently, this persistent dual-role friction moves beyond simple time management, operating as a primary driver of chronic fatigue and academic strain. This pattern revealed that back-to-back shifts and school attendance leave students with minimal opportunity for rest and recovery. The continuous cycle of physical exertion and mental strain can lead to chronic fatigue and academic burnout.

Working students face the *demand of being competent in both work and academics*, as they are expected to meet the responsibilities and expectations of both roles. Managing these simultaneous obligations can lead to physical exhaustion and mental stress, making it challenging to maintain academic performance while fulfilling work responsibilities and protecting their overall well-being. Under the framework of Role Conflict Theory, attempting to fulfill major expectations in both employment and academia creates an inevitable clash over finite personal resources. Because time, physical energy, and cognitive focus are strictly limited, concurrent job duties and coursework continuously force students to make structural trade-offs between professional duties and scholarly success. Consequently, managing these dual commitments becomes a process of continuous resource negotiation, where maintaining performance in one domain routinely threatens stability and focus in the other.

The evidence emphasized that working students feel continuous pressure to perform at a high level in both their jobs and their classes. Striving to satisfy employers while maintaining good grades increases daily stress and leaves them with almost no time to rest. Attempting to fulfill dual obligations in employment and higher education creates continuous structural friction, directly impairing a student's capacity to balance competing responsibilities without sacrificing performance in either role. Despite the challenges of balancing work and school, working students find their experiences to be *a rewarding experience* because of the income they earn and the practical benefits they gain from employment. Applying their Science knowledge in the workplace also allows them to connect classroom learning with real-life experiences, motivating them to continue pursuing both work and academic goals. Applying science lessons in the workplace provides working students with *a rewarding experience*, as it allows them to transform classroom knowledge into practical skills. Through Experiential Learning Theory, students can connect academic concepts with actual work tasks, increasing their motivation and recognizing employment as a valuable opportunity to enhance their learning.

O'Donovan (2018) similarly highlighted that workplace experiences provide opportunities for students to apply and develop knowledge and skills through actual work activities. In this case, the workplace serves as a setting where Science-related knowledge can be applied beyond the classroom, making learning more practical and meaningful. Thus, working while studying can become a rewarding experience when academic knowledge is connected to real-world practice. These insights show that overcoming daily hardships gives students a deep sense of personal achievement. Successfully managing dual roles helps them build crucial real-world skills like resilience, discipline, and efficient time management. Applying academic knowledge directly within professional settings transforms routine employment into a meaningful extension of classroom learning. When students connect scientific principles to real-world tasks, workplace duties actively reinforce educational concepts, turning daily job responsibilities into valuable opportunities for experiential learning.

4.2 Coping Strategies in Managing Work and Academic Challenges

Balancing work and academic responsibilities through *Time Management and Planning Strategies* requires proper time management and advance planning to organize tasks and minimize schedule conflicts. This theme consists of two sub-themes: *Providing Time to Both Work and Academic Requirements and Planning and Scheduling of Various Needed Tasks.* This interpretation of *providing time to both work and academic requirements* is supported by Self-Regulated Learning (SRL) Theory, which highlights the students' ability to organize and control their time and effort in pursuit of their goals. Working students practice self-regulation by dividing their available time between academic requirements and job responsibilities. Liu et al. (2026), further emphasized that effective time management is an important self-regulatory strategy linked to improved learning outcomes. Therefore, managing both school and work responsibilities demonstrates students' ability to regulate their time and tasks. This implied that working students may need to make adjustments to their daily routines to meet both work and academic demands. This highlighted the importance of effective time management in helping them fulfill their responsibilities without neglecting either role.

This perspective on *planning and scheduling of various needed tasks* is reinforced by Self-Regulated Learning (SRL) Theory, which emphasizes that students actively take responsibility for managing their learning, behavior, motivation, and time to accomplish their goals. For working students, self-regulation is essential because they must balance academic responsibilities with the demands of their jobs. Wolters and Brady (2021) highlighted that time management is an important aspect of self-regulation because students need to determine how and when to allocate their time to accomplish academic tasks effectively. Thus, planning ahead, creating schedules, setting priorities, and monitoring task completion reflect the principles of self-regulated learning.

Transparent dialogue between students and their employers or instructors helped establish flexible arrangements during busy academic periods. When supervisors understand student constraints, they can offer adjusted shifts or deadline extensions to ease workload pressure. By actively prioritizing and monitoring their limited time, working students took direct control of their schedules to balance competing job and academic responsibilities. This intentional self-management allowed them to turn potentially overwhelming workloads into achievable tasks while remaining fully committed to their educational goals. Managing both academic and work responsibilities through *intentional focus and strategic time management* involved setting priorities, using time wisely, and staying focused despite competing demands. This theme comprises two sub-themes: *Prioritizing Schooling as the Primary Goa*l and *Utilizing Vacant Time for Academic Requirements*, which illustrated how working students maintained their focus on education while maximizing their free time to accomplish academic tasks.

This perspective on *prioritizing schooling as the primary goa*l highlighted that putting education first helped working students direct their limited time and effort toward finishing their studies. Making school their main goal allowed them to make smart choices and keep pushing forward, even when work and money problems created heavy pressure. This interpretation is supported by Canelas et al. (2021), who found that students with clear academic goals demonstrate greater persistence and achievement. The finding also agreed with Goal-Setting Theory, which explained that clear and meaningful goals direct individuals' efforts and encourage persistence toward desired outcomes. Thus, prioritizing education served not only as a coping strategy but also as a source of motivation that helped working students remain focused on completing their studies despite competing responsibilities.

Adopting intentional boundary-setting strategies allowed working students to safeguard their mental health against overwhelming stress. By setting aside specific blocks of time strictly for rest or leisure, students prevented total burnout from their hectic schedules. This emphasis on *utilizing vacant time for academic requirements* demonstrates how working students maintain their academic progress by using small breaks and vacant periods throughout the day to finish assignments and review lessons. This intentional behavior reflected on Self-Regulated Learning (SRL) Theory, which described how students actively direct their own time and study habits to meet

educational goals. Furthermore, Wolters and Brady (2021) identified time management as a core self-regulatory process that enables learners to organize when and how they completed tasks. Ultimately, using spare moments for schoolwork helped working students stay on top of their academic duties while handling the demands of a job.

Demonstrating flexibility enables working students to adjust their habits quickly whenever unexpected school or job conflicts arise. Instead of relying on a rigid routine, students modified their daily priorities based on immediate deadlines and urgent tasks. This capacity to adjust ensures that sudden increased in workload do not disrupt their overall progress in either area. By prioritizing their schooling and making good use of free periods and breaks, working students made a conscious effort to dedicate their limited time and energy to important academic responsibilities. This intentional choice to manage time and set clear goals functions as a crucial self-regulatory habit that helped them maintain steady educational progress while handling the demands of a job.

Managing both academic and work demands through *building support systems* and open communication was essential for helping working students cope with competing responsibilities. This theme includes two sub-themes: Seeking Support from Peers and Using Proper Communication and Consideration from Superiors, which highlighted the importance of assistance and understanding in managing their responsibilities. This focus on *seeking support from peers* acts as a vital buffering mechanism that mitigates the academic strain caused by severe time and energy constraints. By leveraging collaborative relationships with classmates, working students offset individual resource deficits, enabling them to maintain academic progress despite competing workplace obligations.

Aligned with the Conservation of Resources (COR) Theory, social support functions as an essential resource that buffers individuals against stress during severe depletion. As empirical evidence confirmed (Raufelder et al., 2022), peer support significantly enhances adaptive coping mechanisms and academic performance under pressure. Consequently, collaborative relationships enable working students to offset personal time constraints and sustain their long-term educational obligations. Connecting with fellow classmates provided working students with an accessible network for shared learning and emotional encouragement. Leaning on peers for study materials or advice helped reduce academic pressure and fosters a sense of solidarity throughout their shared challenges.

Using proper communication and consideration from superiors through proactive communication with faculty functions as an adaptive self-advocacy strategy, enabling working students to establish transparency when employment demands clash with academic schedules. Initiating open dialogue allowed students to negotiate reasonable adjustments and secure academic consideration without compromising institutional standards or professional expectations. Consequently, institutional communication served as an operational bridge between faculty and working students, fostering mutual accountability while reducing the risk of academic default.

The Work–School Conflict theoretical framework demonstrated that competing demands escalate into significant friction when employment responsibilities consume finite cognitive and temporal reserves. Empirical research by Headrick and Park (2024) reinforced this view, highlighting how workplace support, particularly open communication from supervisors, served as an essential buffer against role-based stress. Fostering transparent dialogue within both workplace and academic settings thereby functions as a crucial protective mechanism, lowering overall strain while supporting student persistence. Transparent dialogue between students and their employers or instructors helped establish flexible arrangements during busy academic periods. When supervisors understand student constraints, they can offer adjusted shifts or deadline extensions to ease workload pressure. To manage the overlapping demands of work and school, working students relied heavily on interpersonal support and clear communication. Seeking assistance from peers provided necessary academic and emotional help, while open dialogue with employers secured the flexibility required when job schedules conflict with coursework.

Strategic Adaptation to Immediate Demands shown that working students adapt their actions according to the immediate demands of work and school. They recognized their limits, protected their available time and energy, and adjusted their priorities when circumstances changed. This theme has two sub-themes: Practicing Protective Coping and Adapting to Situational Demands. Conservation of Resources (COR) Theory highlighted how

individuals protect essential assets such as temporal bandwidth and mental energy to prevent burnout under heavy demands. Rather than overextending themselves, working students systematically evaluated their personal capacities and allocated remaining effort toward high-priority tasks. As Putwain and Nicholson (2026) established, utilizing such protective coping strategies allowed students to safeguard their well-being while fulfilling both scholastic and professional obligations.

Practicing protective coping by adopting intentional boundary-setting strategies allowed working students to safeguard their mental health against overwhelming stress. By setting aside specific blocks of time strictly for rest or leisure, students prevented total burnout from their hectic schedules. *Adapting to situational demands* allowed working students to mitigate dual-role pressure, consistent with the concept of coping flexibility, by dynamically shifting their focus between academic and professional priorities according to immediate situational demands. This adaptability enabled them to respond effectively to changing circumstances while managing both roles. Preiser et al. (2026) emphasized the importance of selecting appropriate coping strategies that align with different situations. Demonstrating flexibility enabled working students to adjust their habits quickly whenever unexpected school or job conflicts arise. Instead of relying on a rigid routine, students modified their daily priorities based on immediate deadlines and urgent tasks. This capacity to adjust ensured that sudden increases in workload do not disrupt their overall progress in either area.

Strengthening focus through positive inner motivations helped working students manage their limited resources and adjusted their priorities according to the urgency of their academic and work responsibilities. These adaptive strategies helped them minimize stress, maintain balance, and fulfill both roles despite changing demands. Working students remain committed to their studies despite the physical and mental demands of work. Their motivation is strengthened by their willingness to sacrifice time and energy for academic responsibilities and by the practical financial benefits they received from working. This theme has two sub-themes: Positive Conditioning Through Sacrifices and Financial Reward as a Support.

The *Positive Conditioning Through Sacrifices* emphasized that the personal sacrifices required to balance academic and work responsibilities cultivate resilience and strengthen long-term perseverance among working students as they navigate ongoing academic and professional demands. This is attributed to their determination to fulfill their academic responsibilities despite the tiredness and pressure brought by their work. Since they are willing to sacrifice their time and energy to complete their school requirements, they developed perseverance and a stronger commitment to their studies. This finding is consistent with McAvoy and Thacker (2021), who applied Goode's Role Strain Theory in examining how individuals manage competing responsibilities across different roles. It also supports Role Strain Theory, as working students experienced pressure from fulfilling both their work and student roles, yet these challenges encouraged them to adjust, persevere, and continue meeting their academic responsibilities.

Reframing personal sacrifices as necessary steps toward future success helped students stay motivated despite daily hardships. When individuals view temporary discomforts as investments in their personal growth, their determination to finish their degree strengthens implication. Having a source of income allowed working students to become more financially independent, demonstrating *financial reward as a support*. Their earnings helped them provide for their daily needs and motivate them to persevere despite the challenges of working while studying. This is supported by the Expectancy-Value Theory, which explained that individuals are more likely to engage in an activity when they recognize its value and expected benefits. Further supporting this perspective, Gneezy et al. (2019) emphasized that financial incentives can influence individuals' effort when rewards are perceived as valuable and relevant to their goals. Thus, the financial rewards received from work served not only as compensation but also as practical support that enables working students to meet their daily expenses while continuing their education.

Receiving an income provided working students with the essential resources needed to pay for tuition, school supplies, and basic living expenses. Having a steady source of income reduces financial worries, allowing students

to focus more on their studies. Ultimately, financial independence served as a practical foundation that supported their continued education. Earning money gave working students a strong practical reason to keep balancing their jobs and studies. The income they earn directly covered their daily expenses and built a financial cushion for times when money is tight. Ultimately, these financial rewards boosted their motivation and made the daily struggle of working while in school worth the effort.

5. Conclusions

The findings highlight the complex reality of working Science Major students at CBSUA-Pasacao, who navigate significant structural barriers caused by the dual demands of employment and rigorous academic requirements. While non-negotiable lab hours and rigid work schedules strain their focus and physical health, students maintain academic continuity through active self-regulation, time management, and protective boundary-setting. Key support systems, such as clear communication with faculty and peer collaboration, serve as essential buffers against academic burnout, while financial necessity acts as a driving force that builds resilience and transforms daily strain into a commitment toward long-term socio-economic mobility.

Recommendations - In light of the findings and conclusions of this study, the following recommendations are put forward:

For School Administration and Campus Leadership (Dean, Faculty, and Student Services:

- **Implement Student Support Programs for CBSUA Pasacao:** As visualized in the Conceptual Paradigm (Input-Process-Output model), the insights from this study should be translated into a tailored support program. This includes institutionalized mental health services and counselors who are empathetic to the unique challenges of work-study balance, especially in high-stakes fields like science.

- **Embrace Policy Flexibility for Inclusive Education:** Traditional university policies often assume a "traditional" non-working student. Faculty are encouraged to integrate "crafted activity sheets" (as proposed in the theoretical model) or similar productivity tools to enhance student welfare. School administrators should also consider concrete institutional changes like recorded lectures, hybrid laboratory options, or flexible field work timelines to accommodate the "new normal" of student employment.

- **Establish Stronger Student Services and Institutional Advocacy:** Building respectful, transparent relationships between instructors and students is crucial. This can be facilitated by setting up clear guidelines for "open communication" and creating a safe institutional space where working students can reveal their status without fear of stigma or penalization regarding scholarships. Additionally, integrating financial literacy and career-relevant job options within the university system could reduce student reliance on inflexible, low-wage labor.

For Parents and Families:

- **Acknowledge the Invisible Struggle:** Recognize that your children are carrying an immensely heavy mental and physical load. Your support, whether it is emotional, financial, or practical (like help with a task or a meal), is not just a benefit; it is a critical driver of their resilience and motivation. Being mindful of their limited time and high pressure is the first step in providing better support and decreasing the probability of burnout.

For Student-Workers (especially in the Sciences):

- **Recognize and Utilize Your Practical Learning:** While the journey is difficult, focus on the "positive outcomes." Your ability to apply scientific knowledge and develop problem-solving skills in the real world is a valuable asset. The "tapestry of struggles and triumphs" is also a journey of deep personal

growth. This perspective served as a motivational tool to enhance your experiential learning.

For Future Researchers:

- **Build a Referral System for In-Depth Studies:** This thesis should serve as a practical reference and data point for future researchers. We recommended a "referral purpose," encouraging in-depth, mixed-methods, or longitudinal studies that track how the strategies and support systems of working science students evolve, thereby creating a stronger evidence-based path forward for local university policy improvement.

6. References

Allen, T. D., Cho, E., & Meier, L. L. (2021). Boundary management and work-nonwork balance while working from home. Applied Psychology, 70(1), 60–84.

Canelas, D. A., Hill, J. L., & Novicki, A. (2021). Academic goal setting and performance: Evidence from an undergraduate STEM setting. Journal of College Student Retention: Research, Theory & Practice, 23(3), 512–534. https://doi.org/10.1177/1521025119858273

Carnevale, A. P., & Smith, N. (2018). Balancing work and learning: Implications for low-income students. Georgetown University Center on Education and the Workforce.

Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches (4th ed.). SAGE Publications.

Folkman, S. (2017). Stress, coping, and adaptation. Springer Publishing.

Gneezy, U., List, J. A., Livingston, J. A., Sadoff, S., Xu, X., & Zhang, Y. (2019). Measuring success in education: The role of effort on the test itself. American Economic Review: Insights, 1(3), 291–308. https://doi.org/10.1257/aeri.20170003

Headrick, L., & Park, Y. A. (2024). How do working students fare? A person-centric approach to understanding patterns of work–school conflict and facilitation. Applied Psychology, 73(2), 648–674. https://doi.org/10.1111/apps.12484

Hoferichter, F., Kulakow, S., & Raufelder, D. (2022). How teacher and classmate support relate to students' stress and academic achievement. Frontiers in Psychology, 13, Article 992497. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.992497

Liu, Y., Zhang, X., & Wang, L. (2026). Self-regulated learning strategies and academic achievement in higher education: The mediating role of time management. Educational Psychology, 46(1), 45–62. https://doi.org/10.1080/01443410.2025.2284910

McAvoy, J. P., Jr., & Thacker, R. S. (2021). Role strain: A duo-ethnography of fathers in online doctoral education in the United States. Studies in Graduate and Postdoctoral Education, 12(2), 221–237. https://doi.org/10.1108/SGPE-08-2020-0058

O'Donovan, D. (2018). Bilateral benefits: Student experiences of work-based learning during work placement. Industry and Higher Education, 32(2), 119–128. https://doi.org/10.1177/0950422218761273

Preiser, B., Bradley, L. E., & Papa, A. (2026). Introducing and evaluating a performance-based approach to coping flexibility: Assessing repertoire breadth and situation-strategy fit. Anxiety, Stress, & Coping, 39(1), 118–130. https://doi.org/10.1080/10615806.2025.2378912

Putwain, D. W., & Nicholson, L. (2026). Personal resource gains: Effective coping builds academic buoyancy, and academic buoyancy builds achievement. British Journal of Educational Psychology, 96(1), 112–129. https://doi.org/10.1111/bjep.12680

Van Manen, M. (2016). Researching lived experience: Human science for an action sensitive pedagogy (2nd ed.). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315421056

Van Manen, M. (2021). Phenomenology of practice: Meaning-giving methods in phenomenological research and writing (2nd ed.). Routledge.

Wolters, C. A., & Brady, A. C. (2021). College students' time management: A self-regulated learning perspective. Educational Psychology Review, 33(4), 1319–1351. https://doi.org/10.1007/s10648-020-09519-z

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 115-127

Lokal na wika sa digital na panahon: Isang comparative digital ethnography sa Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa pagbuo ng identidad ng kabataan

Niego, Suzette S. ✉
Samar National School, Philippines (suzette.niego@deped.gov.ph)
Deramas, Marjorie Ann
Felomino D. Deramas Integrated School, Philippines (marjorieannderamas11@gmail.com)
Marbella, Felisa D.
Sorsogon State University, Philippines (felisa.marbella@sorsu.edu.ph)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 5 September 2026 **Revised**: 22 October 2026 **Accepted**: 24 October 2026
Available Online: 25 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26439

Abstrak

Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa masusing pagsusuri sa papel ng lokal na wika sa digital na komunikasyon ng kabataan bilang mahalagang salik sa pagbuo at pagpapahayag ng identidad. Sa harap ng mabilis na pagbabago ng midya at teknolohiya, mahalagang maunawaan kung paanong ang mga kabataan ay gumagamit ng kanilang lokal na wika hindi lamang bilang daluyan ng impormasyon kundi bilang kasangkapan ng kultural na representasyon at pakikipag-ugnayan. Sinuri ng pananaliksik ang paggamit ng lokal na wika sa digital na komunikasyon ng kabataan at ang papel nito sa pagbuo at pagpapahayag ng identidad. Partikular nitong inihambing ang mga praktikang pangwika ng mga kabataang gumagamit ng Waray at ng lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon. Gumamit ang pag-aaral ng kwalitatibong Comparative Digital Ethnographic Research Design. Ang mga pangunahing instrumento ay Semi-Structured In-Depth Interview Guide, Digital Ethnographic Observation Checklist, at Digital Artifact Analysis Matrix. Sa pagsusuri ng datos, ginamit ang coding, thematic analysis, at paghahambing ng mga temang lumitaw mula sa dalawang pangkat. Batay sa modelong pagsusuri, lumitaw na ginagamit ng kabataan ang lokal na wika hindi lamang bilang kasangkapan sa pakikipagkomunikasyon kundi bilang paraan ng pagpapahayag ng pagiging kabilang, pagiging malapit sa kapuwa, at pagkakakilanlang pangkultura. Natukoy rin ang mga praktikang gaya ng code-switching, code-mixing, paggamit ng lokal na slang, malikhaing baybay, at pagsasanib ng tekstuwal at biswal na elemento. Lumitaw ding mahalaga ang konteksto at audience sa pagpili ng wika. Bagaman may pagkakatulad ang Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa paggamit bilang marker ng lokal na identidad at pakikipagkapuwa, may pagkakaiba sa konteksto at paraan ng paggamit. Ipinahihiwatig ng pag-aaral na ang digital na espasyo ay hindi lamang lugar ng impluwensiya ng dominanteng wika kundi maaari ring maging daluyan ng pagpapanatili at malikhaing pagbabago ng lokal na wika.

Mga Susing Salita: lokal na wika, Waray, Bikol Sorsogon, digital ethnography, kabataan, identidad, digital na komunikasyon

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

Lokal na wika sa digital na panahon: Isang comparative digital ethnography sa Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa pagbuo ng identidad ng kabataan

1. Introduksiyon

Ang wika ay higit pa sa isang sistema ng mga salita at tuntunin na ginagamit upang maipahayag ang isang mensahe. Nakaugnay ito sa paraan ng pag-unawa ng tao sa kaniyang sarili, sa kaniyang kapuwa, at sa kaniyang kinabibilangang komunidad. Sa pamamagitan ng wika, naipapasa ang kaalaman, karanasan, pagpapahalaga, at mga alaala ng isang pamayanan. Sa ganitong pananaw, ang wika ay nagsisilbing sisidlan ng kolektibong karanasan at mahalagang sangkap ng pagkakakilanlan. Binigyang-diin ng UNESCO na ang mga wika ay hindi lamang kasangkapan sa komunikasyon at paghahatid ng kaalaman kundi mga tagapagdala rin ng historikal at panlipunang karanasan at mga mahalagang salik sa sariling pagkakakilanlan ng mga tao.

Ang ugnayan ng wika at identidad ay hindi rin maitututuring na tuwiran at nakapirmi. Sa sosyokultural na pananaw nina Bucholtz at Hall (2005), ang identidad ay nalilikha at naipapakita sa pamamagitan ng lingguwistiko at iba pang semiotikong gawain sa aktuwal na interaksiyon. Ibig sabihin, ang paraan ng pagpili ng salita, estilo ng pagsasalita o pagsulat, at uri ng wikang ginagamit ng isang tao ay maaaring magbigay ng pahiwatig tungkol sa kaniyang pagkakakilanlan at sa kaniyang relasyon sa iba. Kaugnay nito, ipinakikita ni Eckert (2012) na ang baryasyon sa wika ay hindi lamang sumasalamin sa mga umiiral na panlipunang kategorya; nakatutulong din ito sa paglikha ng panlipunang kahulugan. Dahil dito, ang paggamit ng isang lokal na wika ay maaaring magsilbing paraan ng pagpoposisyon ng sarili, pagpapakita ng pagkakabilang, at pagbuo ng partikular na imahe sa loob ng isang komunidad.

Sa paglawak ng paggamit ng *internet* at *social media*, nagbago ang mga lugar at pagkakataon kung saan isinasagawa ang pang-araw-araw na pakikipagkomunikasyon. Ang pakikipag-ugnayan na dati ay higit na nagaganap sa tahanan, paaralan, pamilihan, at iba pang pisikal na espasyo ay lumalawak na ngayon sa *Facebook, Messenger, TikTok, Instagram,* at iba pang *online platforms*. Sa mga espasyong ito, ang tao ay hindi lamang tumatanggap ng impormasyon kundi gumagawa rin ng sariling nilalaman, nakikipag-ugnayan sa iba, at naglalahad ng mga bahagi ng kaniyang sarili sa isang partikular na audience. Ayon kina Seargeant at Tagg (2014), ang wika sa social media ay may mahalagang kaugnayan sa paraan ng pakikipag-ugnayan ng mga tao, pagbuo ng komunidad, at presentasyon ng sarili. Sa gayon, ang digital na komunikasyon ay maaaring ituring na isang mahalagang larangan ng pagsusuri sa kasalukuyang ugnayan ng wika, kultura, at identidad.

Lalong nagiging mahalaga ang usaping ito sa mga pamayanang multilingguwal gaya ng Pilipinas. Sa pang-araw-araw na komunikasyon ng maraming Pilipino, hindi lamang isang wika ang ginagamit. Maaaring magpalitan o magsanib ang lokal na wika, Filipino, at Ingles depende sa kausap, layunin, paksa, at sitwasyon. Sa pag-aaral ni Androutsopoulos (2015), inilalarawan ang ganitong kalagayan bilang *networked multilingualism*, kung saan ang pagpili ng wika sa digital na espasyo ay naaapektuhan ng digital technology, lawak ng social network, genre ng pakikipagkomunikasyon, at inaasahang *audience*. Ipinakikita rin ng pag-aaral na ang mga praktikang multilingguwal online ay maaaring magkakaiba ayon sa uri ng post at layunin ng interaksiyon.

Hindi rin simpleng usapin ng “wika laban sa wika” ang ganitong paghahalo. Sa halip, maaari itong tingnan bilang paggamit ng kabataan sa iba’t ibang *linguistic at semiotic resources* upang maipahayag ang sarili at makalikha ng kahulugan. Sa isang ethnographic case study tungkol sa digital translanguaging ng kabataan, ipinakita na maaaring gamitin ang buong linguistic repertoire ng isang tao kasama ang iba pang semiotikong resources upang maisabuhay ang relasyon at identidad sa digital space. Sa mga pag-aaral tungkol sa social media, lumilitaw din na ang multilingual identity ay nabubuo sa patuloy na pakikipag-ugnayan sa iba’t ibang audience at sa pag-aangkop sa *affordances* ng bawat *platform*.

Sa konteksto ng kabataan, higit na kapansin-pansin ang prosesong ito sapagkat malaking bahagi ng kanilang pakikipag-ugnayan ay nakaugnay sa digital culture. Ang kanilang paggamit ng wika ay hindi na lamang nasusukat sa pormal na pagsasalita at pagsulat. Kasama rito ang *captions, comments, memes, reaction messages, hashtags, short-form videos*, at iba pang anyo ng digital expression. Sa isang pag-aaral sa Cebuano youth, halimbawa, natuklasan na ginagamit ng mga kabataan ang Cebuano sa mga kaswal na digital interaction upang mapanatili ang *cultural identity* at mapalakas ang *social connection*, habang ginagamit naman ang paghahalo ng Cebuano at English sa ilang kontekstong may kinalaman sa humor at social bonding (Escarda et al., 2024).

May katulad ding obserbasyon sa isang mas bagong pag-aaral tungkol sa *multilingual practices* ng mga Cebuano students sa Facebook. Natukoy na ang language choice ay maaaring magbago batay sa communicative function ng post; ginagamit ang Cebuano, Filipino, English, o *code-switching* sa magkakaibang layunin tulad ng pagbibiro, direktang pagtawag sa kausap, pagpapahayag ng damdamin, at pagpapanatili ng ugnayang panlipunan (Mollejon, 2025). Ipinahihiwatig ng mga ganitong pag-aaral na ang digital language practices ng mga kabataan ay may panlipunang kahulugan at hindi lamang usapin ng kaginhawahan o bilis ng komunikasyon.

Mahalagang ilagay sa ganitong talakayan ang kalagayan ng mga lokal na wika sa Pilipinas. Sa isang banda, kinikilala ang kahalagahan ng mga wikang katutubo at rehiyonal sa kultura at identidad; sa kabilang banda, nahaharap ang mga ito sa mga pagbabago dulot ng urbanisasyon, edukasyon, migrasyon, mass media, at *digital communication.* Binibigyang-diin ng UNESCO na ang pagkakaroon ng mga wika sa cyberspace ay mahalaga sa pantay na pakikilahok sa digital na daigdig at sa pagpapanatili ng *linguistic diversity*. Sa kasalukuyang panahon, lalo pang tumitindi ang usapin dahil ang malaking bahagi ng impormasyong digital, mga teknolohiyang pangwika, at mga online service ay higit na nakasentro sa mga wikang may malawak na *digital representation*.

Sa ganitong kalagayan, nagiging mahalagang tanong kung saan inilalagay ng kabataan ang kanilang lokal na wika sa loob ng digital na espasyo. Mananatili ba itong gamit na pang-araw-araw, o unti-unti itong lilimitahan sa tahanan at lokal na pakikipag-usap? Magbabago ba ang anyo nito upang umangkop sa mga katangian ng social media? O maaari kayang gamitin mismo ang digital platforms bilang bagong larangan ng pagpapanatili at pagpapalakas ng lokal na wika? Ang ganitong mga tanong ay mahalaga sapagkat ang digital environment ay hindi lamang lugar kung saan maaaring maimpluwensiyahan ang wika; maaari rin itong maging lugar kung saan nalilikha ang panibagong anyo ng paggamit at pagpapahalaga rito. Sa isang kamakailang pandaigdigang inisyatiba, inilunsad ng UNESCO ang *Global Roadmap on Multilingualism in the Digital Era* upang tugunan ang hindi pantay na representasyon ng mga wika sa digital spaces at upang palakasin ang digital presence ng mga wikang mababa ang resources.

Lalong nagiging makabuluhan ang usaping ito kung ang pagtutuunan ay ang Waray at ang mga lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon. Ang Waray ay mahalagang wikang panrehiyon sa Silangang Visayas at may malalim na pagkakaugnay sa kasaysayan at kulturang Samarnon at Leytenhon. Sa pagsusuri ni Nibalvos (2018), makikita na ang usapin ng “Waray” bilang katawagan sa mga tao, wika, at panitikan ng Samarnon at Leytenhon ay may kaugnayan mismo sa tanong ng identidad. Ipinakikita rin ng pag-aaral ang patuloy na pagbabago at muling pagpapalaganap ng panitikang Waray sa iba’t ibang daluyan.

Sa kabilang banda, hindi rin iisang homogenous na baryedad ang Bikol na ginagamit sa Sorsogon. Ipinakita ni Cunanan (2015) na maraming baryedad ng Bikol ang ginagamit sa iba’t ibang bahagi ng lalawigan at na may mga pagkakatulad at pagkakaiba ang mga ito batay sa bokabularyo, ponolohiya, at iba pang katangiang pangwika. Mahalaga ang puntong ito sa kasalukuyang pag-aaral sapagkat ang katawagang “Bikol Sorsogon” ay hindi dapat ituring bilang ganap na iisang anyo ng wika na walang panloob na baryasyon. Sa halip, may mga lokal na anyo at pagkakaibang nakaugat sa partikular na komunidad.

Mahalaga ring tandaan na ang wika at identidad ay patuloy na nabubuo sa aktuwal na gawain ng mga tagapagsalita. Sa ganitong pananaw, hindi sapat na alamin lamang kung gaano karaming salita sa Waray o Bikol ang ginagamit ng kabataan online. Higit na mahalagang siyasatin kung kailan, kanino, bakit, at sa anong paraan nila ginagamit ang lokal na wika at kung ano ang kahulugang iniuugnay nila rito. Ang paggamit ng isang lokal na

ekspresyon sa isang pribadong usapan, halimbawa, ay maaaring may ibang kahulugan kaysa paggamit nito sa isang pampublikong post o video. Gaya ng ipinakita sa mga pag-aaral hinggil sa wika at identidad, ang kahulugan ng linguistic forms ay nakasalalay sa konteksto, estilo, interaksiyon, at panlipunang kahulugan na iniuugnay ng komunidad sa mga ito (Bucholtz & Hall, 2005; Eckert, 2012).

Sa ganitong punto pumapasok ang digital ethnography bilang angkop na lapit sa pagsusuri. Ang digital ethnography ay nagbibigay-daan upang pag-aralan ang mga digital practices hindi bilang hiwa-hiwalay na teksto kundi bilang bahagi ng aktuwal na karanasan, relasyon, gawi, at konteksto ng mga tao. Ayon kina Pink et al. (2016), ang digital ethnography ay maaaring gamitin upang maunawaan ang mga lived experiences, practices, relationships, at paggamit ng digital resources sa isang kontekstwalisadong paraan. Samantala, ipinakita ni Androutsopoulos (2015) na maaaring pagsamahin sa online ethnography ang sistematikong pagmamasid sa online activities, pangangalap at pagsusuri ng screen data, at direktang pakikipag-ugnayan sa mga user.

Sa ilang pag-aaral, ipinakikita ring produktibo ang ganitong lapit sa pagsusuri ng identidad ng kabataan sa social media. Halimbawa, ang pag-aaral sa mga multilingual teenager sa digital spaces ay gumamit ng ethnographic design upang suriin kung paano ginagamit ang iba't ibang wika at multimodal resources sa mga platform gaya ng Instagram, TikTok, at WhatsApp. Samantala, ang pag-aaral ni Georgakopoulou (2017) ay nagpakitang ang mga social media post at "small stories" ay maaaring suriin bilang mga praktika ng identity presentation at self-curation na nakaugnay sa affordances ng platform at sa pagpili ng audience.

Gayunman, sa kabila ng lumalawak na literatura tungkol sa digital language practices, multilingualism, at identity, nananatiling mahalagang siyasatin ang mga lokal na konteksto ng Pilipinas, lalo na ang mga rehiyonal na wikang hindi kasinglawak ng Filipino at English ang representasyon sa digital research. May mga pag-aaral na tumatalakay sa Cebuano youth at sa pangkalahatang multilingual practices ng mga Pilipino online, ngunit mas kaunti ang pananaliksik na nakatuon mismo sa paghahambing ng Waray at isang lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon bilang mga wikang ginagamit ng kabataan sa pagbuo at pagpapahayag ng identidad sa digital na espasyo. Ang kakulangang ito ay higit na makabuluhan sa isang panahong mabilis na lumalawak ang online communication at patuloy na nagbabago ang mga anyo ng paggamit ng lokal na wika.

Ang pangangailangang ito ay sinusuportahan ng mga obserbasyon sa mismong kalagayan ng Waray. Sa isang lokal na pag-aaral tungkol sa paggamit ng Waray-Waray ng mga batang tagapagsalita, lumitaw na nananatili ang kahalagahan nito bilang simbolo ng identity at heritage ngunit may mga sitwasyong mas nangingibabaw ang English sa akademiko at digital na konteksto. Samantala, ipinakita rin sa isang pag-aaral tungkol sa *English lexicon* sa usapan ng mga batang Waray na ang paghahalo ng mga wika ay isang natural na katangian ng isang multilingguwal na lipunan tulad ng Pilipinas. Ang mga ganitong obserbasyon ay nagpapahiwatig na ang lokal na wika ay hindi basta nawawala o nananatiling hindi nagbabago; sa halip, patuloy itong nakikipag-ugnayan sa iba pang mga wika at sa mga bagong espasyong panlipunan.

Sa kaso naman ng Bikol, may mahabang kasaysayan ang pagkakaugnay ng wika at identidad. Ipinakita ni Barbaza (2014) na ang wikang Bikol ay naging mahalagang lunan ng pagkakakilanlang Bikolnon sa pamamagitan ng panitikan at mga gawaing intelektuwal. Ang wika ay nagsilbing bahagi ng pag-oorganisa ng sarili at ng komunidad at naging larangan ng pagtalakay kung ano ang bumubuo sa "Bikol." Dahil dito, makabuluhang alamin kung paano nagpapatuloy ang ganitong ugnayan ng wika at identidad sa isang bagong espasyong panlipunan—ang digital na kapaligiran—kung saan ang lokal na identidad ay maaaring maipakita kasabay ng mas malawak na pambansa at pandaigdigang impluwensiya.

Samakatuwid, ang kasalukuyang pag-aaral ay nakatuon sa pag-unawa sa lokal na wika bilang buhay na praktikang panlipunan sa digital na panahon. Hindi nito itinuturing ang Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon bilang simpleng mga sistemang lingguwistiko na kailangang ilista o ihambing ayon sa bokabularyo lamang. Sa halip, tinitingnan ang mga ito bilang mga mapagkukunang ginagamit ng kabataan upang makipag-ugnayan, makibahagi, magpahayag ng damdamin, magpakita ng lokal na pinagmulan, at makalikha ng pakiramdam ng pagkakabilang. Sa perspektibong ito, nagiging mahalaga ang konteksto ng interaksiyon at ang

panlipunang kahulugan ng mismong pagpili ng wika.

Sa kabuuan, mahalaga ang pag-aaral sapagkat inililipat nito ang pagtalakay sa lokal na wika mula sa tradisyonal na usapin ng pagpapanatili tungo sa tanong kung paano ito aktuwal na nabubuhay, nagbabago, at nagkakaroon ng panibagong kahulugan sa digital na mundo. Sa harap ng lumalawak na impluwensiya ng Filipino, English, global media, at digital technologies, mahalagang pakinggan kung paano mismo ginagamit at binibigyang-kahulugan ng kabataan ang kanilang lokal na wika. Sa pamamagitan ng paghahambing sa Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon, inaasahang makapagbibigay ang pag-aaral ng mas malapit at kontekstuwal na pagtingin sa ugnayan ng wika, kabataan, digital na komunikasyon, at lokal na identidad.

Layunin - Sa kontekstong ito isinagawa ang pag-aaral na pinamagatang "Lokal na Wika sa Digital na Panahon: Isang Comparative Digital Ethnography sa Waray at Lokal na Baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa Pagbuo ng Identidad ng Kabataan." Layunin nitong siyasatin kung paano ginagamit ng kabataan ang Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa digital na komunikasyon; tukuyin ang mga praktikang pangwika na lumilitaw sa kanilang online interaction; unawain kung paano nagiging bahagi ang lokal na wika ng pagbuo at pagpapahayag ng identidad; tuklasin ang mga kahulugan, pananaw, at saloobin ng kabataan hinggil sa paggamit ng lokal na wika sa digital na panahon; at ihambing ang mga pagkakatulad at pagkakaiba ng dalawang pangkat.

Sinikap ng pag-aaral na ito na masagot ang mga sumusunod na katanungan: 1) malaman kung paano ginagamit ng kabataan ang wikang Waray at ang lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa kanilang digital na komunikasyon 2) matukoy ang praktikang pangwika na makikita sa kanilang digital na pakikipag-ugnayan; 3) mailarawan kung paano ginagamit ang lokal na wika sa pagbuo at pagpapahayag ng identidad ng Kabataan 4) matukoy ang mga kahulugan, pananaw, at saloobin ng kabataan hinggil sa paggamit ng lokal na wika sa digital na panahon; 5) matalakay ang mga pagkakatulad at pagkakaiba ng Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon pagdating sa paggamit ng wika at pagbuo ng identidad ng Kabataan.

2. Metodolohiya

Gumamit ang pag-aaral ng qualitative Comparative Digital Ethnography. Pinili ang disenyong ito upang maunawaan ang aktuwal na praktikang pangwika ng kabataan sa digital na espasyo at ang mga kahulugang kanilang iniuugnay sa paggamit ng lokal na wika. Ang pagiging comparative ng pag-aaral ay nakabatay sa pagsusuri ng dalawang pangkat: mga kabataang gumagamit ng Waray at mga kabataang gumagamit ng lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon. Sa pamamagitan ng mga nakalap na mga datos, gamit ang disenyong ito, lubos na naisakatuparan ang pag-aaral sa pagsipat sa makabagong paggamit ng wika ng mga kabataan na sumasalamin sa kani-kanilang identidad. Ang mga kalahok ay binubuo ng mga kabataang aktibong gumagamit ng digital platforms at may sapat na kakayahang gumamit ng Waray o lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon. Pinili ang mga kalahok batay sa pamantayang itinakda ng mananaliksik upang matiyak na mayroon silang aktuwal na karanasan sa paggamit ng lokal na wika sa digital na komunikasyon. Ginamit ang purposive sampling upang mapadali ang pagtukoy sa mga magiging bahagi ng pananaliksik ayon na rin sa mga pamantayang papabor sa mananaliksik at sa mga magiging kalahok.

Ang mga instrumento sa pag-aaral na ito ay may tatlong pangunahing researcher-made instruments ang ginamit at dumaan ang mga ito sa balidasyon: (1) Semi-Structured In-Depth Interview Guide; gabay na binubuo ng mga bukas na tanong, pangunahing tema, at follow-up prompts upang makuha ang karanasan, pananaw, at kahulugan ng paggamit ng lokal na wika. Isinailalim ito sa pilot testing at pagsusuri ng mga kasamahan upang matiyak ang kalinawan at maayos na daloy ng mga tanong (Kallio et al., 2016). (2) Digital Ethnographic Observation Checklist; checklist para sistematikong itala ang digital language practices sa iba't ibang platform, kabilang ang visibility, genre ng post, linguistic at interactional features, at timestamp. Pinatibay ang consistency sa pamamagitan ng inter-rater checks at malinaw na operational definitions para sa mga observer (Zenk et al., 2007; Cole, 2024). (3) Digital Artifact Analysis Matrix; structured template para suriin ang piling posts, captions, comments, memes, at videos ayon sa linguistic content, pragmatic function, multimodality, at audience targeting;

may space para sa researcher memo. In-validate ito sa pamamagitan ng triangulation ng artifact interpretations sa interview excerpts at observation logs, at sinubukan din sa sample re-coding para tiyakin ang pagkakapareho ng interpretasyon (Carter et al., 2014; Bingham, 2023).

Para sa pangkalahatang balidasyon at etika, lahat ng instrumento ay dumaan sa pilot testing, peer review, at iterative revision; dokumentado ang audit trail at isinagawa ang mga etikal na hakbang tulad ng informed consent, anonymization, at pahintulot para sa artifacts. Isinagawa ang pangangalap ng datos sa pamamagitan ng *digital observation* at sistematikong paglikom ng mga pampublikong *digital artifacts* (mga post, komento, screenshot) na may dokumentasyon ng petsa at lokasyon, kasabay ng malalimang panayam na inirekord, in-transcribe nang tumpak, at isinailalim sa *member checking*. Sinunod ang mga etikal na hakbang sa pamamagitan ng pagpapaliwanag sa layunin ng pag-aaral, pagkuha ng pahintulot, at pagprotekta sa identidad ng mga kalahok gamit ang *anonymization*. Sa pagsusuri ng datos, ginamit ang *open* at *focused coding*, pagbuo ng mga *memo*, at *thematic analysis* upang matukoy ang mga pangunahing tema, habang isinagawa ang *cross-case comparison* upang ihambing ang mga pagkakatulad, pagkakaiba, at impluwensya ng konteksto sa pagitan ng Waray at Bikol Sorsogon. Pinatibay ang buong interpretasyon sa pamamagitan ng *triangulation* ng datos mula sa panayam, obserbasyon, at *artifact analysis*, kasama ang *peer debriefing* at paulit-ulit na pagrerepisa ng mga kategorya.

3. Natuklasan

Batay sa thematic analysis, lumitaw na ang lokal na wika ay ginagamit ng kabataan sa iba't ibang uri ng digital interaction. Hindi limitado ang paggamit nito sa simpleng pagbibigay ng impormasyon. Ginagamit din ito sa pakikipagkaibigan, pagbibiro, pagpapahayag ng emosyon, pagbabahagi ng karanasan, at pakikipag-ugnayan sa mga taong may kaparehong lokal na pinagmulan. Ipinahihiwatig nito na ang pagpili ng lokal na wika ay hindi random; may kaugnayan ito sa relasyon, konteksto, layunin, at audience ng komunikasyon. Sa mas impormal at personal na pakikipag-ugnayan, mas natural ang lokal na wika dahil nakatutulong ito sa pagpapahayag ng pagiging malapit, pagkakakilanlan, at pakikipagkapuwa. Naaapektuhan din ito ng pormalidad, inaasahang reaksyon ng audience, at gamit ng komunikasyon, kabilang ang code-switching at multimodal na elemento (Androutsopoulos, 2014; Escarda et al., 2024).

3.1 Suliranin 1: Paggamit ng Waray at Lokal na Baryedad ng Bikol sa Sorsogon sa Digital na Komunikasyon

Talahanayan 1
Mga Pangunahing Tema sa Paggamit ng Lokal na Wika sa Digital na Komunikasyon

Pangunahing Tema	Paglalarawan
Lokal na wika bilang wikang pang-araw-araw	Ginagamit sa chat, comments, captions, at informal interaction
Lokal na wika bilang wika ng intimacy	Mas pinipili sa malalapit na kaibigan at kakilala
Lokal na wika bilang wika ng ekspresyon	Ginagamit sa pagbibiro, emosyon, at personal na saloobin
Lokal na wika bilang wikang pangkomunidad	Ginagamit kapag nais makipag-ugnayan sa kapwa lokal
Pagpili ng wika batay sa audience	Nagbabago ang gamit na wika depende sa target na mambabasa

Makikita rin na ang digital na espasyo ay maaaring magsilbing extension ng lokal na komunidad, kung saan patuloy na ginagamit at pinananatili ang lokal na wika bilang tanda ng identidad at ugnayang panlipunan. Ang platform affordances at audience ay humuhubog sa pagpili ng wika, habang aktibong ginagamit ng kabataan ang iba't ibang register at code sa pagpapahayag ng identidad (Androutsopoulos, 2006, 2014).

3.2 Suliranin 2: Mga Praktikang Pangwika sa Digital na Pakikipag-ugnayan

Sa pagsusuri ng observation records at digital artifacts, lumitaw ang iba't ibang anyo ng digital language practices. Kabilang dito ang code-switching, code-mixing, paggamit ng lokal na slang, malikhaing baybay, pagpapaikli, at paggamit ng multimodal elements gaya ng emoji, meme, larawan, at hashtags.

Talahanayan 2

Mga Praktikang Pangwika na Lumitaw sa Digital na Datos

Praktikang Pangwika	Paglalarawan	Posibleng Gamit
Code-switching	Paglipat mula lokal na wika tungo sa Filipino/English	Audience, emphasis, convenience
Code-mixing	Paghahalo ng wika sa iisang pahayag	Natural na conversational style
Lokal na slang	Paggamit ng lokal na kabataan expressions	Humor at group identity
Malikhaing baybay	Di-pamantayang digital spelling	Bilis, estilo, expression
Pinaikling anyo	Abbreviation at clipped forms	Efficiency
Multimodal language	Pagsasanib ng salita, emoji, meme, larawan	Emotional/social meaning

Mahalagang makita ang mga praktikang ito hindi agad bilang “maling paggamit” ng wika kundi bilang mga anyo ng pag-aangkop sa digital na komunikasyon; ang mabilis at impormal na katangian ng social media ay lumilikha ng espasyo para sa malikhaing paggamit ng wika at para sa eksperimento sa anyo at kahulugan. Sa kontekstong ito, ang pagpili ng register—mula sa buong Filipino o Ingles hanggang sa lokal na wika, slang, at hybrid na anyo—ay isang sinadyang estratehiya na naglilingkod sa partikular na layunin: magpatawa, magpahayag ng damdamin, magtayo ng rapport, o magbigay ng mabilis na impormasyon. Ang multimodal na elemento ng digital komunikasyon—emoji, meme, stylized spelling, at visual cues—ay nagiging kasangkapan upang palakasin o linawin ang intensyon ng pahayag, kaya ang anyo ng wika ay hindi hiwalay sa paraan ng pagpapahayag kundi bahagi ng isang mas malawak na semiotikong repertoryo.

Ang code-switching at code-mixing ay bahagi rin ng linguistic repertoire ng kabataan at nagsisilbing estratehiya sa pag-angkop sa magkakaibang audience at sitwasyon. Samantala, ang slang at malikhaing baybay ay maaaring magsilbing pananda ng identidad at group belonging, habang ang platform affordances ay humuhubog sa paraan ng paggamit at pagpapakahulugan sa mga anyong ito (Androutsopoulos, 2014; Madsen, 2026). Lalo ring naging mahalaga ang lokal na slang at malikhaing baybay sapagkat nagkakaroon ang isang pangkat ng mga anyong madaling makilala at maunawaan ng kapwa miyembro nito; ang mga ito ay nagsisilbing social marker na nagpapatibay ng group belonging at nagtatakda ng hangganan ng pakikipagkapuwa. Sa antas na ito, ang praktikang pangwika ay nagiging usapin hindi lamang ng estruktura kundi ng identidad at etika ng pakikipag-ugnayan: ang pagpili ng salita o baybay ay maaaring magpahiwatig ng pagiging kabilang, ng paggalang, o ng paglayo. Dahil dito, ang pagtingin sa mga digital na praktika bilang mayamang larangan ng wika ay nagbibigay-daan sa mas inklusibo at nuansadong pag-unawa sa kung paano nabubuo at naipapasa ang lokal na kultura at wika sa panahon ng mabilis na digital na pagbabago.

3.3 Suliranin 3: Lokal na Wika sa Pagbuo at Pagpapahayag ng Identidad

Sa pagsusuri ng panayam, observation notes, at digital artifacts, lumitaw na ang lokal na wika ay may mahalagang papel sa identity construction ng kabataan. Tatlong sentral na tema ang nabuo:

Tema 1: Lokal na Wika Bilang Marka ng Pinagmulan

Ginagamit ang lokal na wika upang malinaw na ipakita ang pinagmulan at komunidad ng isang tao; ang paggamit ng Waray o ng partikular na baryedad ng Bikol ay nagsisilbing mabisang palatandaan ng lokal na pagkakakilanlan na agad na nag-uugnay sa nagsasalita sa isang tiyak na lugar at grupo. Bukod sa simpleng indikasyon ng heograpiya, ang pagpili ng wika ay may dalang sosyal na kahulugan—ito ay nagpapahiwatig ng pakikipagkapwa, antas ng pagiging pamilyar, at minsan ng pag-aangkin ng kultura—kaya ang isang salita, parirala, o malikhaing baybay ay maaaring magpahiwatig ng pagiging kabilang o ng pagnanais na magtayo ng distansya. Sa mga digital na interaksyon, ang paggamit ng lokal na wika ay nagiging performatibo rin: sinasadya itong pinipili upang magpatibay ng rapport, magpatawa, o magbigay ng emosyonal na kulay na hindi madaling maisalin sa pambansang wika o Ingles. Dahil dito, ang wika ay hindi lamang neutral na daluyan ng impormasyon kundi aktibong bahagi ng pagtatakda ng identidad at ng pagbuo ng mga lokal na network ng suporta at pagkakakilanlan.

Tema 2: Lokal na Wika Bilang Marka ng Pagkakabilang

Ang paggamit ng kaparehong lokal na wika ay nagsisilbing mabisang mekanismo para makabuo ng pakiramdam ng pagiging "magkakabilang," dahil kapag pareho ang repertoire ng mga kausap, nagiging mas madali at mas natural ang daloy ng pag-uusap at ang pagbasa sa mga nuansa ng tono, biro, at emosyon; sa ganitong konteksto, ang wika ay hindi lamang daluyan ng impormasyon kundi tanda ng pagkakakilanlan at panloob na ugnayan. Kapag nauunawaan ng magkabilang panig ang parehong lokal na ekspresyon, slang, o malikhaing baybay, nababawasan ang pangangailangan ng mahabang paliwanag at mas mabilis na nabubuo ang rapport at tiwala; sa kabilang banda, ang hindi pagkakaintindihan sa wika ay agad na nagiging hadlang sa pakikipagkapwa. Sa digital na espasyo, ang pagpili ng wika ay madalas sinasadya—pinipili ng mga kalahok kung kailan magpapakita ng pagiging kabilang o kung kailan magtatakda ng distansya—kaya ang wika ay nagiging pangunahing kasangkapan sa pagtatakda ng social boundaries, pagbuo ng grupo, at pagpapahayag ng kolektibong identidad.

Tema 3: Lokal na Wika Bilang Paraan ng Authentic Self-Expression

Lumilitaw na ang paggamit ng lokal na wika ay nagbibigay-daan sa kabataan na ipahayag ang kanilang sarili sa paraang mas pamilyar at natural—hindi lamang sa lebel ng salita kundi pati na rin sa tono, humor, at mga pinong ekspresyon na bumubuo ng kanilang online na personalidad; ang idyolek o personal na barayti ng wika ng bawat indibidwal ay nagpapahintulot ng malikhain at masining na pag-aangkop ng mga pahayag, mula sa pagpili ng partikular na salita at baybay hanggang sa ritmo ng pangungusap, na nagreresulta sa magkakaibang anyo ng self-presentation sa iba't ibang plataporma. Sa ganitong konteksto, ang lokal na repertoire ay nagsisilbing resource para sa emosyonal na kulay at social positioning—maaaring gamitin ito upang magpakita ng pagiging malapit, magpatawa, magpahayag ng suporta, o magtatag ng distansya—at dahil dito, ang wika ay nagiging aktibong kasangkapan sa pagtatayo ng identidad, sa pagbuo ng grupo, at sa pagpapanatili ng mga lokal na kaugalian at ugnayan sa loob ng mas malawak at mabilis na digital na mundo.

Ipinapakita ng mga temang ito na ang pagpili ng lokal na wika ay nagsisilbing malinaw na pahiwatig ng personal at sosyal na identidad—hindi lamang ito tumutukoy sa heograpikal na pinagmulan kundi naglalahad din kung anong uri ng relasyon ang nais itatag ng nagsasalita sa kanyang audience; sa digital na espasyo, ang paggamit ng Waray o partikular na baryedad ng Bikol ay maaaring magpahiwatig ng pagiging kabilang, ng antas ng intimacy, at ng inaasahang tono ng interaksyon. Ang identity construction dito ay dinamiko at nababago ayon sa konteksto: kapag kaibigan o kapwa taga-lugar ang kausap, nangingibabaw ang lokal na wika at idyolek na nagpapakita ng personalidad at grupong kinabibilangan; kapag mas malawak o heterogenous ang audience, nagiging praktikal ang paghalo ng Filipino o Ingles upang mapalawak ang abot at maiangkop ang mensahe. Sa ganitong paraan, ang wika ay nagiging taktikal na kasangkapan ng kabataan—isang paraan ng impression management at social positioning—kung saan ang pagpili ng register, code-switching, at malikhaing baybay ay sinasadya at iniaangkop upang makamit ang nais na ugnayan, visibility, at pakikipagkapwa sa loob ng mabilis at maraming mukha na digital na mundo (Androutsopoulos, 2014; Tagg & Seargeant, 2014; Dürscheid & Siever, 2022).

3.4 Suliranin 4: Kahulugan, Pananaw, at Saloobin ng Kabataan sa Lokal na Wika

Talahanayan 3
Kahulugan at Saloobin ng Kabataan sa Lokal na Wika

Tema	Pangunahing Kahulugan
Pagmamalaki sa lokal na wika	Itinuturing itong bahagi ng lokal na kultura
Kaginhawaan sa komunikasyon	Mas natural at komportable ang paggamit
Pakikipagkapuwa	Nagpapadali ng closeness at belonging
Pagpapanatili ng kultura	Nakikita bilang paraan upang manatiling buhay ang lokal na wika
Impluwensiya ng dominanteng wika	Nakaaapekto ang Filipino, English, at internet language
Pagbabago at adaptasyon	Nakikita ang lokal na wika bilang wikang maaaring magbago sa digital environment

Sa resultang ito, nangibabaw ang positibong pananaw ng kabataan sa lokal na wika: para sa kanila, hindi ito simpleng gawi o nakasanayan lamang kundi may malalim na personal at kultural na kahulugan. Ang lokal na wika ay nagiging daluyan ng emosyon, humor, at pagkakakilanlan—isang paraan ng pagpapakita ng sarili na mas tapat at mas pamilyar kaysa sa mas pormal na wika. Dahil dito, ang paggamit ng Waray o Bikol ay madalas sinasadya at may layuning magpatibay ng ugnayan, magpahayag ng suporta, o magtamo ng pagkilala mula sa kapwa miyembro ng komunidad. Gayunpaman, hindi eksklusibo ang pagtalima sa lokal na wika; lumilitaw ang isang multilingual digital repertoire kung saan magkasabay na ginagamit ang Waray o Bikol, Filipino, at English depende sa audience at layunin. Ang ganitong hybrid na praktis ay nagpapakita ng kakayahan ng kabataan na mag-navigate sa magkakaibang konteksto—gumagamit sila ng lokal na baryedad sa mga pribado at pamilyar na espasyo, habang naglalapat ng Filipino o English kapag mas malawak o heterogenous ang tagapakinig. Sa ganitong paraan, ang pagpapanatili ng lokal na wika sa digital na panahon ay hindi nangangahulugang pagpapanatili ng purong anyo nito kundi ng patuloy na pag-aangkop at pagyamanin ng mga lokal na repertoaryo sa bagong komunikatibong kapaligiran.

Kasabay ng mga positibong aspekto, may pangamba na maaaring mabawasan ang paggamit ng lokal na wika kapag higit na dominante ang Filipino, English, at pandaigdigang internet trends. Gayunman, ang digital environment ay maaari ring magsilbing oportunidad para sa inobasyon, bagong anyo ng lokal na ekspresyon, at higit na visibility ng mga lokal na wika. Dahil dito, mahalagang lumikha ng mga digital na espasyo at praktika na sumusuporta sa pagpapanatili at pag-unlad ng lokal na wika habang kinikilala ang dinamika ng multilingual na komunikasyon (Belmar & Glass, 2019; UNESCO, 2024).

3.5 Suliranin 5: Pagkakatulad at Pagkakaiba ng Waray at Lokal na Baryedad ng Bikol sa Sorsogon

Talahanayan 4
Paghahambing ng Waray at Lokal na Baryedad ng Bikol sa Sorsogon

Aspekto	Waray	Bikol Sorsogon	Pagkakatulad/Pagkakaiba
Digital use	Ginagamit sa impormal at personal na interaction	Ginagamit sa impormal at personal na interaction	Magkatulad
Code-switching	Nakikihalili sa Filipino/English	Nakikihalili sa Filipino/English	Magkatulad
Slang/creative expression	Lumilitaw sa peer interaction	Lumilitaw sa peer interaction	Magkatulad
Identity marking	Nagpapakita ng lokal na pagkakakilanlan	Nagpapakita ng lokal na pagkakakilanlan	Magkatulad
Belongingness	Nagpapahiwatig ng shared local identity	Nagpapahiwatig ng shared local identity	Magkatulad
Lexical expressions	Nakabatay sa sariling lokal na repertoire	Nakabatay sa sariling lokal na repertoire	Magkaiba
Konteksto ng paggamit	Naaayon sa audience at relasyon	Naaayon sa audience at relasyon	Parehong context-sensitive
Anyong digital	Inaangkop sa platform at audience	Inaangkop sa platform at audience	Magkatulad
Natatanging lokal na elemento	May mga ekspresyong partikular sa Waray context	May mga ekspresyong partikular sa Sorsogon context	Magkaiba

Ipinahihiwatig ng paghahambing na ang pinakamalaking pagkakatulad ng dalawang pangkat ay ang paggamit ng lokal na wika bilang marker ng identidad at social belonging. Kapwa nagsisilbi ang lokal na wika bilang paraan ng pagbuo at pagpapatibay ng ugnayan sa loob ng komunidad—ito ang wika ng pagtawanan, pagdadalamhati, at pagbabahagi ng mga karanasan na tanging nakakaunawa ang mga kasapi. Sa antas ng pragmatika, ginagamit ang mga partikular na anyo ng pananalita—tawag, pagbati, at mga ekspresyong emosyonal—upang agad na makilala ang kabilang partido bilang "insider." Dahil dito, ang lokal na wika ay hindi lamang daluyan ng impormasyon kundi simbolo rin ng sama-samang kasaysayan, paniniwala, at mga nakagawian.

Ang pagkakaiba naman ay higit na makikita sa partikular na bokabularyo, ekspresyon, lokal na referensiya, at aktuwal na pattern ng paggamit. Maaaring magkaiba ang mga idyoma, slang, at mga leksikon na ginagamit sa pang-araw-araw na usapan, pati na rin ang mga metapora at alusyon na nauunawaan lamang ng mga may parehong karanasan o lugar. Iba rin ang register at genre: ang isang baryedad ay maaaring mas pormal sa pampublikong

diskurso habang ang isa naman ay mas malikhain o mapagbiro sa social media; iba ang frequency ng code-switching at ang paraan ng paghiram ng salita mula sa pambansang wika o ibang wika. Hindi nangangahulugan ang mga pagkakaibang ito na mas malakas o mas mahina ang isang wika; sa halip, ipinakikita nito na ang bawat lokal na baryedad ay may sariling repertoire na nakaugat sa kani-kaniyang komunidad at sa partikular na konteksto ng paggamit.

Sa gayon, ang dalawang lokal na wika ay kapwa nakikibagay sa digital environment ngunit hindi nawawala ang lokal na katangian. Sa online spaces—chat, social media, at messaging apps—lumilitaw ang mga bagong anyo tulad ng orthographic play, emoji-assisted pragmatics, at hybrid na leksikon na naglalaman ng lokal na reference; ang mga pagbabagong ito ay paraan ng digital adaptation na nagpapanatili ng identidad habang tumutugon sa teknolohikal na affordances (Maa & Taguchi, 2022; Liang, 2022). Ang resulta ay isang dinamiko at patuloy na nagbabagong repertoire: nananatili ang mga lokal na tanda ng pagkakakilanlan ngunit nagkakaroon din ng mga bagong estratehiya para sa pagbuo ng pagkakaintindihan at komunidad sa mas malawak na network. Sa ganitong paraan, nakatutulong ang digital adaptation sa patuloy na paggamit at pag-unlad ng lokal na wika sa magkakaibang konteksto (Liang, 2022).

4. Integratibong pagtalakay

Mula sa tatlong pinagmulan ng datos—panayam, digital ethnographic observation, at digital artifact analysis—maaaring buuin ang isang pinagsamang interpretasyon. Una, lumilitaw na ang lokal na wika ay patuloy na may mahalagang gamit sa digital na komunikasyon ng kabataan. Hindi ito basta alternatibo lamang sa Filipino o English; madalas itong pinipili dahil sa antas ng intimacy at pagkakakilanlan na kaakibat ng relasyon sa kausap—magkaiba ang tono at leksikon kapag kaibigan, kamag-anak, o mas pormal na audience. Bukod pa rito, ang pagpili ng lokal na wika ay nakadepende sa layunin ng mensahe (magpatawa, mag-kwento, mag-reklamo, mag-bigay-impormasyon) at sa teknikal na konteksto (chat thread, comment, caption, voice note), kaya malinaw na may stratehikong paggamit at hindi simpleng alternasyon lang.

Ikalawa, ipinakikita ng mga digital practice na ang lokal na wika ay dynamic. Sumasailalim ito sa code-switching, code-mixing, pagbabago sa baybay, slang formation, at pagsasanib sa iba pang digital resources; halimbawa, may mga bagong orthographic conventions at shortcut forms na lumilitaw sa chat at social media. Ang mga pagbabagong ito ay hindi awtomatikong nangangahulugan ng pagkawala ng lokal na wika; sa halip, madalas silang paraan ng pag-repertoaryo—pagbuo ng bagong mga anyo at estratehiya na nagpapadali ng komunikasyon sa mabilis at multimodal na espasyo ng internet. Ikatlo, higit sa lahat, ang lokal na wika ay nagsisilbing identity resource. Sa paggamit nito, naipapakita ng kabataan ang lokal na pinagmulan, pakikipagkapuwa, pagiging kabilang, at personal na estilo; ang wika ay nagiging marker ng regional pride at social positioning. Sa digital na espasyo, ang wika ay bahagi ng kanilang self-presentation: ginagamit ito sa pagbuo ng persona, sa pag-curate ng audience, at sa pag-signal ng grupong kinabibilangan—mga function na mahalaga sa paghubog ng online networks at reputasyon.

Ikaapat, lumilitaw na may positibong emosyonal at kultural na pagpapahalaga sa lokal na wika. Maraming kabataan ang nagtataglay ng sentimental attachment at nakikitang cultural value ang mga lokal na anyo—ito ay nakikita sa pag-share ng lokal na jokes, kanta, at memorya. Gayunman, hindi nito inaalis ang malakas na impluwensiya ng Filipino, English, at global internet culture; ang interplay ng mga ito ay nagreresulta sa hybrid practices kung saan ang lokal na wika ay nakikipagpalitan at nakikibagay nang hindi tuluyang nawawala ang sariling katangian. Ikalima, ipinakikita ng comparative dimension na bagaman magkakaiba ang partikular na linguistic forms ng Waray at Bikol Sorsogon, pareho silang maaaring gumanap bilang simbolikong yaman ng lokal na identidad sa digital na panahon. Ang pagkakaibang leksikal, idiomatic, at referential ay nagbibigay ng natatanging repertoire para sa bawat komunidad, habang ang magkakatulad na gamit bilang identity marker at communicative resource ay nagpapakita ng pangkalahatang pattern: lokal na wika bilang buhay, nagbabagong sistema na sabay na nagtataguyod ng continuity at inobasyon.

5. Kongklusyon at Rekomendasyon

Batay sa lumabas na resulta at interpretasyon, ipinagpapalagay na ang lokal na wika ay nananatiling makabuluhang bahagi ng identidad ng kabataan kahit sa isang digital at multilingual na kapaligiran. Ang pagpasok ng kabataan sa social media at iba pang digital na espasyo ay hindi nangangahulugang awtomatikong napapalitan ang lokal na wika ng Filipino o English; sa halip, nagiging mas stratehiko ang pagpili ng wika batay sa audience, layunin, at platform. Nakikita rin na ang paggamit ng lokal na wika sa online na interaksyon ay may iba't ibang anyo—mula sa maikling chat at meme captions hanggang sa voice notes at video content—kaya nagkakaroon ng mas malawak na pagkakataon para sa pagpapahayag ng regional na identidad sa iba-ibang modaliti.

Ang Waray at lokal na baryedad ng Bikol sa Sorsogon ay kapwa maaaring magsilbing wika ng pakikipagkapuwa, pagkakabilang, at identity expression; sa digital na espasyo, nagiging instrumento ang mga ito sa pagbuo ng grupong online, pag-signal ng regional pride, at pag-preserba ng kolektibong memorya. Ang kanilang pag-iral sa digital spaces ay nagbibigay ng bagong espasyo para sa pagpapanatili at pagpapalawak ng gamit ng lokal na wika—halimbawa, sa paglikha ng user-generated content, lokal na humor, at community archives—na maaaring magdulot ng intergenerational transmission at pagdokumenta ng mga lokal na anyo. Gayundin, ang visibility ng mga lokal na baryedad online ay maaaring magbukas ng oportunidad para sa kolaborasyon, pagkatuto, at pagbuo ng mga bagong genre na sumasalamin sa buhay ng kabataan.

Samakatuwid, ang digital na panahon ay maaaring tingnan hindi lamang bilang hamon sa lokal na wika kundi bilang isang bagong larangan kung saan maaaring patuloy na mabuhay, magbago, at muling bigyang-kahulugan ang lokal na identidad. Ang adaptasyon sa teknolohiya—tulad ng orthographic play, multimodal mixing, at strategic code-switching—ay nagpapakita ng resiliency at creativity ng mga lokal na baryedad; sa parehong pagkakataon, ipinapakita nito ang pangangailangan ng suportang kultural at institusyonal (hal., edukasyon, lokal na media, at community initiatives) upang mapalakas ang kapasidad ng mga wika na mag-prosper sa digital age. Sa huli, ang patuloy na paggamit at inobasyon ng kabataan ang magiging susi sa pagpapanatili at pagyabong ng lokal na wika sa mas malawak at nagbabagong konteksto.

Kaugnay ng mga natuklasan, inirerekomenda ng mananaliksik ang pagkakaroon ng karagdagang pag-aaral tungkol sa lokal na wika sa iba’t ibang digital platforms at iba’t ibang pangkat ng edad. Hinihikayat din ang pagsasagawa ng mas malawak na comparative studies sa iba pang lokal na wika at baryedad sa Pilipinas. Bukod dito, mahalagang bumuo ng mga programang pangwika at pangkultura na gumagamit ng social media at iba pang digital platforms upang mahikayat ang kabataan na gamitin ang kanilang lokal na wika. Panghuli, inirerekomendang isaalang-alang sa edukasyon ang aktuwal na digital language practices ng kabataan upang maging higit na kontekstuwal at makabuluhan ang pagtuturo ng wika at kultura.

Deklarasyon sa Paggamit ng AI - Ang pananaliksik na ito buong ginawa ng may-akda gamit ang kanyang angking kaalaman at kasanayan, bagamat masasabi na ginamit ang AI sa pagbuo ng pananaliksik, ito ay naging pantulong lamang sa limitadong mga aspeto ng sulatin, kagaya ng pagsasaayos ng gramatika, pagpapalinaw sa mga konsepto at ideya, at naging sanligang kasangkapan na rin sa mabilisang pag-aanalisa sa mga nakalap na datos na siyang nakatulong sa tagumpay ng pananaliksik. Lubos na nakakasiguro ang mananaliksik na matatag ang integridad ng pananaliksik na ito. Layunin nitong makibahagi sa patuloy na pag-unlad ng karunungan, maging kontribusyon sa pagbabago ng kaalaman at maging bahagi ng solusyon sa mga suliraning patuloy na nararanasan ng mundo.

6. Talasanggunian

Androutsopoulos, J. (2006). Multilingualism, diaspora, and the Internet: Codes and identities on German-based diaspora websites. Journal of Sociolinguistics, 10 (4), 520–547. https://doi.org/10.1111/j.1467-9841.2006.00291.x

Androutsopoulos, J. (2014). Online data. In N. Coupland (Ed.), The handbook of language and globalization (pp. 349–366). Wiley-Blackwell.

Androutsopoulos, J. (2015). Networked multilingualism: Some language practices on Facebook and their

implications. International Journal of Bilingualism, 19 (2), 133–152. https://doi.org/10.1177/1367006913489198

Barbaza, P. R. E. (2014). Wika at identidad: Wikang Bikol bilang lunan ng Bikolnon, 1890–1956. Daluyan: Journal ng Wikang Filipino, 20, 73–80.

Belmar, G., & Glass, M. (2019). Virtual communities as breathing spaces for minority languages: Re-framing minority language use in social media. Adeptus, 14, 1–24. https://doi.org/10.11649/a.1968

Bingham, A. J. (2023). From data management to actionable findings: A five-phase process of qualitative data analysis. International Journal of Qualitative Methods, 22. https://doi.org/10.1177/16094069231183620

Bucholtz, M., & Hall, K. (2005). Identity and interaction: A sociocultural linguistic approach. Discourse Studies, 7(4–5), 585–614. https://doi.org/10.1177/1461445605054407

Carter, N., Bryant-Lukosius, D., DiCenso, A., Blythe, J., & Neville, A. J. (2014). The use of triangulation in qualitative research. Oncology Nursing Forum, 41(5), 545–547. https://doi.org/10.1188/14.ONF.545_547

Cole, R. (2024). Inter-rater reliability methods in qualitative case study research. Sociological Methods & Research, 53(4), 1944–1975. https://doi.org/10.1177/00491241231156971 Cunanan, F. C. (2015). Ang dialect area ng Bikol-Sorsogon: Isang paunang suri. Daluyan: Journal ng Wikang Filipino, 21(1), 32–64.

Eckert, P. (2012). Three waves of variation study: The emergence of meaning in the study of sociolinguistic variation. Annual Review of Anthropology, 41, 87–100. https://doi.org/10.1146/annurev-anthro-092611-145828

Escarda, G. M., Edera-Petiluna, S., Perdaus, S. A. M., Mendoza, R., Campuso, E., Saldua, M., & Omaña, E. (2024). Navigating the influence of social media on translingual patterns of Cebuano youth in an ESL milieu. Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 23(9), 1174–1182. https://doi.org/10.5281/zenodo.13335506

Georgakopoulou, A. (2017). Sharing the moment as small stories: The interplay between practices and affordances in the social media-curation of lives. Narrative Inquiry, 27(2), 311–333. https://doi.org/10.1075/ni.27.2.06geo

Kallio, H., Pietilä, A.-M., Johnson, M., & Kangasniemi, M. (2016). Systematic methodological review: Developing a framework for a qualitative semi-structured interview guide. Journal of Advanced Nursing, 72(12), 2954–2965. https://doi.org/10.1111/jan.13031

Liang, M.-Y. (2022). Enregistering emojis in online socialization: Linguaculturally diverse university students' affective translingual practices. Journal of Multilingual and Multicultural Development, 45(6), 1956–1970. https://doi.org/10.1080/01434632.2022.2036166

Maa, J., & Taguchi, N. (2022). Using L2 interactional-pragmatic resources in CMC: A case of Japanese orthography and emoji. Language Teaching Research, 26(2), 190–212. https://doi.org/10.1177/13621688211064934

Mollejon, H. V. (2025). 'Last hour of bonding' and beyond: Multilingual practices and the social meaning of language choice in Cebuano students' Facebook posts. International Journal of Multilingualism. Advance online publication. https://doi.org/10.1080/14790718.2025.2605162

Nibalvos, I. M. P. (2018). An mga siday han mga Samarnon ug Leytenhon: Identidad, kasaysayan, mga isyu, at kalagayan nito sa kasalukuyan. Malay, 31(1), 55–67. https://doi.org/10.59588/2243-7851.1121

Pink, S., Horst, H., Postill, J., Hjorth, L., Lewis, T., & Tacchi, J. (2016). Digital ethnography: Principles and practice. SAGE Publications.

Seargeant, P., & Tagg, C. (2014). Introduction: The language of social media. In P. Seargeant & C. Tagg (Eds.), The language of social media: Identity and community on the internet (pp. 1–20). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137029317_1

Tagg, C., & Seargeant, P. (2014). Audience design and language choice in the construction and maintenance of translocal communities on social network sites. In P. Seargeant & C. Tagg (Eds.), The language of social media: Identity and community on the internet (pp. 161–185). Palgrave Macmillan. https://doi.org/10.1057/9781137029317_8

Tibus, E. D., Oyzon, V. A., Bendulo, H. O., & Abalajen-Bande, R. (2021). Prevalence of English (L2) lexicon in conversations of Waray (L1) speakers: What are we doing with these children? Journal of Educational and Human Resource Development, 9, 22–34. https://doi.org/10.61569/6cg2qc57 UNESCO. (2024). Empowering Indigenous languages in the digital age: A toolkit for action. https://www.unesco.org/en/articles/empowering-indigenous-languages-digital-age-toolkit-action

Zenk, S. N., Schulz, A. J., Mentz, G., House, J. S., Gravlee, C. C., Miranda, P. Y., Miller, P., & Kannan, S. (2007). Inter-rater and test-retest reliability: Methods and results for the neighborhood observational checklist. Health & Place, 13(2), 452–465. https://doi.org/10.1016/j.healthplace.2006.05.003

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 129-142

Implikasyon ng mga pamahiin sa buhay ng tao

Manzanares, Maricel Gumal ✉
Salvacion Elementary School, Philippines
Marbella, Felisa D.
Sorsogon State University, Philippines (felisa.marbella@sorsu.edu.ph)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

Received: 15 September 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26440

OPEN ACCESS

Abstrak

Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa implikasyon ng mga pamahiin sa buhay ng tao sa Magallanes, Sorsogon, batay sa mga kategoryang pagsilang, kasalan, at kamatayan, gayundin sa mga implikasyon ng mga ito sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya. Ginamit sa pananaliksik ang palarawang pagsusuri at pasalaysay na pamamaraan. Nangalap ng datos sa pamamagitan ng di-pormal na interbyu at pagmamasid sa 160 residente mula sa labing-anim na barangay gamit ang Purposive Sampling. Naitala ang kabuuang 130 pamahiin, kung saan 65 ang may kaugnayan sa pagsilang, 24 sa kasalan, at 41 sa kamatayan. Ipinakita ng mga natuklasan na ang mga pamahiin ay may implikasyon sa pag-iisip, pag-aalala, pag-asa, pag-iingat, at pagpapasya ng tao. Nakaaapekto rin ang mga ito sa ugnayan ng pamilya at komunidad, pagpapatuloy ng mga tradisyon, at mga gawaing pang-ekonomiya. Bilang produkto ng pag-aaral, nabuo ang babasahing "Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin ng Magallanes" upang maidokumento at maipakilala ang mga lokal na pamahiin at ang mga implikasyon ng mga ito. Inirerekomenda ang patuloy na dokumentasyon at mapanuring pagtalakay sa mga pamahiin upang mapanatili ang kulturang lokal at higit na maunawaan ang epekto ng mga ito sa buhay ng tao.

Susing Salita: pamahiin, pagsilang, kasalan, kamatayan, implikasyon

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

Implikasyon ng mga pamahiin sa buhay ng tao

1. Introdusyon

Ang kasaysayan at kultura ng isang lahi ay nagbibigay-linaw sa pinagmulan, pagkakakilanlan, at paraan ng pamumuhay ng mga mamamayan. Kabilang sa mahahalagang bahagi ng kultura ang mga tradisyon, paniniwala, at kaugaliang minana sa mga ninuno at naipapasa mula sa isang henerasyon tungo sa susunod. Sa pamamagitan ng mga ito, napapanatili ang ugnayan ng nakaraan at kasalukuyan. Ayon sa United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (UNESCO, 2024), mahalagang pangalagaan ang pamanang kultural na di-nahahawakan sapagkat nakatutulong ito sa pagpapanatili ng pagkakakilanlan ng mga pamayanan. Kabilang dito ang mga ritwal, kaugalian, at paniniwalang sumasalamin sa karanasan at paraan ng pamumuhay ng mga tao.

Sa Pilipinas, bawat pangkat ng mga mamamayan ay may kani-kaniyang paniniwala at kaugalian na bahagi ng kanilang pagkakakilanlan. Kabilang dito ang mga pamahiing minana sa mga ninuno at patuloy na naipapasa sa bawat henerasyon. Ayon kina Turgo at Sampson (2025), nananatiling bahagi ng buhay ng mga Pilipinong marino ang mga pamahiin sa kabila ng pagbabago ng panahon at kapaligiran. Samantala, pinag-aralan ni Casinillo (2025) ang mga paniniwala at persepsyon ng mga Pilipinong kabilang sa Generation Z tungkol sa mga pamahiin sa patay. Ipinakikita ng mga pag-aaral na ito na patuloy na umiiral ang mga pamahiin sa lipunang Pilipino at nananatiling mahalagang bahagi ng pag-unawa sa kultura at paniniwala ng mga mamamayan.

May mga pag-aaral ding tumalakay sa mga paniniwalang may kaugnayan sa mahahalagang yugto ng buhay ng tao. Sa pag-aaral ni Ocbian (2012), naitala ang mga paniniwala at gawaing pangkultura ng mga Sorsogueño tungkol sa pagbubuntis at panganganak. Samantala, tinalakay ni Bulloch (2023) ang mga ritwal at paniniwalang may kaugnayan sa suwerte, pagbubuntis, pagsilang, at kasalan sa ilang pamayanang Pilipino. Sinuri naman ni Borong (2024) ang mga katutubong konseptong nakapaloob sa mga pamahiin tungkol sa kasal at kamatayan sa mga piling bayan ng Leyte. Ipinakikita ng mga pag-aaral na ito ang pagkakaiba-iba ng mga paniniwala sa bawat pamayanan at ang kahalagahan ng pagdodokumento sa mga ito upang higit na maunawaan ang kanilang papel sa kultura at pamumuhay ng mga mamamayan.

Ang pamahiin ay tumutukoy sa mga paniniwalang nakaugat sa nakagisnang kultura at tradisyon at karaniwang nagsisilbing gabay o babala sa ilang pangyayari at gawain sa buhay. Maaaring maiugnay ang mga ito sa mahahalagang yugto ng buhay ng tao, tulad ng pagsilang, kasalan, at kamatayan. Sa mga pagkakataong ito, may mga paniniwalang sinusunod bilang pagpapakita ng paggalang sa mga nakatatanda, pag-iwas sa inaakalang kamalasan, o pagpapanatili ng nakaugaliang tradisyon. Gayunman, maaaring magkaroon ng iba't ibang implikasyon ang mga pamahiin sa buhay ng mga tao. Sa aspektong sikolohikal, maaari itong makaapekto sa kanilang pag-iisip, damdamin, at pagpapasiya. Sa aspektong panlipunan, maaari nitong maimpluwensiyahan ang ugnayan ng mga kasapi ng pamilya at pamayanan. Sa aspektong pang-ekonomiya, maaari rin itong maiugnay sa mga gastusin at pagpapasyang pinansiyal na kaakibat ng pagsasagawa ng ilang kaugalian at ritwal.

Sa bayan ng Magallanes, Sorsogon, mahalagang maitala at masuri ang mga pamahiing may kaugnayan sa pagsilang, kasalan, at kamatayan na pinaniniwalaan at isinasagawa ng mga mamamayan. Bagama't may mga naunang pag-aaral tungkol sa mga pamahiin at kaugaliang Pilipino, mahalaga pa ring matukoy ang mga natatanging paniniwala sa lokal na pamayanan at masuri ang mga implikasyon ng mga ito sa buhay ng mga mamamayan. Ang pagdodokumento sa mga paniniwalang ito ay makatutulong sa pagpapanatili ng kaalamang kultural ng Magallanes at sa pag-unawa sa kanilang kaugnayan sa pang-araw-araw na pamumuhay.

Dahil dito, ang pag-aaral na pinamagatang Implikasyon ng mga Pamahiin sa Buhay ng Tao ay naglalayong matukoy at masuri ang mga pamahiing umiiral sa Magallanes, Sorsogon, na may kaugnayan sa pagsilang, kasalan, at kamatayan, gayundin ang mga implikasyon ng mga ito sa aspektong sikolohikal, panlipunan, at pang-ekonomiya. Sa pamamagitan ng panayam at pagmamasid, layunin ng pag-aaral na makalap at maidokumento ang mga

paniniwala at karanasan ng mga mamamayan hinggil sa mga pamahiin. Bilang karagdagang ambag, bubuuin ang babasahing pinamagatang Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin ng Magallanes upang maitala at maipakilala ang mga pamahiing bahagi ng lokal na kultura. Inaasahang makatutulong ang pag-aaral sa pagpapanatili ng pamanang kultural ng Magallanes at sa pagpapalawak ng kaalaman ng mga guro, mag-aaral, mamamayan, at iba pang interesadong mambabasa tungkol sa mga paniniwalang patuloy na umiiral sa pamayanan.

Layunin ng pag-aaral - Ang pangkalahatang layunin ng pag-aaral na ito ay suriin ang mga pamahiin sa bayan ng Magallanes at ang mga implikasyon ng mga ito sa buhay ng mga tao. Partikular na nilalayon nitong (1) alamin ang mga pamahiin sa bayan ng Magallanes, (2) tukuyin ang mga kategorya ng mga ito batay sa pagsilang, kasalan, at kamatayan, (3) suriin ang mga implikasyon ng mga pamahiin sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng buhay ng mga tao, at (4) bumuo ng mungkahing gawain batay sa mga resulta ng pag-aaral.

2. Metodolohiya

Isinagawa ang pag-aaral na ito sa pamamagitan ng palarawang disenyo ng pananaliksik upang matukoy at mailarawan ang mga pamahiin sa kategoryang pagsilang, kasalan, at kamatayan sa bayan ng Magallanes, gayundin ang mga implikasyon ng mga ito sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng buhay ng mga tao. Ang palarawang disenyo ay angkop sa mga pag-aaral na naglalayong ilarawan ang mga katangian, kalagayan, at penomenong umiiral nang hindi minamanipula ang mga baryabol (Creswell & Creswell, 2018). Isinaalang-alang din ang pasalaysay na paraan upang mailarawan ang mga paniniwala, karanasan, at paliwanag ng mga kalahok hinggil sa mga pamahiin sa kanilang komunidad.

Ginamit ang purposive sampling sa pagpili ng 160 residente mula sa 16 na barangay sa bayan ng Magallanes bilang mga kalahok sa pag-aaral. Isinaalang-alang ang tiyak na krayterya sa edad upang matyak ang sapat at balanseng representasyon ng iba't ibang henerasyon sa pagbabahagi ng kaalaman at karanasan tungkol sa mga lokal na pamahiin. Sa kabuuang bilang, 56 o 35% ang may edad 20–40, 56 o 35% ang may edad 41–60, at 48 o 30% ang may edad 61 pataas. Ginamit ang di-pormal na panayam at pagmamasid bilang mga pangunahing instrumento sa pangangalap ng datos. Ang panayam at pagmamasid ay angkop sa mga pag-aaral na naglalayong maunawaan at mailarawan ang mga karanasan, pananaw, at penomenong panlipunan mula sa datos na nakalap sa mga kalahok (Kim et al., 2017). Personal na nagtungo ang mananaliksik sa mga napiling barangay sa Magallanes upang makapanayam ang mga kalahok ayon sa kanilang pangkat ng edad at matukoy ang mga pamahiing kanilang kinikilala at pinaniniwalaan. Isinaalang-alang din ang mga mungkahing pagbabago upang mapakinis at mabuo ang pinal na instrumento sa paglikom ng datos at pagsagot sa mga layunin ng pag-aaral.

Sinimulan ang pangangalap ng datos sa paghahanda ng mga liham para sa Alkalde at mga Punong Barangay upang humingi ng pahintulot na makapanayam ang mga residente sa kanilang nasasakupan. Matapos makuha ang pahintulot, nagtungo ang mananaliksik sa labing-anim na barangay sa bayan ng Magallanes upang isagawa ang di-pormal na panayam. Itinala at inayos ang mga sagot ng mga kalahok bilang batayan sa pagsusuri. Nagsagawa rin ng pagmamasid hinggil sa mga pamahiing kinikilala at isinasabuhay ng mga mamamayan, lalo na ang mga may kaugnayan sa pagbubuntis at pagsilang, kasalan, at kamatayan. Personal na pinamahalaan ng mananaliksik ang mga panayam upang makuha ang mga paniniwala at paliwanag ng mga kalahok hinggil sa mga pamahiing saklaw ng pag-aaral.

Ang mga nakalap na datos at kasagutan ay inayos ayon sa kategorya upang masuri, maanalisa, at mabigyan ng interpretasyon. Isinagawa ang palarawang pagsusuri upang mailarawan ang mga kondisyong umiiral batay sa panayam at pagmamasid at matukoy ang mga implikasyon ng mga pamahiin sa buhay ng mga tao sa bayan ng Magallanes. Sinuri ang mga pamahiin sa kategoryang pagsilang, kasalan, at kamatayan at inuri ang mga implikasyon ng mga ito sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya. Ang mga resulta ng pagsusuri ay nagsilbing batayan sa pagbuo ng mungkahing gawain batay sa mga natuklasan ng pag-aaral.

3. Resulta at Pagtalakay

Inilalahad sa bahaging ito ang mga natuklasan, pagsusuri, at interpretasyon ng mga datos na nakalap hinggil sa mga pamahiin sa bayan ng Magallanes. Inayos ang presentasyon ng mga resulta batay sa mga tiyak na layunin ng pag-aaral, na kinabibilangan ng (1) pagtukoy sa mga pamahiin sa bayan ng Magallanes; (2) pag-uuri sa mga ito ayon sa kategoryang pagsilang, kasalan, at kamatayan; (3) pagsusuri sa mga implikasyon ng mga pamahiin sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng buhay ng mga mamamayan; at (4) pagbuo ng mga mungkahing gawain batay sa mga natuklasan ng pag-aaral.

3.1 Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes

Ipinapakita sa Talahanayan 1 ang mga pamahiing nakalap sa bayan ng Magallanes. Inayos ang mga ito ayon sa tatlong kategoryang saklaw ng pag-aaral: pagsilang, kasalan, at kamatayan. Nagsilbing batayan ang talaang ito sa pagsusuri sa mga uri ng pamahiin at sa mga implikasyon ng mga ito sa buhay ng mga mamamayan.

Talahanayan 1
Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes

Pagsilang
Bawal kumain ng talong ang buntis.
Bawal kumain ng puso ng saging ang isang buntis.
Huwag kumain ng kambal na saging ang isang buntis.
Bawal lumabas ng bahay kapag gabi ang buntis.
Bawal mahanginan ang bagong panganak na ina.
Bawal pahawakan ang buhok ng ina sa bata.
Bawal maglagay ng tuwalya ang buntis sa balikat.
Bawal magtahi ang buntis.
Bawal magsampay ng damit sa albas paggabi ang buntis.
Bawal pumunta sa lamay ang buntis.
Bawal pumunta sa kamposanto ang buntis.
Kapag may buntis sa bahay, huwag mag-istambay sa pinto.
Bawal lumabas ang buntis kapag may solar eclipse.
Sa unang paglihi ng ina, kapag bunga ng punong kahoy ang napaglihian, lalaki ang magiging anak.
Magsuot ng panguntra ang buntis.
Bawal makilibing ang buntis.
Bawal matulog ang buntis kapag palubog na ang araw.
Bawal umupo ang buntis sa pintuan na nakaharap palabas.
Bawal maabutan ng lindol ang buntis sa labas ng bahay.
Iwasang kaumain ng malalamig na pagkain o kaya uminom ng malalamig na inumin.
Hindi maaaring magduyan ang buntis.
Bawal magsuot ng kwentas, relo at porselas ang buntis.
Punasan ng hamog ng tuhod ng bata.
Mas mabuting sa baybayin turuang maglakad ang bata.
Bawal ipasok sa simbahan ang batang wala pang binyag.
Lagyan ng krus gamit ang pulang lipstick ang noo ng bata kung siya ay ipapasyal.
Bawal gupitan ng buhok ang batang wala pang isang taong gulang.
Lagyan ng maliit na papel o kaya sinulid ang noo ng bata kung siya ay ipapasyal.
Bawal magpasuso ang isang ina na nakalabas ang tiyan.
Huwag magbibigay ng apoy sa sinumang manghing habang hindi pa magaling ang pusod ng bata.
Kailangang unang ilabas sa simbahan ang bata pagkatapos ng binyag.
Masama ang tumanggi na maging ninang o ninong ng bata.
Lagyan ng bigkig ang bata lalo na ung siya ay babae.
Bawal paliguan ang bata kapag araw ng Martes at Biyernes.
Huwag suotan ng bagong damit ang bagong panganak na bata.
Huwag hayaang ang bata ang gising nang mag-isa kapag hating gabi.
Lagyang ng panguntra ang bata.
Huwag ilagay ang bata sa madilim na lugar.
Huwag pigaan ang lampin kapag naglaba ng unang ginamit sa bagong panganak na sanggol.
Huwag puputulan ng kuko ang bata na wala pang isang buwan.
Kapag ang isang bagong silang na sanggol ay ginamitan ng lumang damit.
Ang sinumang bagong silang na sanggol ay umiyak ng malakas, senyales na hahaba ang kanyang buhay.
Huwag papaluin ang bata ng walis tingting.
Huwag kakargahin ang bata kapag umaga.
Bawal iharap ang bata sa salamin.

Huwag babatiin ang namamalat na balat ng bata.
Huwag pahahalikan ang bata sa kapwa bata na hindi pa nagsasalita.
Bawal uminom ng malamig na tubig ang inang nagpapasuso.
Bantayan ang pagtanggal ng pusod ng bata at itago
Huwag patawanin ng sobra ang bata paggabi.
Huwag gastusin ang perang bigay ng ninong sa binyag.
Ang unang gupit sa bata kailangang iipit sa aklat.
Kailangang isabit ang pinutol na pusod ng sanggol upang hindi makuha ng daga.
Kailangang tuwing lunes lang putulan ng kuko ang bata.
Kapag sinipsip ng bata ang kanyang daliri sa paa.
Ang sanggol pag unang dalaw sa ibang bahay kailangan bigyan ng pera.
Bawal magpangako sa paghawak sa binyag kung hindi man lang tutuparin.
Kapag naghawak sa binyag kailangang sumagot ng malakas sa dasal.
Kapag binisita ang bagong panganak na bata kailangang bigyan ng pera.
Ilibing ang bahay bata malapit sa bintana o pintuan.
Bawal umiyak ang bata bago matulog.
Tabihan ng walis tingting ang bata habang natutulog.
Huwag pahamugan ng lampin.
Humiram ng bigkis sa taong nanganak ng babae kung gusto mo.
Huwag talikuran ang bata kapag tulog.
Kasalan
Bawal isukat ang trahe de buda na gagamitin sa kasal.
Bawal isangla ang singsing na ginamit sa kasal.
Magpakasal na kabilugan ng buwan huwag lang ang pawala na ang buwan.
Sa bagong kasal, ang sinumang maunang gumasta matapos ang kasal, siyang magiging domenante sa kanilang pagsasama.
Hindi puwedeng ang byuda ang magsalubong sa bagong kasal.
Bawal matulog ang lalaki sa bahay ng babae bago ang kasal.
Pag-ikakasal dapat ang lalaki ang laging nauna lalo na sa simbahan at pag naglakad dapat magkasabay.
Ang ikinasal dapat salubungin ng babaeng may asawa na hindi palaaway.
Mag-ingat palagi ang ikakasal.
Paglabas ng simbahan, kung sino sa bagong kasal ang maunang humakbang palabas ay siyang parating masusunod sa pamamahay.
Sa unang pag-away ing mag-asawa hindi dapat magtalo.
Huwag gagastusin ang unang perang papasok sa bahay ng bagong kasal.
Bawal mamatay ang sindi ng kandila sa oras ng kasal.
Bawal makita ng lalaking ikakasal ang babaeng mapapangasawa isang araw bago ikasal.
Kailangang magpalipad ng dalawang kalapati ang bagong kasal.
Kung sino ang makasalo ng bouquet ng bride, siya ang susunod na ikakasal.
Bawal ikasal ang magkapatid sa loob ng isang taon.
Bawal mahulog ang aras at singsing sa oras ng kasal.
Dapat maunang lumabas ang babae sa simbahan pagkatapos ng kasal.
Dapat mauna ang babae lumabas ng simbahan at siya naman ang dapat maunang pumasok sa loob ng bahay.
Bawal mamasyal ang ikakasal.
Bawal magpakasal na panapos na ang taon.
Swerte sa bagong kasal ang regaluhan ng arenola.
ago pumasok ng bahay kailangang pakainin ng asukal at painumin ng tubig ang bagong kasal.
Kamatayan
Bawal magwalis, magsuklay at maligo kapag may patay.
Bawal magluto ng pananim na gumagapang. Hal. Sitaw
Paggaling sa libing, ang pamilya na naulila ay sama-samang kakain sa isang pinggan.
Bawal magdala ng pagkain galing sa patay.
Bawal magmano kung may patay.
Bawal magsalo sa isang pinggan kapag nasa burol.
Bawal magpaalam kung aalis na sa lamay.
Bawal magkaway.
Bawal magkaway.
Bawal patuluan ng luha ang kabaong ng patay.
Bawal maggulay ng dahon ng gabi.
Bawal magkutohan sa burol.
Bawal mag-ihaw kung may patay.
Bawal pumunta sa lamay ang may buwanang dalaw.
Bawal magsalamin kapag mayroong patay.
Bawal maglaba at maglinis ng bahay kapag mayroong patay.
Magpalipad ng puting lobo kapag may inililibing.
Maglagay ng sisiw sa ibabaw ng kabaong kung ito ay kagagawan ng Krimen.
Kailangang may sugalan sa isang lamay.
Bawal magpalit ng kandila ang kapamilya ng patay at magpagawa o gumawa ng bulaklak para sa patay.

Huwag paupuan ang upuan ng asawa ng namatay.
Kailangang maghugas ng kamay sa planggana na may mga dahon ang nakipaglibing.
Kailangang basagin ang nilagyan ng abuloy pag-alis ng patay.
Kung napanaginipan mo na naglaglagan ang iyong mga ngipin ay may mamamatay.
Kapag napanaginipan mo na maraming kuto ibig sabihin may mamamatay.
Pag may patay hindi puwede ang palingon-lingon sa oras ng libing.
Hindi puwedeng pagpatung-patungin ang pinggang pinagkainan kapag may patay.
Bawal ang maghabol sa kamposanto kung makikipaglibing.
Kapag ikatlong araw ng libing bisitahin ang puntod at magsindi ng kandila.
Bawal punasan ang tumulong luha sa kabaong.
Bawal sa patay ang iwanan o tulugan na walang bantay.
Kapag galing sa burol, huwag nang dumaan sa iba pang burol.
Bawal maggulay ng langka kung may patay.
Bawal kumain ng bilog na prutas kung may patay.
Kapag may naghuni na uwak sa gabi.
Pagkatapos mailibing ang patay ng may asawa paglipas ng tatlong araw sa unang paglabas na byuda ang siyang Makita ay mabubyuda rin.
Huwag babatiin ang anumang bagay na Makita sa kabaong ng patay.
Magpabaon ng bulaklak kapag ang patay ay inilagay na sa kanyang puntod.
Huwag ipapasok ang damit na suot paggaling sa patay.
Kapag nailibing na ang patay, kailangang sunugin ang mga barahang ginamit sa lamay.
Dapat ipaubos ang mga pagkain kapag ililibing na ang patay.

Batay sa mga nakalap na datos, may kabuuang 130 pamahiin na naitala sa tatlong kategorya. Pinakamarami ang may kaugnayan sa pagsilang, na may 65 pamahiin, sinundan ng kamatayan na may 41, at kasalan na may 24. Ipinakikita ng mga bilang na ito ang pagkakaiba-iba ng mga paniniwalang kinikilala ng mga Magalleno sa iba't ibang yugto ng buhay. Gayunman, ang dami ng naitalang pamahiin sa bawat kategorya ay hindi nangangahulugang mas matibay o mas malawak ang paniniwala ng mga mamamayan sa isang kategorya kaysa sa iba.

Ayon kay Lopez (2011), ang mga pamahiin at katutubong paniniwala ay bahagi ng pag-aaral ng kuwentong-bayan at kulturang Pilipino. Ipinakikita nito na ang mga pamahiin ay hindi lamang mga indibidwal na paniniwala kundi mga bahagi rin ng mga kaugaliang naipapasa sa loob ng isang pamayanan. Kaugnay nito, maaaring unawain ang mga pamahiing nakalap sa Magallanes bilang bahagi ng lokal na kaalamang pangkultura na patuloy na naipapahayag sa pamamagitan ng mga nakasanayang gawain, payo, at paniniwala ng mga mamamayan.

A. Mga Pamahiin sa Pagsilang

Ang kategoryang pagsilang ang may pinakamaraming naitalang pamahiin, na may kabuuang 65. Kabilang dito ang mga paniniwala tungkol sa pagkain at pagkilos ng buntis, pangangalaga sa bagong panganak na ina, pag-aalaga sa sanggol, binyag, at mga gawaing pinaniniwalaang nagdudulot ng suwerte at proteksiyon sa bata. Ipinakikita ng mga ito na mahalagang yugto sa buhay ng pamilya ang pagbubuntis at pagsilang, kaya maraming tuntunin at paniniwalang iniuugnay sa kaligtasan, kalusugan, at kinabukasan ng ina at anak.

Makikita sa salaysay ng isang kalahok ang paniniwalang, “Bawal ang mahanginan ang bag-ong aki ta pag nahanginan naboboa siya.” Ipinahihiwatig ng pahayag na ito ang takot na maaaring mapahamak ang bagong panganak kapag nalantad sa hangin. Sa pananaw ng kalahok, ang pagsunod sa pamahiin ay isang paraan ng pag-iingat sa ina at sanggol. Gayunman, ang paniniwalang ito ay dapat unawain bilang bahagi ng lokal na kultura at hindi bilang medikal na katotohanan.

Isa pang halimbawa ang pahayag na, “Kun magbisita ka sa bag-ong mundag taw-an mo ki barya asin ipagugum mo saiya ta magdadara ini ki suwerti sa aki lalo na sa paghanap ki trabaho.” Ipinakikita nito ang paniniwalang ang pagbibigay ng barya sa bagong silang na sanggol ay maaaring maghatid ng suwerte at magandang kinabukasan, lalo na sa paghahanap ng trabaho. Higit sa materyal na halaga ng barya, makikita sa gawaing ito ang pagpapahayag ng mabuting hangarin ng mga nakatatanda para sa bata.

Sinusuportahan ng pagtalakay ni Lopez (2011) sa mga pamahiin at katutubong paniniwala sa Pilipinas ang pag-unawa sa ganitong mga gawain bilang bahagi ng kulturang naipapasa sa mga susunod na henerasyon. Samantala, ipinakikita nina Lindeman at Aarnio (2007) na ang mga pamahiin ay maaaring maiugnay sa mga

paniniwalang nagbibigay ng kahulugan sa mga pangyayaring walang malinaw na ugnayang sanhi at bunga. Sa konteksto ng pag-aaral, ipinahihiwatig nito na ang mga pamahiin sa pagsilang ay maaaring magsilbing gabay ng mga pamilya sa kanilang mga kilos at pagpapasya, bagaman hindi nangangahulugang napatutunayan sa siyensiya ang mga inaasahang resulta ng mga ito.

B. Mga Pamahiin sa Kasalan

Mayroong 24 na pamahiin na naitala sa kategoryang kasalan. Nakatuon ang mga ito sa paghahanda para sa kasal, mga seremonya sa simbahan, mga kilos ng bagong kasal, at mga paniniwalang may kaugnayan sa kanilang pagsasama at kabuhayan. Kabilang sa mga halimbawa ang pagbabawal sa pagsukat ng damit-pangkasal bago ang seremonya, paniniwalang ang unang gagastos pagkatapos ng kasal ang magiging dominante sa pagsasama, at paniniwalang hindi dapat gastusin ang unang perang papasok sa tahanan ng bagong kasal.

Isang halimbawa ang pahayag ng mga kalahok na, "Magpalayog ki kalapati para sa habangbuhay na pagkakaminuotan kan bag-ong kasal." Ipinakikita ng paniniwalang ito na iniuugnay ang pagpapalipad ng dalawang kalapati sa pag-asang magtatagal ang pagmamahalan ng bagong kasal. Sa simbolikong antas, maaaring kumatawan ang gawaing ito sa pagkakaisa at patuloy na pagsasama ng mag-asawa.

Kaugnay nito, sinabi rin ng mga kalahok na, "Dai paggastuson ang unang kwartang maglaog sa bag-ong mag-agom." Ipinahihiwatig ng paniniwalang ito ang pagnanais na mapanatili ang pera at magkaroon ng maayos na kabuhayan ang bagong mag-asawa. Bagaman walang katiyakang ang hindi paggastos sa unang perang matatanggap ay magdudulot ng kasaganaan, ipinakikita ng paniniwala ang pagpapahalaga sa pag-iimpok at katatagang pinansiyal.

Ayon kay Lopez (2011), kabilang ang mga kaugalian at paniniwala sa mahahalagang bahagi ng kulturang-bayan na maaaring magpaliwanag sa mga nakasanayang gawain ng isang pamayanan. Sa ganitong pananaw, ang mga pamahiin sa kasalan sa Magallanes ay maaaring unawain bilang mga simbolikong gawain na nagpapahayag ng pag-asa para sa maayos na pagsasama, pagmamahalan, at kabuhayan ng bagong mag-asawa. Ipinakikita rin ng mga ito kung paano naiuugnay ang mga tradisyon sa mga inaasahan ng pamilya at komunidad tungkol sa buhay mag-asawa.

C. Mga Pamahiin sa Kamatayan

Sa kategoryang kamatayan, naitala ang 41 pamahiin na sumasalamin sa mga paniniwala at kaugaliang sinusunod ng mga mamamayan ng Magallanes sa panahon ng pagpanaw ng isang tao. Kabilang dito ang mga pagbabawal sa ilang gawaing-bahay habang may patay, mga tuntunin sa pakikilahok sa lamay at libing, mga paniniwala tungkol sa mga panaginip, at mga ritwal bago at pagkatapos mailibing ang yumao. Ipinakikita ng mga pamahiing ito ang kahalagahan ng mga nakaugaliang paniniwala sa pagharap ng mga mamamayan sa kamatayan at sa pagpapakita ng paggalang sa mga yumao.

Kabilang sa mga halimbawang ibinahagi ng mga kalahok ang "Bawal magpaalam kung aalis na sa lamay" at "Bawal magwalis, magsuklay at maligo kung may patay." Ipinakikita ng mga paniniwalang ito ang mga tuntuning sinusunod ng ilang mamamayan habang nakaburol ang isang yumao. Sa kanilang pananaw, ang pagsunod sa mga pagbabawal ay maaaring makatulong upang maiwasan ang pinaniniwalaang kapahamakan. Ipinahihiwatig din nito na ang mga gawain sa panahon ng pagluluksa ay ginagabayan hindi lamang ng personal na paniniwala kundi pati ng mga nakasanayang kaugalian sa pamayanan.

May kaugnayan dito ang pag-aaral ni Hornedo (1994) tungkol sa mga paniniwala at gawaing may kaugnayan sa kamatayan at buhay pagkatapos nito sa mga Ivatan. Ipinakikita ng kanyang pagtalakay na ang mga kaugalian sa kamatayan ay maaaring maunawaan sa pamamagitan ng partikular na kontekstong pangkultura ng isang pamayanan. Bagaman magkaiba ang konteksto ng mga Ivatan at ng mga Magalleno, nagbibigay ito ng batayan upang suriin ang mga paniniwala sa kamatayan bilang bahagi ng lokal na kultura at mga ritwal sa pagluluksa.

Dagdag pa rito, tinalakay sa literatura ang posibleng kaugnayan ng mga pamahiin sa pagharap ng mga tao sa

kawalan ng katiyakan at pagkabalisa. Sa isang pag-aaral, sinuri ni Wong (2012) ang ugnayan ng mga pamahiin, paniniwala tungkol sa kamatayan, at pagkabalisa sa kamatayan sa mga mag-aaral sa Hong Kong. Gayunman, hindi dapat direktang ilapat ang resulta nito sa mga Magalleno dahil magkaiba ang mga kalahok at konteksto ng dalawang pag-aaral. Sa kasalukuyang pananaliksik, ipinahihiwatig lamang ng mga salaysay na ang pagsunod sa mga pamahiin ay maaaring magbigay sa ilang mamamayan ng pakiramdam na nasusunod nila ang mga nakasanayang tuntunin sa panahon ng pagluluksa.

Ipinakikita ng mga pamahiing nakalap sa bayan ng Magallanes na ang mga paniniwala tungkol sa pagsilang, kasalan, at kamatayan ay nakaugat sa mga nakasanayang gawain at pagpapahalaga ng mga mamamayan. Ang mga ito ay maaaring magpahayag ng pagnanais na mapangalagaan ang ina at anak, magkaroon ng maayos na pagsasama ang bagong kasal, at maiwasan ang pinaniniwalaang kapahamakan sa panahon ng pagluluksa. Gayunman, mahalagang ihiwalay ang kultural na kahulugan ng mga pamahiin sa mga pahayag na nangangailangan ng siyentipikong pagpapatunay. Nagsisilbing mahalagang batayan ang mga natuklasang ito sa susunod na pagsusuri tungkol sa mga implikasyon ng mga pamahiin sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng buhay ng mga Magalleno.

3.2 Kategorya ng mga Pamahiin

Ipinakikita sa Talahanayan 2 ang distribusyon ng mga pamahiing nakalap sa bayan ng Magallanes ayon sa tatlong kategorya: pagsilang, kasalan, at kamatayan. Sa kabuuang 130 pamahiing naitala, 65 o 50.00% ang may kaugnayan sa pagsilang, 41 o 31.54% sa kamatayan, at 24 o 18.46% sa kasalan. Ipinakikita ng mga datos na pinakamaraming pamahiin ang may kaugnayan sa pagsilang, samantalang pinakamababa ang bilang ng mga pamahiin tungkol sa kasalan. Nagbibigay ang distribusyong ito ng pangkalahatang larawan ng mga paniniwalang bahagi ng kultura at pamumuhay ng mga mamamayan sa Magallanes.

Talahanayan 2
Kategorya ng mga Pamahiin

Kategorya	Bilang ng Pamahiin	Bahagdan
Pagsilang	65	50.00%
Kasalan	24	18.46%
Kamatayan	41	31.54%
Kabuuan	130	100.00%

Batay sa mga natuklasan, nangunguna ang mga pamahiin tungkol sa pagsilang, na bumubuo sa kalahati ng kabuuang naitalang pamahiin. Kabilang dito ang mga paniniwala at pagbabawal na may kaugnayan sa pagbubuntis, panganganak, pangangalaga sa ina, at pag-aalaga sa sanggol. Ipinakikita ng mga ito ang lawak ng mga tradisyunal na paniniwalang nakapaligid sa pagsisimula ng buhay at sa pagnanais ng pamilya na mapangalagaan ang kaligtasan at kinabukasan ng bata. Samantala, ang malaking bilang ng mga pamahiin tungkol sa kamatayan ay nagpapakita ng pagkakaroon ng iba't ibang paniniwala at kaugaliang sinusunod sa panahon ng burol, libing, at pagluluksa. Ang mga pamahiin naman tungkol sa kasalan ay nakatuon sa mga ritwal, kilos, at paniniwalang iniuugnay sa pagmamahalan, katatagan ng pagsasama, at kabuhayan ng bagong mag-asawa.

Maiuugnay ang mga natuklasang ito sa pagtalakay ni Lopez (2011) sa mga pamahiin at katutubong paniniwala bilang bahagi ng kulturang-bayan ng Pilipinas. Ipinakikita ng kaniyang akda ang kahalagahan ng pagdodokumento sa mga paniniwala at kaugaliang naipapasa sa iba't ibang henerasyon upang higit na maunawaan ang kultura ng isang pamayanan. Sa ganitong pananaw, ang mga pamahiing naitala sa Magallanes ay hindi lamang mga tuntuning sinusunod sa ilang pagkakataon, kundi mga bahagi rin ng lokal na tradisyong nagpapahayag ng mga pagpapahalaga, inaasahan, at karanasan ng mga mamamayan.

Dagdag pa rito, ipinaliwanag nina Lindeman at Aarnio (2007) na ang mga pamahiin ay maaaring maiugnay sa mga paniniwalang nag-uugnay ng mga pangyayari kahit walang malinaw na siyentipikong batayan para sa inaakalang sanhi at bunga. Mahalaga ang pananaw na ito sa pagsusuri sa mga pamahiin sa Magallanes sapagkat nakatutulong itong maunawaan kung paano binibigyang-kahulugan ng mga mamamayan ang mga pangyayari sa

buhay sa pamamagitan ng mga nakagisnang paniniwala. Gayunman, ang pagkakaroon ng mga pamahiin sa isang pamayanan ay hindi nangangahulugang lahat ng mamamayan ay naniniwala o sumusunod sa mga ito.

Ipinakikita ng distribusyon na ang mga pamahiin sa Magallanes ay sumasaklaw sa mahahalagang yugto ng buhay ng tao, mula sa pagsilang hanggang sa pagbuo ng pamilya at pagharap sa kamatayan. Ang pagkakaiba-iba ng bilang sa bawat kategorya ay nagbibigay-linaw sa lawak ng mga pamahiing naitala sa mga yugto ng buhay na ito. Gayunman, hindi dapat ipakahulugan na ang pinakamaraming naitalang pamahiin ang siyang pinaniniwalaan o sinusunod ng pinakamaraming mamamayan, sapagkat bilang lamang ng mga pamahiin ang ipinakikita ng talahanayan. Nagsisilbi ang mga natuklasang ito bilang batayan sa mas malalim na pagsusuri sa mga implikasyon ng mga pamahiin sa aspektong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng buhay ng mga Magalleno.

3.3 Implikasyon ng mga Pamahiin sa Aspektong Sikolohikal, Sosyolohikal, at Pang-ekonomiya

Sa ikatlong suliranin, ang mga implikasyon ay tinalakay nang hiwalay ayon sa tatlong baryabol ng pag-aaral: sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya. Dahil ang mga nakalap na datos ay pangunahing pasalaysay at walang hiwalay na frequency count para sa bawat uri ng implikasyon, ang mga talahanayan at talakayan sa bahaging ito ay nakabatay sa tematikong pagsusuri sa nilalaman ng mga pamahiin, paliwanag ng mga kalahok, at konteksto ng bawat paniniwala.

Aspektong Sikolohikal

Ang mga pamahiing may kaugnayan sa pagsilang ay nagpapakita ng impluwensiya ng mga nakaugaliang paniniwala sa pag-iisip, damdamin, at pagpapasya ng mga magulang, lalo na sa pangangalaga sa buntis at bagong silang na sanggol. Ang mga paniniwalang nagbabawal sa ilang pagkain, gawain, at paglabas ng bahay ay maaaring maghikayat ng pag-iingat at magbigay sa mga magulang ng pakiramdam na may nagagawa sila upang mapangalagaan ang ina at sanggol. Gayunman, ang paniniwalang maaaring magdulot ng kapahamakan ang hindi pagsunod sa mga ito ay maaari ring magbunga ng takot, pangamba, at pagkabalisa. Samantala, ang mga pamahiing nag-uugnay sa ilang ritwal sa suwerte, kalusugan, katalinuhan, at magandang kinabukasan ng bata ay maaaring magbigay ng pag-asa at kapanatagan sa mga magulang. Ipinakikita nito na ang mga pamahiin ay maaaring magsilbing gabay sa pagpapasya, ngunit maaari ring magdulot ng hindi kinakailangang pag-aalala kapag itinuturing na tiyak na mangyayari ang mga ipinahihiwatig na bunga.

Sa mga pamahiing may kaugnayan sa kasalan, makikita ang impluwensiya ng paniniwala sa inaasahan ng mga mag-asawa tungkol sa kanilang pagsasama, katatagan ng pamilya, at magiging kapalaran sa hinaharap. Ang mga paniniwalang nag-uugnay sa pagpapakasal sa takdang panahon, pagsasagawa ng mga ritwal, at pagsunod sa ilang kaugalian sa suwerte at pangmatagalang pagmamahalan ay maaaring magbigay ng kumpiyansa at positibong pananaw sa bagong yugto ng buhay. Gayunman, ang mga pamahiing nagbababala sa kamalasan, pagkabalo, aksidente, at hindi pagkakasundo kapag hindi nasunod ang ilang kaugalian ay maaaring magdulot ng kaba at pangamba. May mga paniniwala rin tungkol sa kung sino ang unang gagastos o unang lalabas ng simbahan na nagpapahiwatig ng inaasahang kapangyarihan at papel ng bawat isa sa tahanan. Sa ganitong paraan, ang mga pamahiin ay hindi lamang nakaaapekto sa emosyon ng mga ikakasal kundi maaari ring humubog sa kanilang pananaw tungkol sa relasyon at mga tungkulin sa pag-aasawa.

Samantala, ang mga pamahiing may kaugnayan sa kamatayan ay nagpapakita ng pagtatangkang maunawaan at mapangasiwaan ng mga mamamayan ang kawalan ng katiyakan na kaakibat ng pagluluksa. Ang pagsasagawa ng mga ritwal, tulad ng pagsisindi ng kandila, pagdalaw sa puntod, pagdarasal, at iba pang gawaing nakaugnay sa pag-alala sa namatay, ay maaaring magbigay ng kapanatagan at pakiramdam ng pagpapatuloy ng ugnayan sa yumao. Ang mga gawaing nagpapakita ng pagkakaisa ng pamilya ay maaari ring makatulong sa pagharap sa dalamhati. Gayunman, ang mga pamahiing nag-uugnay sa panaginip, huni ng uwak, paglingon sa libing, at hindi pagsunod sa ilang pagbabawal sa lamay sa posibilidad ng kasunod na kamatayan ay maaaring magpalala ng takot at pagkabalisa. Maaari ring makaramdam ng pag-aalala ang mga naulila kapag iniisip nilang may masamang mangyayari dahil sa hindi sinasadyang paglabag sa isang kaugalian.

Kaayon nito, tinalakay nina Placek, Madhivanan, at Hagen (2017) kung paano nakaaapekto ang mga paniniwalang naipapasa sa kultura sa mga pagpili at gawain ng mga buntis. Samantala, sinuri nina James at Wells (2002) ang kaugnayan ng mga paniniwala tungkol sa kamatayan at pamahiin sa pagkabalisa hinggil sa kalusugan. Bagama't hindi direktang tumatalakay ang mga pag-aaral na ito sa mga pamahiin sa Magallanes, nagbibigay ang mga ito ng batayan sa pag-unawa kung paano maaaring maiugnay ang mga paniniwalang pangkultura sa pag-iisip at emosyon ng mga tao. Ang implikasyong sikolohikal ng mga pamahiin sa bayan ng Magallanes ay maaaring maging positibo o negatibo. Maaari silang magbigay ng pag-asa, kapanatagan, at pakiramdam ng kontrol sa mga pangyayaring hindi tiyak, gaya ng pagsilang, pag-aasawa, at kamatayan. Sa kabilang banda, maaari rin silang magdulot ng takot, pangamba, at pagkabalisa kapag ang mga paniniwala ay iniuugnay sa tiyak na kapahamakan o kamalasan. Ipinakikita nito na ang sikolohikal na epekto ng mga pamahiin ay nakasalalay sa kahulugang ibinibigay ng mga mamamayan sa mga ito at sa antas ng kanilang paniniwala sa mga posibleng kahihinatnan ng pagsunod o hindi pagsunod sa mga nakaugaliang gawain.

Aspektong Sosyolohikal

Ipinakikita ng mga pamahiing nakalap sa bayan ng Magallanes na may mahalagang papel ang mga paniniwalang ito sa pagpapanatili ng mga ugnayang panlipunan, kaugalian, at tradisyon sa loob ng pamilya at komunidad. Sa kategoryang pagsilang, ang mga payo at pagbabawal na may kaugnayan sa pagbubuntis, panganganak, at pag-aalaga sa bata ay karaniwang naipapasa ng mga nakatatanda sa nakababatang henerasyon. Ang mga paniniwalang ito ay nagsisilbing gabay sa mga nakasanayang paraan ng pag-aalaga at pagprotekta sa ina at sanggol. Samantala, ang mga pamahiing may kaugnayan sa binyag, pagbibigay ng regalo, at pagtupad sa tungkulin bilang ninong o ninang ay nagpapakita ng kahalagahan ng ugnayang pampamilya at panrelihiyon. Sa pamamagitan ng mga gawaing ito, napagtitibay ang pakikilahok ng mga kasapi ng pamilya at komunidad sa mahahalagang yugto ng buhay ng isang tao.

Sa kategoryang kasalan, makikita ang impluwensiya ng mga pamahiin sa mga inaasahang gampanin ng babae at lalaki, gayundin sa mga ritwal na sinusunod ng bagong mag-asawa. Ang mga paniniwala tungkol sa pagsasagawa ng mga seremonya, pagpili ng panahon ng kasal, at pagkakasunod-sunod ng mga kilos ng mag-asawa ay nagsisilbing gabay sa mga nakaugaliang pamantayan ng lipunan. May mga paniniwala ring nagbibigay-diin sa pagkakapantay-pantay at kapangyarihan sa loob ng pagsasama, samantalang ang iba ay nagpapakita ng tradisyonal na pananaw sa tungkulin ng bawat isa sa pamilya. Ipinakikita nito na ang pamahiin ay hindi lamang personal na paniniwala kundi maaari ring makaimpluwensiya sa mga inaasahan at asal na pinananatili sa loob ng ugnayang mag-asawa at pamilya.

Samantala, sa kategoryang kamatayan, ang mga pamahiin ay nagsisilbing gabay sa pakikilahok ng mga tao sa lamay at libing. Ang mga pagbabawal sa ilang gawain, tulad ng paglilinis ng bahay, pagsusuot ng partikular na damit, at pagsasagawa ng ilang kilos habang may namatay, ay nagpapakita ng mga pamantayang sinusunod ng komunidad sa panahon ng pagluluksa. Ang pagbabantay sa yumao, pakikidalamhati, pagdarasal, at pagsasagawa ng mga ritwal ay nagpapakita rin ng pagpapahalaga sa paggalang sa namatay at pakikiisa sa naulilang pamilya. Sa ganitong paraan, nagiging pagkakataon ang lamay at libing upang mapagtibay ang ugnayan ng mga magkakamag-anak, kaibigan, at iba pang kasapi ng komunidad. Gayunman, ang ilang paniniwala ay maaari ring magtakda ng mga limitasyon sa kilos at pakikisalamuha ng mga tao dahil sa pangambang dulot ng hindi pagsunod sa nakaugaliang tradisyon.

Ipinakikita ng mga natuklasan na ang mga pamahiin sa Magallanes ay bahagi ng kolektibong karanasan at pagkakakilanlan ng komunidad. Naipapasa ang mga ito sa pamamagitan ng payo ng mga nakatatanda, pagsasagawa ng mga ritwal, at pakikilahok sa mga gawaing pampamilya at panlipunan. Nakatutulong ang mga paniniwalang ito sa pagpapanatili ng tradisyon, paghubog ng mga pamantayang panlipunan, at pagpapatibay ng pakikiisa sa mahahalagang pangyayari sa buhay. Gayunman, maaari rin nilang mapanatili ang ilang nakaugaliang pananaw at inaasahan na nakaaapekto sa pagpapasya at pakikitungo ng mga mamamayan sa isa't isa. Kaugnay nito, mahalagang tiyakin ang katumpakan ng mga sangguniang Fiorio (2006), de Leon (2012), Green (1964), at Rubrico (2009) bago gamitin ang mga ito bilang batayan ng talakay. Kailangang mapatunayan ang eksaktong pamagat at

nilalaman ng bawat sanggunian upang matiyak na tunay na sinusuportahan ng mga ito ang mga natuklasan sa pag-aaral.

Aspektong Pang-ekonomiya

Hindi lahat ng pamahiin ay may tuwirang implikasyon sa kita o gastusin. Gayunman, may ilang paniniwalang maaaring makaapekto sa paglalaan ng salapi at materyal na yaman ng pamilya. Kabilang dito ang hindi paggastos sa perang ibinigay ng ninong sa binyag, hindi agarang paggastos sa unang perang matatanggap ng bagong kasal, pagbibigay ng pera sa bagong silang na sanggol, at pagsasagawa ng mga ritwal na nangangailangan ng pagkain, regalo, kandila, bulaklak, panguntra, at iba pang kagamitan. Ang mga gawaing ito ay maaaring makaimpluwensiya sa paraan ng paggastos, pag-iimpok, at paghahanda ng pamilya para sa mahahalagang okasyon. Mayroon ding mga pamahiing walang tuwirang gastusin ngunit maaaring makaapekto sa oras, paggalaw, at pagpili ng mga gawain. Kabilang dito ang mga pagbabawal sa pagpunta sa ilang lugar, paglilinis, pagluluto, at paggamit ng ilang bagay sa mga itinakdang panahon. Samakatuwid, ang implikasyong pang-ekonomiya ng mga pamahiin ay maaaring tuwirang maiugnay sa paggastos at pag-iimpok o di-tuwirang maiugnay sa paggamit ng oras at iba pang yaman ng pamilya. Gayunman, hindi sinukat sa pag-aaral ang eksaktong halaga ng mga gastusin o ang aktuwal na epekto ng mga paniniwalang ito sa kita at kabuhayan ng mga mamamayan. Dahil dito, ang mga implikasyong nabanggit ay dapat unawain bilang mga posibleng kaugnayan sa paggamit at paglalaan ng yaman.

Sa mas malawak na ugnayan ng kultura at ekonomiya, binigyang-diin sa pag-aaral ni Mediana (2016) ang posibleng pakinabang sa ekonomiya ng isang bayan mula sa pagpapakilala at pagpapanatili ng mga gawaing kultural. Gayundin, sinuri ni Bajaro (2010) ang mga sosyo-ekonomiko at pangkulturang epekto ng isang lokal na pagdiriwang. Samantala, ang Bikol Traditional Beliefs and Practices at Philippines Folklife Collection Project na iniugnay kay Demetrio at binanggit sa akda ni O'Brien (1967) ay maaaring magsilbing sanggunian sa pag-unawa sa kahalagahan ng pagtatala at pagsusuri sa mga paniniwala at gawaing pangkultura. Bagama't hindi tuwirang sinusukat ng mga nabanggit na pag-aaral ang gastusin na dulot ng mga pamahiin, binibigyang-diin ng mga ito ang kahalagahan ng pagsusuri sa ugnayan ng kultura, pamumuhay, at ekonomiya. Sa kabuuan, ipinakikita ng pag-aaral na ang mga pamahiin ay maaaring magkaroon ng kaugnayan sa mga pasiya ng pamilya tungkol sa paggastos, pag-iimpok, at paggamit ng kanilang mga yaman, bagama't hindi matitiyak ang lawak ng epekto ng mga ito sa kanilang kabuhayan batay sa nakalap na datos lamang.

3.4 Gawi Asin Pagtubod: Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes

Nabuo ang babasahing Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes. Nilalaman nito ang mga pamahiing nakalap mula sa mga mamamayan ng Magallanes, gayundin ang mga paliwanag at implikasyon ng mga ito sa sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiyang aspekto ng buhay ng tao. Sa pamamagitan ng babasahin, naitatala at naipakikilala ang mga tradisyunal na paniniwalang bahagi ng lokal na kultura ng Magallanes. Maaari rin itong magsilbing sanggunian ng mga guro, mag-aaral, lokal na pamahalaan, mga tagapagtaguyod ng kultura, at mga susunod na mananaliksik sa pag-unawa sa kahulugan, papel, at posibleng implikasyon ng mga pamahiin sa pamumuhay ng mga mamamayan. Sa gayon, nakatutulong ito sa dokumentasyon at pagpapahalaga sa mga pamahiin bilang bahagi ng di-materyal na kultura at lokal na pagkakakilanlan ng mga Magalleno.

Rasyunal

Mahalagang bahagi ng pagkakakilanlan ng isang pamayanan ang kultura sapagkat sinasalamin nito ang mga paniniwala, kaugalian, tradisyon, pagpapahalaga, at paraan ng pamumuhay na naipapasa mula sa isang henerasyon tungo sa susunod. Bilang bahagi ng kasaysayan at pagkakakilanlan ng mga mamamayan, nararapat na maitala, mapag-aralan, at mapahalagahan ang mga aspektong ito ng kultura. Kabilang sa kulturang Pilipino ang mga pamahiing nagmula sa mga ninuno at patuloy na naaalala o isinasagawa sa iba't ibang pamayanan. Bagama't nakabatay ang mga ito sa mga tradisyunal na paniniwala at hindi lahat ay may siyentipikong batayan, mahalaga ang pag-aaral sa mga ito sapagkat ipinakikita nila kung paano inuunawa ng mga mamamayan ang mga pangyayari sa buhay, gayundin ang kanilang mga paniniwala tungkol sa suwerte, kamalasan, kalusugan, ugnayang panlipunan,

at iba pang karanasan.

Gayunpaman, ang pagpapahalaga sa mga pamahiin bilang bahagi ng kultura ay hindi nangangahulugang kailangang tanggapin ang lahat ng ito bilang katotohanan. Mahalaga ang mapanuring pag-unawa upang masuri ang kanilang kahulugan at posibleng implikasyon sa sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiyang aspekto ng buhay ng tao. Sa ganitong paraan, higit na mauunawaan ang papel ng mga pamahiin sa pang-araw-araw na pamumuhay ng isang pamayanan. Binuo ang babasahing Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes upang maitala at maipakilala ang mga pamahiing nakalap sa nasabing bayan. Inilalahad dito ang mga paniniwala at ang mga posibleng implikasyon ng mga ito upang maging batayan ng mas malalim na pag-unawa sa lokal na kultura. Inaasahang magsisilbi itong karagdagang materyal para sa mga guro, mag-aaral, lokal na pamahalaan, mga kasapi ng komunidad, at mga susunod na mananaliksik na nagnanais pag-aralan ang mga paniniwala at tradisyon ng Magallanes.

Pangkalahatang Layunin

Layunin ng nabuong babasahing Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes na maidokumento at maipakilala ang mga pamahiing umiiral sa bayan ng Magallanes, maipaliwanag ang mga posibleng implikasyon ng mga ito sa buhay ng mga mamamayan, at mapalalim ang kaalaman at mapanuring pag-unawa ng mga mambabasa sa mga tradisyunal na paniniwalang bahagi ng lokal na kultura.

Tiyak na Layunin

Partikular na nilalayon ng babasahin na:

- Matukoy at maidokumento ang mga pamahiing umiiral sa bayan ng Magallanes;
- Mailahad at maipaliwanag ang mga implikasyong sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiya ng mga nakalap na pamahiin;
- Mapalawak ang kaalaman at mapanuring pag-unawa ng mga mambabasa sa kahulugan at papel ng mga pamahiin sa lokal na kultura;
- Mapahalagahan ang mga pamahiin bilang bahagi ng di-materyal na kultura at lokal na pagkakakilanlan ng mga Magalleno; at
- Makapagbigay ng karagdagang sangguniang materyal para sa mga guro, mag-aaral, lokal na pamahalaan, mga kasapi ng komunidad, at mga susunod na mananaliksik sa pag-aaral ng kultura at tradisyon ng Magallanes.

4. Konklusyon at Rekomendasyon

Batay sa mga natuklasan, ang mga pamahiin ay nananatiling mahalagang bahagi ng kulturang di-materyal ng mga Magalleno. Pinakamaraming pamahiin ang naitala sa yugto ng pagsilang, na nagpapakita ng pagpapahalaga at pag-iingat ng komunidad sa ina at sanggol. May mga posibleng implikasyon din ang mga pamahiin sa sikolohikal, sosyolohikal, at pang-ekonomiyang aspekto ng buhay, partikular sa damdamin, ugnayang panlipunan, paggastos, at paggamit ng yaman. Dahil dito, mahalagang mapangalagaan ang mga ito bilang bahagi ng lokal na pagkakakilanlan habang isinusulong ang mapanuring pag-unawa. Ang babasahing Gawi asin Pagtubod: Mga Pamahiin sa Bayan ng Magallanes ay maaaring magsilbing ambag sa dokumentasyon at pagpapanatili ng lokal na kultura.

Iminumungkahi sa lokal na pamahalaan at mga paaralan na suportahan at gamitin ang babasahin sa pagpapalaganap ng kaalaman tungkol sa kultura ng Magallanes. Hinihikayat ang mga nakatatanda at tagapag-ingat ng lokal na kaalaman na patuloy na magbahagi at magdokumento ng mga pamahiin. Para sa mga paniniwalang may kaugnayan sa kalusugan, mahalagang kumonsulta pa rin sa mga kwalipikadong propesyonal. Iminumungkahi rin sa mga susunod na mananaliksik na palawakin ang pagsusuri sa antas ng paniniwala at aktuwal na epekto ng

mga pamahiin, gayundin ang beripikasyon at pagpapaliwanag sa mga salitang Bikol na gagamitin sa babasahin.

5. Sanggunian

Abansi, C. L. (2016). Beyond prices: The cultural economy of water in the Cordillera highlands of Northern Luzon, Philippines. Asia Pacific Viewpoint. https://doi.org/10.1111/apv.12126

Bajaro, Mayla Paz G. (2010). *Epekto ng Padaraw Festival sa Kaunlarang Pangosyo-Ekonomiko at Pangkultural na mga Bulaneño.* Sorsogon State College.

Borong, N. L. (2024). Katutubong konsepto sa mga pamahiing patay at kasal sa mga piling bayan ng Ikalimang Distrito ng Leyte. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 10(6). https://eprapublishing.org/IJMR/distinctive-meanings-of-superstitions-about-death-and-marriage-in-leyte-philippines/13243

Bulloch, H. (2023). Magic, luck, and permeable personhood in the Philippines. Asian Anthropology, 22(3), 157–176. https://doi.org/10.1080/1683478X.2023.2221147

Cabili, T. M., & Cuevas, V. C. (2016). Cultural beliefs, practices and productivity of the fishery resource in the island municipality of Capul, Northern Samar, Philippines. Journal of Environmental Science and Management, 19(1), 72–84. https://doi.org/10.47125/jesam/2016_1/08

Casinillo, J. (2025). Mga pamahiin sa patay: Isang pag-aaral sa mga paniniwala at persepsyon ng mga Pilipinong Gen Z. International Journal of Research Studies in Education, 14(12), 85–93. https://doi.org/10.5861/ijrse.2025.25165

Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2018). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches (5th ed.). SAGE Publications.

Hornedo, F. H. (1994). Death and after death: Ivatan beliefs and practices. Philippine Studies, 42(4). https://doi.org/10.13185/2244-1638.4844

James, A., & Wells, A. (2002). Death beliefs, superstitious beliefs and health anxiety. British Journal of Clinical Psychology, 41(1), 43–53. https://doi.org/10.1348/014466502163787

Kim, H., Sefcik, J. S., & Bradway, C. (2017). Characteristics of qualitative descriptive studies: A systematic review. Research in Nursing & Health, 40(1), 23–42. https://doi.org/10.1002/nur.21768

Lindeman, M., & Aarnio, K. (2007). Superstitious, magical, and paranormal beliefs: An integrative model. Journal of Research in Personality, 41(4), 731–744. https://doi.org/10.1016/j.jrp.2006.06.009

Lopez, M. L. (2011). A handbook of Philippine folklore. University of the Philippines Press.

Mediana, Julie A. (2016). *Mga Festival sa Unang Distrito ng Sorsogon.* Sorsogon State College.

Nasayao, E. K. (2010). Bikol beliefs and folkways: A showcase of tradition.

O'Brien, T. (1967). General solution of suspended cable problems. *Journal of the Structural Division*, *93*(1), 1-26.

Ocbian, M. M. (2012). Culture-based beliefs and practices on pregnancy and childbirth among Sorsoguenos, Philippines. IAMURE International Journal of Health Education, 1(1). https://ejournals.ph/article.php?id=774

Placek, C. D., Madhivanan, P., & Hagen, E. H. (2017). Innate food aversions and culturally transmitted food taboos in pregnant women in rural southwest India: Separate systems to protect the fetus? Evolution and Human Behavior, 38(6), 714–728. https://doi.org/10.1016/j.evolhumbehav.2017.08.001

Republic Act No. 7356. (1992, April 3). An act creating the National Commission for Culture and the Arts, establishing a National Endowment Fund for Culture and the Arts, and for other purposes. https://lawphil.net/statutes/repacts/ra1992/ra_7356_1992.html

Turgo, N., & Sampson, H. (2025). Modernity and tradition at sea: Filipino seafarers and their superstitious beliefs. Journal of Contemporary Ethnography, 54(2), 252–277. https://doi.org/10.1177/08912416241308571

United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. (2024). Basic texts of the 2003 Convention for the Safeguarding of the Intangible Cultural Heritage. https://ich.unesco.org/en/basic-texts-00503

Wong, S. H. (2012). Does superstition help? A study of the role of superstitions and death beliefs on death

anxiety amongst Chinese undergraduates in Hong Kong. OMEGA—Journal of Death and Dying, 65(1), 55–70. https://doi.org/10.2190/OM.65.1.d

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 143-156

Supervisory competency and accountability in public school construction management: An empirical study of decentralised infrastructure delivery in Handeni District Council, Tanzania

Ngassa, Sell ✉
Open University of Tanzania, Tanzania (sellngassad@gmail.com)
Karoli, Mrema
Open University of Tanzania, Tanzania (Karoli.mrema26@gmail.com)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 30 September 2026 **Revised**: 18 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26420

Abstract

This study examined participants' perceptions of strategies for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in managing construction projects in public primary schools in Handeni District Council, Tanzania. Guided by Principal–Agent Theory and informed by a pragmatic paradigm, the study employed a convergent mixed-methods design. The target population comprised 214 stakeholders, of whom 166 provided usable questionnaire responses, representing a response rate of 77.6%. Quantitative data were analysed using frequencies and percentages, while qualitative data from semi-structured interviews and documentary review were analysed thematically. The findings revealed consistently strong support for all six strategies examined. Professional development and mentorship programmes attracted the highest level of agreement (94.6%), followed by government guidelines, monitoring and regular audits (94.0%). Regular training and workshops on project supervision received 92.2% agreement, while strengthening transparency and accountability systems and enforcing ethical practices each received 90.4%. District financial and technical support received 89.2%. Qualitative evidence explained these patterns by highlighting gaps in practical construction-management experience, budgeting, procurement, technical interpretation, quality assurance, documentation and financial accountability. The findings suggest that accountability in decentralised school construction is not adequately secured through oversight mechanisms alone. Rather, effective accountability depends on aligning delegated responsibility with individual competence, professional support, reliable information systems and credible institutional controls. The study contributes to the literature by reframing school-level construction accountability as a capacity-and-governance problem: monitoring can constrain inappropriate behaviour, but training, mentorship and technical support enable responsible performance in the first place.

Keywords: accountability, construction management, decentralization, public infrastructure, supervisory competency, Tanzania

© The Author(s) / Attribution-NonCommercial-NoDerivs CC BY-NC-ND

Supervisory competency and accountability in public school construction management: An empirical study of decentralised infrastructure delivery in Handeni District Council, Tanzania

1. Introduction

Public investment in school infrastructure is central to the expansion and improvement of educational provision (Godson, 2026). Classrooms, laboratories, sanitation facilities and other school facilities constitute the physical conditions within which educational activities occur. Yet the effectiveness of infrastructure investment depends on more than the amount of public expenditure. It also depends on how projects are planned, procured, supervised, documented and monitored throughout implementation. This challenge becomes particularly consequential under decentralised systems of public administration. Decentralisation can bring implementation closer to local communities, strengthen local ownership and improve responsiveness to context. At the same time, it redistributes managerial and accountability responsibilities to actors who may not previously have been required to perform them Aldossari, (2024). The central governance question is therefore not simply whether responsibility has been transferred, but whether responsibility has been transferred together with the capability and institutional support required to exercise it. Public school construction provides a particularly revealing context in which to examine this issue. School heads are primarily prepared for educational leadership and school administration, yet their involvement in infrastructure projects can require them to undertake or coordinate activities involving budgeting, procurement, financial documentation, materials management, construction monitoring, quality assurance and reporting. These functions demand a combination of managerial, financial, technical and ethical competencies that may extend beyond conventional school leadership preparation. The resulting tension is consequential. When responsibility is decentralised without equivalent investment in capability, accountability may become formally assigned but practically constrained. A school head may be expected to account for a project without possessing sufficient knowledge to interpret technical specifications, assess construction quality, understand procurement requirements or identify financial risks. Such a situation should not automatically be interpreted as individual failure. It may instead signal a structural mismatch between delegated responsibility and available capacity.

Recent evidence from public construction research supports this interpretation. Aldossari (2024) demonstrates that public construction management requires competencies extending beyond technical knowledge, including leadership, decision-making, problem-solving, scope management and teamwork. Research in the Tanzanian context similarly indicates that construction performance is shaped by procurement management, risk management, internal controls, supervision and professional competence (Mwaiseje et al., 2024a, 2024b; Magania et al., 2025). Evidence from educational infrastructure projects further identifies limited technical skills, weak supervision, inadequate transparency and insufficient monitoring as important implementation challenges (Rusasa et al., 2025).

The importance of continuous professional learning is also well established in educational practice. Professional development can be strengthened through collaborative learning, reflection and participation in professional communities rather than through isolated training events alone (Gougou & Paschal, 2024). Similarly, Paschal and Gougou (2022) emphasise the importance of lifelong learning and opportunities for practitioners to update their skills when professional demands and institutional contexts change. Although their study focused on language teaching, the broader professional-development principle is applicable to school heads who assume responsibilities extending beyond their initial preparation. Collaboration is another important dimension of professional capacity. Paschal et al. (2020) found that cooperative learning can support positive interaction and active participation, reinforcing the importance of collaborative approaches to professional and educational practice. In construction management, the corresponding implication is that school heads should not be expected to operate as isolated project supervisors. Rather, they need to work collaboratively with technical officers, finance

and procurement personnel, school committees, contractors and communities. The ethical dimension of professional responsibility is equally important. Paschal (2024) argues that professionalism in education is closely connected with ethical conduct and the creation of responsible institutional environments. Applied to public school construction, this principle extends to the stewardship of public funds and materials, transparent decision-making, compliance with procedures and responsible engagement with project stakeholders.

Recent work by Paschal et al. (2026) also emphasises competency development within the educational environment, illustrating the broader importance of developing capabilities that extend beyond narrow technical knowledge. While their study concerns social and emotional learning rather than construction management, its emphasis on competency development supports a broader understanding of professional capacity in educational institutions. These considerations suggest that construction accountability should not be conceptualised narrowly as a mechanism for detecting financial irregularities after implementation. Accountability is also a function of whether project actors have the knowledge, information, support and institutional arrangements necessary to make and document appropriate decisions throughout the project cycle. This distinction is theoretically important. Principal–Agent Theory traditionally draws attention to delegation, information asymmetry, monitoring and the possibility that agents may not act fully in the interests of principals (Jensen & Meckling, 1976). In decentralised school construction, however, agency problems may arise not only from opportunism but also from limited competence and unequal access to specialised information. The effectiveness of accountability mechanisms may therefore depend on both the capacity of the agent and the quality of the controls surrounding the agent. The present study develops this argument empirically by examining six strategies perceived as appropriate for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices: regular training and workshops; professional development and mentorship; district financial and technical support; government guidelines, monitoring and regular audits; transparency and accountability systems; and enforcement of ethical practices. The study addresses a specific gap in the existing literature. Although previous studies have examined Force Account performance, procurement, risk management, monitoring and value for money in Tanzanian public construction, less attention has been given to the school-head level as a site where educational leadership intersects with construction management and public accountability. The present study therefore asks not simply whether school heads are accountable, but what institutional and professional arrangements participants perceive as necessary for them to exercise that accountability effectively.

Problem Statement - The decentralisation of public infrastructure delivery creates a fundamental governance dilemma: responsibility can be transferred more rapidly than the competencies and institutional resources required to exercise it. In public primary-school construction, school heads may become important actors in project supervision and accountability while continuing to operate primarily within an educational leadership role. This creates potential gaps in construction-related knowledge, particularly in budgeting, procurement, technical specifications, quality control, financial documentation and project monitoring. Evidence from Tanzanian public construction projects indicates that procurement weaknesses, inadequate supervision, limited technical expertise, risk-management deficiencies and weak accountability mechanisms can undermine project quality and performance (Mwaiseje et al., 2024a, 2024b; Magania et al., 2025). In educational infrastructure specifically, weak supervision, limited technical capacity, inadequate transparency and insufficient monitoring have also been reported as challenges to resource utilisation (Rusasa et al., 2025). However, much of the existing literature examines construction performance at project or institutional level rather than examining the competency and accountability requirements of school heads who operate at the interface between school administration and project implementation. This creates a significant empirical and conceptual gap. If school heads are expected to exercise construction-related accountability, what forms of professional development, technical assistance, oversight and ethical control are perceived as necessary to enable them to do so effectively? This study addresses that question in Handeni District Council, Tanzania.

General Objective - The general objective of this study is to identify strategies for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in managing construction projects in public primary schools in Handeni District Council, Tanzania.

Specific Objective - To assess participants' perceptions of strategies for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in construction project management.

Research Question - What strategies are perceived as appropriate for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in managing construction projects in public primary schools in Handeni District Council, Tanzania?

Significance of the Study - The study makes three related contributions. First, it contributes to research on decentralised public-sector governance by showing that accountability cannot be separated from the capacity of actors to whom responsibilities are delegated. Second, it contributes to the literature on educational leadership by extending the discussion of school-head competency beyond teaching, learning and administrative management to include infrastructure and construction governance. Third, it provides practical evidence for local government authorities and education policymakers concerning the types of support that may be required when school-level actors assume construction-management responsibilities.

2. Literature Review and Theoretical Framework

2.1 Principal–Agent Theory

Principal–Agent Theory provides the theoretical foundation for this study. Jensen and Meckling (1976) conceptualised the agency relationship as one in which a principal delegates responsibility to an agent to perform activities on the principal's behalf. The relationship creates potential problems because principals may not be able to observe all actions undertaken by agents, while agents may possess information unavailable to principals. Decentralised school construction contains several overlapping principal–agent relationships. Central government authorities delegate responsibilities to local government authorities; local government authorities rely on education, engineering, procurement and finance officers; school heads coordinate activities at school level; school committees participate in oversight; contractors and artisans undertake implementation activities; and communities provide a further layer of local scrutiny. These relationships create multiple opportunities for information asymmetry. Information about expenditure, procurement decisions, construction progress, material use, quality and emerging risks may be unevenly distributed among project actors. Monitoring, reporting, documentation and audits therefore become important accountability mechanisms. Yet the present study argues that these mechanisms are insufficient when considered in isolation.

An agent cannot reliably perform a delegated function merely because the function has been assigned. The agent must also possess the knowledge and resources required to perform it. A school head who has limited construction-management experience may remain constrained even within a highly monitored system. This suggests a useful extension of the conventional agency perspective. In decentralised public construction, accountability has at least two dimensions: capacity to perform and capacity to control. Performance capacity concerns the knowledge, skills and support required to execute delegated responsibilities. Control capacity concerns the institutional ability to monitor, document, audit and correct implementation. The six strategies examined in this study map onto these dimensions. Training and mentorship strengthen performance capacity; district technical and financial support supplements local capability; monitoring and audits strengthen control capacity; transparency reduces information asymmetry; and ethical standards influence the integrity with which delegated responsibilities are exercised.

2.2 Supervisory Competency and Professional Development

Construction supervision is inherently multidimensional. It involves not only observation of physical work but also planning, coordination, communication, documentation, risk identification, quality assurance and decision-making. Aldossari (2024) identifies leadership, problem-solving, scope management, decision-making and teamwork among the competencies required by client-side project managers. This suggests that effective

supervision depends on a combination of technical and relational capabilities. For school heads, the challenge is particularly complex because construction supervision is added to an existing educational leadership role. The issue is therefore not whether school heads should replace engineers or other technical professionals. Rather, they need sufficient project-management competence to understand their responsibilities, recognise problems, maintain appropriate records and know when professional intervention is required.

Professional competence should also be understood as developmental rather than fixed. Gougou and Paschal (2024) emphasise professional development through collaborative learning and communities of practice. Paschal and Gougou (2022) similarly highlight lifelong learning and the need for practitioners to update their professional capabilities as demands change. This principle is relevant to school construction because project-management responsibilities may evolve as schools receive different forms of infrastructure support, procurement arrangements and technical requirements. A one-time training programme may therefore be insufficient. Continuous professional development allows school heads to acquire new knowledge, reflect on implementation challenges and strengthen their professional judgement. Paschal et al. (2020) further demonstrate the value of cooperative approaches for developing positive interaction and active participation. While their study concerns classroom-based cooperative learning, its broader implication for institutional practice is that professional capacity can be strengthened through collaboration rather than through isolated individual activity. The implication is that school heads involved in construction management require continuous opportunities for professional learning, practical guidance and knowledge exchange.

2.3 Educational Leadership, Relationships and Coordination

School leadership is inherently relational. School heads coordinate activities involving teachers, learners, communities, education authorities and other institutional actors. Paschal and Mkulu (2020), in their study of teacher–student relationships in public secondary schools in Magu District, Tanzania, demonstrate the importance of constructive relationships within educational institutions. Although their study focused on teacher–student relationships rather than construction management, its broader implication is relevant to decentralised infrastructure governance: effective leadership depends partly on the quality of relationships through which responsibilities are coordinated and implemented. This relational dimension becomes particularly significant when school heads coordinate construction projects. Their effectiveness depends on their ability to communicate with district officers, engineers, procurement and finance personnel, contractors, school committees and community representatives. Construction supervision should therefore be understood as a coordination function rather than simply an inspection function. Communication, collaboration and relationship management complement technical and financial competence.

2.4 Procurement and Construction Performance

Procurement constitutes a major accountability interface in public construction. Procurement decisions determine how resources are acquired, how suppliers and contractors are engaged, and how expenditure can subsequently be verified. Mwaiseje et al. (2024a) found that procurement contract administration is associated with quality attainment in Tanzanian Force Account construction projects. Their findings emphasise the importance of risk management, relationship management, dispute management, monitoring and control. Mwaiseje et al. (2024b) similarly found that supply-risk management, procurement internal control systems and procurement contract administration influence Force Account project performance. These studies indicate that construction accountability is inseparable from procurement competence. School heads do not necessarily need to perform the technical functions of procurement professionals, but they require sufficient understanding to participate responsibly in project processes and to recognise when professional advice is necessary.

2.5 Monitoring, Transparency and Accountability

Monitoring is central to public construction governance because it provides information about implementation

progress and enables corrective action. However, effective monitoring depends on the availability and quality of information. Godson (2026) found that stakeholder engagement, reliable data, reporting and the utilisation of monitoring feedback are associated with construction-project performance in public secondary schools. Transparency therefore has both an accountability and a managerial function. Proper records enable retrospective verification, but they also support ongoing decision-making by making information visible to relevant actors. This is particularly relevant to educational institutions because resource availability and appropriate institutional support influence the ability of educational actors to meet diverse responsibilities. Paschal (2022), for example, highlights the relationship between professional awareness and the availability of learning resources in Tanzanian public primary schools. Although the study concerns gifted education rather than construction, the broader institutional implication is relevant: professional responsibility is more effectively exercised where actors have appropriate resources and organisational support.

2.6 Competence, Ethics and Institutional Support

Recent evidence indicates that project outcomes depend on the interaction between competence and institutional support. Magania et al. (2025) identified planning, design, procurement management, construction supervision, competence and government support among the key performance factors in public construction. Rusasa et al. (2025) similarly reported challenges involving weak supervision, limited technical skills, transparency and monitoring in public secondary-school infrastructure. The ethical dimension complements this institutional perspective. Paschal (2024) emphasises ethics as a central component of professional practice and the development of responsible educational environments. In public construction, ethical professionalism includes responsible resource stewardship, transparency, avoidance of conflicts of interest and adherence to established procedures. The competency perspective can also be understood more broadly. Paschal et al. (2026) demonstrate the importance of competency development within educational settings by examining social and emotional learning in Tanzanian public secondary schools. Although the substantive domain differs from construction management, the study reinforces the proposition that effective educational institutions require multidimensional competencies rather than narrow technical knowledge. Accordingly, competency development for school heads should encompass technical knowledge, managerial judgement, ethical responsibility, communication and the ability to mobilise institutional support.

3. Methodology

Research Paradigm and Design - The study adopted a pragmatic paradigm because the research problem required both measurement of participants' perceptions and exploration of the meanings and experiences underlying those perceptions. A convergent mixed-methods design was employed. Quantitative and qualitative strands were collected during the same general phase, analysed separately and brought together at the interpretation stage.

Study Context and Population - The study was conducted in Handeni District Council, Tanzania, within the context of public primary-school construction. The target population comprised 214 stakeholders. Of these, 166 provided usable questionnaire responses, producing a response rate of 77.6%. The quantitative analysis therefore uses n = 166 as its denominator.

Data Collection - Three sources of evidence were used: closed-ended questionnaires, semi-structured interviews and documentary review. The questionnaire captured participants' perceptions of six proposed strategies. Semi-structured interviews generated contextual explanations concerning construction supervision, competency, accountability and institutional support. Documentary review considered construction reports, meeting minutes and project records.

Data Analysis - Quantitative data were analysed using frequencies and percentages. Qualitative data were analysed using thematic analysis following Braun and Clarke (2006). Analysis involved familiarisation with the

data, coding, identification and review of themes, definition of themes and development of the analytical narrative. Integration occurred at interpretation rather than at the point of data collection. Quantitative patterns were compared with qualitative explanations to identify convergence and develop a more comprehensive interpretation.

Ethical Considerations - Participation was voluntary, and confidentiality was maintained by identifying interview participants through labels rather than personal names.

4. Presentation of Findings

4.1 Perceptions of Strategies

This section presents participants' perceptions of strategies considered appropriate for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in public school construction management. In line with the study objective and research question, six strategies were examined: regular training and workshops; professional development and mentorship; district financial and technical support; government guidelines, monitoring and regular audits; transparency and accountability systems; and enforcement of ethical practices.

Table 1
Participants' Perceptions of Strategies for Strengthening School Heads' Supervisory Competencies and Accountability Practices

Strategy	Disagree, n (%)	Neutral, n (%)	Agree, n (%)
Regular training and workshops on project supervision	5 (3.0)	8 (4.8)	153 (92.2)
Professional development and mentorship programmes	4 (2.4)	5 (3.0)	157 (94.6)
District financial and technical support	8 (4.8)	10 (6.0)	148 (89.2)
Government guidelines, monitoring and regular audits	5 (3.0)	5 (3.0)	156 (94.0)
Strengthening transparency and accountability systems	6 (3.6)	10 (6.0)	150 (90.4)
Enforcement of ethical practices	7 (4.2)	9 (5.4)	150 (90.4)

Note. N = 166. Source: Field data (2026).

4.2 Regular Training and Workshops on Project Supervision

A total of 153 participants (92.2%) agreed that regular training and workshops should strengthen school heads' project-supervision competencies. Five (3.0%) disagreed and eight (4.8%) were neutral.

Head of School B explained:

> *"Most of us are trained in educational leadership and school administration, but construction supervision requires additional competencies such as budgeting, procurement monitoring, and quality assessment. Regular workshops would help us handle these responsibilities more effectively." (Interview with Head of School B, 2026)*

Head of School C stated that

> *"Training programs are important because most of us experience difficulties in understanding technical and financial procedures during implementation of construction projects. Capacity-building seminars can strengthen supervision and reduce accountability problems." (Interview with Head of School C, 2026)*

Head of School I added:

> *"Continuous professional training is necessary because school construction projects have become more complex, yet most of us have not received adequate preparation in project management and accountability systems." (Interview with Head of School I, 2026)*

The qualitative evidence indicates that participants associated training with specific competency gaps in budgeting,

procurement, quality assessment, technical procedures and accountability.

4.3 Professional Development and Mentorship Programmes

Professional development and mentorship received the strongest support, with 157 participants (94.6%) agreeing. Four (2.4%) disagreed and five (3.0%) were neutral.

During interview, the Head of School H stated:

> *"As newly appointed heads of school, I often face difficulties in managing construction projects because of lacking practical experience in supervision and accountability procedures. Mentorship from experienced officers will help me to gain confidence and improve decision-making." (Interview with Head of School H, 2026)*

Another Head of School C explained:

> *"Construction project management involves many practical challenges that cannot be understood through theory alone. Mentorship programmes help us to develop practical judgement in handling contractors, monitoring quality, and solving implementation problems." (Interview with Head of School C, 2026)*

Participants therefore distinguished between formal knowledge and practical judgement. Mentorship was perceived as a mechanism for translating knowledge into context-sensitive decisions.

4.4 District Financial and Technical Support

District financial and technical support received 89.2% agreement. Eight participants (4.8%) disagreed and ten (6.0%) were neutral.

Head of School D stated:

> *"We face challenges in understanding technical specifications and financial procedures during construction projects. Support from district engineers and financial officers is very important in ensuring proper supervision." (Interview with Head of School D, 2026)*

Head of School A explained:

> *"We cannot supervise construction projects effectively without technical support from district authorities because many project activities require professional guidance and monitoring." (Interview with Head of School A, 2026)*

Head of School K stated:

> *"We do not have technical personnel capable of independently supervising construction activities. Therefore, district-level technical support remains essential for ensuring quality standards and accountability." (Interview with Head of School K, 2026)*

The evidence indicates that participants viewed district professional support as a necessary complement to decentralised school-level responsibility.

4.5 Government Guidelines, Monitoring and Regular Audits

Government guidelines, monitoring and regular audits received 94.0% agreement. Five participants (3.0%) disagreed and five (3.0%) were neutral.

Head of School F stated:

> *"When monitoring officers regularly inspect projects, school leaders become more careful in maintaining financial records and implementing construction activities according to approved standards." (Interview with Head of School F, 2026)*

The same participant explained:

> *"Government audits and monitoring systems are important because they minimize opportunities for misuse of funds and strengthen accountability during implementation of construction projects." (Interview with Head of School F, 2026)*

Head of School E added:

> *"Continuous monitoring creates discipline in project implementation because schools know that accountability procedures and financial records will be assessed by responsible authorities." (Interview with Head of School E, 2026)*

The findings portray monitoring as both an oversight mechanism and a behavioural influence.

4.6 Strengthening Transparency and Accountability Systems

A total of 150 participants (90.4%) agreed that transparency and accountability systems should be strengthened. Six (3.6%) disagreed and ten (6.0%) were neutral. Head of School J explained:

> *"Proper financial reporting and documentation help protect us because all expenditures and procurement decisions can be verified when accountability questions arise." (Interview with Head of School J, 2026)*

Head of School C stated:

> *"Most accountability problems emerge when procurement and financial records are poorly maintained because there is no clear evidence showing how decisions were made during project implementation." (Interview with Head of School C, 2026)*

Head of School D added:

> *"Transparency in financial reporting helps committee members and the community understand how project resources are utilized, which increases trust and cooperation during implementation." (Interview with Head of School D, 2026)*

The evidence suggests that documentation functions as an accountability infrastructure through which project decisions and resource use can be traced and scrutinised.

4.7 Enforcement of Ethical Practices

Enforcement of ethical practices received 90.4% agreement. Seven participants (4.2%) disagreed and nine (5.4%) were neutral. Head of School A stated:

> *"Construction projects cannot succeed where there is dishonesty in handling materials and funds because misuse of resources affects implementation quality and accountability." (Interview with Head of School A, 2026)*

Head of School H explained:

> *"Even where technical supervision exists, corruption and unethical practices can still compromise*

> *project quality through use of poor materials and failure to follow approved standards."(Interview with Head of School H, 2026)*

Head of School B stated:

> *"Strong ethical discipline among school leaders and committee members is necessary because transparency and honesty determine whether construction projects are implemented successfully." (Interview with Head of School B, 2026)*

These statements demonstrate that participants considered ethical practice an independent component of accountability. They are interpreted as perceptions of ethical risks rather than independently verified cases of misconduct.

5. Discussion of the findings

The central finding is the consistency of support across all six strategies. Participants did not identify a single intervention as sufficient. Instead, their responses point towards an integrated model in which professional capacity, institutional support and accountability controls reinforce one another.

Accountability Requires Capability - The findings challenge a narrow interpretation of accountability as primarily a matter of monitoring and sanctions. The 92.2% agreement for regular training and the 94.6% agreement for mentorship suggest that participants recognise a fundamental distinction between being responsible for a project and being adequately prepared to manage it. This finding is consistent with Aldossari (2024) and Magania et al. (2025), who identify competence as a critical component of construction management. It is also consistent with Gougou and Paschal (2024), who emphasise continuing professional development through collaborative learning, and with Paschal and Gougou (2022), who highlight lifelong learning and opportunities for practitioners to update their skills. The present study extends these educational professional-development perspectives to decentralised school infrastructure by showing that school heads' construction responsibilities may require forms of professional learning beyond conventional educational administration. The theoretical implication is important: agency problems can arise not only because an agent chooses to behave improperly but also because the agent lacks the capacity to perform effectively.

Mentorship as Organisational Knowledge Transfer - Mentorship received the highest level of support. This finding indicates that participants value practical experience as a distinct form of professional knowledge. Construction supervision involves uncertainty, negotiation and judgement. Written procedures can guide behaviour, but they cannot anticipate every implementation problem. Mentorship provides a mechanism through which experienced professionals can transfer tacit knowledge to less experienced school heads. This interpretation is compatible with the community-of-practice perspective advanced by Gougou and Paschal (2024). Moreover, Paschal and Gougou (2022) emphasise the need for continuous opportunities to update professional skills. In the present context, mentorship provides one practical route through which such continuous development can occur. The implication is that mentorship should not be treated merely as an informal support activity. It can serve as a deliberate institutional mechanism for developing supervisory judgement.

Supported Autonomy Rather Than Isolated Decentralisation - The 89.2% support for district financial and technical assistance demonstrates that participants do not perceive decentralisation as a justification for technical isolation. School heads require sufficient knowledge to supervise responsibly, but specialised functions still require specialised expertise. This finding aligns with Mwaiseje et al. (2024a, 2024b), whose studies emphasise the importance of procurement management, risk management, internal controls and professional oversight. It also corresponds with Paschal's (2022) observation that professional responsibility in educational settings is influenced by the availability of appropriate resources. Although the substantive context differs, the principle is relevant: assigning responsibility without ensuring access to the resources and expertise needed to perform it can weaken institutional effectiveness. In this reality, decentralisation should therefore be understood as supported autonomy:

local actors receive meaningful responsibility while retaining access to higher-level professional expertise.

Monitoring Cannot Substitute for Competence - Government monitoring and audits received 94.0% agreement. This is consistent with Principal–Agent Theory because monitoring reduces information asymmetry and provides opportunities for corrective intervention. However, the findings indicate that monitoring alone is insufficient. A monitoring system can identify a technical or financial weakness without necessarily giving the school head the expertise needed to correct it. The strongest accountability architecture is therefore likely to combine monitoring with capacity development and technical assistance.

Transparency as Information Infrastructure - The 90.4% support for transparency and accountability systems demonstrates the importance of documentation. Proper records reduce uncertainty, enable verification and preserve institutional memory. They also allow school committees, district authorities and auditors to reconstruct project decisions. This is consistent with Godson (2026), who highlights the importance of data, reporting and feedback in construction-project performance. The finding also connects with the wider educational literature on professional capacity. Where responsibilities are complex, actors require access to relevant information and institutional resources to make informed decisions. Transparency therefore should not be treated simply as an audit requirement; it is part of the information infrastructure needed for responsible management.

Ethical Professionalism and Public Resource Stewardship - Ethical practices also received 90.4% agreement. This finding is consistent with Paschal (2024), who treats ethical conduct as integral to professional practice and responsible educational environments. In public construction, ethical professionalism includes responsible resource stewardship, transparency, compliance with procedures and avoidance of conflicts of interest. The implication is that technical competency and ethical competence should be developed together. A technically capable actor who lacks integrity may still undermine accountability. Conversely, ethical commitment without sufficient technical competence may leave an actor unable to identify or manage important project risks. The present study therefore treats ethical practice as part of supervisory competency rather than as an external requirement added after technical training.

Collaboration and Institutional Relationships - The findings also reinforce the importance of collaboration in decentralised construction management. School heads cannot reasonably possess all the technical, financial and procurement expertise required for construction projects. They therefore need to coordinate with actors who possess complementary competencies. The emphasis on collaboration is compatible with Paschal et al. (2020), whose work on cooperative learning highlights the value of interaction and shared participation. Although the study concerns educational learning rather than construction management, the principle of collaborative practice is relevant to institutional coordination. This suggests that school-head competency should include the ability to identify when expertise is required, communicate effectively with specialists and integrate professional advice into project decisions.

A Capacity-and-Control Perspective - Taken together, the findings support a capacity-and-control perspective on decentralised accountability. Capacity consists of knowledge, skills, judgement and access to professional expertise. Control consists of monitoring, auditing, documentation, transparency and ethical safeguards. The two are complementary. Capacity without control can leave accountability vulnerable to weak oversight. Control without capacity can place local actors under scrutiny without adequately equipping them to perform. The study therefore contributes a more balanced interpretation of Principal–Agent Theory in decentralised public construction. Accountability should not be understood solely as the capacity to detect and constrain undesirable behaviour. It should also include the capacity to enable responsible performance.

6. Theoretical Contribution

The principal theoretical contribution of this study is the extension of Principal–Agent Theory from a predominantly control-oriented interpretation towards a capacity-and-control model of accountability. Conventional agency reasoning emphasises information asymmetry, monitoring and incentives. The findings

demonstrate that these mechanisms should be considered alongside the competence of the agent and the institutional support available to the agent. In decentralised school construction, the school head is simultaneously an accountability subject and a capacity-dependent professional actor.

Training and mentorship build capability. District support supplements specialised expertise. Monitoring and audits provide institutional control. Transparency reduces information asymmetry. Ethical standards strengthen the integrity of decision-making. This integrated perspective also connects public-sector accountability with educational professional development. Gougou and Paschal (2024) and Paschal and Gougou (2022) emphasise continuous professional development, learning and skills updating, while Paschal (2024) demonstrates the importance of ethical professionalism. Paschal et al. (2026) further illustrate the broader importance of competency development within educational settings.

Applied to decentralised school construction, the implication is that supervisory competence should be understood as a multidimensional capability comprising technical knowledge, managerial judgement, professional learning, communication, ethical conduct and the ability to mobilise institutional support. This broader conception strengthens the study's capacity-and-control perspective by showing that accountability depends partly on the professional identity and developmental environment of the actors responsible for implementation.

Practical and Policy Implications - The findings have direct implications for decentralised school-infrastructure policy. First, professional development for school heads should include construction-management competencies. Relevant areas include budgeting, procurement, project monitoring, quality assurance, financial documentation, risk management and ethical conduct. Second, structured mentorship should be institutionalised, especially for newly appointed school heads. Experienced education administrators and technical professionals can provide practical guidance and support. Third, district authorities should establish accessible channels for engineering, procurement and financial assistance. School-level responsibility should not be equated with technical independence. Fourth, monitoring should be developmental as well as regulatory. Monitoring findings should trigger corrective guidance and capacity support where weaknesses are identified. Fifth, documentation should be treated as a core project-management function. Financial reports, procurement records, meeting minutes, materials records and project-progress documentation should provide a traceable accountability trail. Sixth, ethical standards should be integrated into professional-development programmes and construction oversight. Ethical conduct should be treated as part of professional competence rather than as an external compliance requirement. Seventh, collaborative professional-learning arrangements should be encouraged. Communities of practice, peer learning and mentorship can provide mechanisms through which school heads share implementation experiences and develop practical judgement.

Limitations and Future Research - The study has three principal limitations. First, the study was conducted within one local government context. Its findings therefore provide contextually grounded evidence rather than statistical representation of all Tanzanian councils. Second, the quantitative findings reflect participants' perceptions of appropriate strategies rather than objective estimates of the strategies' effects on construction outcomes. Third, the study does not statistically test whether the proposed strategies cause improvements in project quality, cost, completion time or value for money. Future studies could examine multiple councils, use longitudinal designs and connect supervisory competency measures with objective project-performance indicators. Experimental or quasi-experimental research could also examine whether structured mentorship and professional-development interventions produce measurable improvements in construction-management performance.

7. Conclusion

The study examined participants' perceptions of strategies for strengthening school heads' supervisory competencies and accountability practices in managing public primary-school construction projects in Handeni District Council, Tanzania. The findings demonstrate strong support for six complementary strategies: training, mentorship, district technical and financial support, monitoring and audits, transparency and documentation, and

ethical controls. The most important implication is not that one strategy should replace another. Rather, effective decentralised accountability requires these mechanisms to operate as an interconnected system. The study therefore advances a capacity-and-control perspective in which accountability depends simultaneously on the ability of local actors to perform delegated responsibilities and on the institutional mechanisms used to monitor and verify that performance. This conclusion has broader implications for decentralised public-sector governance. Delegating responsibility without providing adequate capability risks creating accountability without capacity. Conversely, aligning responsibility with professional development, technical support, transparent information and credible oversight creates stronger conditions for accountable performance. For public school construction, therefore, the central governance challenge is not simply to make school heads more accountable. It is to make accountability practicable, supportable and institutionally credible.

8. References

Aldossari, K. M. (2024). Client project managers' knowledge and skill competencies for managing public construction projects. Results in Engineering, 24, Article 103546. https://doi.org/10.1016/j.rineng.2024.103546

Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. Qualitative Research in Psychology, 3(2), 77–101. https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa

Changalima, I. A., & Mwagike, L. R. (2024). The moderating role of staff competency on communication and the effectiveness of Force Account approach: An empirical study from Tanzania. Cogent Social Sciences. https://doi.org/10.1080/23311886.2024.2363600

Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). Designing and conducting mixed methods research (3rd ed.). SAGE.

Daud, N., & Slawe, D. (2024). Evaluating the impact of the Force Account Method on value for money in public construction projects in Tanzania. NG Journal of Social Development, 14(2), 71–84. https://doi.org/10.4314/ngjsd.v14i2.4

Godson, E. (2026). Influence of monitoring and evaluation practices on performance of construction projects in public secondary schools in Ifakara Town Council, Tanzania. Rural Planning Journal, 28(1), 46–57. https://doi.org/10.59557/rpj.28.1.2026.231

Gougou, S. A.-M., & Paschal, M. J. (2024). Nurturing professional development in TESOL: A community of practice perspective. International Journal of Qualitative Research, 4(2), 111–123. https://doi.org/10.47540/ijqr.v4i2.1403

Jensen, M. C., & Meckling, W. H. (1976). Theory of the firm: Managerial behaviour, agency costs and ownership structure. Journal of Financial Economics, 3(4), 305–360. https://doi.org/10.1016/0304-405X(76)90026-X

Magania, F. M., Tekka, R. S., & Chengula, D. H. (2025). Review of key performance factors in implementing public construction projects using Force Account Method in Tanzania. Mbeya University of Science and Technology Journal of Research and Development, 6(1), 19–30. https://doi.org/10.62277/mjrd2025v6i10002

Mayani, S. M., & Mwagike, L. (2024). Influence of Force Account on value for money in construction projects in Tanzania. International Journal of Scientific Research and Management, 12(8), 7000–7014. https://doi.org/10.18535/ijsrm/v12i08.em02

Mwaiseje, S. S., Mchopa, A. D., Panga, F. P., & Nkuhi, M. S. (2024a). Exploring the nexus between procurement contract administration and quality attainment of Force Account construction projects in Tanzania. Cogent Engineering, 11(1), Article 2432516. https://doi.org/10.1080/23311916.2024.2432516

Mwaiseje, S. S., Panga, F. P., Mchopa, A. D., & Nkuhi, M. S. (2024b). Procurement contract risks management and the performance of Force Account construction projects in Tanzania: Does the regulatory framework matter? SAM Advanced Management Journal, 89(3), 272–294. https://doi.org/10.1108/SAMAMJ-07-2024-0036

Paschal, M. J. (2022). Integrating global citizenship education in higher education in Tanzania: Lessons from the

literature. Global Research in Higher Education, 5(2), 24–43. https://doi.org/10.22158/grhe.v5n2p24

Paschal, M. J. (2024). Ethics in the teaching profession: A practical approach to teachers' professionalism. International Journal of Social Sciences & Educational Studies, 10(3), 82–94. https://doi.org/10.23918/ijsses.v10i3p82

Paschal, M. J., Ngoboka, K. B., & Joel, N. (2026). Between policy silence and classroom reality: Assessing social and emotional learning in public secondary schools in Nyamagana District, Tanzania. Journal of Research in Education and Pedagogy, 3(2), 248–262. https://doi.org/10.70232/jrep.v3i2.164

Paschal, M. J., Nyoni, T. T., & Mkulu, D. G. (2020). The role of cooperative learning in attaining inclusive education in the classroom, creativity and innovation in secondary schools in Mwanza Region, Tanzania. International Journal of English Literature and Social Sciences, 5(2), 364–373. https://doi.org/10.22161/ijels.52.5

Paschal, M. J., & Gougou, S. A.-M. (2022). Promoting 21st century skills in English language teaching: A pedagogical transformation in Ivory Coast. Global Journal of Educational Studies, 8(2), 50–74. https://doi.org/10.5296/gjes.v8i2.20333

Paschal, M. J., & Mkulu, D. G. (2020). Teacher-students' relationship and students' academic performance in public secondary schools in Magu District, Tanzania. Journal of Research in Education and Society, 11(1), 20–37.

Rusasa, S., Mwila, P. M., & Ndomba, R. (2025). Efficiency of resource utilisation under the Force Account approach in managing public secondary school infrastructures in Kishapu District, Tanzania. International Journal of Education Foundations, 3(1), 143–152. https://doi.org/10.33687/ijef.003.01.0091

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 157-171

Process writing strategy bilang estratehiya sa pagpapahusay ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 10

Bacho, Ralp J. ✉
Don Vicente Rama Memorial National High School, Philippines (ralp.bacho@deped.gov.ph)

Received: 19 September 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26443

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

Ang pag-aaral na ito ay isinagawa upang matukoy ang bisa ng *Process Writing Strategy* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel ng 86 mag-aaral sa Baitang 10 ng *Don Vicente Rama Memorial National High School*. Gumamit ang pag-aaral ng *one-group pretest-posttest design* at *total enumeration sampling*, na binubuo ng 44 mag-aaral sa *St. Augustine* at 42 sa *St. Benedict*. Sa paunang pagsukat gamit ang tradisyunal na pamamaraan, nakapagtala ng *mean* at *standard deviation* na 3.06 (0.99) sa malinaw na paninindigan, 2.83 (0.90) sa katibayan at datos, 2.72 (0.82) sa organisasyon ng kaisipan, at 2.17 (1.26) sa gramatika at mekaniks. Matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*, umangat ang mga resulta sa 4.26 (0.69), 3.88 (0.50), 4.57 (0.86), at 4.41 (0.69), ayon sa pagkakasunod ng mga pamantayan. Sa pagsusuri ng pagkakaiba, nakapagtala ng *mean difference* na 1.20, 1.06, 1.85, at 2.23, ayon sa pagkakasunod, na may $df = 85$ at $p < 0.001$ sa lahat ng pamantayan; kaya tinanggihan ang *null hypothesis* at itinuturing na makabuluhan ang pagkakaiba. Sa saloobin, ang Pagpapahusay ng Kasanayan sa Pagsulat ay may *overall mean* na 3.38 (0.96), samantalang ang Interes at Karanasan sa Pagsulat ay 3.34 (0.98), kapwa Niyutral. Sa unang aspekto, ang mga *mean* (S.D.) ay 3.34 (1.07), 3.07 (1.18), 3.67 (0.77), 3.13 (1.00), at 3.69 (0.80). Sa ikalawang aspekto, 2.78 (1.17), 3.50 (0.84), 3.36 (0.94), 3.38 (1.04), at 3.70 (0.92). Ipinahihiwatig ng mga resulta na higit na napahusay ang organisasyon, paninindigan, at gramatika, habang nananatiling nangangailangan ng dagdag na pagsasanay ang paggamit ng katibayan at datos. Batay sa resulta, binuo ang Pinagyamang Hulwarang Aralin sa Pagsulat ng Posisyong-Papel.

Keywords: process writing strategy, posisyong-papel, kasanayan sa pagsulat, Baitang 10, writing strategy

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Process writing strategy bilang estratehiya sa pagpapahusay ng pagsulat ng posisyong papel sa Filipino 10

1. Panimula

Ang pagsulat ng posisyong-papel ay isang mahalagang kasanayan na humuhubog sa kakayahan ng mga mag-aaral na magpahayag ng matibay na paninindigan hinggil sa isang napapanahong isyu gamit ang lohikal na pangangatwiran at sapat na ebidensiya. Sa pamamagitan nito, natututuhan nilang magsuri ng iba't ibang pananaw, magtimbang ng mga impormasyon, at bumuo ng makatwirang argumento. Ipinakita nina Urbano, et.al (2022) na mahalagang matukoy ang mga pangangailangan ng mga mag-aaral sa akademikong pagbasa at pagsulat upang makapagdisenyo ng mga gawaing makatutugon sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahan sa akademikong pagsulat. Napatunayan din ni Mamidted (2023) na ang organisasyon, estilo, at wastong paggamit ng wika ay mahahalagang salik sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral. Higit pa rito, natuklasan ni Martinez (2025) na ang mga mag-aaral ay nakararanas ng iba't ibang hamon sa pagsulat ng pormal na sanaysay sa Filipino, lalo na sa organisasyon ng ideya at pagpapahayag ng kaisipan, kaya kinakailangan ang mas sistematikong paggabay sa proseso ng pagsulat posisyong-papel.

Batay sa mga kaugnay na literatura at pag-aaral, maraming mag-aaral ang nakararanas ng kahirapan sa pagsulat ng posisyong-papel. Kabilang sa mga karaniwang suliranin ang kakulangan sa pagbuo ng malinaw na paninindigan, hindi sapat na paggamit ng mga ebidensiya, at kahinaan sa organisasyon ng mga argumento. May mga pagkakataon ding hindi masyado silang magsuri ng impormasyon mula sa iba't ibang sanggunian at gamitin ito upang suportahan ang kanilang mga pananaw. Sa sitwasyon sa loob ng silid-aralan, madalas na napapansin na maraming mag-aaral ang hindi alam kung paano magsimula ng kanilang sulatin, bumuo ng malinaw na paninindigan, maglahad ng sapat na argumento at ebidensiya, at mag-organisa ng kanilang mga ideya. Sinusuportahan ito ng mga naunang pag-aaral na nagpapakitang ang mga mag-aaral ay nakararanas din ng iba't ibang suliranin sa akademikong pagsulat. Ayon kina Policios at Pilayan (2025), nakararanas ang mga mag-aaral ng mga suliranin sa gramatika, bokabularyo, at sintaks na nakaaapekto sa malinaw at mapanghikayat na pagsulat ng posisyong-papel. Samantala, natuklasan nina Ada at Funa (2025) na nananatiling hamon sa mga mag-aaral ang coherence o maayos na pagkakaugnay at daloy ng mga ideya sa pagsulat. Ipinakita rin ni Roxas (2020) na ang mga mag-aaral sa *Senior High School* ay nakararanas ng iba't ibang kahirapan sa proseso ng akademikong pagsulat, kaya iminungkahi ang pagbuo ng mas angkop na modelo sa pagtuturo nito.

Ipinakikita ng mga pag-aaral na ang mga suliranin sa pagsulat ay hindi lamang nakatuon sa wastong paggamit ng gramatika, kundi maging sa pagbuo, pag-oorganisa, at malinaw na pagpapahayag ng mga ideya. Dahil dito, mahalagang gumamit ng estratehiyang nagbibigay ng malinaw at sunod-sunod na gabay sa proseso ng pagsulat. Sa pamamagitan ng *Process Writing Strategy*, maaaring matulungan ang mga mag-aaral na maplano ang kanilang mga ideya, makabuo ng burador, maisaayos ang kanilang mga argumento, marebisa ang nilalaman, at maitama ang mga kamalian bago makabuo ng pinal na posisyong-papel. Sa ganitong paraan, mas magiging sistematiko ang kanilang pagsulat at mas mapauunlad ang kanilang kakayahang maglahad ng malinaw na paninindigan, gumamit ng sapat na ebidensiya, mag-organisa ng mga ideya, at gumamit ng wastong gramatika at mekaniks.

Upang matugunan ang mga suliraning ito, mahalagang magpatupad ng mga interbensiyong nakatuon sa pagpapaunlad ng kasanayan sa argumentatibong pagsulat. Maaaring gumamit ng mga gawaing nagpapalakas sa paghahanay ng datos, pagkalap ng ebidensiya, pagbuo ng tesis, at organisasyon ng mga argumento. Mahalaga rin ang pagbibigay ng malinaw na gabay, modelo ng posisyong-papel, at regular na pidbak upang matulungan ang mga mag-aaral na mapahusay ang kanilang pagsulat. Sa pamamagitan ng mga interbensiyong ito, mas magiging handa ang mga mag-aaral sa pagpapahayag ng kanilang mga pananaw sa paraang lohikal at makatwiran.

Layunin ng pag-aaral na ito na matukoy ang antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong-

papel at masuri ang mga salik na nakaaapekto sa kanilang pagganap. Nilalayon din nitong makapagbigay ng mga mungkahing estratehiya at interbensiyon na makatutulong sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahan sa argumentatibong pagsulat. Mahalaga ang pag-aaral na ito sapagkat makatutulong ito sa mga guro sa pagdisenyo ng mga angkop na gawaing pampagtuturo at magsisilbing gabay sa pagpapabuti ng pagtuturo ng pagsulat sa asignaturang Filipino.

Sa kabuuan, ang pagsulat ng posisyong-papel ay isang mahalagang kasanayan na nangangailangan ng masusing paglinang upang mapaunlad ang kakayahan ng mga mag-aaral sa kritikal na pag-iisip, paghahanay, at pagpapahayag ng paninindigan. Ipinakikita ng mga kaugnay na pag-aaral at mga karanasang nakikita sa silid-aralan na may mga hamon pa ring kinahaharap ang mga mag-aaral sa pagsulat ng ganitong uri ng akademikong sulatin. Dahil dito, mahalagang magsagawa ng mga pag-aaral at interbensiyong makatutulong sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan. Sa pamamagitan nito, inaasahang higit na mapalalakas ang kanilang kakayahan sa akademikong pagsulat at magiging mas epektibo silang tagapaglahad ng kanilang mga pananaw at argumento.

Layunin ng Pag-aaral - Layunin ng pananaliksik na ito na masuri ang bisa ng *Process Writing Strategy* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel ng mga mag-aaral sa Baitang 10 ng Don Vicente Rama Memorial National High School. Tiyak nitong tinutukoy ang antas ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa paglalahad ng paninindigan, paggamit ng katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gramatika at mekaniks. Nilalayon din nitong alamin kung may makabuluhang pagkakaiba sa kanilang iskor bago at pagkatapos ang interbensiyon, gayundin ang kanilang saloobin sa ginamit na estratehiya. Mula sa mga natuklasan, layunin ng pag-aaral na makabuo ng isang Pinagyamang Hulwarang Aralin upang mapabuti ang pagtuturo at pagkatuto ng akademikong pagsulat.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri ng bisa ng *Process Writing Strategy* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel ng mga mag-aaral sa Baitang 10 ng Don Vicente Rama Memorial National High School, Lungsod ng Cebu, sa Taong Panuruan 2026–2027. Ang mga respondente ay binubuo ng walumpu’t anim (86) na mag-aaral mula sa seksyong St. Augustine at St. Benedict sa pamamagitan ng *total enumeration sampling*. Sinasaklaw ng pagtataya ang apat na pangunahing pamantayan: ang paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat, pati na rin ang saloobin at karanasan ng mga mag-aaral. Gumamit ang pananaliksik ng *one-group pretest-posttest design* upang mabatid ang pagbabago sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ilapat ang interbensiyon. Ang hangganan ng pag-aaral na ito ay nagtatapos sa pagbuo ng isang Pinagyamang Hulwarang Aralin sa Pagsulat ng Posisyong-Papel na magsisilbing gabay at kagamitang pampagtuturo.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Makakatulong ang pag-aaral na ito sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pamamagitan ng paggamit ng *Process Writing Strategy*.

DepEd o Administrasyon. Ang pag-aaral na ito ay maaaring magsilbing gabay sa pagbuo ng mga programang makatutulong sa pagpapabuti ng pagtuturo at pagkatuto sa paaralan.

Mga Guro. Ang resulta ng pag-aaral ay maaaring makatulong sa mga guro sa pagpili ng mga epektibong estratehiya at gawain upang mapahusay ang kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral.

Mga Mag-aaral. Ang pag-aaral na ito ay makatutulong sa mga mag-aaral na mapabuti ang kanilang kakayahan sa pagsulat ng posisyong-papel at malinaw na maipahayag ang kanilang mga pananaw at ideya.

Mga Mananaliksik sa Hinaharap. Ang pag-aaral na ito ay maaaring magsilbing sanggunian para sa mga susunod na pag-aaral na may kaugnayan sa pagsulat at *Process Writing Strategy*.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng *one-group pretest-posttest design*, isang uri ng

pre-experimental na disenyo ng pananaliksik, upang matukoy ang bisa ng *Process Writing Strategy* sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel ng mga mag-aaral sa Baitang 10. Napili ang disenyong ito dahil layunin nitong masukat kung may pagbago sa antas ng kanilang kasanayan sa pagsulat bago at pagkatapos gamitin ang nasabing estratehiya. Ayon nina Fraenkel, Wallen, at Hyun (2019) na ang *One-Group Pretest-Posttest Design* ay angkop gamitin sa mga pag-aaral sa edukasyon kung saan nais masukat ng mananaliksik ang epekto ng isang estratehiya o programang pang-edukasyon sa iisang pangkat ng mga respondente. Bagama't wala itong control group, nakatutulong ito sa paunang pagsusuri ng bisa ng isang interbensiyon sa aktuwal na kalagayan ng silid-aralan.

Sa pag-aaral na ito, dalawang pangkat lamang ng mga mag-aaral ang respondente. Sinukat muna ang kanilang paunang kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel sa pamamagitan ng paunang pagganap. Pagkatapos nito, ipinatupad ang *Process Writing Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo sa loob ng itinakdang panahon. Matapos ang implementasyon, muling sinukat ang kanilang kasanayan gamit ang panghuling pagganap. Ang paghahambing ng mga resulta ng pauna at panghuling pagganap ang nagsilbing batayan upang malaman kung nagkaroon ng pagbabago sa kanilang kasanayan sa pagsulat. Ang mga datos na nakalap mula sa pauna at panghuling pagganap ay sumailalim sa angkop na istadistikal na pagsusuri upang matukoy ang bisa ng haypotesis ng pag-aaral. Ang mga markang nakuha ng mga mag-aaral ay magsisilbing batayan sa pagsusuri ng kanilang antas ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel. Sa pamamagitan nito, nagkaroon ng malinaw na batayan kung naging mabisa ang paggamit ng *Process Writing Strategy* bilang estratehiya sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral sa Baitang 10.

Respondente - Ang mga respondente ng pag-aaral na ito ay binuo ng walumpu't anim (86) na mag-aaral mula sa *Don Vicente Rama Memorial National High School*. Kabilang dito ang apatnapu't apat (44) na mag-aaral mula sa seksyong *St. Augustine* at apatnapu't dalawa (42) na mag-aaral mula sa seksyong *St. Benedict*. Sila ay napiling lumahok sa pananaliksik sapagkat sila ang mga mag-aaral na saklaw ng pag-aaral at inaasahang makapagbibigay ng kinakailangang datos kaugnay ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong-papel. Pinili ang mga seksyong ito dahil sila ang direktang makikinabang sa mga estratehiya at interbensiyong ilalapat sa pag-aaral, at ang kanilang mga karanasan at pagganap ay mahalagang batayan sa pagsusuri ng kasalukuyang antas ng kanilang kasanayan sa pagsulat. Sa pagpili ng mga respondente, ginamit ang *total enumeration sampling*, isang uri ng *sampling technique* kung saan ang buong populasyon ng target na grupo ay isinama sa pananaliksik. Sa paraang ito, lahat ng mag-aaral mula sa seksyong St. Augustine at St. Benedict ay naging kalahok ng pag-aaral upang matiyak na ang lahat ng kaugnay na datos ay makakalap at maisasama sa pagsusuri.

Instrumento ng Pananaliksik - Gumamit ng tatlong instrument ang mananaliksik upang masukat at makuha ang kinakailangang datos sa pag-aaral. Kabilang dito ang paunang pagganap, panghuling pagganap at isang talatanungan upang masukat ang saloobin ng mga respondente patungkol sa pagsulat ng posisyon-papel. Bago ginamit ang talatanungan sa aktuwal na pangangalap ng datos, isinagawa muna ang *content validation* sa tulong ng mga eksperto sa larangan ng Filipino at pananaliksik. Ang kanilang mga mungkahi at rekomendasyon ay isinama upang higit na mapabuti ang nilalaman ng instrumento. Matapos ang proseso ng balidasyon, isinagawa ang *pilot testing* sa tatlumpung (30) mag-aaral na hindi kabilang sa mga respondente ng pag-aaral upang masuri ang kalinawan, pagiging angkop, at kabisaan ng talatanungan.

Ang pauna at panghuling pagganap ay binuo ng gawaing pagsulat ng posisyong-papel na nakabatay sa isang napapanahong isyu. Ang mga sulating ito ay susuriin gamit ang itinakdang rubrik na nakatuon sa sumusunod na pamantayan: (1) paglalahad ng malinaw na paninindigan, (2) paggamit ng mga katibayan at datos, (3) organisasyon ng kaisipan, at (4) wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Sa pamamagitan ng paghahambing ng resulta ng pauna at panghuling pagganap, matutukoy ang antas ng pag-unlad ng mga respondente sa pagsulat ng posisyong-papel. Samantala, ang talatanungan na binuo ng mananaliksik ay naglalaman ng mga pahayag na susukat sa saloobin, karanasan, at pananaw ng mga mag-aaral hinggil sa kanilang karanasan sa pagsulat ng posisyong-papel at sa mga gawaing isinagawa sa kabuuan ng pag-aaral.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Una, humingi ng pahintulot ang mananaliksik sa punong-guro ng *Don Vicente Rama Memorial National High School* na siyang pagtutuunan ng pag-aaral na hayaan o payagan ang mga mag-aaral sa Baitang 10 sekyon ng St. Augustine at St. Benedict na maging respondente ng pag-aaral. Ikalawa, sa paunang pagganap, gumamit ang guro ng kumbensiyonal na paraan ng pagtuturo sa pagsulat ng posisyong-papel. Matapos ang talakayan, ang mga mag-aaral ay pasusulatin ng posisyong-papel tungkol sa isang napapanahong isyu upang masukat ang kanilang kasalukuyang antas ng kasanayan sa pagsulat batay sa mga itinakdang pamantayan tulad ng paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat.

Ikatlo, sa panghuling pagganap, ginamitan ng mananaliksik ang mga respondente ng *Process Writing Strategy* bilang makabagong paraan sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong-papel. Isinama sa pagtuturo ang sunod-sunod na hakbang ng estratehiya: (1) *Prewriting*, kung saan pipili at magsusuri ang mga mag-aaral ng isang napapanahong isyu at magtitipon ng mga datos at impormasyon bilang paghahanda sa pagsulat; (2) *Drafting*, kung saan bubuo sila ng unang burador ng kanilang posisyong-papel batay sa kanilang paninindigan at mga nakalap na ebidensiya; (3) *Revising*, kung saan rerepasuhin at pagbubutihin nila ang nilalaman, organisasyon ng mga argumento, at kalinawan ng pagpapahayag; (4) *Editing*, kung saan iwawasto ang mga kamalian sa gramatika, baybay, bantas, at iba pang mekaniks sa pagsulat; at (5) *Publishing*, kung saan ihahanda at ilalahad ang pinal na bersiyon ng kanilang posisyong-papel. Sa pamamagitan ng mga hakbang na ito, inaasahang higit na mapauunlad ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat.

Ikaapat, pagkatapos makuha at makolekta ang mga datos sa pauna at panghuling pagganap, isinagawa ang pagsusuri sa makabuluhang pagkakaiba ng resulta gamit ang istadistikal na kasangkapang *Paired Samples T-test*. Sa pamamagitan nito, natukoy na nagkaroon ng makabuluhang pagbabago sa kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong-papel bago at pagkatapos gamitin ang Process Writing Strategy. Ikalima, gumamit ng talatanungan na nasa anyong *5-Point Likert Scale* upang masukat ang saloobin ng mga respondente hinggil sa paggamit ng *Process Writing Strategy* sa pagsulat ng posisyong-papel. Mula rito, matutukoy ang kanilang pananaw, karanasan, at pagtanggap sa estratehiyang ginamit sa pag-aaral. Panghuli, batay sa mga datos na makakalap, nakabuo ang mananaliksik ng isang kagamitang pampagtuturo na maaaring magamit ng mga guro bilang gabay sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong-papel. Ang mga natuklasan sa pag-aaral ay magsisilbing batayan sa pagbuo ng kongklusyon, implikasyon, at mga rekomendasyong makatutulong sa pagpapabuti ng pagtuturo at pagkatuto ng pagsulat sa Filipino.

3. Resulta at Pagtatalakay

3.1 Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 10 sa Pagsulat ng Posisyong Papel gamit ang Tradisyonal na Pagtuturo

Ipinakikita sa bahaging ito ang paunang iskor ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong-papel gamit ang tradisyunal na pamamaraan. Sinusuri ang kanilang pagganap batay sa malinaw na paninindigan, paggamit ng katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Ang mga resultang ito ay magsisilbing batayan sa pagtukoy ng kanilang antas ng kasanayan bago gamitin ang *Process Writing Strategy*.

Talahanayan 1
Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 10 sa Pagsulat ng Posisyong Papel gamit ang Tradisyonal na Pagtuturo

Pamantayan	*Mean*	*S.D.*	*Description*	Berbal na Interpretasyon
Paglalahad ng malinaw na paninindigan	3.06	0.99	*Neutral* / Niyutral	Medyo malinaw ang paninindigan.
Paggamit ng mga katibayan at datos	2.83	0.90	*Neutral* / Niyutral	May ilang angkop na katibayan.

Organisasyon ng kaisipan	2.72	0.82	*Neutral* / Niyutral	Katamtaman ang kaayusan ng mga ideya.
Wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat	2.17	1.26	Hindi Sumasang-ayon	Maraming kamalian.

Legend: 1.00–1.80=Lubos na Hindi Sumasang-ayon, 1.81 – 2.60=Hindi Sumasang-ayon, 2.61 – 3.40=*Neutral* / Niyutral, 3.41 – 4.20=Sumasang-ayon, 4.21 – 5.00=Lubos na Sumasang-ayon

Batay sa Talahanayan 1, makikita ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong-papel gamit ang tradisyunal na pamamaraan bago ipatupad ang *Process Writing Strategy*. Sinuri ang kanilang kasanayan batay sa apat na pamantayan: paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Ipinakikita ng mga resulta na hindi magkakapantay ang antas ng kanilang kasanayan sa bawat pamantayan. Ang pinakamataas na *mean* ay 3.06 sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, samantalang pinakamababa ang 2.17 sa wastong gamit ng gramatika at mekaniks. Ipinahihiwatig nito na bago gamitin ang interbensiyon, may mga pangunahing kakayahan na ang mga mag-aaral sa pagpapahayag ng kanilang posisyon, ngunit higit silang nangangailangan ng paggabay sa pagpapatibay ng argumento, pagsasaayos ng mga ideya, at wastong paggamit ng wika sa pagsulat.

Sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 3.06 at *standard deviation* na 0.99, na may berbal na interpretasyong *Neutral* o Niyutral, at paglalarawang Medyo malinaw ang paninindigan. Ang *mean* na 3.06 ang pinakamataas sa apat na pamantayan. Ipinakikita nito na bagama't hindi pa ganap na mahusay ang mga mag-aaral sa paglalahad ng kanilang paninindigan, ito ang bahaging higit nilang kayang gawin kumpara sa iba pang kasanayang sinusukat. Maaaring nakapagpapahayag na sila ng sariling opinyon o posisyon tungkol sa isang isyu dahil bahagi na ito ng karaniwang gawaing pasulat at talakayan sa klase. Gayunman, ang pagiging *Neutral* ng resulta ay nagpapakita na ang kanilang paninindigan ay hindi palaging malinaw, tiyak, at matatag. Maaaring may mga sulating nagsasaad lamang ng "sang-ayon" o "hindi sang-ayon" ngunit hindi agad naipakikita ang eksaktong posisyon o pangunahing argumento na nais nilang patunayan. Maaari ring malinaw ang unang pahayag ngunit hindi ito nasusundan ng mga argumento na tunay na nakauugnay dito.

Ang *standard deviation* na 0.99 ay nagpapakita naman na may kapansin-pansing pagkakaiba sa kakayahan ng mga mag-aaral sa bahaging ito. Ibig sabihin, may mga mag-aaral na nakapaglahad ng mas malinaw at tiyak na paninindigan, samantalang may iba na nahirapang tukuyin at ipahayag ang kanilang posisyon. Ang ganitong pagkakaiba ay maaaring mangyari dahil magkakaiba ang dating karanasan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng argumentatibong teksto, pagbabasa ng mga isyu, at pagpapahayag ng sariling pananaw. Sa tradisyunal na pamamaraan, karaniwang nakatuon ang pagtuturo sa pagpapaliwanag ng konsepto, bahagi, at katangian ng posisyong-papel bago ipagawa ang aktuwal na pagsulat. Dahil dito, maaaring alam ng mga mag-aaral kung ano ang posisyong-papel ngunit hindi pa sapat ang kanilang karanasan sa sunod-sunod na proseso ng pagbuo, pagsusuri, at pagpapatibay ng kanilang paninindigan. Kaya, bagama't ito ang may pinakamataas na *mean*, hindi pa rin umabot ang resulta sa mas mataas na antas ng pagganap.

Sa paggamit ng mga katibayan at datos, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 2.83 at *standard deviation* na 0.90, na may berbal na interpretasyong *Neutral* o Niyutral, at paglalarawang May ilang angkop na katibayan. Ipinakikita ng resulta na may pagtatangka ang mga mag-aaral na suportahan ang kanilang paninindigan, ngunit hindi pa sapat at hindi pa palagian ang paggamit nila ng mga katibayan at datos. Maaaring nakapagbibigay sila ng sariling dahilan, halimbawa, karanasan, o pangkalahatang impormasyon upang suportahan ang kanilang posisyon, ngunit maaaring kulang ang mga konkretong datos, resulta ng pag-aaral, estadistika, o mapagkakatiwalaang sanggunian na makapagpapatibay sa kanilang argumento. Sa isang posisyong-papel, mahalagang hindi lamang magkaroon ng opinyon ang manunulat; kailangang maipakita kung bakit makatwiran ang kaniyang paninindigan sa pamamagitan ng sapat at angkop na ebidensiya.

Ang *mean* na 2.83, na mas mababa kaysa 3.06 sa paglalahad ng paninindigan, ay nagpapahiwatig na mas madali para sa mga mag-aaral na magsabi ng kanilang posisyon kaysa magbigay ng matibay na patunay para rito. Maaaring isa sa mga dahilan nito ay ang limitadong oras o pagkakataon para sa pangangalap at pagsusuri ng

impormasyon bago sila sumulat. Sa tradisyunal na pamamaraan, maaaring naibigay na sa kanila ang paliwanag at halimbawa ng posisyong-papel, ngunit hindi nangangahulugang nagkaroon sila ng sapat na aktuwal na pagsasanay sa paghahanap, pagpili, pagsusuri, at pagsasama ng ebidensiya sa kanilang sariling sulatin. Ang *standard deviation* na 0.90 ay nagpapakita rin na may pagkakaiba sa kakayahan ng mga mag-aaral. May ilan na marunong nang gumamit ng angkop na katibayan, samantalang ang iba ay maaaring umaasa lamang sa sariling opinyon o pangkalahatang pahayag. Dahil dito, nanatili ang resulta sa antas na *Neutral*.

Sa organisasyon ng kaisipan, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 2.72 at *standard deviation* na 0.82, na may berbal na interpretasyong *Neutral* o Niyutral, at paglalarawang Katamtaman ang kaayusan ng mga ideya. Ipinakikita nito na may kakayahan ang mga mag-aaral na maglahad ng mga ideya, ngunit hindi pa palaging maayos ang pagkakasunod-sunod at pagkakaugnay ng mga ito. Sa aktuwal na pagsulat, maaaring mayroon silang panimula, katawan, at wakas, ngunit hindi sapat ang ugnayan ng mga argumento sa isa't isa. Maaari ring may mga ideyang nauulit, may biglaang paglipat mula sa isang argumento patungo sa iba, o may mga pahayag na hindi sapat na naipaliwanag bago lumipat sa susunod na punto.

Ang *mean* na 2.72 ay nagpapakitang hindi pa ganap na nahuhubog ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagpaplano ng kabuuang daloy ng kanilang sulatin. Sa tradisyunal na pamamaraan, ang mga mag-aaral ay maaaring direktang inaatasang sumulat matapos ang talakayan tungkol sa kahulugan, katangian, at bahagi ng posisyong-papel. Bagama't nakatutulong ang ganitong paraan sa pagbibigay ng pangunahing kaalaman, maaaring hindi nito sapat na nabibigyan ng pagkakataon ang mga mag-aaral na dumaan sa isang hiwalay at sistematikong yugto ng pagpaplano, tulad ng pagtatala ng ideya, pagbuo ng balangkas, pagsasaayos ng mga argumento, at pagtukoy kung aling ebidensiya ang ilalagay sa bawat bahagi. Dahil dito, maaaring alam ng mag-aaral kung ano ang isusulat ngunit nahihirapan siyang tukuyin kung saan, paano, at sa anong pagkakasunod-sunod ito dapat ilahad. Ang *standard deviation* na 0.82 ay nagpapakitang mas magkakalapit ang kakayahan ng mga mag-aaral sa organisasyon kumpara sa kanilang kakayahan sa gramatika at mekaniks. Gayunman, nananatili pa rin ang pangangailangan para sa higit na paggabay sa pagsasaayos ng kanilang mga kaisipan.

Sa wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat, nakakuha ang mga mag-aaral ng pinakamababang *mean* na 2.17 at *standard deviation* na 1.26, na may berbal na interpretasyong Hindi Sumasang-ayon at paglalarawang Maraming kamalian. Ito ang pinakamababang resulta sa apat na pamantayan at malinaw na nagpapakita na ang wastong paggamit ng wika ang pinakamalaking kahinaan ng mga mag-aaral sa kanilang paunang pagsulat. Ang resulta ay maaaring makita sa mga kamalian sa pagbuo ng pangungusap, wastong gamit ng salita, baybay, bantas, paggamit ng malaking titik, at iba pang mekaniks ng pagsulat. Ang ganitong mga kamalian ay hindi lamang usapin ng pormat o anyo ng pagsulat sapagkat maaari rin nitong maapektuhan ang linaw ng mensahe at pag-unawa ng mambabasa sa argumento.

Magandang bigyang-pansin ang *standard deviation* na 1.26, sapagkat ito ang pinakamataas sa apat na pamantayan. Ipinakikita nito na pinakamalaki ang pagkakaiba-iba ng kakayahan ng mga mag-aaral sa gramatika at mekaniks. Maaaring may ilang mag-aaral na medyo maayos na ang paggamit ng wika, samantalang mayroon namang nakagagawa ng maraming kamalian. Ibig sabihin, hindi pare-pareho ang kanilang pangangailangan sa aspektong ito. Maaaring may mga mag-aaral na may sapat nang pundasyon sa pagsulat dahil sa kanilang dating karanasan sa pagbabasa at pagsulat, habang ang iba naman ay nangangailangan pa ng masinsinang pagsasanay. Sa tradisyunal na pamamaraan, maaaring naipaliwanag ang mga tuntunin sa gramatika at mekaniks, ngunit ang simpleng pagpapaliwanag ng tuntunin ay hindi laging sapat upang matiyak na magagamit ito nang wasto ng mga mag-aaral sa isang aktuwal at mahabang sulatin. Kailangan nilang makita ang sariling pagkakamali, maunawaan kung bakit ito mali, maitama ito, at magamit ang natutuhan sa susunod na pagsulat. Ang ganitong paulit-ulit na proseso ng pagsulat, pagrerebisa, at pagwawasto ay hindi gaanong nabibigyang-diin kapag ang pangunahing gawain ay direktang pagsulat ng pinal na produkto.

Kung paghahambingin ang apat na pamantayan, makikitang 3.06 ang pinakamataas sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, sinundan ng 2.83 sa paggamit ng katibayan at datos, 2.72 sa organisasyon ng kaisipan, at 2.17 sa

wastong gamit ng gramatika at mekaniks. Ang pagkakasunod-sunod na ito ay mahalagang tingnan sapagkat ipinakikita nito ang partikular na kalagayan ng mga mag-aaral bago gamitin ang interbensiyon. Mas may kakayahan silang magsabi ng kanilang posisyon kaysa magpatibay nito gamit ang sapat na ebidensiya. Mas kaya rin nilang maglahad ng mga ideya kaysa ayusin ang mga ito sa isang malinaw at lohikal na daloy. Higit sa lahat, kahit mayroon silang mga ideya at paninindigan, nahihirapan silang maipahayag ang mga ito nang wasto dahil sa mga kamalian sa gramatika at mekaniks. Ipinakikita nito na ang pangunahing pangangailangan ay hindi lamang pagtuturo ng konsepto ng posisyong-papel kundi pagbibigay ng isang proseso kung saan ang bawat bahagi ng pagsulat ay maaaring mabuo, masuri, at mapahusay.

Dahil dito, naging mahalagang batayan ang mga resulta ng paunang pagganap sa pagpapatupad ng *Process Writing Strategy*. Sa halip na isang beses lamang isagawa ang pagsulat ng posisyong-papel, binibigyan ng estratehiyang ito ang mga mag-aaral ng pagkakataong dumaan sa pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto. Sa yugto ng pagpaplano, maaari nilang linawin ang kanilang paninindigan, magtipon ng mga ideya at ebidensiya, at ayusin ang magiging daloy ng kanilang argumento. Sa pagsulat ng burador, maaari nilang maisalin sa isang buong sulatin ang kanilang mga ideya nang hindi kinakailangang maging perpekto agad ang unang bersiyon. Sa pagrerebisa, maaari nilang suriin kung malinaw ang paninindigan, sapat ang ebidensiya, at maayos ang pagkakasunod-sunod ng mga argumento. Sa pagwawasto naman, maaari nilang matukoy at maitama ang mga kamalian sa gramatika at mekaniks. Sa ganitong paraan, ang mababang resulta sa paunang pagganap ay hindi lamang nagsisilbing paglalarawan ng kanilang kasalukuyang kalagayan kundi nagsisilbi ring batayan kung anong mga kasanayan ang higit na kailangang tugunan ng interbensiyon.

Sa pag-aaral ni Lorenzo (2025) tungkol sa paggamit ng ebidensiya sa *position papers* ng mga mag-aaral sa Baitang 11, sinuri ang mga pahayag na nakabatay sa ebidensiya ng 133 mag-aaral gamit ang isang angkop na rubrik. Natuklasan na karamihan sa mga mag-aaral ay nasa antas na *Developing* sa kanilang kasanayan sa paggamit ng ebidensiya. Ipinakita rin na mas madalas nilang gamitin ang mga pahayag na sumusuporta sa kanilang sariling paninindigan kaysa sa iba pang uri ng ebidensiya. Mahalaga ang resultang ito sa kasalukuyang pag-aaral sapagkat ang *mean* na 2.83 sa paggamit ng mga katibayan at datos ay nagpapakita rin na ang mga mag-aaral ay mayroon lamang ilang angkop na katibayan upang suportahan ang kanilang paninindigan. Ipinahihiwatig nito na bagama't may kakayahan ang mga mag-aaral na gumamit ng ebidensiya, kailangan pa nilang mapaunlad ang kakayahang pumili at gumamit ng higit na sapat, angkop, at mapanghikayat na katibayan sa pagsulat ng posisyong-papel.

Kaugnay nito**,** sa pag-aaral nina Du at List (2021), sinuri ang paggamit ng ebidensiya ng mga mag-aaral sa pagsulat ng argumento batay sa maraming teksto. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang paggamit ng ebidensiya sa argumentatibong pagsulat ay nangangailangan hindi lamang ng pagkuha ng impormasyon kundi ng wastong pagpili at paggamit nito upang masuportahan ang argumento. Mahalaga ito sa kasalukuyang resulta dahil ang *mean* na 2.83 sa paggamit ng mga katibayan at datos ay nagpapakitang may ilang angkop na ebidensiya ang mga mag-aaral ngunit hindi pa ganap na nadebelop ang kanilang kakayahang gamitin ang impormasyon bilang matibay na suporta sa kanilang paninindigan. Ang resulta ay nagpapahiwatig na kinakailangan ang higit na pagsasanay sa paghahanap, pagsusuri, pagpili, at pag-uugnay ng mga katibayan sa pangunahing argumento ng isang posisyong-papel.

Makikita sa mga resulta na ang mga mag-aaral ay mayroon nang pangunahing kakayahan sa pagsulat ng posisyong-papel, ngunit hindi pa ganap na nadebelop ang lahat ng kasanayang kinakailangan upang makabuo ng isang malinaw, matibay, organisado, at wastong sulatin. Mas naipakikita nila ang kakayahang maglahad ng sariling pananaw kaysa sa mga kasanayang nangangailangan ng mas malalim na proseso ng pangangatwiran, pagsuporta sa argumento, pagsasaayos ng mga ideya, at pagwawasto ng wika. Nangangahulugan ito na alam na ng mga mag-aaral kung ano ang kanilang paninindigan, ngunit kailangan pa nilang matutuhan kung paano ito mapalalakas sa pamamagitan ng sapat na katibayan, lohikal na organisasyon, at wastong paggamit ng gramatika at mekaniks.

Sa kabuuan, mahihinuha sa resulta na ang pangunahing hamon ng mga mag-aaral ay hindi lamang ang pagbuo ng ideya, kundi ang pagpapaunlad ng ideya hanggang maging isang malinaw, suportado, organisado, at wastong

posisyong-papel. May pundasyon na sila sa pagpapahayag ng sariling pananaw, ngunit kailangan pa nilang malinang ang kakayahang suportahan ang kanilang paninindigan ng angkop na katibayan, ayusin ang kanilang mga ideya sa lohikal na pagkakasunod-sunod, at gamitin nang wasto ang gramatika at mekaniks. Samakatuwid, higit na magiging makabuluhan ang pagtuturo ng posisyong-papel kung hindi lamang ito nakatuon sa mga bahagi o katangian ng isang posisyong-papel kundi maging sa aktuwal na proseso ng pagbuo nito.

3.2 Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 10 sa Pagsulat ng Posisyong Papel gamit ang Process Writing Strategy

Ipinakikita sa bahaging ito ang panghuling iskor ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong-papel matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*. Sinusuri ang kanilang pagganap batay sa malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Ang mga resultang ito ay magsisilbing batayan sa pagtukoy sa antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong-papel matapos silang sumailalim sa mga hakbang ng pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto.

Talahanayan 2

Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 10 sa Pagsulat ng Posisyong Papel gamit ang Process Writing Strategy

Pamantayan	*Mean*	*S.D.*	*Description*	Berbal na Interpretasyon
Paglalahad ng malinaw na paninindigan	4.26	0.69	Lubos na Sumasang-ayon	Napakalinaw ang paninindigan.
Paggamit ng mga katibayan at datos	3.88	0.50	Sumasang-ayon	Karamihan sa mga katibayan ay angkop.
Organisasyon ng kaisipan	4.57	0.86	Lubos na Sumasang-ayon	Napakaayos ng pagkakasunod-sunod ng mga ideya.
Wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat	4.41	0.69	Lubos na Sumasang-ayon	Halos walang kamalian.

Legend: 1.00–1.80=Lubos na Hindi Sumasang-ayon, 1.81 – 2.60=Hindi Sumasang-ayon, 2.61 – 3.40=*Neutral* / Niyutral, 3.41 – 4.20=Sumasang-ayon, 4.21 – 5.00=Lubos na Sumasang-ayon

Batay sa Talahanayan 2, makikita ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong-papel matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*. Sinuri ang kanilang kasanayan batay sa apat na pamantayan: paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Ipinakikita ng mga resulta na mataas ang naging antas ng pagganap ng mga mag-aaral sa lahat ng pamantayan. Tatlo sa apat na pamantayan ay may berbal na interpretasyong *Lubos na Sumasang-ayon*, samantalang ang paggamit ng mga katibayan at datos ay may interpretasyong *Sumasang-ayon*. Ang pinakamataas na *mean* ay makikita sa organisasyon ng kaisipan, samantalang pinakamababa ang paggamit ng mga katibayan at datos. Ipinahihiwatig nito na matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*, higit na naging mahusay ang mga mag-aaral sa pagsasaayos ng kanilang mga ideya, paglalahad ng malinaw na paninindigan, at paggamit ng wastong gramatika at mekaniks, habang ang paggamit ng sapat at angkop na katibayan at datos ay nananatiling bahaging maaari pang higit na mapaunlad.

Sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 4.26 at *standard deviation* na 0.69, na may berbal na interpretasyong *Lubos na Sumasang-ayon*, at paglalarawang Napakalinaw ang paninindigan. Ipinakikita ng resulta na matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*, naging mas malinaw at mas tiyak ang pagpapahayag ng mga mag-aaral ng kanilang posisyon tungkol sa napili nilang isyu. Hindi lamang sila nakapaglahad ng sariling pananaw, kundi mas naipakita rin nila kung ano mismo ang kanilang ipinagtatanggol o tinututulan. Maaaring naging mahalaga rito ang yugto ng pagpaplano sapagkat bago sila nagsimulang bumuo ng kanilang posisyong-papel, nagkaroon sila ng pagkakataong tukuyin ang paksa at malinaw na buuin ang kanilang paninindigan. Dahil dito, nagkaroon sila ng malinaw na direksiyon sa kanilang pagsusulat.

Ang *mean* na 4.26 ay nagpapakita rin na karamihan sa mga mag-aaral ay nakapagpanatili ng malinaw na posisyon sa kanilang sulatin. Ang resulta ay maaaring maiugnay sa proseso ng pagrerebisa kung saan muling

sinusuri ng mga mag-aaral kung ang kanilang pangunahing paninindigan ay malinaw at kung ang mga argumento sa katawan ng kanilang sulatin ay nakauugnay dito. Sa halip na tanggapin agad ang unang bersiyon ng kanilang sulatin, nagkaroon sila ng pagkakataong baguhin ang mga pahayag na malabo, dagdagan ang kulang na paliwanag, at alisin ang mga ideyang hindi nakatutulong sa kanilang pangunahing posisyon. Ang *standard deviation* na 0.69 ay nagpapakitang hindi gaanong malaki ang pagkakaiba-iba ng kanilang mga resulta. Ibig sabihin, karamihan sa mga mag-aaral ay nagpakita ng magkakalapit na mataas na antas ng kakayahan sa paglalahad ng kanilang paninindigan. Ipinahihiwatig nito na ang malinaw na pagpapahayag ng posisyon ay naging isa sa mga kasanayang higit na napalakas sa pamamagitan ng sistematikong proseso ng pagsulat.

Sa paggamit ng mga katibayan at datos, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 3.88 at *standard deviation* na 0.50, na may berbal na interpretasyong *Sumasang-ayon*, at paglalarawang Karamihan sa mga katibayan ay angkop. Ipinakikita ng resulta na natutuhan ng mga mag-aaral na suportahan ang kanilang mga paninindigan sa pamamagitan ng mga katibayan at datos na may kaugnayan sa kanilang mga argumento. Ibig sabihin, hindi na lamang nakabatay sa sariling opinyon ang kanilang pagsulat dahil nagsikap silang magbigay ng mga dahilan, halimbawa, impormasyon, at iba pang suporta para sa kanilang mga pahayag. Gayunman, ito ang may pinakamababang *mean* sa apat na pamantayan. Ipinahihiwatig nito na bagama't naging maayos ang kanilang paggamit ng katibayan, ito pa rin ang kasanayang nangangailangan ng higit na paggabay at pagsasanay.

Maaaring naging ganito ang resulta dahil ang paggamit ng katibayan at datos ay nangangailangan ng mas mataas na antas ng pagsusuri kaysa sa simpleng pagpapahayag ng sariling paninindigan. Kailangang matukoy ng mag-aaral kung anong impormasyon ang angkop, sapat, kapani-paniwala, at direktang nakauugnay sa kaniyang argumento. Sa *Process Writing Strategy*, nabigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong mag-isip at maglista muna ng mga posibleng katibayan sa yugto ng pagpaplano bago sila sumulat ng burador. Sa pagrerebisa, maaari nilang suriin kung ang bawat katibayan ay talagang nakatutulong sa pagpapatibay ng kanilang posisyon. Ang prosesong ito ay maaaring nakatulong upang maging mas angkop ang paggamit nila ng ebidensiya. Gayunman, maaaring mayroon pa ring ilang katibayan na hindi ganap na napalakas ng sapat na paliwanag o hindi kasingtibay ng iba pang ginamit na suporta. Ang *standard deviation* na 0.50 ay nagpapakitang magkakalapit ang pagganap ng mga mag-aaral sa pamantayang ito. Ipinahihiwatig nito na bagama't mataas ang kanilang pagganap, mayroon pa ring pangkalahatang pangangailangan na higit pang linangin ang kasanayan sa pagpili at wastong paggamit ng katibayan at datos.

Sa organisasyon ng kaisipan, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 4.57 at *standard deviation* na 0.86, na may berbal na interpretasyong *Lubos na Sumasang-ayon*, at paglalarawang Napakaayos ng pagkakasunod-sunod ng mga ideya. Ang *mean* na 4.57 ang pinakamataas sa apat na pamantayan. Ipinakikita nito na naging napakahusay ng mga mag-aaral sa pagsasaayos ng kanilang mga ideya sa kanilang panghuling posisyong-papel. Nangangahulugan ito na naging mas malinaw ang daloy ng kanilang kaisipan at mas maayos nilang naiuugnay ang kanilang panimula, mga argumento, katibayan, at pangwakas na pahayag.

Maaaring ang mataas na resulta sa pamantayang ito ay direktang naiugnay sa pagpaplano at pagrerebisa, na kapwa mahalagang bahagi ng *Process Writing Strategy*. Sa pagpaplano, nagkaroon ang mga mag-aaral ng pagkakataong maglista ng mga ideya, tukuyin ang pangunahing argumento, at ayusin ang mga suportang detalye bago isulat ang buong papel. Sa pagsulat ng burador, nailagay nila sa isang aktuwal na teksto ang mga ideyang kanilang napagplanuhan. Pagkatapos, sa pagrerebisa, maaari nilang suriin kung may mga ideyang nauulit, may hindi magkakaugnay na argumento, o may bahagi ng sulatin na nangangailangan ng karagdagang paliwanag. Maaari nilang ilipat ang mga ideya, magdagdag ng detalye, mag-alis ng hindi kinakailangang impormasyon, at ayusin ang pagkakasunod-sunod ng mga argumento. Dahil dito, naging mas organisado ang kanilang panghuling sulatin.

Ang *standard deviation* na 0.86 ay nagpapakitang may kaunting pagkakaiba sa antas ng organisasyon ng mga mag-aaral, ngunit nananatili silang nasa mataas na antas ng pagganap. Ibig sabihin, bagama't may ilang mag-aaral na maaaring mas mahusay sa pagsasaayos ng kanilang mga ideya kaysa sa iba, sa pangkalahatan ay naging maayos

ang kanilang pagkakasunod-sunod ng mga kaisipan. Ang mataas na resulta ay nagpapakita na ang pagbibigay ng pagkakataong magplano at magrebisa ay maaaring naging mahalagang salik sa pagbuo ng mas organisadong posisyong-papel.

Sa wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 4.41 at *standard deviation* na 0.69, na may berbal na interpretasyong *Lubos na Sumasang-ayon*, at paglalarawang Halos walang kamalian. Ipinakikita ng resulta na naging mas maingat ang mga mag-aaral sa paggamit ng wika sa kanilang panghuling sulatin. Kabilang dito ang wastong pagbuo ng pangungusap, paggamit ng salita, baybay, bantas, malaking titik, at iba pang mekaniks ng pagsulat. Ipinahihiwatig nito na hindi lamang nila napahusay ang nilalaman ng kanilang posisyong-papel kundi maging ang teknikal na paraan ng pagpapahayag ng kanilang mga ideya.

Ang mataas na resulta ay maaaring maiugnay sa yugto ng pagwawasto o *editing* ng *Process Writing Strategy*. Sa yugtong ito, hindi na lamang nakatuon ang mga mag-aaral sa kung ano ang kanilang sasabihin kundi partikular nilang sinusuri kung paano nila ito naisulat. Matapos nilang mabuo ang burador at marebisa ang nilalaman at organisasyon, nagkaroon sila ng hiwalay na pagkakataong hanapin at itama ang mga kamalian sa gramatika at mekaniks. Ang pagkakaroon ng ganitong tiyak na yugto ng pagwawasto ay maaaring nakatulong upang mapansin ng mga mag-aaral ang mga pagkakamaling maaaring hindi nila nakita kung ang kanilang gawain ay isang beses lamang isinulat at agad na ipinasa.

Ang *standard deviation* na 0.69 ay nagpapakitang magkakalapit ang pagganap ng mga mag-aaral sa pamantayang ito. Ipinahihiwatig nito na ang mataas na antas ng kawastuhan ay hindi lamang makikita sa iilang mag-aaral kundi sa malaking bahagi ng pangkat. Ang berbal na interpretasyong “Halos walang kamalian” ay nagpapakita na naging epektibo ang pagkakataong ibinigay sa mga mag-aaral upang muling basahin, suriin, at iwasto ang kanilang sariling sulatin bago ito maging pinal na bersiyon.

Kung paghahambingin ang apat na pamantayan, makikitang organisasyon ng kaisipan ang may pinakamataas na resulta, sinundan ng wastong gamit ng gramatika at mekaniks, paglalahad ng malinaw na paninindigan, at paggamit ng mga katibayan at datos. Ang ganitong pagkakasunod-sunod ay nagpapakita na pinakamalakas ang pagganap ng mga mag-aaral sa pagsasaayos ng kanilang mga ideya. Maaaring ito ay dahil ang *Process Writing Strategy* ay nagbibigay ng malinaw na pagkakataon para sa pagpaplano at pagrerebisa, dalawang yugto na direktang tumutulong sa pagbuo ng maayos na daloy ng kaisipan. Samantala, mataas din ang resulta sa gramatika at mekaniks dahil nagkaroon ng hiwalay na yugto para sa *editing*. Ang paglalahad ng paninindigan ay naging napakalinaw dahil malinaw muna itong binuo sa pagpaplano at muling sinuri sa pagrerebisa. Ang paggamit naman ng katibayan at datos ang nanatiling pinakamababang pamantayan sapagkat nangangailangan ito ng mas malalim na kasanayan sa pagpili, pagsusuri, at pag-uugnay ng ebidensiya sa argumento.

Sa kabuuan, ipinakikita ng panghuling resulta na ang paggamit ng *Process Writing Strategy* ay nagbigay sa mga mag-aaral ng mas sistematiko at malinaw na paraan ng pagsulat ng posisyong-papel. Ang bawat yugto ng estratehiya ay may partikular na ginampanang tungkulin sa pagpapaunlad ng kanilang sulatin. Sa pagpaplano, nabuo ang malinaw na paninindigan at mga pangunahing ideya; sa pagsulat ng burador, nailagay sa papel ang mga ideya at argumento; sa pagrerebisa, napahusay ang kalinawan, organisasyon, at ugnayan ng mga argumento; at sa pagwawasto, natukoy at naitama ang mga kamalian sa gramatika at mekaniks. Dahil dito, nagkaroon ang mga mag-aaral ng higit na pagkakataon na pag-isipan at pagbutihin ang kanilang sulatin bago ito maging pinal.

Sa pag-aaral ni Carbonero (2023), sinuri ang antas ng kaalaman ng mga mag-aaral sa akademikong pagsulat sa pamamagitan ng paggamit ng *Self-Directed Learning Tool*. Gumamit ang pag-aaral ng *quasi-experimental design* kung saan inihambing ang pangkat na gumamit ng karaniwang modyul at ang pangkat na gumamit ng karagdagang interbensiyon. Lumabas sa resulta na parehong nagsimula ang mga pangkat sa antas na hindi pa nakaaabot sa inaasahang pagganap, ngunit nagkaroon ng makabuluhang pagkakaiba matapos gamitin ang interbensiyon. Ipinakita nito na ang isang karagdagang kagamitang may malinaw na gabay ay maaaring makatulong sa pagpapaunlad ng kaalaman at kasanayan sa akademikong pagsulat. Mahalaga ang resultang ito sa

kasalukuyang pag-aaral sapagkat kapwa nagpapakita ang resulta ng pangangailangan sa isang sistematikong kagamitang gumagabay sa mga mag-aaral sa pagsulat. Kaugnay nito, ang mataas na panghuling pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Process Writing Strategy* ay maaaring ipaliwanag sa pamamagitan ng malinaw na mga hakbang na kanilang sinusunod sa pagbuo, pagsusuri, at pagpapahusay ng kanilang sulatin.

Samantala, Caigas (2024) ay nagsagawa ng pag-aaral na pinamagatang *Sulat Dalumat: Mga Mungkahing Teknik sa Pagtuturo ng Pagsulat ng Akademikong Sulatin sa mga Mag-aaral ng Senior High School*. Nakatuon ang pag-aaral sa paggamit ng mga teknik na *Dinig-Tinig, Matalikha, Sanaysalin,* at *Kwendugtungan* sa pagtuturo ng akademikong pagsulat. Layunin nitong tuklasin ang pagiging kapaki-pakinabang ng mga teknik sa pagtuturo ng mga makabuluhang sulatin sa mga mag-aaral sa Senior High School. Mahalaga ito sa kasalukuyang pag-aaral sapagkat ipinakikita nito na ang pagpapaunlad ng pagsulat ay nangangailangan ng mga estratehiyang aktibong gumagabay sa mag-aaral habang binubuo niya ang kaniyang sulatin. Ang mataas na resulta sa kasalukuyang pag-aaral, lalo na sa organisasyon ng kaisipan at malinaw na paninindigan, ay maaaring iugnay sa pagbibigay ng mga gawaing may tiyak na proseso at layunin sa pagsulat.

Ipinakikita ng mga resulta ng panghuling pagganap na matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*, naging mas malinaw at mas sistematiko ang paraan ng mga mag-aaral sa pagbuo ng kanilang posisyong-papel. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay nakabuo ng mas maayos na gawi sa pagsulat kung saan hindi na lamang sila nakatuon sa mabilis na pagtatapos ng isang sulatin, kundi nabigyan sila ng pagkakataong pag-isipan, buuin, suriin, baguhin, at pagbutihin ang kanilang mga ideya. Ang ganitong resulta ay maaaring maiugnay sa katangian ng *Process Writing Strategy* na naghahati sa pagsulat sa magkakasunod na yugto. Sa pamamagitan ng pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto, nagkaroon ang mga mag-aaral ng malinaw na direksiyon sa bawat bahagi ng kanilang gawain. Ipinahihiwatig nito na ang mataas na pagganap ay hindi lamang nakasalalay sa kaalaman ng mag-aaral tungkol sa posisyong-papel, kundi sa pagkakaroon niya ng malinaw na proseso kung paano ito bubuuin at pagpapabubutihin.

Sa kabuuan, ipinahihiwatig ng resulta na ang mga mag-aaral ay nangangailangan hindi lamang ng kaalaman kung ano ang posisyong-papel, kundi ng malinaw na kaalaman kung paano ito bubuuin, susuportahan, aayusin, susuriin, at pag-iigihin. Ito ang mahalagang ipinahihiwatig ng mataas na panghuling pagganap. Ang mahusay na pagsulat ay hindi lamang bunga ng pagkakaroon ng magandang ideya; nangangailangan ito ng pagpaplano, sapat na ebidensiya, organisadong paglalahad, pagrerebisa, at maingat na paggamit ng wika. Dahil dito, ipinahihiwatig ng resulta na ang patuloy na paggamit ng prosesong nakatuon sa pagpaplano, pagbuo, pagrerebisa, at pagwawasto ay maaaring maging mahalagang bahagi ng pagtuturo ng posisyong-papel at iba pang akademikong sulatin.

3.3 *Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Posisyong Papel Bago at Pagkatapos gamitin ang Process Writing Strategy*

Ipinakikita sa bahaging ito ang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong-papel bago at pagkatapos gamitin ang *Process Writing Strategy*. Sinusuri ang kanilang pagganap batay sa apat na mahahalagang pamantayan, kabilang ang malinaw na paglalahad ng paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat.

Talahanayan 3

Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Posisyong Papel Bago at Pagkatapos gamitin ang Process Writing Strategy

Pamantayan	*Mean Difference*	*df*	*p-value*	*Decision*	*Interpretation*
Paglalahad ng malinaw na paninindigan	1.20	85	<.001	Reject H_0	*Significant*
paggamit ng mga katibayan at datos	1.06	85	<.001	Reject H_0	*Significant*
organisasyon ng kaisipan	1.85	85	<.001	Reject H_0	*Significant*
wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat	2.23	85	<.001	Reject H_0	*Significant*

Batay sa talahanayan 3, makikita ang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong-papel bago at pagkatapos gamitin ang *Process Writing Strategy*. Sinuri ang pagbabago sa apat na pangunahing pamantayan: paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Ang bawat pamantayan ay may positibong *mean difference*, na nangangahulugang mas mataas ang naging pagganap ng mga mag-aaral pagkatapos nilang sumailalim sa mga hakbang ng *Process Writing Strategy*. Ang lahat ng pamantayan ay nakapagtala rin ng *p-value* na <0.001, kaya ang mga pagkakaibang nakita sa pagitan ng paunang at panghuling pagganap ay *significant*. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay nagpakita ng malinaw na pagbabago sa kanilang kasanayan sa iba't ibang bahagi ng pagsulat ng posisyong-papel matapos maranasan ang sistematikong proseso ng pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto.

Sa pag-aaral nina Mabalhin at Marbas (2020), sinuri ang paggamit ng *Eklektik na Dulog sa Paglinang ng Kasanayan sa Pagsulat ng mga Mag-aaral sa Senior High School*. Gumamit ang mga mananaliksik ng pamamaraang pinagsasama ang iba't ibang estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat, kabilang ang mga gawaing nakatuon sa proseso ng pagsulat at metakognitibong pagkatuto. Sinuri ang mga sulatin ng mga mag-aaral batay sa nilalaman, organisasyon, bokabularyo, gamit ng wika, at mekaniks. Ipinakita ng resulta na mas mataas ang naging pagganap ng mga mag-aaral na sumailalim sa eklektik na dulog kaysa sa mga mag-aaral na gumamit ng tradisyunal na paraan. Mahalaga ang pag-aaral na ito sa kasalukuyang pananaliksik sapagkat ipinakikita nitong ang paggamit ng sistematiko at iba-ibang hakbang sa pagsulat ay maaaring makatulong sa pagpapaunlad ng nilalaman, organisasyon, wika, at mekaniks. Ipinahihiwatig nito na ang makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral sa kasalukuyang pag-aaral ay maaaring maiugnay sa pagbibigay ng malinaw na proseso kung saan ang pagsulat ay hindi lamang nakatuon sa panghuling produkto kundi sa mga hakbang na dinaraanan bago ito maging pinal.

Sa kabuuan, ang mga pag-aaral na ito ay nagpapakita ng magkakatulad na pananaw na ang pagsulat ay higit na napauunlad kapag ang mga mag-aaral ay binibigyan ng sistematikong proseso, malinaw na gabay, pagkakataong magsulat ng burador, panahon para sa pagrerebisa, at pagkakataong iwasto ang kanilang sariling gawa. Ang mga lokal na pag-aaral ay nagpapakita na ang mga mag-aaral sa kontekstong Pilipino ay maaaring makaranas ng mga suliranin sa organisasyon, gramatika, mekaniks, pagpapahayag ng ideya, at paggamit ng wika. Samantala, ang mga internasyonal na pag-aaral ay nagbibigay ng karagdagang suporta sa paggamit ng *Process Writing*, *revision*, *metacognition*, at *pretest-posttest intervention* sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat. Kaugnay nito, ang resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakita ng *significant* na pagkakaiba sa lahat ng apat na pamantayan ay maaaring maunawaan bilang bunga ng isang sistematikong karanasan sa pagsulat kung saan ang mga mag-aaral ay hindi lamang nagsulat ng posisyong-papel kundi nagplano, bumuo ng burador, nagsuri, nagrebisa, at nagwasto ng kanilang sariling sulatin.

4. Kongklusyon

Natuklasang bago gamitin ang *Process Writing Strategy*, ang mga mag-aaral ay may kakayahang maglahad ng sariling paninindigan ngunit nakararanas pa ng kahirapan sa paggamit ng sapat na katibayan at datos, maayos na organisasyon ng mga ideya, at wastong paggamit ng gramatika at mekaniks. Ipinakikita nito na may pundamental na kakayahan ang mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel, ngunit nangangailangan pa sila ng sistematikong paggabay upang higit na mapaunlad ang kanilang mga kasanayan sa pagsulat. Matapos gamitin ang *Process Writing Strategy*, natuklasang naging mataas ang pagganap ng mga mag-aaral sa pagsulat ng posisyong papel. Naging mas malinaw ang kanilang paninindigan, mas maayos ang pagkakasunod-sunod ng mga ideya, mas wasto ang paggamit ng gramatika at mekaniks, at mas angkop ang paggamit ng mga katibayan at datos. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang sistematikong proseso ng pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan sa pagsulat. Natuklasang may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang *Process Writing Strategy*. Ipinahihiwatig nito na nagkaroon ng malinaw na pagbabago sa kanilang kakayahan sa paglalahad ng paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks. Maaaring maiugnay ang

pagbabagong ito sa sistematikong mga hakbang ng estratehiya na nagbigay sa mga mag-aaral ng pagkakataong planuhin, buuin, suriin, at paunlarin ang kanilang sariling sulatin.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, napagpasyahan na ang paggamit ng *Process Writing Strategy* ay nagdulot ng positibong pagbabago sa kasanayan ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pagsulat ng posisyong papel, partikular sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong paggamit ng gramatika at mekaniks. Ang sistematikong pagsasagawa ng pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto ay nagbigay ng malinaw na gabay sa mga mag-aaral sa bawat yugto ng pagsulat, na sinusuportahan ng makabuluhang pagkakaiba sa kanilang pagganap bago at pagkatapos ng interbensiyon. Samakatuwid, ang *Process Writing Strategy* ay isang kapaki-pakinabang na estratehiya sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng posisyong papel, bagama't kinakailangan pa rin ang patuloy na pagsasanay at paggabay upang higit na malinang ang paggamit ng mga katibayan at datos at mapalakas ang positibong saloobin ng mga mag-aaral sa proseso ng pagsulat.

Batay sa mga natuklasan at kongklusyon ng pag-aaral, inirerekomenda ang sumusunod:

- Ipagpatuloy at paigtingin ang pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel, partikular sa paglalahad ng malinaw na paninindigan, paggamit ng mga katibayan at datos, organisasyon ng kaisipan, at wastong gamit ng gramatika at mekaniks, sa pamamagitan ng mga gawaing angkop sa antas, kakayahan, at pangangailangan ng mga mag-aaral sa Baitang 10.

- Ipagpatuloy ang paggamit ng *Process Writing Strategy* bilang sistematiko at nakatuong estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat ng posisyong papel upang higit na malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagpaplano, pagsulat ng burador, pagrerebisa, at pagwawasto ng kanilang mga sulatin.

- Maglaan ng karagdagang pagsasanay at mga gawaing pampagkatuto para sa mga kasanayang nangangailangan pa ng higit na paglinang, lalo na sa paggamit at pagpili ng angkop na mga katibayan at datos, upang higit na mapatatag ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsuporta sa kanilang mga paninindigan at argumento.

- Hikayatin ang mga guro sa Baitang 10 na gumamit ng mga angkop na kagamitang pampagtuturo at gawaing nakabatay sa *Process Writing Strategy*, tulad ng mga gabay sa pagpaplano, balangkas ng ideya, drafting activities, mga gabay sa pagrerebisa, at mga editing checklist, upang maging mas organisado at sistematiko ang proseso ng pagsulat ng mga mag-aaral.

- Maglaan ng higit na pagkakataon para sa aktuwal at paulit-ulit na pagsulat upang magkaroon ang mga mag-aaral ng sapat na karanasan sa pagpaplano, pagsulat, pagrerebisa, at pagwawasto. Sa pamamagitan nito, maaaring higit na maging pamilyar at positibo ang kanilang karanasan sa paggamit ng *Process Writing Strategy*.

AI Use Disclosure **-** Sa paghahanda ng pananaliksik na ito, gumamit ng may-akda ng atipisyal na intelihensya (AI) upang mapadali ang ilang bahagi ng proseso. Partikular, ginamit ang *Gemini* para sa pagbuo ng mga ideya at pag-aayos ng balangkas (*outline*) ng pananaliksik, pagwawasto ng gramatika, pagpapabuti ng daloy ng pagsulat, at pagsasalin ng ilang termino at pagbibigay ng paliwanag sa mga komplikadong konsepto upang mas maging malinaw ang presentasyon. Walang kumpedinsyal o personal na datos ang inilagay sa *AI tools*. Ang may-akda ang nagdadala ng buong responsibilidad sa katumpakan, integridad, at nilalaman ng huling bersyon ng dokumentong ito.

5. Mga Sanggunian

Ada, H. C., & Funa, A. A. (2025). Struggling for coherence: Analyzing essay writing difficulties among Filipino junior high school students. Journal of Research in Education and Pedagogy, 2(4), 541–554.

Caigas, J. A. (2024). Sulat Dalumat: Mga mungkahing teknik sa pagtuturo ng pagsulat ng akademikong sulatin sa mga mag-aaral ng Senior High School. International Journal of Multidisciplinary Educational Research and Innovation, 2(3), 58–66. https://doi.org/10.17613/2mb2-xs71 IJMERI

Carbonero, L. M. (2023). Pagtataya sa antas kaalaman ng mga mag-aaral sa akademikong pagsulat sa pamamagitan ng kasangkapang pansariling pagkatuto (Self-Directed Learning Tool). LAMDAG, 13(1), 39–60. Philippine EJournals

Du, H., & List, A. (2021). Evidence use in argument writing based on multiple texts. Reading Research Quarterly, 56(4), 715–735. https://doi.org/10.1002/rrq.366

Lorenzo, A. P. (2025). Analyzing the use of evidence in Grade 11 learners' position papers. Journal of Interdisciplinary Perspectives, 3(4), 442–451. https://doi.org/10.69569/jip.2025.081

Mabalhin, J. Q., & Marbas, J. U. (2020). Eklektik na dulog sa paglinang ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral sa Senior High School. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research, 8(2), 22–26. apjmr.com

Mamidted, A. A. (2023). Writing skills of freshman students of the College of Education. Asia Pacific Journal of Educational Perspectives. https://ejournals.ph/article.php?id=21087

Martinez, V. C. (2025). Formal writing in Filipino: Common experiences in writing Filipino essays of ninth-grade students in special curriculum programs. International Journal for Multidisciplinary Research, 7(3). https://doi.org/10.36948/ijfmr.2025.v07i03.45087

Policios, E. L. M., & Pilayan, J. S. (2025). Back to basics: A phenomenological inquiry on the writing mechanics of position papers among senior high school students. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 11(2). https://doi.org/10.36713/epra20193

Roxas, M. J. D. (2020). Exploring senior high school students' academic writing difficulties: Towards an academic writing model. IOER International Multidisciplinary Research Journal, 2(1), 10–19.

Urbano, C. M., Gumangan, M. A., Gustilo, L., & Capacete, M. P. A. (2022). Reading and writing needs of senior high school students: The case of Filipino students in the Philippines. Philippine Social Science Journal, 5(2), 95–107. https://tinyurl.com/54etuw4r

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 173-183

Human behavior in local government organizations: Convergent-parallel study of academic performance and insights of students in the Master in Public Administration program

Salinas, Edilberto H.
Nueva Vizcaya State University, Philippines
Del Mundo, Fernando C.
Nueva Vizcaya State University, Philippines
Bautista, Jezza-Lyn L.
Nueva Vizcaya State University, Philippines
Vadil, Carlo F. ✉
Nueva Vizcaya State University, Philippines (drvadil888@yahoo.com)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 22 August 2026 **Revised**: 11 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26250

Abstract

This study examined the academic performance and perspectives of Master in Public Administration (MPA) students on Human Behavior in Organization, focusing on group dynamics and interpersonal relationships, leadership and managerial communication, and employee motivation and conflict management. It employed a convergent-parallel mixed-methods research design involving twelve (12) MPA students enrolled at the College of Arts and Sciences, Nueva Vizcaya State University–Bambang Campus, during the First Semester of Academic Year 2025–2026. Quantitative data were obtained from a 75-item scenario-based final-term examination, while qualitative data were gathered through three open-ended questions aligned with the examination's thematic dimensions. Quantitative data were analyzed using mean scores, while qualitative responses were examined through thematic analysis. The findings revealed that the respondents achieved an overall mean score of 69.75 out of 75 points, described as Very Satisfactory. Specifically, they obtained Very Satisfactory performance in Group Dynamics and Interpersonal Relationships (M = 12.75) and Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence (M = 18.25), while Employee Motivation and Conflict Management received an Excellent rating (M = 38.75). Qualitative findings identified four categories under each theme, emphasizing communication, cooperation, trust, accountability, participative leadership, transparency, constructive feedback, employee recognition, professional growth, well-being, and collaborative conflict resolution. The integration of findings demonstrated consistency between the respondents' examination performance and their expressed understanding of organizational behavior concepts. The study

© The Author(s) / Attribution CC BY

concluded that the respondents possessed substantial knowledge of human behavior in organizational settings, particularly in employee motivation and conflict management. It recommended strengthening instructional activities through contextualized case analyses, leadership simulations, workplace-based learning, and collaborative problem-solving exercises.

Keywords: human behavior in organization, group dynamics, leadership practices, employee motivation, conflict management, convergent-parallel design

Human behavior in local government organizations: Convergent-parallel study of academic performance and insights of students in the Master in Public Administration program

1. Introduction

Human behavior in organizations played a significant role in determining how employees interacted, performed their responsibilities, responded to challenges, and contributed to organizational goals. In local government units (LGUs), where public service delivery depended on coordination among officials and employees, understanding workplace behavior was essential to promoting efficiency, accountability, and responsiveness to community needs. The performance of an LGU was influenced not only by organizational structures, policies, and available resources but also by the attitudes, motivations, leadership practices, interpersonal relationships, and conflict-management approaches of its personnel. Examining these behavioral factors provided valuable insights into improving organizational processes and strengthening public service.

One important aspect of human behavior in local government organizations was group dynamics and interpersonal relationships. Employees regularly worked in teams, coordinated administrative responsibilities, and collaborated in implementing programs and services. Effective communication, mutual trust, respect, role clarity, and inclusive participation strengthened cooperation and facilitated the resolution of workplace disagreements. Conversely, misunderstandings, unclear responsibilities, and strained relationships could disrupt teamwork and affect the timely completion of tasks. Understanding these interactions was therefore important in identifying the conditions that supported a cooperative and productive working environment.

Another essential dimension was leadership practices and managerial communication. Local government leaders influenced employee behavior through decision-making, communication, delegation, supervision, and the establishment of workplace expectations. Clear instructions, transparent decisions, constructive feedback, ethical conduct, and participative leadership encouraged employees to understand organizational priorities and take responsibility for their duties. In contrast, inconsistent communication and limited employee involvement could create confusion, weaken coordination, and reduce confidence in management. Examining leadership and communication practices helped explain how managerial behavior influenced employee participation and the pursuit of organizational objectives.

A third dimension concerned employee motivation and conflict management. Employees were motivated by recognition, fair treatment, opportunities for professional growth, meaningful responsibilities, supportive relationships, and a sense of accomplishment. However, differences in opinions, competing priorities, workload distribution, and resource limitations could generate workplace conflicts. When handled through dialogue, fairness, collaboration, and constructive problem-solving, such conflicts provided opportunities for learning and improvement. Understanding the relationship between motivation and conflict management helped identify practices that supported employee well-being, performance, and organizational effectiveness.

Despite the importance of these interconnected dimensions, examining them through a single methodological approach could provide only a partial understanding of organizational behavior. Quantitative data described the levels and patterns of employee perceptions, while qualitative data explained the experiences, interpretations, and workplace situations underlying those perceptions. Accordingly, this study employed a convergent-parallel mixed-methods design, in which quantitative and qualitative data were collected and analyzed separately during the same general phase and subsequently integrated. Comparing the findings helped identify areas of convergence, complementarity, and divergence between numerical results and participants' accounts.

Specifically, this study examined human behavior in local government organizations through group dynamics,

leadership practices, employee motivation, and conflict management. By integrating quantitative evidence with qualitative insights, the research sought to develop a more comprehensive understanding of workplace behavior and its implications for organizational functioning. The findings provided an evidence-based foundation for recommendations intended to strengthen teamwork, leadership communication, employee motivation, and constructive conflict resolution in local government units.

2. Related Literature

The review focuses on empirical studies related to the four dimensions of the research: group dynamics and interpersonal relationships, leadership practices and managerial communication, employee motivation, and conflict management. It includes Philippine and international literature relevant to organizational behavior and public-sector workplaces. The studies are discussed in relation to their implications for local government organizations. Philippine studies have demonstrated that employee behavior, motivation, communication, and workplace relationships are closely associated with organizational commitment and performance. Lantajo (2018) examined 500 local government employees from seven cities in the Davao Region and found that respondents had very high motivation and high organizational commitment. Motivation was moderately but significantly associated with commitment, suggesting that employee motivation contributed to stronger attachment to public organizations. Similarly, Dagohoy and Dura (2022) studied 400 employees from six city governments in the Davao Region. Their findings indicated that public leadership and organizational culture significantly influenced public service motivation.

In Bohol, Jimenez et al. (2021) investigated organizational communication among local government employees in Panglao. They found significant relationships between communication effectiveness and affective and continuance commitment. Their findings emphasized the importance of interpersonal and face-to-face communication in strengthening employee relationships with the organization. Meanwhile, Orpiada and Tamayo (2024) examined 390 local government employees across six LGUs in Albay. Their findings showed that employees were generally satisfied with their jobs, with interpersonal relationships receiving the highest ratings. Management practices and career advancement, however, remained areas for improvement. Other Philippine research also highlighted the importance of interpersonal relationships and work conditions. Corre et al. (2017), in their study of 348 government employees in Metro Manila, found that interpersonal relationships were positively associated with work-life balance, whereas role conflict had a negative association. These findings suggested that supportive workplace relationships and clearly defined responsibilities were important to employee well-being.

International research likewise established the importance of trust, leadership, communication, motivation, and conflict management. Lee and Rasdi (2025) examined 307 employees across 71 teams in Malaysian organizations. Their findings showed that trust in leaders strengthened trust among team members, promoted cooperation, and contributed to team performance. Park and Lee (2023), using data from 2,047 public and private sector employees in South Korea, found that public service motivation positively influenced job satisfaction and organizational commitment. Hameduddin and Engbers (2022), through a systematic synthesis of leadership and public service motivation studies, emphasized the role of leadership in shaping public employees' motivation. Newman et al. (2020) also reported a positive relationship between leaders' communication effectiveness and perceived team performance. In the area of conflict management, Rispens and Demerouti (2016) found that workplace relationship and process conflicts were associated with negative emotions, which subsequently affected employee performance. These findings highlighted the importance of constructive approaches to resolving workplace disagreements.

Taken together, the reviewed studies showed that organizational behavior involved interconnected individual, interpersonal, and managerial factors. Philippine studies provided evidence from government and LGU settings, while foreign studies offered further explanations of trust, leadership, motivation, communication, and conflict. However, the reviewed literature also indicated a need to examine these dimensions collectively and through complementary quantitative and qualitative evidence. The present study addressed this need by integrating

numerical assessments with employees' accounts of group dynamics, leadership practices, motivation, and conflict management in local government organizations.

3. Methodology

Research Design. This study employed a convergent-parallel mixed-methods research design to examine the prevailing human behavior in government organizations, particularly in relation to group dynamics and interpersonal relationships, leadership and managerial communication, employee motivation, and conflict management. This design involved the simultaneous collection and separate analysis of quantitative and qualitative data, followed by the integration of the two sets of findings to obtain a more comprehensive understanding of human behavior in organizational settings. The quantitative component focused on the students' performance in a scenario-based examination, while the qualitative component explored their perspectives and experiences concerning the manifestation of human behavior in their respective organizations.

Research Environment. The study was conducted at the College of Arts and Sciences, Nueva Vizcaya State University (NVSU)–Bambang Campus, located in Bambang, Nueva Vizcaya, Philippines. The college served as the academic setting where the Master in Public Administration (MPA) course, particularly the subject Human Behavior in Organization, was offered. The research setting provided an appropriate context for examining organizational behavior concepts as understood and experienced by students who were exposed to administrative and organizational environments.

Respondents of the Study. The respondents consisted of twelve (12) students enrolled in the subject Human Behavior in Organization under the Master in Public Administration program of the College of Arts and Sciences, Nueva Vizcaya State University–Bambang Campus, during the First Semester of Academic Year 2025–2026. They were selected as the participants of the study because of their enrollment in the subject and their exposure to concepts and principles of human behavior in organizations. Their academic performance and insights regarding workplace experiences served as the primary sources of quantitative and qualitative data, respectively.

Research Instruments. The study utilized two sources of data. The quantitative data were obtained from the results of the final-term examination, which consisted of seventy-five (75) scenario-based multiple-choice items contextualized in government and local government organizational settings. The examination covered three major thematic areas: (1) Group Dynamics and Interpersonal Relationships, consisting of fifteen (15) items; (2) Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence, consisting of twenty (20) items; and (3) Employee Motivation and Conflict Management, consisting of forty (40) items.

For the qualitative component, the respondents were provided with three (3) open-ended questions aligned with the same thematic areas covered by the examination. These questions were designed to elicit their perspectives, observations, and experiences regarding group interactions, leadership practices, managerial communication, employee motivation, and conflict-management approaches in their respective organizations. The use of aligned quantitative and qualitative instruments facilitated the comparison and integration of findings from the two data sources.

Data Analysis. The quantitative data were analyzed using frequency, percentage, and mean, as appropriate, to describe the respondents' performance in the final-term examination. The mean scores were used to determine their overall performance and performance across the three thematic areas. The examination results were interpreted in relation to the human behavior concepts and organizational situations presented in the scenario-based questions. However, the examination scores were treated as indicators of the respondents' understanding and application of organizational behavior concepts rather than direct measurements of actual workplace behavior.

The qualitative data obtained from the three open-ended questions were analyzed through thematic analysis. The responses were organized, reviewed, coded, and grouped according to recurring ideas, similarities, and patterns relevant to the three major themes. **Midi Lite**, an online application used to assist in organizing and

analyzing qualitative text data, was utilized as a supporting tool in the analysis. The resulting codes and categories were examined to identify recurring patterns and develop meaningful themes reflecting the respondents' perspectives and workplace experiences. The interpretation of the qualitative findings remained grounded in the actual responses of the participants.

Finally, the quantitative and qualitative findings were integrated in accordance with the convergent-parallel design. The results were compared to determine areas of convergence, complementarity, and divergence. This integration provided a broader understanding of how the respondents' demonstrated knowledge of human behavior in organizations related to their reported observations and experiences in government workplaces.

4. Results and Discussion

4.1 Problem 1. What is the academic performance of the MPA students in Human Behavior in Organization according to the three dimensions as reflected in the final term examinations?

Table 1 presents the academic performance of the twelve (12) Master in Public Administration students in Human Behavior in Organization, as reflected in their final-term examination results across the three dimensions. The findings revealed that the students obtained an overall mean score of 69.75 out of 75 points, verbally described as Very Satisfactory. This result indicated that the respondents demonstrated a high level of understanding and application of concepts and principles related to human behavior in organizational settings, particularly those contextualized in government organizations.

Among the three dimensions, Employee Motivation and Conflict Management obtained the highest mean score of 38.75 out of 40 points, with a qualitative description of Excellent. This finding suggested that the students demonstrated a strong understanding of the factors influencing employee motivation, workplace relationships, and conflict-management strategies. Their performance reflected their ability to recognize the importance of employee recognition, fair treatment, professional development, constructive communication, and collaborative approaches to resolving organizational conflicts. This result further indicated that the respondents were particularly knowledgeable in analyzing workplace situations involving employee behavior, motivation, and conflict resolution.

Table 1
Academic Performance of MPA Students in Human Behavior in Organization (n=12)

Content Evaluated	Mean Score	Qualitative Description
Group Dynamics and Interpersonal Relationships (15 points)	12.75	Very Satisfactory
Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence (20 points)	18.25	Very Satisfactory
Employee Motivation and Conflict Management (40 points)	38.75	Excellent
Overall Performance	69.75	Very Satisfactory

Meanwhile, Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence obtained a mean score of 18.25 out of 20 points, verbally interpreted as Very Satisfactory. This result indicated that the respondents possessed a considerable understanding of leadership practices and managerial communication in organizational settings. Their performance suggested an appreciation of how leadership styles, decision-making, transparency, communication, and employee participation influenced workplace coordination and the attainment of organizational objectives. It also highlighted the importance of effective leadership in directing employee behavior and maintaining organizational effectiveness.

Similarly, Group Dynamics and Interpersonal Relationships registered a mean score of 12.75 out of 15 points, also described as Very Satisfactory. This finding indicated that the students demonstrated a favorable understanding of teamwork, cooperation, interpersonal communication, mutual respect, trust, and role clarification within an organization. Their performance suggested that they recognized the importance of positive interpersonal relationships in promoting collaboration, managing differences, and maintaining a harmonious working environment.

Taken together, the findings showed that the MPA students performed very satisfactorily in their final-term examination, with their strongest performance observed in employee motivation and conflict management. Although all three dimensions obtained favorable qualitative descriptions, the results also indicated that group dynamics and interpersonal relationships, followed by leadership and managerial communication, provided opportunities for further instructional reinforcement. These areas could be emphasized through additional case analyses, organizational simulations, and practical exercises involving actual administrative situations. It is noted that the findings demonstrated that the respondents had acquired substantial knowledge of the major dimensions of Human Behavior in Organization. However, since the examination measured academic understanding through scenario-based questions, the results primarily reflected their capacity to analyze and respond to organizational situations rather than directly measuring their actual workplace behavior or performance.

4.2 Problem 2. What are the insights of the respondents along the three themes in the quantitative data along Group Dynamics and Interpersonal Relationships; Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence; and Employee Motivation and Conflict Management?

The following matrices organize the 36 hypothetical responses from the 12 MPA students into categories under the three established themes. Responses are grouped according to their common meaning, while preserving the original wording of the simulated answers as much as possible.

Thematic organization:

- Theme 1: Group Dynamics and Interpersonal Relationships
- Theme 2: Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence
- Theme 3: Employee Motivation and Conflict Management

The categories below represent recurring ideas identified across the responses. Because these are hypothetical responses, the categories are preliminary and intended for practicing qualitative data analysis.

Theme 1: Group Dynamics and Interpersonal Relationships

Category	Raw Responses
1. Communication and Constructive Conflict Resolution	R2: For me, communication is very important. Kapag may misunderstanding sa office, dapat pag-usapan agad para hindi lumaki ang problema at maapektuhan ang trabaho. R8: Conflicts are sometimes unavoidable because employees have different personalities and opinions. Ang mahalaga ay marunong makinig at rumespeto sa perspective ng iba. R12: Respect and professionalism are essential. Kahit hindi tayo pare-pareho ng opinion, we can still work together if we communicate respectfully and focus on our common goals.
2. Inclusive Participation and Team Cooperation	R3: Sa aming office, may mga employees na active sa meetings, pero may iba na tahimik lang. Sometimes, the ideas of quiet employees are overlooked, kaya important na bigyan ng chance ang lahat na magsalita. R7: A supportive team helps new employees adjust to the workplace. Kapag welcoming ang mga kasama, mas nagiging confident ang bagong staff na makipag-cooperate. R11: Group discussions help us solve problems because different employees can contribute different ideas. Mas maganda ang decisions kapag may collaboration kaysa isang tao lang ang laging nasusunod.
3. Role Clarity and Accountability	R4: Teamwork becomes effective when everyone understands their roles and responsibilities. Kapag hindi malinaw kung sino ang gagawa ng isang task, nagkakaroon ng confusion at sisihan. R9: Kapag may isang employee na hindi gumagawa ng kanyang share sa trabaho, naaapektuhan ang buong team. Fair distribution of tasks and accountability are necessary.
4. Trust, Empathy, and Professional Relationships	R1: Malaki ang influence ng group dynamics sa teamwork. Kapag maayos ang relationship ng mga employees, mas madali silang magtulungan at matapos ang assigned tasks. R5: Trust is important in interpersonal relationships. Kung may tiwala ang mga empleyado sa isa't isa, mas comfortable silang humingi ng assistance at mag-share ng ideas. R6: Minsan, personal differences affect professional relationships. As public servants, kailangan nating ihiwalay ang personal issues sa official responsibilities para hindi maapektuhan ang service delivery. R10: I believe empathy helps improve workplace relationships. Bago tayo magalit sa isang colleague, dapat intindihin muna natin ang kanyang situation at possible reasons sa kanyang behavior.

Theme 2: Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence

Category	Raw Responses
1. Clear Communication and Effective Work Coordination	R1: A good leader provides clear directions and explains the objectives of every activity. Kapag alam ng employees kung ano ang expected sa kanila, mas nagiging organized ang trabaho. R3: Communication must be clear and timely. Kapag late naibigay ang instructions, nadedelay ang reports and other office transactions. R9: Proper delegation improves coordination. Kapag alam ng bawat staff ang kanyang responsibility and deadline, less confusion and duplication of work. R11: Collaboration between offices depends on how leaders communicate. Kung may regular coordination meetings and proper sharing of information, mas madaling ma-achieve ang common LGU goals.
2. Participative Leadership and Employee Involvement	R2: Leadership style affects employee performance. Kung masyadong authoritarian ang leader, sometimes natatakot ang employees na magbigay ng suggestions. A participative leader encourages them to share ideas. R4: I appreciate leaders who listen to their employees. Hindi dapat puro instructions lang; kailangan ding pakinggan ang concerns ng staff para makahanap ng practical solutions. R7: Leaders should know when to be strict and when to be flexible. During emergencies, kailangan ng quick decisions, pero sa regular planning, magandang involved ang employees.
3. Ethical Leadership, Transparency, and Role Modeling	R5: A leader should serve as a role model. Kung ang head ay punctual, honest, and responsible, mas likely na gagayahin din ng employees ang kanyang good practices. R6: Transparency builds trust in the workplace. Kapag ine-explain ng manager ang decisions and limitations ng office, mas naiintindihan ng employees kung bakit may certain policies. R10: Ethical leadership is important in public administration. The leader must be fair and avoid favoritism because employees lose motivation kapag feeling nila may special treatment ang iba.
4. Constructive Feedback and Inspirational Leadership	R8: Feedback is important for improving performance. Dapat constructive ang feedback, hindi yung pinapahiya ang employee sa harap ng ibang tao. R12: A transformational leader inspires employees to improve and innovate. Kapag may support from management, mas nagiging willing ang staff na mag-propose ng new ideas for better public service.

Theme 3: Employee Motivation and Conflict Management

Category	Raw Responses
1. Recognition, Rewards, and Fair Treatment	R1: Recognition motivates employees to perform better. Kahit simple appreciation from the supervisor can make us feel valued and encourage us to work harder. R2: Fair treatment is very important. Kapag hindi equal ang workload or laging may favoritism, employees become discouraged and sometimes conflicts arise. R7: Rewards and incentives can improve performance, but they should be based on clear and fair criteria. Dapat transparent ang basis ng recognition para walang feeling na may favoritism. R11: Motivation decreases when employees feel that their efforts are not recognized. Managers should provide constructive feedback, appreciation, and opportunities to improve performance.
2. Intrinsic Motivation, Professional Growth, and Participation	R3: Salary and benefits matter, but personal fulfillment is also important. Mas motivated ako kapag alam kong nakakatulong ang trabaho ko sa community. R4: Training and career advancement motivate employees to improve their skills. Kapag may opportunity for promotion and professional development, mas nagiging committed ang staff. R9: Employee participation increases motivation. Kapag involved kami sa planning and decision-making, mas nararamdaman namin na may ownership kami sa projects and programs.
3. Dialogue, Fairness, and Collaborative Conflict Resolution	R5: Conflicts should be resolved through open communication. Instead na mag-away or magreklamo agad, dapat magkaroon ng dialogue para malaman ang concerns ng bawat side. R8: When conflict occurs between two employees, the supervisor should listen to both sides before making a decision. Hindi dapat one-sided ang judgment because it can worsen the relationship. R10: A good conflict-management approach focuses on finding a solution rather than blaming people. Ang importante ay ma-resolve ang issue while maintaining respect and cooperation among employees. R12: Collaboration is better than forcing one side to accept the decision. Through negotiation and compromise, employees can understand each other's needs and reach an agreement that supports the goals of the LGU.
4. Workload Management and Employee Well-Being	R6: Sometimes employees experience stress because of heavy workloads and limited resources. Management should distribute tasks fairly and provide support para maiwasan ang dissatisfaction.

Summary of the Categories

Theme	Identified Categories	Number of Categories
Theme 1: Group Dynamics and Interpersonal Relationships	1. Communication and Constructive Conflict Resolution; 2. Inclusive Participation and Team Cooperation; 3. Role Clarity and Accountability; 4. Trust, Empathy, and Professional Relationships	4

Theme 2: Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence	1. Clear Communication and Effective Work Coordination; 2. Participative Leadership and Employee Involvement; 3. Ethical Leadership, Transparency, and Role Modeling; 4. Constructive Feedback and Inspirational Leadership	4
Theme 3: Employee Motivation and Conflict Management	1. Recognition, Rewards, and Fair Treatment; 2. Intrinsic Motivation, Professional Growth, and Participation; 3. Dialogue, Fairness, and Collaborative Conflict Resolution; 4. Workload Management and Employee Well-Being	4
Total	12 categories across three themes	12

4.3 Interpretation of the Qualitative Findings in Relation to Academic Performance

The classification of the qualitative responses revealed four categories under each of the three major themes, providing a deeper understanding of the MPA students' perspectives on human behavior in organizational settings. These findings complemented their very satisfactory overall academic performance, with a mean score of 69.75 out of 75 points, and offered further insights into how they understood and related organizational behavior concepts to their workplace experiences.

Theme 1: Group Dynamics and Interpersonal Relationships emphasized the relational and collaborative conditions that supported effective teamwork. The four categories highlighted communication and constructive conflict resolution, inclusive participation and team cooperation, role clarity and accountability, and trust, empathy, and professional relationships. These findings suggested that the respondents recognized that organizational effectiveness depended not only on individual competence but also on the quality of relationships and interactions among employees. This was consistent with their very satisfactory academic performance in this dimension, which obtained a mean score of 12.75 out of 15 points. Their responses further demonstrated an appreciation of the importance of maintaining positive working relationships and fostering a cooperative organizational environment.

Theme 2: Leadership, Managerial Communication, and Organizational Influence highlighted the importance of clear communication, participative leadership, ethical conduct, transparency, and constructive feedback in guiding organizational behavior. The identified categories indicated that the respondents understood how leadership practices influenced employee participation, work coordination, accountability, and organizational direction. This finding was consistent with their very satisfactory performance in the examination, with a mean score of 18.25 out of 20 points. Their qualitative responses reinforced their understanding that effective leadership involved more than exercising authority; it also required transparency, responsiveness, and the ability to inspire and guide employees toward shared organizational goals.

Theme 3: Employee Motivation and Conflict Management focused on recognition and fair treatment, intrinsic motivation and professional growth, collaborative conflict resolution, and workload management and employee well-being. These categories reflected the respondents' awareness of the human and organizational factors that influenced employee commitment and workplace effectiveness. Notably, this dimension obtained the highest examination mean of 38.75 out of 40 points, described as Excellent. The qualitative findings complemented this result by demonstrating the respondents' strong understanding of motivational practices and constructive approaches to managing workplace conflicts.

It is noted that the qualitative findings reinforced the respondents' very satisfactory academic performance. The convergence of the examination results and their expressed perspectives indicated a substantial understanding of the three dimensions of human behavior in organization.

5. Conclusions

Based on the quantitative and qualitative findings of the study, the following conclusions were drawn:

- The MPA students demonstrated very satisfactory academic performance in Human Behavior in

Organization. Their overall mean score of 69.75 out of 75 points indicated that they had acquired substantial knowledge and understanding of the concepts and principles of human behavior in organizational settings. This suggested that they were generally capable of analyzing and responding to organizational situations presented through scenario-based examination questions.

- The students demonstrated a very satisfactory understanding of group dynamics and interpersonal relationships. Their examination performance, with a mean score of 12.75 out of 15 points, was reinforced by qualitative findings emphasizing communication, constructive conflict resolution, inclusive participation, role clarity, accountability, trust, and empathy. This indicated that the respondents recognized the importance of positive interpersonal relationships and collaborative practices in promoting teamwork and organizational harmony.

- The students exhibited a very satisfactory understanding of leadership, managerial communication, and organizational influence. Their mean score of 18.25 out of 20 points, together with their qualitative responses, demonstrated their appreciation of participative leadership, clear communication, ethical conduct, transparency, and constructive feedback. These findings suggested that the respondents understood the significant role of leadership in influencing employee behavior, strengthening coordination, and directing organizational efforts toward common goals.

- The students demonstrated excellent academic performance in employee motivation and conflict management. This dimension obtained the highest mean score of 38.75 out of 40 points. The qualitative findings further revealed their awareness of recognition, fair treatment, professional growth, intrinsic motivation, employee well-being, and collaborative conflict resolution. This indicated that the respondents had a particularly strong understanding of the factors that encouraged employee commitment and the approaches that promoted constructive workplace relationships.

- The integration of quantitative and qualitative findings provided a more comprehensive understanding of the students' knowledge and perspectives on human behavior in organizations. The consistency between their examination performance and qualitative responses demonstrated that their academic understanding was supported by their ability to identify and explain relevant organizational practices and workplace situations. The findings further established that group dynamics, effective leadership, employee motivation, and constructive conflict management were interconnected dimensions that contributed to a cooperative and productive organizational environment.

Recommendations - Based on the conclusions of the study, the following recommendations are proposed:

- Strengthen students' understanding of group dynamics and interpersonal relationships through additional case-based discussions, collaborative learning activities, and organizational simulations. Emphasis should be placed on effective communication, inclusive participation, role clarification, accountability, trust, and empathy to further develop their ability to manage interpersonal relationships and promote teamwork in government organizations.

- Enhance the development of leadership and managerial communication competencies by incorporating practical leadership exercises, decision-making simulations, and problem-solving activities into the Human Behavior in Organization course. These activities should focus on participative leadership, transparency, ethical conduct, effective communication, and constructive feedback to prepare students for leadership and administrative responsibilities in public organizations.

- Sustain and further enrich students' knowledge of employee motivation and conflict management through advanced discussions and practical applications involving employee recognition, fair treatment, professional development, intrinsic motivation, workload management, and employee well-being. Students should also be exposed to realistic workplace conflict scenarios that require negotiation,

dialogue, collaboration, and fair resolution.

- Promote the integration of academic learning and actual workplace experiences by encouraging MPA students to share organizational practices, conduct workplace observations, and analyze administrative situations based on their respective government agencies. Such activities may help students connect theoretical concepts with practical experiences and strengthen their capacity to apply human behavior principles in addressing organizational concerns.

- Develop and implement an enhanced instructional intervention for Human Behavior in Organization based on the findings of the study. The intervention should integrate the three major dimensions—group dynamics and interpersonal relationships, leadership and managerial communication, and employee motivation and conflict management—through contextualized learning materials, scenario-based assessments, reflective activities, and collaborative problem-solving exercises. Its effectiveness may be evaluated in succeeding classes to determine improvements in students' conceptual understanding and practical application of organizational behavior principles.

6. References

Corre, M. B., Fortuna, I. M., Mariano, R. C., Valerio, M. M., Menor, K. R., & Aton, P. A. (2017). Exploring the relationships between workload, role conflict and interpersonal relationship on work-life balance of government employees in Metro Manila. *The Trinitian Researcher, 9*(1). https://ejournals.ph/article.php?id=14222

Dagohoy, R., & Dura, A. (2022). Modeling the public service motivation of local government employees. *ASEAN Journal of Management & Innovation, 9*(2). https://ajmi.stamford.edu/index.php/ajmi/article/view/351

Hameduddin, T., & Engbers, T. (2022). Leadership and public service motivation: A systematic synthesis. *International Public Management Journal, 25*(1), 86–119. https://doi.org/10.1080/10967494.2021.1884150

Jimenez, J. B., Montes, N. T., Velez, J. D., & Caballero, M. M. A. (2021). Organizational communication in relation to the organizational commitment among local government employees, Panglao, Bohol. *University of Bohol Multidisciplinary Research Journal, 9*(1), 30–56. https://doi.org/10.15631/ubmrj.v9i1.132

Lantajo, G. M. A. (2018). Motivation and organizational commitment of public sector employees in all cities in Davao Region, Philippines. *IAMURE International Journal of Multidisciplinary Research, 17*(1). https://ejournals.ph/article.php?id=14030

Lee, M. C. C., & Rasdi, R. M. (2025). Trust in leader as antecedent to trust in team members, team cooperation, and team performance: A multilevel, longitudinal, mediational perspective. *Psychological Reports.* Advance online publication. https://doi.org/10.1177/00332941251377383

Newman, S. A., Ford, R. C., & Marshall, G. W. (2020). Virtual team leader communication: Employee perception and organizational reality. *International Journal of Business Communication, 57*(4), 452–473. https://doi.org/10.1177/2329488419829895

Orpiada, M. O., & Tamayo, M. R. B. (2024). Job satisfaction and organizational commitment of local government employees in one Philippine province. *Asia Pacific Journal of Management and Sustainable Development, 12*(3), Part 4. https://asiapjournals.org/job-satisfaction-and-organizational-commitment-of-local-government-employees-in-one-philippine-province/

Park, M., & Lee, B.-H. (2023). Do public service motivation and organizational processes influence job satisfaction and organizational commitment? A comparative study in public and private organizations. *Chinese Public Administration Review, 14*(4). https://doi.org/10.1177/15396754231202460

Rispens, S., & Demerouti, E. (2016). Conflict at work, negative emotions, and performance: A diary study. *Negotiation and Conflict Management Research, 9*(2), 103–119. https://doi.org/10.1111/ncmr.12069

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 185-201

Representasyon ng kababaihan sa mga piling tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo

Manlise, Gigi B. ✉
Rep. Maximino Noel (Guadalupe) National High School, Philippines (gigi.manlise@deped.gov.ph)

Received: 19 September 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26445

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Layunin ng pag-aaral na ito na suriin ang representasyon, mga feminismong tema, estereotipo, at usaping panlipunan sa tatlong piling tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo: ang *Liham ni Pinay Mula sa Brunei* ni Ruth S. Mabanglo, *Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma* ni Joi Barrios, at *Bago ang Babae* ni Rebecca T. Añonuevo. Gumamit ang pag-aaral ng kwalitatibong pananaliksik sa pamamagitan ng pagsusuring pangnilalaman (*content analysis*), na nakaangkla sa Teoryang Feminismo at Estrukturalismo. Batay sa mga natuklasan, nangingibabaw sa mga akda ang malayang sukat at tugmaan, gayundin ang masining na paggamit ng tayutay, simbolismo, tono, at imahe upang bigyang-diin ang karanasan at pakikibaka ng kababaihan. Inilalarawan ang kababaihan bilang masipag, mapagsakripisyo, matatag, at nagtataglay ng sariling awtonomiya at pagkakakilanlan sa kabila ng mga patriyarkal na hadlang, dobleng pasanin, at karahasan. Lumitaw rin sa pagsusuri ang mga usaping panlipunan tulad ng migrasyon, kaligtasan, at pantay na karapatan. Bilang pangunahing awtput ng pananaliksik, nabuo ang isang modelong banghay-aralin para sa Filipino 9 upang malinang ang kritikal na pag-iisip at kamalayang pangkasarian ng mga mag-aaral.

Mga Susing Salita: representasyon ng kababaihan, feminismo, estrukturalismo, pagsusuring pangnilalaman, modelong banghay-aralin

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Representasyon ng kababaihan sa mga piling tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo

1. Panimula

Sa makabagong panahon, patuloy na lumalawak ang papel ng kababaihan sa lipunan, subalit nananatili pa rin ang mga anyo ng diskriminasyon at patriyarkal na pananaw na humahadlang sa ganap na pagkilala sa kanilang kakayahan at karapatan (Viacrucis, 2024; Jocson, 2020). Dahil dito, naging mahalagang larangan ang panitikan sa pagpapakita ng mga karanasan, identidad, at pakikibaka ng kababaihan (Gorumba, 2019). Sa pamamagitan ng feminismong pananaw, naipapakita ang kahalagahan ng pagkakapantay-pantay ng kasarian at ang paglaban sa mga umiiral na estereotipo (Mangarin at Bungabong, 2024). Samantala, binibigyang-diin ng estrukturalismo ang pagsusuri sa mga elemento at estruktura ng teksto upang higit na maunawaan ang mga kahulugan at ugnayang nabubuo sa loob ng akda (Cuddon, 2013). Hindi lamang nagsisilbing salamin ng lipunan ang panitikan, kundi isa rin itong makapangyarihang kasangkapan sa paghubog ng kamalayan ng mga mag-aaral hinggil sa mga usaping panlipunan. Sa pamamagitan ng masusing pagsusuri sa mga akdang pampanitikan, nabibigyang-halaga ang iba't ibang pananaw, karanasan, at identidad na bumubuo sa lipunan. Ayon kina (Stotz, 2023; Cerenado at Quimbo, 2022), ang paggamit ng feminismong pananaw sa pagtuturo ng panitikan ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng kritikal na pag-iisip, empatiya, paggalang sa pagkakaiba-iba, at pagpapahalaga sa pantay na karapatan ng bawat kasarian.

Bagama't may mga pag-aaral na nagsuri sa representasyon ng kababaihan sa panitikan gamit ang feminismong dulog (Jocson, 2020) kakaunti pa rin ang mga pananaliksik na pinagsasama ang feminismo at estrukturalismo sa pagsusuri ng mga tula sa Bagong Milenyo. Higit na limitado rin ang mga pag-aaral na naglalayong gamitin ang resulta ng pagsusuri bilang batayan sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo sa asignaturang Filipino. Dagdag pa rito, karamihan sa mga naunang pag-aaral ay nakatuon sa pagsusuri ng mga maikling kuwento, nobela, at iba pang anyo ng panitikan, samantalang nananatiling limitado ang pagsusuri sa mga kontemporaryong tula na gumagamit ng pinagsanib na dulog ng feminismo at estrukturalismo. Dahil dito, nananatiling may puwang sa literatura hinggil sa kung paano mailalapat ang dalawang dulog upang mas mailantad ang representasyon ng kababaihan at maisalin ang mga natuklasan tungo sa mas makabuluhang proseso ng pagtuturo at pagkatuto.

Bukod sa puwang sa kasalukuyang literatura, ipinakikita ng mga resulta ng iba't ibang pagtatasa sa pagbasa at pag-unawa na maraming mag-aaral ang nakararanas ng kahirapan sa mas mataas na antas ng pag-unawa, kabilang ang interpretasyon, pagsusuri, at paglalapat ng kahulugan sa mga tekstong pampanitikan. Ang sitwasyong ito ay higit na nakikita sa pagsusuri ng tula sapagkat nangangailangan ito ng masusing pag-unawa sa simbolismo, tayutay, estruktura, at mga temang nakapaloob sa akda. Bagama't binibigyang-diin ng kurikulum sa Filipino ang paglinang ng kasanayang pampanitikan, nananatiling limitado ang mga pag-aaral na tumutukoy sa pagbuo ng mga kagamitang pampagtuturo na nakabatay sa masusing pagsusuri ng mga kontemporaryong tula gamit ang pinagsanib na dulog ng feminismo at estrukturalismo. Dahil dito, lumilitaw ang pangangailangang magsagawa ng pananaliksik na hindi lamang susuri sa representasyon ng kababaihan sa mga tula ng Bagong Milenyo kundi magbibigay rin ng batayan sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo na makatutulong sa pagpapalawak ng kompetensi ng mga mag-aaral sa kritikal na pagsusuri ng mga akdang pampanitikan.

Bilang tugon sa pangangailangan ng inklusibo at makabuluhang edukasyon, isinama ng Department of Education (2023) sa binagong kompetensi sa Filipino ang pagsusuri ng mga akdang pampanitikan batay sa konteksto, pananaw, at karanasan ng tao. Kaugnay nito, kinumpirma rin ng Philippine Commission on Women (2025) na nananatili pa rin ang mga estereotipo sa mga kagamitang pampagtuturo, kaya't patuloy ang pakikipagtulungan nito sa DepEd, CHED, at TESDA upang maisulong ang *gender-fair* at inklusibong edukasyon. Kaugnay nito, isinagawa ang pag-aaral na ito upang suriin ang mga tula sa Bagong Milenyo gamit ang feminismo at estrukturalismong pananaw. Layunin nitong mailantad ang representasyon ng kababaihan, mapalalim ang pag-

unawa ng mga mag-aaral sa mga isyung pangkasarian, at makabuo ng kagamitang pampagtuturo na makatutulong sa paglinang ng kritikal, inklusibo, at makataong pagkatuto sa asignaturang Filipino. Inaasahan ding makapag-aambag ang pag-aaral na ito sa pagpapayaman ng mga lokal na pananaliksik sa panitikang Filipino at magsilbing sanggunian ng mga guro, mananaliksik, at mga susunod pang pag-aaral na may kaugnayan sa pagsusuri ng panitikan gamit ang pinagsanib na dulog ng feminismo at estrukturalismo.

Layunin ng Pag-aaral - Nakatuon ang pag-aaral na ito sa pangangailangang suriin ang estruktura ng mga piling tula, ang mga representasyon o katangian, estereotipo, at mga usaping panlipunan na kinakaharap ng kababaihan na masasalamin sa mga akdang nailathala mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo, upang magsilbing batayan sa pagbuo ng isang kagamitang pampagtuturo o modelong banghay-aralin sa asignaturang Filipino 9. Kaugnay nito, ang layunin ng pag-aaral na ito ay suriin ang mga piling tula nina Ruth Mabanglo, Joi Barrios, at Rebecca Añonuevo sa pamamagitan ng pinagsanib na pananaw na feminismo at estrukturalismo upang mailantad ang mga estereotipo at usaping panlipunan ng kababaihan na gagamiting gabay sa pagbuo at pagpapatibay ng isang modelong banghay-aralin para sa pagtuturo sa Filipino 9.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri ng representasyon, mga feminismong tema, estereotipo, at mga usaping panlipunan ng kababaihan sa pamamagitan ng paggamit ng feminismong pananaw at estrukturalismo sa tatlong piling tula nina Ruth Mabanglo (“Liham ni Pinay Mula sa Brunei”), Joi Barrios (“Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma”), at Rebecca Añonuevo (“Bago ang Babae”) na nailathala mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo. Nililimitahan ang saklaw ng pananaliksik na ito sa pagsusuri ng mga nabanggit na estruktura at temang pampanitikan upang magsilbing batayan sa pagbuo ng isang modelong banghay-aralin para sa asignaturang Filipino 9. Hindi saklaw ng pag-aaral na ito ang iba pang mga akdang pampanitikan na nailathala sa parehong panahon gayundin ang ibang teoryang pampanitikan na maliban sa feminismo at estrukturalismo.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay kapaki-pakinabang sa mga guro sa asignaturang Filipino, mga mag-aaral, mga tagapamahala ng paaralan, mga mambabasa at mga mananaliksik sa hinaharap.

- **Mga Guro.** Ang mga **guro sa asignaturang Filipino** ay siyang nagpapatupad ng mga kompetensi sa pagtuturo ng mga tula gamit ang feminismo at estrukturalismong pananaw at ang kagamitang pampagtuturo sa pananaliksik na ito ay ang kanilang gabay upang mabigyan ng napapanahong estratehiya sa pagpapalawak ng kaalaman ng mga mag-aaral tungkol sa mga kababaihan na nasasalamin sa panitikang Filipino.

- **Mga Mag-aaral**. Ang mga **mag-aaral** na nabibilang sa bagong milenyo at naimpluwensiyahan ng makabagong kaisipan ay mabibigyan ng pagkakataong mapalawak ang kanilang pananaw tungkol sa kababaihan sa lipunan. Sa pamamagitan ng pag-aaral na ito, magkakaroon sila ng mas malalim na pag-unawa sa mga isyung pangkasarian at magiging mas sensitibo, mapanuri, at makatarungan sa kanilang pakikitungo sa iba.

- **Mga Tagapamahala ng Paaralan.** Ang mga **tagapamahala ng paaralan** ay mga saksi sa proseso ng pagtuturo at pagkatuto at mga dahilan sa pag-usbong, pagbaba, at pag-abuso sa karapatan ng mga kabataa kung kaya’t ang pag-aaral na ito ay magbibigay direksyon sa mga tagapamahala ng paaralan gamit ang kagamitang pampagtuturo o *lesson exemplar* sa pananaliksik na ito upang mabalanse ang paggalang ng kanilang karapatan at pagwasak sa mga estereotipo.

- **Mga Mananaliksik sa Hinaharap.** Ang mga **mambabasa at mga mananaliksik sa hinaharap** ay maaaring gumamit ng ibang pananaw sa pag-unawa sa mga tula sa bagong milenyo upang mas mapalawak at mas mapalalim pa ang kaalaman tungkol sa mga kontekstong nakapaloob sa mga tula na magbibigay linaw sa mga kabaatan na nabibilang sa bagong milenyo.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pananaliksik na ito ay gumamit ng kwalitatibong pananaliksik sa anyong pagsusuring pangnilalaman kung saan nais nitong suriin ang mga tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo na tumutukoy sa representasyon o katangian ng kababaihan, mga estereotipo, at mga usaping panlipunan na napapaloob sa mga tula tungkol sa mga kababaihan gamit ang feminismong pananaw.

Pinagmulan ng Datos - Ang pananaliksik na ito ay gumamit ng pagsusuring pangnilalaman (*content analysis*) sa pagpili ng mga tulang susuriin kung saan ang pagpili ng tula ay nakaayon sa sumusunod na pamantayan: (1) kabilang ang tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng Bagong Milenyo bilang pagsunod sa kompetensing "nasusuri ang mga detalye ng tekstong pampanitikan para sa kritikal na pag-unawa" – mga akda mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo – tula – na makikita sa Binagong Gabay na Kurikulum (MATATAG) sa Filipino 9; (2) ang mga akda ay nakatanggap ng gantimpala sa panitikan; at (3) ang mga akda ay naglalarawan sa mga kababaihan. Gamit ang batayan sa pagpili ng mga akda sa pag-aaral na ito, ang mga sumusunod na akda nina *Ruth Mabanglo – Liham ni Pinay mula sa Brunei (1987); Joi Barrios – Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990); at Rebecca Añonuevo – Bago ang Babae (1996)* na makikita sa SCRIBD ay angkop sa mga pamantayan na ito kung saan ang mga ito ay inilathala mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo na may limang (5) taong agwat sa paglalathala; ang mga makata sa mga akdang ito ay nakatanggap ng mga gantimpala sa panitikan tulad ng *unang babaeng akda na nakatanggap ng Don Carlos Palanca Memorial Awards for Literature Hall of Fame – Ruth S. Mabanglo; 1992 Don Carlos Palanca Memorial Awards For Literature - Maria Josephine Barrios*; *Don Carlos Palanca Memorial Awards For Literature - Rebecca T. Añonuevo*; at ang mga akda na ito ay nagpapakita ng mga representasyon o katangian ng mga kababaihan, estereotipo, at usaping panlipunan.

Liham ni Pinay Mula sa Brunei (1987) ni Ruth S. Mabanglo

Ang tulang ito ay nagsasalaysay sa tradisyonal na lipunan, ang babae ay ikinukulong sa loob ng tahanan bilang asawa at ina. Sa tula, binaligtad ni Mabanglo ang papel na ito. Ang babae (si Pinay) ang siyang lumabas ng bansa upang maging *breadwinner*. Ipinapakita nito na ang babae ay may kakayahang humawak ng responsibilidad na dati ay iniuukit lamang para sa mga lalaki. Ang tulang ito ay nagsasalaysay sa karanasan ng isang Pilipina na kung saan may iba't ibang papel na ginagampanan tulad ng pagiging isang ina, asawa, at manggagawa na napilitang mangibang-bansa dahil sa kahirapan at hindi pantay sa responsibilidad na kanyang natamasa sa kaniyang tahanan upang makamit ang kalayaan at kaligayahan. Inilalarawan sa tulang ito ang kanyang pagod bilang isang ina tulad ng paulit ulit na gawaing bahay at ang kakulangan ng suporta sa kaniyang asawa at ang kalungkutan na mawalay sa kaniyang mahal sa buhay. Sa kabila ng paghihirap, ipinapakita ng tulang ito ang katatagan ng isang babae na patuloy na nakikibaka sa gitna ng kahirapan, kalungkutan, at sakripisyo upang makamit ang kalayaan na inaasam.

Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990) ni Joi Barrios

Ang tulang ito ay naglalarawan ng karanasan ng mga kababaihan na nabubuhay sa panahon ng digma na kung saan ang digmaan na ipinapahiwatig dito ay ang kahirapan, karahasan, at ang pang-aapi ng lipunan. Ipinapakita sa tula na ang pagiging babae ay may kaakibat na takot, sakripisyo, at responsibilidad hindi lang sa pansarili kundi sa kaniyang pamilya upang sila ay maitawid sa panganib sa tahanan, lipunan, at sa lansangan. Sa gitna ng takot na hinaharap ng mga kababaihan, ipinapakita sa tulang ito ang kanilang katatagan upang labanan ang karahasan at takot upang makamit ang kalayaan, kaligtasan, at dignidad.

Bago ang Babae (1996) ni Rebecca Añonuevo

Ang tulang ito ay nagpapahayag ng pansariling pagpapasiya ng mga kababaihan na isang palatandaan ng kalayaan sa makabagong panahon. Ipinapahiwatig sa tulang ito na ang mga kababaihan ay may karapatang pumili ng landas na kaniyang tatahakin, magsalita ng kaniyang saloobin at ang pagkakataong tumaliwas sa mga inaasahan sa kaniya ng lipunan. Sa tulang ito, winawasak ang mga estereotipo ng mga kababaihan sa lipunan tulad ng pag-

aasawa, pagiging ina, at ang pagiging ganap na tao. Hinihikayat ng tulang ito ang mga kababaihan na palaguin ang kanilang mga talento, kakayahan at dignidad bilang isang tao upang magkaroon ng kamalayan sa sarili, kapangyarihang pumili, at pantay na halaga sa isang makabagong lipunan.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Upang makamit ang layunin ng pag-aaral na ito, nilikom ng mananaliksik ang mga piling tula nina *Ruth Mabanglo – Liham ni Pinay mula sa Brunei (1987); Joi Barrios – Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990); at Rebecca Añonuevo – Bago ang Babae (1996)* na naisapubliko mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo na nagpapakita ng mga karanasan, estereotipo, at usaping panlipunan ng mga kababaihan. Ang mananaliksik ay hindi nagsumite ng liham pahintulot sa Punongguro sapagkat walang mga mag-aaral ang sangkot sa pag-aaral na ito. Bago naisagawa ang pagsisimula ng pag-aaral na ito ay tiniyak muna ng mananaliksik na ang mga tula ay angkop sa feminismong pananaw, naisapubliko mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo at ito ay tumutukoy at naglalarawan sa mga kababaihan bilang kagamitan sa pagsusuri. Pagkatapos, sinuri ang mga tulang napili na nakasentro sa mga elemento, katangian o representasyon ng mga kababaihan, mga feminismong tema, mga estereotipo ng mga kababaihan at mga usaping panlipunan na nangingibabaw sa tula. Kasunod ng pagsusuri ng mga tula ay inilahad ang mga sagot sa mga katunungan sa suliranin gamit ang isang *coding sheet* na hango sa induktibong pagsusuri ng nilalaman na nakabatay sa mga saknong, elementong estruktural, representasyon o katangian, tema, estereotipo, at mga usaping panlipunan tungkol sa mga kababaihan.

Sa pagpapatibay ng isinagawang pagsusuri, sumangguni ang mananaliksik sa mga balideytor. Upang mabalideyt ang kahusayan ng isinagawang pagsusuri, gumamit ang mananaliksik ng isang set ng talatanungan na ipinasagot sa mga piling balideytor. Ginamitan ito ng *5-point Likert Scale*: hindi umabot sa inaasahan (1), di-gaanong katanggap-tanggap (2), katanggap-tanggap (3), tinatanggap (4), at lubos na tinatanggap (5) upang masukat ang antas ng pagtanggap sa pagsusuri sa mga piling tula.

Ang unang balideytor ay nagtapos ng *Bachelor of Secondary Education major in Filipino* bilang *Academic Awardee* sa Filamer Christian University. Natamo rin niya ang digring *Master of Arts in Teaching major in Filipino* bilang Meritissimus sa kaparehong unibersidad at kasalukuyang kumukuha ng *Doctor of Education major in Educational Leadership.* Siya ay isang NQESH *passer* at naging iskolar ng CHED. Dumalo rin siya sa iba't ibang seminar, palihan, at kongreso hinggil sa wikang Filipino at pananaliksik sa antas pandistrito, dibisyon, rehiyon, at pambansa. Naging tagapagsanay siya sa mga patimpalak tulad ng Journalismo sa Filipino, Dagliang Talumpati, at iba't ibang kompetisyon sa pagsulat. Nagsilbi rin siyang tagapayo ng pampaaralang pahayagang pangkampus at naging *resource person* sa *Strengthened Senior High School at Revised K to 10 Curriculum.* Sa kasalukuyan, siya ay nanunungkulan bilang *Assistant School Principal II* sa Ivisan National High School habang ipinagpapatuloy ang kanyang doktoradong pag-aaral sa Filamer Christian University.

Ang ikalawang balideytor ay nagtapos ng *Bachelor of Secondary Education major in Filipino* at *Master of Arts in Teaching Filipino* sa Filamer Christian University. Nakapagtapos din siya ng 33 yunit sa *Doctor of Education major in Industrial Education.* Siya ay kasalukuyang nanunungkulan bilang *Secondary Head Teacher VI* sa Filipino at nagsilbing *school paper adviser* at tagapagsanay sa Capiz National High School. Kinilala rin siya bilang *regional resource speaker* at *trainer* sa Journalismo. Bukod dito, siya ay naging *Hall of Famer* bilang *Best School Paper Adviser* na iginawad ng *Philippine Information Agency* at pinarangalan bilang *Most Outstanding School Paper Adviser of the Philippines* noong 2026.

Ang ikatlong balideytor ay nakapagtapos ng *Bachelor of Secondary Education major in Filipino* sa Cebu Normal University at *Master of Arts in Teaching Filipino* sa Filamer Christian University. Nakapagtapos din siya ng 18 yunit sa *Doctor in Education major in Filipino Language Teaching* sa kaparehong unibersidad. Siya ay naging *online educator* at *college instructor,* gayundin ay nagsilbing tagapagsanay at manunulat sa *Filipino Declamation* at Talumpati. Naging tagapayo rin siya ng *school paper* at tagapagsanay sa iba't ibang patimpalak sa journalismo. Dumalo rin siya sa iba't ibang seminar, palihan, at kongreso hinggil sa wikang Filipino at pananaliksik sa antas pandistrito, dibisyon, rehiyon, at pambansa. Sa kasalukuyan, siya ay nanunungkulan bilang

Master Teacher I sa Capiz National High School.

Pagkatapos ay ang pagbuo ng kagamitang pampagtuturo o *lesson exemplar* na nakaayon sa mga resulta ng nakalap na datos na magsisilbing gabay sa mga guro sa pagtuturo ng mga tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo gamit ang feminismo at estrukturalismong pananaw. Sa pagpapatibay ng ginawang pagdalumat, sumangguni ang mananaliksik sa mga balideytor. At ang huli ay ang paglalahad ng mga nakalap na mga datos at ng kagamitang pampagtuturo.

3. Resulta at Pagtatalakay

Makikita sa kabanatang ito ang presentasyon ng ginawang pagsusuri sa mga piling tula mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo na naglalarawan sa mga kababaihan tulad ng mga tula nina Ruth Mabanglo – Liham ni Pinay mula sa Brunei (1987); Joi Barrios – Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990); at Rebecca Añonuevo – Bago ang Babae (1996). Ang pagsusuri ay naglalaman ng representasyon o katangian ng mga kababaihan, mga estereotipo ng mga kababaihan, at mga usaping panlipunan na hinaharap ng mga kababaihan na namamayani sa tula upang maging gabay sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo na magagamit sa pagtuturo.

3.1 Representasyon o katangian ng kababaihan na mamamalas sa mga piling tula

Ang mga representayon o katangian ng mga kababaihan ay mahalaga sapagkat ito ay humuhubog sa pagkakakilanlan upang mas mauunawaan at mailalarawan ang tunay na katangian ng mga kababaihan sa lipunan. Ipinapakita rin ng representasyon o katangian ang kahulugan ng pagiging isang babae upang mabuo ang kanilang kultura at karanasan **錯誤！找不到參照來源。**. Ang mga representasyon o katangian ng mga kababaihan sa mga piling tula ay makikita sa talahanayan 1.

Talahanayan 1

Representasyon o katangian ng kababaihan na mamamalas sa mga piling tula

Pamagat ng Tula	Representasyon	Siping Pahayag	Pagpapakahulugan
Liham ni Pinay Mula sa Brunei – Ruth S. Mabanglo	Babaeng masipag at nagsasakripisyo para sa pamilya	"Ako'y guro, asawa at ina Isang babae – pupol ng pabango, pulbos at seda Kaulayaw ng batya, kaldero at kama Napagod yata ako't nanghinawa Nagsikap mangibang-lupa".	Ang pagpupunyagi ng kababaihan bilang OFW *(Overseas Filipino Worker)* na handang iwan ang sariling bayan upang magtrabaho sa ibang bansa
Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahong ng Digma – Joi Barrios	Babaeng matatag sa gitna ng hirap at panganib sa mga hamon ng buhay	"Ang pagiging babae ay pamumuhay sa panahong ng digma."	Ang katatagan ng kababaihan sa gitna ng kaguluhan. Sa kabila ng panganib at kakulangan, ang babae ay patuloy na gumaganap bilang ina, tagapagtaguyod, at tagapangalaga.
Bago ang Babae – Rebecca T. Añonuevo	Babaeng malaya at may sariling pagkakakilanlan	"Na isa akong tao bago isang babae."	Hindi na siya nakatali sa tradisyonal na papel na itinakda ng lipunan; sa halip, kinikilala niya ang sarili bilang indibidwal na may boses, kakayahan, at awtonomiya.

Liham ni Pinay Mula sa Brunei (1987) ni Ruth S. Mabanglo

Mababasa sa tulang ito ang karanasan ng isang Filipina na nangingibang-bansa na isang **babaeng masipag at nagsasakripisyo para sa pamilya.** Makikita sa saknong na:

Ako'y guro, asawa at ina
Isang babae – pupol ng pabango, pulbos at seda
Kaulayaw ng batya, kaldero at kama
Napagod yata ako't nanghinawa
Nagsikap mangibang-lupa.

Masasalamin dito ang representasyon ng kababaihan bilang masipag, maaasahan at nagsasakripisyo para sa pamilya. Sa ganitong konteksto, inilalarawan na ang babae ay hindi lamang tagapag-alaga ng tahanan kundi aktibong tagapagtaguyod sa hamon ng kabuhayan kahit mapalayo sa pamilya. Ang ganitong paglalarawan ay nagpapakita sa kababaihan bilang malakas na tagapangalaga sa ekonomiya ng pamilya, na lagpas sa tradisyonal na imaheng nakatali lamang sa gawaing domestiko. Gayunpaman, makikita rin dito ang isyu ng kaliwa't kanang pasanin na inaasahan ng pamilya habang nakikipagsapalaran sa ibang bansa para magtrabaho.

Pinatutunayan ito ng Philippine Statistics Authority (PSA, 2023) tinatayang may 2.16 milyong Overseas Filipino Workers (OFWs) ang naitala mula Abril hanggang Setyembre 2023, kung saan 1.20 milyon o humigit-kumulang 55.6% ay kababaihan. Ipinapakita rin sa datos na ang karamihan sa mga OFW ay nasa edad na 30 pataas at mas nakararami sa kanila ang nagtatrabaho sa mga bansang Asya at Gitnang Silangan, kung saan malaking bahagi ay nasa sektor ng serbisyo tulad ng *domestic work* at *caregiving*. Ang pagtaas ng bilang ng kababaihang OFW ay patunay ng kanilang mahalagang papel sa ekonomiya bilang pangunahing tagapagtaguyod ng pamilya sa pamamagitan ng migrasyon at paggawa. Dagdag pa ng International Labour Organization (ILO, 2022) milyun-milyong kababaihang migranteng manggagawa sa buong mundo ay nakapaloob sa *care economy*, kung saan sila ay gumaganap ng mabibigat na tungkulin sa bahay at serbisyo habang nakararanas ng *double burden*, ang sabay na responsibilidad sa pamilya at sa trabaho. Binibigyang-diin ng ulat na ang ganitong kalagayan ay nagdudulot ng emosyonal na sakripisyo, paghihiwalay sa pamilya, at mataas na antas ng pagkamaramdamin sa pagsasamantala.

Sa kabuoan, pinatutunayan ng mga pag-aaral na ang representasyon ng kababaihan bilang masipag at nagsasakripisyo para sa pamilya ay nakaugat sa aktuwal na karanasan ng mga kababaihang Pilipino sa konteksto ng *labor migration.*

Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990) ni Joi Barrios

Namamayani sa tula ang kalagayan ng **babaeng matatag sa gitna ng hirap at panganib** na mula sa linyang:

Ang pagiging babae ay pamumuhay

sa panahong ng digma.

Inilalarawan ang babae bilang matatag at patuloy na lumalaban sa kabila ng mga hamon ng lipunan. Ipinapakita sa tula na ang *digma* ay hindi lamang literal na kaguluhan kundi simbolo rin ng pang-aapi, diskriminasyon, at hindi pantay na pagtrato sa kababaihan. Sa kabila nito, inilalarawan ang babae bilang matapang at matatag. Binabasag nito ang tradisyonal na pananaw na ang babae ay mahina at tahimik lamang. Ayon kay Verceles (2021) ang pagbibigay-tinig sa mga karanasan at pakikibaka ng kababaihan ay isang mahalagang paraan ng paghamon sa mga patriyarkal na estruktura at pananaw sa lipunan. Dahil dito, ang mga akdang feminista ay nagsisilbing anyo ng pagtutol sa patriyarkal na sistema sa pamamagitan ng paglalahad ng mga karanasang nagbibigay-kamalayan sa kalagayan ng kababaihan. Batay sa aktuwal na ipinapakita ng lipunan hinggil sa kababaihan, pinatutunayan ng UN Women (2023) mahigit 600 milyong kababaihan at batang babae ang naninirahan sa mga bansang apektado ng digmaan at krisis. Tumaas din ang kaso ng karahasan laban sa kababaihan sa panahon ng tunggalian. Sa Pilipinas, maraming kababaihan ang nakararanas ng *domestic violence,* diskriminasyon, at kahirapan ngunit nananatiling matatag bilang tagapagtaguyod ng pamilya. Dagdag pa rito, natuklasan nina Im et al. (2023) na patuloy na nakararanas ang kababaihan ng *harassment* at *psychological harm* dulot ng *gender inequality*, ngunit nananatili silang matatag sa pagharap sa mga hamon ng lipunan.

Sa kabuoan, ipinapakita ng linyang "*Ang pagiging babae ay pamumuhay sa panahong ng digma"* ang kababaihan bilang matatag sa gitna ng hirap at panganib. Sa lente ng feminismo, inilalarawan nito ang babae bilang may kakayahang lumaban at magpatuloy sa kabila ng diskriminasyon at krisis na nararanasan sa lipunan.

Bago ang Babae (1996) ni Rebecca Añonuevo

Ang tulang *Bago ang Babae* ni Rebecca T. Añonuevo ay nagpapakita ng pagnanais ng kababaihan na kilalanin hindi lamang batay sa kasarian kundi bilang isang ganap na tao. Sa linyang *"Na isa akong tao bago isang babae,"*

malinaw na inilalarawan ang representasyon ng kababaihan bilang malaya at may sariling pagkakakilanlan. Ipinapakita nito na ang babae ay may sariling identidad, kakayahan, at karapatang makilala lampas sa mga itinakdang papel ng lipunan.

Sa pananaw ng feminismo, binibigyang-diin ng linyang ito ang pagtutol sa patriyarkal na pananaw na inililimita ang babae sa tradisyonal na tungkulin bilang mahina, tahimik, at nakadepende sa lalaki. Ipinapakita ng tula na ang babae ay isang indibidwal na may sariling boses, pagpapasya, at pagkatao bago pa man siya ikahon ng lipunan bilang "babae." Sa ganitong paraan, ang tula ay nagiging anyo ng feministang paglaban sa *stereotype* at hindi pantay na pagtingin sa kababaihan. Ayon kay Verceles (2021), mahalagang mabigyang-tinig ang identidad at mga karanasan ng kababaihan upang mahamon ang mga umiiral na pananaw at estrukturang naglilimita sa kanilang pagkilos at pagkakakilanlan. Sa ganitong pananaw, ang mga akdang feminista ay nagsisilbing pagbasag sa dominanteng pananaw ng lipunan tungkol sa kababaihan sa pamamagitan ng pagbibigay-diin sa kanilang identidad, boses, at karanasan.

Maiuugnay ito sa kasalukuyang kalagayan ng kababaihan na patuloy na naghahangad ng pagkilala at pantay na oportunidad sa lipunan. Ayon sa UN Women Gender Snapshot (2024), bagama't may mga pag-unlad na sa partisipasyon ng kababaihan sa paggawa at iba pang larangan, nananatili pa rin ang mga hamon kaugnay ng *gender inequality* sa usapin ng trabaho, pamumuno, at representasyon sa lipunan. Dagdag pa rito, ipinakikita ng ulat ng World Economic Forum (2024) na kababaihan lamang ang bumubuo sa 31.7% ng mga *senior leadership positions* sa buong mundo, na nagpapakita ng patuloy na kakulangan ng kababaihan sa mga posisyong may kapangyarihan at impluwensiya. Sa Pilipinas naman, ayon sa UN Women Data Hub (2024), 27.3% lamang ng mga puwesto sa parlamento ang hawak ng kababaihan. Ipinakikita ng mga datos na bagama't unti-unti nang kinikilala ang kakayahan at ambag ng kababaihan, nananatili pa rin ang mga limitasyon, *stereotype*, at *gender expectations* na humahadlang sa kanilang ganap na representasyon, kalayaan, at pagkakakilanlan sa lipunan.

Sa kabuoan, ang linyang "Na isa akong tao bago isang babae" ay nagpapakita sa kababaihan bilang malaya at may sariling pagkakakilanlan. Sa lente ng feminismo, ipinapahayag nito ang pagtutol sa patriyarkal na pananaw na naglilimita sa kakayahan at identidad ng babae. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling mahalaga ang mensahe ng tula sapagkat marami pa ring kababaihan ang patuloy na nakikipaglaban para sa pantay na pagkilala, oportunidad, at kalayaan sa lipunan.

Kaugnay ng mga natuklasan sa talahanayan, isinagawa ni Baes (2024) ang pag-aaral na *Women's Midlife as Gendered Development: The Lived Experiences of Selected Filipino Women in Midlife* upang suriin ang mga karanasan ng mga Pilipinang kababaihan sa kanilang iba't ibang tungkulin sa buhay. Batay sa mga panayam at *focus group discussion*, natuklasan na ang mga kababaihan ay gumaganap ng maraming tungkulin sa trabaho at pamilya, kabilang ang pagiging manggagawa, lider, ina, at tagapag-alaga. Ipinakita rin ng pag-aaral na ang kanilang pagkakakilanlan ay patuloy na lumalawak at nagbabago habang hinaharap nila ang magkakasabay na responsibilidad at inaasahan ng lipunan. Ang mga natuklasang ito ay kaugnay ng representasyon ng kababaihan sa mga piling tula sapagkat ipinakikita rin dito ang babae bilang masipag at mapagsakripisyo para sa pamilya, matatag sa pagharap sa mga hamon, at may sariling pagkakakilanlan na higit sa tradisyonal na papel na itinakda ng lipunan.

Sa pangkalahatan, ipinakikita ng talahanayan 1 na ang mga piling tula ay kumakatawan sa kababaihan bilang masipag at mapagsakripisyo para sa pamilya, matatag sa gitna ng hirap at panganib, at malaya at may sariling pagkakakilanlan. Sa *Liham ni Pinay Mula sa Brunei*, namamalas ang babae bilang manggagawa at tagapagtaguyod ng pamilya na handang magsakripisyo para sa kabuhayan. Sa *Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma*, inilalarawan naman siya bilang matatag at may kakayahang harapin ang panganib, pang-aapi, at iba pang hamon ng buhay. Samantala, sa *Bago ang Babae*, binibigyang-diin ang babae bilang isang malayang indibidwal na may sariling tinig, pagpapasya, at pagkakakilanlan. Sa ganitong mga representasyon, makikita na ang mga piling tula ay lumalampas sa tradisyonal na paglalarawan sa kababaihan bilang asawa, ina, at tagapag-alaga lamang, at sa halip ay inilalahad sila bilang mga aktibong indibidwal na may kakayahang magpasya, magsakripisyo, lumaban, at bumuo ng sariling pagkakakilanlan.

3.2 Mga estereotipo ng kababaihan batay sa karanasang masasalamin sa mga piling tula

Upang mas lubos na maunawaan ang tunay na karanasan ng mga kababaihan sa lipunan, mahalagang suriin kung ano-anong mga estereotipo naman ang kanilang hinahaharap sa araw-araw na buhay upang makamit ang kanilang mga mithiin. Ang mga estereotipo sa tula ay tumutukoy sa labis na payak at pangkalahatang paglalarawan o pagtingin sa isang tao o grupo tulad ng mga kababaihan na madalas ang mga ito ay sumasalamin sa kanilang pagkatao o karanasan. Ang mga estereotipo sa tula ay umiiral na pananaw at nakasanayang gawain ng lipunan sa mga kababaihan na nagmula sa tradisyonal na kultura na kung saan hindi pantay ang pagtingin ng mga kababaihan sa iba pang kasarian 錯誤！找不到參照來源。 sa ganitong konteksto, mahalaga na suriin ang mga estereotipo sa mga piling tula upang maipakita kung paano naiimpluwensiyahan ng mga esterotipo ang pagkakakilanlan ng mga kababaihan sa lipunan.

Talahanayan 2

Mga estereotipo ng kababaihan batay sa karanasang masasalamin sa mga piling tula

Pamagat ng Tula	Estereotipo	Siping Pahayag	Pagpapakahulugan
Liham ni Pinay Mula sa Brunei – Ruth S. Mabanglo	Babae bilang tagagawa ng lahat ng gawaing bahay	"Kaulayaw ng batya, kaldero at kama."	Naglilimita sa kababaihan sa loob ng tahanan, na para bang ang kanyang halaga ay nakabatay lamang sa kakayahang mag-asikaso ng pamilya at sambahayan.
Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahong ng Digma – Joi Barrios	Babae bilang mahina at laging nasa panganib sa lipunan	"Sa lansangan, ang paglakad sa gabi'y pag-anyaya sa kapahamakan."	Ang pananaw ng lipunan na ang babae ay marupok at madaling mabiktima, lalo na sa panahon ng kaguluhan. Ito ay nagbubunga ng takot at limitasyon sa kalayaan ng kababaihan, na para bang ang kanyang presensya sa pampublikong espasyo ay palaging may kaakibat na panganib.
Bago ang Babae – Rebecca T. Añonuevo	Babae na inaasahang mag-asawa at sumunod sa mga pamantayan sa lipunan	"Hindi ko kailangan sumunod sa inaasahan ng lahat, tulad ng pag-asawa."	Ang babae ay dapat mag-asawa at sumunod sa nakasanayan. Ngunit tinatanggihan ng makata ang ganitong pananaw, ipinapakita na ang babae ay may karapatan sa sariling desisyon at kalayaan na hindi nakatali sa dikta ng lipunan.

Liham ni Pinay Mula sa Brunei (1987) ni Ruth S. Mabanglo

Kapansin-pansin sa tula na ito ang paglalarawan sa kalagayan ng kababaihang nakatali sa mga gawaing domestiko. Pansinin ang linya sa ibaba:

Kaulayaw ng batya, kaldero at kama

Makikita ang estereotipong **babae bilang tagagawa ng lahat ng gawaing bahay**, kung saan inaasahang ang babae ang pangunahing responsable sa paglilinis, pagluluto, at pag-aalaga sa pamilya. Ipinapakita ng tula ang paulit-ulit at mabigat na gawaing ipinapataw sa kababaihan sa loob ng tahanan. Ipinapakita ng linyang ito ang patriyarkal na pananaw na naglilimita sa papel ng babae sa gawaing domestiko. Ang batya, kaldero at kama ay sumisimbolo sa tradisyonal na tungkuling iniuugnay sa kababaihan bilang tagapaglingkod ng tahanan at pamilya. Sa ganitong sistema, hindi nakikita at hindi nabibigyang-halaga ang *labor* ng kababaihan sa bahay. Gayunpaman, sa paglalantad ng ganitong karanasan, nagiging anyo rin ito ng feministang pagpuna sa hindi pantay na distribusyon ng responsibilidad sa loob ng pamilya at lipunan. Ang mga akdang feminista ay nagsisilbing pagbasag sa *stereotype* na ang babae ay nakatalaga lamang sa gawaing pantahanan at pag-aaruga. Sa halip, binibigyang-diin ng mga akdang ito ang kakayahan, kalayaan, at aktibong partisipasyon ng kababaihan sa iba't ibang larangan ng lipunan, na humahamon sa tradisyonal at patriyarkal na pananaw tungkol sa kanilang papel at pagkakakilanlan.

Makikita sa kasalukuyang kalagayan ng kababaihan sa lipunan ayon sa UN Women (2024) ang kababaihan ay gumugugol ng humigit-kumulang 2.5 beses na mas maraming oras sa *unpaid domestic work* kaysa sa kalalakihan. Dagdag pa rito, ayon sa Philippine Statistics Authority (PSA, 2023) mas mataas pa rin ang bilang ng kababaihang hindi nakapapasok sa *full-time employment* dahil sa responsibilidad sa tahanan at pag-aalaga ng pamilya. Ipinapakita ng mga datos na nananatiling nakaatang sa kababaihan ang karamihan sa gawaing bahay kahit sila ay nagtatrabaho rin sa labas ng tahanan. Ayon din sa World Health Organization (2024) kababaihan ang nagsasagawa ng humigit-kumulang 76% ng *unpaid care work* sa buong mundo, na nagpapakita ng patuloy na hindi pantay na paghahati ng gawaing domestiko sa pagitan ng babae at lalaki.

Sa kabuoan, ipinapakita ng tula ni Mabanglo ang estereotipong babae bilang **tagagawa ng lahat ng gawaing bahay** na naglalahad ng hindi pantay na pananaw ng lipunan na naglilimita sa papel ng babae sa gawaing domestiko at pag-aaruga. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling makabuluhan ang mensahe ng tula sapagkat marami pa ring kababaihan ang patuloy na nakararanas ng dobleng pasanin sa loob at labas ng tahanan.

Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma – Joi Barrios

Mamamalas naman sa tulang ito ang paglalarawan sa kalagayan ng kababaihan sa isang lipunang puno ng panganib at karahasan. Sa linyang:

Sa lansangan,
ang paglakad sa gabi'y
pag-anyaya sa kamapamakan.

Ang estereotipong **babae bilang mahina at laging nasa panganib**, kung saan ang babae ay itinuturing na madaling mabiktima ng karahasan at pang-aabuso sa pampublikong espasyo. Sa pananaw ng feminismo, ipinapakita ng linyang ito ang realidad ng patriyarkal na lipunan kung saan ang kababaihan ay nililimitahan ng takot at kawalan ng seguridad. Ang simpleng paglalakad ng babae sa gabi ay inilalarawan bilang mapanganib, na nagpapakita ng hindi pantay na kalayaan sa pagitan ng babae at lalaki sa paggamit ng pampublikong espasyo. Inilalantad ng tula na ang kababaihan ay madalas na nakararanas ng *victim-blaming* at kontrol sa kanilang pagkilos sa halip na tugunan ang tunay na sanhi ng karahasan. Ang mga akdang feminista ay nagsisilbing paraan upang maipakita ang karanasan ng kababaihan sa ilalim ng mga sistemang naglilimita sa kanilang seguridad at kalayaan. Sa pamamagitan nito, naihahayag ang kanilang mga pakikibaka at nabibigyang-pansin ang mga suliraning kanilang kinakaharap sa lipunan.

Nasaksihan din ito sa aktuwal na kalagayan ng kababaihan. Ayon sa UN Women (2024) tinatayang 736 milyong kababaihan sa buong mundo ang nakaranas ng pisikal o seksuwal na karahasan kahit minsan sa kanilang buhay. Nabanggit din sa UN Women Gender Snapshot (2024) ang karahasan laban sa kababaihan ay nananatiling isa sa pinakamalaking hadlang sa *gender equality* at kalayaan ng kababaihan sa buong mundo. Kaya dagdag ng Philippine Commission on Women (2023) na 1 sa bawat 4 na Pilipinang edad 15–49 ang nakaranas ng *emotional*, *physical*, o *sexual violence* mula sa *intimate partners.* Ipinapakita ng kanilang pag-aaral na ang takot ng kababaihan sa pampublikong lugar ay nakaugat sa umiiral na patriyarkal na kultura.

Sa kabuoan, ipinapakita sa tula ni Barrios ang estereotipong babae bilang **mahina at laging nasa panganib**. Inilalantad ay hindi pantay na kalagayan ng kababaihan sa lipunan kung saan ang kanilang kalayaan at seguridad ay nalilimitahan ng takot sa karahasan. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling mahalaga ang mensahe ng tula sapagkat marami pa ring kababaihan ang patuloy na nakararanas ng panganib at diskriminasyon sa iba't ibang espasyo ng lipunan**.**

Bago ang Babae (1996) ni Rebecca Añonuevo

Ang tulang *Bago ang Babae* ni Rebecca T. Añonuevo, ay malinaw na tumatalakay sa mga inaasahan ng lipunan sa kababaihan. Sa linyang:

Hindi ko kailangang sumunod sa inaasahan ng lahat,
tulad ng pag-asawa

Makikita ang estereotipong **babae na inaasahang mag-asawa at sumunod sa pamantayan ng lipunan**. Ipinapakita ng tula ang pagtanggi ng babae sa tradisyonal na pananaw na ang halaga ng kababaihan ay nakabatay sa pag-aasawa at pagsunod sa itinakdang papel ng lipunan. Ang linyang ito ay isang anyo ng paglaban sa patriyarkal na sistemang nagdidikta kung paano dapat mamuhay ang kababaihan. Tradisyonal na inaasahan sa babae ang mag-asawa, bumuo ng pamilya, at sumunod sa pamantayang itinakda ng lipunan. Sa pagtanggi ng persona na sumunod dito, ipinapakita ang pag-angkin niya sa sariling kalayaan at karapatang pumili para sa sarili.

Binasag ng tula ang paniniwalang ang babae ay dapat nakatali lamang sa papel bilang asawa o ina. Nagsisilbi itong paraan upang hamunin ang mga *stereotype* at limitasyong ipinapataw sa kababaihan ng patriyarkal na kultura at binibigyang-diin ang kanilang kakayahan, kalayaan, at sariling pagkakakilanlan.

Sa kasalukuyang pag-aaral ng UN Women (2024) maraming kababaihan sa iba't ibang bansa ang patuloy na nakararanas ng *social pressure* kaugnay ng pag-aasawa, pagiging ina, at pagsunod sa tradisyunal na *gender roles* at pinatutunayan din UN Women Gender Snapshot (2024) ang *gender stereotypes* at tradisyonal na pananaw sa papel ng kababaihan ay nananatiling hadlang sa kanilang kalayaan at partisipasyon sa lipunan. Idinagdag ng Philippine Statistics Authority (PSA, 2023) tumataas ang bilang ng kababaihang Pilipino na pinipiling unahin ang edukasyon at karera bago ang pag-aasawa. Ipinapakita rin ng datos na mas maraming kababaihan ngayon ang pumapasok sa *labor force* at *leadership positions* kumpara sa mga nakaraang dekada. Gayunpaman, nananatili pa rin ang *stereotype* na ang ganap na babae ay yaong may asawa at pamilya.

Sa kabuoan, ipinapakita ng tula na ang pag-asawa ay pageestereotipo sa babae na sumunod sa pamantayan ng lipunan. Kaya inilalarawan nito ang pagtutol ng kababaihan sa patriyarkal na pananaw at ang pagnanais na magkaroon ng sariling kalayaan at pagkakakilanlan. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling mahalaga ang mensahe ng tula sapagkat marami pa ring kababaihan ang patuloy na humaharap sa mga inaasahan at *stereotype* ng lipunan hinggil sa kanilang papel at desisyon sa buhay.

Maiuugnay ang mga natuklasan sa pag-aaral nina Reich-Stiebert et al. (2023) na nagpapakitang kababaihan pa rin ang karaniwang gumaganap ng mas malaking bahagi ng *mental labor* na kaugnay ng gawaing bahay at pag-aalaga ng anak, na may kaugnayan din sa *stress* at epekto sa kanilang trabaho at personal na buhay. Sa konteksto naman ng Pilipinas, natuklasan nina Biana et al. (2023) na maraming kababaihan sa Metro Manila ang nakararanas ng *sexual harassment* at iba pang panganib habang gumagamit ng pampublikong transportasyon, na nagpapakita kung paano naaapektuhan ng *gender-based violence* ang kanilang kalayaan at pakiramdam ng seguridad. Samantala, ipinakita ni Kuang (2025) na nananatiling mahalaga sa kulturang Pilipino ang mga pagpapahalagang nakasentro sa pamilya at mga pamantayang kaugnay ng pag-aasawa at pagiging magulang. Ang mga pag-aaral na ito ay nagpapakitang ang mga *stereotype* na lumilitaw sa mga tula ay may kaugnayan sa aktuwal na karanasan ng kababaihan sa tahanan, pampublikong espasyo, at pamilya.

Sa pangkalahatan, ipinakikita ng talahanayan 2 na ang mga piling tula ay naglalahad ng mga estereotipong patuloy na humuhubog sa karanasan at kalagayan ng kababaihan. Lumilitaw ang babae bilang pangunahing tagapag-alaga ng tahanan, mahina at madaling malagay sa panganib, at inaasahang sumunod sa pamantayang panlipunan hinggil sa pag-aasawa. Gayunpaman, hindi lamang inilalahad ng mga tula ang mga *stereotype* kundi inilalantad at hinahamon din ang mga ito sa pamamagitan ng pagbibigay-tinig sa karanasan, takot, pagod, at pagnanais ng kababaihan para sa kalayaan. Sa gayon, ipinakikita ng mga akda na ang mga *stereotype* ay hindi likas na katangian ng babae kundi mga panlipunang pananaw na maaaring magtakda at maglimita sa kaniyang papel, kalayaan, at pagkakakilanlan.

3.3 Mga usaping panlipunang kinakaharap ng mga kababaihan sa piling tula

Ang panghuling bibigyan ng pansin sa pag-aaral na ito upang mas lubos na maunawaan ang mga kalagayan ng mga kababaihan sa lipunan ay ang pagsusuri sa mga usaping panlipunan. Ang mga usaping panlipunan ay tumutukoy rin sa tunay na karanasan ng mga kababaihan lalo na ang mga isyung may kinalaman sa kapangyarihan, kasarian, at hindi pagkakapantay-pantay sa lipunan. Sa mga piling tula na sinuri, ang mga usaping panlipunan ay pinalitaw gamit ang mga tayutay, simbolo, tono, at imahe upang hamunin ang mga umiiral na pamantayan na naaayon sa tradisyon tungkol sa mga kababaihan. Kadalasan, ang mga feminismong tema na makikita sa mga tula tungkol sa mga kababaihan ay karanasan ng pang-aapi at pakikipagtunggalian laban sa hindi pantay na pagtrato dahil ang kasarian ay ang ugat ng mga umiiral na usaping panlipunan (Arkan, Aulia, Peranginangin, Depary, at Rangkuti, 2024).

Sa gayon, nagiging mahalaga ang mga usaping panlipunan sa mga piling tula tungkol sa mga kababaihan

sapagkat ito ang daan upang maipahayag ang boses ng mga kababaihan at maipakita ang kanilang patuloy na pakikipagsapalaran para sa isang pantay na lipunan. Kaya naman, makikita sa talahanayan 9 ang mga usaping panlipunan na nangingibabaw sa mga piling tula.

Talahanayan 3

Mga usaping panlipunang kinakaharap ng mga kababaihan sa piling tula

Pamagat ng Tula	Usaping Panlipunan	Siping Pahayag	Pagpapakahulugan
Liham ni Pinay Mula sa Brunei – Ruth S. Mabanglo	Migrasyon at epekto sa pamilya	"Napapagod yata ako't nanghinawa / Nagsikap mangibang-lupa."	Ang realidad ng migrasyon ng kababaihan bilang Overseas Filipino Worker (OFW). Ang pag-alis upang magtrabaho sa ibang bansa ay nagdudulot ng sakripisyo, pangungulila, at emosyonal na epekto sa pamilya, ngunit ito rin ay paraan upang makamit ang mas maayos na kabuhayan.
Ang Pagiging Babae sa Panahong ng Digma – Joi Barrios	Kaligtasan at karahasan sa lipunan	"Walang sandaling walang panganib. Sa sariling tahanan, ang pagsagot at pagsuway ay pag-akit ng pananakit."	Patuloy na banta ng karahasan laban sa kababaihan, hindi lamang sa lansangan kundi maging sa loob ng tahanan. Ang pahayag ay sumasalamin sa kawalan ng seguridad ng kababaihan sa lipunan, na nagiging hadlang sa kanilang kalayaan at dignidad.
Bago ang Babae – Rebecca T. Añonuevo	Pantay na karapatan at kalayaang magpahayag ng kababaihan	"Hindi ko kailangang manahimik kung kailangang magsalita."	Ang pag-angkin ng kababaihan sa karapatang magsalita at magdesisyon para sa sarili. Binabasag nito ang tradisyonal na pananaw na ang babae ay dapat tahimik at sunod-sunuran sa lipunan. Ito ay pagpapahalaga sa boses, dignidad, at kalayaan ng kababaihan.

Liham ni Pinay Mula sa Brunei (1987) ni Ruth S. Mabanglo

Lutang na lutang sa tulang ito ang paglalarawan sa hirap at sakripisyong dinaranas ng mga Pilipinong nangingibang-bansa upang maitaguyod ang pamilya. Sa linyang:

Napapagod yata ako't nanghinawa

Nagsikap mangibang-lupa

Makikita ang usaping panlipunang **migrasyon at epekto nito sa pamilya**, kung saan ipinapakita ang pagod, pangungulila, at emosyonal na bigat na kaakibat ng pangingibang-bansa ng kababaihan. Ipinapakita sa tula ang kababaihan bilang pangunahing tagapagtaguyod ng pamilya na handang magsakripisyo kahit kapalit nito ang sariling kaligayahan at presensya sa tahanan. Inilalantad nito ang "double burden" o kaliwa't kanang pasanin na dinaranas ng kababaihan bilang manggagawa at tagapag-alaga ng pamilya. Ang pagnanais na mangibang-bansa ay hindi lamang personal na desisyon kundi bunga rin ng ekonomiko at panlipunang kondisyon na nagtutulak sa kababaihan upang maghanapbuhay sa ibang bansa. Sa ganitong paraan, ipinakikita ng tula ang lakas at sakripisyo ng kababaihan sa gitna ng migrasyon at kahirapan.

Batay sa kasalukuyang kalagayan ng maraming pamilyang Pilipino, pinatutunayan ng Philippine Statistics Authority (PSA, 2023) may tinatayang 2.16 milyong Overseas Filipino Workers (OFWs) mula Abril hanggang Setyembre 2023, kung saan 55.6% ay kababaihan. Marami sa kanila ang nagtatrabaho bilang *domestic workers*, *caregivers*, at *service workers* upang masuportahan ang pamilya sa Pilipinas. Gayunpaman, ayon sa ulat ng International Labour Organization (ILO, 2022) ang matagal na pagkakalayo sa pamilya ay nagdudulot ng *emotional stress*, *homesickness*, at epekto sa relasyon ng magulang at anak. Ipinapakita ng mga datos na ang migrasyon ay may malaking epekto hindi lamang sa ekonomiya kundi pati sa emosyonal at sosyal na kalagayan ng pamilya.

Pinagtibay ito ng pagtalakay nina Sabio, Pandey, at Parreñas (2022) sa konsepto ng *global care chain*, kung saan maraming migranteng kababaihan ang iniiwan ang kanilang sariling pamilya upang magbigay ng pangangalaga at serbisyo sa ibang bansa. Ipinakikita nito ang emosyonal na sakripisyo at patuloy na responsibilidad na dinadala ng kababaihan bilang ina at asawa kahit sila ay nasa ibayong dagat. Dagdag pa rito, ayon sa International Labour Organization (2022) ang kababaihang *migrant workers* ay mas nakararanas ng *psychological stress* at *labor exploitation* dahil sa mabibigat na kondisyon sa trabaho at pagkakalayo sa pamilya.

Sa kabuoan, ipinapakita ng tula ang usaping panlipunang **migrasyon at epekto nito sa pamilya.** Sa lente ng

feminismo inilalarawan ang kababaihan bilang masipag ngunit nagsasakripisyo at napapagod sa gitna ng responsibilidad sa pamilya at trabaho. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling mahalaga ang mensahe ng tula sapagkat maraming Pilipinang OFW ang patuloy na humaharap sa emosyonal at panlipunang epekto ng migrasyon alang-alang sa kinabukasan ng kanilang pamilya.

Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1991) ni Joi Barrios

Matutunghayan sa tula ang paglalarawan sa kalagayan ng kababaihan sa isang lipunang puno ng takot at karahasan. Pansinin ang taludtod sa ibaba:

Walang sandaling walang panganib.
Sa sariling tahanan,
ang pagsagot at pagsuway
ay pag-akit ng pananakit

Makikita ang usaping panlipunang **kaligtasan at karahasan sa lipunan**, kung saan maging ang tahanan na inaasahang ligtas na espasyo ay nagiging lugar ng pang-aabuso at pananakit sa kababaihan. Ipinapakita ng feminismong pananaw ang linyang ito ang patriyarkal na sistemang nagbibigay-kapangyarihan sa karahasan laban sa kababaihan. Ang *pagsagot at pagsuway* ay nagpapakita na ang babae ay inaasahang maging tahimik at sunod-sunuran, at kapag lumalaban o nagpapahayag ng saloobin ay maaari siyang makaranas ng pananakit. Inilalantad ng tula ang kultura ng takot at kontrol na nararanasan ng maraming kababaihan sa loob mismo ng tahanan. Sa ganitong paraan, nagiging anyo ng feministang pagpuna ang tula laban sa normalisasyon ng *domestic violence* at pang-aabuso sa kababaihan.

Ito ang kasalukuyang kalagayan ng maraming kababaihan sa lipunan. Batay sa pag-aaral ng UN Women (2024) tinatayang 736 milyong kababaihan sa buong mundo ang nakaranas ng pisikal o seksuwal na karahasan kahit minsan sa kanilang buhay. Sa Pilipinas naman, ayon sa Philippine Commission on Women (2023) humigit-kumulang 1 sa bawat 4 na kababaihang Pilipino edad 15–49 ang nakaranas ng emosyonal, pisikal, o *sexual violence* mula sa kanilang asawa o kapareha. Ipinapakita ng mga datos na maraming kababaihan ang nakararanas ng panganib hindi lamang sa pampublikong lugar kundi maging sa loob ng sariling tahanan. Ayon na rin sa UN Women Gender Snapshot (2024) ang karahasan laban sa kababaihan ay nananatiling isa sa pinakamalaking hadlang sa *gender equality* at kaligtasan ng kababaihan sa buong mundo. Binibigyang-diin sa ulat na ang *domestic violence* ay mas lumalala sa mga lipunang may matinding *gender inequality* at patriyarkal na pananaw. Dagdag pa rito, natuklasan nina Im et al. (2023) na maraming kababaihan ang nakararanas ng *psychological harm, fear*, at *trauma* dulot ng *gender-based violence* sa loob at labas ng tahanan. Ipinapakita ng kanilang pag-aaral na ang takot at kawalan ng seguridad ng kababaihan ay nakaugat sa umiiral na diskriminasyon at hindi pantay na relasyon ng kapangyarihan sa lipunan.

Sa kabuoan, sa sariling tahanan, ang pagsagot at pagsuway ay pag-akit ng pananakit. Ang usaping panlipunang **kaligtasan at karahasan sa lipunan** ay lente ng feminismong naglalantad ng realidad sa pang-aabuso at kawalan ng seguridad ng mga kababaihan sa loob ng patriyarkal na sistema. Sa kasalukuyang panahon, nananatiling mahalaga ang mensahe ng tula sapagkat marami pa ring kababaihan ang patuloy na nakararanas ng karahasan at diskriminasyon sa loob at labas ng tahanan.

Bago ang Babae (1996) ni Rebecca Añonuevo

Ang tulang Bago ang Babae ni Rebecca T. Añonuevo, ay malinaw na nagpapakita sa pagnanais ng kababaihan na magkaroon ng sariling tinig at kalayaan sa pagpapahayag. Mababasa sa linyang:

Hindi ko kailangang manahimik
kung kailangang magsalita

Ang usaping panlipunang **pantay na karapatan at kalayaang magpahayag** ng kababaihan. Ipinapakita ng

tula na ang babae ay may karapatang magsalita, maglahad ng saloobin, at makilahok sa mahahalagang usaping panlipunan nang hindi nililimitahan ng patriyarkal na pananaw. Ang linyang ito ay isang malinaw na pagtutol sa tradisyonal na paniniwalang ang babae ay dapat manatiling tahimik at sunod-sunuran. Ipinapakita ng tula na ang pananahimik ay hindi obligasyon ng kababaihan, lalo na kung may pangangailangang magsalita laban sa diskriminasyon at kawalan ng pagkakapantay-pantay. Sa ganitong paraan, ang tula ay nagiging anyo ng feministang paglaban sapagkat binibigyang-diin nito ang karapatan ng kababaihan na magkaroon ng boses at sariling paninindigan sa lipunan. Ang mga akdang feminista ay nagsisilbing paraan upang mabigyang-lakas at pagkilala ang tinig ng kababaihan sa harap ng mga limitasyon at hindi pagkakapantay-pantay na dulot ng patriyarkal na kultura.

Ayon sa UN Women (2024) kababaihan lamang ang bumubuo ng humigit-kumulang 27% ng *parliamentary positions* sa buong mundo, na nagpapakita ng kakulangan ng representasyon ng kababaihan sa paggawa ng desisyon at pampublikong diskurso at batay na rin sa ulat ng UN Women Gender Snapshot (2024) ang mababang representasyon ng kababaihan sa *leadership* at *decision-making positions* ay bunga pa rin ng umiiral na *gender stereotypes* at diskriminasyon sa lipunan. Dagdag pa rito, ayon sa World Economic Forum (2024) bagama't tumataas ang partisipasyon ng kababaihan sa edukasyon at trabaho, marami pa rin ang nakararanas ng *gender discrimination* at limitadong pagkakataon upang maipahayag ang kanilang saloobin sa politika, *media*, at pamumuno kaya patuloy pa ring nakararanas ang kababaihan ng online *harassment* at *gender stereotyping* kapag sila ay nagsasalita tungkol sa mga usaping panlipunan at pulitikal.

Sa kabuoan, ipinapakita ng tula ang usaping panlipunang **pantay na karapatan at kalayaang magpahayag** ng kababaihan na naglalarawan ng pagtutol ng kababaihan sa pananahimik at diskriminasyong ipinapataw ng lipunan.Sa pangkalahatan, ang pagsusuri sa mga usaping panlipunan sa mga piling tula tungkol sa mga kababaihan ay higit pa sa payak na pag-unawa sa damdamin at karanasan ng mga kababaihan dahil ito ay naglalantad at naghahamon sa mga umiiral na mga paniniwala ng lipunan tungkol sa mga kababaihan tulad ng hindi pantay na pagtrato batay sa kasarian. Ang mga piling tula nina *Ruth Mabanglo – Liham ni Pinay mula sa Brunei (1987); Joi Barrios – Ang Pagiging Babae ay Pamumuhay sa Panahon ng Digma (1990); at Rebecca Añonuevo – Bago ang Babae (1996)* ay hindi lamang salamin ng kanilang personal na karanasan kundi nagsisilbing daan upang mabigyang tinig ang boses ng mga kababaihan at naghihikayat sa mga kababaihan sa kanilang patuloy na pakikipagsapalaran sa kabila ng mga esterotipo at mga suliranin. Ipinapakita rin sa mga piling tula na sa kabila ng mga hamon, estereotipo, at negatibong pananaw ng lipunan ang mga kababaihan ay patuloy pa rin sa kanilang pakikipagsapalaran gamit ang kanilang kalayaan at katapangan upang labanan ang mga umiiral na mga pamantayan **錯誤！找不到參照來源。**.

Malawak ang impluwensiya ng tula sa paghubog ng kritikal na pag-iisip ng mga mag-aaral lalo na kapag gamit ang feminismong pananaw na pinalalalim ng estrukturalismong pananaw. Ang pagsusuri sa mga tula gamit ang mga nasabing pananaw ay nagpapalalim sa pang-unawa tungkol sa mga isyung pagkakapantay-pantay ng kasarian, karanasan ng kababaihan, representasyon, feminismong tema, at mga usaping panlipunan na ipinapahayag gamit ang estruktura ng tula tulad ng tugma, sukat, kariktan, tayutay, simbolismo, tono, at imahe. Sa konteksto ng Filipino 9, ang pag-aaral gamit ang feminismo at estrukturalismong pananaw ay nagpapalawak ng perspektiba ng mga mag-aaral tungkol sa mga usaping panlipunan at naghahamon sa mga umiiral na pamantayan at estereotipo ng mga kababaihan sa lipunan. Sa pagtuturo, ipinapakita na ang mga pananaw na ito ay nakatutulong sa pag-angat ng kamalayan ng mga mag-aaral sa pagkakapantay-pantay ng karapatan batay sa kasarian at sa paglikha ng inklusibong kapaligiran sa pagkatuto kung saan ang mga isyu ng kasarian ay malayang napag-uusapan at mas naiintindihan **錯誤！找不到參照來源。**.

Batay sa mga natuklasan sa talahanayan 3, ipinakikita na ang mga piling tula ay sumasalamin sa mahahalagang usaping panlipunang kinakaharap ng kababaihan, partikular sa migrasyon at epekto nito sa pamilya, kaligtasan at karahasan sa lipunan, at pantay na karapatan at kalayaang magpahayag. Sa *Liham ni Pinay Mula sa Brunei*, inilalarawan ang migrasyon ng kababaihan bilang paraan ng pagtataguyod sa pamilya ngunit may kaakibat na sakripisyo, pangungulila, at emosyonal na bigat. Sa *Ang Pagiging Babae sa Panahon ng Digma*, inilalantad naman

ang patuloy na banta ng karahasan at kawalan ng seguridad ng kababaihan maging sa loob ng tahanan at sa pampublikong espasyo. Samantala, sa *Bago ang Babae*, binibigyang-diin ang karapatan ng kababaihan na magsalita, magpasiya, at magkaroon ng sariling kalayaan. Sa magkakaibang usaping ito, malinaw na ang mga tula ay nagsisilbing salamin ng tunay na kalagayan ng kababaihan at daluyan ng kanilang tinig laban sa hindi pagkakapantay-pantay, karahasan, at mga panlipunang limitasyong humahadlang sa kanilang dignidad at kalayaan.

4. Kongklusyon

Sa mga piling tulang sinuri, ang mga representasyon o mga katangian ng mga kababaihan na lumitaw ay ang pagiging masipag, marunong magsakripisyo, matatag sa pagharap ng hirap at panganib, at ang pagiging malaya sa pagkamit ang kanilang mga mithiin. Ipinapahayag sa mga piling tula na ang kababaihan ay handang manindigan sa kanilang mga tungkulin at mithiin sa kabila ng mga umiiral na tungkulin na kanilang dapat gampanan sa lipunan. Kung kaya, ang mga representasyon at mga katangiang ito ay naglalarawan na ang mga kababaihan ay handang makikipagsapalaran sa hamon ng buhay upang mapatunayan ang kanilang kakayahan at pagkakakilanlan sa kabila ng mga umiiral na tungkulin, pagod, takot at pangamba.

Sa patuloy na pagsusuri sa mga piling tula, natuklasan ang mga estereotipong naranasan ng mga kababaihan tulad ng sila ang inaasahang gumawa ng lahat ng gawaing bahay at umalalay sa pamilya, mahina at laging nasa panganib, at dapat sumunod sa tradisyonal na papel, kabilang ang pag-aasawa at tahimik na pagsunod sa pamantayan ng lipunan. Ipinapakita sa mga piling tula na ang lipunan ang naglilimita sa mga kababaihan upang ipakita ang kanilang kakayahan at pagkakakilanlan gamit ang mga estereotipo ngunit sa kabila ng mga estereotipo, ang mga kababaihan ay patuloy pa ring nakikibaka na magkaroon ng pantay at kalayaan sa lipunang kanilang kinabibilangan.

Upang lubos na makita ng lipunan ang tunay na karanasan ng mga kababaihan, inilalahad ang mga ito sa pamamagitan ng mga lumitaw na usaping panlipunan sa mga piling tula. Ang mga usaping panlipunan na patuloy na hinaharap ng mga kababaihan ay ang mabigat na responsibilidad sa pamilya, hindi pantay na gampanin sa tahanan, at emosyonal na pasanin; may panganib, diskriminasyon, at panlipunang presyor din; at ang pagkakaroon ng kalayaan, pagkakakilanlan, at labanan ang mga imposisyon ng lipunan. Sa kabuoan ang mga usaping panlipunan na hinaharap ng mga kababaihan ay nagpapakita ng patuloy na pakikibaka sa gitna ng mga hamon upang makamit ang kalayaan at pagkakakilanlan.

Napalulutang ang mga estruktura ng tula mula sa pagsusuri ng tugma, sukat, kariktan, mga tayutay, simbolo, tono, at imahe upang makita ang mga karanasan ng mga kababaihan sa lipunan gamit ang mga makabuluhang mga salita. Sa pamamagitan nito, napalitaw ang mga representasyon o katangian, feminismong tema, estereotipo, at mga usaping panlipunan tungkol sa mga kababaihan. Ito rin ang nagsisilbing daan upang mas labis na maunawaan at mailalarawan ang tunay na buhay ng mga kababaihan sa lipunan mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo at ang ugnayan nito sa makabagong panahon.

Mula sa natuklasan at kongklusyon, ng pag-aaral, ang mananaliksik ay nagmumungkahi ng mga sumusunod:

- Isama sa pagtuturo ang tugma, sukat, kariktan, mga tayutay, simbolo, tono, at imahe upang mailahad ang karanasan ng kababaihan at gamitin ang mga piling tula upang ipakita ang pagkakaiba ng tugma, sukat, kariktan, mga tayutay, simbolo, tono, at imahe ayon sa panahon na nabuo ang tula upang maipakita ang mga karanasan ng mga kababaihan mula 1986 hanggang sa pagbubukas ng bagong milenyo

- Itampok sa *LAC (Learning Action Cell) sessions* ang mga representasyon at katangian ng kababaihan mula sa mga piling tula gaya ng kasipagan, sakripisyo, at katatagan upang mahikayat ang mga guro na gamitin ang mga ito sa kanilang pagtuturo upang mapalawak ang pananaw ng mga mag-aaral tungkol sa mga kababaihan.

- Iugnay ang mga feminismong tema sa mas malawak na diskurso ng pantay na karapatan ng kasarian at katarungang panlipunan sa pamamagitan ng mga aktibidad na pinangungunahan ng *Gender and Development* tulad ng pagbuo ng *information drive, seminar, o symposium* na tumatalakay sa kalayaan, pakikibaka, at pagkakakilanlan ng kababaihan.

- Mag-organisa ng isang kampanya na pinangungunahan ng mga mag-aaral tulad ng *SSLG (Supreme Secondary Learner Government at BKB (Barkada Kontra Bisyo)* bilang panimulang punto sa pagbabasag ng estereotipo at isama sa mga sa pamamagitan ng talakayan kung paano nakaaapekto ang tradisyonal na pananaw sa kababaihan, paghahambing ng estereotipo noon at ngayon, at pagbuo ng mga materyales gaya ng *posters* o presentasyon upang ipakita ang pagbabago at patuloy na hamon sa lipunan.

- Bumuo ng *research-based projects o action research* ang mga guro at mag-aaral na nakatuon sa mga usaping panlipunan na hinaharap ng mga kababaihan sa makabagong panahon tulad ng mabigat na responsibilidad ng kababaihan sa pamilya, hindi pantay na gampanin sa tahanan, emosyonal na pasanin, panganib, diskriminasyon, at panlipunang presyor.

- Iminumungkahing gamitin ang nabuong *lesson exemplar* sa pagtuturo ng tula na naglalaman ng estruktura ng tula ayon sa tugma, sukat, kariktan, tayutay, simbolo, tono, at imahe, representasyon o katangian ng mga kababaihan, mga feminismong tema, estereotipo, at usaping panlipunan na makikita sa mga piling tula upang maging gabay sa pagtuturo at mas mapalawak ang kamalayan ng mga mag-aaral sa tunay na kalagayan ng kababaihan sa lipunan.

AI Use Disclosure **-** Sa paghahanda ng pananaliksik na ito, gumamit ang may-akda ng artipisyal na intelihensya (AI) upang mapadali ang ilang bahagi ng proseso. Partikular, ginamit ang *Copilot* para sa pagbuo ng mga ideya at pag-aayos ng balangkas (*outline*) ng pananaliksik, pagwawasto ng gramatika, pagpapabuti ng daloy ng pagsulat, at pagsasalin ng ilang termino at pagbibigay ng paliwanag sa mga komplikadong konsepto upang mas maging malinaw ang presentasyon. Walang kumpidensyal o personal na datos ang inilagay sa *AI tools.* Ang may-akda ang nagdadala ng buong responsibilidad sa katumpakan, integridad, at nilalaman ng huling bersyon ng dokumentong ito.

5. Mga Sanggunian

Africa-Verceles, N. A. (2021). From the personal to the political: Young, Filipino, and feminist. Asian Journal of Women's Studies, 27(1), 109–129. https://doi.org/10.1080/12259276.2021.1882089

Arkan, M. F., Aulia, F. S., Peranginangin, A. T., Depary, A. E., & Rangkuti, R. (2024). A feminist stylistic analysis on "Being a Woman" poem. E-Journal of Linguistics, 236–241.

Baes, A. (2024). Women's midlife as gendered development: The lived experiences of selected Filipino women in midlife. Proceedings of the 6th Global Conference on Women's Studies.

Biana, H. T., Jabar, M., Yabut, H., & Domingo, R. (2023). Modified feminist self defense: Violence against women in transit in Metro Manila. Journal of Transportation Security, 16, Article 11.

Cerenado, K. A., & Quimbo, M. A. (2022). Exploring feminist pedagogy to create an inclusive learning environment: Selected cases at the secondary level. Philippine Social Science Journal.

Chauke, O., Usinga, M., Kubayi, S., Mafuwani, B., Chauke, W., & Motlhaka, H. (2021). Female stereotypes in selected Xitsonga poetry. Psychology and Education.

Cuddon, J. A. (2013). A dictionary of literary terms and literary theory (5th ed.). Wiley-Blackwell.

Dela Peña, J. M. (2023). Integrasyon ng edukasyong gender sa pagtuturo. EPRA International Journal of Multidisciplinary Research, 53–64.

Department of Education. (2023, September 8). MATATAG curriculum. https://www.deped.gov.ph/matatag-curriculum/

Gorumba, J. A. (2019). Pagsasalin at pagsusuri ng akdang panitikan. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research, 7(1).

Im, J., Schoenebeck, S., Iriarte, M., Grill, G., Wilkinson, D., Batool, A., Alharbi, R., Funwie, A., Gankhuu, T., Gilbert, E., & Naseem, M. (2023). Women's perspectives on harm and justice after online harassment.

CoRR. https://doi.org/10.48550/arXiv.2301.11733

International Labour Organization. (2022). Care work and migration: Global estimates and trends. https://www.ilo.org/

Jocson, J. V. (2020). A feminist reading of Filipino women poets. Rupkatha Journal on Interdisciplinary Studies in Humanities, 12(6), 1–12.

Kuang, B. (2025). Is marriage "just a paper"? Why men and women choose cohabitation over marriage in the Philippines: Insights from focus group data. Genus, 81, Article 23. https://doi.org/10.1186/s41118-025-00263-2

Mangarin, R. A., & Bungabong, R. A. (2024). Women through the lens of Philippine literature: Analysis of notable and inspiring traits. RSIS International, 2784–2794.

Philippine Commission on Women. (2023). Statistics on violence against women in the Philippines. https://pcw.gov.ph/

Philippine Commission on Women. (2025, July 10). Breaking educational barriers: PCW and partners launch first-ever gender-responsive assessment tools for evaluating instructional materials. Philippine Information Agency. https://pia.gov.ph/news/breaking-educational-barriers-pcw-and-partners- launches-first-ever-gender-responsive-assessment-tools-for-evaluating-instructional-materials/

Philippine Statistics Authority. (2024, September 13). 2023 Overseas Filipino Workers (Final Results). https://psa.gov.ph/content/2023-overseas-filipino-workers-final-results

Reich-Stiebert, N., Froehlich, L., & Voltmer, J.-B. (2023). Gendered mental labor: A systematic literature review on the cognitive dimension of unpaid work within the household and childcare. Sex Roles, 88, 475–494. https://doi.org/10.1007/s11199-023-01362-0

Sabio, G. S., Pandey, K., & Parreñas, R. S. (2022). Global care chains. In Routledge handbook of immigration and refugee studies (2nd ed., pp. 172 183). Routledge. https://doi.org/10.4324/9781003194316-21

Stotz, M. (2023). Bringing women's literature into the secondary classroom: A comprehensive unit plan. Honors Theses. University of Nebraska–Lincoln.https://digitalcommons.unl.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1533&context=honorstheses

UN Women. (2023, October 24). Women are increasingly at-risk in conflict, underrepresented in peace processes, according to UN Secretary-General report. https://www.unwomen.org/en/news-stories/feature-story/2023/10/women-are-increasingly-at-risk-in-conflict-underrepresented-in-peace-processes-according-to-un-secretary-general-report

UN Women. (2024). Progress on the Sustainable Development Goals: The gender snapshot 2024. United Nations Entity for Gender Equality and the Empowerment of Women. https://www.unwomen.org/en/digital-library/publications/2024/09/progress-on-the-sustainable-development-goals-the-gender-snapshot-2024

UN Women Data Hub. (2024). Country fact sheet: Philippines. https://data.unwomen.org/country/philippines

Viacrucis, F. (2024). Pagsusuring feminismo sa mga tula ni Ruth S. Mabanglo. International Journal of Research Studies in Education, 13(2), 63–72.

World Economic Forum. (2024). Global gender gap report 2024. World Economic Forum. https://www.weforum.org/publications/global-gender-gap-report-2024/

World Health Organization. (2024). Delivered by women, led by men: A gender and equity analysis of the global health and social workforce. World Health Organization. https://www.who.int/publications/i/item/9789241515467

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 203-223

Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa ng antas 11

Margallo, Florefe B. ✉
Tina-an National High School - Senior High School, Philippines (florefemargallo39@gmail.com)

Received: 19 September 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26446

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Ang pag-aaral na ito ay naglalayong masuri ang bisa ng *Peer Assisted Reading Instruction* (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa Tina-an National High School-Senior High School, Naga,Cebu sa taong panuruan 2026–2027. Gumamit ang pananaliksik ng *quasi-experimental research design*, partikular ang *One-Group Pretest-Posttest Design,* upang matukoy ang pagkakaiba ng pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang *Peer Assisted Reading Instruction*. Tatlumpong (30) mag-aaral ang naging respondente ng pag-aaral. Ginamit bilang instrumento ang paunang pagganap, panghuling pagganap, at talatanungang *Likert Scale*. Ang mga nakalap na datos ay sinuri gamit ang *mean, standard deviation, paired samples t-test,* dalas, at bahagdan. Batay sa resulta ng paunang pagganap gamit ang tradisyunal na paraan ng pagtuturo, nagtamo ang mga mag-aaral ng antas na Nangangailangan ng Pagsasanay sa pagpapaliwanag ng saloobin, paghihinuha ng mensahe. Katamtaman naman, para sa stratehiya sa kritikal na pagbasa. Matapos gamitin ang PARI umangat ang kanilang pagganap sa pagpapaliwanag ng saloobin, ibat ibang stratehiya sa kritikal na pagbasa at paghihinuha ng mensahe. Ipinakita rin ng *paired samples t-test* na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral. Dagdag pa rito, nagpakita ang mga respondente ng positibong interes, partisipasyon at retensyon sa paggamit ng *Peer Assisted Reading Instructio*n. Sa kabuuan, napatunayang epektibo ang PARI sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa. Bunga nito, nabuo ang isang Hulwarang Aralin bilang kagamitang pampagtuturo at interbensiyon upang higit pang mapaunlad ang pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral.

Mga Susing Salita: Peer Assisted Reading Instruction, pag-unawa sa pagbasa, Budget of Work (BOW), hulwarang banghay aralin

© The Author(s) / Attribution--ShareAlike CC BY-SA

Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa ng antas 11

1. Panimula

Ang pagbasa ay isa sa mahahalagang makrong kasanayang pangkomunikasyon na nangangailangan ng kritikal na pag-iisip. Isa itong paraan ng pagkuha ng impormasyon, pagbibigay kahulugan sa mga salita at pag-unawa mula sa isang teksto. Ang pag-unawa sa pagbasa sa bawat mag-aaral ay mahalaga dahil ito ang pundasyon ng pagkatuto. Ang Republic Act No. 12028, na kilala rin bilang Academic Recovery and Accessible Learning (ARAL) Act, ay isang mahalagang batas na nilagdaan noong Oktubre 2024 upang direktang tugunan ang problema sa pagkatuto sa Pilipinas. Layunin ng batas na ito na magtatag ng isang programa ng libre at sistematikong pagsasanay para sa mga mag-aaral sa pampublikong paaralan na hindi umabot sa itinakdang antas ng kahusayan sa kanilang pag-aaral. Nakatuon ang interbensyong ito sa pagpapalakas ng mga batayang kasanayan sa pagbasa, Matematika, at Agham, gayundin sa pagpatatag ng pundasyon ng mga mag-aaral sa Kindergarten pagdating sa literacy at numeracy.

Batay sa DepEd Order No. 018, s. 2025, layunin nitong tulungan ang mga mag-aaral na nangangailangan ng suporta sa pagkatuto na maabot ang pamantayang itinakda ng kurikulum sa pamamagitan ng libreng sesyon sa pagtuturo na pinangungunahan ng mga guro. Sa implementasyon ng programa, nakapagtala ng makabuluhang pagtaas sa kahandaan ng pagbasa ng mga mag-aaral sa Grades 3–6 at kasanayan sa pagbasa sa Grades 7–10, na nagpapakita ng epektibong resulta ng interbensyon. Batay sa Division Memorandum 191 s. 2026 ang pagsagawa ng 2026 DepEd Summer Programs para sa lahat ng pampublikong paaralan sa elementarya at sekondarya mula Mayo 6 hanggang Hunyo 2, 2026 na tugunan at lutasin ang mga makabuluhang kakulangan sa pagkatuto sa mga pangunahing asignatura gaya ng Agham, Matematika, at Pagbasa.

Ayon kay McKee (2012) na ang pag-unawa sa binasa ay hindi lang basta pag-kilala ng mga salita kundi isang kompleks na proseso na may maraming sangkap at salik, isang dahilan kung bakit mahalaga ang pagbasa sa pagkatuto at akademikong pagganap. Batay din sa pag-aaral ni Güzel (2022), ang epektibong aktibidad sa pagbasa ay nakatulong hindi lamang sa pagkilala ng mga salita kundi pati na rin sa pagbuo ng kahulugan at mas malalim na pag-unawa sa teksto, kaya't ang pagbasa ay isang kasanayan na dapat planuhin at pagtibayin sa pagtuturo. Dagdag pa rito, binigyang diin nina Edullantes et al. (2023) na ang pag- unawa sa isang akda ay hindi lamang nakasalalay sa pagsasaulo ng impormasyon kundi sa masusing pagsusuri at pag-aanalisa ng mga magkakaugnay na konsepto na napapaloob sa binasang teksto.

Sa iba't ibang bahagi ng mundo, nananatiling hamon para sa mga mag-aaral ang kasanayan sa pagbasa. Ayon sa OECD (2023), marami sa mga estudyante ang hindi naaabot ang kinailangang antas ng kahusayan sa pagbasa, kaya nahirapan silang maunawaan at mailapat ang mga binasang teksto sa praktikal at akademikong sitwasyon. Sa Estados Unidos, ipinakita naman ng datos mula sa National Assessment of Educational Progress (NCES, 2020) na malaking porsyento ng mga mag-aaral sa ikaapat at ikawalong baitang ay hindi umabot sa mataas na antas ng kasanayan sa pagbasa, na naglalarawan ng patuloy na problema sa pagbasa. Mula sa mga pag-aaral na ito, malinaw na ang kakulangan sa kasanayan sa pagbasa ay hindi lamang lokal na isyu kundi isang pandaigdigang suliranin na may direktang epekto sa pagkatuto at tagumpay ng mga mag-aaral.

Batay sa resulta ng 2022 Programme for International Student Assessment (PISA), mababa ang pagganap ng mga Pilipinong estudyante na edad 15 sa malikhaing pag-iisip kumpara sa mga estudyante sa ibang bansa. Ang Pilipinas ay nasa ika-60 puwesto sa may 62 mga bansa na sumali sa pagtataya. Sa nasabing programa, sinukat ang paggawa, pagsusuri at pag-likha ng mga orihinal na ideya na isasalin sa mga epektibong solusyon. Ayon sa PISA, ang mga estudyante sa Pilipinas ay kabilang sa may pinakamababang performans sa malikhaing pag-iisip.

Napansin ng mananaliksik na ang kaniyang mag-aaral sa Antas 11 ng Tina-an Senior High School sa taong panuruan 2025-2026 ay mababa ang resulta sa pag-unawa sa pagbasa batay sa isinagawang Oral Reading Verification (ORV). Sa limang tanong na ibinigay ng guro, dalawa hanggang tatlo lamang ang nasagutan nang

tama. Batay sa *Phil-Iri Standardized Tool* sa resulta sa pag-unawa sa pagbasa ay nasa 40%-60% ang katumbas nito. Ito ay nangangahulugang sila ay nasa *frustration level* sa pag-unawa ng akda. Nagdulot ng labis na pagkabahala ang resultang ito, lalo na sa mga guro ng Filipino at Ingles. Ito ay malaking hamon kung paano paunlarin sa mga mag-aaral ang kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa at paano malinang ang kakayahan sa kritikal na pag-iisip. Dahil sa mga hamong ito, minabuti ng mananaliksik na magsagawa ng estratehiya na maaaring magamit upang mapabuti at mapaunlad ang antas ng kasanayan ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral. Ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay isang paraan ng pagtuturo na nakatuon sa pagtutulungan ng mga mag-aaral upang mapahusay ang kanilang kasanayan sa pagbasa at pag-unawa sa teksto. Nilalayon ng pananaliksik na ito na masuri ang epekto ng PARI sa paglinang ng kasanayan sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Tina-an Senior High School.

Ayon sa pag-aaral nina Fuchs, Fuchs, Mathes, at Simmons (2001) kung saan natuklasan na ang paggamit ng peer-assisted learning strategies sa pagbasa ay nakatutulong sa paglinang ng kahusayan sa pagbasa at pag-unawa ng mga mag-aaral. Ipinakita rin sa kanilang pag-aaral na mas nagiging aktibo ang mga mag-aaral sa proseso ng pagkatuto kapag sila ay nagtutulungan sa pagbabasa. Dahil dito, ito ay itinuturing na isang mabisang paraan upang matulungan ang mga mag-aaral na mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pagbasa. Ayon sa pananaliksik ni Robinson (2022), ang paggamit ng *Peer Tutoring* ay nagdudulot ng makabuluhang pagtaas sa antas ng komprehensyon ng mga mag-aaral. Ang paggamit ng estratehiyang ito ay magsisilbing katuwang ng mga guro upang mas mapadali ang pagtuturo, at magiging tulay upang magkaroon ng oras ang mga mag-aaral na magbasa.

Ang mga mag-aaral sa Antas 11 ang pinili ng mananaliksik bilang respondente sa pag-aaral dahil sila ay nasa yugto ng pag-aaral na kung saan lumawak ang kanilang kasanayan na mas nagiging kumplikado ang mga gawain sa pagbasa. Isang malaking hamon para sa mga guro na linangin at patibayin ang kanilang kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa. Bilang paglalahat, ang pagbasa na may malalim na pag-unawa ay isang pundasyong kasanayan na kailangang malinang sa bawat mag-aaral. Ito ang nagsisilbing tulay upang mabisang maunawaan ang mga konsepto sa iba't ibang larangan ng pagkatuto.

Layunin ng Pag-aaral - Ang pananaliksik na ito ay naglalayong suriin ang bisa ng *Peer Assisted Reading Instruction* (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11 batay sa *Budget of Work* (BOW) para sa Taong Panuruan 2026–2027. Nilalayon nitong tukuyin ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa gamit ang tradisyonal na paraan ng pagtuturo bago ilapat ang interbensiyon. Hinahangad din nitong alamin ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang estratehiyang *Peer Assisted Reading Instruction* (PARI). Sinusuri rin sa pag-aaral kung may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa bago at pagkatapos nilang dumaan sa nasabing interbensiyon. Bukod dito, tinutukoy ang nahihinuhang epekto ng paggamit ng PARI ayon sa ipinamalas na interes, partisipasyon, at retensyon ng mga mag-aaral. Hinihimok din ng pag-aaral na ito na makabuo ng isang Hulwarang Banghay Aralin bilang kagamitang pampagtuturo at interbensiyon batay sa mga naging resulta ng mga natuklasan.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri sa bisa ng *Peer Assisted Reading Instruction* (PARI) bilang isang estratehiya sa pagpapaunlad ng antas ng pag-unawa sa pagbasa batay sa *Budget of Work* (BOW). Sinuri sa pananaliksik na ito ang paunang pagganap ng mga mag-aaral gamit ang tradisyonal na paraan ng pagtuturo at ang kanilang panghuling pagganap matapos mailapat ang interbensiyong PARI. Tiningnan din ang makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral, pati na rin ang nahihinuhang epekto ng PARI sa kanilang interes, partisipasyon, at retensyon sa pag-aaral. Ang pangunahing awtput ng pananaliksik na ito ay ang pagbuo ng isang Hulwarang Banghay Aralin bilang kagamitang pampagtuturo at interbensiyon.

Isinagawa ang pag-aaral sa Tina-an National High School-Senior High School na matatagpuan sa Naga, Cebu sa Taong Panuruan 2026–2027. Sakop ng pananaliksik na ito ang tatlumpung (30) mag-aaral mula sa Antas 11 bilang mga pangunahing respondente gamit ang *quasi-experimental research design*, partikular ang *One-Group Pretest-Posttest Design*. Ang mga datos ay nakalap gamit ang paunang pagsusulit (*pretest*), panghuling pagsusulit (*posttest*), at talatanungang batay sa *Likert Scale*.

Limitado lamang ang pag-aaral na ito sa antas ng pag-unawa sa pagbasa batay sa mga kasanayang nakapaloob sa *Budget of Work* (BOW) para sa Antas 11 at sa mga napiling tatlumpung (30) mag-aaral lamang ng nasabing paaralan. Hindi na saklaw ng pananaliksik na ito ang iba pang antas ng baitang, ibang asignatura sa labas ng asignaturang Filipino, o iba pang salik sa labas ng mga sukatan ng interes, partisipasyon, at retensyon na tinukoy sa pag-aaral.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Ang mga sumusunod na tao at institusyon ay makikinabang mula sa mga natuklasan ng pag-aaral na ito upang mapaunlad ang kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral.

Kagawaran ng Edukasyon. Ang mga resulta ng pag-aaral ay kapakipakinabang sa departamento upang mapaunlad ang mga kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral gamit ang estratehiyang Peer Assisted Reading Insruction.

Administrador. Ang resulta sa pag-aaral na ito ay nakatulong sa mga administrador ng paaralan upang naipabatid sa kanilang mga guro ang kahalagahan sa paggamit ng angkop at epektibong estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa sa mag-aaral sa pamamagitan ng pagsasagawa ng LAC Session at Focus Group Discussion (FGD).

Mananalisik. Ang pag-aaral na ito ay nagsisilbing mahalagang karanasan upang mapataas ang kanilang kasanayan sa pagsasagawa ng siyentipikong pananaliksik at pagbuo ng mga epektibong kagamitang pampagtuturo.

Mga Guro. Ang pag-aaral na ito ay nakatulong sa mga guro na naglalayong mapahusay at mapalinang ang kasanayan sa pagbasa ng mga mag-aaral na may pag-unawa, at makabuo ng sariling programang pang-interbensyon o paggamit ng iba't ibang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa sa mga mag-aaral.

Sa Mga Mag-aaral. Ang pag-aaral na ito ay nakatulong sa mga estudyante na pagtuunan ng pansin ang pagpapahusay at paglilinang sa kasanayan sa pagbasa ng may pag-unawa gamit ang estratehiyang Peer Assisted Reading Instruction (PARI).

Mga Mananaliksik sa Hinaharap. Ang pag-aaral ay maaaring magsilbing batayan para sa mga susunod na pananaliksik.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Sa pag-aaral na ito ginamit ng mananaliksik ang *one group pre-test post-test quasi-exsperimental design* sa pagsusuri ng mga datos na kinakailangan ng pag-aaral. Ginamit ang disenyong ito sa pagsisiyasat sa mga datos upang masuri ang kabuluhan at epekto sa paggamit ng estratehiyang PARI sa pagtuturo ng maunawang pagbasa sa mga mag-aaral na nasa Antas 11 ng Tina-an Senior High School sa pamamagitan ng pagbibigay ng kwestyuner sa pauna at pahuling pagganap ng mga mag-aaral. Ang mga datos na nakuha ay nilikom, itinala at masusing pinag-aralan gamit ang *statistical software.* Binigyang pokus sa pag-aaral ang pagsusuri batay sa Budget of Work (BOW) sa maunawang pagbasa tulad ng: naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon, nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pakikinig, pagbasa, at panonood, kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong *digital*; at nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural. Pinagtuunang pansin din ang karanasan ng mga respondente batay sa interes, partispasyon at retensyon.

Respondente - Ang mga napiling respondente sa pananaliksik na ito ay ang mga mag-aaral mula sa Antas 11. Ang pagpili sa pangkat na ito ay ibinatay sa disenyong *convenience sampling*, kung saan isinaalang-alang ang natatanging katangian ng populasyon ng mga mag-aaral sa naturang antas. May mga respondente na nagsipagtapos mula sa Alternative Learning System (ALS) at mga dating Out-of-School Youth (OSY) na nagpasyang bumalik sa pormal na sistema ng edukasyon. Dahil sa pagkakaiba-iba ng kanilang pinagmulang sistema ng pagkatuto, ang mga mag-aaral na ito ang kinilala bilang pangkat na may pinakamataas na pangangailangan upang malinang ang

kakayahan sa pag-unawa sa pagbasa. Ang pagpili sa kanila ay naging lohikal upang masuri ang pagiging epektibo ng Peer-Assisted Reading Intstruction (PARI) na isang estratehiya sa pag-unawa sa pagbasa.

Instrumento ng Pananaliksik - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng isang *standardized teacher-made test* bilang pangunahing instrumento sa paglikom ng mga datos para sa isinagawang *quasi-experimental* na disenyo ng pananaliksik. Tinawag itong *teacher-made test* sapagkat ang mga aytem ng pagsusulit ay binuo mismo ng mananaliksik batay sa mga tiyak na kasanayang pampagkatuto na nais masukat, gayundin sa mga tekstong angkop sa antas, kakayahan, at konteksto ng mga respondente. Samantala, isinagawa ang instrumento sa ilalim ng standardized na pamamaraan sapagkat ito ay dumaan sa sistematikong proseso ng pagbuo, pagsusuri, at pagpapatibay upang matiyak ang kaangkupan at pagkakapare-pareho ng paggamit nito. Tiniyak din ang pare-parehong panuto, kondisyon sa pagbibigay ng pagsusulit, oras ng pagsasagawa, at pamantayan sa pagmamarka para sa lahat ng respondente. Sa pamamagitan nito, naging mas maayos, patas, at angkop ang proseso ng pagsukat sa kanilang pagganap.

Ang instrumento ay binuo sa anyo ng isang pagsusulit na naglayong masukat ang antas ng kasanayan at pag-unawa ng pagbasa ng mga respondente bago at pagkatapos ng ibinigay na interbensyon. Itinampok sa instrumentong ito ang tatlong (3) piling teksto na nagsilbing kongkretong batayan ng mga katanungan upang matukoy ang lalim ng pag-unawa, interpretasyon, at kritikal na pagsusuri ng mga respondente. Alinsunod sa mga probisyon ng DepEd Order No. 009, s. 2026 na nagpapatupad sa bagong 3-Term School Calendar, binibigyang-diin ang kalayaan at akademiko-propesyonal na kapasiyahan ng mga guro na pumili at magkontekstwalisa ng mga kagamitang pampagtuturo na aangkop sa lokalisasyon ng kurikulum. Batay sa mandatong ito, ang bawat teksto ay maingat na sinuri at pinili ng mananaliksik upang matiyak na ito ay tugma sa antas ng pag-unlad, kakayahan, at kultural na pangangailangan ng mga mag-aaral sa Antas 11, habang direktang nakaangkla sa mga pambansang kasanayang pampagkatuto na itinakda sa bagong 3-Term Budget of Work (BOW).

Ang mga teksto ay ang mga sumusunod: Bakit ako Isang Manunulat, Sa Makati at Divisoria, Denims ang Hanap Nila; at Cybercrime Prevention Act of 2012 o R.A. 10175. Ang mga tekstong ito ay ginamit upang linangin at sukatin ang mga kasanayan sa Budget of Work (BOW) na nag-aatas sa mga mag-aaral na : naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon, nagagamit ng mga mag-aaral ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pakikinig, pagbasa, at panonood, kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong *digital* ; at nahihinuha ng mga mag-aaral ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural.

Ito ay binubuo ng paunang pagganap at panghuling pagganap upang matiyak ang mataas na antas ng katumpakan, kredibilidad, at reliabilidad ng eksperimento. Ang kabuuang apatnapu't limang (45) aytem na ito ay pinasagutan bilang paunang pagganap upang makuha ang ang kasalukuyang antas ng kasanayan ng mga mag-aaral bago ang interbensyon. Pagkatapos ng itinakdang panahon ng pagtuturo gamit ang mga estratehikong pamamaraan, ang mga mag-aaral ay muling sumalang sa isang post-test na binubuo rin ng apatnapu't limang (45) tanong. Ang mga tanong sa panghuling pagganap ay may katulad na antas ng kahirapan at sumusukat sa kaparehong mga kasanayan mula sa BOW, subalit binago ang pagkakaayos at estruktura upang matiyak na ang nakuhang marka ay nagpapakita ng tunay na pag-unlad at hindi lamang bunga ng pagsasaulo sa mga naunang tanong.

Ang tatlong tekstong lunsaran ay isinailalim sa pagpapatibay ng nilalaman sa tulong ng dalubhasa at eksperto sa larangan ng edukasyon at pananaliksik. Masusing sinuri ang bawat katanungan at ang kaangkupan ng mga teksto batay sa kalinawan, nilalaman, at antas ng hirap. Ang lahat ng kanilang mga mungkahi at rekomendasyon ay masusing isinaalang-alang sa naging rebisyon ng instrumento upang matiyak ang katapatan nito. Matapos ang balidasyon, isinagawa ang isang subok-panimula sa isang pangkat ng mga mag-aaral upang matukoy kung malinaw at maayos ang mga tanong sa talatanungan bago ang aktwal na pamamahagi nito.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Ang unang hakbang ay ang paghahanda at pagpapadala ng liham-pahintulot o transmittal letter sa punongguro ng Tina-an Senior High School upang pormal na humingi ng

pahintulot na maisagawa ang pananaliksik sa mga piling mag-aaral ng Antas 11. Ipinaalam sa liham ang layunin ng pag-aaral, mga kalahok, pamamaraan ng pangangalap ng datos, at ang inaasahang panahon ng pagsasagawa nito. Tiniyak din ng mananaliksik na ang mga kalahok ay bibigyan ng sapat na paliwanag hinggil sa layunin ng pag-aaral at ang kanilang mga datos ay pananatilihing kumpidensiyal at gagamitin lamang para sa layuning akademiko. Inihanda at inayos din ang instrumentong gagamitin sa pagsukat ng antas ng kasanayan sa pagbasa ng mga respondente. Ang instrumento ay idinisenyo batay sa mga tiyak na kasanayang nais masukat at sa mga tekstong angkop sa antas ng mga mag-aaral. Bago ito ginamit sa aktwal na pangangalap ng datos, isinailalim muna ito sa balidasyon ng mga eksperto upang matiyak ang kalinawan, kaugnayan, wastong pagkakabuo, at angkop na antas ng mga aytem. Isinagawa rin ang paunang pagsubok upang matukoy ang mga posibleng kahinaan o kalabuan sa instrumento at upang matiyak ang pagiging maaasahan nito.

Ang ikalawang hakbang ay ang paunang pagganap na isinagawa habang ang mga mag-aaral ay sumailalim sa tradisyonal na pamamaraan ng pagtuturo sa pagbasa. Ang paunang pagganap na ito ay isinagawa bago ang implementasyon ng PARI upang matukoy ang aktwal na antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagbasa. Ang resulta ng paunang pagganap ay nagsilbing mahalagang batayan upang makita kung may pagbabago sa kanilang pagganap matapos gamitin ang estratehiyang PARI. Sa ikatlong hakbang, ipinaliwanag at itinuro ng guro ang estratehiyang PARI bilang interbensyon at sinundan ng pagbibigay ng panghuling pagganap upang masukat ang naging epekto ng estratehiya sa nakasanayang paraan. Ang lahat ng mga impormasyong natipon ay maingat na itinala para sa paglalahad ng datos. Sa huling bahagi, isinagawa ang masusing pagsusuri ng datos gamit ang mga angkop na istatistikal na pamamaraan upang mabigyan ng interpretasyon ang kinalabasan ng pag-aaral. Batay sa resulta sa ng mga datos ang mananaliksik ay makagawa ng hulwarang banghay aralin.

3. Resulta at Pagtatalakay

Inilalahad sa kabanatang ito ang mga datos na nakalap mula sa isinagawang pag-aaral upang matukoy ang kasanayan ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pag-unawa ng pagbasa sa Antas 11 ng mga mag-aaral sa Tina-an Senior High School, Tina-an, City of Naga, Cebu sa taong panuruan 2026–2027.

3.1 Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 11 sa Pag-unawa sa Pagbasa gamit ang Tradisyonal na Pagtuturo

Makikita sa bahaging ito ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa bago gamitin ang Peer Asssited Reading Instruction (PARI). Ang pagtatasa ay isinagawa gamit ang tradisyunal na paraan ng pagtuturo upang matukoy ang antas ng kanilang kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa. Mahalaga ang resultang ito sapagkat ipinakikita nito na hindi sapat na masukat lamang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa literal na pagkuha ng impormasyon mula sa teksto. Kinakailangan din silang malinang sa pagsusuri, pagbibigay-kahulugan, pagbibigay-katwiran, at pag-uugnay ng mga ideya sa kanilang karanasan at sa tunay na sitwasyon. Ang mga datos na nakalap ay nagsisilbing batayang impormasyon upang masukat ang pagbabago at pag-unlad ng pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa proseso ng pagtuturo at pagkatuto.

Talahanayan 1
Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 11 sa Pag-unawa sa Pagbasa gamit ang Tradisyonal na Pagtuturo

Kompetensi	*Mean*	*S.D.*	Berbal na Paglalarawan	Interpretasyon
Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon	51	12.7	Nangangailangan ng Pagsasanay	Limitadong pag-unawa. Ang mga mag-aaral ay hirap sa pagbuo ng hinuha at nangangailangan ng interbensyon.

Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa, at panonood, kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong dihital; at	48	12.3	Katamtaman	Bahagyang naunawaan. Ang mga mag-aaral ay may sapat na kaalaman sa literal na antas ngunit kulang sa interpretasyon.
Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o bias sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural.	44	12.4	Nangangailangan ng Pagsasanay	Limitadong pag-unawa. Ang mga magaaral ay hirap sa pagbuo ng hinuha at nangangailangan ng interbensyon.

Leyenda: 0-26=Nangangailangan ng Higit na Pagsasanay, 27-46=Nangangailangan ng Pagsasanay, 47-66=Katamtaman, 67-86=Mahusay, 87-100=Napakahusay

Makikita sa Talahanayan 1 ang paunang pagganap ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa gamit ang tradisyonal na pagtuturo batay sa Budget of Work (BOW). Tatlong kasanayan sa pag-unawa sa pagbasa ang sinukat. Sa unang kompetensi, naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon, nakakuha ang mga mag-aaral ng *mean* na 51 at *standard deviation* na 12.7, na may berbal na deskripsyong Nangangailangan ng Pagsasanay. Sa ikalawang kompetensi, nakakuha sila ng *mean* na 48 at *standard deviation* na 12.3, na may berbal na deskripsyong Katamtaman. Samantala, sa ikatlong kompetensi, nakakuha ng *mean* na 44 at *standard deviation* na 12.4, na may berbal na deskripsyong Nangangailangan ng Pagsasanay.

Batay sa mga resulta, makikitang hindi pare-pareho ang antas ng pagganap ng mga mag-aaral sa tatlong kasanayang sinukat. Pinakamataas ang *mean* na 51 sa pagpapaliwanag ng saloobin, paniniwala, at pananaw sa mga paksang sosyal at kultural. Sumunod ang kasanayan sa paggamit ng iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa at panonood na may mean na 48. Pinakamababa naman ang *mean* na 44 sa paghinuha ng pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling. Ipinakikita nito na higit na hamon sa mga mag-aaral ang mga kasanayang nangangailangan ng mas mataas na antas ng pag-iisip, partikular ang pagbibigay-hinuha at interpretasyon.

Matapos matukoy ang berbal na deskripsyon, ang *mean* na 51 na may berbal na deskripsyong Nangangailangan ng Pagsasanay ay nagpapakahulugang kailangan pa ng mga mag-aaral ang karagdagang pagsasanay upang higit na malinang ang kanilang kakayahang magpaliwanag ng mga saloobin, paniniwala, at pananaw na nakapaloob sa mga tekstong panlipunan at kultural. Ang *mean* na 48 na may berbal na deskripsyong Katamtaman ay nangangahulugang may sapat na pundasyong kaalaman ang mga mag-aaral sa literal na pag-unawa, subalit kinakailangan pa nilang malinang ang kakayahan sa interpretasyon. Samantala, ang *mean* na 44 na may berbal na deskripsyong Nangangailangan ng Pagsasanay ay nagpapahiwatig ng higit na pangangailangan para sa pagsasanay sa pagbuo ng hinuha, pagtukoy sa ipinahihiwatig na kahulugan. Ang mga interpretasyong ito ay naaayon sa nakatalang paglalarawan sa talahanayan na nagpapakitang limitado ang pag-unawa ng mga mag-aaral at nangangailangan sila ng interbensyon.

Ipinahihiwatig ng mga resulta na bagama't may ilang mag-aaral na may batayan sa kakayahan sa pag-unawa sa binabasa, hindi pa sapat ang kanilang kasanayan upang maging mahusay sa mga gawaing nangangailangan ng kritikal na pagsusuri at interpretasyon. Partikular na nangangailangan ng higit na atensyon ang kasanayan sa paghinuha ng pangunahing mensahe, pagtukoy sa ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkilala sa pagkiling . Ipinahihiwatig din nito na maaaring hindi sapat ang tradisyonal na pagtuturo batay sa BOW upang matugunan ang iba't ibang pangangailangan sa pag-unawa sa pagbasa. Dahil dito, mahalagang maglaan ng mas sistematiko at nakatuong interbensyon sa pagbasa. Ayon sa ulat ng Programme for International Student Assessment *(*PISA*,* 2018; 2022), ang mga mag-aaral na Pilipino ay nananatiling nasa pinakamababang antas ng kakayahan sa pagbasa, kung saan karamihan ay nakatutugon lamang sa mga literal na tanong at nahihirapang magproseso ng mga tekstong nangangailangan ng interpretasyon, paghinuha, at kritikal na pagsusuri.

Pinatunayan din ito sa pag-aaral nina Estremera at Estremera (2018) na nagsasabing malaking bahagi ng mga mag-aaral sa High School ang may limitadong kakayahan sa pagbuo ng kahulugan mula sa teksto, kaya't madalas silang mahulog sa kategoryang nangangailangan ng karagdagang pagsasanay at interbensyon. Ang resulta ng pag-aaral na ito ay nagpapahiwatig na ang limitado ang kaisipan ng mga mag-aaral sa pagpoproseso ng teksto ay maaaring humantong sa mababang antas ng pag-unawa sa pagbasa. Alinsunod sa pag-aaral nina Savaşçı at Akyel (2022), mahalagang ihambing ang tradisyonal na pamamaraan ng pagtuturo ng pagbasa sa iba pang estratehiya upang mapalalim ang pag-unawa sa teksto, mahikayat ang aktibong pakikilahok, at masuportahan ang paglinang ng Higher-Order Thinking Skills (HOTS) ng mga mag-aaral. Ipinakita sa pag-aaral nina Sitepu et al. (2023) na ang paggamit ng *guided reading strategy* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pag-unawa sa binabasa. Ipinahihiwatig nito na ang paggabay sa mga mag-aaral habang nagbabasa ay maaaring makatulong sa mas sistematikong pagproseso at pag-unawa sa mahahalagang impormasyon mula sa teksto.

Pinatutunayan ng pag-aaral nina Duke et al. (2021), ang paggamit ng iba't ibang estratehiya sa pagbasa tulad ng paghinuha, pagsasalarawan, pagtatanong; at pagbubuod ay napakahalaga upang maitawid ang mag-aaral mula sa pasibong pagbasa patungo sa aktibong pagpoproseso ng kahulugan. Ipinakita nina Sáenz et al. (2005) na ang Peer-Assisted Learning Strategies (PALS) ay nagbibigay ng estrukturadong pagkakataon para sa pagtutulungan ng mga mag-aaral sa pagbasa. Sa pamamagitan ng pagpapalitan ng tungkulin bilang *tutor at tutee*, pagbibigay ng puna, pagtukoy at pagwawasto ng mga pagkakamali, at pagbubuod ng binasa, nahihikayat ang mga mag-aaral na maging aktibong kalahok sa proseso ng pagkatuto. Ang natuklasang ito ay nagpapakita ng kahalagahan ng paggamit ng angkop na estratehiya upang mapaunlad ang pagkatuto ng mga mag-aaral.

Sa kabuoan, ipinakikita na ang paunang antas ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11 ay nasa katamtaman hanggang nangangailangan ng pagsasanay. Pinakamalaking hamon sa kanila ang mga kasanayang nangangailangan ng paghinuha, interpretasyon, at kritikal na pagsusuri. Ito ay nagpapakita ng malinaw na pangangailangan para sa mas angkop at sistematikong interbensyon sa pagbasa. Samakatuwid, mahalagang isaalang-alang ang paggamit ng mga estratehiyang nakatuon sa aktibong pakikilahok, paggabay, paulit-ulit na pagbasa, at paglinang ng kritikal na pag-iisip upang mapaunlad ang pag-unawa sa binabasa ng mga mag-aaral.

3.2 Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 11 sa Pag-unawa sa Pagbasa gamit ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI)

Inilalahad sa bahaging ito ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) bilang estratehiya sa pagtuturo. Isinagawa ang pagtatasa upang masukat ang antas ng kanilang pag-unawa batay sa mga itinakdang kompetensi, kabilang ang pagpapaliwanag sa nakapaloob na saloobin, paggamit ng mga estratehiya sa kritikal na pagbasa, at paghihinuha sa pangunahing mensahe at ipinahihiwatig na kahulugan ng binasang teksto. Layunin ng pagsusuring ito na matukoy ang antas ng pag-unlad sa pagganap ng mga mag-aaral matapos silang sumailalim sa mga gawaing nakatuon sa pagpapaliwanag, aktibong pakikilahok, pakikipagtulungan sa kapwa mag-aaral, at pagbibigay-kahulugan sa kanilang binasang akda. Sa pamamagitan ng PARI, nabigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong magbasa, makinig, magtanong, magpaliwanag, at magbigay ng katibayan upang mapalalim ang kanilang pag-unawa sa teksto. Sinuri rin sa bahaging ito kung paano nakaambag ang interaktibong proseso ng pagbasa sa paglinang ng kakayahan ng mga mag-aaral na magproseso at magsuri ng impormasyon. Ang pakikipagpalitan ng ideya sa kapareha ay nagsilbing pagkakataon upang maipahayag nila ang sariling pag-unawa, maitama ang maling interpretasyon, at mapagtibay ang sagot batay sa mga detalye ng teksto.

Inilalahad sa Talahanayan 2 ang panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa batay sa Budget of Work (BOW) matapos ang paglalapat ng estratehiyang Peer Assisted Reading Instruction (PARI). Nasuri sa pag-aaral na ito ang tatlong pangunahing kompetinsi. Ang unang kompetinsi, na nakatutok sa pagpapaliwanag ng mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon, ay nagtamo ng pangkalahatang *mean* na 66 at *Standard Deviation* (S.D.) na 22.5. Ang ikalawang kompetinsi naman, na ukol sa paggamit ng iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa at

panonood kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong dihital, ay nakakuha ng *mean* na 65 at S.D. na 17.5. Samantala, ang ikatlong kompetinsi hinggil sa paghinuha sa pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o *bias* sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural ay nagtamo ng *mean* na 56 at S.D. na 17.5.

Talahanayan 2

Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Antas 11 sa Pag-unawa sa Pagbasa gamit ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI)

Kompetensi	*Mean*	*S.D.*	Berbal na Paglalarawan	Interpretasyon
Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon	66	22.5	Katamtaman	Bahagyang naunawaan. Ang mga mag-aaral ay may sapat na kaalaman sa literal na antas ngunit kulang sa interpretasyon.
Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa, at panonood, kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong dihital; at	65	17.5	Katamtaman	Bahagyang naunawaan. Ang mga mag-aaral ay may sapat na kaalaman sa literal na antas ngunit kulang sa interpretasyon.
Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o bias sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural.	56	17.5	Katamtaman	Bahagyang naunawaan. Ang mga mag-aaral ay may sapat na kaalaman sa literal na antas ngunit kulang sa interpretasyon.

Leyenda:0-26=Nangangailangan ng Higit na Pagsasanay, 2746=Nangangailangan ng Pagsasanay, 47-66=Katamtaman, 67-86=Mahusay, 87-100=Napakahusay

Batay sa masusing pagsusuri sa mga datos, ang kompetinsi na nakakuha ng pinakamataas na marka ay ang pagpapaliwanag sa mga saloobin, paniniwala, o pananaw na may mean na 66, samantalang ang kompetinsi ukol sa paghinuha sa ipinahihiwatig na kahulugan at pagkiling o *bias* ang nakatamo ng pinakamababang mean na 56. Makikita rin sa *Standard Deviation* na 22.5 sa unang kompetinsi na may mas malawak na pagkakaiba-iba sa antas ng pagkatuto ang mga mag-aaral sa pagpapaliwanag ng saloobin kumpara sa iba pang mga kasanayan. Gayunpaman, ang lahat ng tatlong kompetinsi ay pare-parehong sumailalim sa berbal na deskripsyon na Katamtaman.

Nakakuha ng berbal na deskripsyong Katamtaman sa lahat ng larangan. Ito ay nangangahulugang ang mga mag-aaral ay mayroong bahagyang pag-unawa sa mga aralin. Sa antas na ito, naipamalas ng mga mag-aaral ang sapat at matibay na pundasyon sa literal na antas ng pagbasa, tulad ng pagtukoy sa hayag na impormasyon, pangunahing paksa, at tahasang pahayag sa teksto. Subalit, nagpapakita pa rin sila ng kapansin-pansing limitasyon o kakulangan kapag ang gawain ay nangangailangan na ng mas mataas na antas ng pag-iisip Higher-Order Thinking Skills o HOTS, partikular sa malalim na interpretasyon, pagsusuri ng nakagaganyak na pananaw, at pagkilala sa mga di-hayag na intensyon o pagkiling ng may-akda.

Ito ay nagpapahiwatig na ang estratehiyang PARI ay nakatutulong nang malaki sa pagbuo ng batayang pag-unawa sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral, ngunit kinakailangan pa rin ang karagdagang gabay at pag-alalay mula sa guro para sa mas malalalim na gawaing pampag-iisip. Ipinahihiwatig din nito na ang mga kasanayang tulad ng pagtukoy sa *bias* at implikasyon ay nangangailangan ng mas masinsinang pagsasanay at pagpapayabong sa mga kagamitang pampagtuturo upang tulungan ang mga mag-aaral na makatawid mula sa literal na pagbasa patungo sa analitikal at kritikal na pagsusuri.

Ayon kina Flores, Ribosa, at Duran (2024), nakatutulong ang peer tutoring sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa binabasa. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang paggamit ng mga estratehiya sa pagbasa, paulit-ulit na pagbasa, at pakikipagtulungan ng mga mag-aaral ay nakapagpapahusay sa pag-unawa sa pagbasa. Ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan tumaas ang pagganap ng mga mag-aaral sa pagpapaliwanag ng

saloobin sa mga binasang teksto matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI).

Pinatutunayan naman ito sa pag-aaral nina Alcaraz at Dela Cruz (2023) na ang mga interaktibong estratehiya at talakayang batay sa kapwa mag-aaral ay may mahalagang papel sa paglinang ng kritikal na pag-unawa sa mga saloobin at kultural na konteksto ng teksto. Ito rin ay naayon ng kasalukuyang pag-aaral na nagpakita ng pagtaas ng mga *mean* na marka matapos ang implementasyon ng Peer Assisted Reading Instruction. Mahalaga sa pag-unawa sa teksto ang pagkilala sa saloobin at pananaw ng mga tauhan o may-akda. Nakatutulong din ang pakikipagtalakayan sa kapwa mag-aaral upang higit na mapalalim ang pag-unawa sa binabasa. Sa pamamagitan ng palitan ng kuro-kuro at paglalagay ng kanilang sarili sa sitwasyon ng mga tauhan, mas madali nilang natukoy at naipaliwanag ang kanilang saloobin kaugnay ng mga paksang sosyal at kultural.

Sa kabuoan, ang paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay nakapaghatid ng Katamtamang antas ng pagganap sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11. Nakatutulong ang PARI upang maabot ng mga mag-aaral ang literal at batayang pag-unawa sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon at anyo ng midya. Upang mas maiangat pa ang pagganap ng mga mag-aaral mula sa Katamtaman tungo sa Mahusay o Napakahusay, kinakailangang pag-isahin ang estratehiyang *peer-tutoring* at ibang gawaing naglilinang ng kritikal na pag-iisip, pagpapakahulugan sa mga implikasyon, at pagkilala sa pagkiling o *bias* sa binasang teksto.

3.3 Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pag-unawa sa Pagbasa Bago at Pagkatapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI)

Inilalahad sa bahaging ito ang pagsusuri sa pagkakaiba ng pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa ng ibat ibang teksto bago at pagkatapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI). Layunin nitong matukoy kung nagkaroon ng makabuluhang pagbabago sa kanilang kakayahan batay sa mga itinakdang kompetensi tulad ng pagpapaliwang ng saloobin, pagggamit ng ibat ibang stratehiya sa kritikal na pagbasa, at paghihinuha ng mensahe sa mga binasang teksto. Ang paghahambing ng paunang at panghuling pagganap ay nagsisilbing batayan sa pagtukoy kung nagkaroon ng pag-unlad sa pag-unawa sa pagbasa matapos ang implementasyon ng PARI. Sa pamamagitan ng pagsusuri sa nakuhang datos, natutukoy kung naging epektibo ang interbensiyon sa pagpapalawak ng kakayahan ng mga mag-aaral na magbigay-kahulugan, magsuri ng impormasyon, at makabuo ng angkop na interpretasyon batay sa tekstong binasa.

Talahanayan 3
Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pag-unawa sa Pagbasa Bago at Pagkatapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI)

Kompetensi	*t-value*	*df*	*Mean Difference*	*p-value*	Desisyon	Intepretasyon
Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa iba't ibang sitwasyong pangkomunikasyon	4.70	29	14.4	<0.001	*Reject* H_0	*Significant o* makabuluhan
Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa, at panonood, kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad upang bigyang-kahulugan ang iba't ibang anyo ng panitikan, midya, at komunikasyong dihital; at	5.32	29	17.4	<0.001	*Reject* H_0	*Significant o* makabuluhan
Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o bias sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural.	4.35	29	12.6	<0.001	*Reject* H_0	*Significant o* makabuluhan

Ipinakikita sa Talahanayan 3 ang pagsusuri sa makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng paunang pagganap at

panghuling pagganap sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11 bago at pagkatapos gamitin ang *Peer Assisted Reading Instruction* (PARI). Nasuri sa Talahanayan 3 ang tatlong pangunahing kompetinsi gamit ang *paired samples t-test* na may *degrees of freedom* (df) na 29. Sa unang kompetinsi hinggil sa pagpapaliwanag ng mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural, nakatamo ito ng *t-value* na 4.70 at *mean difference* na 14.4 na may *p-value* na <0.001. Sa ikalawang kompetinsi naman ukol sa paggamit ng iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa at panonood kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad, nagtamo ito ng *t-value* na 5.32 at *mean difference* na 17.4 na may *p-value* na <0.001. Samantala, ang ikatlong kompetinsi ukol sa paghinuha sa pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling ay nakakuha ng *t-value* na 4.35 at *mean difference* na 12.6 na may *p-value* na <0.001. Dahil dito, ang desisyon para sa lahat ng tatlong kompetinsi ay Tinanggihan *o Reject Ho* at ang berbal na deskripsyon ng resulta ay Makabuluhan o *Significant*.

Batay sa masusing pagsusuri sa mga estatistikal na datos, ang ikalawang kompetinsi na nakatutok sa paggamit ng mga estratehiya sa kritikal na pagbasa at panonood ang nagpakita ng pinakamataas na pag-unlad o *mean difference* na 17.4 at *t na* 5.32. Sinundan ito ng unang kompetinsi sa pagpapaliwanag ng saloobin, paniniwala, at pananaw na may *mean difference na* 14.4 at *t* na 4.70, habang ang ikatlong kompetinsi sa paghinuha ng mensahe at pagkiling naman ang nagpakita ng pinakamababang taas ng marka na may *mean difference* na 12.6 at *t* na 4.35. Gayunpaman, mapapansin na ang lahat ng *p-value* (<0.001) ay mas mababa sa pamantayang antas ng kahalagahan o *significance level* na 0.05, na nagpapatunay na mayroong mataas at pare-parehong resulta na pag-unlad sa lahat ng sukatang kasanayan matapos ang interbensyon.

Matapos matukoy ang berbal na deskripsyon na Makabuluhan o Significant para sa lahat ng pamantayan, ito ay nangangahulugang ang pagtaas sa mga marka ng mag-aaral mula sa pauna tungo sa panghuling pagtataya ay hindi lamang bunga ng pagkakataon, kundi isang tuwirang epekto ng pagpapatupad ng interbensyong Peer Assisted Reading Instruction (PARI). Ipinagpapakahulugan nito na ang estratehiyang kolaboratibo sa pagbasa, kung saan ang mga mag-aaral ay nagtutulungan sa pagpapalitan ng gampanin, ay epektibong pamamaraan upang maitaas ang antas ng kasanayan at pag-unawa ng mga mag-aaral sa mga paksang sosyal, kultural, at midya kumpara sa kanilang dating antas ng kaalaman bago ang interbensyon.

Ito ay nagpapahiwatig na ang paggamit ng interaksyong o *peer-to-peer* ay nagbibigay ng ligtas at nakahihimok na kapaligiran sa pagkatuto. Ipinahihiwatig din nito na kapag ang mga mag-aaral ay binigyan ng estruktural na pagkakataon na magtalakayan, magtanong, at magpaliwanag sa kanilang kapwa mag-aaral, mas madali nilang nauunawaan ang estratehiya sa kritikal na pagbasa. Bukod dito, ipinapakita ng resulta na kinakailangan ang patuloy na pagpapatupad ng mga estratehiyang nakabatay sa pakikipagtulungan ng kapwa mag-aaral sa iba pang mga aralin upang mas mapanatili ang pagtaas ng antas ng literasiya at kritikal na pag-iisip ng mga mag-aaral sa Antas 11. Ayon sa mga pag-aaral nina Fuchs at Fuchs (2007) at Saenz et al. (2005), nakatala ng makabuluhang pagtaas at pagkakaiba sa marka ng pag-unawa sa pagbasa ang mga mag-aaral matapos silang ilantad sa mga estrukturadong gawaing batay sa kapwa mag-aaral. Ipinaliliwanag sa kanilang natuklasan na ang tuloy-tuloy na balik-tugon at ginagabayang pagpoproseso ay epektibong nagpababa sa antas ng pagkabigo o *frustration level* at nagpataas sa pangkalahatang kasanayan sa pagbasa kumpara sa paunang marka bago ang interbensyon. Ito ay sumusuporta sa kasalukuyang pag-aaral kung saan nagkaroon din ng makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI).

Sinuportahan ito ng pag-aaral nina Fernandez at Padilla (2020) na ang hayag na pagtuturo ng kritikal na pag-iisip ay nakatutulong sa pagpapabuti ng kritikal na pagbasa. Naitala sa kanilang pag-aaral ang makabuluhang pagtaas sa pagganap ng mga mag-aaral matapos ang interbensiyon. Napatunayan na ang mga estratehiya sa pagbasa ay epektibong nakatutulong upang matugunan ang mga hamon ng mga mag-aaral mula sa mababaw na pag-alala ng impormasyon patungo sa mas mataas na antas ng paghinuha at interpretasyon. Ang resulta ay nagpapakita na ang mga estratehiyang nagbibigay-diin sa aktibong pagkatuto ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa binasa. Pinatunayan nina Duke, Ward, at Pearson (2021) sa kanilang komprehensibong pagsusuri sa Science of Reading na ang pagsasama ng mga aktibong estratehiya sa pagbasa tulad ng: paghuhula, pagtatanong;

at pagbubuod ay nagdudulot ng pagtaas sa marka ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral. Ang pagkakaibang ito bago at pagkatapos ng interbensyon ay nagpapatunay na ang pag-unawa ay isang kasanayang kayang linangin kapag ginamitan ng angkop na pedagohikal na estratehiya. Ang kanilang natuklasan ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpakita ng makabuluhang pagtaas ng mga marka matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction.

Batay sa pagsusuri sa isang systematic review na inilathala sa Educational Research Review (2026), sinuri ang mga interbensyon para sa mga mag-aaral na may kahirapan sa pagbasa mula Grades 4–12. Natuklasan na ang mga estratehiya tulad ng *peer-assisted learning* at *comprehension monitoring* ay nagdulot ng makabuluhang pagtaas sa pag-unawa sa pagbasa. Ang mga mag-aaral na may mababang performans bago ang interbensyon ay nakapagtala ng mas mataas na antas ng pag-unawa matapos itong ipatupad. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa makabuluhang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral sa kasalukuyang pag-aaral. Binibigyanag diin naman nina Curammeng at Adviento (2025), na ang paggamit ng mga makabago at interaktibong estratehiya sa pagbasa ay may mahalagang papel sa pagpapataas ng antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa Filipino. Ipinakita sa kanilang mga natuklasan na ang mga gawaing naghihikayat sa aktibong pakikilahok, biswal na suporta, at ginagabayang talakayan ay nakatutulong upang malampasan ng mga mag-aaral mula sa mababaw na pag-alala patungo sa mas malalim na pagsusuri at pagbibigay-kahulugan sa teksto. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa makabuluhang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral sa kasalukuyang pag-aaral

Sa kabuoan, nagpapatunay na ang paggamit ng mga interbensiyon at makabagong estratehiya sa pagtuturo ay nagdudulot ng makabuluhang pagtaas sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral. Ipinakita ng kanilang mga natuklasan na ang mga gawaing nagbibigay-diin sa aktibong pakikilahok, kritikal na pag-iisip, at personal na pagproseso ng impormasyon ay nakapagpapataas ng pagganap ng mga mag-aaral. Ang mga resultang ito ay sumusuporta sa kasalukuyang pag-aaral na nagpakita ng makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa bago at pagkatapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction, gaya ng pinatutunayan ng mataas na *t-values*, malaking *mean differences*, at *p-value* na mas mababa sa 0.001.

3.4 Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Interes

Inilalahad sa bahaging ito ang interes ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI). Sinuri dito kung nakatulong ang PARI sa pagpukaw at pagpapanatili ng interes ng mga mag-aaral sa mga gawaing pagbasa sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral, pagtutulungan, at aktibong pakikilahok sa mga gawain. Ang mga resulta ay magsisilbing batayan sa pagtukoy kung naging epektibo ang PARI sa paglinang ng interes ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa iba’t ibang teksto.

Talahanayan 4

Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Interes

Interes	*Mean*	*S.D.*	Deskripsyon	Interpretasyon
Gamit ang estratehiyang PARI ako ay may mataas na interes na magbasa ng iba’t ibang teksto.	4.30	0.75	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas ng Interes. Ang estratehiya ay nagpapakita ng napakalakas na positibong epekto sa kagustuhan ng mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral.
Nakakatulong ang estratehiyang PARI na maunlad ang aking kasanayan sa pagbasa.	4.37	0.49	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas ng Interes. Ang estratehiya ay nagpapakita ng napakalakas na positibong epekto sa kagustuhan ng mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral.
Nakasasagot ako sa tamang oras gamit ang estratehiyang PARI.	4.27	0.69	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas ng Interes. Ang estratehiya ay nagpapakita ng napakalakas na positibong epekto sa kagustuhan ng mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral.
Overall Mean	4.31	0.64	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas ng Interes. Ang estratehiya ay nagpapakita ng napakalakas na positibong epekto sa kagustuhan ng mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kapwa mag-aaral.

Leyenda: 4.21-5.00=Lubos ng sumang-ayon, 3.41-4.20=Sumasang-ayon, 2.61-3.40=Katamtaman, 1.81-2.60, 1.00-1.80=Lubos na hindi sumasang-ayon

Ipinakikita sa Talahanayan 4 ang nahihinuhang karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa kanilang pag-unawa sa pagbasa gamit ang estratehiyang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa usapin ng kanilang interes. Sa pangkalahatan, nakakuha ang estratehiya ng *Overall Mean* na 4.31 at *Standard Deviation* na 0.64. Kung susuriin ang bawat pamantayan, lumalabas na ang ikalawang pamantayan, ang pagtulong ng estratehiyang PARI na mapaunlad ang kasanayan sa pagbasa ng mag-aara ang nakakamit ng pinakamataas na marka na may *mean* na 4.37 at *S.D*. na 0.49. Sinusundan ito ng unang pamantayan ukol sa pagkakaroon ng mataas na interes na magbasa ng iba't ibang teksto gamit ang PARI na nakakuha ng *mean* na 4.30 at *S.D.* na 0.75. Samantala, ang ikatlong pamantayan naman na tumutukoy sa kakayahang makasagot sa tamang oras gamit ang PARI ay nakatamo ng *mean* na 4.27 at *S.D.* na 0.69. Ang lahat ng pamantayan, pati na ang pangkalahatang antas, ay pare-parehong sumailalim sa berbal na deskripsyon na Lubos ng Sumasang-ayon.

Batay sa masusing pagsusuri sa mga datos, ipinapakita ng napakababang *Standard Deviation* na 0.49 sa ikalawang pamantayan at 0.64 sa pangkalahatan na napakaliit ng pagitan ng mga tugon ng mga mag-aaral, na nagpapatunay ng mataas na kasunduan o pagkakaisa sa kanilang positibong karanasan sa PARI. Ang pamantayan ukol sa pag-unlad ng kasanayan sa pagbasa na may mean na 4.37 ang naging pangunahing dahilan ng pagtaas ng kanilang motibasyon, samantalang ang maagap na pagtugon sa tamang oras na may mean na 4.27 ay nagpapakita na ang estratehiya ay nagdudulot din ng magandang disiplina sa oras habang nag-aaral sa pamamagitan ng kolaboratibong gawain. Matapos matukoy ang berbal na deskripsyon na Lubos ng Sumasang-ayon sa lahat ng pamantayan, ito ay isinasalin sa kwalitatibong pagpapakahulugan na Napakataas ng Interes. Ang pagpapakahulugang ito ay nagpapatunay na ang estratehiyang PARI ay may napakalakas na positibong epekto sa kagustuhan at emosyonal na kahandaan ng mga mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng pakikipag-ugnayan sa kanilang kapwa mag-aaral. Ipinagpapakahulugan nito na kapag ang proseso ng pagbasa ay ginawang interaktibo at kolaboratibo, nababawasan ang kabagutang karaniwang nararanasan sa indibidwal na pagbasa, at sa halip ay napapalitan ito ng mas mataas na sigla, tiwala sa sarili, at aktibong pakikilahok sa mga gawaing pampagkatuto.

Ito ay nagpapahiwatig na ang interes at motibasyon ay mga kritikal na salik sa tagumpay ng anumang interbensyon sa pagbasa. Ipinahihiwatig ng mga resulta na hindi lamang napatataas ng estratehiyang PARI ang antas ng motibasyon ng mga mag-aaral, kundi nakatutulong din ito upang maging mas mahusay, tiyak, at maagap sila sa pagsagot at pag-unawa sa mga binabasang teksto. Bukod dito, nagpapatunay ito sa mga guro at tagahubog ng kurikulum na ang paggamit ng stratehiyang nakabatay sa pagtutulungan ng kapwa mag-aaral ay isang mabisang pamamaraan upang mapanatili ang pokus at interes ng mga mag-aaral sa Senior High School. Umaayon ito sa pag-aaral nina Fuchs at Fuchs (2005) tungkol *sa peer-assisted learning*, na nagpapakitang ang pakikipagtulungan ng mga mag-aaral ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa. Kaugnay nito, ipinakita nina Guthrie et al. (2004) sa Concept-Oriented Reading Instruction (CORI) na ang paggamit ng mga estratehiya at aktibong pakikilahok sa pagbasa ay nakatutulong sa pagpapataas ng interes, pakikilahok, at pag-unawa ng mga mag-aaral sa tekst. Ipinakita nina Flores at Rayon Jr. (2026) na ang peer-assisted reading ay maaaring makatulong sa pagpapataas ng motibasyon at interes sa pagbasa ng mga mag-aaral na may kahirapan sa pagbasa.

Dagdag pa rito, binigyang-diin nina Guthrie et al. (2013) na mahalagang salik ang interes at motibasyon sa paglinang ng mga estratehiya sa pag-unawa sa pagbasa. Ipinakikita na ang mga mag-aaral na may mataas na antas ng motibasyon ay mas aktibong nakikilahok sa proseso ng pagbasa, mas nagsisikap na maunawaan ang teksto, at mas epektibong gumagamit ng mga estratehiya upang makabuo ng kahulugan mula sa kanilang binabasa**.** Sa ganitong pananaw, maaaring iturin ang mataas na interes ng mga mag-aaral sa paggamit ng PARI bilang mahalagang salik sa kanilang aktibong pakikilahok at patuloy na pag-unlad sa pag-unawa sa pagbasa.

Sa kabuoan, ipinapakita nito na ang Interes sa paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay matagumpay na nakalilinang ng Napakataas na Interes sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Antas 11. Ang mataas na marka sa pangkalahatang *mean* na 4.31 at ang berbal na deskripsyong Lubos ng Sumasang-ayon ay nagpapatunay na ang PARI ay hindi lamang mabisang kagamitang akademiko para sa pagpapaunlad ng kasanayan, kundi isa ring mabisang pamamaraan upang mapanatiling masigasig ang mga mag-aaral sa kanilang pag-aaral sa tulong ng kolaboratibong pagkatuto.

3.5 Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Partisipasyon

Inilalahad sa bahaging ito ang partisipasyon ng mga mag-aaral sa paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) bilang interbensiyon sa pag-unawa sa pagbasa. Tinutukoy dito ang antas ng aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa mga gawaing isinagawa sa pares, tulad ng pagbasa, pakikinig, pagtatanong, pagpapaliwanag, pagbibigay ng katibayan, at pakikipagpalitan ng ideya. Ang resulta ay magsisilbing batayan sa pagtukoy kung nakatulong ang PARI sa pagpapalakas ng pakikilahok, pakikipagtulungan, at aktibong pagkatuto ng mga mag-aaral sa mga gawaing pagbasa. Sa pamamagitan ng PARI, nabigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong maging aktibong kalahok sa proseso ng pagkatuto sa halip na maging tagatanggap lamang ng impormasyon. Ang pagsasagawa ng mga gawaing pagbasa nang pares ay nagbigay-daan upang makapagpalitan sila ng ideya, makapagtanong at makapagpaliwanag sa kanilang kapareha, at makapagbigay ng katibayan upang suportahan ang kanilang pag-unawa sa binasang teksto.

Talahanayan 5
Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Partisipasyon

Partispasyon	*Mean*	*S.D.*	Deskripsyon	Interpretasyon
Aktibo akong nakikibahagi sa mga nakalaang gawain sa pagbasa kasama ang aking kapareha gamit ang estratehiyang PARI.	4.43	0.50	Lubos ng Sumasang-ayon	Lubos na Epektibo: Ang estratehiyang PARI ay nagdulot ng malawakan, agaran, at patuloy na aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa lahat ng gawain.
Naibabahagi ko nang may kumpiyansa ang aking mga ideya at pananaw sa aking kapareha habang nagbabasa.	4.37	0.56	Lubos ng Sumasang-ayon	Lubos na Epektibo: Ang estratehiyang PARI ay nagdulot ng malawakan, agaran, at patuloy na aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa lahat ng gawain.
Nakikinig ako nang mabuti at tumutulong sa aking kapareha upang mas maunawaan namin ang tekstong binabasa.	4.53	0.57	Lubos ng Sumasang-ayon	Lubos na Epektibo: Ang estratehiyang PARI ay nagdulot ng malawakan, agaran, at patuloy na aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa lahat ng gawain.
Overall Mean	4.44	0.54	Lubos ng Sumasang-ayon	Lubos na Epektibo: Ang estratehiyang PARI ay nagdulot ng malawakan, agaran, at patuloy na aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa lahat ng gawain.

Leyenda: 4.21-5.00=Lubos ng sumang-ayon, 3.41-4.20=Sumasang-ayon, 2.61-3.40=Katamtaman, 1.81-2.60, 1.00-1.80=Lubos na hindi sumasang-ayon

Ipinakikita sa Talahanayan 5 ang nahihinuhang karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa kanilang pag-unawa sa pagbasa gamit ang estratehiyang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa usapin ng kanilang partisipasyon. Sa pangkalahatan, nakatamo ang estratehiya ng *Overall Mean* na 4.44 at *Standard Deviation* na 0.54. Kung susuriin ang bawat pamantayan, lumalabas na ang ikatlong pamantayan, ang mabuting pakikinig at pagtulong sa kapareha upang mas maunawaan ang tekstong binabasa, ang nakakamit ng pinakamataas na marka na may *mean* na 4.53 at S.D. na 0.57. Sinusundan ito ng unang pamantayan ukol sa aktibong pakikibahagi sa mga nakalaang gawain sa pagbasa kasama ang kapareha na nakakuha ng *mean* na 4.43 at S.D. na 0.50. Samantala, ang ikalawang pamantayan naman na tumutukoy sa pagbabahagi ng ideya at pananaw nang may kumpiyansa sa kapareha habang nagbabasa ay nakatamo ng *mean* na 4.37 at S.D. na 0.56. Ang lahat ng indikador na ito, pati na ang pangkalahatang marka, ay pare-parehong pumasok sa berbal na deskripsyon na Lubos ng Sumasang-ayon.

Batay sa masusing pagsusuri sa mga datos, ipinapakita ng napakababang *Standard Deviation* na 0.50 sa unang pamantayan at 0.54 sa pangkalahatan na napakaliit ng pagitan ng mga tugon ng mga mag-aaral, na nagpapatunay na mayroong mataas na kasunduan o pagkakaisa sa kanilang aktibong pakikilahok habang ginagamit ang PARI. Ang ikatlong indikador ukol sa pakikinig at pagtulong sa kapareha na mean na 4.53 ang nakakuha ng pinakamataas na marka ay nagpapatunay na ang PARI ay nakahuhubog ng matibay na pundasyon ng pakikipagkapwa, at suportahang pampagkatuto. Bukod dito, ang mataas na marka sa pagbabahagi ng ideya nang may kumpiyansa na may meanna 4.37 ay nagpapakita na ang estratehiya ay nagbibigay ng ligtas na espasyo sa silid-aralan upang malayang maipahayag ng mag-aaral ang kaniyang kaisipan.

Matapos matukoy ang berbal na deskripsyon na Lubos ng Sumasang-ayon sa lahat ng pamantayan, ito ay isinalin sa kwalitatibong pagpapakahulugan na Lubos na Epektibo. Ang pagpapakahulugang ito ay nagpapatunay na ang estratehiyang PARI ay nagdulot ng malawakan, at patuloy na aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa

lahat ng nakalaang gawain sa pagbasa. Ito ay nagpapahiwatig na ang partisipasyon at pakikipagkapwa ay mga pundamental na elemento sa pagpapataas ng antas ng literasiya. Ipinahihiwatig ng mga resulta na kapag ang mga mag-aaral ay mayroong nakatakdang gampanin at kapareha sa pagbasa, nababawasan ang kanilang takot na magkamali at tumataas ang kanilang tiwala sa sarili na magsalita at magbahagi. Nagpapahiwatig din ito sa mga guro na ang pagbuo ng mga gawaing nakatutok sa pagtutulungan ng magkaparehasa pagbasa ay isang mabisang estratehiya upang matiyak na walang mag-aaral ang maiiwan sa talakayan, partikular sa pagsusuri ng mga komplikadong teksto sa Senior High School.

Ayon kina Topping, Buchs, Duran, at Van Keer (2017), ang *peer learning* ay nagbibigay ng pagkakataon sa mga mag-aaral na matuto sa pamamagitan ng positibong pakikipag-ugnayan at pagtutulungan sa kanilang mga kapwa mag-aaral. Sa ganitong paraan, nagiging aktibong bahagi ang mga mag-aaral sa proseso ng pagkatuto habang nagbibigay at tumatanggap sila ng tulong, paliwanag, at puna mula sa kanilang mga kapareha. Ang ganitong uri ng interaksiyon ay mahalaga sa Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sapagkat hinihikayat nito ang aktibong pakikilahok at kooperasyon sa proseso ng pagbasa. Ang natuklasang ito ay umaayon sa kasalukuyang pag-aaral kung saan nagpakita ang mga mag-aaral ng partispasyon at kolaborasyon sa paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction. Pinatunayan din nina Sulistami et al. (2018) na ang mga mag-aaral na nakikilahok sa interaktibo at kolaboratibong estratehiya sa pagbasa ay nagpapakita ng mas mataas na antas ng partisipasyon at motibasyon kaysa sa tradisyonal na paraan ng pagkatuto.

Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng pag-aaral na ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay isang makabuluhan, katanggap-tanggap, at epektibong estratehiya sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral. Sa pamamagitan ng interaktibo at kolaboratibong proseso ng PARI, nabigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong magpalitan ng ideya,napaigting ang aktibong pakikilahok at kolaborasyon ng mga mag-aaral sa mga gawaing magpahayag ng sariling pananaw, at matuto mula sa kanilang mga kapwa mag-aaral.

3.6 Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Retensyon

Inilalahad sa bahaging ito ang retensyon ng mga mag-aaral sa paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) bilang interbensiyon sa pag-unawa sa pagbasa. Tinukoy at sinuri dito ang antas ng kakayahan ng mga mag-aaral na matandaan, mapanatili, at magamit ang mga natutuhan mula sa mga tekstong binasa at mga gawaing isinagawa sa pares. Ang resulta ay nagsilbing batayan sa pagtukoy sa ambag ng PARI sa pagpapaunlad ng pagkatuto at pagpapanatili ng mga kasanayang natutuhan ng mga mag-aaral sa pagbasa.

Talahanayan 6

Gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ayon sa Retensyon

Retensyon	*Mean*	*S.D.*	Deskripsyon	Interpretasyon
Naaalala ko ang mga tiyak na datos o mahahalagang impormasyon nang hindi na muling binabasa ang teksto gamit ang estratehiyang PARI.	4.13	0.73	Sumasang-ayon	Mataas na retensyon. Nagagawang matandaan ng mga mag-aaral ang mahahalagang impormasyon sa tulong ng diskusyon at pagbabahagi sa kanilang kapareha (*peer*).
Nabibigyan ko ng -kahulugan ang mga pahiwatig, konsepto o matatalinghagang pahayag na ginamit sa akda gamit ang estratehiyang PARI.	4.37	0.61	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas na retensyon. Ang estratehiyang PARI ay nagdudulot ng pangmatagalang pagkatanda sa mga detalye, konsepto, at kaisipan mula sa tekstong binasa.
Naiuugnay ko ang mga aral o kaisipan mula sa binasa sa aking sariling karanasan o sa tunay na buhay gamit ang estratehiyang PARI.	4.83	0.38	Lubos ng Sumasang-ayon	Napakataas na retensyon. Ang estratehiyang PARI ay nagdudulot ng pangmatagalang pagkatanda sa mga detalye, konsepto, at kaisipan mula sa tekstong binasa.
Overall Mean	4.44	0.57	Lubos ng sumang-ayon	Napakataas na retensyon. Ang estratehiyang PARI ay nagdudulot ng pangmatagalang pagkatanda sa mga detalye, konsepto, at kaisipan mula sa tekstong binasa.

Leyenda: 4.21-5.00=Lubos ng sumang-ayon, 3.41-4.20=Sumasang-ayon, 2.61-3.40=Katamtaman, 1.81-2.60, 1.00-1.80=Lubos na hindi sumasang-ayon

Ipinakikita sa Talahanayan 6 ang nahihinuhang karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa kanilang pag-unawa sa pagbasa gamit ang estratehiyang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa usapin ng kanilang retensyon. Sa pangkalahatan, nakatamo ang estratehiya ng *Overall Mean* na 4.44 at *Standard Deviation* na 0.57. Kung susuriin ang bawat pamantayan, lumalabas na ang ikatlong pamantayan, ang pag-uugnay ng mga aral o kaisipan mula sa binasa sa sariling karanasan o sa tunay na buhay, ang nakakamit ng pinakamataas na marka na may *mean* na 4.83 at S.D. na 0.38. Sinusundan ito ng ikalawang pamantayan ukol sa pagbibigay-kahulugan sa mga pahiwatig, konsepto, o matatalinghagang pahayag sa akda na nakakuha ng *mean* na 4.37 at S.D. na 0.61. Samantala, ang unang pamantayan naman na tumutukoy sa pag-alala sa mga tiyak na datos o mahahalagang impormasyon nang hindi na muling binabasa ang teksto ay nakatamo ng *mean* na 4.13 at S.D. na 0.73. Ang ikalawa at ikatlong pamantayan, pati na ang pangkalahatang marka, ay pumasok sa berbal na deskripsyon na Lubos ng Sumasang-ayon na 4.21–5.00, samantalang ang unang pamantayan naman ay pumasok sa berbal na deskripsyon na Sumasang-ayon na 3.41–4.20.

Batay sa masusing pagsusuri sa mga datos, ipinapakita ng napakababang *Standard Deviation* na0.38 sa ikatlong pamantayan at 0.57 sa pangkalahatan na napakaliit ng pagitan ng mga tugon ng mga mag-aaral, na nagpapatunay na mayroong mataas na kasunduan o pagkakaisa sa kanilang kakayahang magpanatili ng kaalaman. Ang ikatlong pamantayan ukol sa pag-uugnay ng aral sa sariling karanasan na may *mean* na 4.83, ang nakakuha ng pinakamataas na marka ay nagpapatunay na ang PARI ay higit na mabisang nag-iiwan ng malalim na pagkatuto kapag ang impormasyon ay nailalapat sa personal na konteksto. Bukod dito, ang bahagyang mas mababang marka sa unang pamantayan hinggil sa pag-alala sa tiyak na datos nang hindi muling nagbabasa na may *mean* na 4.13 ay nagpapakita na bagamat mataas pa rin ang retensyon, mas madaling natatandaan ng mga mag-aaral ang kontekstwal at pangkaisipang kahulugan ng teksto kaysa sa mga tahas at hiwalay na teknikal na detalye lamang.

Matapos matukoy ang berbal na deskripsyon, isinalin ito sa kwalitatibong pagpapakahulugan. Para sa unang pamantayan na may deskripsyong Sumasang-ayon, ito ay isinalin sa pagpapakahulugang Mataas na Retensyon, kung saan nagagawang matandaan ng mga mag-aaral ang mahahalagang impormasyon sa tulong ng diskusyon at pagbabahagi sa kanilang kapareha. Samantala, para sa ikalawa at ikatlong pamantayan pati na rin sa *Overall Mean* na 4.4 na may deskripsyong Lubos na Sumasang-ayon, ito ay isinalin sa pagpapakahulugang Napakataas na Retensyon. Ang pagpapakahulugang ito ay nagpapatunay na ang estratehiyang PARI ay nagdudulot ng pangmatagalang pagkatanda sa mga detalye, konsepto, at kaisipan mula sa tekstong binasa. Ipinagpapakahulugan nito na kapag ang proseso ng pagbasa ay sinasamahan ng aktibong pagtalakay sa kapareha, ang natutuhang impormasyon ay hindi lamang nananatili sa panandaliang kaalaman kundi nagiging bahagi ng pangmatagalang kaalaman.

Ito ay nagpapahiwatig na ang retensyon ay hindi lamang nakasalalay sa paulit-ulit na pagbasa ng teksto, kundi sa lalim ng pagproseso ng kaisipan sa pamamagitan ng pakikipagtalakayan. Nagpapakita ito na ang mga resulta na kapag binigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong ipaliwanag, suriin, at iugnay ang nilalaman ng binasa sa kanilang kapareha, mas nagiging matibay ang kanilang pagkaalala sa mga konsepto at matatalinghagang pahayag. Nagpapahiwatig din ito sa mga guro na ang paggamit ng mga gawaing nakabatay sa pakikipagtulungan ng kapwa mag-aaral ay isang mabisang paraan upang maiwasan ang mabilis na paglimot sa mga aralin at mapaunlad ang makabuluhang pagkatuto sa Senior High School. Sa pag-aaral nina Nero at Zulkiply (2021), mahalaga ang *retrieval practice* sa pagkatuto at pag-unawa ng binasang teksto. Bagama't walang makabuluhang pagkakaiba sa ilang uri ng *retrieval test,* napatunayan nilang epektibo itong gamitin bilang estratehiya upang suportahan ang pagkatuto. Malinaw ang kaugnayan nito sa konsepto ng retensyon, dahil nakatuon ito sa kakayahan ng mag-aaral na muling maalala ang dating natutuhan. Ang natuklasang ito ay umaayon sa kasalukuyang pag-aaral kung saan nagpakita ang mga mag-aaral ng pagpapaunlad ng retensiyon sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral.

Binigyang-diin ni Teng (2020) ang kahalagahan ng Kamalayan sa Metakognitibong Estratehiya sa Pagbasa sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa. Ipinakita ng pag-aaral na kapag namumulat ang mga mag-aaral sa mga estratehiyang ginagamit nila habang nagbabasa, mas nagiging aktibo sila sa pagsubaybay at pagkontrol sa kanilang sariling pag-unawa. Mahalaga ito sa retensyon sapagkat hindi lamang nila nauunawaan ang impormasyon, kundi

mas naaalala rin nila ang kanilang binasa. Ang natuklasang ito ay katulad ng resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan sumang-ayon ang mga mag-aaral na naging mas aktibo sila sa klase dahil sa Peer Assisted Reading Instruction (PARI). Natuklasan nina Kung at Abdul Aziz (2020), nakatutulong ang metakognitibong estratehiya sa pagbasa upang mapaunlad ang kakayahan ng mga mag-aaral na magkaroon ng kamalayan sa kanilang sariling proseso ng pag-unawa. Sa pamamagitan ng wastong paggamit ng mga estratehiya sa pagbasa, nagiging mas aktibo ang mga mag-aaral sa pagmomonitor ng kanilang pag-unawa sa teksto.

Ipinahihiwatig na ang paggabay sa mga mag-aaral sa paggamit ng metakognitibong estratehiya ay nakatutulong sa pagpapalalim ng kanilang pag-unawa sa binabasa. Sa pamamagitan ng pagpaplano, pagsubaybay, at pagsusuri sa sariling proseso ng pagbasa, nagiging mas aktibo ang mga mag-aaral sa pagbuo ng kahulugan mula sa teksto. Nakatutulong din ang mga estratehiyang ito upang matukoy ng mga mag-aaral kung nauunawaan nila ang kanilang binabasa o nangangailangan pa sila ng karagdagang pag-unawa. Sa ganitong paraan, mas napagtitibay ang kanilang pagkatuto at pag-unawa sa mahahalagang impormasyon. Ang natuklasang ito ay kaugnay ng resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang mahalaga ang retensyon sa pagpapanatili ng impormasyon mula sa binasang teksto. Ipinakikita nito na ang wastong paggabay sa proseso ng pagbasa ay maaaring makatulong hindi lamang sa pag-unawa kundi pati sa pagpapanatili ng mga natutuhan ng mga mag-aaral.

Sa kabuoan, nagpapakita na ang pag-aaral gamit ang Peer Assisted Reading Instruction ay isang katanggap-tanggap, napakahalaga at epektibong estratehiya sa pagtuturo sa pag-unawa sa pagbasa sa Antas 11. Hindi lamang nito napalalim ang pagpapaliwanag ng saloobin ng mga mag-aaral, nagagamit ang mga estratehiya sa kritikal na pagbasa, kundi napaunlad din nito ang kanilang interes, partisipasyon, at retensyon sa pagbasa. Dahil dito, ang estratehiyang ito ay maaaring magsilbing mahalagang batayan sa pagbuo ng isang hulwarang banghay aralin na higit na tutugon sa pangangailangan sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral.

4. Kongklusyon

Batay sa pagsusuri at pagpapakahulugan ng mga nakalap na datos, natuklasan na sa paunang pagganap ng mga mag-aaral sa Antas 11 sa pag-unawa sa pagbasa gamit ang tradisyunal na pagtuturo, lahat ng tatlumpo (30) na mag-aaral ay nasa antas na Nangangailangan ng Pagsasanay sa dalawang kompetinsi at Katamtaman naman sa isang kompetensi. Nakapagtala ang kompetinsing Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa mga tekstong binasa ay may *mean* na 51, ang Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad ay may mean na 48, at ang Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural ay may *mean* na 44. Ipinakikita ng resulta na bago gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction, limitado pa ang kakayahan ng mga mag-aaral pagpapaliwanag ng saloobin o pananaw at pagbibigay hinuha sa mensahe at kahulugan sa mga tekstong binasa. Samantala, sa paggagamit ng iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa, at panonood ay bahagya nilang nauunawaan.

Natuklasan din na ang lahat ng respondente ay kabilang sa antas na Nangangailangan ng pagsasanay at Katamtaman sa tatlong kompetensiyang sinusukat. Ipinahihiwatig nito na kinakailangan pa ng mas epektibo, makabuluhan at angkop na estratehiya upang mapaunlad ang pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa iba't ibang uri ng tekso. Samantala, matapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction, natuklasan na tumaas ang pagganap ng mga mag-aaral sa dalawang kompetinsi, maliban sa isang kompetinsi na nasa Katamtaman pa rin. Nakapagtala ang kompetinsing Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa mga tekstong binasa ay may *mean* na 66, ang Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad ay may *mean* na 65 , at ang Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o bias sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural ay may *mean* na 56.

Natuklasan din na ang pinakamataas na pagganap ay naitala sa kompetensiyang Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa mga tekstong binasa ay may

mean na 66. Ipinakikita nito na higit na napaunlad ang Peer Assisted Reading Instruction ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagpapaliwanag ng saloobinn, paniniwala o pananaw sa mga pangyayaring nakapaloob sa teksto. Ipinahihiwatig rin nito na naging mabisa ang estratehiya sa pagpapalalim ng kanilang pag-unawa sa binasang akda.

Higit pa rito, natuklasan na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa lahat ng kompetensiyang sinusukat. Naipaliliwanag ang mga nakapaloob na saloobin, paniniwala, o pananaw sa mga paksang sosyal at kultural sa mga tekstong binasa ay may *mean difference* na 14.4 at *t-value* na 4.70, Nagagamit ang iba't ibang estratehiya sa kritikal na pagbasa kabilang ang kamalayang kultural at sensibilidad ay may *mean difference* na 17.4 at may *t-value* na 5.32; at Nahihinuha ang pangunahing mensahe, ipinahihiwatig na kahulugan, at pagkiling o bias sa mga komunikasyong pampubliko, sibiko, o kultural ay may *mean differenc*e na 12.6 at *t-value* na 4.35. Lahat ng kompetensiya ay may *p-value na* mas mababa sa 0.001. Dahil dito, tinanggihan ang null hypothesis at tinanggap na may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang Peer Assisted Reading Instruction.

Natuklasan din na positibo ang interes ng mga mag-aaral sa paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction sa pag-unawa ng ibat ibang teksto. Sa aspektong Gamit ang estratehiyang PARI ako ay may mataas na interes na magbasa ng iba't ibang teksto na nagtala ito ng kabuuang *mean* na 4.31 na may berbal na paglalarawang Lubos ng Sumasang-ayon. Ang pinakamataas na *mean* ay 4.37 sa pahayag na Nakakatulong ang estratehiyang PARI na maunlad ang aking kasanayan sa pagbasa. Ipinakikita nito ang malawak na pag-uunawa sa mga teksto, talakayan at pagbibigay-kahulugan, upang maging mas madali at makabuluhan ang proseso ng pagbasa. Natuklasan na positibo rin ang partisipasyon ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa, na nagtala ng kabuuang *mea*n na 4.44 na may berbal na paglalarawang Lubos ng Sumasang-ayon. Ang pinakamataas na *mean* ay 4.53 sa pahayag na Nakikinig ako nang mabuti at tumutulong sa aking kapareha upang mas maunawaan namin ang tekstong binabasa. Ipinakikita rin nito na epektibo ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pagpapaunlad ng pakikipagtulungan, aktibong pakikilahok, at pag-unawa sa pagbasa.

Gayundin, natuklasan na positibo ang retensyon ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa pagbasa, na nagtala ng kabuuan*g mean* na 4.44 na may berbal na paglalarawang Lubos na Sumasang-ayon. Ang pinakamataas na mean ay 4.83 sa pahayag na Naiuugnay ko ang mga aral o kaisipan mula sa binasa sa aking sariling karanasan o sa tunay na buhay. Ipinakikita rin nito na naging epektibo ang Peer Assisted Reading Intervention (PARI) sa pagpapalalim ng pag-unawa sa pagbasa at sa paggawa ng pagbasa na higit na makabuluhan, personal, at may kaugnayan sa tunay na buhay.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, naisakongklusyon na ang paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay nakapagbigay ng makabuluhan at positibong epekto sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa ibat ibang teksto sa Antas 11. Ipinakikita nito ang resulta ng mga respondente nasa antas ng Nangangailangan ng Pagsasanay bago ipatupad ang estratehiya at Katamtaman pagkapos ang nasabing estratehiya. Samakatuwid, maaaring sabihin kongklusyunan na ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) ay isang mabisa, epektibo, at katanggap-tanggap na estratehiya sa pagtuturo sa kasanayan sa pagbasa na nararapat isama sa pang-araw-araw na aralin upang mas mapaunlad ang kritikal na pag-iisip sa pag-unawa ng ibat ibang teksto. Ang estratehiyang ito ay hindi lamang nakatutulong sa pag-unlad sa pag-unawa ng mga mag-aaral kundi maging sa paglinang sa kanilang kritikal na pag-iisip sa paghihinuha ng mensahe at kahulugan, pagpapalawak sa pagpapaliwanag at aktibong pakikilahok sa proseso ng pagkatuto. Dahil dito, inirerekomenda ang mas malawak at mas sistematikong paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction sa pagtuturo ng kasanayan sa pagbasa upang higit na mapaunlad ang pagkatuto at pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagbasa ng ibat ibang teksto.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, ang mga sumusunod na rekomendasyon ay inihahain upang higit pang mapahusay ang pagtuturo at pagkatuto:

- Inirekomenda ang paggamit ng mas angkop, sistematiko, at nakatuong interbensyon sa pagbasa, tulad ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI), na nagbibigay-diin sa aktibong pakikilahok, paggabay ng kapwa mag-aaral, paulit-ulit na pagbasa, talakayan, at paglinang ng kritikal na pag-iisip. Inirerekomenda

rin na regular na subaybayan at tasahin ng mga guro ang pag-unlad ng mga mag-aaral upang matukoy ang kanilang mga pangangailangan at maiangkop ang mga gawaing pagbasa, nang sa gayon ay higit na mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pag-unawa at kritikal na pagsusuri ng iba't ibang teksto.

- Inerekomenda na ipagpatuloy at higit pang paunlarin ang paggamit ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) bilang estratehiya sa pagpapalakas ng pag-unawa sa binabasa, kalakip ang paggabay ng guro sa mga gawaing nangangailangan ng analitikal at kritikal na pag-iisip. Inirerekomenda rin ang pagbuo at paggamit ng mga kagamitang pampagtuturo at gawaing pagbasa na nakatuon sa pagtukoy ng bias, pagsusuri ng implikasyon, pagbibigay-katwiran, at pagbibigay ng interpretasyon upang matulungan ang mga mag-aaral na umunlad mula sa literal na pag-unawa tungo sa mas malalim, analitikal, at kritikal na pagsusuri ng mga teksto.

- Inirekomenda na higit pang gamitin at paunlarin ng mga guro ang PARI bilang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa upang makalikha ng aktibong pakikilahok sa pagkatuto. Maaaring maglaan ng mga estrukturadong gawaing pares o pangkat na nagbibigay ng pagkakataon sa mga mag-aaral na magtanong, magbahagi ng ideya, magpaliwanag, at magbigay ng katwiran tungkol sa binasang teksto, habang patuloy na nagbibigay ng sapat na paggabay ang guro.

- Inirerekomenda ang patuloy na paggamit at pagpapaunlad ng Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pamamagitan ng angkop at makabuluhang mga teksto at gawain, talakayan, at malalim na pagproseso ng binabasa.

- Iminungkahi ang paggamit ng awtput na hulwarang banghay aralin gamit ang Peer Assisted Reading Instruction (PARI) sa pag-unawa sa pagbasa sa pagtuturo.

AI Use Disclosure **-** Sa pagbuo ng pananaliksik na ito, gumamit ang may-akda ng artipisyal na intelihensya (AI), partikular ang Gemini at Chat GPT, bilang pantulong sa ilang yugto ng proseso ng pagsulat. Nakatulong ito sa paglinang ng mga ideya, pagbuo at pagsasaayos ng balangkas ng pananaliksik, pagwawasto ng gramatika, pagpapahusay ng daloy at kalinawan ng paglalahad, gayundin sa pagsasalin ng ilang termino at pagpapaliwanag ng mga komplikadong konsepto. Tiniyak ng may-akda na walang kumpidensyal o personal na impormasyong ibinahagi sa mga kagamitang AI. Gayunpaman, ang may-akda pa rin ang may ganap na pananagutan sa katumpakan, pagiging mapagkakatiwalaan, integridad, at kabuuang nilalaman ng pinal na bersiyon ng pananaliksik.

5. Mga Sanggunian

Alcaraz, M. R., & Dela Cruz, J. P. (2023). Paggamit ng ginagabayang pagbasa sa paglinang ng kritikal na pag-unawa ng mga mag-aaral sa Filipino. Jurnal ng Pagtuturo at Pananaliksik sa Wika, 5(1), 45–59.

Curammeng, E., & Adviento, U. M. (2025). Improving reading comprehension using digital stories for Filipino students: A literature review. Divine Word International Journal of Management and Humanities, 4(3), 1990–2004. https://doi.org/10.62025/dwijmh.v4i3.171

Department of Education. (2025). DepEd Order No. 018, s. 2025: Implementing guidelines of the Academic Recovery and Accessible Learning (ARAL) Program. Department of Education

Duke, N. K., Ward, A. E., & Pearson, P. D. (2021). The science of reading comprehension instruction. The Reading Teacher, 74(6), 663–672. https://doi.org/10.1002/trtr.1993

Edullantes, J. R. T., Buenavista, P. J. Y., Toylo E. A., & Baluyos, G. R. (2023). Improving reading fluencythrough the use of word dice. United International Journal for Research & Technology, 04(12), 21-40. https://uijrt.com/articles/v4/i12/UIJRTV4I120004.pdf

Estremera, M. L., & Estremera, G. L. (2018). Factors affecting the reading comprehension of High School students in the Division of Sorsogon. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research, 6(3), 52–60.

Fernandez, S. D., & Padilla, P. P. (2020). Improving Grade 7 students' critical reading through explicit instruction of critical thinking. Alipato: A Journal of Basic Education, 11, 57–71.

Flores, M., Ribosa, J., & Duran, D. (2024). How does peer tutoring contribute to the development of reading comprehension? Evidence from ten years of practice. Revista de Psicodidáctica (English ed.), 29(2),

176–184. https://doi.org/10.1016/j.psicoe.2024.05.003

Flores, R. C., & Rayon, L. D., Jr. (2026). Lived experiences of struggling readers in a peer-assisted reading environment. International Journal of Special Education, 41(15s), 1198–1216. https://internationalsped.com/index.php/ijse/article/view/4904

Fuchs, D., Fuchs, L. S., Mathes, P. G., & Simmons, D. C. (2001). Peer-assisted learning strategies: Making classrooms more responsive to diversity. American Educational Research Journal, 38(3),

Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2005). Peer-assisted learning strategies: Promoting word recognition, fluency, and reading comprehension in young children. The Journal of Special Education, 39(1), 34–44.

Fuchs, D., & Fuchs, L. S. (2007). Increasing strategic reading comprehension with peer-assisted learning activities. In D. S. McNamara (Ed.), Reading comprehension strategies: Theories, interventions, and technologies (pp. 175–198). Lawrence Erlbaum Associates

Guthrie, J. T., Wigfield, A., Barbosa, P., Perencevich, K. C., Taboada, A., Davis, M. H., Scafiddi, N. T., & Tonks, S. (2004). Increasing reading comprehension and engagement through Concept-Oriented Reading Instruction. Journal of Educational Psychology, 96(3), 403–423. https://doi.org/10.1037/0022-0663.96.3.403

Guthrie, J. T., Klauda, S. L., & Ho, A. N. (2013). Modeling the relationships among reading instruction, motivation, engagement, and achievement for adolescents. Reading Research Quarterly, 48(1), 9–26. https://doi.org/10.1002/rrq.035

Güzel, S. (2022) The importance of reading activities in reading comprehension. Journal of Interdisciplinary Innovation Research, 1(3), 1 8. https://ejournal.educationalfields.com/index.php/CJESS/article/view/13

Killingly, C., Matheson, S. L., Bentley, L. A., & Swanson, E. A. (2026). Interventions for students with reading difficulties in Grades 4–12: A systematic review and meta-analysis. Educational Research Review, 51, 100758. https://doi.org/10.1016/j.edurev.2025.100758

Kung, L. Y., & Abdul Aziz, A. (2020). Action research on metacognitive reading strategies instruction to improve reading comprehension. International Journal of English Language and Literature Studies, 9(2), 86–94.

McKee, S. (2012) Reading comprehension, what we know: A review of research 1995 to 2011. Language Testing in Asia, 2(1), 45. https://link.springer.com/content/pdf/10.1186/2229-0443-2-1-45.pdf

National Center for Education Statistics. (2020). The condition of education 2020 (NCES 2020-144). U.S. Department of Education. https://nces.ed.gov/pubs2020/2020144.pdf

Nero, C. A., & Zulkiply, N. (2021). The effects of retrieval practice across levels of thinking and retention interval on reading comprehension. Asian Journal of University Education, 17(4), 288–301

OECD. (2023). PISA 2022 results (Volume I): The state of learning and equity in education. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/53f23881-en

Organization for Economic Co-operation and Development. (2019). PISA 2018 results (Volume I): What students know and can do. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/5f07c754-en

Organization for Economic Co-operation and Development. (2024). PISA 2022 results (Volume III): Creative minds, creative schools. OECD Publishing. https://doi.org/10.1787/765ee8c2-en

Republic of the Philippines. (2013). Republic Act No. 10533: Enhanced Basic Education Act of 2013. Official Gazette of the Republic of the Philippines

Republic of the Philippines. (2024). Republic Act No. 12028: Academic Recovery and Accessible Learning (ARAL) Program Act. Lawphil. https://lawphil.net/statutes/repacts/ra2024/ra_12028_2024.html

Robison, J. E. (2022). Peer tutoring towards improved reading comprehension of Grade 10 learners in a national high school. International Journal of Multidisciplinary: Applied Business and Education Research, 3(7), 1379–1389. https://doi.org/10.11594/ijmaber.03.07.17

Sáenz, L. M., Fuchs, L. S., & Fuchs, D. (2005). Peer-assisted learning strategies for English language learners with learning disabilities. Exceptional Children, 71(3), 231–247.https://doi.org/10.1177/001440290507100302

Savaşçı, M., & Akyel, A. S. (2022). Investigating the comparative effects of sustained silent reading, assisted repeated reading, and traditional reading. TEFLIN Journal, 33(1), 173–200.

https://doi.org/10.15639/teflinjournal.v33i1/173-200

Sitepu, R. Y., Siahaan, S., & Hutauruk, B. S. (2023). The effect of guided reading strategy to the reading comprehension of Grade IX students at SMP Negeri 12 Pematang Siantar on a narrative text. JournalCorner of Education, Linguistics, and Literature, 3(1), 49–57. https://doi.org/10.54012/jcell.v3i1.178

Sulistami, P., Pahamzah, J., Baratayaomi, W., & Syafriza, S. (2018). Improving students' reading comprehension by using Peer Assisted Learning Strategies (PALS) in EFL contexts. International Journal of Language and Literature, 2(2), 52–59.

Teng, M. F. (2020). The benefits of metacognitive reading strategy awareness instruction for young learners of English as a second language. Literacy, 54(1), 29–39

Topping, K., Buchs, C., Duran, D., & van Keer, H. (2017). Effective peer learning: From principles to practical implementation. Routledge. https://doi.org/10.4324/9781315695471

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 225-235

Teaching job satisfaction as determinant of teaching resiliency of public elementary school teachers in Bambang I District

Cayat, Milabelle D. ✉
Nueva Vizcaya State University, Philippines
Bullecer, Wilhelmina C.
Nueva Vizcaya State University, Philippines (wennybullecer21@gmail.com)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Received: 22 August 2026 **Revised**: 12 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26219

Abstract

This study employed a quantitative research design using a descriptive–correlational approach to examine the relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency among 104 public elementary school teachers in Bambang I District during the Academic Year 2025–2026. Teaching job satisfaction was assessed across intrinsic and extrinsic dimensions, while teaching resiliency was measured along emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset. Data were collected using a validated and reliable structured questionnaire and analyzed using mean scores and Spearman Rank Correlation at a 0.05 level of significance. Findings revealed that teachers exhibited very high overall job satisfaction ($\bar{x}$ = 3.69), with intrinsic satisfaction ($\bar{x}$ = 3.83) emerging as the strongest contributor, highlighting fulfillment derived from personal growth, professional purpose, and impact on learners. Extrinsic satisfaction ($\bar{x}$ = 3.55) also registered very high levels, indicating favorable perceptions of administrative support, collegial relationships, and working conditions. Overall teaching resiliency was very high ($\bar{x}$ = 3.65), with growth mindset ($\bar{x}$ = 3.86), persistence ($\bar{x}$ = 3.66), and adaptability ($\bar{x}$ = 3.65) as the most pronounced dimensions. A high, positive, and very significant correlation was found between job satisfaction and teaching resiliency (ρ = 0.745, p = 0.001), suggesting that higher holistic fulfillment enhances teachers' capacity to cope with challenges, maintain motivation, and sustain professional effectiveness. Intrinsic satisfaction showed a slightly stronger correlation than extrinsic satisfaction, emphasizing the role of personal fulfillment in fostering resilience. Based on the findings, the lowest-rated indicators in both variables informed the development of a targeted teacher training design, addressing critical areas such as stress management, lesson adaptability, motivation, collegial collaboration, and professional growth. The study underscores the interconnectedness of job satisfaction and resiliency, highlighting implications for educational leadership, policy, and professional development programs.

Keywords: educational administration intervention, teaching job satisfaction, teaching resiliency

© The Author(s) / Attribution CC BY

Teaching job satisfaction as determinant of teaching resiliency of public elementary school teachers in Bambang I District

1. Introduction

In today's educational landscape, teachers face increasingly complex challenges that test their professional capacity and personal endurance. Globally, the demands of teaching extend beyond delivering lessons; educators must navigate diverse student needs, integrate new technologies, and manage administrative responsibilities, all while maintaining high standards of instruction. These pressures influence not only the quality of education but also the well-being and satisfaction of teachers, making their professional fulfillment a critical factor in sustaining motivation, commitment, and resilience in the workplace. Teaching job satisfaction, which encompasses both internal factors such as personal achievement and professional growth, and external factors such as compensation, recognition, and working conditions, plays a key role in determining how teachers respond to the demands of their profession. Teachers who experience high levels of satisfaction are more likely to persevere through challenges, adapt to changing circumstances, and continue delivering quality education, demonstrating what is commonly referred to as teaching resiliency. Conversely, dissatisfaction can lead to burnout, disengagement, and decreased effectiveness in the classroom.

At the local level, in Bambang I District, the researcher has observed that public elementary school teachers face particular challenges that affect their job satisfaction and resilience. Large class sizes, limited instructional resources, and additional administrative duties often place considerable strain on educators. Through classroom visits and informal interactions with teachers, it became evident that while many continue to perform their duties with dedication and creativity, others struggle to maintain motivation and emotional stability. These observations suggest that the level of satisfaction teachers derive from their work directly influences their ability to cope with professional pressures and maintain their commitment to teaching. These insights prompted the researcher to investigate teaching job satisfaction as a determinant of teaching resiliency among public elementary school teachers in Bambang I District.

Globally, educators are navigating increasingly complex classroom environments, integrating technology, addressing diverse student needs, and maintaining high standards of instruction amidst growing workload pressures (Kim & Asbury, 2020; Flores & Day, 2021). These challenges significantly affect teachers' professional satisfaction, which has been shown to influence their resilience, motivation, and overall effectiveness in fostering student learning outcomes (Skaalvik & Skaalvik, 2019). Teaching job satisfaction, encompassing both intrinsic factors such as personal accomplishment and extrinsic factors such as compensation, recognition, and working conditions, is a crucial determinant of teachers' ability to cope with occupational stress and persist in their careers (Almutairi et al., 2022; Wang et al., 2024).

In the Philippine context, particularly in public elementary schools like those in Bambang I District, teachers face unique challenges that further affect their job satisfaction. Bacolod, Rollo, and Rodriguez (2024) emphasized that teachers' resilience is closely related to how satisfied they feel with their professional roles and responsibilities. Similarly, Briz and Manalo (2025) highlighted that insufficient resources, large class sizes, and administrative burdens often place significant strain on public school teachers, affecting both their motivation and effectiveness. Ortan (2021) further noted that self-efficacy and job satisfaction are positively correlated with teachers' well-being, suggesting that a higher sense of accomplishment and recognition can bolster resilience even under challenging circumstances.

Conducting this study is crucial because it provides empirical evidence on the relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency within a specific local context. Understanding this relationship can help school administrators and policymakers design interventions that improve working conditions, support teacher

well-being, and enhance professional satisfaction (Zaimoğlu, 2025). Moreover, examining these factors locally allows for culturally and contextually relevant strategies to promote resilience among teachers, ensuring that interventions are effective and sustainable.

Investigating the link between job satisfaction and teaching resiliency is essential for addressing broader educational goals. Teachers who are satisfied and resilient are better able to maintain instructional quality, manage stress, and positively impact student learning outcomes (Wang et al., 2024; Bacolod et al., 2024). By highlighting these dynamics in Bambang I District, the study seeks to inform future policies, professional development programs, and teacher support systems that enhance both teacher well-being and educational outcomes, contributing to a more sustainable and effective teaching workforce.

Despite the growing body of literature on teacher resilience and job satisfaction globally (Kim & Asbury, 2020; Flores & Day, 2021; Skaalvik & Skaalvik, 2019), there remains limited empirical research linking these two constructs within the Philippine context, particularly among public elementary school teachers. While studies have explored teacher well-being, self-efficacy, and job satisfaction (Ortan, 2021; Wang et al., 2024), few have examined how job satisfaction directly determines teaching resiliency in local school settings. Observations in Bambang I District revealed that teachers face challenges such as large class sizes, limited instructional resources, and multiple administrative tasks, yet some demonstrate remarkable resilience while others experience stress and burnout. This inconsistency highlights a gap in understanding the specific factors of job satisfaction that influence teachers' ability to adapt and persevere. Addressing this gap is crucial to designing effective interventions that enhance teacher support, improve professional satisfaction, and strengthen resilience in the Philippine educational context (Bacolod et al., 2024; Briz & Manalo, 2025).

This study on teaching job satisfaction as a determinant of teaching resiliency is anchored on multiple national and international frameworks that emphasize the enhancement of education quality, teacher well-being, and sustainable development. Globally, the United Nations Sustainable Development Goals (SDGs) provide a framework for improving education, particularly SDG 4, which aims to "ensure inclusive and equitable quality education and promote lifelong learning opportunities for all." By investigating factors that influence teachers' resiliency, this research contributes to the enhancement of teaching quality, teacher retention, and learning outcomes, aligning with SDG 4 targets that underscore the importance of competent, motivated, and resilient educators in delivering effective education.

At the national level, the Philippine National Research Agenda for Teacher Education (NRATE) highlights research on teacher quality, professional development, and working conditions as key areas to improve learning outcomes and strengthen the teaching workforce. This study addresses these priorities by examining the relationship between job satisfaction and teacher resiliency, providing evidence that can inform policy and practice to support teacher well-being and professional effectiveness. Similarly, the Department of Education (DepEd) Research Agenda emphasizes studies that promote teacher professional growth, school improvement, and enhanced student learning outcomes. By focusing on public elementary school teachers in Bambang I District, this research aligns with DepEd's goal of improving teaching practices and developing interventions that respond to teachers' challenges. At the institutional level, the Nueva Vizcaya State University (NVSU) Research Agenda prioritizes investigations that contribute to local development and education quality. This study addresses NVSU's agenda by generating context-specific knowledge on teacher satisfaction and resilience that can guide local school programs and professional development initiatives.

Finally, the College of Teacher Education (CTE) Research Agenda underscores research that strengthens teacher education, pedagogical practices, and professional competencies. By examining the link between job satisfaction and resiliency, this study provides actionable insights for pre-service and in-service teacher programs, enhancing professional preparedness and support mechanisms. Through these alignments, the study contributes to both global and local educational priorities, supporting teacher well-being, improving instructional quality, and promoting sustainable development in education.

This study assumed that teaching job satisfaction significantly influences the level of teaching resiliency among public elementary school teachers in Bambang I District. It is assumed that teachers who experience higher levels of intrinsic satisfaction, such as personal accomplishment, professional growth, and self-fulfillment, as well as extrinsic satisfaction, including compensation, recognition, and working conditions, are better able to cope with occupational challenges and maintain resilience in their teaching practice. The study also assumes that teachers' responses to the research instruments will honestly reflect their perceptions, experiences, and professional attitudes. Furthermore, it is assumed that the local teaching context, characterized by large class sizes, limited resources, and administrative responsibilities, affects teachers' job satisfaction and resiliency. These assumptions provide the foundation for investigating the relationship between job satisfaction and teaching resiliency, guiding the collection, analysis, and interpretation of data in a manner consistent with the realities observed in Bambang I District.

Statement of the Problem - This study looked into the teaching job satisfaction of public elementary school teachers in Bambang I District and its relationship to their teaching resiliency during the academic year 2025-2026. Specifically, it answered the following questions.

- What is the perception of the respondents of their intrinsic and extrinsic teaching job satisfaction?
- What is the perception of the respondents of their teaching resiliency along the dimensions of emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset?
- Is there a significant relationship between the perceived teaching job satisfaction and teaching resiliency of the respondents?
- Based on the salient findings of the study, what educational management intervention could be developed?

Objectives of the Study - Based on the above statement of the problem, the following objectives were drawn.

- To determine the perception of the respondents regarding their intrinsic and extrinsic teaching job satisfaction.
- To assess the perception of the respondents on their teaching resiliency across the dimensions of emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset.
- To examine the significant relationship between the respondents' perceived teaching job satisfaction and their teaching resiliency.
- To develop an educational management intervention anchored on the salient findings of the study to enhance teachers' job satisfaction and resiliency.

2. Related Literature

Teaching job satisfaction and teaching resiliency are closely linked to Herzberg's Two-Factor Theory of Motivation (1959), which distinguishes between hygiene factors (extrinsic conditions such as salary, policies, and working environment) and motivators (intrinsic elements such as recognition, growth, and meaningful work). This theoretical lens is particularly useful in understanding teachers' workplace experiences because it explains not only what prevents dissatisfaction but also what actively drives satisfaction and resilience in the profession. In the context of teaching, intrinsic job satisfaction arises from meaningful interactions with students, opportunities for professional growth, and recognition of performance, while extrinsic satisfaction derives from compensation, job security, and administrative support. Recent studies confirm that intrinsic factors are strong predictors of teacher commitment and well-being, which subsequently enhance their capacity to persevere under challenging conditions (Kim et al., 2019; Shen et al., 2020). When teachers feel intrinsically motivated, they are more likely to develop persistence, adaptability, and growth mindset, aligning directly with the dimensions of teaching resiliency.

Moreover, Herzberg's theory justifies the anchorage of resiliency, as teachers exposed to high extrinsic demands such as workload and limited resources may still remain resilient if their intrinsic motivators are fulfilled (Collie, 2021). Resilient teachers exhibit emotional strength, adaptability, and persistence, which are sustained by meaningful work and supportive recognition. This suggests that intrinsic job satisfaction acts as a psychological buffer against stress, thereby fostering resilience (Madigan & Kim, 2021). Anchoring the study on Herzberg's theory also emphasizes the importance of balancing extrinsic hygiene factors and intrinsic motivators. While adequate extrinsic conditions prevent dissatisfaction, it is the intrinsic motivators that build long-term satisfaction and resilience (Hong et al., 2021). Thus, teaching resiliency does not exist in isolation but is nurtured by the satisfaction teachers derive from both intrinsic and extrinsic aspects of their work. By grounding this research on Herzberg's theory, the study gains a robust conceptual foundation that explains how job satisfaction serves as both a predictor and a sustaining force of teaching resiliency in the public-school context.

Moreover, it is noted that Herzberg's Two-Factor Theory supports teaching job satisfaction by explaining how intrinsic motivators and extrinsic hygiene factors shape teachers' professional experiences. Motivators such as recognition, achievement, and opportunities for growth provide teachers with a sense of fulfillment and meaning in their work. Extrinsic factors such as salary, working conditions, and administrative support prevent dissatisfaction but do not necessarily create long-term satisfaction. Recent studies affirm that teachers' satisfaction is primarily driven by intrinsic motivators like professional development, student progress, and collegial relationships, which sustain motivation and engagement (Pazey et al., 2021; Skaalvik & Skaalvik, 2021). When intrinsic needs are met, teachers are more likely to remain committed and enthusiastic in their roles despite external challenges. Thus, Herzberg's framework provides a strong theoretical grounding to understand how both intrinsic and extrinsic dimensions of teaching job satisfaction influence the overall quality of teachers' professional lives.

Furthermore, Herzberg's theory also underpins teaching resiliency by showing how intrinsic motivators fuel persistence, adaptability, and emotional strength in the face of adversity. Teachers who derive satisfaction from meaningful aspects of their work—such as student success or recognition of contributions—are more likely to sustain resilience when confronted with stressors. Studies highlight that satisfaction with intrinsic motivators contributes to teachers' ability to regulate stress and maintain a positive outlook, which are key aspects of resiliency (Collie, 2021; Madigan & Kim, 2021). Extrinsic hygiene factors, while less directly linked to resiliency, create supportive conditions that minimize burnout risks. For example, fair workload policies and collegial support reduce dissatisfaction, allowing intrinsic motivators to foster resilience more effectively. Herzberg's framework thus provides a theoretical bridge between job satisfaction and resiliency, emphasizing that the satisfaction teachers draw from their work equips them with psychological resources to thrive despite professional challenges.

Teaching job satisfaction is a central construct in educational research because it directly influences teacher performance, retention, and overall well-being. It encompasses the degree to which teachers feel fulfilled, motivated, and content with their professional roles. Herzberg's Two-Factor Theory provides a useful framework, categorizing job satisfaction into intrinsic (motivators) and extrinsic (hygiene factors) dimensions, which remain highly relevant in understanding teachers' experiences in contemporary contexts. Intrinsic job satisfaction stems from the internal aspects of teaching, such as professional growth, recognition, achievement, and the meaningfulness of work. Teachers often report that their greatest satisfaction comes from student learning outcomes, autonomy in instructional practices, and opportunities for career advancement (Skaalvik & Skaalvik, 2021). When these needs are met, teachers exhibit higher commitment and motivation, which in turn enhance instructional quality. Furthermore, intrinsic motivators foster emotional investment and professional resilience, allowing teachers to navigate challenges without losing passion for their profession (Collie, 2021).

On the other hand, extrinsic job satisfaction arises from contextual factors that do not necessarily motivate but prevent dissatisfaction. These include salary, job security, workload, working conditions, and school leadership support. Studies emphasize that while extrinsic factors alone cannot sustain motivation, their absence often leads to burnout, turnover intentions, and stress (Madigan & Kim, 2021). For example, teachers who perceive fair policies, manageable workloads, and supportive administrators are less likely to experience dissatisfaction and

more likely to remain in the profession (Hong et al., 2021). Extrinsic conditions therefore provide a foundation that enables intrinsic motivators to function effectively. On the other hand, teaching resiliency is increasingly recognized as a critical factor in sustaining teacher effectiveness, particularly in environments characterized by high expectations, limited resources, and continuous reforms. Defined as the ability to maintain commitment and adaptability under stress, resiliency comprises multiple dimensions including emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset.

Emotional strength equips teachers with the capacity to regulate stress, manage emotional demands, and maintain psychological balance in the face of persistent professional challenges. In high-pressure environments characterized by heavy workloads, behavioral concerns, and administrative demands, strong emotional regulation serves as a protective factor against exhaustion and burnout. Teachers who are emotionally strong are better able to remain calm, composed, and reflective, which not only safeguards their well-being but also contributes to the creation of supportive and positive classroom climates that enhance student engagement and learning (Carver-Thomas & Darling-Hammond, 2021). Adaptability reflects teachers' ability to adjust effectively to changing educational contexts, such as shifts in curriculum standards, the integration of digital technologies, or the implementation of inclusive and learner-centered practices. In an increasingly dynamic educational landscape, adaptable teachers demonstrate flexibility in instructional strategies, assessment methods, and classroom management approaches. This flexibility enables them to respond constructively to unexpected challenges and sustain student learning outcomes despite uncertainty or change (Ainsworth & Oldfield, 2020).

Persistence is manifested through sustained effort, determination, and commitment to teaching goals despite obstacles such as time constraints, policy pressures, or limited resources. Teachers who exhibit persistence are less likely to disengage when faced with setbacks and are more inclined to maintain focus on long-term professional objectives and student success. This enduring motivation reinforces instructional consistency and contributes to sustained teacher effectiveness (Fathi et al., 2021). Also, support systems play an indispensable role in strengthening teacher resilience by providing both emotional reassurance and practical assistance. Collegial collaboration, mentoring relationships, and supportive school leadership foster a sense of belonging and shared responsibility. When teachers feel valued and supported, they are more likely to seek help, share best practices, and develop effective coping strategies, leading to higher levels of resilience and job satisfaction (Mansfield et al., 2020).

Finally, a growth mindset underpins teachers' belief that professional competence and effectiveness can be continuously developed through effort, reflection, and learning. Teachers with a growth mindset view challenges, mistakes, and feedback as opportunities for improvement rather than as threats to their competence. This perspective nurtures optimism, adaptability, and perseverance, enabling teachers to thrive amid professional demands (Wang et al., 2021). Taken together, these five dimensions highlight that teacher resiliency is not an innate trait, but a dynamic and cultivated process shaped by both internal dispositions and external supports. Promoting resiliency through targeted professional development, supportive leadership practices, and collaborative school cultures is essential to sustaining teacher effectiveness, job satisfaction, and overall well-being in contemporary educational settings.

It is the assumption of this research investigation that public elementary school teachers of Bambang I District will respond honestly, accurately, and consistently to the survey instruments. It presumes that participants possess sufficient self-awareness to assess their intrinsic and extrinsic job satisfaction, as well as their levels of teaching resiliency across emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset. The research further assumes that the instruments used are valid and reliable measures of the constructs, ensuring accurate representation of teachers' perceptions. Another assumption is that contextual factors such as workload, school environment, and leadership support influence both job satisfaction and resiliency in ways that can be meaningfully quantified. Most importantly, the study assumes a probable positive relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency, suggesting that higher levels of intrinsic and extrinsic satisfaction are associated with greater emotional strength, adaptability, and persistence among teachers. Lastly, findings are assumed to reflect

the realities of similar educational contexts.

3. Methodology

Research Design. This study employed a quantitative descriptive-correlational research design to examine the relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency among public elementary school teachers in Bambang I District, Schools Division Office of Nueva Vizcaya, during School Year 2025–2026. The design enabled the researcher to describe teachers' perceptions of job satisfaction and resiliency and determine the statistical relationship between the two variables without manipulating the study conditions. Teaching job satisfaction was examined in terms of intrinsic and extrinsic satisfaction, while teaching resiliency was assessed through emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset. The descriptive component determined the levels of the variables, while the correlational component examined their association.

Research Setting and Participants. The study was conducted in 16 public elementary schools in Bambang I District, Nueva Vizcaya, Philippines. The district had a total population of 141 teachers, from which 104 respondents were selected, representing 73.76% of the teaching population. The sample size was determined using Slovin's formula, and stratified random sampling was employed to ensure representation from the participating schools. Teachers were grouped according to their respective schools, and respondents were randomly selected from each group. This procedure facilitated the inclusion of teachers from schools with varying enrollment sizes and organizational contexts.

Research Instruments. Two questionnaires were used to gather data.The **Teaching Job Satisfaction Questionnaire (TJSQ)**, developed and validated by Cadalig et al. (2025), consisted of 20 items covering intrinsic satisfaction, including professional fulfillment, growth, and recognition, and extrinsic satisfaction, including working conditions, compensation, and administrative support. The instrument had a reported Cronbach's alpha of 0.895.

The **Teaching Resiliency Questionnaire (TRQ)**, developed and validated by Bolintao et al. (2025), consisted of 30 items measuring emotional strength, adaptability, persistence, support systems, and growth mindset. Its reported Cronbach's alpha was 0.902. Both instruments used a four-point Likert scale: 4 – Strongly Agree, 3 – Agree, 2 – Disagree, and 1 – Strongly Disagree. The study interpreted mean scores of 3.50–4.00 as Very High, 2.50–3.49 as High, 1.50–2.49 as Fair, and 1.00–1.49 as Low.

Data Collection Procedure and Ethical Considerations. Permission to conduct the study was secured from the district supervisor, with coordination from the respective school heads. Before administering the questionnaires, the researcher explained the study's objectives, procedures, and significance to the participants. Informed consent was obtained, and participation was voluntary. Confidentiality and anonymity were maintained by removing identifying information, restricting access to collected data, and reporting findings in aggregate form. Participants were informed of their right to withdraw without penalty. The research procedures were conducted with due regard for participants' welfare, privacy, and professional dignity.

Statistical Treatment of Data. The mean was used to determine the levels of teaching job satisfaction and teaching resiliency, including their respective dimensions. A rank-correlation procedure was identified for examining the relationship between the two variables and testing the study's hypothesis. The statistical method was intended to establish the strength and direction of the association between job satisfaction and resiliency. The final selection of the correlation coefficient should be based on the measurement characteristics of the data and the assumptions of the statistical test.

4. Results and Discussion

This study employed a quantitative research design using a descriptive–correlational approach to examine the relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency among 104 public elementary school

teachers in Bambang I District during the Academic Year 2025–2026. The descriptive component was used to determine the levels of teaching job satisfaction and teaching resiliency of the respondents, while the correlational method established the extent and direction of the relationship between the two variables. Data were gathered through a validated and reliable structured questionnaire administered to the respondents. Appropriate statistical tools were utilized for data analysis, including the mean to describe the level of each variable and Spearman Rank Correlation to determine the significance of the relationship between teaching job satisfaction and teaching resiliency. All hypotheses were tested at the 0.05 level of significance.

Teaching job satisfaction were measured across two dimensions, namely: extrinsic teaching job satisfaction and intrinsic teaching job satisfaction. On the other hand, teaching resiliency was assessed in terms of four dimensions: emotional strength, adaptability, persistence, support system and growth mindset. A key delimitation of the study was its reliance on established theoretical and research frameworks. The assessment of teaching job satisfaction was anchored on the research framework of Cadalig et al., (2025). Meanwhile, teaching resiliency was grounded on the research framework proposed by Bolintao et al. (2025). These frameworks provided a solid theoretical basis for conceptualizing the variables and guided the operationalization of the constructs examined in the study. Based on the objectives of the study, the following are the significant results

- The public elementary school teachers in Bambang I District exhibit a very high level of teaching job satisfaction, as indicated by a grand mean of 3.69. Intrinsic teaching job satisfaction emerged as the strongest component ($\bar{x}$ = 3.83), showing that teachers derive substantial fulfillment from the meaningfulness of teaching, professional growth, and their positive impact on learners. Extrinsic teaching job satisfaction also registered a very high level ($\bar{x}$ = 3.55), reflecting favorable perceptions of administrative support, collegial relationships, and working conditions. Overall, the results indicate a balanced job satisfaction profile, underscoring that both intrinsic and extrinsic factors significantly contribute to teachers' motivation, commitment, and resilience in the teaching profession.

- The overall teaching resiliency of public elementary school teachers in Bambang I District is very high ($\bar{x}$ = 3.65), reflecting their capacity to adapt, stay motivated, and maintain professional effectiveness amid challenges. Among the dimensions, growth mindset scored the highest ($\bar{x}$ = 3.86, Very High), showing teachers' commitment to continuous learning and skill improvement. Persistence ($\bar{x}$ = 3.66, Very High) demonstrates sustained dedication to instructional goals, while adaptability ($\bar{x}$ = 3.65, Very High) highlights flexibility in responding to classroom and curricular changes. Support systems ($\bar{x}$ = 3.61, Very High) reinforce resilience through collegial and administrative backing, and emotional strength ($\bar{x}$ = 3.49, High) indicates general competence in stress management. These results underscore the multidimensional nature of teaching resiliency and the importance of fostering supportive environments and professional growth to sustain teacher effectiveness.

- The correlation between teaching job satisfaction and teaching resiliency is **high, positive, and very significant (ρ = 0.745, p = 0.001),** indicating that higher holistic job fulfillment enhances teachers' resilience. Intrinsic satisfaction shows a moderate positive correlation (ρ = 0.663, p = 0.001), highlighting the role of personal growth, purpose, and fulfillment in sustaining motivation, adaptability, and perseverance. Extrinsic satisfaction also demonstrates a moderate positive correlation (ρ = 0.647, p = 0.001), showing that salary, benefits, supportive leadership, and working conditions contribute to resilience. The slightly stronger influence of intrinsic factors suggests that internal fulfillment is particularly critical, yet both intrinsic and extrinsic dimensions work together to foster teaching resiliency.

- Based on the study's findings, the lowest-rated indicators across teaching job satisfaction and teaching resiliency were used to identify priority areas for the proposed teacher training design. For job satisfaction, these included sustaining passion for teaching despite challenges and contentment with salary and benefits, highlighting concerns in intrinsic motivation and extrinsic rewards. For teaching

resiliency, the lowest indicators involved managing stress during peak workloads, adapting lesson plans to unexpected situations, maintaining motivation amid setbacks, seeking collegial support, and viewing mistakes as learning opportunities. Focusing on these areas ensures the training is responsive, evidence-based, and addresses teachers' most critical professional needs.

5. Conclusions

The public elementary school teachers in Bambang I District exhibit a very high level of teaching job satisfaction, indicating that they generally perceive their professional roles as meaningful, fulfilling, and rewarding. The overall teaching resiliency of public elementary school teachers in Bambang I District is very high, reflecting their capacity to adapt to challenges, maintain persistence, and continue delivering effective instruction despite professional demands. The correlation between teaching job satisfaction and teaching resiliency is high, positive, and very significant, indicating that teachers who perceive higher fulfillment in their work—both intrinsically and extrinsically—are more capable of coping with challenges, sustaining engagement, and demonstrating perseverance, flexibility, and emotional strength. Based on the study's findings, the lowest-rated indicators across teaching job satisfaction and teaching resiliency were identified as priority areas for intervention and served as the foundation for developing the proposed teacher training design.

Recommendations

- School administrators and policymakers may implement strategies that sustain and further improve both intrinsic and extrinsic job satisfaction among teachers. This may include providing meaningful recognition, opportunities for professional growth, and ensuring that teachers feel a sense of accomplishment and purpose in their work. Programs that nurture intrinsic fulfillment—such as mentoring, coaching, and reflective practice—should be prioritized alongside improvements in compensation, benefits, and workplace conditions.

- Educational leaders may design and implement interventions aimed at reinforcing teachers' resilience. This includes stress management workshops, professional development focused on adaptability and problem-solving, team-building activities to strengthen collegial support, and promoting growth mindset initiatives. By addressing both personal and contextual factors, teachers' capacity to maintain motivation and instructional effectiveness under challenging conditions can be enhanced.

- Given the strong positive correlation between job satisfaction and teaching resiliency, school-based programs may adopt a holistic approach that simultaneously addresses teachers' professional fulfillment and resilience. Collaborative coaching, peer support networks, and recognition systems can be designed to ensure that improvements in job satisfaction directly reinforce resiliency, creating a synergistic effect that benefits teacher well-being and student outcomes.

- Teacher training programs may prioritize areas identified as having the lowest mean scores, such as sustaining passion despite challenges, managing stress during peak workloads, adapting lesson plans to unexpected classroom situations, fostering collaboration, and viewing failures as professional learning opportunities. Focusing on these areas ensures that training interventions are evidence-based, relevant, and responsive to the most critical professional needs of teachers.

- Future research may replicate this study with additional variables to provide a more comprehensive understanding of factors affecting teaching job satisfaction and resiliency in teaching. Potential variables may include emotional intelligence, teacher self-efficacy, leadership support, work-life balance, and digital competence. Expanding the study to other districts or regions can also validate findings, inform policy, and guide the development of scalable programs to enhance teacher satisfaction and resiliency nationwide.

6. References

Ainsworth, S., & Oldfield, J. (2020). Quantifying teacher resilience: Context matters. *Teaching and Teacher Education, 95*, Article 103136. https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103136

Almutairi, F., Alghamdi, S., & Alqahtani, A. (2022). Job satisfaction and teacher resilience: Evidence from primary schools. *Journal of Educational Research and Practice, 12*(3), 45–58. https://doi.org/10.5590/JERAP.2022.12.3.05

Bacolod, C. R., Rollo, C. R., & Rodriguez, G. D. (2024). Teachers' resilience toward job satisfaction and organizational commitment. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 22*(10), 1174–1191. https://doi.org/10.5281/zenodo.13222048

Briz, J., & Manalo, L. (2025). Assessing the correlation between resilience levels and job performance metrics among public school teachers of Kiamba 2 District. *Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 38*(1). https://ejournals.ph/article.php?id=28509

Chen, Z., & Lee, C.-K. (2024). A systematic review of teacher resilience: A perspective of the job demands–resources model. *Teaching and Teacher Education, 151*, Article 104742. https://doi.org/10.1016/j.tate.2024.104742

Collie, R. J. (2021a). The development of teacher job satisfaction: The roles of autonomy, collaboration, and leadership. *Educational Psychology, 41*(2), 127–143. https://doi.org/10.1080/01443410.2020.1838459

Collie, R. J. (2021b). Teacher well-being, motivational support, and occupational outcomes: A test of self-determination theory. *Teaching and Teacher Education, 103*, Article 103344. https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103344

Fathi, J., Derakhshan, A., & Saharkhiz, M. A. (2021). Teacher self-efficacy and emotional regulation as predictors of teaching persistence. *Journal of Teacher Education for Sustainability, 23*(1), 48–64. https://doi.org/10.2478/jtes-2021-0004

Flores, M. A., & Day, C. (2021). Contexts which shape and reshape new teachers' identities: A multi-perspective study. *Teaching and Teacher Education, 103*, Article 103350. https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103350

Herzberg, F., Mausner, B., & Snyderman, B. B. (1959). *The motivation to work* (2nd ed.). John Wiley & Sons.

Hong, J. Y., Greene, B. A., & Lowery, J. (2021). Understanding teacher job satisfaction: The role of principal leadership, professional development, and self-efficacy. *Educational Management Administration & Leadership, 49*(6), 909–927. https://doi.org/10.1177/1741143220933015

Kim, L. E., & Asbury, K. (2020). "Like a rug had been pulled from under you": The impact of COVID-19 on teachers in England during the first six weeks of the UK lockdown. *British Journal of Educational Psychology, 90*(4), 1062–1083. https://doi.org/10.1111/bjep.12381

Kim, L. E., Jörg, V., & Klassen, R. M. (2019). A meta-analysis of the effects of teacher personality on teacher effectiveness and burnout. *Educational Psychology Review, 31*(1), 163–195. https://doi.org/10.1007/s10648-018-9458-2

Madigan, D. J., & Kim, L. E. (2021). Does teacher burnout affect students? A systematic review of its association with academic achievement and student-reported outcomes. *International Journal of Educational Research, 105*, Article 101714. https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101714

Mansfield, C. F., Beltman, S., Broadley, T., & Weatherby-Fell, N. (2023). The dimensions of teacher resilience during the COVID-19 pandemic. *Educational Forum, 87*(2), 133–149. https://doi.org/10.1080/00131725.2023.2178564

Ortan, F. (2021). Self-efficacy, job satisfaction, and teacher well-being in Romania. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 18*(23), Article 12763. https://doi.org/10.3390/ijerph182312763

Pazey, B. L., Cole, H. A., & Garcia, S. (2021). Teacher job satisfaction: A systematic review of the literature. *Journal of Educational Administration, 59*(5), 517–534. https://doi.org/10.1108/JEA-06-2020-0127

Shen, B., McCaughtry, N., Martin, J., Garn, A., Kulik, N., & Fahlman, M. (2020). The relationship between teacher burnout and student motivation. *British Journal of Educational Psychology, 90*(3), 598–613. https://doi.org/10.1111/bjep.12314

Skaalvik, E. M., & Skaalvik, S. (2019). Teacher self-efficacy and teacher burnout: A study of relations. *Teaching and Teacher Education, 36*, 14–24. https://doi.org/10.1016/j.tate.2013.12.001

Wang, H., Hall, N. C., & Rahimi, S. (2021). Self-efficacy and growth mindset: Predicting teacher resilience and burnout in the context of inclusive education. *Teaching and Teacher Education, 108*, Article 103522. https://doi.org/10.1016/j.tate.2021.103522

Wang, X., Gao, Y., Wang, Q., & Zhang, P. (2024). Relationships between self-efficacy and teachers' well-being in middle school English teachers: The mediating role of teaching satisfaction and resilience. *Behavioral Sciences, 14*(8), Article 629. https://doi.org/10.3390/bs14080629

Wang, Y., Derakhshan, A., & Zhang, L. J. (2021). Researching and practicing positive psychology in second/foreign language learning and teaching: The past, current status and future directions. *Frontiers in Psychology, 12*, Article 731. https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.731

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 237-253

Comparative endpoint risk management of macOS and Windows: Evidence from Philippine SMEs and implications for educational technology governance

Maniago, Angel May ✉
Holy Angel University, Philippines (angelmay.psm@gmail.com)

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

Received: 6 October 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 30 October 2026 OPEN ACCESS
Available Online: 31 October 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26441

Abstract

The increasing integration of digital technologies into teaching, learning, and educational administration has heightened the importance of cybersecurity risk management in educational institutions. As schools and universities rely on various operating systems to support digital learning environments, understanding platform-specific security vulnerabilities and protection mechanisms is essential for ensuring information security, educational continuity, and the protection of sensitive institutional data. This study compared the endpoint security risks of Apple macOS (versions 13 and 14) and Microsoft Windows (versions 10 and 11), using Philippine small and medium-sized enterprises as the original organizational context and examining the implications for educational technology governance. Guided by the National Institute of Standards and Technology Cybersecurity Framework (NIST CSF) 2.0, the NIST Risk Management Framework, and the Confidentiality, Integrity, and Availability (CIA) Triad, the study employed a two-strand quantitative comparative design. The first strand examined Common Vulnerabilities and Exposures (CVE) and Known Exploited Vulnerabilities (KEV) records published between June 2019 and December 2024, while the second evaluated native security controls using a 106-item CSF 2.0 alignment rubric. Findings indicated that Windows exhibited higher average vulnerability severity (M = 7.36) than macOS (M = 6.25) and a higher proportion of confirmed exploited vulnerabilities (3.65% versus 0.98%). Although Windows demonstrated slightly stronger security control alignment (.4747 versus .4281), its calculated Residual Risk Score remained higher (.01409 versus .00351). These findings highlight the importance of evaluating cybersecurity through multiple indicators rather than relying solely on operating system reputation or built-in security features. For educational institutions, the results suggest the need for systematic device management, timely software updates, cybersecurity awareness, and clearly established institutional security policies. The study contributes a comparative framework that may inform cybersecurity education, responsible technology use, and evidence-informed digital security governance in schools and universities.

Keywords: cybersecurity education, digital learning environments, endpoint security, educational technology governance, macOS, Windows, cybersecurity risk management, digital safety

© The Author(s) / Attribution CC BY-NC-SA

Comparative endpoint risk management of macOS and Windows: Evidence from Philippine SMEs and implications for educational technology governance

1. Introduction

The choice of operating system for employee laptops and desktops shapes an organization's ability to detect threats, meet regulatory obligations, and manage overall risk. Windows holds roughly 72% of the global desktop market and macOS roughly 15% (Statcounter, 2024), but market share says little about relative security. Enterprise-scale threat telemetry attributes most successful attacks to unpatched vulnerabilities and misconfigured controls rather than to any single platform's design (Microsoft Corporation, 2023). For Philippine small and medium-sized enterprises (SMEs), this information gap leaves platform decisions to rest on vendor claims, anecdote, or generic best practice. Much comparative discussion is a comparison of claims rather than of security. Topcuoglu et al. (2024) surveyed macOS and Windows users and found that security beliefs often rest on brand reputation rather than technical evidence, and that many macOS users wrongly believed the platform to be immune to malware. Softic and Vejzovic (2022), who examined Windows 10, macOS, and Ubuntu vulnerability disclosures from 2015 to 2021, found that raw vulnerability counts are a poor proxy for platform security, which supports a severity- and control-weighted approach.

In February 2024, the National Institute of Standards and Technology (NIST) released version 2.0 of its Cybersecurity Framework (CSF), adding a sixth core function, Govern, to Identify, Protect, Detect, Respond, and Recover (NIST, 2024). Govern covers cybersecurity strategy, roles and responsibilities, policy, oversight, and supply chain risk, and raises governance to a status co-equal with technical controls. This matters for platform selection because governance and management capacity shape which operating system an organization can actually secure. Even so, comparative endpoint research remains fragmented. Most studies are organized by platform rather than compared under a common framework, and virtually all predate CSF 2.0. The gap is acute in the Philippines, where SMEs face rapid digitalization, growing National Privacy Commission (NPC) scrutiny under the Data Privacy Act of 2012 (Republic Act [RA] 10173; Data Privacy Act of 2012, 2012), tight budgets, and limited locally situated guidance. Blancaflor et al. (2024), in a comparative application of cybersecurity frameworks to Philippine SMEs, found that limited budgets, thin technical staffing, and the absence of platform-specific guidance leave many SMEs unable to turn national framework mandates into daily security decisions. Consequently, Philippine SMEs have no CSF 2.0-aligned, evidence-based reference for comparing the endpoint risk profiles of macOS and Windows.

Accordingly, this study comparatively evaluated the endpoint risk profiles of macOS (versions 13 and 14) and Windows (versions 10 and 11) through the lens of CSF 2.0, integrating vulnerability data, control-effectiveness scoring, and governance alignment into a single Residual Risk Score (RRS). Three imperatives drive the work. Operationally, SMEs running mixed endpoints lack comparative guidance for decisions on standardization and patching. From a regulatory standpoint, Section 20 of RA 10173 requires proportionate security measures without defining them in platform-specific terms, and the Department of Information and Communications Technology (DICT) National Cybersecurity Plan (NCSP) 2023-2028 (DICT, 2022) predates CSF 2.0. Academically, CSF 2.0 opens a research window that did not exist before February 2024. The study offers researchers a replicable model and offers SME IT managers, compliance officers, and cybersecurity educators a locally grounded reference.

The relevance of endpoint risk management extends beyond commercial organizations to educational institutions, where digital technologies have become integral to teaching, learning, assessment, and institutional administration. Schools and universities increasingly depend on networked computers, learning management systems, cloud-based applications, and personally owned devices to support educational activities. While these technologies provide opportunities for flexible and accessible learning, they also introduce cybersecurity concerns involving the protection of student information, the reliability of instructional systems, and the continuity of

educational services. Consequently, cybersecurity has emerged as an important consideration in educational technology governance and digital literacy development. Understanding the vulnerability characteristics and security capabilities of commonly used operating systems may provide useful evidence for educational administrators, technology coordinators, and teachers seeking to establish safer digital learning environments.

2. Review of related literature

The review applied the Needs, Solution, Differentiation, and Benefits approach, critiquing each work to show what it leaves unaddressed. It moves from the governance frameworks that structure the study, to version currency and prior comparative vulnerability studies, to the data and controls each platform contributes, and finally to the Philippine setting.

Governance frameworks as theory - Organizations need a current framework for organizing cybersecurity risk activities across platforms. CSF 2.0 introduced the Govern function (organizational context, risk management strategy, roles and responsibilities, policy, oversight, and supply chain risk) and expanded guidance for small and medium-sized organizations (NIST, 2024). It offers no platform-specific guidance and no comparative scoring, so it must be supplemented to inform operating system decisions. Read only as a NIST publication, it risks appearing a practitioner checklist. de Nobrega et al. (2024), in a systematic review of 125 information systems articles, argued that organizational cyber defense is best understood as a cybernetic loop of sensing the environment, comparing it with an intended state, and correcting deviations. CSF 2.0 maps onto that loop: Govern sets the intended state, Identify and Detect sense, and Protect, Respond, and Recover correct. The review synthesizes the cyber defense literature rather than testing CSF 2.0's boundaries, but it supports treating CSF 2.0 as a theory operationalized through a standard rather than only a checklist.

The NIST Risk Management Framework (RMF) supplies the complementary process. NIST (2018) defines seven steps (Prepare, Categorize, Select, Implement, Assess, Authorize, and Monitor) that move an organization from categorization through control assessment to a documented risk decision. The RMF is platform-agnostic and generates no comparative data by itself. Where the RMF is a theory of governance procedure, CSF 2.0 is a theory of control coverage, and this study depends on both. A third element classifies the harm a vulnerability threatens. The CIA Triad of confidentiality, integrity, and availability is the standard scheme for this purpose (Whitman & Mattord, 2021) and underlies CVSS impact metrics. Lundgren and Möller (2019) argued that the CIA-based definition of information security is simultaneously too broad and too narrow, and cannot capture organizational and normative dimensions of harm. The critique is definitional, not technical. The Triad's parsimony allows consistent classification of thousands of records, while the CSF 2.0 Govern function and the RA 10173 mapping carry the organizational and privacy dimensions the Triad omits.

Version currency and comparative vulnerability studies - A platform's risk depends on which version is deployed. Vendor lifecycles place each release in or out of its support window, and a release past end of support stops receiving security patches regardless of platform (Apple Inc., 2024; Microsoft Corporation, 2023). Two comparative studies show why version matters. Gorbenko et al. (2020) examined CVE and National Vulnerability Database (NVD) data for six operating systems from 2012 to 2016 and found that vulnerability counts and severity shifted across successive generations rather than staying stable for a platform. Softic and Vejzovic (2022) found that Windows 10 accumulated more disclosed vulnerabilities than macOS from 2015 to 2021 (2,489 vs. 1,972), yet macOS carried the higher weighted-average CVSS score (7.0 vs. 6.2), a pattern visible only when volume and severity are read together. Both studies compared whichever versions were current in their windows, neither applied a governance framework such as CSF 2.0, and neither addressed Philippine SMEs.

Patch and upgrade lag explains why deployed versions drift from the supported band. NIST (2022) identified unpatched and outdated software as one of the most consistently exploited attack surfaces, and the Malwarebytes (2024) state of malware report similarly traced many breaches to vulnerabilities for which patches had long been available. Resource-constrained organizations such as many Philippine SMEs plausibly lag larger enterprises in

patch speed and version currency, but platform-disaggregated Philippine data are absent. A comparative baseline for supported versions is therefore a necessary first step before guidance on which versions to patch toward and standardize on can be given.

Vulnerability data and native platform controls - The CISA Known Exploited Vulnerabilities (KEV) Catalog is a government-curated list of CVEs confirmed as exploited in the wild (Cybersecurity and Infrastructure Security Agency [CISA], 2023). CVSS v3.1 supplies a consistent severity baseline across the NVD, whereas CVSS v4.0, released in November 2023, has not been retroactively applied to earlier entries, so this study used v3.1. KEV measures exploitation activity rather than platform architecture quality. On the control side, Apple Inc. (2024) documents macOS mechanisms such as Secure Boot, System Integrity Protection, Gatekeeper, XProtect, Notarization, and Transparency, Consent, and Control. The Microsoft Corporation (2023) digital defense report identifies ransomware, business email compromise, phishing, and supply chain attacks as the most consequential threats, most of which exploit unpatched vulnerabilities and misconfigured controls. Both sources are vendor-authored, platform-siloed, and predate CSF 2.0, so neither supports independent cross-platform comparison.

Mixed-platform governance, breach cost, and the Philippine context - Ntwari et al. (2022), in a systematic review of bring-your-own-device security, found that risks are best controlled through a layered model and that user and policy governance is the weakest layer. The review is platform-neutral and does not apply a formal framework to macOS and Windows controls. IBM Security and Ponemon Institute (2023) reported a global average breach cost of USD 4.45 million in 2023 but did not disaggregate cost by operating system, and its global scope limits applicability to Philippine SMEs. The DICT NCSP 2023-2028 emphasizes SME capacity building and NIST alignment (DICT, 2022). Section 20 of RA 10173 requires proportionate security measures, Section 21 requires accountability and a designated Data Protection Officer, and NPC Circular 16-03 sets breach notification requirements that depend on effective detection and response (National Privacy Commission, 2016). The NCSP predates CSF 2.0 and gives no platform-specific guidance. Taken together, the literature offers no version-bounded comparison of macOS and Windows that combines severity, exploitation evidence, and CSF 2.0 control alignment for Philippine SMEs. This study addresses that gap.

Conceptual framework - The study was grounded in three interconnected frameworks that together form the Comparative Endpoint Risk Management Architecture (CERMA), the analytical model developed for this research (Figure 1). The primary framework, CSF 2.0 (NIST, 2024), served as the control-scoring and governance evaluation architecture. Its six functions were operationalized in the CSF 2.0 Alignment Rubric, in which each platform's native controls were scored on a four-point ordinal scale: 1 (Not Addressed), 2 (Partially Addressed), 3 (Largely Addressed), and 4 (Fully Addressed), adapted from NIST SP 800-53 Revision 5 (NIST, 2020). The secondary framework, the RMF (NIST, 2018), provided the process architecture that moves the study from categorization through control assessment to RRS computation and recommendations. The tertiary framework, the CIA Triad, provided the impact classification model that standardizes consequence type across both quantitative strands.

The three frameworks are not parallel lenses; they converge structurally. A vulnerability record moves through the RMF's Categorize and Assess steps, is classified by CIA impact type, and is weighted against the CSF 2.0-derived Control Effectiveness Score, with the three streams converging arithmetically in the RRS presented under Equations.

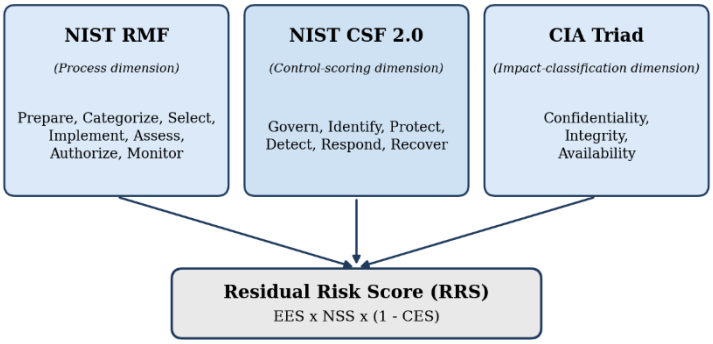

Figure 1. Comparative Endpoint Risk Management Architecture (CERMA): integration of NIST RMF, NIST CSF 2.0, and the CIA Triad. EES = Exploitation Evidence Score; NSS = Normalized Severity Score; CES = Control Effectiveness Score.

Statement of the problem and research questions - Philippine SMEs operating heterogeneous macOS and Windows endpoint environments lack a structured, CSF 2.0-aligned, locally situated comparative risk analysis to guide platform security governance. Existing literature offers no current, NIST-grounded comparison of these platforms in the Philippine context, leaving practitioners reliant on incomplete metrics, superseded frameworks, and vendor narratives. The study addressed four research questions.

- What are the comparative vulnerability profiles of macOS (versions 13 and 14) and Windows (versions 10 and 11) in the NVD and the CISA KEV Catalog from June 2019 to December 2024, in terms of CVE volume, CVSS v3.1 severity, attack characteristics, CIA impact, and KEV confirmation rate?
- How do the native controls of each platform align with the six CSF 2.0 functions, including Govern, as evaluated through the researcher-developed rubric?
- How do the platforms compare in patch-management capability, endpoint detection capability, and alignment with RA 10173 Sections 20 and 21, NPC Circular 16-03, and the DICT NCSP 2023-2028?
- What platform-specific RRS values result from integrating vulnerability likelihood, impact, and control effectiveness, and what CSF 2.0-aligned recommendations do they support for Philippine SME IT governance?

Scope, delimitations, and limitations - The study focused on desktop and laptop deployments of Apple macOS versions 13 and 14 (Ventura and Sonoma) and Microsoft Windows versions 10 and 11 in Philippine SMEs with 50 to 500 registered endpoints. This range operationalizes the Department of Trade and Industry classification of 10 to 199 employees (Philippine Statistics Authority, 2022) at roughly 2 to 3 endpoints per employee, allowing for bring-your-own-device and shared workstations. Endpoint count was used because it relates more directly to technology exposure than headcount does. Versions were selected by active vendor support. macOS 12 (Monterey) was excluded to anchor the comparison on the two releases most representative of current SME deployment, and macOS 15 (Sequoia), released in September 2024, was excluded because too little CVE data could accumulate before the data boundary. Windows 7 and 8.1 reached end of support in January 2020 and January 2023 and were excluded because their risk is dominated by static, unpatched exposure rather than the active risk management challenge examined here. The period ran from June 2019, when CVSS v3.1 was released and became consistently available in the NVD, to December 2024. CVSS v4.0 was not used as the primary standard because the NVD has not retroactively rescored earlier records, and mixing versions would undermine comparability. Records carrying only a v4.0 score were documented, not rescored. Compliance alignment was assessed against Sections 20 and 21 of RA 10173 and NPC Circular 16-03. Mobile platforms, server operating systems, cloud infrastructure, network-layer controls, and third-party application security were excluded, and financial context was limited to public breach cost benchmarks.

Several limitations apply. The vulnerability landscape changes continuously, and CVE and KEV data capture only publicly disclosed vulnerabilities, excluding undisclosed zero-day exploits. The platforms had unequal observation periods, so raw counts are not rates. Many SMEs are still early in adopting CSF 2.0, so framework-based recommendations may outpace organizational maturity. The rubric, although expert-reviewed, independently scored, and tested for agreement, has not undergone full psychometric validation such as factor analysis or test-retest assessment. Finally, secondary data traded ecological specificity for verifiability and reproducibility, because primary collection from SMEs raised confidentiality and sampling barriers that could not be resolved within the 12-week timeframe.

3. Method

Research design - A two-strand comparative quantitative design was used: a vulnerability-profile strand and a control-effectiveness strand, collected independently and concurrently and merged in the RRS at the comparison stage. Following Morse (2003), this is a multimethod design, which combines more than one method within a

single quantitative paradigm, rather than a mixed methods design, which requires qualitative components. Strand 1 characterized the vulnerability profiles of both platforms from NVD and CISA KEV records. Strand 2 quantified the alignment of documented native controls with the six CSF 2.0 functions using a 106-item rubric.

Composite indices built from independently measured components are an established practice in quantitative security research. Sánchez-García et al. (2023) combined a CVSS-based vulnerability score with countermeasure effectiveness into a residual risk output, and Prislan et al. (2020) combined ten quantitative sub-dimensions into a weighted composite index of SME information security performance. The design suited the research questions because they require numerical comparison on two related dimensions, threat exposure and control effectiveness, that converge in one index. Because NIST guidance does not prescribe a universal residual risk equation, the RRS is a study-specific comparative index and not an official NIST risk score (NIST, 2025a, 2025b).

Data sources and sampling - No human participants were recruited. The primary units were eligible unique vulnerability records and the 106 CSF 2.0 rubric subcategories. Quantitative sources were the NVD (CVE records with CVSS v3.1 scores) and the CISA KEV Catalog (exploitation confirmation). Documentary sources for control assessment were the Apple Platform Security guide (Apple Inc., 2024), Microsoft security documentation (Microsoft Corporation, 2023), the CSF 2.0 document (NIST, 2024), the NIST SP 800-53 Revision 5 control catalog (NIST, 2020), and the text of RA 10173 and NPC Circular 16-03.

The vulnerability component used total enumeration. All records meeting the platform, version, publication date (June 1, 2019 to December 31, 2024), and data-completeness criteria were retrieved, and the unit of analysis was one unique vulnerability identifier. Duplicates from multiple queries or multiple affected versions were consolidated by identifier, with indicator variables recording platform and version. Vulnerabilities affecting both platforms would be flagged as shared, described in both profiles, excluded from independent-group analyses, and examined in a sensitivity analysis. Records without a usable CVSS v3.1 score counted toward vulnerability and KEV totals but were excluded from CVSS-derived analyses. Version-level results remained descriptive because versions share vulnerabilities and have unequal observation time.

Two experts were purposively selected against fixed criteria. The Cybersecurity Domain Expert, who served as the independent second rater alongside the researcher, held a recognized cybersecurity qualification or equivalent expertise, at least five years of hands-on enterprise or endpoint security experience, familiarity with the six CSF 2.0 functions, and no financial interest in Apple, Microsoft, or endpoint security vendors. The Statistical Expert, who served as methodological validator only, held a degree in statistics or a related quantitative field, three to five years of research experience, and competence in agreement coefficients and composite-score evaluation, and did not rate controls. Neither expert was a study participant.

Instruments - The Vulnerability Data Extraction Form recorded the vulnerability identifier, platform family and version, publication date, CVSS v3.1 base score and severity, attack vector, attack complexity, privileges required, confidentiality, integrity, and availability impact, and KEV status. The CSF 2.0 Alignment Rubric contained 106 subcategories distributed across Govern (31), Identify (21), Protect (22), Detect (11), Respond (13), and Recover (8). Each platform was rated from 1 to 4. A score of 1 meant no documented evidence; 2, limited evidence addressing only some essential elements; 3, most essential elements addressed with identifiable limitations; and 4, documented evidence that all essential elements were directly and comprehensively addressed within the study's platform-native scope. Examples and evidence rules were finalized with the Cybersecurity Domain Expert before scoring.

An ordinal scale fit what the rubric measures, ranked control maturity, and follows Stevens's (1946) distinction between levels of measurement and accepted practice for maturity-style ratings (Boone & Boone, 2012). A binary scale would have collapsed meaningful distinctions, such as a control provided natively versus one available only through third-party device management. A continuous 0 to 100 scale was rejected because subjective maturity judgments rarely agree reliably at that resolution, and a sub-criteria count index was not feasible within the spreadsheet-based workflow and 12-week timeline.

The researcher and the Cybersecurity Domain Expert independently scored all 106 subcategories for both platforms. Because the categories are ordered, agreement was evaluated separately for each platform with Gwet's agreement coefficient for ordinal ratings (AC2; Gwet, 2021), alongside percentage exact agreement and 95% confidence intervals, before any discussion. Discrepant ratings were then reviewed against the scoring guide and resolved by consensus to produce the final scores.

Data analysis - All tests were two-tailed at the .05 level, and effect sizes accompanied probability values. Because total enumeration was used, descriptive distributions and effect sizes received primary emphasis, and inferential tests served as comparative tools rather than estimates from a probability sample. In Strand 1, CVSS scores were summarized with means, standard deviations, medians, interquartile ranges, and ranges, and categorical characteristics with frequencies and percentages. Platform severity was compared with the Mann-Whitney *U* test and the rank-biserial correlation (r_{rb}; Field, 2018), and categorical distributions with Pearson's chi-square test and Cramer's *V*. In Strand 2, agreement was computed per platform, consensus scores were summarized by function, and the paired subcategory ratings were compared with the Wilcoxon signed-rank test and a matched-pairs rank-biserial effect size.

To prevent functions with more items from dominating, a function-balanced Control Effectiveness Score was computed by dividing each function's mean consensus score by the maximum score of 4 and averaging the six results, so that all six functions contributed equally. An item-weighted alternative was examined in sensitivity analysis. Because the rubric ranges from 1 to 4, the transformed function scores range from .25 to 1.00, and the score is a comparative control-alignment index rather than a literal percentage of control effectiveness. The three RRS inputs originated on different scales (a proportion, a 0 to 10 CVSS scale, and a 1 to 4 ordinal rubric), so each was converted to a common 0 to 1 range before integration, consistent with the likelihood, impact, and control structure of NIST SP 800-30 (NIST, 2012).

Equations - The RRS follows an established structure in quantitative risk theory in which exposure is discounted by control strength to yield residual risk. Freund (2025) observed that this is the most widely referenced formulation among practitioners but cautioned that treating inherent risk as a zero-control baseline can be theoretically problematic. The RRS avoids that problem because it is not an estimate of true organizational risk; it is a comparative index used only to rank the two platforms on the same inputs. The multiplicative form, with control effectiveness entering as a (1 minus CES) discount on likelihood and impact, follows the decomposition logic of the Factor Analysis of Information Risk model (Wang et al., 2020), and Sánchez-García et al. (2023) validated a residual risk model of similar structure with 28 practicing cybersecurity experts. For platform *p*, the components were:

$$EES_p = K_p / N_p$$

where K_p is the number of KEV-confirmed vulnerabilities and N_p the number of eligible unique CVEs (Exploitation Evidence Score);

$$NSS_p = \text{mean CVSS v3.1 base score}_p / 10$$

(Normalized Severity Score);

$$CES_p = (1/6)\ \Sigma\ (\bar{X}_f / 4), \text{ summed over the six CSF 2.0 functions}$$

where $\bar{X}_f$ is the mean consensus rating for function *f* (Control Effectiveness Score); and

$$RRS_p = EES_p \times NSS_p \times (1 - CES_p)$$

Higher values indicate greater comparative residual risk. The RRS is not a probability of breach, a validated cutoff, or an official NIST rating, and no significance test was applied to it because one value was produced per platform. Sensitivity analyses tested whether the ranking changed when (a) shared cross-platform vulnerabilities

were excluded or included, (b) median rather than mean severity was used, and (c) control effectiveness was weighted equally by function or equally by all 106 items.

Procedures and ethical considerations - The study proceeded in three stages (Figure 2). In planning, eligibility and extraction rules were set, the instruments were finalized and reviewed with the Cybersecurity Domain Expert, and the Statistical Expert reviewed the analysis plan. In data collection and analysis, eligible NVD records were retrieved, deduplicated, coded, and matched to the KEV Catalog, while the two raters scored the rubric in parallel and agreement was computed before consensus. In integration and reporting, function scores and the Control Effectiveness Score were computed, the RRS and sensitivity analyses were run, and findings were interpreted against RA 10173, NPC Circular 16-03, and the NCSP.

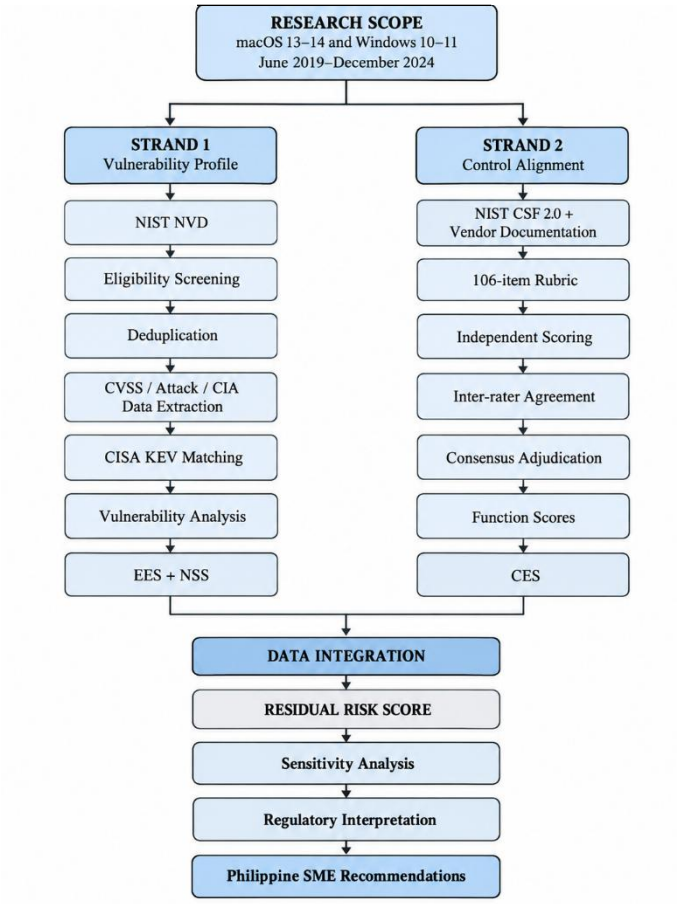

Figure 2. Data selection, processing, analysis, and integration workflow. EES = Exploitation Evidence Score; NSS = Normalized Severity Score; CES = Control Effectiveness Score.

The study used only public, non-identifiable secondary data. No human subjects, personal information, or confidential organizational data were involved, and Holy Angel University's Institutional Review Board granted an exemption for secondary data analysis. Sources were cited in APA 7th edition, vendor documentation was used only for analysis, and the researcher declares no commercial relationship with Apple Inc. or Microsoft Corporation.

4. Results

4.1 Analytic sample

The extracted dataset contained 4,522 vulnerability records. After consolidation by unique CVE identifier, 3,945 unique CVEs remained: 3,538 for Windows and 407 for macOS. All 577 duplicate rows came from Windows queries. Fifty Windows CVEs (1.4%) lacked a usable CVSS v3.1 score and were excluded from CVSS-derived

analyses only, whereas all macOS CVEs had usable scores. No vulnerability affected both platform families. As Table 1 shows, Windows contributed vulnerabilities throughout the study window, while macOS 13 and 14 entered the dataset only from 2022. Counts therefore describe observed burden and are not comparable rates, consistent with Softic and Vejzovic's (2022) caution that raw CVE volume is insufficient for judging platform security.

Table 1

Data Preparation, Analytic Sample, and Unique CVEs by Publication Year

Item	Windows	macOS
Raw extracted rows	4,115	407
Unique CVEs after deduplication	3,538	407
Duplicate rows removed	577	0
CVEs with usable CVSS v3.1	3,488	407
CVEs without usable CVSS v3.1, *n* (%)	50 (1.4)	0 (0.0)
Unique CVEs by year		
2019 (from June 1)	378	0
2020	909	0
2021	532	0
2022	552	66
2023	590	107
2024	577	234

Note. CVE = Common Vulnerabilities and Exposures. Annual counts are descriptive because the platforms had unequal observation periods.

Vulnerability profile - Windows vulnerabilities had higher CVSS v3.1 scores than macOS vulnerabilities (Mdn = 7.80, IQR = 1.0 vs. Mdn = 5.50, IQR = 2.3), $U = 418{,}543$, $p < .001$, $r_{rb} = .410$, a moderate difference (Table 2). High-severity vulnerabilities made up 72.0% of Windows CVEs and 31.0% of macOS CVEs, whereas medium severity was more common for macOS (56.3% vs. 25.1%), $\chi^2(3, N = 3{,}895) = 438.16$, $p < .001$, $V = .335$. This differs from the pattern Softic and Vejzovic (2022) reported for 2015 to 2021, which supports a version-bounded, recent comparison over treating either platform as a stable category.

Table 2

CVSS v3.1 Descriptive Statistics and Severity Categories by Platform

Statistic	Windows	macOS
n	3,488	407
M (*SD*)	7.36 (1.14)	6.25 (1.66)
Mdn (IQR)	7.80 (1.0)	5.50 (2.3)
Range	3.30 to 10.00	2.30 to 10.00
Severity category, *n* (%)		
Low	11 (0.3)	36 (8.8)
Medium	874 (25.1)	229 (56.3)
High	2,512 (72.0)	126 (31.0)
Critical	91 (2.6)	16 (3.9)

Note. Mann-Whitney $U = 418{,}543$, $p < .001$, $r_{rb} = .410$. Severity categories: $\chi^2(3, N = 3{,}895) = 438.16$, $p < .001$, $V = .335$.

Local attack vectors predominated on both platforms (61.9% of Windows and 69.0% of macOS CVEs), although the distributions differed with a small effect (Table 3). Low attack complexity was especially common for macOS (96.1%), and nearly three-fourths of macOS CVEs (73.0%) required no privileges compared with 36.4% of Windows CVEs. CIA impact differed on all three dimensions, with the largest gap for availability: high availability impact occurred in 80.0% of Windows CVEs and 37.6% of macOS CVEs. The platforms therefore differ not only in severity but also in exploit conditions and in the type of consequence, which supports examining confidentiality, integrity, and availability separately.

Confirmed exploitation was uncommon but proportionally more frequent for Windows: 129 of 3,538 Windows CVEs (3.65%, 95% CI [3.08, 4.32]) were listed in the CISA KEV Catalog, compared with 4 of 407 macOS CVEs (0.98%, 95% CI [0.38, 2.50]), $\chi^2(1, N = 3{,}945) = 7.95$, $p = .005$, $V = .045$. The odds of KEV confirmation were about 3.81 times higher for Windows (95% CI [1.40, 10.37]). Taken together, Windows

vulnerabilities showed higher severity, higher impact, and higher confirmed exploitation, while macOS vulnerabilities more often required no privileges. Comparative endpoint risk should therefore not be reduced to a single metric.

Table 3
Attack Characteristics and CIA Impact Ratings by Platform

Characteristic	Category	Windows, *n* (%)	macOS, *n* (%)
Attack vector	Network	1,121 (32.1)	114 (28.0)
	Adjacent network	118 (3.4)	2 (0.5)
	Local	2,160 (61.9)	281 (69.0)
	Physical	89 (2.6)	10 (2.5)
Attack complexity	Low	2,921 (83.7)	391 (96.1)
	High	567 (16.3)	16 (3.9)
Privileges required	None	1,268 (36.4)	297 (73.0)
	Low	2,116 (60.7)	100 (24.6)
	High	104 (3.0)	10 (2.5)
Confidentiality impact	High	2,989 (85.7)	257 (63.1)
Integrity impact	High	2,577 (73.9)	168 (41.3)
Availability impact	High	2,789 (80.0)	153 (37.6)

Note. Percentages are within platform (N = 3,895). Attack vector: $\chi^2(3) = 14.81$, $p = .002$, $V = .062$. Attack complexity: $\chi^2(1) = 42.53$, $p < .001$, $V = .104$. Privileges required: $\chi^2(2) = 205.45$, $p < .001$, $V = .230$. Confidentiality: $\chi^2(2) = 175.58$, $V = .212$. Integrity: $\chi^2(2) = 188.01$, $V = .220$. Availability: $\chi^2(2) = 368.94$, $V = .308$ (all CIA $p < .001$). None and Low impact levels are omitted for brevity.

CSF 2.0 alignment - For inter-rater agreement, the raters assigned identical macOS scores to 82 of 106 subcategories (77.4%), AC2 = .894, 95% CI [.835, .952], and identical Windows scores to 76 of 106 (71.7%), AC2 = .876, 95% CI [.813, .939], indicating highly reproducible scoring before consensus (Table 4). Disagreements concentrated in Protect: 15 of 22 items for Windows (68.2%) and 12 of 22 for macOS (54.5%). Elsewhere, Windows and macOS disagreements numbered 2 and 1 of 31 in Govern, 6 and 5 of 21 in Identify, 3 and 3 of 11 in Detect, 3 and 1 of 13 in Respond, and 1 and 2 of 8 in Recover. The expert assigned the higher score in 20 of 24 macOS and 29 of 30 Windows disagreements, most differed by one point, and none differed by three, so disagreement centered on the extent of documented capability rather than on whether a control existed.

Table 4
Inter-Rater Agreement for CSF 2.0 Platform Ratings

Platform	Items	Exact agreement, *n* (%)	Gwet's AC2	95% CI
Windows	106	76 (71.7)	.876	[.813, .939]
macOS	106	82 (77.4)	.894	[.835, .952]

Note. AC2 was computed with ordinal weights on the four-category scale before any discussion of discrepant ratings.

Adjudication of the 54 discrepant ratings resolved 36 (66.7%) toward the expert's score and 18 (33.3%) toward the researcher's, and in 16 of the 18 researcher-favored cases the retained score was the lower one. Expert-favored outcomes typically involved capabilities that depend on organization-level infrastructure such as device management, Active Directory, Entra ID, or Group Policy, which adjudication treated as a standard enterprise pattern rather than a platform shortfall. Researcher-favored outcomes involved capabilities disabled by default, fragmented across tools, or narrower than the outcome described. Resolution was asymmetric: Windows disagreements went to the expert in 23 of 30 cases (76.7%) versus 13 of 24 for macOS (54.2%), as when PR.AA-01 was resolved conservatively for macOS but toward the higher rating for Windows. This asymmetry contributed to Windows' higher consensus score, and all 54 decisions were documented with justification.

Across the 106 paired subcategories, 83 received identical consensus ratings, 18 favored Windows, and 5 favored macOS (Table 5). The paired difference was significant, $W = 45.00$, $p = .003$, $r_{rb} = .674$. Windows scored higher in Govern, Identify, Protect, Detect, and Respond, and macOS scored slightly higher in Recover. Windows rated 4 on 14 of 22 Protect outcomes versus 7 for macOS, and on 4 of 11 Detect outcomes versus none for macOS. The function-balanced Control Effectiveness Score was .4747 for Windows and .4281 for macOS, a modest aggregate difference. The low means in Govern, Identify, Respond, and Recover do not indicate weak operating

system security, because many outcomes there are organizational and cannot be satisfied by native capability alone.

Table 5
Consensus CSF 2.0 Scores by Function

Function	Items	Windows *M*	Windows *Mdn*	macOS *M*	macOS *Mdn*
Govern	31	1.26	1.0	1.19	1.0
Identify	21	1.81	1.0	1.57	1.0
Protect	22	3.09	4.0	2.77	3.0
Detect	11	2.27	1.0	1.73	1.0
Respond	13	1.46	1.0	1.39	1.0
Recover	8	1.50	1.0	1.63	1.0

Note. Paired comparison of all 106 ratings: $W = 45.00$, $p = .003$, $r_{rb} = .674$. Function-balanced Control Effectiveness Score: Windows = .4747, macOS = .4281.

Patch management, detection, and regulatory alignment - The clearest platform differences appeared in patch management and endpoint detection (Table 6). Windows scored 4 on all four patch-management outcomes, whereas macOS scored 2 or 3, with the largest gaps in life-cycle management and vulnerability identification. Windows also scored higher on log availability, network and service monitoring, activity monitoring, runtime monitoring, and delivery of adverse-event information, and both platforms scored 3 on adverse-event analysis. These ratings reflect documented native capability and do not measure actual patch deployment speed in Philippine SMEs. Averaging across all six functions, including those that depend on organizational policy, dilutes the platform difference, so the characterization of stronger Windows alignment rests on the concentration of subcategory-level differences rather than on the aggregate score alone.

Table 6
Consensus Ratings for Patch-Management and Endpoint-Detection Capabilities

Dimension	CSF subcategory	Outcome (abbreviated)	Windows	macOS
Patch management	ID.AM-08	Assets managed through life cycles	4	2
	ID.RA-01	Vulnerabilities identified and recorded	4	2
	ID.RA-08	Vulnerability disclosures processed	4	3
	PR.PS-02	Software maintained and replaced	4	3
Endpoint detection	PR.PS-04	Log records generated and available	4	3
	DE.CM-01	Networks and services monitored	4	1
	DE.CM-03	Personnel and technology use monitored	4	3
	DE.CM-09	Hardware, software, and runtime monitored	4	3
	DE.AE-02	Adverse events analyzed	3	3
	DE.AE-06	Adverse-event information provided	4	3

Note. Values are final consensus ratings (1 = Not Addressed, 4 = Fully Addressed).

Mapped to Philippine requirements, the platforms' main contribution to RA 10173 Section 20 lies in technical safeguards under Protect and Detect, where Windows obtained stronger ratings and macOS also showed substantial native protection. Compliance still depends on how an organization configures and governs those controls. Section 21 (accountability and designated personnel) and NPC Circular 16-03 (breach management and notification) are primarily organizational obligations that neither operating system can satisfy natively, and the NCSP 2023-2028 objectives of vulnerability management, early detection, and incident response are supported technically by both platforms, with stronger Windows capability in the most comparable outcomes. These findings describe how far each platform can technically support compliance, not whether either is inherently compliant.

Residual Risk Score - Despite its higher control score, Windows produced the higher RRS, .01409 versus .00351 for macOS, about 4.01 times as high (Table 7). The Windows control advantage only partially offset its higher exploitation evidence and normalized severity. The ranking held in every sensitivity analysis (Table 8): using median severity widened the separation, and item-weighted control effectiveness changed the scores minimally.

Table 7
Residual Risk Score Components for Windows and macOS

Component	Windows	macOS
Eligible unique CVEs	3,538	407
KEV-confirmed CVEs	129	4
Exploitation Evidence Score	.0365	.0098
Mean CVSS v3.1	7.3555	6.2528
Normalized Severity Score	.7356	.6253
Control Effectiveness Score	.4747	.4281
One minus Control Effectiveness Score	.5253	.5719
Residual Risk Score	**.01409**	**.00351**

Note. The Residual Risk Score is a study-specific comparative index, not a probability of breach or an official NIST rating.

Table 8
Sensitivity Analysis of the Residual Risk Score

Specification	Windows RRS	macOS RRS	Higher RRS
Primary specification	.01409	.00351	Windows
Shared CVEs included	.01409	.00351	Windows
Median CVSS severity	.01494	.00309	Windows
Item-weighted control effectiveness	.01411	.00352	Windows

Note. The shared-CVE specification equals the primary result because no CVE was shared by both platform families. RRS = Residual Risk Score.

5. Discussion

The study addressed the problem that Philippine SMEs with mixed macOS and Windows endpoints lacked a structured, CSF 2.0-aligned, locally situated comparison to guide platform governance. The discussion is organized by research question and then relates the findings to prior literature.

Answers to the research questions - On vulnerability profiles, Windows accounted for 3,538 of the 3,945 unique CVEs (89.7%), carried significantly higher CVSS v3.1 severity, had a larger share of high-severity records, showed higher high-impact proportions across all three CIA dimensions, and had a significantly higher KEV rate (3.65% vs. 0.98%). macOS vulnerabilities more often required no privileges and involved local vectors. On control alignment, Windows scored higher in five of six functions, with the difference driven mainly by Protect and Detect and by vulnerability management, software maintenance, logging, and monitoring. Inter-rater agreement was high for both platforms, with disagreement concentrated in Protect. On patch management, detection, and compliance, Windows reached the maximum score on all four patch-management outcomes, and both platforms supported RA 10173 Section 20 technically while neither could independently satisfy Section 21 or the breach-notification obligations of NPC Circular 16-03. On residual risk, Windows scored about four times higher than macOS, and the ranking was stable across all sensitivity analyses. The study therefore supports the recommendation that SMEs weigh severity, exploitation evidence, and control effectiveness together.

Relation to prior literature - The severity pattern departs from Softic and Vejzovic (2022), who found higher weighted-average severity for macOS between 2015 and 2021. The present version-bounded scope, macOS 13 and 14 rather than pre-Ventura releases, offers one explanation and supports Gorbenko et al.'s (2020) finding that counts and severity shift across operating system generations. Severity findings attributed to either platform as a monolithic category therefore may not generalize across version bands.

Windows' control advantage in vulnerability management, logging, and monitoring is consistent with the threat categories emphasized in Microsoft Corporation (2023) and with NIST's (2022) identification of unpatched software as a leading attack surface. Both platforms scored low in Govern, Identify, Respond, and Recover because many outcomes there require organizational policy, personnel, and process. This echoes Ntwari et al. (2022), who found user and policy governance to be the weakest layer regardless of platform, and the convergence of rubric-based and review-based evidence suggests that governance gaps are a structural feature of endpoint security. It

also matters for SMEs under the NCSP, whose emphasis on capacity building presumes governance capacity that neither operating system supplies. Because the CIA Triad classifies only technical consequence type, a limitation raised by Lundgren and Möller (2019), the impact findings are read as one dimension of risk, with the Govern function and the RA 10173 mapping covering organizational harm. IBM Security and Ponemon Institute's (2023) finding that investment in security automation lowered but did not eliminate breach cost illustrates a similar tension, and the RRS is offered as a platform-level, comparative analog rather than a cost or probability estimate.

Implications for Philippine SMEs - Operating system security should be judged together with organizational management capability rather than platform reputation. Windows-reliant SMEs may gain from stronger documented vulnerability management, logging, and monitoring where Microsoft management tools are already deployed, but this advantage should not be read as lower risk, given higher severity and KEV confirmation. macOS-reliant SMEs should not read the lower RRS as a reason for less oversight, because weaker alignment in selected vulnerability management and monitoring outcomes calls for centralized inventory, patch visibility, update enforcement, and event monitoring. For both platforms, accountability, designated personnel, incident decision-making, breach notification, recovery planning, and third-party governance remain organizational responsibilities. These findings apply only to the versions, period, and risk model examined: the RRS is a study-specific index, the rubric lacks full psychometric validation, and the consensus process showed an asymmetry that future work with additional raters should test.

6. Conclusion

Windows 10 and 11 and macOS 13 and 14 exhibited distinct endpoint risk profiles. Windows vulnerabilities showed higher CVSS v3.1 severity, greater confidentiality, integrity, and availability impact, and a higher proportion of KEV-confirmed vulnerabilities, while the CSF 2.0 assessment showed modestly higher control alignment for Windows, concentrated in Protect and Detect. This does not make Windows uniformly more secure, since many Govern, Respond, and Recover outcomes depend on organizational policy and process. When severity, exploitation evidence, and control effectiveness were integrated, Windows obtained the higher RRS (.01409 vs. .00351), a ranking that held across all sensitivity analyses. Stronger native controls therefore do not necessarily lower residual risk when severity and active exploitation are also considered. The conclusions apply to the versions, period, data sources, and risk model examined and do not establish that either operating system is universally more secure.

Beyond its implications for small and medium-sized enterprises, the study offers insights relevant to educational institutions navigating the increasing integration of digital technologies into teaching, learning, and administrative operations. The findings emphasize that maintaining secure digital learning environments requires a combination of technological safeguards, informed user practices, and institutional cybersecurity governance. For teachers and students, this underscores the importance of cybersecurity awareness and responsible digital citizenship. For educational administrators, it highlights the need for systematic endpoint management, evidence-informed technology decisions, and policies supporting information protection and educational continuity. Although these educational applications require further empirical examination, the comparative framework developed in this study provides a potential foundation for future research on cybersecurity education and digital security governance in schools and universities.

Recommendations - Philippine SMEs should evaluate endpoint risk with multiple indicators rather than raw vulnerability counts, platform reputation, or control capability alone, and should weigh severity, exploitation evidence, available controls, organizational IT capacity, and the resources needed to sustain controls. Windows-reliant SMEs should prioritize KEV-listed vulnerabilities, set risk-based patching timelines, enforce centralized update policies, monitor logs, and verify that protection and monitoring mechanisms stay configured, since the control advantage does not offset the higher severity and exploitation evidence. macOS-reliant SMEs should strengthen centralized asset inventory, patch visibility, update enforcement, configuration management, and security-event monitoring, complementing built-in protections such as Secure Boot, System Integrity Protection,

Gatekeeper, and XProtect with organization-level device management. On either platform, SMEs should maintain documented policies, assigned security and privacy responsibilities, incident-response and breach-notification procedures, recovery plans, and periodic control reviews. Future studies should extend the analysis to newer operating system versions with equivalent observation periods, use actual patch-release and deployment dates to measure patch-management efficiency directly, and examine real SME endpoint configurations, third-party security tools, other industries, and more cybersecurity experts. CERMA and the RRS may also be applied in other endpoint environments to test their consistency and usefulness.

Implications for Educational Practice and Institutional Digital Security - Although the present study focused on endpoint risk management within Philippine small and medium-sized enterprises, its findings offer relevant insights for educational institutions that increasingly depend on digital technologies for teaching, learning, assessment, and administrative operations. Schools and universities operate complex technological environments involving institutional computers, faculty laptops, student-owned devices, and various digital learning platforms. Consequently, maintaining a secure digital learning environment requires more than the adoption of operating systems with advanced security features. It also requires cybersecurity awareness, responsible technology practices, and coordinated institutional policies. The findings provide several implications for teachers, students, and school administrators.

Implications for Teachers - Teachers play an important role in promoting cybersecurity awareness and responsible technology use within educational environments. As educators increasingly employ digital learning management systems, online assessments, electronic instructional materials, and cloud-based communication tools, understanding basic cybersecurity risks has become an essential component of digital teaching competence. The present findings demonstrate that operating systems differ in vulnerability characteristics and security control capabilities, suggesting that teachers should avoid assuming that particular devices or platforms are inherently secure. Educational institutions should therefore incorporate practical cybersecurity awareness into teacher professional development programs. Such training may address software updates, secure authentication practices, phishing awareness, safe handling of student information, and appropriate responses to suspected security incidents. Teachers should also be encouraged to model responsible digital behavior by maintaining updated devices, using institutionally approved applications, and following established data protection procedures. Furthermore, cybersecurity awareness can be integrated into classroom instruction across different subject areas. Through authentic examples involving operating system vulnerabilities and digital security incidents, teachers can help students develop a greater understanding of technological risks and the importance of responsible digital citizenship.

Implications for Students - The findings also have implications for strengthening students' digital literacy and cybersecurity awareness. Students regularly access educational resources through personal laptops, smartphones, shared computers, and institutional networks. These activities may expose them to cybersecurity risks, particularly when devices are outdated, inadequately configured, or used without appropriate security precautions. The study illustrates that cybersecurity risks cannot be evaluated solely through the popularity or perceived safety of an operating system. Students should therefore be encouraged to develop informed and critical attitudes toward digital technologies, recognizing that cybersecurity depends on both technological safeguards and responsible user behavior. Educational programs may incorporate practical learning activities involving vulnerability awareness, secure password management, multifactor authentication, software maintenance, phishing recognition, and responsible information sharing. Such activities can promote students' ability to identify potential threats and adopt preventive security practices. Beyond personal protection, cybersecurity education can contribute to students' broader digital citizenship competencies. Understanding how technological vulnerabilities affect confidentiality, integrity, and availability may help students recognize the importance of protecting personal information, respecting others' privacy, and maintaining trustworthy digital learning environments. These competencies are increasingly relevant to students' academic participation and future professional responsibilities.

Implications for Schools and Educational Administrators - At the institutional level, the findings underscore

the importance of adopting systematic and evidence-informed approaches to educational technology governance. Schools and universities increasingly maintain diverse endpoint environments involving Windows and macOS devices, often alongside personally owned equipment used by teachers, students, and administrative personnel. Managing these environments requires coordinated policies that address software maintenance, device configuration, user access, information protection, and incident response. The study found that stronger native security controls did not necessarily correspond to lower calculated residual risk. This suggests that educational administrators should consider multiple security indicators when making technology procurement and management decisions rather than relying exclusively on platform reputation, acquisition costs, or available built-in security features.

The NIST Cybersecurity Framework 2.0 offers a potentially useful structure for organizing institutional cybersecurity responsibilities through its six functions: Govern, Identify, Protect, Detect, Respond, and Recover. School administrators may use these functions to review existing technology policies, establish clearly defined responsibilities, monitor security practices, and develop appropriate procedures for managing cybersecurity incidents. Particular attention should be given to institutional device inventories, timely software updates, access controls, secure data storage, and procedures for protecting sensitive student and personnel information. In resource-constrained educational institutions, cybersecurity planning may prioritize practical and sustainable interventions, including routine security assessments, centralized device management where feasible, and ongoing professional development. Furthermore, cybersecurity should be recognized as part of educational continuity and institutional resilience. Security incidents may disrupt online instruction, compromise assessment records, restrict access to learning platforms, or expose confidential educational information. Accordingly, integrating cybersecurity risk management into institutional technology planning and school improvement processes may help educational institutions maintain reliable and trustworthy digital learning environments.

Implications for Cybersecurity Education and Educational Policy - Beyond the immediate institutional applications, the study highlights opportunities for integrating cybersecurity risk management into educational curricula and policy development. The comparative analysis demonstrates how technical evidence, including vulnerability severity, confirmed exploitation, and security control alignment, can inform risk assessment and technology-related decisions. These findings may serve as authentic learning materials in information technology, computer education, digital literacy, and educational leadership courses. Students can examine how different security indicators are interpreted, compare technological risks, and discuss the organizational responsibilities associated with protecting digital environments. For educational policymakers, the findings suggest the value of including cybersecurity governance within broader digital education initiatives. Policies supporting educational digital transformation should address not only technological access and infrastructure development but also the competencies, procedures, and institutional capacities needed to maintain secure digital learning environments. Overall, the study reinforces the view that cybersecurity in education is both a technological and an organizational concern. Establishing secure digital learning environments requires the combined efforts of teachers, students, administrators, and policymakers, supported by evidence-informed practices and continuous cybersecurity education.

7. References

Apple Inc. (2024). *Apple platform security*. https://support.apple.com/guide/security/welcome/web

Blancaflor, E., Pasco, J. A. T., Tamargo, J. B., Jonson, J. A. T., & Doydoy, J. D. A. (2024). Comparative analysis and application of cybersecurity framework to Philippine small and medium enterprises (SMEs). In *Proceedings of the 2024 9th International Conference on Intelligent Information Technology* (pp. 1-7). Association for Computing Machinery. https://doi.org/10.1145/3654522.3654565

Boone, H. N., Jr., & Boone, D. A. (2012). Analyzing Likert data. *Journal of Extension, 50*(2), Article 2TOT2.

Cybersecurity and Infrastructure Security Agency. (2023). *Known exploited vulnerabilities catalog*. U.S. Department of Homeland Security. https://www.cisa.gov/known-exploited-vulnerabilities-catalog

Data Privacy Act of 2012, Republic Act No. 10173 (2012). https://www.privacy.gov.ph/data-privacy-act/

de Nobrega, K. M., Rutkowski, A.-F., & Saunders, C. (2024). The whole of cyber defense: Syncing practice and theory. *Journal of Strategic Information Systems, 33*(4), Article 101861. https://doi.org/10.1016/j.jsis.2024.101861

Department of Information and Communications Technology. (2022). *National cybersecurity plan 2023-2028*. Republic of the Philippines. https://cms-cdn.e.gov.ph/DICT/pdf/NCSP-2023-2028-FINAL-DICT.pdf

Field, A. (2018). *Discovering statistics using IBM SPSS statistics* (5th ed.). SAGE Publications.

Freund, J. (2025). Revisiting the risk equation: A comprehensive look at measuring control strength in cybersecurity. *ISACA Journal, 2025*(3). https://www.isaca.org/resources/isaca-journal/issues/2025/volume-3/revisiting-the-risk-equation-a-comprehensive-look-at-measuring-control-strength-in-cybersecurity

Gorbenko, A., Romanovsky, A., Tarasyuk, O., & Biloborodov, O. (2020). From analyzing operating system vulnerabilities to designing multiversion intrusion-tolerant architectures. *IEEE Transactions on Reliability, 69*(1), 22-39. https://doi.org/10.1109/TR.2019.2897248

Gwet, K. L. (2021). *Handbook of inter-rater reliability: Analysis of categorical ratings* (5th ed., Vol. 1). AgreeStat Analytics.

IBM Security & Ponemon Institute. (2023). *Cost of a data breach report 2023*. IBM Corporation. https://www.ibm.com/security/data-breach

Lundgren, B., & Möller, N. (2019). Defining information security. *Science and Engineering Ethics, 25*(2), 419-441. https://doi.org/10.1007/s11948-017-9992-1

Malwarebytes. (2024). *2024 state of malware report*. https://www.threatdown.com/dl-state-of-malware-2024

Microsoft Corporation. (2023). *Microsoft digital defense report 2023*. https://www.microsoft.com/en-us/security/security-insider/threat-landscape/microsoft-digital-defense-report-2023

Morse, J. M. (2003). Principles of mixed methods and multimethod research design. In A. Tashakkori & C. Teddlie (Eds.), *Handbook of mixed methods in social and behavioral research* (pp. 189-208). SAGE Publications.

National Institute of Standards and Technology. (2012). *Guide for conducting risk assessments* (NIST Special Publication 800-30, Rev. 1). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-30r1

National Institute of Standards and Technology. (2018). *Risk management framework for information systems and organizations* (NIST Special Publication 800-37, Rev. 2). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-37r2

National Institute of Standards and Technology. (2020). *Security and privacy controls for information systems and organizations* (NIST Special Publication 800-53, Rev. 5). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-53r5

National Institute of Standards and Technology. (2022). *Guide to enterprise patch management planning* (NIST Special Publication 800-40, Rev. 4). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.SP.800-40r4

National Institute of Standards and Technology. (2024). *The NIST cybersecurity framework (CSF) 2.0* (NIST Cybersecurity White Paper 29). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.CSWP.29

National Institute of Standards and Technology. (2025a). *Identifying and estimating cybersecurity risk for enterprise risk management* (NIST Interagency Report 8286A, Rev. 1). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.IR.8286Ar1

National Institute of Standards and Technology. (2025b). *Prioritizing cybersecurity risk for enterprise risk management* (NIST Interagency Report 8286B, Update 1). U.S. Department of Commerce. https://doi.org/10.6028/NIST.IR.8286B-upd1

National Privacy Commission. (2016). *NPC circular no. 16-03: Personal data breach management*. https://privacy.gov.ph/wp-content/uploads/2022/01/sgd-npc-circular-16-03-personal-data-breach-management.pdf

Ntwari, R., Habinka, A. E., & Kaggwa, F. (2022). BYOD systematic literature review: A layered approach. *European Journal of Technology, 6*(1), 69-85. https://doi.org/10.47672/ejt.1006

Philippine Statistics Authority. (2022). *2022 MSME statistics*. Republic of the Philippines.

https://dtiwebfiles.s3.ap-southeast-1.amazonaws.com/MSME+Resources/2022+Philippine+MSME+Statistics+in+Brief.pdf

Prislan, K., Mihelič, A., & Bernik, I. (2020). A real-world information security performance assessment using a multidimensional socio-technical approach. *PLOS ONE, 15*(9), Article e0238739. https://doi.org/10.1371/journal.pone.0238739

Sánchez-García, I. D., Mejía, J., & San Feliu Gilabert, T. (2023). Cybersecurity risk assessment: A systematic mapping review, proposal, and validation. *Applied Sciences, 13*(1), Article 395. https://doi.org/10.3390/app13010395

Softic, J., & Vejzovic, Z. (2022). Operating systems vulnerability: An examination of Windows 10, macOS, and Ubuntu from 2015 to 2021. *Advances in Science, Technology and Engineering Systems Journal, 7*(6), 230-235. https://doi.org/10.25046/aj070625

Statcounter. (2024). *Desktop operating system market share worldwide*. https://gs.statcounter.com/os-market-share/desktop/worldwide/

Stevens, S. S. (1946). On the theory of scales of measurement. *Science, 103*(2684), 677-680. https://doi.org/10.1126/science.103.2684.677

Topcuoglu, C., Martinez, A., Acar, A., Uluagac, S., & Kirda, E. (2024). MacOS versus Microsoft Windows: A study on the cybersecurity and privacy user perception of two popular operating systems. In *Proceedings of the 2024 Symposium on Usable Security and Privacy (USEC)*. Internet Society. https://doi.org/10.14722/usec.2024.23052

Wang, J., Neil, M., & Fenton, N. (2020). A Bayesian network approach for cybersecurity risk assessment implementing and extending the FAIR model. *Computers & Security, 89*, Article 101659. https://doi.org/10.1016/j.cose.2019.101659

Whitman, M. E., & Mattord, H. J. (2021). *Principles of information security* (7th ed.). Cengage Learning.

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 255-271

Teachers' self-reported AI literacy across educational levels in Greece: Awareness without conceptual depth?

Gavriilidou, Zoe ✉
Democritus University of Thrace, Greece (zoegabriil@gmail.com)

Received: 16 September 2026 **Revised**: 28 October 2026 **Accepted**: 3 November 2026
Available Online: 4 November 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26435

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstract

Artificial intelligence (AI) literacy is increasingly recognized as an essential teacher competence, yet evidence concerning its dimensional structure and variation across educational sectors remains limited. This study investigated self-reported AI literacy among 1,173 in-service teachers in primary, secondary, and higher education in Greece, examining its empirical structure, overall levels, and associations with prior AI-related training and teaching level, while accounting for academic qualifications. Data were collected through a researcher-developed questionnaire and analyzed using exploratory factor analysis, descriptive statistics, and general linear models. Two dimensions emerged: Conceptual–Technical AI Literacy and Critical–Ethical AI Literacy, while Practical AI Use was retained as a separate indicator. Overall self-reported AI literacy was relatively low, with substantially higher scores on critical–ethical indicators than on conceptual–technical indicators, suggesting a profile of perceived awareness without corresponding conceptual depth. Prior AI-related training was positively associated with all AI-literacy outcomes across educational sectors. However, significant teaching-level × training interactions revealed particularly strong associations in higher education, especially for Conceptual–Technical AI Literacy. These findings highlight the multidimensional and context-sensitive nature of teachers' self-reported AI literacy and the importance of distinguishing perceived confidence from demonstrated competence. They underscore the need for differentiated, pedagogically grounded professional development that integrates conceptual understanding, practical AI applications, critical evaluation, and ethical judgment across educational sectors.

Keywords: Artificial Intelligence literacy, teacher professional development, AI-related training; critical and ethical AI literacy, AI literacy assessment

© The Author(s) / Attribution CC BY

Teachers' self-reported AI literacy across educational levels in Greece: Awareness without conceptual depth?

1. Introduction

Artificial Intelligence (AI) is increasingly embedded in teaching, learning, assessment, and educational infrastructure, contributing to an emerging post-AI educational context in which AI-mediated systems become normalized (Bozkurt et al., 2024; Holmes et al., 2019; Knox, 2019). As learners engage with AI for feedback, scaffolding, and knowledge construction, educators are increasingly expected to mediate these interactions, foster critical engagement, and support metacognitive and ethical awareness (Yi, 2021; Gavriilidou, 2024a).

These expectations highlight the importance of teachers' AI literacy, encompassing conceptual understanding, practical engagement, critical judgment, and ethical awareness (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021). However, the growing emphasis on AI-driven educational transformation (Fawns, 2019; Author, in press) has not been matched by equally comprehensive evidence concerning teachers' AI literacy across educational sectors. In particular, limited research has examined whether teachers' self-reported competencies develop uniformly or whether familiarity with AI applications and risks coexists with limited understanding of underlying technologies. To the best of our knowledge, no previous study has systematically compared these aspects of teachers' AI literacy across primary, secondary, and higher education in Greece.

Addressing these gaps, the present study examines the empirical structure, overall level, and dimensional profiles of self-reported AI literacy among in-service teachers across primary, secondary, and higher education in Greece. It further investigates associations with prior AI-related education or training and teaching level, accounting for teachers' highest degree attained, with particular attention to whether training-related associations vary across AI-literacy dimensions and educational sectors. The findings aim to inform more targeted, conceptually grounded, and pedagogically meaningful professional development.

2. Literature Review

2.1 AI Literacy: Definitions and Core Competencies

AI literacy is increasingly conceptualized as a multidimensional, context-sensitive competence encompassing the understanding, use, and critical evaluation of AI systems and their societal implications. Long and Magerko (2020) emphasize informed and critical engagement with AI, while Ng et al. (2021) integrate conceptual, practical, and ethical competencies. Extending these perspectives, Yi (2021) and Gavriilidou (2024a, b) foreground metacognition, human agency, and participation in AI-mediated societies, with Gavriilidou characterizing AI literacy as a fourth-generation literacy. Recent frameworks similarly emphasize responsible participation in AI-mediated environments (Mills et al., 2024). Despite differences in emphasis, reviews converge around conceptual–technical, practical–applicational, critical, and ethical domains (Casal-Otero, Catala, & Fernández-Morante, 2023; Almatrafi, Johry, & Lee, 2024). However, conceptual agreement does not necessarily imply that these domains are empirically distinct or develop uniformly.

Differences between conceptual frameworks become particularly apparent in their operationalization. Wang, Rau, and Yuan's (2023) Artificial Intelligence Literacy Scale (AILS) distinguishes awareness, use, evaluation, and ethics, whereas the Scale for the Assessment of Non-Experts' AI Literacy (SNAIL; Laupichler et al., 2023) addresses technical understanding, critical appraisal, and practical application (see also Park, 2026). Although these instruments share broad conceptual concerns, their dimensional structures and item coverage differ. Consequently, similarly named competencies should not automatically be treated as equivalent across measures,

and empirical factor structures may partly reflect instrument design rather than the underlying organization of AI literacy.

Conceptual–technical competence concerns understanding AI concepts, including algorithms, machine learning, model training, and technological limitations. Such knowledge supports informed interpretation of AI outputs without necessarily requiring programming expertise (Ng et al., 2021). Practical–applicational competence involves selecting and using AI tools, evaluating their outputs, and integrating them into educational activities such as lesson planning, differentiation, and feedback (Su & Yang, 2024). The Content and AI-Integrated Learning (CAIIL) framework further situates AI use within disciplinary learning processes (Gavriilidou, 2025). However, frequent tool use does not necessarily indicate pedagogically effective integration, which requires alignment with learning objectives and informed professional judgment (Ng et al., 2021; Wang et al., 2023; Almatrafi et al., 2024).

Ethical competence encompasses awareness of privacy, bias, transparency, academic integrity, and the broader consequences of AI use (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021; Wang et al., 2023). For teachers, these concerns extend to student protection and responsible educational practice (UNESCO, 2023). Critical competence, although conceptually distinguishable, overlaps with ethical judgment through the evaluation of AI-generated information, recognition of inaccuracies and biases, and verification of outputs (Long & Magerko, 2020). Importantly, awareness of such risks does not necessarily demonstrate the ability to identify them in practice. Nor can individual ethical awareness substitute for institutional guidance and structural support. While, metacognition has also been proposed as a transversal component of AI literacy, supporting recognition of knowledge limitations, reflective decisions about delegating tasks to AI, and the preservation of human agency (Yi, 2021; Gavriilidou, 2024a). Rather than necessarily constituting an independent dimension, it may contribute to the coordination of conceptual, practical, critical, and ethical competencies.

The uneven development of these competencies admits competing explanations. Public and professional discourse may foster familiarity with AI-related risks and ethical issues without providing equivalent opportunities to acquire technical knowledge. Conversely, specialized education may support conceptual understanding beyond everyday tool use. Yet apparent differences may also be methodological, arising from item wording, technical terminology, response formats, or perceived difficulty. Higher self-reported critical or ethical awareness should therefore not be interpreted automatically as stronger demonstrated competence.

Drawing on these perspectives, the present study conceptualizes teachers' AI literacy as a multidimensional, situated professional competence encompassing conceptual–technical understanding, practical engagement with AI tools, and critical–ethical judgment (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021; Fawns, 2019). AI literacy is thus understood not merely as an individual cognitive attribute or disposition, but as the capacity to mobilize knowledge, skills, and critical judgment in contextually appropriate pedagogical decisions. These competencies are functionally interconnected but need not develop simultaneously or to the same degree: conceptual understanding can inform the evaluation of AI outputs, while practical engagement can provide opportunities to develop and refine such understanding. Their educational significance lies not in achieving equally high scores across domains, but in their effective coordination when teachers select, evaluate, adapt, or reject AI-supported materials and activities. Accordingly, an asymmetrical competence profile is not inherently a deficiency; it becomes potentially consequential when limitations in particular competencies constrain informed pedagogical decisions. The present study examines the empirical organization and relative levels of selected self-reported indicators without assuming that theoretically defined competencies necessarily emerge as distinct factors. Whether higher AI literacy translates into improved teaching practice and learning outcomes remains an empirical question requiring further investigation.

2.2 Factors Associated with AI Literacy

Research suggests that AI literacy is associated with individual competencies, prior experience, educational opportunities, and institutional contexts (Laupichler et al., 2022; Zhao, Wu, & Luo, 2022; Tan, Cheng, & Ling,

2025; Ayyoub et al., 2025; Zhu et al., 2025; Lan et al., 2026). Digital competence and computational thinking may provide foundations for understanding AI systems (Celik, 2023), while attitudes, perceived usefulness, and access to technology can influence opportunities for engagement (Ayanwale et al., 2022; Ayyoub et al., 2025; Celik, 2023). Experience with AI tools has also been associated with higher self-reported AI literacy (Lan et al., 2026). However, these factors are not interchangeable: technological familiarity, positive attitudes, and AI literacy represent related but distinct constructs. With prior AI-related education or training is particularly relevant to teachers' professional learning. Previous research has associated AI-related education and professional development with higher levels of AI literacy (Ding et al., 2024; O'Dea et al., 2024; Ayyoub et al., 2025; Lademann et al., 2026). However, whether these associations vary across AI-literacy dimensions remains insufficiently understood.

General educational attainment represents a related but distinct factor. Advanced academic qualifications may provide analytical and research-related competencies, yet they do not necessarily involve formal education in AI. Highest degree attained should therefore not be treated as a proxy for AI-specific training. Similarly, educational level may be associated with AI literacy through differences in professional responsibilities, disciplinary specialization, technological exposure, and institutional resources (Lan et al., 2026). However, educational sector and academic qualifications may themselves be closely related, complicating the interpretation of their separate associations with AI literacy.

Beyond these individual associations, the educational level at which teachers teach (hereafter, teaching level) may moderate the relationship between prior AI-related training and self-reported AI literacy. Primary, secondary, and higher education differ in curricular demands, professional responsibilities, institutional resources, and opportunities to apply AI-related knowledge. In primary education, AI-related learning may be particularly relevant to differentiated instruction, foundational learning, and age-appropriate pedagogical practices. In secondary education, its application may be shaped by subject specialization, curriculum requirements, and assessment demands. In higher education, research activities, disciplinary specialization, and opportunities to engage with advanced technologies may provide additional contexts for applying AI-related knowledge. These differences may shape how teachers apply and consolidate knowledge acquired through training, potentially influencing the strength of its association with specific AI-literacy competencies. However, the direction and magnitude of these associations cannot be predicted a priori, as each educational sector presents distinct opportunities and constraints for AI-related professional learning.

Although reviews document growing interest in teachers' AI literacy (Kong, Cheung, & Zhang, 2023; Lintner, 2024), evidence remains limited on how prior AI-related training, teaching level, and academic qualifications are jointly associated with teachers' overall self-reported AI literacy and its constituent dimensions. Particularly underexplored is whether the association with training varies across educational sectors and competencies. Examining these relationships among primary, secondary, and higher-education teachers in Greece may clarify how professional and educational characteristics relate to different self-reported AI-literacy profiles.

3. Aims and hypotheses

To address this gap, the present study aims to investigate the self-reported AI literacy of in-service teachers across primary, secondary, and higher education in Greece. More specifically, it examines the empirical structure of the AI-literacy indicators, the overall level of self-reported AI literacy, and the extent to which AI literacy and its identified dimensions are associated with educational level, prior AI-related education or training, and highest degree attained. The study addresses the following research questions:

RQ1. What is the empirical structure of the self-reported AI-literacy indicators, and how do teachers score on the dimensions identified?

RQ2. What is the overall level of self-reported AI literacy among in-service teachers in Greece?

RQ3. How are teachers' overall self-reported AI literacy and its identified dimensions associated with teaching

level and prior AI-related education or training, after accounting for highest degree attained?

Based on previous research, the following hypotheses were formulated:

H1. Teachers will exhibit an uneven self-reported AI-literacy profile, characterized by greater confidence in critically evaluating AI and recognizing its ethical implications than in understanding its underlying concepts and technical mechanisms.

H2. Prior AI-related education or training will be positively associated with teachers' self-reported AI literacy across its identified dimensions, although the magnitude of these associations may vary depending on the competencies examined.

H3. Teaching level will moderate the association between prior AI-related education or training and self-reported AI literacy, with the magnitude of this association varying across educational sectors and AI-literacy dimensions.

4. Materials and methods

Sample - The analytic sample comprised 1,173 in-service teachers working in primary, secondary, and higher education in Greece. Of these, 431 were primary-school teachers, 625 were secondary-school teachers, and 117 were higher-education teachers. The sample included 935 women, 231 men, and 7 participants recorded under another or unspecified gender category. Participants were aged between 30 and 65 years and were recruited from different regions of Greece through professional-development activities in which attendance was mandatory. Importantly, although participation in these programmes was compulsory, participation in the research was entirely voluntary and was not a requirement of the professional-development activities. The study therefore employed a large, non-probability convenience sample. All participants provided informed consent prior to participation. Data were collected anonymously and used exclusively for research purposes. Participants were informed that participation was voluntary and that they could withdraw at any stage without consequences. The study adhered to the applicable ethical guidelines for research involving human participants.

Instrument development and data collection - Data were collected using a self-report questionnaire developed by the author to assess teachers' self-reported AI literacy and to collect supplementary information on their views, experiences, and professional-development needs regarding AI in educational contexts. The questionnaire comprised 22 questions in Greek, including 20 closed-ended items and two open-ended questions. The first section (Questions 1–6) collected demographic and professional background information, including age, teaching subject, highest degree attained, educational level taught, and previous AI-related education or training. In the present study, educational level, highest degree attained, and prior AI-related education or training were examined in relation to teachers' self-reported AI literacy.

The second section (Questions 7–16) comprised ten self-report items assessing different aspects of AI literacy. Responses were recorded on a five-point Likert-type scale indicating the extent to which each statement was true of the respondent, ranging from 1 (not at all true of me) to 5 (completely true of me). Item development followed a systematic, literature-informed, deductive approach. First, an extensive review of the literature was undertaken to identify and map the different conceptual dimensions and parameters of AI literacy. This process resulted in a comprehensive inventory of AI-literacy competencies that informed the initial test specifications. Drawing on this conceptual mapping and existing AI-literacy instruments, particularly those developed by Wang et al. (2023) and Laupichler et al. (2023), an initial pool of 25 candidate items was generated.

To assess content validity, the 25 items written in Greek were evaluated by a multidisciplinary panel of eight experts. The expert panel comprised four researchers with expertise in AI literacy and AI education, two specialists in educational measurement and questionnaire development, and two experts familiar with the target population and its educational context. This composition was intended to support the evaluation of the items' conceptual

relevance, alignment with the intended construct dimensions, clarity, and contextual appropriateness. Following Lawshe's (1975) approach, experts independently rated each item using three categories: essential, useful but not essential, or not necessary. Content Validity Ratios (CVRs) were calculated to assess expert agreement regarding item essentiality. Only items with a CVR of at least 0.75, the critical value for a panel of eight experts, were retained (Ayre & Scally, 2014). Six of the ten retained items achieved unanimous expert agreement (CVR = 1.00), exceeding the critical value of 0.75 for eight experts. Four additional items achieved CVR values of 0.75, meeting the critical threshold, and were therefore retained in the test. The final instrument comprised ten items addressing self-perceived conceptual and technical AI knowledge, practical use of AI applications, critical evaluation of AI-generated information, and awareness of ethical issues and AI-related risks (see Table 1).

Table 1

Content Validity Ratios of the 10 items.

	Item wording	Essential (1)	Useful but not essential (2)	Not necessary (3)	Proportion essential	CVR
AIL1	I can explain the difference between different types of Artificial Intelligence (e.g., supervised learning, unsupervised learning, reinforcement learning)	7	1	0	87.5%	0.75
AIL2	I know what an algorithm is	7	1	0	87.5%	0.75
AIL3	I can explain how machine learning works	7	1	0	87.5%	0.75
AIL4	I can explain what large language models are	8	0	0	100.0%	1.00
AIL5	I can explain what a neural network is	8	0	0	100.0%	1.00
AIL6	I can use everyday AI applications (e.g., chatbots, automatic text correction, voice commands)	8	0	0	100.0%	1.00
AIL7	I have experience using machine learning or data analysis tools	7	1	0	87.5%	0.75
AIL8	I am confident in my ability to critically evaluate information provided by Artificial Intelligence	8	0	0	100.0%	1.00
AIL9	I am confident in my ability to understand and discuss ethical issues related to Artificial Intelligence (e.g., algorithmic bias, privacy)	8	0	0	100.0%	1.00
AIL10	I am aware of the potential risks associated with the use of Artificial Intelligence	8	0	0	100.0%	1.00

Rather than assigning the ten items a priori to predefined subscales, their empirical structure was examined through exploratory factor analysis. Responses were subsequently used to derive the AI-literacy dimensions identified empirically in the present study. The ten-item set demonstrated good overall internal consistency (Cronbach's $\alpha = .882$); reliability estimates for the empirically identified dimensions are reported in the Results section. Additional closed-ended items (Questions 17–20) examined teachers' views of AI in education, perceived educational applications of AI, and professional-development needs. Two open-ended questions invited participants to elaborate on their experiences, concerns, and expectations regarding AI in educational practice. Although the questionnaire generated both quantitative and qualitative data, only the quantitative data relevant to the aims of the present study are analyzed here.

Data were collected between February 2025 and November 2025 in the context of compulsory professional-development programmes coordinated by Public School Counselors responsible for teacher professional development in Greece and delivered by the author. Additional participants were recruited through professional-development initiatives organized by university Teaching and Learning Centers. The questionnaire was administered immediately before the substantive AI-related content of the professional-development session was delivered. Consequently, responses to the AI-literacy items were not based on knowledge acquired during the session in which data collection occurred. Likewise, the variable concerning prior AI-related education or training referred exclusively to participants' previous experience and did not include the professional-development activity during which the questionnaire was administered. Participation in the study was voluntary, was not a requirement for participation in the professional-development programme, and responses were collected anonymously.

Statistics - Statistical analyses were conducted using IBM SPSS Statistics, Version 21, supplemented where necessary by computational procedures for parallel analysis and McDonald's omega. To address RQ1, the empirical structure of the AI-literacy items was examined using exploratory factor analysis (EFA). Exploratory factor analysis was conducted on the correlation matrix of the AI-literacy items using principal-axis factoring with oblique rotation. Sampling adequacy was assessed using the Kaiser–Meyer–Olkin (KMO) measure and Bartlett's test of sphericity. The number of factors to retain was determined through parallel analysis with 1,000 random permutations. Principal-axis factoring with oblique rotation was then used to identify the underlying factor structure. Internal consistency of the resulting dimensions was assessed using Cronbach's alpha and McDonald's omega.

The overall self-reported AI-literacy score was calculated for each participant as the arithmetic mean of the ten AI-literacy items (AIL1–AIL10). Higher scores indicated higher levels of self-reported AI literacy. Composite scores for the two empirically identified dimensions were calculated by averaging the corresponding items: AIL1–AIL5 and AIL7 for Conceptual–Technical AI Literacy, and AIL8–AIL10 for Critical–Ethical AI Literacy. AIL6 was retained as a separate indicator of Practical AI Use because it did not load uniquely on either factor. Descriptive statistics were used to examine the overall level of self-reported AI literacy and the levels of the identified dimensions, thereby addressing RQ2. Differences between the identified dimensions were examined using paired-samples t-tests.

To address RQ3, a multivariate general linear model (GLM) was conducted with the empirically derived Conceptual–Technical and Critical–Ethical AI Literacy scores as dependent variables and teaching level, prior AI-related education or training, and highest degree attained as predictors. The teaching-level × prior-training interaction was included to examine whether the association between previous AI-related training and AI literacy differed across educational sectors. This interaction was specified a priori on substantive grounds, as teaching level was expected to reflect differences in professional responsibilities, institutional contexts, and opportunities for AI-related learning that could moderate the association between prior training and self-reported AI literacy. Significant multivariate effects were followed by univariate tests for each AI-literacy dimension. Practical AI Use (AIL6), which did not load uniquely on either factor, was analyzed separately using a univariate GLM with the same predictors. Overall, AI Literacy was also examined using a separate univariate GLM. Significant teaching-level × prior-training interactions were further examined through simple-effects analyses based on model-estimated marginal means. Specifically, the association between prior training and each AI-literacy outcome was examined within each teaching level, adjusting for highest degree attained. Differences between training-related contrasts across teaching levels were formally tested. Estimated mean differences were reported with 95% confidence intervals, and Holm's sequential procedure was applied to the p-values of multiple comparisons. Finally, associations among the categorical predictors were examined using chi-square tests of independence and Cramér's V to assess potential overlap between teaching level, prior AI-related training, and highest degree attained. To assess the robustness of the findings given the association between teaching level and highest degree attained, sensitivity analyses were conducted by repeating the GLMs without highest degree as a predictor.

Statistical significance was set at $\alpha = .05$. Effect sizes for the general linear models (GLM) were reported as partial eta squared (ηp^2). Values of approximately .01, .06, and .14 were interpreted as small, medium, and large effects, respectively, following Cohen (1988).

5. Results

5.1 RQ1: Empirical Structure of the AI-Literacy Indicators

To address RQ1, the empirical structure of the ten AI-literacy indicators was examined using exploratory factor analysis. Principal-axis factoring with oblique rotation was applied to the correlation matrix of the items. The data were suitable for factor analysis, as indicated by a Kaiser–Meyer–Olkin value of .893 and a significant

Bartlett's test of sphericity, $\chi^2(45) = 5805.19$, $p < .001$. Parallel analysis with 1,000 random permutations supported the retention of two factors. The first three observed eigenvalues were 5.073, 1.164, and .957; only the first two exceeded the corresponding 95th-percentile eigenvalues generated under random permutations. Principal-axis factoring was therefore conducted specifying two factors.

As shown in Table 2, the first factor comprised AIL1–AIL5 and AIL7, with salient loadings ranging from .396 to .892, and was interpreted as Conceptual–Technical AI Literacy. The second factor comprised AIL8–AIL10, with loadings ranging from .674 to .855, and was interpreted as Critical–Ethical AI Literacy. AIL6, assessing practical use of everyday AI applications, cross-loaded on both factors (.421 and .306) and was therefore excluded from the composite scores and retained as a separate indicator of Practical AI Use.

Table 2

Factor Loadings of the AI-Literacy Indicators.

Item	Conceptual–Technical AI Literacy	Critical–Ethical AI Literacy
AIL1	.396	−.111
AIL2	.618	−.048
AIL3	.892	−.021
AIL4	.686	−.071
AIL5	.874	.040
AIL6	.421	.306
AIL7	.715	−.017
AIL8	.034	.674
AIL9	−.032	.855
AIL10	.028	.779
Cronbach's α	.858	.817
McDonald's ω	.913	.870

*Note. Factor loadings were obtained using principal-axis factoring on the correlation matrix of the AI-literacy items with oblique rotation. Bold values indicate salient loadings (≥ .30). AIL6 cross-loaded on both factors and was therefore excluded from the composite scores and retained as a separate indicator of Practical AI Use. KMO = .893; Bartlett's test of sphericity, $\chi^2(45) = 5805.19$, $p < .001$. Parallel analysis with 1,000 random permutations supported a two-factor solution.

Both empirically identified dimensions demonstrated satisfactory internal consistency. The Conceptual–Technical dimension showed a standardized Cronbach's α of .858 and McDonald's ω of .913, while the Critical–Ethical dimension yielded α = .817 and ω = .870. These findings indicate that the AI-literacy indicators organized into two broader, related dimensions, alongside a separate indicator of practical AI use.

5.2 RQ2: Overall Level of AI Literacy and Levels Across the Identified Dimensions

To address RQ2, the overall level of self-reported AI literacy and the levels of the empirically identified dimensions were examined. The sample demonstrated a mean overall AI-literacy score of M = 1.82 (SD = .58), with scores ranging from 1.00 to 4.80, indicating scores concentrated toward the lower end of the five-point response scale. A marked imbalance was evident across the empirically identified dimensions. Conceptual–Technical AI Literacy showed the lowest mean (M = 1.55, SD = .61), whereas Critical–Ethical AI Literacy was substantially higher (M = 2.37, SD = .76). Practical AI Use, represented by AIL6, occupied an intermediate position (M = 1.83, SD = .80). A paired-samples t-test confirmed that Critical–Ethical AI Literacy was significantly higher than Conceptual–Technical AI Literacy, $t(1172) = 43.14$, $p < .001$. Thus, teachers' responses indicated higher self-reported scores on critical–ethical awareness and confidence items.

As shown in Table 3, self-reported conceptual and technical AI knowledge was generally low across educational levels. Particularly low overall means were observed for experience with machine-learning or data-analysis tools (AIL7, M = 1.30, SD = .64), knowledge of algorithms (AIL2, M = 1.40, SD = .81), and knowledge

of neural networks (AIL5, M = 1.40, SD = .75). Knowledge of machine learning (AIL3, M = 1.60, SD = .84) and large language models (AIL4, M = 1.64, SD = .82) was also relatively limited. Knowledge of the main types of AI (AIL1) was somewhat higher overall (M = 1.97, SD = .98), with primary-education teachers reporting the highest mean on this item. Higher-education teachers generally reported higher scores on several of the remaining conceptual and technical indicators, particularly knowledge of algorithms and neural networks and experience with machine-learning or data-analysis tools, although the comparatively large standard deviations indicate considerable heterogeneity within the higher-education group.

Table 3

Descriptive Statistics for AI-Literacy Items by Educational Level.

Questions	Primary		Secondary		Higher		TOTAL	
	M	*SD*	*M*	*SD*	*M*	*SD*	*M*	*SD*
AIL1	2.47	1.25	1.63	0.58	1.95	.72	1.97	.98
AIL2	1.30	.66	1.34	.71	2.13	1.28	1.40	.81
AIL3	1.65	.84	1.48	.72	2.00	1.19	1.60	.84
AIL4	1.72	.86	1.56	.73	1.79	1.00	1.64	.82
AIL5	1.37	.66	1.30	.61	2.01	1.24	1.40	.75
AIL6	1.74	.68	1.75	.69	2.52	1.26	1.83	.80
AIL7	1.40	.64	1.16	.42	1.71	1.15	1.30	.64
AIL8	2.79	1.08	2.84	1.03	3.25	1.30	2.86	1.08
AIL9	1.96	.83	2.00	.80	2.39	1.06	2.03	.85
AIL10	2.16	.73	2.20	.66	2.56	.88	2.22	.72

In contrast, the highest overall mean was observed for confidence in critically evaluating information provided by AI (AIL8, M = 2.86, SD = 1.08), followed by awareness of potential risks associated with AI use (AIL10, M = 2.22, SD = .72) and perceived ability to understand and discuss ethical issues related to AI (AIL9, M = 2.03, SD = .85). The same general asymmetry was evident across primary, secondary, and higher education, although higher-education teachers tended to report stronger AI-related competence overall. This pattern suggests that teachers' self-reported AI literacy is characterized less by uniformly low competence across all areas than by uneven development, with critical and ethical awareness exceeding conceptual and technical understanding.

5.3 RQ3: Associations With Teaching Level, Prior AI Education or Training, and Highest Degree Attained

The analyses revealed significant teaching-level × prior-training interactions across the four AI-literacy outcomes, indicating that the association between prior AI-related education or training and self-reported AI literacy varied across educational sectors. Follow-up comparisons showed positive training-related differences at all three teaching levels, with the largest differences generally observed among higher-education teachers. Table 4 presents the adjusted mean differences and corresponding 95% confidence intervals.

Table 4

Adjusted Differences in Self-Reported AI Literacy Between Teachers With and Without Prior AI-Related Training, by Teaching Level

AI-Literacy Outcome	Teaching Level	Adjusted Mean Difference	95% CI
Overall AI Literacy	Primary	0.496	[0.401, 0.591]
	Secondary	0.392	[0.312, 0.472]
	Higher education	1.099	[0.901, 1.296]
Conceptual–Technical AI Literacy	Primary	0.470	[0.370, 0.569]
	Secondary	0.389	[0.305, 0.473]
	Higher education	1.244	[1.037, 1.452]
Critical–Ethical AI Literacy	Primary	0.562	[0.429, 0.696]
	Secondary	0.407	[0.295, 0.520]
	Higher education	0.869	[0.591, 1.147]
Practical AI Use	Primary	0.457	[0.317, 0.597]
	Secondary	0.361	[0.243, 0.479]
	Higher education	0.913	[0.622, 1.204]

Note. Adjusted mean differences represent contrasts between participants with and without prior AI-related education or training (Yes − No), estimated from general linear models controlling for highest degree attained. Positive differences indicate higher self-reported AI-literacy scores among participants with prior training. Confidence intervals are unadjusted 95% intervals. All within-teaching-level contrasts were statistically significant after Holm correction for multiple comparisons (adjusted $p < .001$).

The teaching-level × prior-training interaction was statistically significant for Overall AI Literacy, $F(2, 1165) = 21.24$, $p < .001$, $\eta^2_p = .035$. Simple-effects analyses showed that teachers reporting previous AI-related training had significantly higher adjusted overall AI-literacy scores than those without previous training in primary, secondary, and higher education (all Holm-adjusted $p < .001$; Table 4). Formal comparisons of the training-related contrasts indicated that the association was significantly stronger in higher education than in primary education (difference between contrasts = 0.602, 95% CI [0.384, 0.821], Holm-adjusted $p < .001$) and secondary education (difference between contrasts = 0.707, 95% CI [0.494, 0.920], Holm-adjusted $p < .001$). The difference between primary and secondary education was not statistically significant after adjustment ($p = .097$).

The multivariate analysis of the two empirically identified AI-literacy dimensions revealed a significant teaching-level × prior-training interaction, $F(4, 2330) = 14.48$, $p < .001$. Follow-up univariate analyses showed that the interaction was particularly pronounced for Conceptual–Technical AI Literacy, $F(2, 1165) = 28.24$, $p < .001$, $\eta^2_p = .046$. Simple-effects analyses indicated significantly higher adjusted Conceptual–Technical AI Literacy scores among participants with previous AI-related training at all three teaching levels (all Holm-adjusted $p < .001$; Table 4). Comparisons of training-related contrasts demonstrated that the association was significantly stronger in higher education than in primary education (difference between contrasts = 0.775, 95% CI [0.544, 1.005], Holm-adjusted $p < .001$) and secondary education (difference between contrasts = 0.855, 95% CI [0.631, 1.079], Holm-adjusted $p < .001$). The difference between primary and secondary education was not statistically significant (Holm-adjusted $p = .224$).

The teaching-level × prior-training interaction was also statistically significant for Critical–Ethical AI Literacy, $F(2, 1165) = 5.12$, $p = .006$, $\eta^2_p = .009$, although the effect size was smaller than that observed for Conceptual–Technical AI Literacy. Simple-effects analyses revealed significantly higher adjusted scores among participants reporting previous AI-related training at all three teaching levels (all Holm-adjusted $p < .001$; Table 4). The training-related contrast was significantly larger in higher education than in secondary education (difference between contrasts = 0.462, 95% CI [0.162, 0.761], Holm-adjusted $p = .008$). However, the differences between higher and primary education and between primary and secondary education were not statistically significant after adjustment (both Holm-adjusted $p = .102$).

Practical AI Use was examined separately because AIL6 did not load uniquely on either factor. The teaching-level × prior-training interaction was statistically significant, $F(2, 1165) = 5.98$, $p = .003$, $\eta^2_p = .010$. Simple-effects analyses showed significantly higher adjusted Practical AI Use scores among participants with previous AI-related training at all three teaching levels (all Holm-adjusted $p < .001$; Table 4). The association was significantly stronger in higher education than in primary education (difference between contrasts = 0.456, 95% CI [0.133, 0.778], Holm-adjusted $p = .011$) and secondary education (difference between contrasts = 0.552, 95% CI [0.238, 0.866], Holm-adjusted $p = .002$). The difference between primary and secondary education was not statistically significant (Holm-adjusted $p = .300$).

Chi-square tests of independence revealed a weak association between teaching level and prior AI-related training, $\chi^2(2) = 9.02$, $p = .011$, Cramér's $V = .088$. A substantially stronger association was observed between teaching level and highest degree attained, $\chi^2(4) = 655.08$, $p < .001$, $V = .528$. Prior AI-related training was also weakly associated with highest degree attained, $\chi^2(2) = 16.24$, $p < .001$, $V = .118$.

Notably, 115 of the 117 higher-education teachers held a doctoral degree, indicating considerable overlap between teaching level and educational attainment. This association limits the extent to which their independent contributions can be distinguished and warrants caution when interpreting estimates adjusted for highest degree attained. Sensitivity analyses excluding highest degree attained confirmed that the teaching level × prior training interaction remained statistically significant for Conceptual–Technical AI Literacy ($p < .001$), Critical–Ethical AI Literacy ($p = .004$), and Practical AI Use ($p = .003$).

6. Discussion

The present study examined the empirical structure, overall level, and correlates of self-reported AI literacy among 1,173 in-service teachers across primary, secondary, and higher education in Greece. Three findings are particularly noteworthy: the AI-literacy indicators clustered into two broader dimensions rather than reproducing the domains of existing frameworks; teachers reported substantially higher critical–ethical than conceptual–technical scores; and the positive association between prior AI-related training and self-reported AI literacy varied significantly across educational sectors, with particularly large differences among higher-education teachers.

Regarding RQ1, exploratory factor analysis identified two dimensions, Conceptual–Technical AI Literacy and Critical–Ethical AI Literacy, while the item measuring Practical AI Use cross-loaded on both factors and was retained separately. This structure differs from Wang et al.'s (2023) four-domain framework of awareness, use, evaluation, and ethics, although the conceptual content of those domains remains represented in the present instrument. Conceptual–Technical AI Literacy primarily reflects knowledge of AI mechanisms and related technologies, whereas Critical–Ethical AI Literacy combines perceived ability to evaluate AI-generated information, understanding and discussing ethical issues, and awareness of AI-related risks. The convergence of critical and ethical indicators is conceptually plausible, given their shared emphasis on evaluating AI outputs and consequences (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021). It is also compatible with broader multidimensional conceptualizations of AI literacy (Casal-Otero et al., 2023; Almatrafi et al., 2024). The distinction between AI literacy and ethical awareness is also reflected in Du et al. (2024), who found a positive association between the two constructs among Chinese K–12 teachers. While their study examined ethical awareness as a separate construct associated with AI literacy, the present exploratory analysis identified a combined Critical–Ethical dimension within its particular set of self-report indicators.

Nevertheless, the two-factor solution should not be interpreted as evidence that AI literacy inherently consists of only two dimensions or that evaluation and ethics are indistinguishable competencies. Unlike Wang et al.'s (2023) instrument, which was developed around theoretically specified constructs, the present study used a shorter, researcher-developed item set and an exploratory approach. The resulting structure may therefore reflect item coverage, conceptual overlap, and measurement characteristics. Similarly, the cross-loading of Practical AI Use suggests that everyday engagement with AI applications shares features with both dimensions, but a single item cannot establish an independent practical competence domain. These findings underline the importance of examining the empirical structure of AI-literacy measures rather than assuming that theoretically defined domains will necessarily emerge as separate factors in every population. Importantly, the identified factor structure is sample- and item-dependent, and its stability and equivalence across educational sectors remain unestablished in the absence of confirmatory factor analysis (CFA) and measurement invariance testing.

Regarding RQ2, the mean overall self-reported AI-literacy score was relatively low. More importantly, teachers displayed a pronounced asymmetry between Conceptual–Technical AI Literacy and Critical–Ethical AI Literacy, supporting H1, which predicted higher self-reported confidence in critically evaluating AI and recognizing its ethical implications than in understanding its underlying concepts and technical mechanisms. Practical AI Use occupied an intermediate position. At the item level, particularly low scores concerned experience with machine-learning or data-analysis tools, knowledge of algorithms, and knowledge of neural networks. By contrast, perceived ability in critically evaluating AI-generated information was the highest-scoring item. These findings are consistent with previous research documenting limitations and unevenness in teachers' AI-related knowledge and competencies. Traga-Philippakos and Rocconi (2025) reported variation in teachers' familiarity with AI concepts and applications, while Sperling et al. (2024) highlighted the need to consider different forms of professional knowledge when conceptualizing teachers' AI literacy. More specifically, the present findings partly align with Kesen Mutlu (2025), who reported relatively low overall GenAI literacy among Turkish EFL teachers, with particularly low scores in design and evaluation but comparatively higher scores in ethics. Both studies therefore suggest an uneven profile of self-reported AI literacy, although they differ in the relative position of critical evaluation: whereas evaluation was among the lowest-scoring dimensions in Kesen Mutlu's study,

confidence in critically evaluating AI-generated information was the highest-scoring item in the present study. This divergence may reflect differences in the operationalization of evaluation and the populations examined. The present study extends this literature by documenting the asymmetry between conceptual–technical and critical–ethical indicators in a large sample encompassing primary, secondary, and higher education in Greece. However, because these indicators assess self-perceived knowledge, experience, and awareness rather than demonstrated competence, the observed asymmetry should not be interpreted as evidence of superior critical-evaluation ability.

The expression "awareness without conceptual depth" captures this asymmetry in teachers' responses, but requires careful interpretation. The study did not establish that participants could accurately evaluate AI outputs while lacking the knowledge necessary to do so. Rather, participants reported greater confidence in critical evaluation and greater awareness of AI-related risks than knowledge of underlying technical concepts. These differences may reflect genuine variation in perceived competencies, but they may also be influenced by item characteristics: conceptual–technical items referred to specific concepts and technologies, whereas critical–ethical items asked about confidence, awareness, or the ability to discuss broader issues. Accordingly, the observed difference should not be treated as a demonstrated discrepancy between actual critical competence and technical knowledge. Performance-based assessments and instruments with more comparable item formulations are needed to establish whether the same asymmetry characterizes teachers' demonstrated abilities.

The pattern nevertheless raises an important educational question. Teachers are increasingly expected to evaluate AI-generated materials, identify unreliable outputs, and address ethical risks, yet the present findings suggest that their perceived familiarity with these responsibilities is not matched by equally high self-reported understanding of AI mechanisms (Karaduman, 2025). This tension is compatible with concerns raised in the literature about fragmented AI competencies and the distinction between routine technological engagement and informed pedagogical use (Ng et al., 2021; Sperling et al., 2024; Author, in press). It should be understood as a possible mismatch between expanding professional expectations and teachers' reported preparation, rather than as evidence of objectively inadequate teaching competence. In the emerging post-AI educational context, the relevant challenge is not simply increasing exposure to AI tools but supporting the conceptual understanding and professional judgment required for their educational use.

RQ3 yielded particularly informative findings concerning prior AI-related education or training. Consistent with H2, teachers reporting previous training had significantly higher adjusted scores on Overall AI Literacy, Conceptual–Technical AI Literacy, Critical–Ethical AI Literacy, and Practical AI Use at all three educational levels. These positive associations are consistent with studies linking AI-related professional development to stronger AI-literacy outcomes (Ding et al., 2024; O'Dea et al., 2024; Ayyoub et al., 2025; Lademann et al., 2026). Importantly, the present findings extend this literature by examining training-related differences separately within primary, secondary, and higher education rather than treating teachers as a homogeneous professional group.

The teaching-level × prior-training interaction was statistically significant for all four outcomes, supporting H3. For Overall AI Literacy, the association between prior AI-related training and self-reported literacy was considerably stronger among higher-education teachers than among those working in primary or secondary education, with the smallest difference observed in secondary education. Formal comparisons confirmed that the higher-education contrast was significantly larger than both school-sector contrasts, whereas the primary–secondary difference was not statistically significant. Thus, the most distinctive finding is not merely that teachers with previous training reported higher AI literacy, but that the magnitude of this association differed substantially by educational sector.

This pattern was especially evident for Conceptual–Technical AI Literacy. Both comparisons involving higher education were statistically significant after Holm correction. This result is noteworthy because conceptual–technical understanding was the lowest-scoring dimension overall, yet the association with previous training was particularly large in the higher-education subgroup. One possible interpretation is that prior AI-related learning may be more closely connected to opportunities for specialized technological or research-related engagement in

higher education. However, the study did not assess training content, institutional support, or subsequent applications of AI knowledge, so this explanation remains provisional.

The interactions for Critical–Ethical AI Literacy and Practical AI Use were also significant, although their estimated effect sizes were smaller. For Critical–Ethical AI Literacy, the training-related difference was significantly larger in higher than in secondary education, but the other between-sector comparisons were not significant after adjustment. For Practical AI Use, the higher-education contrast exceeded those in both primary and secondary education. These findings indicate that the relationship between previous training and self-reported AI literacy is context-sensitive, but not identical across outcomes. The larger interaction effect size for Conceptual–Technical AI Literacy is descriptively noteworthy; however, the study did not formally test whether training associations differed between the two AI-literacy dimensions. Such a cross-dimensional conclusion would therefore be unwarranted.

The role of educational level and highest degree attained also requires careful interpretation. Higher-education teachers generally reported higher scores on several conceptual–technical indicators and on everyday practical AI use, whereas differences in critical–ethical indicators were less pronounced. These patterns may reflect differences in disciplinary specialization, research practices, and opportunities to engage with AI-related technologies, as suggested by the contextual perspective developed in Section 2.2 (Lan et al., 2026). However, educational level was strongly associated with highest degree attained: 115 of the 117 higher-education participants held doctoral degrees. This substantial overlap limits the extent to which sector-specific associations can be distinguished from those related to academic qualifications. The results therefore do not establish that employment in higher education, or possession of a doctoral degree, independently accounts for stronger AI-literacy scores. Nevertheless, sensitivity analyses excluding highest degree confirmed the robustness of the teaching level × prior training interactions across the three outcomes. Thus, although sector and qualification effects cannot be fully disentangled, the observed differences in training-related associations were not dependent on including academic qualifications in the models.

An additional implication concerns the distinction between general academic qualifications and AI-specific professional learning. Advanced degrees do not necessarily entail systematic education in AI, and associations with prior AI-related training should not be interpreted as interchangeable with educational attainment. Importantly, the cross-sectional design precludes causal conclusions about training effectiveness. Teachers with greater motivation, prior technological experience, or confidence may have been more likely to seek AI-related training, while unequal access to professional-development opportunities may also have influenced participation. Furthermore, training was assessed through self-reported participation without information on its content, duration, or quality. These considerations are particularly relevant to the large training-related contrasts observed in higher education, which should be interpreted as associations rather than evidence of stronger training effects.

Overall, the findings suggest several priorities for professional development. First, the low conceptual–technical scores indicate a need to address foundational AI concepts, including algorithms, machine learning, model training, and system limitations, without assuming that teachers require programming expertise. Second, the higher critical–ethical scores should not be taken as grounds for reducing attention to critical evaluation or ethical decision-making. Instead, professional learning should connect conceptual understanding with the verification of AI-generated information, recognition of bias, protection of student data, and judgments about appropriate educational applications. Such an approach is consistent with multidimensional accounts of AI literacy (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021) and with the Content and AI-Integrated Learning framework, which emphasizes the integration of AI within disciplinary learning and pedagogical purposes (Gavriilidou, 2025).

Third, the significant teaching-level × training interactions argue against assuming that a single professional-development model will be equally relevant across educational sectors. Primary and secondary teachers may require examples closely connected to classroom planning, student learning, assessment, and safeguarding, whereas higher-education programmes may also address research-related applications, disciplinary specialization,

and advanced AI concepts. These are proposed design considerations rather than intervention effects demonstrated by the present study. Their effectiveness should be evaluated through comparative and longitudinal research.

Professional development should therefore be pedagogically situated rather than organized exclusively around technological functionality. Boud and Brew (2013) emphasize professional learning through teaching practice and collegial engagement, while Baran, Correia, and Thompson (2011) caution against technology integration that privileges tools over pedagogical transformation. Similarly, Fawns (2019) and Selwyn (2010) situate educational technologies within wider pedagogical, institutional, and sociotechnical relationships. Applied to AI literacy, these perspectives support professional learning that combines conceptual explanation with authentic teaching and learning tasks: evaluating AI-generated resources, adapting materials to learners' needs, and designing activities in which students verify AI-generated information, identify inaccuracies, and justify their reasoning rather than accepting AI outputs uncritically. Such provision also requires institutional guidance and support; individual teachers cannot be expected to resolve questions of responsible AI integration through personal competence alone.

Overall, the study contributes evidence that teachers' self-reported AI literacy is unevenly distributed across competencies and that its association with previous AI-related training varies substantially by educational sector. Its distinctive contribution lies in combining an exploratory examination of AI-literacy indicators with adjusted, sector-specific comparisons of training-related differences. The findings support a shift from generic calls for greater AI literacy toward more differentiated professional learning, while highlighting the need for performance-based assessment, stronger instrument validation, and research capable of distinguishing training effects from pre-existing differences between teachers.

7. Conclusions and limitations

To the best of our knowledge, this is the first large-scale study to examine self-reported AI literacy comparatively across primary, secondary, and higher education in Greece. Drawing on data from 1,173 in-service teachers, the study provides evidence of generally low self-reported AI literacy, with substantially higher scores on critical–ethical than conceptual–technical indicators. This uneven profile, described as "awareness without conceptual depth," concerns perceived rather than demonstrated competencies and should be interpreted in light of the instrument's characteristics. Beyond documenting this asymmetry, the study's principal contribution is identifying significant differences across educational sectors in the association between prior AI-related training and self-reported AI literacy. Although positive training-related associations were observed across all three sectors, they were particularly pronounced for Conceptual–Technical AI Literacy in higher education. These findings extend previous research by demonstrating that the relationship between prior training and perceived AI competencies varies according to educational context.

The findings support the development of differentiated, pedagogically grounded professional development that integrates conceptual understanding, practical application, critical evaluation, and ethical judgment. Teacher education should also incorporate authentic tasks involving the evaluation and adaptation of AI-generated explanations, learning materials, assessments, and feedback, rather than focusing exclusively on familiarity with AI tools.

Several limitations should be acknowledged. The reliance on self-report data precludes conclusions about demonstrated AI competence, while differences in item wording and specificity may have contributed to the observed asymmetry. The researcher-developed instrument requires further validation, and Practical AI Use was assessed through a single item. The convenience sample limits generalizability, while the cross-sectional design, potential self-selection into training, and unequal access to professional-development opportunities preclude causal interpretations of training-related associations. Moreover, previous training was measured without distinguishing its content or duration. The smaller higher-education subgroup, the substantial overlap between teaching level and academic qualifications, and the absence of CFA and measurement invariance testing further limit the interpretation of cross-sector comparisons, as dimensional equivalence cannot be assumed.

Future studies should validate the two-factor structure through CFA in independent samples and examine measurement invariance across primary, secondary, and higher education before drawing stronger conclusions about cross-sector differences. Future research should, also, combine self-report and performance-based measures, using instruments with comparable item formulations, to determine whether the observed asymmetry reflects genuine differences in competencies or measurement-related effects. Longitudinal and intervention studies should examine how different forms of AI-related training influence specific competencies across educational sectors. Importantly, research should also investigate whether improvements in AI literacy translate into more informed pedagogical decisions and higher-quality AI-supported teaching materials and learning activities.

Declaration of AI and AI-Assisted Technology Use During the preparation of this manuscript, the author used Perplexity (Perplexity AI) to proofread the text and improve its grammar, clarity, and readability. Following this use, the author reviewed and edited the text as necessary and takes full responsibility for the final content of the manuscript**.**

8. References

Almatrafi, O., Johry, A., & Lee, H. (2024). A systematic review of AI literacy conceptualization, constructs, and implementation and assessment efforts (2019–2023). *Computers & Education: Artificial Intelligence*, *6*(1). https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100173

Author. (In press). Between Policy Expectations and Classroom Reality: The Structural Paradox of AI Literacy in Primary Education, *Journal of Applied Linguistics*, *39*.

Ayanwale, M. A., Sanusi, I. T., Adelana, O. P., Aruleba, K. D., & Oyelere, S. S. (2022). Teachers' readiness and intention to teach artificial intelligence in schools. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 3,* 100099. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100099

Ayre, C., & Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: Revisiting the original methods of calculation. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 47*(1), 79–86. https://doi.org/10.1177/0748175613513808

Ayyoub, A. M., Khlaif, Z. N., Shamali, M., Abu Eideh, B., Assali, A., Hattab, M. K., Barham, K. A., & Bsharat, T. R. K. (2025). Advancing higher education with GenAI: Factors influencing educator AI literacy. *Frontiers in Education*, *10*, 1530721. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1530721

Baran, E., Correia, A. P., & Thompson, A. (2011). Transforming online teaching practice: critical analysis of the literature on the roles and competencies of online teachers. *Distance Education*, *32*(3), 421–439. https://doi.org/10.1080/01587919.2011.610293.

Boud, D., & Brew, A. (2013). Reconceptualising academic work as professional practice: implications for academic development. *International Journal for Academic Development*, *18*(3), 208–221. https://doi.org/10.1080/1360144X.2012.671771.

Bozkurt, A., Xiao, J., Farrow, R., Bai, J. Y. H., Nerantzi, C., Moore, S., Dron, J., Stracke, C. M., Singh, L., Crompton, H., Koutropoulos, A., Terentev, E., Pazurek, A., Nichols, M., Sidorkin, A. M., Costello, E., Watson, S., Mulligan, D., Honeychurch, S., … Asino, T. I. (2024). The manifesto for teaching and learning in a time of generative AI: A critical collective stance to better navigate the future. *Open Praxis, 16*(4), 487–513. https://doi.org/10.55982/openpraxis.16.4.777.

Casal-Otero, L., Catala, A., Fernández-Morante, C. (2023) AI literacy in K-12: a systematic literature review. *International Journal of STEM Education, 10*, 29. https://doi.org/10.1186/s40594-023-00418-7

Celik, I. (2023). Exploring the determinants of artificial intelligence (AI) literacy: Digital divide, computational thinking, cognitive absorption. *Telematics and Informatics, 83*, 102026. https://doi.org/10.1016/j.tele.2023.102026

Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences* (2nd ed.). Lawrence Erlbaum Associates.

Ding, A. C. E., Shi, L., Yang, H., & Choi, I. (2024). Enhancing teacher AI literacy and integration through different types of cases in teacher professional development. *Computers and Education Open, 6*, Article 100178. https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100178

Du, H., Sun, Y., Jiang, H., Islam, A. Y. M., & Gu, X. (2024). Exploring the effects of AI literacy in teacher

learning: An empirical study. *Humanities and Social Sciences Communications, 11*(1), 559. https://doi.org/10.1057/s41599-024-03101-6

Fawns, T. (2019). Post-digital education in design and practice. *Postdigital Science and Education, 1*(1), 132–145. https://doi.org/10.1007/s42438-018-0021-8

Gavriilidou, Z. (2024a). AI literacy among university students majoring in humanities in Greece and Cyprus. *Journal of Language and Culture in Education, 1*(1), 104–113. https://doi.org/10.5281/zenodo.12817808

Gavriilidou, Z. (2024b). Enhancing AI literacy for effective AI integration in higher education: The role of Teaching and Learning Centers. In Z. Gavriilidou (Ed.), *Transforming higher education teaching practice: Selected papers of the 1st International Conference of the Network of Teaching and Learning Centers in Greece* (Vol. 2, pp. 3–17). Network of Learning and Teaching Centers in Greek Universities.

Gavriilidou, Z. (2025). Content and AI-integrated learning in language teaching for enhanced AI literacy. In *Proceedings of the 11th International Conference of the Immersive Learning Research Network (iLRN 2025): Practitioner Proceedings*. https://doi.org/10.56198/nhe4nc11

Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). *Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning*. Boston, MA: Center for Curriculum Redesign.

Karaduman, C. (2025). Pre-service EFL teachers' perceived AI literacy and competency: The integration of ChatGPT into English language teacher education. *SAGE Open, 15*(3). https://doi.org/10.1177/21582440251379712

Kesen Mutlu, A. (2025). Unveiling Turkish EFL teachers' generative artificial intelligence (GenAI) literacy: Voices from low-resource contexts. *Journal of Education for Students Placed at Risk* (JESPAR), 1–14. https://doi.org/10.1080/10824669.2025.2579972

Knox, J. (2019). What does the 'postdigital' mean for education? Three critical perspectives on the digital, with implications for educational research and practice. *Postdigital Science and Education*, *1*(2), 357–370. https://doi.org/10.1007/s42438-019-00045-y

Kong, S.-C., Cheung, W. M.-Y., & Zhang, G. (2023). Evaluating an artificial intelligence literacy programme for developing university students' conceptual understanding, literacy, empowerment and ethical awareness. *Educational Technology & Society*, *26*(1), 16–30.

Lademann, J., Henze, J., Honke, N., Wollny, C., & Becker-Genschow, S. (2026). Teacher training in the age of AI: Impact on AI literacy and teachers' attitudes. *Frontiers in Education, 10*, 1671306. https://doi.org/10.3389/feduc.2025.1671306

Lan, X., Li, M., Wang, Y., Chen, M., Jiang, H., Lu, S., & Zhou, Y. (2026). Characteristics and determinants of artificial intelligence literacy in Chinese nursing students: A cross-sectional study. *International Journal of Nursing Sciences Advances, 8*, 100482. https://doi.org/10.1016/j.ijnsa.2026.100482

Laupichler, M. C., Aster, A., Schirch, J., & Raupach, T. (2022). Artificial intelligence literacy in higher and adult education: A scoping literature review. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 3*, 100101. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100101

Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel Psychology, 28*(4), 563–575. https://doi.org/10.1111/j.1744-6570.1975.tb01393.x

Long, D. & Magerko, B. (2020). What is AI literacy? Competencies and design considerations. In *Proceedings of the 2020 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems*, 1-16.

Lintner, T. (2024). A systematic review of AI literacy scales (COSMIN-based). *Science of learning*, *9*(50) https://doi.org/10.1038/s41539-024-00264-4

Mills, K., Ruiz, P., Lee, K., Coenraad, M., Fusco, J., Roschelle, J., & Weisgrau, J. (2024). *AI literacy: A framework to understand, evaluate, and use emerging technology*. Digital Promise. https://doi.org/10.51388/20.500.12265/218

Ng, D. T. K., Leung, J. K. L., Chu, S. K. W., & Qiao, M. S. (2021). Conceptualizing AI literacy: An exploratory review. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 2*. https://doi.org/10.1016/j.caeai.2021.100041

O'Dea, X., Ng, D. T. K., O'Dea, M., & Shkuratskyy, V. (2024). Factors affecting university students' generative

AI literacy: Evidence and evaluation in the UK and Hong Kong contexts. *Policy Futures in Education, 24*(1), 13-34. https://doi.org/10.1177/14782103241287401

Park, H. (2026). Online AI literacy course design and measurement: A community of inquiry framework and the scale for the assessment of non-experts' AI literacy. *Journal of Integrated Studies, 17*(1), 79–86.

Selwyn, N. (2010). Looking beyond learning: notes towards the critical study of educational technology. *Journal of Computer Assisted Learning*, *26*(1), 65–73. https://doi.org/10.1111/j.1365-2729.2009.00338.x.

Sperling, K., Stenberg, C.-J., McGrath, C., Åkerfeldt, A., Heintz, F., & Stenliden, L. (2024). In search of artificial intelligence (AI) literacy in teacher education: A scoping review. *Computers and Education Open*, 6, 100169. https://doi.org/10.1016/j.caeo.2024.100169

Su, J., & Yang, W. (2024). Artificial intelligence (AI) literacy in early childhood education: An intervention study in Hong Kong. *Interactive Learning Environments*, *32*(9), 5494–5508. https://doi.org/10.1080/10494820.2023.2217864

Tan, X., Cheng, G., & Ling, M. H. (2025). Artificial intelligence in teaching and teacher professional development: A systematic review. *Computers and Education: Artificial Intelligence, 8*, https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100355

Traga-Philippakos, Z. A. T., & Rocconi, L. (2025). AI Literacy: Elementary and Secondary Teachers' Use of AI-Tools, Reported Confidence, and Professional Development Needs. Education Sciences, 15(9). https://www.mdpi.com/2227-7102/15/9/1186

UNESCO, 2023, *Guidance for generative AI in education and research,* UNESCO editions, https://doi.org/10.54675/EWZM9535

Wang, B., Rau, P. L. P., & Yuan, T. (2023). Measuring user competence in using artificial intelligence: Validity and reliability of the artificial intelligence literacy scale. *Behaviour & Information Technology*, *42*(9), 1324–1337. https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2072768

Yang, Y., & Kong, S. C. (2025). Professional development for teachers in AI literacy education: Teaching machine learning to senior primary and junior secondary students. In *Proceedings of the 17th International Conference on Computer Supported Education* (CSEDU 2025) (Vol. 2, pp. 35–42). SCITEPRESS. https://doi.org/10.5220/0013200300003932

Yi, Y. (2021). Establishing the concept of AI literacy: Focusing on competence and purpose. *Jahr – European Journal of Bioethics*, *12*(2), 353–368 https://doi.org/10.21860/j.12.2.8

Zhao, L., Wu, X., & Luo, H. (2022). Developing AI literacy for primary and middle school teachers in China: Based on a structural equation modeling analysis. *Sustainability, 14*(21), Article 14549. https://doi.org/10.3390/su142114549

Zhu, Y., Johnston, S.-K., Wang, G., & Li, Y. (2025). Systematic review on AI literacy across different learning contexts. *OSF Preprints*. https://doi.org/10.31219/osf.io/c5stm_v1

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 273-295

Metacognitive strategy sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10

Villarin, Haji Hakem Moro D. ✉
General Climaco National High School, Philippines (hajihakemmoro.villarin001@deped.gov.ph)

Received: 25 September 2026 **Revised**: 11 November 2026 **Accepted**: 3 November 2026
Available Online: 4 November 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26451

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Nilayon ng pag-aaral na ito na masuri ang bisa ng Metacognitive Strategy sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral na nakatuon sa pagsusuri ng antas ng pag-unawa gaya ng Literal na Pagbasa, Inferensyal, Kritikal at Personal na Pag-unawa bago at pagkatapos gamitin ang estratehiya. Ginamit ang one-group pretest-posttest quasi-experimental na disenyo sa siyamnapu't siyam (99) na mag-aaral sa Baitang 10 ng General Climaco National High School, Toledo City, Cebu sa taong panuruan 2026–2027. Ginamit ang paunang pagsusulit, panghuling pagsusulit, at talatanungan upang masukat ang saloobin hinggil sa paggamit ng Metacognitive Strategy. Batay sa pagsusuri, gamit ang frequency, percentage, mean, standard deviation, at paired samples t-test, lumabas na nasa antas na Nagsisimula sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa sa pagbasa bago ipatupad ang Metacognitive Strategy. Matapos ang interbensiyon, nakita na umangat ang pagganap sa antas na Umuunlad sa literal, inferensyal, at kritikal at personal na pag-unawa. Ipinakita rin ng paired samples t-test na may makabuluhang pagkakaiba sa pauna at panghuling pagganap sa lahat ng pamantayan (p<.001), positibo naman ang saloobin sa paggamit ng Metacognitive Strategy. Natuklasan na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa (p<.001). Nagpakita ang mga mag-aaral ng positibong saloobin sa paggamit ng Metacognitive Strategy na may kabuuang mean na 3.88 at SD na 0.70. Samakatuwid, napatunayang mabisa ang mga gawaing tinamo sa paglalapat ng Metacognitive Strategy para sa pag-unawa, pagpapaunlad ng kritikal na pag-iisip, at paglinang ng aktibong pakikilahok sa proseso ng pagkatuto.

Mga Susing Salita: metacognitive strategy, pag-unawa sa kuwento, pagbasa, Filipino 10, kritikal na pag-iisip

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Metacognitive strategy sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10

1. Panimula

Ang pag-unawa sa mga kuwento ay isang mahalagang kasanayan sa asignaturang Filipino, sapagkat ito ay naglilinang ng kritikal na pag-iisip, pagpapakahulugan, at koneksyon ng mga mag-aaral sa kultura at karanasan. Ang pagtuturo ng kwento ay hindi lamang pag-hiram o pagbasa ng teksto, kundi isang transaktibong proseso kung saan aktibong nakikilahok ang mga mag-aaral sa pagbubuo ng kahulugan, pagkilala sa mga tauhan at pangyayari, at paglalapat ng mga aral sa kanilang sariling buhay.

Ilan sa mga pag-aaral ay nagpapakita ng kahalagahan ng mga interbensiyon at estratehiya sa pagtuturo ng kwento at naratibong teksto. Halimbawa, isang pag-aaral nina Yulianawati, Nurhadi, at Mayasari (2025) ang nag-ulat na ang paggamit ng *storytelling* bilang *pedagogical tool* ay epektibo sa pagpapaigting ng *engagement* at *reading* comprehension ng mga *elementary learners*, dahilan upang mas maging kawili-wili at mas malalim ang kanilang pag-unawa sa teksto. isang eksperimento ang sumuri sa *story grammar strategy* at napag-alamang ito ay nakapagpapataas ng kakayahan ng mga mag-aaral na kilalanin ang narrative elements at mapabuti ang *comprehension performance* (Story Grammar Strategy, 2025). Higit pa rito, isang pag-aaral nina Sinamo et al. (2023) ang nag-pakita na ang maikling kuwento bilang midya ay may positibong epekto sa kakayahan ng mga mag-aaral sa *reading comprehension*.

Sa pagsusuri ng mga pamamaraan sa pagtuturo ng kuwento sa kontekstong Pilipino, may umiiral na mga lokal na pag-aaral na nagsusulong ng kontekstuwalisado, multimidyal, at *learner-centered* na lapit upang mapalalim ang pag-unawa at paglahok ng mga mag-aaral sa pagbasa ng kwento. Ipinakita ng pag-aaral ni Alday (2019) na ang paggamit ng *animation film* bilang kagamitang panturo ay nakapagpataas ng interes at pag-unawa ng mga mag-aaral sa kuwentong-bayan at iba pang akdang pasalaysay. Bagaman maraming pag-aaral ang nagpapakita ng bisa ng iba't ibang estratehiya sa pagtuturo ng mga tekstong naratibo, nananatili pa ring hamon ang malalim na pagbasa ng kwento sa hanay ng mga mag-aaral. Ipinakikita sa mga kaugnay na literatura na kadalasang nakapokus ang mga mag-aaral sa literal na pagkuha ng impormasyon tulad ng pagtukoy sa tauhan at pangyayari ngunit nahihirapan sa pagbuo ng inferensiya, pagsusuri ng tema, at pagbibigay ng personal na pagpapakahulugan sa teksto.

Sa aktuwal na sitwasyon sa silid-aralan, kapansin-pansin na maraming mag-aaral ang nakatutok lamang sa pagkuha ng tahasang impormasyon mula sa kuwento tulad ng pagtukoy sa tauhan at pangunahing pangyayari, ngunit nahihirapan sa mas malalim na pagsusuri ng tema, simbolismo, at mensaheng nakapaloob dito. Madalas ding nakikita na kapag pinasasagot sila ng mga tanong na nangangailangan ng sariling interpretasyon, nagiging maikli at payak ang kanilang sagot, at kadalasan ay inuulit lamang ang nilalaman ng teksto. Bilang tugon sa mga suliraning natukoy sa pagtuturo ng kwento, mahalagang magpatupad ng interbensiyong nakatuon sa mas aktibo, kontekstuwalisado, at mapanuring proseso ng pagbasa at pagtalakay ng teksto. Batay sa mga kaugnay na pag-aaral, napatunayang nakatutulong ang paggamit ng makabagong kagamitang panturo, integrasyon ng lokal na kultura, at pagbuo ng sistematikong teaching guide upang mapalalim ang pag-unawa at partisipasyon ng mga mag-aaral sa talakayan ng kuwento.

Layunin ng pag-aaral na ito na matukoy ang mga epektibong paraan sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa kuwento ng mga mag-aaral at kung paano nahuhubog sa pamamagitan nito ang kanilang personal na interpretasyon, kritikal na pag-iisip, at paglalapat ng mga aral sa tunay na buhay. Nilalayon din nitong masuri ang antas ng kanilang pagganap sa pagbasa at pagsusuri ng kuwento upang makapaglatag ng mas angkop at sistematikong estratehiya sa pagtuturo ng Filipino. Sa kabuoan, ang pananaliksik na ito ay nakatuon sa pagtukoy ng mga epektibong paraan sa pagtuturo ng kwento upang mapalawak at mapalalim ang pag-unawa ng mga mag-aaral sa asignaturang Filipino. Sinusuportahan ito ng umiiral na literatura na nagpapakita ng positibong epekto ng interaktibo, kontekstuwalisado, at makabagong estratehiya sa pagpapahusay ng comprehension at partisipasyon ng mga mag-aaral sa talakayan ng

teksto. Batay sa mga obserbasyon sa silid-aralan at mga kaugnay na pag-aaral, malinaw na may pangangailangan para sa mas sistematiko at makabuluhang lapit sa pagtuturo ng kwento upang higit na malinang ang kritikal na pag-iisip at kakayahan sa interpretasyon.

Layunin ng Pag-aaral - Layunin ng pag-aaral na ito na masuri at mataya ang bisa ng Metacognitive Strategy sa pagpapaunlad ng kasanayan at pag-unawa ng mga mag-aaral sa Baitang 10 ng General Climaco National High School sa pagtuturo ng kuwento sa asignaturang Filipino para sa Taong Panuruan 2026–2027. Nilalayon nitong tukuyin ang antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pamamagitan ng kumbensyonal na pamamaraan at ang kanilang panghuling pagganap gamit ang Metacognitive Strategy batay sa tatlong pamantayan: Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Hangarin din nitong suriin kung may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral, gayundin ang kanilang pangkalahatang saloobin sa paggamit ng nasabing estratehiya. Mula sa mga makakalap na datos at natuklasan, layunin din ng pananaliksik na makabuo ng isang kapaki-pakinabang na kagamitang pampagtuturo o worksheet na magsisilbing epektibong interbensiyon upang tugunan ang mga natuklasang kakulangan at mapabuti ang kalidad ng pagkatuto sa panitikan.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri ng bisa ng Metacognitive Strategy sa pagpapaunlad ng kasanayan at antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagtuturo ng kuwento sa asignaturang Filipino 10. Ang saklaw ng mga tagatugon ay binubuo ng siyamnapu't siyam (99) na mag-aaral mula sa Baitang 10 ng General Climaco National High School, Barangay General Climaco, Lungsod ng Toledo, Cebu, sa taong panuruan 2026–2027. Ang mga kalahok na ito ay nagmula sa dalawang tiyak na seksyon (Jesse at Alma) na pinili sa pamamagitan ng total enumeration technique. Sa aspekto ng nilalaman at nilalayon, nakatuon ang pananaliksik sa tatlong pangunahing pamantayan ng pag-unawa sa pagbasa: ang Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Sinukat din sa pag-aaral na ito ang saloobin ng mga mag-aaral sa paggamit ng estratehiya gamit ang 5-point Likert scale. Ang disenyong ginamit ay one-group pretest-posttest quasi-experimental na pamamaraan. Bilang pangunahing awtput, nag-iwan at bumuo ang mananaliksik ng mga kagamitang pampagtuturo na tinatawag na Metacognitive Reading Worksheet na nakatuon sa mga piling akdang pampanitikan tulad ng mga kabanata mula sa *El Filibusterismo*, *Cupid at Psyche*, *Ang Kwintas*, at *Ang Tusong Katiwala*. Samantala, ang mga limitasyon ng pag-aaral ay nakapokus lamang sa epekto ng nasabing estratehiya sa mga napiling mag-aaral sa Baitang 10 at hindi sumasaklaw sa buong populasyon ng buong paaralan o dibisyon. Ang saklaw ng mga akdang tinalakay at sinuri ay limitado rin sa mga piling kuwento at mitolohiya na inangkop sa kurikulum ng Filipino 10. Bukod dito, ang pagsusuri sa pagganap ng mga mag-aaral ay nakasalalay lamang sa mga marka na nakuha mula sa pauna (pretest) at panghuling pagsusulit (posttest) gayundin sa mga talatanungang inihanda ng mananaliksik.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Makatutulong ang pag-aaral na ito sa pagpapabuti ng pagkatuto ng mga mag-aaral sa Baitang 10 sa pamamagitan ng paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pag-unawa ng mga akdang pampanitikang kwento.

- **Administrasyon**. Ang pag-aaral na ito ay maaaring magsilbing gabay sa pagbuo at pagpapatupad ng mga programang pang-akademiko na makatutulong sa pagpapabuti ng kalidad ng pagtuturo sa paaralan.
- **Mga Guro**. Ang resulta ng pananaliksik ay maaaring magsilbing sanggunian ng mga guro sa pagpili ng angkop at epektibong estratehiya sa pagtuturo, gayundin sa pagbuo ng mga gawaing pampagkatuto na angkop sa kakayahan ng mga mag-aaral.
- **Mga Mag-aaral**. Ang pag-aaral na ito ay makatutulong sa mga mag-aaral upang mas malinaw nilang maunawaan ang kanilang pagkatuto at mahikayat silang maging aktibo at responsable sa kanilang sariling pag-aaral.
- **Mga Mananaliksik sa Hinaharap**. Ang pag-aaral na ito ay maaaring magsilbing batayan at sanggunian ng mga susunod pang mananaliksik na magsasagawa ng mga pag-aaral na may kaugnayan sa paksang

na siyang tutulong sa kanilang pag-aaral na magbibigay gabay, hakbang, impormasyon at datos.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng *one-group pretest–posttest* na disenyo ng pananaliksik upang matukoy ang epekto ng paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kwento sa Filipino. Layunin nitong masukat kung may pagbabago sa antas ng pag-unawa at pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ipatupad ang nasabing estratehiya. Ang ganitong disenyo ay isang uri ng *quasi-experimental* na pamamaraan kung saan iisang grupo lamang ng mga kalahok ang sinuri sa pamamagitan ng paunang pagsusulit at panghuling pagsusulit upang makita ang posibleng pagbabago sa kanilang pagkatuto. Ayon kina John W. Creswell at J. David Creswell (2018), ang ganitong disenyo ay karaniwang ginagamit sa mga pag-aaral sa edukasyon kung saan nais suriin ang epekto ng isang interbensiyon sa umiiral na grupo ng mga mag-aaral. Sa konteksto ng pag-aaral na ito, mananatili ang kasalukuyang pagkakabuo ng klase sa Filipino 10 at hindi magkakaroon ng paghahati ng mga mag-aaral sa kontrol at eksperimental na grupo. Sa unang bahagi ng pag-aaral, magsasagawa ng paunang pagganap upang masukat ang paunang antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa kwento batay sa literal, inferensiyal, at kritikal na antas ng pagbasa.

Pagkatapos nito, ipatutupad ang *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo sa loob ng itinakdang panahon. Matapos ang implementasyon, magsasagawa ng panghuling pagganap upang masukat ang kanilang panghuling pagganap at matukoy kung may naganap na pagbabago sa kanilang pag-unawa sa kwento. Ang mga datos na nakalap mula sa pauna at panghuling pagsusulit ay lalapatan ng angkop na istadistikal na pagsusuri upang matiyak kung may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ang mga markang nakuha sa pagsusulit ay nagsilbing batayan sa kwantitatibong pagsusuri ng pag-aaral. Sa pamamagitan ng paghahambing ng resulta ng pauna at panghuling pagganap, masusuri kung gaano kabisa ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kwento at kung paano ito nakatutulong sa pagpapalalim ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa asignaturang Filipino.

Respondente - Ang mga respondente ng pag-aaral na ito ay binuo ng siyamnapu't siyam (99) na mag-aaral mula sa Baitang 10 ng *General Climaco National High School*. Kabilang dito ang apatnapu't siyam (49) na mag-aaral mula sa seksyong Jesse at limampu (50) na mag-aaral mula sa seksyong Alma. Pinili ang mga respondenteng ito dahil nakitaan sila ng kahinaan sa pag-unawa sa teksto at babasahin. Sa pagpili ng mga respondente, ginamit ang *total enumeration technique*, isang uri ng *non-probability sampling* kung saan pinipili ang mga kalahok batay sa mga tiyak na katangian na may kaugnayan sa layunin ng pag-aaral. Sa paraang ito, sinadya ng mananaliksik na piliin ang mga seksyon na angkop sa implementasyon ng *metacognitive strategy* sa pagtuturo ng kwento. Sa pamamagitan nito, nakakalap ng makabuluhan at kaugnay na datos na magsisilbing batayan sa pagsusuri ng epekto ng nasabing estratehiya sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa kwento sa asignaturang Filipino 10.

Instrumento ng Pananaliksik - Gumamit ng tatlong instrumento ang mananaliksik upang masukat at makuha datos. Paunang pagganap, Panghuling pagganap at isang talatanungan (likert scale) upang sukatin ang personal na saloobin ng mga respondente na binuo ng mananaliksik at ipinabalideyt sa mga eksperto. Ang pauna at panghuling pagganap ay binuo upang masukat ang pag-unawa. Bago gamitin ang mga instrumentong ito sa aktuwal na pangangalap ng mga datos, dumaan ito sa *content validation* upang matiyak ang kaangkupan, kalinawan, at kaugnayan ng bawat aytem sa layunin ng pag-aaral. Naghahanap ang mananaliksik ng mga eksperto, kabilang ang mga *Master Teacher* sa larangan ng Filipino at pananaliksik, upang suriin at balideyt ang mga instrumento. Matapos ang *content validation*, nagsagawa ang mananaliksik ng *pilot testing* sa tatlumpu (30) mag-aaral na hindi kabilang sa mga respondenteng sasali sa aktuwal na pag-aaral. Ang mga nakalap na datos mula sa pilot testing ay ipinasa sa isang estadistiko upang masuri ang balididad at *reliability* ng instrumento. Ang resulta ng pagsusuring ito ang nagsilbing batayan upang matukoy kung ang instrumento ay balido at angkop gamitin sa pag-aaral o nangangailangan pa ng rebisyon bago ito gamitin sa aktuwal na pangangalap ng datos.

Ang dalawang pagsusulit ay may magkatulad na ayos at nilalaman upang maihambing nang maayos ang

kanilang pagganap bago at pagkatapos ng interbensiyon. Nakabatay ang mga tanong sa mga pamantayan ng pag-unawa tulad ng literal, Inferensyal, at kritikal na pagbasa upang malinaw na matukoy ang antas ng kanilang pag-unawa sa akdang binasa. Samantala, ang talatanungan na inihanda ng mananaliksik ay naglalaman ng mga pahayag na naglalayong masukat ang saloobin at karanasan ng mga mag-aaral sa paggamit ng estratehiya sa pagtuturo. Sa pamamagitan nito, matutukoy kung paano nila tinatanggap at nararanasan ang estratehiyang ginamit sa pag-unawa ng kwento.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Una, humingi ng pahintulot ang mananaliksik sa punong-guro o kawaksi ng punong-guro ng *General Climaco National High School* na siyang pagtutuunan ng pag-aaral na hayaan o payagan ang mga mag-aaral sa Baitang 10 sekyon ng Jesse at Alma na maging respondente ng pag-aaral. Ikalawa, sa paunang pagsusulit, nagturo ang guro ng kombensyunal na paraan ng pagtuturo sa pagbasa ng kwento. Pagkatapos, ang guro ay magpapabasa sa mga mag-aaral ng kwento at gagamit ng mga katanungan ang guro upang masukat ang kanilang pag-unawa sa alamat. Ikatlo, sa panghuling pagsusulit ginamitan ng mananaliksik ang mga respondente ng makabagong paraan ng pagtuturo ng kwento. Ang *Metacognitive Strategy* ay itinuro at isinama sa pagtatalakay ng pagtuturo ng kwento gamit ang mga sumusunod na hakbang o gabay: (1) Pagpaplano bago magbasa – bago basahin ang kwento, tinutulungan ang mga mag-aaral na tukuyin ang layunin ng pagbasa at balikan ang kanilang dating kaalaman tungkol sa paksa.

Maaaring magbigay ang guro ng mga gabay na tanong o magpasagot ng prediksyon upang magkaroon sila ng direksyon sa pag-unawa. (2) pagsubaybay habang nagbabasa – habang binabasa ang kwento, hinihikayat ang mga mag-aaral na suriin kung nauunawaan nila ang kanilang binabasa. Maaari silang magtala ng mahahalagang detalye o markahan ang mga bahaging hindi malinaw upang agad itong maunawaan. (3) Pagtataya pagkatapos magbasa – pagkatapos basahin ang kwento, sinusuri ng mga mag-aaral ang kanilang pag-unawa sa pamamagitan ng pagbubuod, pagsagot sa mga tanong, o pagsulat ng repleksyon upang matiyak ang tamang pagkaunawa sa mensahe ng kwento. Ikaapat, pagkatapos nakuha at nakolekta ang mga datos sa pauna at panghuling pasulit, sinuri ang makabuluhang pagkakaiba gamit ang istadistikal na *Paired samples T-test*. Nalaman dito ang makabuluhang pagkakaiba sa dalawang pagsusulit. Ikalima, ang talatanungan na *likert scale,* pinasagutan sa mga respondenteng mag-aaral upang kunin ang saloobin at malaman ang kabisaan ng *Metacognitive Strategy*. Panghuli, gamit ang mga datos na nakuha, nakabuo ang mananaliksik ng kagamitang pampagtuturo, konklusyon at rekomendasyon.

3. Resulta at Pagtatalakay

Inilahad sa bahaging ito ang mga resulta ng pag-aaral kaugnay sa mga suliraning itinakda sa pananaliksik. Kabilang dito ang antas ng pag-unawa ng mga respondenteng mag-aaral sa paunang pagganap gamit ang tradisyunal na pamamaraan sa pagtuturo ng kuwento batay sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Inilahad din sa kabanatang ito ang antas ng panghuling pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*, gayundin ang makabuluhang pagkakaiba sa kanilang pagganap bago at pagkatapos gamitin ang nasabing estratehiya. Kasama rin ang pagsusuri sa saloobin ng mga respondenteng mag-aaral hinggil sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng pagbasa.

3.1 Antas ng Kasanayan ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Paunang Pagganap gamit ang Kumbensyonal na Pagtuturo ng Kuwento

Ang bahaging ito ay naglalahad ng antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa paunang pagganap gamit ang kumbensyonal na pagtuturo sa pag-unawa ng kuwento. Sinusukat ang kanilang kasanayan batay sa mga pamantayang Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ang mga resulta ay nagsisilbing batayan upang matukoy ang paunang antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral bago gamitin ang *Metacognitive Strategy* bilang interbensiyon sa pagtuturo.

Batay sa talahanayan 1 ang antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa paunang pagganap gamit ang kumbensyunal na pagtuturo batay sa tatlong mahahalagang pamantayan ng pag-unawa sa kuwento: Literal na

Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ang mga resulta ay nagpapakita ng paunang antas ng kakayahan ng mga mag-aaral bago ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang interbensiyon sa pagtuturo.

Talahanayan 1

Antas ng Kasanayan ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Paunang Pagganap gamit ang Kumbensyonal na Pagtuturo ng Kuwento

Pamantayan	Nagsisimula (Beginning) f (%)	*Mean*	*S.D.*	*Verbal Description*
Literal na Pagbasa	99(100%)	33	14.3	Nagsisimula (*Beginning*)
Inferensyal na Pag-unawa	99(100%)	36	15.7	Nagsisimula (*Beginning*)
Kritikal at Personal na Pag-unawa	99(100%)	29	9.99	Nagsisimula (*Beginning*)

Leyenda: 74% at pababa =Nagsisimula (Beginning); 75% – 79%= Umuunlad (Developing); 80% – 84%= Papalapit sa Kahusayan (Approaching Proficiency); 85% – 89%= Mahusay (Proficient), 90% at pataas= Napakahusay (Advanced)

Sa Literal na Pagbasa, lahat ng siyamnapu't siyam (99) na respondente o katumbas ng 100% ay nakapaloob sa antas na Nagsisimula (*Beginning*). Nagtamo ito ng *mean* na 33 at *standard deviation* na 14.3. Ang resultang ito ay nagpapakita na karamihan sa mga mag-aaral ay nahihirapang matukoy at maunawaan ang mga tahasang impormasyong nakapaloob sa kuwento tulad ng mga tauhan, tagpuan, banghay, at iba pang detalyeng tuwirang binanggit sa teksto. Ang pagiging nasa antas na Nagsisimula ay nagpapahiwatig na hindi pa sapat ang kanilang kakayahan sa pagkuha ng mga pangunahing impormasyon mula sa kanilang binabasa. Samantala, ang *standard deviation* na 14.3 ay nagpapakita na may pagkakaiba-iba sa antas ng pagganap ng mga mag-aaral, subalit nananatili pa rin silang nasa pinakamababang antas ng kasanayan.

Sa Inferensyal na Pag-unawa, ang lahat ng respondente o 100% ay nakakuha rin ng antas na Nagsisimula (*Beginning*) na may *mean* na 36 at *standard deviation* na 15.7. Bagama't ito ang may pinakamataas na *mean* sa tatlong pamantayan, nananatili pa rin itong nasa antas na Nagsisimula. Ipinahihiwatig nito na nahihirapan ang mga mag-aaral sa pagbibigay ng hinuha, pag-uugnay ng mga pangyayari, at pagbubuo ng kahulugan mula sa mga impormasyong hindi tahasang nakasaad sa teksto. Ang mataas na *standard deviation* ay nagpapakita na may ilang mag-aaral na nakakuha ng mas mataas na puntos kaysa sa iba, ngunit hindi pa rin sapat upang maiangat ang kanilang antas ng pag-unawa sa susunod na kategorya. Ipinakikita lamang nito na kinakailangan pa nilang malinang ang kakayahan sa mas malalim na pag-aanalisa at interpretasyon ng binabasa.

Samantala, sa Kritikal at Personal na Pag-unawa, ang lahat ng respondente o 100% ay nanatili ring nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*). Nakapagtala ito ng *mean* na 29 at *standard deviation* na 9.99, na siyang pinakamababang *mean* sa tatlong pamantayan. Ang resultang ito ay nagpapakita na higit na nahihirapan ang mga mag-aaral sa pagsusuri, paghusga, pagbibigay ng sariling pananaw, at pag-uugnay ng mga aral at pangyayari sa kuwento sa kanilang personal na karanasan at sa tunay na kalagayan ng lipunan. Ipinahihiwatig din nito na hindi pa lubos na nalilinang ang kanilang kakayahan sa mas mataas na antas ng pag-iisip na kinakailangan sa kritikal na pag-unawa. Ang mas mababang *standard deviation* kumpara sa ibang pamantayan ay nagpapakita na halos magkakatulad ang mababang antas ng pagganap ng mga respondente sa aspektong ito.

Malinaw na ipinakikita ng mga resulta na ang mga respondenteng mag-aaral ay nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*) sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa bago gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ipinahihiwatig nito na ang kumbensyunal na pagtuturo lamang ay hindi sapat upang malinang nang husto ang kanilang kakayahan sa literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa sa kuwento. Dahil dito, mahalagang mabigyan ang mga mag-aaral ng mas angkop at makabagong estratehiya sa pagtuturo upang mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pagbasa at pag-unawa, partikular sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* na nakatuon sa pagpapalalim ng pag-iisip at pagmomonitor ng sariling pagkatuto.

Batay sa resulta, maaaring may kakulangan sa tradisyunal na pagtuturo sa pagbibigay ng sapat na pagkakataon para sa mga mag-aaral na aktibong magproseso, magsuri, at magmonitor ng kanilang sariling pag-unawa. Maaaring higit na nakatuon ang proseso sa pagbibigay ng impormasyon, pagsagot sa mga tanong, at pagkuha ng

mga tuwirang detalye mula sa kuwento kaysa sa paggabay sa mga mag-aaral kung paano nila susuriin ang kanilang sariling proseso ng pag-iisip. Dahil dito, maaaring hindi lubos na nahasa ang kanilang kakayahang bumuo ng hinuha, mag-ugnay ng mga ideya, magsuri ng mensahe, at magbigay ng sariling pananaw.

Maaaring ganito ang resulta sapagkat ang pag-unawa sa kuwento ay hindi lamang nangangailangan ng pagkuha ng tahasang impormasyon. Kinakailangan din nito ang pag-uugnay ng mga ideya, pagbibigay ng hinuha, pagsusuri, at pagbuo ng sariling interpretasyon. Kung limitado ang mga gawaing nagbibigay ng pagkakataon upang maisagawa ang mga prosesong ito, maaaring manatili sa mababang antas ang pagganap ng mga mag-aaral. Makikita ito sa paunang resulta kung saan nanatili sa antas na Nagsisimula (*Beginning*) ang kanilang pagganap sa literal, inferensyal, at kritikal at personal na pag-unawa. Ipinahihiwatig nito na kailangan nila ng mas sistematiko at nakatuong paggabay sa proseso ng pag-unawa sa binabasang kuwento.

Ang isang posibleng dahila ng tradisyunal na pagtuturo sa konteksto ng pag-aaral ay ang limitadong pagbibigay-diin sa aktibong pakikilahok ng mag-aaral sa proseso ng pag-iisip at sariling pagtataya ng pag-unawa. Kapag ang pagtuturo ay higit na nakasentro sa guro at sa pagtanggap ng impormasyon, maaaring mabawasan ang pagkakataon ng mga mag-aaral na magsanay sa pagpaplano kung paano babasahin ang teksto, pagsubaybay kung nauunawaan nila ang binabasa, at pagsusuri kung tama o sapat ang kanilang pag-unawa. Sa pagtuturo ng kuwento, maaari ring maging hamon ang isang pamamaraang higit na nakatuon sa pag-alala sa tauhan, tagpuan, pangyayari, at iba pang impormasyong tahasang makikita sa teksto kung hindi ito sinusundan ng mga gawaing nangangailangan ng hinuha, pagsusuri, interpretasyon, at personal na pagninilay. Dahil dito, maaaring hindi sapat na malinang ang mas mataas na antas ng pag-unawa sa pagbasa.

Ipinahihiwatig ng paunang resulta na may ilang limitasyon ang paggamit ng kumbensyonal na pagtuturo sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa kuwento. Maaaring higit na nakatuon ang naturang pamamaraan sa paghahatid ng impormasyon at pagsagot sa mga tanong tungkol sa nilalaman ng teksto kaysa sa aktibong paggabay sa mga mag-aaral na pag-isipan at subaybayan ang kanilang sariling proseso ng pag-unawa. Dahil dito, maaaring hindi sapat ang pagkakataon ng mga mag-aaral na magsanay sa pagbibigay ng hinuha, pag-uugnay ng mga ideya, pagsusuri ng mensahe, at pagbibigay ng sariling pananaw. Ipinakikita ng resulta na ang ganitong kalagayan ay maaaring nakaambag sa pananatili ng mga mag-aaral sa antas na Nagsisimula (*Beginning*) bago gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Samakatuwid, mahalagang magkaroon ng mga gawaing higit na nakasentro sa aktibong pag-iisip ng mag-aaral, partikular sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng sariling pag-unawa habang nagbabasa.

Pinatunayan nina Bernardo at Mante-Estacio (2023) na ang mababang antas ng paggamit ng mga *metacognitive reading strategies* ay may kaugnayan sa mababang antas ng pag-unawa sa binabasa ng mga mag-aaral na Pilipino. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na hindi *regular* na gumagamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay kadalasang nakararanas ng kahirapan sa pagkuha ng impormasyon, pagbibigay ng hinuha, at pagsusuri ng mga tekstong kanilang binabasa. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan ang mga mag-aaral ay nasa antas na Nagsisimula sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa bago gamitin ang *Metacognitive Strategy.* Ayon kina Vicente at Baldera (2024), may mahalagang papel ang *metacognitive awareness* sa pagpapaunlad ng kakayahan sa pag-unawa sa binabasa. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na may mababang antas ng kamalayang metakognitibo ay nahihirapang tukuyin ang mahahalagang detalye, bumuo ng mga hinuha, at magsagawa ng mas mataas na antas ng pagsusuri sa kanilang binabasa. Ipinakikita ng kanilang pag-aaral na kinakailangan ang mga estratehiyang nakatuon sa pagmomonitor at pag-oorganisa ng sariling pagkatuto upang mapaunlad ang pag-unawa sa pagbasa.

Binanggit ni Batac (2024) na ang kakulangan sa paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay maaaring magdulot ng mababang pagganap sa iba't ibang antas ng pag-unawa sa pagbasa. Natuklasan niya na maraming mag-aaral ang nakababasa ng teksto ngunit nahihirapang maunawaan ang mas malalim na kahulugan nito, lalo na sa pagbibigay ng interpretasyon at pag-uugnay ng impormasyon sa sariling karanasan. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan ang mga mag-aaral ay nakapagtala ng mababang antas ng pagganap sa inferensyal at kritikal na pag-unawa. Napatunayan ni Mercado (2024) na maraming mag-

aaral ang nakararanas ng suliranin sa pag-unawa sa kanilang binabasa sa kabila ng kakayahang makabasa ng mga salita at pangungusap. Ipinakita ng kanyang pag-aaral na ang kahinaan sa literal na pag-unawa ay nagiging hadlang sa paglinang ng mas mataas na antas ng pag-unawa tulad ng inferensyal at kritikal na pagbasa. Dahil dito, binigyang-diin niya ang kahalagahan ng paggamit ng mga estratehiyang makatutulong sa mga mag-aaral upang maging mas aktibo sa pagpoproseso ng impormasyon habang nagbabasa.

Ayon kina Villanueva et al. (2025), ang mga mag-aaral na may mababang paunang pagganap sa pagbasa ay karaniwang nahihirapan sa pagkuha ng pangunahing impormasyon, pagbibigay ng hinuha, at pagsusuri ng mga ideya sa teksto. Natuklasan nila na ang paggamit ng *contextualized metacognitive strategies* ay nakatutulong upang mapahusay ang pag-unawa ng mga mag-aaral sa iba't ibang antas ng pagbasa. Ipinakikita ng kanilang pag-aaral na mahalaga ang mga estratehiyang nagtuturo sa mga mag-aaral kung paano planuhin, subaybayan, at suriin ang kanilang sariling pagkatuto. Sa kabuoan, nagpapakita ng magkakatulad na resulta na ang mababang antas ng literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa ay karaniwang nararanasan ng mga mag-aaral na may limitadong paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo. Ang mga natuklasang ito ay nagbibigay ng matibay na suporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang ang mga respondenteng mag-aaral ay nasa antas na Nagsisimula bago ang paggamit ng *Metacognitive Strategy*. Samakatuwid, ipinahihiwatig ng mga pag-aaral na mahalagang mabigyan ang mga mag-aaral ng mga estratehiyang nagtuturo sa kanila kung paano planuhin, subaybayan, at suriin ang kanilang sariling pagkatuto upang higit na mapaunlad ang kanilang kakayahan sa literal, Inferensyal, at kritikal na pag-unawa sa binabasa.

Batay sa mga natuklasan ng kasalukuyang pag-aaral at sa mga kaugnay na pag-aaral na sumusuporta rito, ipinahihiwatig na ang mababang antas ng literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa ng mga mag-aaral ay may kaugnayan sa limitadong paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo sa proseso ng pagbasa. Ang pagiging nasa antas na Nagsisimula ng mga respondenteng mag-aaral sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa bago gamitin ang *Metacognitive Strategy* ay nagpapakita na hindi sapat ang tradisyunal na pamamaraan ng pagtuturo upang malinang ang mas mataas na antas ng pag-iisip at pag-unawa sa binabasa. Ipinahihiwatig din ng resulta na ang kakayahang bumasa ng mga salita at pangungusap ay hindi awtomatikong nangangahulugan ng ganap na pag-unawa sa nilalaman ng teksto. Bagama't nakakabasa ang mga mag-aaral, nahihirapan pa rin silang tukuyin ang mahahalagang impormasyon, bumuo ng mga hinuha, magbigay ng interpretasyon, at magsagawa ng kritikal na pagsusuri. Ipinakikita nito na kinakailangan ang mas malalim na proseso ng pag-iisip upang lubos na maunawaan ang binabasa. Higit pa rito, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang kahinaan sa literal na pag-unawa ay maaaring makaapekto sa paglinang ng inferensyal at kritikal na pag-unawa. Kapag nahihirapan ang mga mag-aaral sa pagtukoy ng pangunahing impormasyon mula sa teksto, nagiging limitado rin ang kanilang kakayahang magbigay ng hinuha, magsuri ng mga ideya, at mag-ugnay ng mga konsepto sa kanilang sariling karanasan. Dahil dito, mahalagang mapatatag muna ang pundamental na kasanayan sa pagbasa bilang batayan ng mas mataas na antas ng pag-unawa.

Bilang implikasyon sa pagtuturo, ipinakikita ng resulta na mahalagang gamitin ng mga guro ang *Metacognitive Strategy* upang matulungan ang mga mag-aaral na maging mas aktibong kalahok sa kanilang sariling pagkatuto. Sa pamamagitan ng mga gawaing nagtuturo sa kanila kung paano planuhin, subaybayan, at suriin ang kanilang pag-unawa habang nagbabasa, mas nagiging mulat sila sa kanilang mga kalakasan at kahinaan sa pagkatuto. Ito ay nagiging daan upang mas mapabuti ang kanilang pagganap sa iba't ibang antas ng pag-unawa sa pagbasa. Para naman sa mga tagapamahala ng paaralan at mga tagapagbalangkas ng kurikulum, ipinahihiwatig ng resulta na kinakailangang higit pang palakasin ang mga programang nakatuon sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa sa pamamagitan ng mga estratehiyang metakognitibo. Ang pagbibigay ng mga pagsasanay sa mga guro hinggil sa paggamit ng mga makabagong estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa ay maaaring makatulong upang mapataas ang kalidad ng pagkatuto ng mga mag-aaral.

Ipinahihiwatig din ng pag-aaral na ang *Metacognitive Strategy* ay hindi lamang isang estratehiya sa pagbasa kundi isang mahalagang kasangkapan sa pagpapaunlad ng kritikal na pag-iisip, paglutas ng suliranin, at independiyenteng pagkatuto. Sa pamamagitan nito, natututo ang mga mag-aaral na magkaroon ng mas malaking

pananagutan sa kanilang sariling pagkatuto at nagiging mas epektibo sila sa pagproseso at pag-unawa ng impormasyon. Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang paggamit ng Metacognitive Strategy ay mahalaga upang matugunan ang mababang antas ng literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa ng mga mag-aaral. Bilang implikasyon, nararapat itong maisama sa mga gawaing pampagtuturo sa pagbasa upang higit na malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pag-unawa, pagsusuri, at mas malalim na pagproseso ng mga impormasyong kanilang binabasa.

3.2 Antas ng Kasanayan ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Panghuling Pagganap gamit ang Metacognitive Strategy sa Pagtuturo ng Kuwento

Ang bahaging ito ay naglalahad ng antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa panghuling pagganap matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kuwento. Sinusukat ang kanilang kasanayan batay sa mga pamantayang Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ang mga resulta ay nagsisilbing batayan upang matukoy ang antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral pagkatapos ng implementasyon ng *Metacognitive Strategy* at upang masuri kung nagkaroon ng pag-unlad sa kanilang kasanayan sa pag-unawa ng kuwento.

Talahanayan 2
Antas ng Kasanayan ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Panghuling Pagganap gamit ang Metacognitive Strategy sa Pagtuturo ng Kuwento

Pamantayan	*Nagsisimula (Beginning)* f (%)	*Papalapit sa Kahusayan (Approaching Proficiency)* f (%)	*Napakahusay (Advanced)* f(%)	*Mean*	*S.D.*	*Verbal Description*
Literal na Pagbasa	19(19.2%)	70(70.7%)	10(10.1%)	78	10.7	Umuunlad (Developing)
Inferensyal na Pag-unawa	25(25.3%)	66(66.7%)	8(8.1%)	77	11.1	Umuunlad (Developing)
Kritikal at Personal na Pag-unawa	26(26.3%)	72(72.7%)	1(1.0%)	75	9.19	Umuunlad (Developing)

Leyenda: 74% at pababa =Nagsisimula (Beginning); 75% – 79%= Umuunlad (Developing); 80% – 84%= Papalapit sa Kahusayan (Approaching Proficiency); 85% – 89%= Mahusay (Proficient), 90% at pataas= Napakahusay (Advanced)

Makikita sa talahanayan 2 ang antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa panghuling pagganap matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kuwento. Sinusukat ang kanilang pag-unawa batay sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ang mga resulta ay nagpapakita ng pagbabago sa antas ng kanilang pag-unawa matapos ang interbensiyon.

Sa Literal na Pagbasa, mayroong labing-siyam (19) na respondente o 19.2% na nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*), pitumpu (70) o 70.7% na nasa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*), at sampu (10) o 10.1% na nasa antas na Napakahusay (*Advanced*). Nagtala ito ng *mean* na 78 at *standard deviation* na 10.7 na may berbal na deskripsiyong Umuunlad (*Developing*). Ipinakikita ng resultang ito na karamihan sa mga mag-aaral ay nakalampas na sa antas na Nagsisimula at unti-unti nang nahuhubog ang kanilang kakayahan sa pagtukoy at pag-unawa sa mga tahasang impormasyong nakapaloob sa teksto. Ang pagkakaroon ng ilang mag-aaral sa antas na Napakahusay ay nagpapakita na may mga respondente nang nakapagtamo ng mataas na antas ng pag-unawa sa literal na pagbasa matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy.* Gayunman, maaaring maiugnay ang pag-angat ng karamihan ng mga mag-aaral sa isang antas lamang sa kanilang panimulang antas ng kasanayan at sa pangangailangan ng tuloy-tuloy na pagsasanay upang higit na maging matatag ang kanilang kakayahan sa pagtukoy at pag-unawa sa tahasang impormasyon.

Sa Inferensyal na Pag-unawa, dalawampu't lima (25) o 25.3% ng mga respondente ang nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*), animnapu't anim (66) o 66.7% ang nasa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*), at walo (8) o 8.1% ang nasa antas na Napakahusay *(Advanced*). Nakapagtala ito ng *mean* na 77 at *standard deviation* na 11.1 na may berbal na deskripsiyong Umuunlad (*Developing)*. Ipinahihiwatig nito na mas marami nang mag-aaral ang nakabubuo ng mga hinuha, nakapag-uugnay ng mga pangyayari, at nakapagbibigay ng interpretasyon sa mga impormasyong hindi tahasang nakasaad sa teksto. Bagama't may ilan pa ring nasa antas

na Nagsisimula, malinaw na mas mataas ang bilang ng mga mag-aaral na nakaaabot na sa antas na Papalapit sa Kahusayan, na nagpapakita ng positibong epekto ng interbensiyon. Gayunman, maaaring maiugnay ang isang antas lamang na pag-angat ng karamihan sa mas mataas na pangangailangang kognitibo ng inferensyal na pag-unawa, sapagkat nangangailangan ito ng higit na pagsasanay sa pagbibigay ng hinuha, pag-uugnay ng mga ideya, at pagbubuo ng interpretasyon mula sa mga pahiwatig ng teksto.

Samantala, sa Kritikal at Personal na Pag-unawa, dalawampu't anim (26) o 26.3% ng mga respondente ang nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*), pitumpu't dalawa (72) o 72.7% ang nasa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*), at isa (1) o 1.0% lamang ang nasa antas na Napakahusay (*Advanced*). Nagtala ito ng *mean* na 75 at *standard deviation* na 9.19 na may berbal na deskripsiyong Umuunlad (*Developing*). Ipinakikita nito na bagama't may pag-unlad na naganap sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsusuri, paghusga, at pag-uugnay ng mga ideya sa kanilang personal na karanasan, nananatili itong pinakamababang mean sa tatlong pamantayan. Nangangahulugan ito na ang kritikal at personal na pag-unawa ay nananatiling pinakamahirap na kasanayang malinang dahil nangangailangan ito ng mas mataas na antas ng pag-iisip at mas malalim na pagpoproseso ng impormasyon. Dahil dito, maaaring maiugnay ang isang antas lamang na pag-angat ng karamihan sa pangangailangan ng mas mahabang panahon at higit na tuloy-tuloy na pagsasanay sa pagsusuri, pagbibigay ng sariling pananaw, pagbibigay-katwiran, at pag-uugnay ng mga ideya sa personal na karanasan.

Sa kabuoan, ang mga resulta ay nagpapakita ng malinaw na pag-unlad sa pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Bagama't ang kabuuang berbal na deskripsiyon sa tatlong pamantayan ay nananatiling Umuunlad (*Developing*), kapansin-pansin na ang karamihan sa mga respondente ay nasa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*). Ipinahihiwatig nito na naging mabisa ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapataas ng antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa kuwento, lalo na sa literal at inferensyal na pag-unawa, at nagkaroon din ng positibong ambag sa paglinang ng kanilang kritikal at personal na pag-unawa.

Ang salik ay ang pagbabago ng resulta mula sa pauna tungo sa panghuling pagsusulit ay maaaring maiugnay sa paglalapat ng *Metacognitive Strategy*, kung saan nabigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong magplano, magsubaybay, at magsuri ng kanilang sariling pag-unawa habang nagbabasa at sumusuri ng kuwento. Ang paulit-ulit na pagsasagawa ng mga gawaing nakatuon sa pag-unawa sa teksto ay maaaring nakatulong sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahang tukuyin ang mahahalagang impormasyon, bumuo ng hinuha, magsuri ng mga ideya, at magbigay ng sariling pananaw. Maaari ring nakaambag ang patuloy na pagsasanay at pagkakalantad sa mga gawaing pampagbasa sa pagtaas ng kanilang pagganap. Gayunman, batay sa nakalap na datos, ang mga salik na ito ay maaaring ituring na posibleng paliwanag lamang sa pagbabago ng resulta sapagkat hindi partikular na sinukat ng pag-aaral ang kontribusyon ng bawat salik.

Ang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral mula sa paunang pagsusulit tungo sa panghuling pagsusulit ay maaaring maiugnay sa paggamit ng *Metacognitive Strategy*. Sa pamamagitan ng pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng sariling pag-unawa, nabigyan ang mga mag-aaral ng mas malinaw na proseso kung paano nila haharapin at uunawain ang isang kuwento. Nakatulong ang mga gawaing ito upang maging mas aktibo ang mga mag-aaral sa pagtukoy ng mahahalagang impormasyon, pagbuo ng hinuha, pagsusuri ng mga ideya, at pagbibigay ng sariling pananaw. Gayunman, hindi nangangahulugang agad na maaabot ng mga mag-aaral ang pinakamataas na antas ng kasanayan matapos lamang ang isang interbensiyon. Ang pag-unawa sa kuwento, lalo na sa inferensyal at kritikal na antas, ay nangangailangan ng patuloy na pagsasanay at paulit-ulit na paggamit ng kasanayan. Samakatuwid, ang pag-angat ng karamihan sa isang antas ay maaaring magpahiwatig na nagsimula nang maging epektibo ang estratehiya, ngunit kailangan pa ng mas mahabang panahon at mas maraming pagkakataon para sa aplikasyon nito upang higit na mapaunlad at mapatatag ang kasanayan ng mga mag-aaral.

Ang isang posibleng dahilan ay ang maikling panahon ng implementasyon ng estratehiya. Bagama't nakatulong ang *Metacognitive Strategy* upang mapabuti ang pagganap ng mga mag-aaral, maaaring hindi sapat ang panahon upang lubusang malinang ang kanilang mga kasanayan hanggang sa pinakamataas na antas. Ang *metacognition* ay hindi lamang simpleng pagkatuto ng isang pamamaraan; nangangailangan ito ng patuloy na

pagsasanay upang masanay ang mga mag-aaral sa pagpaplano bago magbasa, pagsubaybay habang nagbabasa, at pagsusuri sa kanilang pag-unawa pagkatapos magbasa. Maaari ring nakaapekto ang panimulang antas ng kakayahan ng mga mag-aaral. Dahil nagsimula sila sa mababang antas ng pag-unawa, kinakailangan muna nilang magkaroon ng matibay na pundasyon sa literal na pagbasa bago lubusang mapaunlad ang mas mataas na kasanayan tulad ng pagbibigay ng hinuha, pagsusuri, pagbibigay-katwiran, at personal na interpretasyon. Dahil dito, maaaring unti-unti lamang ang naging pag-angat ng karamihan. Mahalagang bigyang-diin na ang resulta ay hindi nangangahulugang hindi naging mabisa ang *Metacognitive Strategy*. Sa halip, ipinakikita nito na may hangganan ang maaaring makamit ng isang interbensiyon sa loob ng itinakdang panahon. Nakatulong ang estratehiya upang maiangat ang pag-unawa ng mga mag-aaral, subalit ang pag-abot sa mas mataas na antas ng kasanayan ay nangangailangan ng mas tuloy-tuloy, mas malalim, at mas iba-ibang gawaing pampagkatuto.

Sa pagtuturo ng kuwento, maaaring kailanganin ang mas maraming gawain na hindi lamang nagtatanong kung ano ang nangyari sa kuwento, kundi humihikayat sa mga mag-aaral na ipaliwanag kung paano nila nakuha ang sagot, tukuyin ang batayan ng kanilang hinuha, suriin ang kilos ng mga tauhan, bigyang-katwiran ang kanilang pananaw, at iugnay ang mensahe ng kuwento sa kanilang sariling karanasan. Sa ganitong paraan, hindi lamang nalilinang ang pagkuha ng impormasyon kundi pati ang mas mataas na proseso ng pag-iisip. Samakatuwid, ang pag-angat ng karamihan sa isang antas ay maaaring tingnan bilang indikasyon na nagsimula nang malinang ang kanilang kasanayan, ngunit hindi pa ganap na napagtitibay ang mga ito. Maaaring kailanganin ang mas mahabang implementasyon, higit na dalas ng pagsasanay, at progresibong mga gawain mula sa literal patungo sa inferensyal at kritikal na pag-unawa. Ang ganitong interpretasyon ay isang posibleng paliwanag lamang, sapagkat hindi partikular na sinukat ng pag-aaral ang tagal ng interbensiyon, dami ng pagsasanay, o iba pang salik na maaaring tuwirang nagpaliwanag sa isang antas lamang na pag-angat.

Pinatunayan ni Villanueva (2022) na may mahalagang ugnayan ang paggamit ng mga *metacognitive reading strategies* at pagganap sa pag-unawa sa binabasa ng mga mag-aaral. Natuklasan niya na ang mga mag-aaral na gumagamit ng mga estratehiyang tulad ng muling pagbasa, pagmomonitor ng pag-unawa, at pag-uugnay ng dating kaalaman sa binabasa ay nakapagtatala ng mas mataas na antas ng pag-unawa. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan umangat ang mga mag-aaral sa antas na Umuunlad (*Developing)* matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ayon kay Arienda (2025), ang kamalayan sa paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay may positibong kaugnayan sa kakayahan sa pag-unawa sa binabasa. Ipinakita sa kanyang pag-aaral na ang mga mag-aaral na may mataas na kamalayan sa kanilang proseso ng pagkatuto ay higit na nakauunawa sa teksto at mas nagiging epektibo sa pagproseso ng impormasyon. Ipinahihiwatig nito na ang aktibong pagmomonitor ng sariling pagkatuto ay mahalagang salik sa pagpapahusay ng pag-unawa sa pagbasa.

Pinatunayan naman nina Montillana et al. (2025) na may makabuluhang kaugnayan ang paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo at akademikong pagganap ng mga mag-aaral. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na aktibong gumagamit ng mga estratehiya sa pagmomonitor, pagsusuri, at pagwawasto ng kanilang pag-unawa ay nakapagtatala ng mas mataas na antas ng pagkatuto at akademikong pagganap. Ang natuklasang ito ay nagpapakita ng kahalagahan ng mga estratehiyang metakognitibo sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagbasa. Binigyang-diin ni Lagulos (2025) na ang mababang kamalayan sa *metacognitive reading strategies* ay isa sa mga salik na nakaaapekto sa mababang pagganap ng mga mag-aaral sa mga gawaing nangangailangan ng mataas na antas ng pag-unawa. Ipinakita rin sa kanyang pag-aaral na mahalagang malinang ang kamalayang metakognitibo upang mapaunlad ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsusuri, interpretasyon, at pagbuo ng kahulugan mula sa binabasang teksto.

Samantala, ayon kina Casingal at Balaba (2026), ang mga programang nakatuon sa pagpapaunlad ng pagbasa ay nakapagpapataas ng antas ng pagganap ng mga mag-aaral sa iba't ibang kasanayan sa pag-unawa. Bagama’t nakatuon ang kanilang pag-aaral sa pagbabago ng antas ng kahusayan sa pagbasa, ipinakita nila na ang sistematiko at planadong interbensiyon ay mahalaga upang maiangat ang mga mag-aaral mula sa mababang antas tungo sa mas mataas na antas ng pag-unawa. Higit pa rito, ipinakita nina De Ocampo et al. (2024) na mahalaga ang paggamit ng mga angkop na estratehiya sa pag-unawa sa pagbasa upang mapaunlad ang akademikong pagganap ng mga

mag-aaral. Natuklasan nila na ang mga estratehiyang nagpapalawak ng pag-iisip at humihikayat ng aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa proseso ng pagbasa ay nakatutulong sa mas malalim na pag-unawa ng teksto at mas mataas na antas ng pagkatuto.

Sa kabuuan, ang mga naunang pag-aaral ay nagpapakita ng magkakatulad na pananaw na ang paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay may mahalagang papel sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa at pangkalahatang pagganap ng mga mag-aaral. Ipinakikita ng kanilang mga natuklasan na ang mga mag-aaral na natutong planuhin, subaybayan, at suriin ang kanilang sariling pagkatuto habang nagbabasa ay nagkakaroon ng mas mataas na kakayahan sa pagkuha ng impormasyon, pagbibigay ng mga hinuha, at pagsusuri ng mga ideyang nakapaloob sa teksto. Dahil dito, higit silang nagiging aktibong kalahok sa proseso ng pagkatuto at hindi lamang simpleng tagatanggap ng impormasyon.

Ang mga natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang nagkaroon ng pag-unlad sa antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Mula sa pagiging nasa antas na Nagsisimula sa paunang pagsusulit, umangat ang karamihan sa mga mag-aaral sa antas na Umuunlad (*Developing*) sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ipinahihiwatig nito na ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* ay nakatulong sa mga mag-aaral na higit na maunawaan ang nilalaman ng kuwento, makabuo ng mga makatwirang hinuha mula sa binasa, at makapagsagawa ng mas malalim na pagsusuri at pag-uugnay ng mga ideya sa kanilang sariling karanasan. Higit pa rito, ipinakikita ng resulta na ang sistematikong paggabay sa mga mag-aaral upang maging mulat sa kanilang sariling paraan ng pagkatuto ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan sa pagbasa. Sa pamamagitan ng mga gawaing nakatuon sa pagpaplano, pagsubaybay, at ebalwasyon ng sariling pag-unawa, natututo silang tukuyin ang kanilang mga kahinaan at gumawa ng mga hakbang upang mapabuti ang kanilang pagkatuto. Samakatuwid, maaaring ipalagay na ang *Metacognitive Strategy* ay isang mabisang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sapagkat nakatutulong ito sa pagpapataas ng antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral at sa paglinang ng kanilang kakayahang mag-isip nang mas kritikal at mapanuri.

Batay sa mga resulta ng panghuling pagganap, ipinahihiwatig na naging epektibo ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pagpapaunlad ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagbasa ng kuwento. Ang pagkakaroon ng malaking bahagdan ng mga mag-aaral sa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*) sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa ay nagpapakita na unti-unti nang nalilinang ang kanilang kakayahang umunawa, magsuri, at magbigay-kahulugan sa mga tekstong kanilang binabasa. Ipinahihiwatig din ng resulta na ang mga gawaing nakabatay sa *Metacognitive Strategy* ay nakatulong sa mga mag-aaral upang maging mas mulat sa kanilang sariling proseso ng pagkatuto. Sa pamamagitan ng pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng kanilang pag-unawa habang nagbabasa, higit nilang natutukoy ang mahahalagang impormasyon, nakabubuo ng mga hinuha, at nakapagsasagawa ng mas malalim na pagsusuri sa nilalaman ng kuwento.

Ang mataas na bahagdan ng mga mag-aaral na nasa antas na Papalapit sa Kahusayan ay nagpapakita rin na bagama't nagkaroon na ng makabuluhang pag-unlad, kinakailangan pa rin ang patuloy na paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo upang higit pang maiangat ang kanilang pagganap tungo sa antas na Napakahusay (*Advanced*). Nangangahulugan ito na ang pag-unawa sa pagbasa ay isang kasanayang nangangailangan ng tuloy-tuloy na pagsasanay, paggabay, at pagpapatibay. Sa aspekto ng Literal na Pagbasa, ipinahihiwatig ng resulta na mas naging mahusay ang mga mag-aaral sa pagtukoy at pag-unawa sa mga tahasang impormasyong nakapaloob sa teksto. Sa Inferensyal na Pag-unawa naman, nagpapakita ito na higit nilang napaunlad ang kakayahang bumuo ng mga hinuha at magbigay-kahulugan sa mga impormasyong hindi tuwirang nakasaad sa binabasa. Samantala, sa Kritikal at Personal na Pag-unawa, ipinahihiwatig ng resulta na nagsimula nang malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral na magsuri, humusga, at mag-ugnay ng kanilang mga karanasan at pananaw sa mga pangyayari sa kuwento.

Bilang implikasyon sa pagtuturo, maaaring gamitin ng mga guro ang *Metacognitive Strategy* bilang isang

mabisang estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa at panitikan sapagkat nakatutulong ito sa pagpapaunlad hindi lamang ng pag-unawa sa teksto kundi maging ng kritikal na pag-iisip at independenteng pagkatuto ng mga mag-aaral. Maaari rin itong maisama sa iba pang gawaing pampagkatuto upang higit pang mapalawak ang kakayahan ng mga mag-aaral sa mas mataas na antas ng pag-unawa. Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Metacognitive Strategy* ay may positibong epekto sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa kuwento. Ang pag-angat ng kanilang pagganap mula sa mababang antas tungo sa antas na Umuunlad (Developing) ay nagpapakita na ang sistematikong paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay mahalagang salik sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagbasa, pag-unawa, at mas mataas na antas ng pag-iisip ng mga mag-aaral.

3.3 Pagkakaiba sa Pauna at Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral Bago at Pagkatapos gamitin ang Metacognitive Strategy

Ang bahaging ito ay naglalahad ng pagsusuri sa makabuluhang pagkakaiba ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral sa pag-unawa ng kuwento bago at pagkatapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Sinusukat ang kanilang pagganap batay sa mga pamantayang Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Layunin ng pagsusuring ito na matukoy kung nagkaroon ng makabuluhang pagbabago sa antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral matapos ang implementasyon ng *Metacognitive Strategy*. Ang mga resulta ay magsisilbing batayan upang masuri ang pagiging epektibo ng nasabing estratehiya sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pag-unawa ng kuwento at upang mapatunayan kung ang mga pagbabagong naitala sa kanilang pagganap ay bunga ng isinagawang interbensiyon sa pagtuturo.

Talahanayan 3
Pagkakaiba sa Pauna at Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral Bago at Pagkatapos gamitin ang Metacognitive Strategy

Pamantayan	Mean difference	df	t-value	p-value	Decision	Interpretation
Literal na Pagbasa	44.8	98	26.4	<.001	Reject H_0	*Significant*
Inferensyal na Pag-unawa	40.8	98	20.1	<.001	Reject H_0	*Significant*
Kritikal at Personal na Pag-unawa	46.1	98	33.9	<.001	Reject H_0	*Significant*

Ipinakikita sa talahanayan 3 ang pagsusuri sa makabuluhang pagkakaiba ng pagganap ng mga respondenteng mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang Metacognitive Strategy sa pagtuturo ng kuwento. Ginamit ang t-test upang matukoy kung may makabuluhang pagbabago sa antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral batay sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Sa Literal na Pagbasa, nakapagtala ng *mean difference* na 44.8, may 98 *degrees of freedom* (df), at *t-value* na 26.4. Ang *p-value* na mas mababa sa 0.001 ay nagpapakita na ang resulta ay lubhang makabuluhan sa antas na 0.05. Dahil dito, ang *null hypothesis* (H_0) ay tinanggihan. Ipinahihiwatig ng resultang ito na nagkaroon ng malaking pagtaas sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pagtukoy at pag-unawa sa mga tahasang impormasyong nakapaloob sa binasang kuwento matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ang mataas na *mean difference* ay nagpapakita na malaki ang naging pag-unlad ng kanilang kasanayan sa literal na pagbasa.

Sa Inferensyal na Pag-unawa, nagtala ng *mean difference* na 40.8, may 98 *degrees of freedom* (df), at *t-value* na 20.1. Ang *p-value* na mas mababa sa 0.001 ay nagpapahiwatig na may makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ng interbensiyon. Dahil dito, tinanggihan din ang *null hypothesis.* Ipinakikita ng resulta na naging epektibo ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapataas ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagbibigay ng hinuha, pagbubuo ng kahulugan, at pag-uugnay ng mga ideyang hindi tahasang nakasaad sa teksto. Bagama't ito ang may pinakamababang *mean difference* sa tatlong pamantayan, nananatili pa rin itong nagpapakita ng malaking pag-unlad sa kasanayan ng mga mag-aaral.

Samantala, sa Kritikal at Personal na Pag-unawa, nakapagtala ng *mean difference* na 46.1, may 98 *degrees of freedom* (df), at *t-value* na 33.9. Ang *p-value* na mas mababa sa 0.001 ay nagpapakita rin ng lubhang makabuluhang resulta. Dahil dito, tinanggihan ang *null hypothesis* at tinanggap ang alternatibong palagay na may makabuluhang

pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ang pinakamataas na *mean difference at t-value* sa tatlong pamantayan ay nagpapahiwatig na pinakamalaki ang naging epekto ng interbensiyon sa pagpapalawak ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsusuri, paghusga, pagbibigay ng sariling pananaw, at pag-uugnay ng mga natutuhan sa kanilang personal na karanasan at sa mga sitwasyong panlipunan.

Ang lahat ng pamantayan ay nagpakita ng makabuluhang pagkakaiba (Significant) sapagkat ang kanilang *p-value* ay mas mababa sa itinakdang antas ng kabuluhan na 0.05. Ang pagtanggi sa *null hypothesis* sa lahat ng aspekto ay nagpapatunay na ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* ay nagkaroon ng positibo at makabuluhang epekto sa pag-unawa ng mga mag-aaral sa kuwento. Ipinakikita rin ng mataas na *mean differences* at *t-values* na ang mga pagbabago sa kanilang pagganap ay hindi naganap nang basta-basta lamang kundi bunga ng isinagawang interbensiyon. Samakatuwid, maituturing na mabisa ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapataas ng antas ng Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa ng mga respondente.

Ang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy* ay maaaring maiugnay sa natatanging katangian ng estratehiyang nakatuon sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng sariling pag-unawa. Sa prosesong ito, nabibigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong maging mulat sa kanilang sariling pag-iisip habang nagbabasa at sumusuri ng kuwento. Sa halip na tumanggap lamang ng impormasyon, hinihikayat silang tukuyin kung ano ang kanilang nauunawaan, kilalanin ang bahagi ng teksto na hindi nila nauunawaan, suriin ang batayan ng kanilang sagot, at balikan ang kanilang sariling interpretasyon. Sa ganitong paraan, nagiging mas aktibo ang mga mag-aaral sa proseso ng pagbasa at mas nagkakaroon sila ng pananagutan sa kanilang sariling pagkatuto. Ang paulit-ulit na paggamit ng mga gawaing ito ay maaaring nakatulong sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahang tukuyin ang mahahalagang impormasyon, bumuo ng hinuha, magsuri ng mga ideya, at magbigay ng sariling pananaw.

Gayunman, bagama't nagkaroon ng malinaw na pagtaas sa pagganap, isang mahalagang salik na maaaring magpaliwanag kung bakit isang antas lamang ang inabot ng karamihan ng mga mag-aaral ay ang pangangailangan ng sapat na panahon upang maging pamilyar at maging matatag ang paggamit ng *Metacognitive Strategy*. Ang naturang estratehiya ay hindi lamang nakatuon sa pagkatuto ng nilalaman ng kuwento kundi pati sa paglinang ng kakayahan ng mga mag-aaral na mag-isip tungkol sa kanilang sariling proseso ng pagkatuto. Dahil dito, nangangailangan ito ng patuloy na paggabay, pagsasanay, pagwawasto, at unti-unting pagsasarili upang maging mas natural at sistematiko ang paggamit ng estratehiya. Dahil nagsimula rin ang mga mag-aaral sa mababang antas ng kasanayan, kinakailangan muna nilang mapatatag ang mga batayang kasanayan sa pagbasa bago lubusang malinang ang mas mataas na antas ng inferensyal at kritikal na pag-unawa. Samakatuwid, ang pagtaas ng kanilang pagganap ay maaaring magpakita ng panimulang paghubog ng kasanayan ngunit maaaring hindi pa sapat upang agad na makamit ang mas mataas na antas ng kahusayan.

Mahalaga ring isaalang-alang ang haba ng interbensiyon sa pagtalakay ng resulta. Sa pag-aaral, dalawang linggo ang inilaan sa kumbensyonal na pagtuturo at dalawang linggo rin sa implementasyon ng *Metacognitive Strategy*. Dahil magkapareho ang haba ng dalawang kondisyon, hindi ang pagkakaiba sa tagal ng pagtuturo ang maaaring maging dahilan ng pagbabago sa resulta. Sa halip, maaaring ang limitadong panahon ng mismong implementasyon ng *Metacognitive Strategy* ang naging isang posibleng limitasyon sa lawak ng pag-unlad ng mga mag-aaral. Maaaring sapat ang itinakdang panahon upang makita ang pagbabago sa kanilang pagganap, ngunit maaaring hindi pa ito sapat upang ganap na maging awtomatiko at matatag ang mga kasanayang metakognitibo. Lalo itong mahalaga sa Kritikal at Personal na Pag-unawa sapagkat nangangailangan ito ng mas malalim na pagsusuri, pagbibigay-katwiran, interpretasyon, at pag-uugnay ng mga ideya sa personal na karanasan at kalagayan ng buhay.

Sa konteksto ng pagtuturo, ipinakikita rin nito na ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* ay maaaring maging mas mabisa kapag isinasagawa nang tuloy-tuloy at may sapat na pagkakataon para sa aplikasyon. Hindi sapat na maipakilala lamang ang estratehiya; kinakailangang paulit-ulit na maisagawa ng mga mag-aaral ang

pagpaplano bago magbasa, pagmomonitor habang nagbabasa, at pagsusuri pagkatapos magbasa. Maaari ring higit na mapaunlad ang kanilang kasanayan kung ang mga gawain ay unti-unting itataas mula sa pagtukoy ng tahasang impormasyon tungo sa pagbibigay ng hinuha, pagsusuri ng mga ideya, pagbibigay ng sariling pananaw, at pagbibigay-katwiran sa mga sagot. Sa ganitong paraan, maaaring higit na mapatatag ang kasanayan at magkaroon ng mas malawak na pag-unlad sa susunod na mga pagkakataon ng paggamit ng estratehiya.

Sa kabuoan, ang isang antas lamang na pag-angat ng karamihan ng mga mag-aaral ay hindi nangangahulugang walang sapat na ambag ang *Metacognitive Strategy*. Sa halip, maaaring ipakita nito na nagsimula nang malinang ang kanilang kamalayan sa sariling proseso ng pagkatuto, ngunit kinakailangan pa ng mas mahabang panahon, mas madalas na pagsasanay, at mas progresibong mga gawaing pampagbasa upang ganap na mapatatag ang mga kasanayan. Ang dalawang linggong implementasyon ay maaaring ituring na isang posibleng limitasyon sa lawak ng pag-angat, ngunit hindi maaaring ituring na tiyak na sanhi sapagkat hindi partikular na sinukat ng pag-aaral ang epekto ng tagal ng interbensiyon. Batay sa mga natuklasan, higit na makabuluhan ang patuloy na paggamit ng *Metacognitive Strategy* upang unti-unting mapaunlad ang pag-unawa ng mga mag-aaral mula sa batayang antas tungo sa mas mataas na antas ng kasanayan.

Pinatunayan nina Pastera, Gaitano, at Martir (2024) na may mahalagang kaugnayan ang mga estratehiya sa pagbasa at antas ng pag-unawa ng mga mag-aaral. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na gumagamit ng iba't ibang estratehiya sa pagbasa ay mas mahusay sa pagproseso ng impormasyon, pagbuo ng kahulugan, at pag-unawa sa mga tekstong kanilang binabasa. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakita ng pagtaas ng antas ng Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ayon naman kay Sambo (2025), ang paggamit ng *Read Aloud, Activate Prior Knowledge, Retell, and Summarize (RARS) Strategy* ay nagdulot ng makabuluhang pagtaas sa *reading comprehension* ng mga mag-aaral. Natuklasan niya na mula sa mababang antas ng pag-unawa bago ang interbensiyon, umangat ang pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang estratehiya. Ang natuklasang ito ay katulad ng resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan nagkaroon ng makabuluhang pagkakaiba sa pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral.

Natuklasan naman ni Apas (2025) na ang mga *interactive reading activities* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng *reading comprehension skills* ng mga mag-aaral sa elementarya. Ipinakita ng kanyang pag-aaral na ang mga gawaing nagpapalakas ng aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa proseso ng pagbasa ay nakapagpapataas ng kanilang kakayahan sa pag-unawa, pagsusuri, at pagbibigay-kahulugan sa binabasang teksto. Ang natuklasang ito ay umaayon sa bisa ng *Metacognitive Strategy* bilang isang aktibong estratehiya sa pagkatuto. Samantala, sinuri ni Dinoro (2023) ang mga estratehiya sa pagbasa na ginagamit sa batayang edukasyon sa Pilipinas at natuklasang ang paggamit ng mga estratehiyang nakatuon sa pagmomonitor ng pag-unawa at aktibong pagproseso ng impormasyon ay may positibong epekto sa pagkatuto ng mga mag-aaral. Ipinahihiwatig nito na ang mga estratehiyang nagpapalawak ng kamalayan ng mga mag-aaral sa kanilang sariling proseso ng pagkatuto ay mahalaga sa pagpapataas ng antas ng pag-unawa sa pagbasa.

Binigyang-diin naman ni Casinto (2025) na ang mga suliranin sa pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral sa Pilipinas ay maaaring matugunan sa pamamagitan ng paggamit ng mga angkop na interbensiyong pampagkatuto at mga estratehiyang nakatuon sa aktibong pagproseso ng teksto. Natuklasan niya na ang mga estratehiyang nagpapalakas ng pag-unawa at kritikal na pag-iisip ay mahalaga sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagbasa at akademikong pagganap. Dagdag pa rito, sinabi ni Idulog (2023) na isa sa mga pangunahing hamon sa edukasyon sa Pilipinas ay ang mababang antas ng pag-unawa sa pagbasa ng mga mag-aaral. Binigyang-diin niya na kinakailangan ang paggamit ng mas epektibong estratehiya sa pagtuturo upang mapaunlad ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pag-unawa, pagsusuri, at pagbibigay-kahulugan sa mga tekstong kanilang binabasa. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang isang mabisang interbensiyon sa pagtuturo.

Sa kabuoan, nagpapakita ng magkakatulad na pananaw na ang paggamit ng mga estratehiyang nakatuon sa aktibong pagproseso ng impormasyon, pagsubaybay ng pag-unawa, at pakikilahok ng mga mag-aaral ay may

mahalagang papel sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagbasa. Ipinakikita ng kanilang mga natuklasan na ang mga estratehiyang nagbibigay ng pagkakataon sa mga mag-aaral na magplano, magsuri, magmonitor, at magbigay-kahulugan sa kanilang binabasa ay nakatutulong sa pagpapataas ng antas ng literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa.

Dahil dito, higit na napagtitibay ang resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang nagkaroon ng makabuluhang pagkakaiba sa pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Ang makabuluhang pagtaas ng kanilang pagganap sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa ay nagpapahiwatig na ang *Metacognitive Strategy* ay isang mabisang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sapagkat nakatutulong ito sa pagpapalalim ng pag-unawa, pagpapahusay ng kritikal na pag-iisip, at pagpapaunlad ng pangkalahatang kasanayan sa pagbasa. Batay sa mga resulta ng pag-aaral, ipinahihiwatig na ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* ay may mahalagang papel sa pagpapaunlad ng pag-unawa ng mga mag-aaral sa pagbasa ng kuwento. Ang makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa ay nagpapakita na ang mga mag-aaral ay higit na natututo kapag sila ay ginagabayan kung paano planuhin, subaybayan, at suriin ang kanilang sariling pag-unawa habang nagbabasa.

Ipinahihiwatig din ng resulta na ang pag-unawa sa binabasa ay hindi lamang nakasalalay sa kakayahang bumasa ng mga salita at pangungusap, kundi pati na rin sa kakayahang gamitin ang mga estratehiyang metakognitibo upang maproseso, mabigyang-kahulugan, at masuri ang impormasyong nakapaloob sa teksto. Ang pagtaas ng pagganap ng mga mag-aaral sa literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa ay nagpapakita na naging mas aktibo sila sa kanilang pagkatuto at mas naging mulat sa kanilang sariling proseso ng pag-iisip habang nagbabasa. Higit pa rito, ipinahihiwatig ng resulta na ang *Metacognitive Strategy* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng mas mataas na antas ng pag-iisip. Ang malaking pag-unlad sa Kritikal at Personal na Pag-unawa ay nagpapakita na natulungan ang mga mag-aaral na magsuri ng mga ideya, bumuo ng mga pagpapasya, magbigay ng sariling pananaw, at maiugnay ang kanilang mga natutuhan sa tunay na karanasan at sitwasyon sa buhay. Dahil dito, hindi lamang pag-unawa sa teksto ang nalinang kundi maging ang kanilang kakayahang mag-isip nang kritikal at mapanuri.

Bilang implikasyon sa pagtuturo, maaaring gamitin ng mga guro ang *Metacognitive Strategy* bilang isa sa mga pangunahing estratehiya sa pagtuturo ng pagbasa at panitikan, lalo na sa pagtuturo ng kuwento. Ang paggamit ng mga gawaing nakatuon sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng pag-unawa ay maaaring makatulong upang mapataas ang antas ng pagkatuto ng mga mag-aaral at mabawasan ang mga suliranin sa pag-unawa sa binabasa. Para naman sa mga tagapamahala ng paaralan at mga tagapagbalangkas ng kurikulum, ipinahihiwatig ng resulta na mahalagang magsagawa ng mga pagsasanay at programang pangkaunlaran para sa mga guro hinggil sa paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo. Sa pamamagitan nito, mas mapalalawak ang paggamit ng mga pamamaraang nakatutulong sa pagpapahusay ng pag-unawa sa pagbasa at pangkalahatang pagganap ng mga mag-aaral. Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Metacognitive Strategy* ay isang mabisa at makabuluhang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sapagkat nakapagpapataas ito ng antas ng literal, inferensyal, at kritikal na pag-unawa ng mga mag-aaral. Bilang implikasyon, nararapat itong isaalang-alang at higit pang gamitin sa mga gawaing pampagtuturo upang malinang ang mas mataas na antas ng pag-unawa, kritikal na pag-iisip, at independiyenteng pagkatuto.

3.4 Saloobin ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Pagtuturo ng Kwento gamit ang Metacognitive Strategy

Ang bahaging ito ay naglalahad ng saloobin ng mga respondenteng mag-aaral hinggil sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10. Sinusuri nito kung paano tinanggap, naranasan, at pinahalagahan ng mga mag-aaral ang estratehiyang ginamit sa kanilang pagkatuto. Mahalaga ang pagsusuring ito upang matukoy kung naging kapaki-pakinabang at epektibo ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapalawak ng kanilang pag-unawa, pagpapahusay ng kanilang kakayahan sa pag-iisip, at pagpapaunlad ng kanilang pagkatuto.

Talahanayan 4

Saloobin ng mga Respondenteng Mag-aaral sa Pagtuturo ng Kwento gamit ang Metacognitive Strategy

Pahayag	*Mean*	*S.D.*	*Verbal Description*
Nakatutulong ang paraang ito upang mas maunawaan ko ang mga tauhan sa kuwento.	3.78	0.65	Sumasang-ayon
Natutukoy ko ng malinaw ang mahahalagang pangyayari sa kuwento gamit ang paraang ito.	3.83	0.67	Sumasang-ayon
Napalalalim ng paraang ito ang aking pagpapaliwanag sa mga pangyayari sa kuwento.	3.72	0.78	Sumasang-ayon
Nauunawaan ko ang aral o mensahe ng kuwento dahil sa paraang ito.	3.97	0.72	Sumasang-ayon
Nakatutulong ang estratehiyang ginamit upang masuri ko ang aking sariling pag-unawa sa binasang kuwento.	4.06	0.65	Sumasang-ayon
Naging kawili-wili ang pagbasa ng kuwento dahil sa paraang ito.	3.98	0.70	Sumasang-ayon
Nakatutulong ang paraang ito upang mas maging interesado ako sa pagbasa ng panitikan.	3.70	0.68	Sumasang-ayon
Nagiging mas aktibo ako sa klase kapag ginagamit ang paraang ito.	3.87	0.75	Sumasang-ayon
Nagiging tiwala ako sa pagbibigay ng sariling opinyon tungkol sa kuwento.	3.84	0.71	Sumasang-ayon
Nakatutulong ang paraang ito upang maging mas interesado ako sa pag-aaral ng kuwento.	4.05	0.68	Sumasang-ayon
Overall Mean	3.88	0.70	Sumasang-ayon

Leyenda: 1.00-1.80= Lubos na Hindi Sumasang-ayon; 1.81-2.60= Hindi Sumasang-ayon; 2.61-3.40= Neutral/ Niyutral; 3.41-4.20=Sumang-ayon; 4.21-5.00= Lubos na Sumasang-ayon

Makikita sa talahanayan 4 ang saloobin ng mga respondenteng mag-aaral hinggil sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10. Ang pagsusuring ito ay isinagawa upang matukoy kung paano tinanggap at naranasan ng mga mag-aaral ang nasabing estratehiya sa kanilang pag-unawa sa kuwento. Batay sa mga resulta, ang lahat ng pahayag ay nakapagtala ng berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon, na nagpapahiwatig na positibo ang pananaw ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa kanilang pagkatuto. Makikita na ang pahayag na *Nakatutulong ang paraang ito upang masuri ko ang aking sariling pag-unawa sa binasang kwento* ang nakapagtala ng pinakamataas na *mean* na 4.06 at *standard deviation* na 0.65, na may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ipinahihiwatig nito na nakatulong nang malaki ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapaunlad ng kakayahan ng mga mag-aaral na masubaybayan at masuri ang kanilang sariling pag-unawa habang nagbabasa. Isa ito sa mahahalagang layunin ng *metacognition* sapagkat natututo ang mga mag-aaral na kilalanin ang kanilang mga kalakasan at kahinaan sa pag-unawa upang makagawa ng angkop na hakbang para mapabuti ang kanilang pagkatuto.

Sumunod dito ang pahayag na *Nakatutulong ang paraang ito upang maging mas interesado ako sa pag-aaral ng kwento* na may *mean* na 4.05 at *standard deviation* na 0.68, na may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ipinakikita ng resulta na nakatulong ang estratehiya upang mapataas ang interes ng mga mag-aaral sa pag-aaral ng kuwento. Nangangahulugan ito na naging mas makahulugan at mas kaakit-akit para sa kanila ang proseso ng pagkatuto dahil aktibo silang nakikibahagi sa pagsusuri at pag-unawa ng binabasang akda. Ang pahayag na *Mas naging kawili-wili* ang pagbasa ng kwento dahil sa paraang ito" ay nakapagtala ng *mean* na 3.98 at *standard deviation* na 0.70, samantalang ang pahayag na *Mas nauunawaan* ko ang aral o mensahe ng kwento dahil sa paraang ito" ay may *mean* na 3.97 at *standard deviatio*n na 0.72. Kapwa may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ang mga resultang ito ay nagpapakita na naging mas kawili-wili para sa mga mag-aaral ang pagbabasa ng kuwento at higit nilang nauunawaan ang mga aral, mensahe, at mahahalagang kaisipan na nais ipabatid ng akda. Ipinahihiwatig nito na nakatutulong ang *Metacognitive Strategy* upang maging mas malalim at mas makabuluhan ang kanilang karanasan sa pagbasa.

Samantala, ang pahayag na *Nagiging mas aktibo ako sa klase kapag ginagamit ang paraang ito* ay nakapagtala ng *mean* na 3.87 at *standard deviation* na 0.75, habang ang pahayag na *Mas nagiging tiwala ako sa pagbibigay ng sariling opinyon tungkol sa kwento* ay may *mean* na 3.84 at *standard deviation* na 0.71. Pareho rin itong may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ang resulta ay nagpapakita na nakatulong ang estratehiya upang mahikayat ang mga mag-aaral na makilahok sa mga talakayan at malayang maipahayag ang kanilang mga ideya at pananaw hinggil sa binasang kuwento. Dahil dito, nagkaroon sila ng higit na kumpiyansa sa kanilang

kakayahang magbigay ng interpretasyon at pagsusuri sa akda.

Ang pahayag na *Mas malinaw kong natutukoy ang mahahalagang pangyayari sa kwento gamit ang paraang ito* ay may *mean* na 3.83 at *standard deviation* na 0.67, samantalang ang *Nakatutulong ang paraang ito upang mas maunawaan ko ang mga tauhan sa kwento* ay may *mean* na 3.78 at *standard deviation* na 0.65. Kapwa ito may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ipinakikita nito na nakatulong ang *Metacognitive Strategy* sa paglinang ng kakayahan ng mga mag-aaral na matukoy ang mahahalagang detalye ng kuwento at maunawaan ang mga kilos, motibasyon, at papel ng mga tauhan sa pagbuo ng kabuuang kahulugan ng akda. Bukod dito, ang pahayag na *Napalalalim ng paraang ito ang aking pagpapaliwanag sa mga pangyayari sa kwento* ay nakapagtala ng *mean* na 3.72 at *standard deviation* na 0.78, habang ang *Nakatutulong ang paraang ito upang mas maging interesado ako sa pagbasa ng panitikan* ay may *mean* na 3.70 at *standard deviation* na 0.68. Bagama't ito ang mga may pinakamababang mean sa talaan, nananatili pa rin silang may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ipinahihiwatig nito na nakatulong pa rin ang estratehiya sa pagpapalalim ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagpapaliwanag at pagsusuri ng mga pangyayari sa kuwento gayundin sa pagpapataas ng kanilang interes sa pagbasa ng panitikan.

Sa kabuoan, ang *Overall Mean* na 3.88 at *Standard Deviation* na 0.70 ay may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon. Ipinakikita nito na positibo ang pangkalahatang saloobin ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento. Nangangahulugan ito na tinatanggap at pinahahalagahan ng mga mag-aaral ang paraang ito sapagkat nakatutulong ito sa pagpapabuti ng kanilang pag-unawa, pagpapalalim ng kanilang pag-iisip, pagpapataas ng kanilang interes sa pagbasa, at pagpapaunlad ng kanilang kakayahang suriin ang sariling pagkatuto. Samakatuwid, maituturing na isang mabisa at kapaki-pakinabang na estratehiya ang *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10.

Pinatunayan nina Muhid et al. (2020**)** na ang paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay may positibong epekto sa pag-unawa sa pagbasa at sa aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa proseso ng pagkatuto. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na naturuang gumamit ng mga estratehiya sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng kanilang pag-unawa ay nagkaroon ng mas mataas na pagganap sa pagbasa at higit na naging mulat sa kanilang sariling pagkatuto. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan sumang-ayon ang mga mag-aaral na nakatutulong ang *Metacognitive Strategy* sa pagsusuri ng kanilang sariling pag-unawa sa binasang kuwento. Ayon kina Deliany at Cahyono (2020), ang kamalayan sa paggamit ng *metacognitive reading strategies* ay may mahalagang papel sa matagumpay na pag-unawa sa teksto. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang mga mag-aaral na may mataas na antas ng kamalayang metakognitibo ay mas mahusay sa pagpili ng angkop na estratehiya habang nagbabasa at mas epektibong nakapagmomonitor ng kanilang pag-unawa. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang nakatulong ang *Metacognitive Strategy* upang higit na maunawaan ng mga mag-aaral ang mensahe at mahahalagang bahagi ng kuwento.

Natuklasan ni Baldera (2024) na may positibong kaugnayan ang *metacognitive awareness* at *reading comprehension skills* ng mga mag-aaral. Ipinakita niya na habang tumataas ang kamalayan ng mga mag-aaral sa kanilang proseso ng pagkatuto, tumataas din ang kanilang kakayahang umunawa, magsuri, at magbigay-kahulugan sa kanilang binabasa. Ang natuklasang ito ay nagpapaliwanag kung bakit positibo ang naging saloobin ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pag-aaral ng kuwento. Binigyang-diin nina Khellab et al. (2022) na ang pagtuturo ng mga estratehiyang metakognitibo ay nagdudulot ng makabuluhang pagtaas sa antas ng pag-unawa sa pagbasa. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na sinanay sa paggamit ng mga estratehiya sa pagmomonitor at pagsusuri ng kanilang pag-unawa ay naging mas mahusay sa pagproseso ng impormasyon at pagbibigay-kahulugan sa teksto. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan sumang-ayon ang mga mag-aaral na mas naging malinaw sa kanila ang mga pangyayari, tauhan, at aral ng kuwento dahil sa ng *Metacognitive Strategy*.

Ayon kina Al-Khresheh et al. (2023), ang *metacognitive awareness of reading strategies* ay may malaking impluwensiya sa kakayahan ng mga mag-aaral na mag-organisa, magsuri, at magproseso ng impormasyon mula

sa teksto. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na aktibong gumagamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay higit na nagiging interesado at nakikilahok sa mga gawaing may kaugnayan sa pagbasa. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang naging mas interesado ang mga mag-aaral sa pag-aaral ng kuwento at panitikan sa pamamagitan ng *Metacognitive Strategy*. Samantala, ipinakita nina Rivas et al. (2022) na ang metakognisyon ay mahalagang salik sa pagpapaunlad ng kritikal na pag-iisip, sariling regulasyon sa pagkatuto, at kumpiyansa ng mga mag-aaral. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na may mataas na antas ng metakognisyon ay mas may kakayahang suriin ang kanilang sariling pagkatuto at magbigay ng makabuluhang interpretasyon sa mga impormasyong kanilang natutuhan. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan sumang-ayon ang mga mag-aaral na naging mas tiwala sila sa pagbibigay ng sariling opinyon at pagsusuri sa binasang kuwento.

Dagdag pa rito, natuklasan nina Xie et al. (2023) na ang mga estratehiyang metakognitibo tulad ng pagbubuod, pagsusuri ng kredibilidad ng impormasyon, at pagmomonitor ng pag-unawa ay may positibong epekto sa pagkatuto at paglinang ng mas mataas na antas ng pag-iisip. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang mga mag-aaral na gumagamit ng mga estratehiyang ito ay mas mahusay sa pag-unawa at pagsusuri ng kanilang binabasa. Ang natuklasang ito ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang nakatulong ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapalalim ng pag-unawa at pagsusuri ng mga mag-aaral sa kuwento.

Sa kabuoan, nagpapakita ng magkakatulad na pananaw na ang paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa, kritikal na pag-iisip, interes sa pagkatuto, at kakayahang suriin ang sariling pag-unawa. Ipinakikita ng kanilang mga natuklasan na ang mga mag-aaral na aktibong nakikilahok sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng kanilang pagkatuto ay nagkakaroon ng mas mataas na antas ng pag-unawa at mas positibong saloobin sa proseso ng pagkatuto. Dahil dito, higit na napagtitibay ang resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang positibo ang saloobin ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10. Ang kanilang pagsang-ayon sa halos lahat ng pahayag ay nagpapahiwatig na ang estratehiyang ito ay nakatutulong hindi lamang sa pag-unawa ng teksto kundi maging sa pagpapaunlad ng interes, kumpiyansa, at kakayahang magsuri ng sariling pagkatuto.

Batay sa mga resulta ng pag-aaral, ipinahihiwatig na positibo ang naging pagtanggap ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo ng kuwento. Ang pangkalahatang *mean* na 3.88 na may berbal na deskripsiyong Sumasang-ayon ay nagpapakita na nakita at naranasan ng mga mag-aaral ang mga benepisyong dulot ng estratehiyang ito sa kanilang pag-unawa at pagkatuto. Ipinahihiwatig nito na ang *Metacognitive Strategy* ay hindi lamang katanggap-tanggap sa mga mag-aaral kundi isa ring estratehiyang nakatutulong sa pagpapahusay ng kanilang karanasan sa pagbasa at pag-aaral ng panitikan. Ipinakikita rin ng resulta na ang *Metacognitive Strategy* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng kakayahan ng mga mag-aaral na suriin at subaybayan ang kanilang sariling pag-unawa. Ang pagkakaroon ng pinakamataas na mean sa pahayag na may kaugnayan sa pagsusuri ng sariling pag-unawa ay nagpapahiwatig na higit na naging mulat ang mga mag-aaral sa kanilang mga kalakasan at kahinaan habang nagbabasa. Dahil dito, natutuhan nilang gumawa ng mga hakbang upang mapabuti ang kanilang pagkatuto at mas maging responsable sa kanilang sariling pag-unlad.

Ipinahihiwatig din ng mga resulta na ang paggamit ng *Metacognitive Strategy* ay nakapagpapataas ng interes at motibasyon ng mga mag-aaral sa pag-aaral ng kuwento. Ang kanilang pagsang-ayon na naging mas kawili-wili ang pagbasa at mas naging interesado sila sa pag-aaral ng kuwento ay nagpapakita na ang estratehiyang ito ay nakatutulong upang gawing mas makahulugan at masigla ang proseso ng pagkatuto. Kapag mataas ang interes ng mga mag-aaral, mas nagiging aktibo sila sa mga gawain at mas tumataas ang posibilidad ng mas mahusay na pagkatuto. Higit pa rito, ipinahihiwatig ng resulta na ang *Metacognitive Strategy* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng mas mataas na antas ng pag-iisip. Ang kakayahan ng mga mag-aaral na maunawaan ang mga aral, mensahe, tauhan, at mahahalagang pangyayari sa kuwento ay nagpapakita na hindi lamang sila nakatuon sa simpleng pagkuha ng impormasyon kundi maging sa pagsusuri at pagbibigay-kahulugan sa kanilang binabasa. Dahil dito, nalilinang ang kanilang kakayahang mag-isip nang kritikal at mapanuri.

Bilang implikasyon sa pagtuturo, maaaring gamitin ng mga guro ang *Metacognitive Strategy* bilang isa sa mga pangunahing estratehiya sa pagtuturo ng kuwento at iba pang akdang pampanitikan. Ang positibong saloobin ng mga mag-aaral ay nagpapakita na epektibo itong gamitin upang mapataas ang kanilang pakikilahok, interes, at pag-unawa sa mga aralin. Maaari rin itong iangkop sa iba pang asignatura na nangangailangan ng masusing pag-unawa at pagsusuri ng mga teksto. Para naman sa mga tagapamahala ng paaralan at mga tagapagbalangkas ng kurikulum, ipinahihiwatig ng resulta na mahalagang isulong ang paggamit ng mga estratehiyang metakognitibo sa loob ng silid-aralan. Maaaring magsagawa ng mga pagsasanay at *seminar-workshop* para sa mga guro upang higit nilang mapaunlad ang kanilang kaalaman at kasanayan sa paggamit ng mga estratehiyang nakatuon sa pagpapahusay ng pag-unawa at kritikal na pag-iisip ng mga mag-aaral.

Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Metacognitive Strategy* ay isang mabisa, makabuluhan, at kapaki-pakinabang na estratehiya sa pagtuturo ng kuwento sa Filipino 10. Hindi lamang nito napabuti ang pag-unawa ng mga mag-aaral sa binasang akda kundi nakatulong din ito sa pagpapaunlad ng kanilang interes sa pagbasa, kumpiyansa sa pagpapahayag ng sariling opinyon, kakayahang magsuri ng sariling pagkatuto, at mas mataas na antas ng pag-iisip. Ipinakikita rin ng resulta na kapag nabibigyan ang mga mag-aaral ng pagkakataong mapagnilayan, mamonitor, at masuri ang kanilang sariling proseso ng pagkatuto, mas nagiging aktibo at makabuluhan ang kanilang pakikilahok sa mga gawaing pampagkatuto. Higit pa rito, ang positibong saloobin ng mga mag-aaral sa paggamit ng estratehiyang ito ay nagpapahiwatig na tinatanggap nila ang mga pamamaraang nagbibigay sa kanila ng mas malaking responsibilidad sa kanilang sariling pagkatuto. Bilang implikasyon, mahalagang patuloy na gamitin at higit pang palawakin ang *Metacognitive Strategy* sa pagtuturo hindi lamang ng kuwento kundi maging ng iba pang akdang pampanitikan at gawaing pangwika. Maaari rin itong magsilbing batayan sa pagbuo ng mga programang pampagtuturo at mga interbensiyong nakatuon sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa pagbasa, kritikal na pag-iisip, at independenteng pagkatuto ng mga mag-aaral. Sa ganitong paraan, higit na mapauunlad ang kalidad ng pagtuturo at pagkatuto, gayundin ang pangkalahatang pagganap ng mga mag-aaral sa Filipino at iba pang larangan ng pag-aaral.

4. Kongklusyon

Batay sa pagsusuri ng mga nakalap na datos, natuklasan na sa paunang pagganap gamit ang kumbensyonal na pagtuturo, ang mga respondenteng mag-aaral ay nasa antas na Nagsisimula (*Beginning*) sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa sa kuwento. Ipinakikita nito na bago gamitin ang *Metacognitive Strategy*, nahihirapan pa ang mga mag-aaral sa pagtukoy ng tahasang impormasyon, pagbubuo ng mga hinuha, at pagsusuri ng mga ideya at mensaheng nakapaloob sa binasang kuwento. Ipinahihiwatig din nito na kinakailangan ang mas angkop na estratehiya at interbensiyon upang higit na mapaunlad ang kanilang kakayahan sa pag-unawa. Samantala, matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*, natuklasan na ang lahat ng pamantayan ng pag-unawa sa kuwento ay umabot sa antas na Umuunlad (*Developing*). Ipinakikita nito na nagkaroon ng malinaw na pag-unlad sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pag-unawa sa kuwento matapos ang implementasyon ng nasabing estratehiya. Nakatulong ang mga gawaing nakatuon sa pagpaplano, pagsubaybay, at pagsusuri ng sariling pag-unawa upang higit na maproseso ng mga mag-aaral ang mga impormasyon at ideyang nakapaloob sa binasang kuwento.

Kasabay nito, natuklasan na matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*, karamihan sa mga mag-aaral ay umangat sa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*) sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa. Ipinakikita ng pagbabagong ito na nakatulong ang estratehiya sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahan sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Ang pag-unlad ay maaaring maiugnay sa aktibong pakikilahok ng mga mag-aaral sa proseso ng pagsusuri at pagmumuni-muni tungkol sa kanilang sariling pag-unawa. Higit pa rito, natuklasan na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral sa lahat ng pamantayan ng pag-unawa. Ipinakikita nito na nagkaroon ng makabuluhang pagbabago sa kanilang pagganap matapos gamitin ang *Metacognitive Strategy*. Dahil dito, tinanggihan ang *null hypothesis* at tinanggap na may makabuluhang pagbabago sa pagganap ng mga mag-aaral matapos gamitin ang nasabing estratehiya.

Natuklasan din na ang mga respondenteng mag-aaral ay Sumasang-ayon sa positibong epekto ng *Metacognitive Strategy* sa kanilang pagkatuto. Ipinakikita nito na nakatutulong ang estratehiya sa pagpapalalim ng kanilang pag-unawa, pagpapataas ng interes sa pagbasa, at pagpapaunlad ng kanilang kakayahang suriin ang sariling pagkatuto. Partikular na nakikita ng mga mag-aaral ang pakinabang ng estratehiya sa pagsusuri ng kanilang sariling pag-unawa sa binasang kuwento. Gayundin, natuklasan na positibo ang pagtugon ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento. Ipinakikita nito na nakatulong ang estratehiya sa pagpapalinaw ng mahahalagang pangyayari, pag-unawa sa mga tauhan, pagkuha ng aral mula sa kuwento, pagpapahayag ng sariling opinyon, at pagpapataas ng pakikilahok sa mga gawaing pampagkatuto.

Sa kabuoan, natuklasan ng pag-aaral na nakatulong ang *Metacognitive Strategy* sa pagpapaunlad ng pag-unawa sa kuwento sa Filipino 10. Ang pag-usad ng mga mag-aaral mula sa antas na Nagsisimula (*Beginning*) tungo sa Umuunlad (*Developing*), gayundin ang paglitaw ng malaking bilang ng mga mag-aaral sa antas na Papalapit sa Kahusayan (*Approaching Proficiency*), ay nagpapakita ng pagbabago sa kanilang pagganap hindi man ito malaking pagbabago ngunit nakitaan pa rin ng pagbabago ang mga mag-aaral na masasabing umunlad. Ipinakikita rin ng mga natuklasan na ang mga gawaing nakatuon sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagsusuri ng sariling pagkatuto ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa. Higit sa lahat, nakatutulong ang *Metacognitive Strategy* upang maging mas aktibo, mapanuri, at responsable ang mga mag-aaral sa kanilang sariling proseso ng pagkatuto.

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, napatunayang ang pagiging mabisa ng estratehiyang *Metacognitive Strategy*. Bukod dito, natuklasan na positibo ang saloobin ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Metacognitive Strategy* bilang estratehiya sa pagtuturo ng kuwento. Nakatulong din ito sa pagpapalalim ng pag-unawa, pagpapataas ng interes sa pagbasa, at pagpapaunlad ng kakayahang kritikal na magsuri sa sariling pagkatuto, at paglalapat sa Personal at makatotohanang gampanin sa lipunan.

Batay sa mga natuklasan at kongklusyon ng pag-aaral, inirerekomenda ang sumusunod:

- Paigtingin ang pagtuturo ng mga kasanayan sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa sa pamamagitan ng mga gawaing pampagkatuto na magbibigay ng sapat na pagkakataon sa mga mag-aaral na magsuri, magbigay ng hinuha, at magpahayag ng sariling pananaw hinggil sa mga binabasang kuwento.

- Ipagpatuloy at palawakin ang paggamit ng Metacognitive Strategy sa pagtuturo ng kuwento at iba pang akdang pampanitikan upang higit na mapaunlad ang pag-unawa sa pagbasa at kakayahan ng mga mag-aaral na subaybayan at suriin ang kanilang sariling pagkatuto.

- Hikayatin ang mga guro sa Filipino na gamitin ang Metacognitive Strategy bilang isa sa mga pangunahing estratehiya sa pagtuturo sapagkat napatunayang nakatutulong ito sa pagpapataas ng pagganap ng mga mag-aaral sa Literal na Pagbasa, Inferensyal na Pag-unawa, at Kritikal at Personal na Pag-unawa.

- Magdisenyo at bumuo ng mga gawaing pampagkatuto na nakatuon sa pagpaplano, pagmomonitor, at pagtataya ng sariling pag-unawa upang mapanatili ang interes, aktibong partisipasyon, at positibong saloobin ng mga mag-aaral sa pagbasa ng kuwento.

AI Use Disclosure **-** Sa pagbuo ng pananaliksik na ito, gumamit ang may-akda ng ChatGPT bilang pantulong na kagamitan sa pagpapadali at pagpapahusay ng ilang gawaing akademiko. Naging gabay ito sa paglinang ng mga ideya, pagsasaayos ng balangkas ng pananaliksik, pagwawasto ng gramatika, pagpapahusay ng mga pangungusap, at pagpapaayos ng daloy at kalinawan ng mga talata. Ginamit din ito sa pagsasalin ng ilang salita at pagpapaliwanag ng mga konseptong nangangailangan ng higit na paglilinaw. Tiniyak ng may-akda na walang sensitibo, kumpidensiyal, o personal na impormasyong ibinahagi sa naturang AI tool. Sa kabila ng paggamit nito, ang may-akda pa rin ang may ganap na pananagutan sa pagsusuri at pagpapatunay ng mga impormasyon, gayundin sa katumpakan, orihinalidad, integridad, at pangkalahatang nilalaman ng pinal na pananaliksik.

5. Mga Sanggunian

Alday, J. M. (2019). Paggamit ng animation film bilang kagamitang panturo sa pagtuturo ng kuwentong-bayan at alamat. *Manuel S. Enverga University Foundation*. Retrieved from https://mseuf.edu.ph/research/read/814.

Al-Khresheh, M. H., et al. (2023). A mixed method study on the metacognitive awareness of reading strategies used by Saudi EFL students. *International Journal of Online Pedagogy and Course Design.*

Apas, R., Sr. (2025). A strategy in improving reading comprehension among Grade 4 learners. *Philippine Educational Research Journal.*

Baldera, P. R. (2024). Examining the effects of metacognitive awareness on the reading comprehension skills of Grade 7 students. *Philippine Social Science Journal.*

Batac, J. F. (2024). Metacognitive reading strategies and reading comprehension level of Grade 11 TVL modular distance learners. *Philippine Social Science Journal.*

Bernardo, A. B. I., & Estacio, D. R. D. (2023). Metacognitive reading strategies and its relationship with Filipino high school students' reading proficiency: Insights from the PISA 2018 data. *Humanities and Social Sciences Communications, 10*(1). https://doi.org/10.1057/s41599-023-01886-6

Bernardo, A. B. I., & Mante-Estacio, M. J. (2023). Metacognitive reading strategies and its relationship with Filipino high school students' reading proficiency: Insights from the PISA 2018 data. *Humanities and Social Sciences Communications, 10*, 400. https://doi.org/10.1057/s41599-023-01886-6

Casinto, C. D. (2025). The teaching and learning of reading: Its challenges, opportunities, and interventions in Philippine education. *International Journal of Language and Literary Studies.*

Cirocki, A., Parba, J., Caparoso, J., & Caday, K. A. (2019). Metacognitive reading strategies in the Filipino ESL classroom: Use and instruction.

Deliany, Z., & Cahyono, B. Y. (2020). Metacognitive reading strategies awareness and metacognitive reading strategies use of EFL university students across gender. *Studies in English Language and Education, 7*(2), 421–437.

Del Valle, O. R., Jr. (2025). Improving reading comprehension using a contextualized metacognitive strategy of 10th grade learners. *International Journal of Research and Innovation in Social Science.*

Dinoro, A. (2023). Assessment of the reading strategies in the Philippine basic education. *Asia Research Network Journal of Education, 3*(2), 59–73.

Fabro, B. D. (2024). Integrasyon ng kulturang-bayan sa pagtuturo ng/sa Filipino (Malay / DLSU repository). *De La Salle University.* Retrieved from https://animorepository.dlsu.edu.ph/cgi/viewcontent.cgi?article=1005&context=malay.

Famarin, A. F. (2024). Metacognition in general science to improve the academic performance of students. *Pedagogy Review: An International Journal of Educational Theories, Approaches and Strategies.* https://digi-journalphils.com/wp-content/uploads/2024/07/SC-0624-028-Famarin-Formatted.pdf

Idulog, M. V. (2023). Filipino students' reading abilities: A note on the challenges and opportunities. *International Journal of Education and Teaching Zone.*

Khellab, F., et al. (2022). Effect of teaching metacognitive reading strategies on reading comprehension. *SAGE Open, 12*(4).

Mercado, J. C. Y. (2024). English reading performance and metacognitive strategies of Grade 7 students. *Philippine E-Journals.*

Merencillo, L. R. (2025). Pagsusuring kritikal sa kuwentong-bayan ng mga piling akda: Batayan sa pagbuo ng teaching guide (University of Bohol — Advancing Filipino Research Journal). Retrieved from https://www.ub-urc.ph/index.php/afrj/article/download/198/262/755.

Muhid, A., et al. (2020). The effect of metacognitive strategies implementation on students' reading comprehension achievement. *International Journal of Instruction, 13*(2), 847–862.

Muñoz, A. M. S., & Sison, R. C. (2023). Promoting comprehension strategies of primary grade students through datacasting materials for distance learning. *Journal of English and Applied Linguistics, 2*(2). https://doi.org/10.59588/2961-3094.1073

Pastera, J. M. R., Gaitano, J. H., & Martir, E. M. (2024). Learners' reading strategies and comprehension skills. *International Journal of Science and Management Studies, 7*(5), 54–70.

Rivas, S. F., et al. (2022). Metacognitive strategies and development of critical thinking in higher education. *Frontiers in Psychology, 13*.

Sambo, T. (2025). Developing reading comprehension through the Read Aloud, Activate Prior Knowledge, Retell, and Summarize (RARS) strategy. *Philippine Social Science and Education Journal.*

Sinamo, D. S., Herman, H., & Marpaung, T. I. (2023). Teaching reading comprehension on narrative text by using short story: A case on teaching method. *Journal of Education, Linguistics, Literature, and Art, 1*(1), 31–43.

Vicente, C. A. G., & Baldera, P. R. (2024). Examining the effects of metacognitive awareness on the reading comprehension skills of Grade 7 students. *Romblon State University Research Journal, 6*(2). https://ejournals.ph/article.php?id=25822

Villanueva, M. C., et al. (2025). Improving reading comprehension using contextualized metacognitive strategies of Grade 10 learners. *International Journal of Research and Innovation in Social Science.*

Xie, Y., Liu, X., & Gong, Y. (2023). Research on the influence path of metacognitive reading strategies on students' literacy. *Journal of Intelligence, 11*(5), 78.

International Journal of Research Studies in Education
2026 Volume 15 Number 22, 297-313

Guided writing method sa intensipikasyon ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay sa Filipino 9

Villarin, Jessica M. ✉
General Climaco National High School, Philippines (jessica.montebon@deped.gov.ph)

Received: 25 September 2026 **Revised**: 11 November 2026 **Accepted**: 3 November 2026
Available Online: 4 November 2026 **DOI**: 10.5861/ijrse.2026.26453

ISSN: 2243-7703
Online ISSN: 2243-7711

OPEN ACCESS

Abstrak

Ang pag-aaral na ito ay naglalayong masuri ang bisa ng *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay na persweysib ng mga mag-aaral sa Baitang 9 ng *General Climaco National High School* sa taong panuruan 2026–2027. Gumamit ang pananaliksik ng disenyong quasi-experimental, partikular ang *One-Group Pretest-Posttest Design*, upang matukoy ang pagkakaiba ng pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang nasabing pamamaraan. Animnapung (60) mag-aaral ang naging respondente ng pag-aaral. Ginamit bilang instrumento ang paunang pagganap, panghuling pagganap, at talatanungang *Likert Scale.* Ang mga nakalap na datos ay sinuri gamit ang *mean, standard deviation*, at *Paired Samples t-test*. Sa simula, nagtamo ang mga mag-aaral ng antas na Nangangailangan ng Pagpapabuti sa lahat ng dimensiyon ng pagsulat gamit ang kumbensyunal na paraan ng pagtuturo. Subalit, matapos ilapat ang *Guided Writing Method*, kapansin-pansin ang pag-angat ng kanilang kakayahan at umabot na sila sa antas na Mahusay. Ipinapakita ng mga resulta na epektibo ang *Guided Writing Method* sa pagpapataas at pagpapabuti ng kakayahan sa pagsulat ng mga mag-aaral kumpara sa tradisyonal na pamamaraan.Inirerekomenda ang patuloy na paggamit at pagsasama ng *Guided Writing Method* sa mga aralin sa pagsulat upang mas mapaunlad pa ang antas at kasanayan ng mga mag-aaral. Ipinakita rin ng *Paired Samples t-test* na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral ($p < .001$). Dagdag pa rito, nagpakita ang mga respondente ng positibong saloobin sa paggamit ng *Guided Writing Method*. Sa kabuoan, napatunayang epektibo ang *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay na persweysib. Bunga nito, nabuo ang *Guided Writing-Based Worksheets* bilang kagamitang pampagtuturo at interbensiyon para sa mga mag-aaral.

Mga Susing Salita: Guided Writing Method, sanaysay na persweysib, kasanayan sa pagsulat, Filipino 9, Guided Writing-Based Worksheets, interbensiyong pampagtuturo

© The Author(s) / Attribution-ShareAlike CC BY-SA

Guided writing method sa intensipikasyon ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay sa Filipino 9

1. Panimula

Ang pagsulat ng sanaysay ay isang mahalagang kasanayang akademiko na naglalayong malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa malinaw na pagpapahayag ng ideya, organisasyon ng kaisipan, at kritikal na pag-iisip. Sa pamamagitan ng pagsulat, naipapahayag ng mag-aaral ang sariling pananaw, damdamin, at pagsusuri sa iba't ibang paksa. May ilang pag-aaral na tumatalakay sa antas at pag-unlad ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay ng mga mag-aaral. Halimbawa, natuklasan nina Alquizalas, Barita, Rondina, at Garcia (2025) na ang kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay ay nakaugnay sa organisasyon ng ideya, wastong gramatika, at kakayahan ng mag-aaral na magpahayag ng lohikal na argumento sa kanilang komposisyon. Ipinakita rin sa kanilang pag-aaral na ang paggamit ng rubrik at pagtatasa ay mahalaga upang masukat ang aktuwal na kakayahan sa pagsulat. Samantala, binanggit din sa pag-aaral ni Dela Pena (2023) na isa rin ang pagsulat sa maituturing na paraan na madalas na ginagamit ng guro upang madebelop ang kasanayan ng mga estudyante sa epektibong pagpapahayag na isa rin sa mahalagang makrong kasanayan na kailangang linangin. Mula sa pahayag, mahihinuha na ang pagsulat ay isang mahalagang estratehiya na ginagamit ng guro upang malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa malinaw at mabisang pagpapahayag. Ipinakita ng pag-aaral nina Gatcho at Ramos (2016) na ang pagsulat ay isang kompleks na kasanayan na nangangailangan ng integrasyon ng kognitibong kakayahan, organisasyon ng ideya, at wastong paggamit ng wika upang makabuo ng malinaw na sanaysay. Sa isa pang pag-aaral, natukoy na maraming mag-aaral ang nahihirapan sa organisasyon ng ideya at wastong estruktura ng sanaysay, na nagiging sanhi ng kahinaan sa kanilang akademikong pagsulat (Martinez, 2025). Ang mga pag-aaral na ito ay nagpapakita ng kahalagahan ng pagsusuri sa kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat upang matukoy ang mga kahinaan at makapaglatag ng mga estratehiyang makatutulong sa kanilang pag-unlad.

Batay sa mga kaugnay na literatura at pag-aaral, lumilitaw na marami pa ring mag-aaral ang nahihirapan sa pagsulat ng sanaysay, lalo na sa organisasyon ng ideya, wastong paggamit ng gramatika, at malinaw na pagpapahayag ng argumento. Halimbawa, ipinakita sa pag-aaral ni Martinez (2025) na maraming mag-aaral ang nakararanas ng kamalian sa estruktura ng pangungusap, gramatika, at organisasyon ng ideya sa pagsulat ng sanaysay, na nagiging hadlang sa malinaw na pagpapahayag ng kanilang kaisipan. Sa isa pang pag-aaral, natukoy na ang kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral ay may kahinaan sa aspetong retorika tulad ng estilo at organisasyon ng sanaysay, kahit na may sapat silang kaalaman sa mga mekaniks ng pagsulat (Mamidted, 2023). Ipinapakita ng mga pag-aaral na ito na bagama't mahalaga ang pagsulat ng sanaysay sa akademikong pagkatuto, nananatili pa ring hamon para sa maraming mag-aaral ang pagbuo ng maayos at organisadong sulatin. Dahil dito, mahalagang suriin ang kasalukuyang antas ng kanilang kasanayan sa pagsulat ng sanaysay upang matukoy ang mga kahinaan at makapaglatag ng mga paraan na makatutulong sa pagpapabuti ng kanilang kakayahan sa pagsulat.

Sa aktuwal na sitwasyon sa silid-aralan, kapansin-pansin na maraming mag-aaral ang nahihirapan sa pagbuo ng maayos at organisadong sanaysay. May mga pagkakataong hindi malinaw ang pagkakasunod-sunod ng kanilang mga ideya, kulang ang paliwanag sa mga argumento, at nagkakaroon ng kamalian sa paggamit ng gramatika at bantas. Bukod dito, may mga mag-aaral ding nawawalan ng kumpiyansa sa kanilang kakayahan sa pagsulat dahil sa kakulangan ng sapat na gabay at pagsasanay. Upang matugunan ang mga suliraning ito, mahalagang magpatupad ng mga estratehiya at interbensiyon na nakatuon sa pagpapalakas ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay ng mga mag-aaral. Ang paggamit ng malinaw na gabay sa pagsulat, rubrik sa pagtataya, at sistematikong pagsasanay ay maaaring makatulong upang mapabuti ang organisasyon ng ideya, wastong paggamit ng wika, at kabuoang kalidad ng kanilang sanaysay.

Layunin ng pag-aaral na ito na matukoy ang intensipikasyon ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay ng mga mag-aaral upang malaman ang kanilang lakas at kahinaan sa larangan ng akademikong pagsulat. Nilalayon din

nitong masuri ang kanilang kakayahan sa organisasyon ng ideya, paggamit ng wastong gramatika, at pagbuo ng makabuluhang argumento sa sanaysay. Mahalaga ang pag-aaral na ito sapagkat makatutulong ito sa mga guro sa pagdisenyo ng mga angkop na estratehiya at gawain sa pagtuturo ng pagsulat. Sa kabuoan, ipinakikita ng mga kaugnay na pag-aaral at obserbasyon na ang pagsulat ng sanaysay ay isang mahalagang kasanayang dapat patuloy na linangin sa mga mag-aaral. Gayunpaman, nananatili ang ilang suliranin sa organisasyon ng ideya, paggamit ng wika, at pagbuo ng malinaw na argumento sa pagsulat. Dahil dito, mahalagang maisagawa ang isang pag-aaral na magtutuon sa intensipikasyon ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay upang matukoy ang mga aspektong nangangailangan ng pagpapabuti.

Layunin ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay isinagawa upang masuri ang antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa Baitang 9 ng General Climaco National High School gamit ang Guided Writing Method sa taong panuruan 2026-2027, na naglalayong magsilbing gabay sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo. Tiniyak nitong sagutin ang paunang pagganap sa kumbensyunal na pagtuturo, panghuling pagganap gamit ang Guided Writing Method, ang pagkakaiba ng performans, ang saloobin o karanasan ng mga mag-aaral, at ang mabubuong kagamitang pampagtuturo. Kaugnay nito, layunin ng pag-aaral na suriin ang bisa ng nasabing pamamaraan sa mga dimensiyon ng nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, pati na ang estilo at pagkamalikhain, upang matukoy ang pagbabago sa performans ng mga mag-aaral at makabuo ng mga guided writing-based worksheet bilang epektibong interbensiyon.

Saklaw at Limitasyon ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay nakatuon sa pagsusuri ng bisa ng Guided Writing Method sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay sa asignaturang Filipino 9 sa taong panuruan 2026–2027. Saklaw nito ang animnapung (60) mag-aaral mula sa Baitang 9 ng General Climaco National High School sa Lungsod ng Toledo, Cebu, na pinili sa pamamagitan ng convenience sampling mula sa kabuuang siyamnapu't tatlong (93) mag-aaral ng mga seksyong Nova at Ziph. Nililimitahan ang pagtataya ng kasanayan sa limang pangunahing pamantayan: nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Gumamit ang pananaliksik ng quasi-experimental na disenyong One-Group Pretest-Posttest Design upang sukatin ang pauna at panghuling pagganap ng mga respondente, gayundin ang kanilang mga saloobin at karanasan sa tulong ng talatanungang may Likert Scale. Ang pangunahing awtput ng pag-aaral na ito ay ang pagbuo ng mga Guided Writing-Based Worksheets bilang interbensiyong pampagtuturo upang matugunan ang mga natuklasang kakulangan sa kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral.

Kahalagahan ng Pag-aaral - Malaki ang naging ambag ng pag-aaral na ito sa pagpapabuti ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay ng mga mag-aaral sa Filipino 9 sa pamamagitan ng *Guided Writing Method*. Layunin nitong matulungan ang mga mag-aaral na mas malinaw na maipahayag ang kanilang mga ideya sa pamamagitan ng pagpapalakas ng kanilang kakayahan sa nilalaman, organisasyon, gramatika, at pagkamalikhain. Ang mga natuklasan sa pananaliksik na ito ay kapaki-pakinabang sa mga sumusunod:

- **Administrasyon**. Ang pag-aaral na ito ay magsisilbing gabay sa administrasyon ng paaralan sa pagbuo ng mga programang pang-akademiko na makatutulong sa pagpapahusay ng pagtuturo ng pagsulat at sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral sa Filipino.

- **Mga Guro**. Ang resulta ng pag-aaral na ito ay magsisilbing sanggunian ng mga guro sa paggamit ng *Guided Writing Method* bilang isang epektibong estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat ng sanaysay. Makatutulong din ito sa pagbuo ng mga gawain at kagamitang pampagtuturo na angkop sa kakayahan ng mga mag-aaral.

- **Mga Mag-aaral**. Magkakaroon sila ng sistematikong gabay upang malinaw, malikhain, at organisadong maipahayag ang kanilang mga kaisipan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay.

- **Mga Mananaliksik sa Hinaharap**. Ang pag-aaral na ito ay magsisilbing batayan at sanggunian ng mga susunod pang mananaliksik na magsasagawa ng mga pag-aaral na may kaugnayan sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat gamit ang iba’t ibang estratehiya sa pagtuturo.

2. Metodolohiya

Disenyo ng Pag-aaral - Ang pag-aaral na ito ay gumamit ng *One-Group Pretest–Posttest Design*, isang uri ng *quasi-experimental research design* na naglalayong masukat ang pagbabago o pag-unlad sa kakayahan ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ipatupad ang isang interbensyon o estratehiya sa pagtuturo. Sa disenyo na ito, iisang pangkat lamang ng mga respondente ang kalahok sa pag-aaral at sila ay sasailalim sa dalawang pagsusulit: paunang pagganap bago ipatupad ang interbensyon at panghuling pagganap pagkatapos itong maisagawa. Pagkatapos ng paunang pagganap, ipinatupad ang *Guided Writing Method* bilang interbensyon sa pagtuturo ng pagsulat. Sa pamamaraang ito, gagabayan ng guro ang mga mag-aaral sa bawat hakbang ng proseso ng pagsulat tulad ng pagbuo ng ideya, pagbalangkas, pagsulat ng *draft*, pagrerebisa, at pag-edit upang mapahusay ang kanilang kakayahan sa paglikha ng organisado at makabuluhang sulatin. Matapos naisagawa ang interbensyon, nagsagawa ng panghuling pagganap gamit ang kaparehong pamantayan ng pagtataya upang matukoy kung may pagbabago o pag-unlad sa kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral. Ang paghahambing ng resulta ng pauna at panghuling pagganap ang nagsilbing batayan upang malaman kung may makabuluhang pagkakaiba sa performans ng mga respondente matapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Sa pamamagitan ng disenyo na ito, dito natukoy kung ang paggamit ng *Guided Writing Method* ay epektibong nakatulong sa pag-unlad ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral. Ang mga datos na nakalap mula sa pag-aaral ay nagsilbing batayan sa pagbuo ng kagamitang pampagtuturo o interbensyon na nakatulong mapunan ang mga kakulangan sa kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral.

Respondente - Ang mga respondente ng pag-aaral na ito ay binuo ng siyamnapu't tatlong (93) mag-aaral mula sa Baitang 9 ng *General Climaco National High School, General Climaco, Toledo City, Cebu* sa taong panuruan 2026–2027. Kabilang dito ang apatnapu't anim (46) na mag-aaral mula sa seksyong *Nova* at apatnapu't pito (47) na mag-aaral mula sa seksyong *Ziph*. Pinili ang mga mag-aaral na ito bilang kalahok sa pananaliksik dahil nakitaan matukoy ang kanilang antas ng kasanayan sa pagsulat at upang masuri ang bisa ng paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahan sa pagsulat sa asignaturang Filipino. Gayunpaman, mula sa kabuoang siyamnapu't tatlo (93) na mag-aaral, animnapung (60) mag-aaral lamang ang naging aktuwal na kalahok sa pag-aaral. Gumamit ang mananaliksik ng *Convenience Sampling*, isang uri ng *non-probability sampling*, kung saan pinili ang mga respondente batay sa kanilang pagiging madaling lapitan, kahandaang lumahok, at pagiging handa sa panahon ng pangangalap ng datos. Ang pamamaraang ito ay napili upang maging mas episyente ang isinagawang pananaliksik at upang matiyak na ang mga kalahok ay lumahok nang buo sa lahat ng proseso ng pag-aaral.

Instrumento ng Pananaliksik - Ginamit ang tatlong instrumento ng mananaliksik upang makuha ang mga datos. Paunang pagganap, panghuling pagganap at isang talatanungan *(likert scale)* upang masukat ang saloobin ng mga respondenteng mag-aaral. Bago ginamit ang paunang pagganap bilang instrument ng pag-aal, sumailalim muna ito ng *content validation* upang matiyak ang kaangkupan, kalinawan, at kaugnayan ng mga nilalaman nito sa layunin ng pananaliksik. Humingi ang mananaliksik ng pagsusuri at rekomendasyon mula sa mga eksperto sa larangan, kabilang ang mga *Master Teacher, Subject Coordinator, Teacher V* at iba pang dalubhasa sa pagtuturo ng Filipino at pananaliksik. Matapos maisagawa ang mga kinakailangang rebisyon batay sa kanilang mungkahi, isinagawa ang *pilot testing* sa tatlumpung (30) mag-aaral na hindi kabilang sa mga magiging respondente ng pag-aaral. Ang mga nakalap na datos mula sa *pilot testing* ay ipinasa sa isang estadistiko upang masuri ang balididad at pagiging angkop ng instrumento. Ang prosesong ito ay isinagawa upang matiyak na ang instrumento ay makapagbibigay ng wasto, maaasahan, at kapani-paniwalang datos para sa pag-aaral.

Sa paunang pagganap, ang mga respondenteng mag-aaral ay sumulat ng isang persweysib na sanaysay batay sa ibinigay na paksa gamit ang kumbensyunal na paraan ng pagtuturo sa pagsulat. Ang kanilang mga sulatin ay tatayahin gamit ang rubrik na may mga pamantayan tulad ng nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, at estilo at pagkamalikhain. Layunin nito na matukoy ang antas ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat bago gamitin ang *Guided Writing Method.* Samantala, sa panghuling pagganap, muling sumulat ng persweysib na sanaysay ang mga mag-aaral pagkatapos gamitin ang *Guided Writing Method* sa pagtuturo ng pagsulat. Ang kanilang mga sulatin ay tinaya gamit ang kaparehong rubrik upang makita kung may pagbabago o pag-unlad sa

kanilang kasanayan sa pagsulat. Bukod dito, gumamit din ng talatanungan na may *Likert Scale* upang malaman ang saloobin at karanasan ng mga mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method*. Sa pamamagitan ng mga instrumentong ito, nakalap ng mananaliksik ang datos na nagsilbing batayan sa pagsuri ng bisa ng *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat na persweysib.

Pamamaraan sa Paglikom ng Datos - Una, humingi ng pahintulot ang mananaliksik sa punong-guro o kawaksi ng punong-guro ng *General Climaco National High School* na siyang pinagtuunan ng pag-aaral na hayaan o payagan ang mga mag-aaral sa Baitang 9 sekyon ng *Nova* at *Ziph* na maging respondente ng pag-aaral. Ikalawa, sa paunang pagganap, nagturo ang guro ng kombensyonal na paraan ng pagtuturo sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Pagkatapos, ang guro ay nagpasulat sa mga mag-aaral ng sanaysay at ginamitan ito ng rubriks bilang gabay sa pagwawasto nito. Ikatlo, sa panghuling pagganap gumamit ang mananaliksik sa mga respondente ng makabagong paraan sa pagsulat ng sanaysay. Sa paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagtuturo ng pagsulat ng sanaysay, mahalagang sundin ang ilang hakbang upang maging malinaw at maayos ang pagkatuto ng mga mag-aaral. Una ay ang (1) pagpaplano o *pre-writing,* kung saan tinutulungan ng guro ang mga mag-aaral na makabuo ng ideya tungkol sa paksa sa pamamagitan ng *brainstorming*, gabay na tanong, o paggawa ng balangkas. Ikalawa ay ang (2) pagsulat ng unang burador o *drafting*, kung saan isinusulat ng mga mag-aaral ang kanilang mga ideya batay sa nabuong balangkas habang ginagabayan ng guro upang maging malinaw ang kanilang pagpapahayag. Sumusunod naman ang (3) pagrerebisa o *revising*, kung saan sinusuri at inaayos ng mga mag-aaral ang kanilang sanaysay upang mapabuti ang nilalaman at organisasyon nito. Panghuli ay ang (4) pagwawasto o *editing*, kung saan tinitingnan ang wastong paggamit ng wika tulad ng tamang baybay, gramatika, at bantas. Sa pamamagitan ng mga hakbang na ito, mas nagiging maayos at epektibo ang paglinang ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng sanaysay. Pagkatapos, ang mga mag-aaral ay susulat ng sanaysay gamit ang *guided writing method* na gagamitan ng parehong pamanatayan. Ang mga nakuhang sagot mula sa mag-aaral ay iniwasto sa tulong ng kasamahan sa Filipino, ginamitan ito ng inihandang rubrik ng mananaliksik upang masukat ang puntos ng bawat mag-aaral. Ang rubrik na ito ay gawa mismo ng mananaliksik upang mapadali at mabigyan ng maayos na batayan ang pagwawasto ng naisulat ng mga mag-aaral. Ikaapat, pagkatapos makuha at makolekta ang mga datos at puntos sa pauna at panghuling pagganap, sinuri ang makabuluhang pagkakaiba gamit ang istadistikal na *Paired samples T-test*. Dito, malalaman ang makabuluhang pagkakaiba sa dalawang pagsusulit. Ikalima, ang talatanungan na *likert scale* ay ginamit sa mga respondenteng mag-aaral upang kunin ang saloobin at malaman ang kabisaan ng *guided writing method*. Panghuli, gamit ang mga datos na nakuha, nakabuo ang mananaliksik ng kagamitang pampagtuturo, kongklusyon at rekomendasyon.

3. Resulta at Pagtatalakay

Inilalahad sa bahaging ito ang kwantitatibong resulta ng pag-aaral kaugnay sa mga suliraning itinakda sa pananaliksik. Kabilang dito ang antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa paunang pagganap gamit ang tradisyunal na pamamaraan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay batay sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain.

3.1 Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay sa Filipino 9

Upang matukoy ang paunang antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay, isinagawa ang paunang pagganap gamit ang kumbensyonal na pamamaraan ng pagtuturo. Sinukat ang kanilang kakayahan batay sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain sa pagsulat. Ang mga resultang nakuha ay nagsilbing batayan sa pagtataya ng kanilang kasalukuyang antas ng kasanayan bago gamitin ang *Guided Writing Method*.

Batay sa talahanayan 1, ang Nilalaman ay nakakuha ng *mean* na 2.47 at *standard deviation* na 0.536, na may berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay hindi pa ganap na nakalilikha ng sapat at makabuluhang nilalaman sa kanilang mga sulatin at kinakailangan pa ng higit na pagsasanay upang mapalawak at mapalalim. Sa aspektong Organisasyon, nakapagtala ito ng *mean* na 1.83 at

standard deviation na 0.918, na may berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti. Ipinakikita nito na nahihirapan pa ang mga mag-aaral sa maayos na pagsasaayos at pagkakaugnay-ugnay ng kanilang mga ideya, dahilan upang maging limitado ang lohikal na daloy ng kanilang sulatin.

Talahanayan 1

Paunang Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay sa Filipino 9 gamit ang Kombensyunal na Pagtuturo

Pamantayan	*Mean*	*Standard Deviation*	*Verbal Description*
Nilalaman	2.47	0.536	Nangangailangan ng Pagpapabuti
Organisasyon	1.83	0.918	Nangangailangan ng Pagpapabuti
Gramatika at Mekaniks	2.33	0.572	Nangangailangan ng Pagpapabuti
Panghihikayat at Pangangatwiran	2.40	0.643	Nangangailangan ng Pagpapabuti
Estilo at Pagkamalikhain	2.42	0.619	Nangangailangan ng Pagpapabuti

Leyenda: 1.00-1.80=Hindi Katanggap-tanggap, 1.81-2.60=Nangangailangan ng Pagpapabuti, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Samantala, ang Gramatika at Mekaniks ay may mean na 2.33 at *standard deviation* na 0.572, na may berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti. Nangangahulugan ito na mayroon pang mga kamalian sa paggamit ng gramatika, baybay, bantas, at iba pang mekaniks sa pagsulat na dapat pang mabigyang-pansin at maitama. Para naman sa Panghihikayat at Pangangatwiran, nakakuha ito ng *mean* na 2.40 at *standard deviation* na 0.643, na may berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti. Ipinahihiwatig nito na ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagbibigay ng matibay na argumento at panghihikayat sa mambabasa ay hindi pa sapat at nangangailangan pa ng masusing paglinang. Sa huling pamantayan na Estilo at Pagkamalikhain, nagtala ito ng *mean* na 2.42 at *standard deviation* na 0.619, na may berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti. Ipinakikita nito na kinakailangan pang paunlarin ng mga mag-aaral ang kanilang natatanging paraan ng pagpapahayag at pagiging malikhain sa pagsulat upang maging mas kawili-wili at epektibo ang kanilang mga sulatin.

Ang lahat ng pamantayan ay nakapagtala ng berbal na paglalarawang Nangangailangan ng Pagpapabuti, na nagpapakita na ang mga mag-aaral ay mayroon pang mga kasanayang dapat malinang sa iba't ibang aspeto ng pagsulat. Ipinahihiwatig ng mga resultang ito ang pangangailangan ng mas angkop at mas epektibong estratehiya sa pagtuturo upang higit na mapaunlad ang kanilang kakayahan sa pagsulat. Napatunayan nina Gatcho at Ramos (2016) na maraming mag-aaral na Pilipino ang nakararanas ng kahirapan sa iba't ibang aspekto ng pagsulat, partikular sa organisasyon ng ideya, gramatika, at kabuuang kalidad ng sulatin. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na kinakailangan ng mga mag-aaral ang higit na pagsasanay at angkop na estratehiya upang mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pagsulat.

Binanggit nina Barrot at Gabinete (2021) na may mahalagang ugnayan ang kakayahan sa pagsulat at ang kakayahang magsuri, mag-organisa ng impormasyon, at gumamit ng ebidensiya. Natuklasan nila na ang mga mag-aaral na may kahinaan sa mga kasanayang ito ay karaniwang nakapagtatala rin ng mababang pagganap sa mga gawaing pagsulat. Napatunayan ni Barrot (2020) na ang epektibong pagsulat ay nangangailangan ng mataas na antas ng pagpoproseso ng impormasyon, organisasyon ng kaisipan, at paggamit ng mga estratehiyang pangwika. Ipinakita rin niya na ang kakulangan sa mga kasanayang ito ay nakaaapekto sa kalidad ng akademikong pagsulat ng mga mag-aaral. Ayon kina Barrot, Acomular, at Aranas (2021), ang kakayahan ng mga mag-aaral sa akademikong pagsulat ay may kaugnayan sa kanilang kasanayan sa pagbuo ng argumento, paggamit ng ebidensiya, at organisasyon ng nilalaman. Natuklasan nila na ang mga kakulangang ito ay nagiging hadlang sa paglikha ng mataas na kalidad na sulatin. Pinatunayan nina Oducado, Sotelo, at Ramirez (2021) na ang patuloy na pagsasanay, paggabay ng guro, at paggamit ng angkop na estratehiya sa pagsulat ay nakatutulong sa pagpapabuti ng akademikong pagganap ng mga mag-aaral, lalo na sa mga gawaing nangangailangan ng kritikal na pag-iisip at organisadong paglalahad ng ideya.

Sa kabuoan, ipinakikita ng mga kaugnay na pag-aaral na marami pa ring mag-aaral ang nakararanas ng mga suliranin sa iba't ibang aspekto ng pagsulat tulad ng organisasyon ng kaisipan, paggamit ng mga katibayan at datos,

wastong paggamit ng gramatika, at pagbuo ng malinaw na argumento. Ipinakita rin ng mga mananaliksik na ang kakulangan sa mga kasanayang ito ay maaaring makaapekto sa kalidad ng kanilang mga sulatin at akademikong pagganap. Ang mga natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan ang mga respondenteng mag-aaral ay nakapagtala ng antas na *Nangangailangan ng Pagpapabuti* sa lahat ng pamantayang ginamit sa pagtataya. Dahil dito, pinagtitibay ng mga pag-aaral na mahalagang gumamit ng mga angkop at makabagong estratehiya sa pagtuturo upang higit na mapaunlad ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib.

3.2 Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay sa Filipino 9 gamit ang Guided Writing Method

Matapos maisagawa ang paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagtuturo ng pagsulat ng persweysib na sanaysay, isinagawa ang panghuling pagganap upang matukoy ang antas ng kasanayan ng mga respondenteng mag-aaral. Sinukat ang kanilang pagganap batay sa mga pamantayan ng nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Ang mga resultang nakalap ay nagsilbing batayan sa pagtataya ng antas ng kanilang kasanayan sa pagsulat matapos ang implementasyon ng *Guided Writing Method.*

Talahanayan 2

Panghuling Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay sa Filipino 9 gamit ang Guided Writing Method

Pamantayan	*Mean*	*Standard Deviation*	*Verbal Description*
Nilalaman	4.20	0.546	Mahusay
Organisasyon	3.95	0.769	Mahusay
Gramatika at Mekaniks	4.03	0.882	Mahusay
Panghihikayat at Pangangatwiran	3.70	0.591	Mahusay
Estilo at Pagkamalikhain	3.80	0.732	Mahusay

Leyenda: 1.00-1.80=Hindi Katanggap-tanggap, 1.81-2.60=Nangangailangan ng Pagpapabuti, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Ipinakikita sa Talahanayan 2 ang antas ng panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay batay sa mga pamantayang nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain matapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Batay sa nakuhang mga mean, lahat ng pamantayan ay nakapagtala ng berbal na paglalarawang "Mahusay," na nagpapakita na ang mga mag-aaral ay nagtataglay ng kasiya-siyang antas ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay. Makikita sa talahanayan na ang Nilalaman ang nakakuha ng pinakamataas na *mean* na 4.20 at *standard deviation* na 0.546, na may berbal na paglalarawang *Mahusay*. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay nakabuo ng malinaw, may kaugnayan, at makabuluhang mga ideya sa kanilang mga sanaysay. Ang mababang *standard deviation* ay nagpapakita rin ng pagkakatulad ng kanilang mga marka sa aspektong ito.

Sumunod dito ang Gramatika at Mekaniks na may *mean* na 4.03 at *standard deviation* na 0.882, na inilarawan ding *Mahusay.* Ipinakikita nito na karamihan sa mga mag-aaral ay nakagamit nang wasto ng mga tuntunin sa gramatika, baybay, at bantas. Bagama't mahusay ang kanilang pagganap, ang mas mataas na *standard deviation* ay nagpapakita ng bahagyang pagkakaiba-iba sa antas ng kanilang kasanayan. Sa Organisasyon, nakapagtala ito ng *mean* na 3.95 at standard deviation na 0.769, na may berbal na paglalarawang *Mahusay*. Nangangahulugan ito na naipakita ng mga mag-aaral ang kakayahang maglahad ng kanilang mga ideya sa isang maayos at lohikal na pagkakasunod-sunod mula panimula hanggang wakas. Samantala, ang Estilo at Pagkamalikhain ay nakakuha ng *mean* na 3.80 at *standard deviation* na 0.732, na nagpapakita rin ng antas na *Mahusay*. Ipinahihiwatig nito na ang mga mag-aaral ay nakapagpahayag ng kanilang mga kaisipan sa malikhaing paraan at nakabuo ng mga sulating may sariling estilo at dating sa mambabasa.

Pinakamababa naman ang Panghihikayat at Pangangatwiran na may *mean* na 3.70 at *standard deviation* na 0.591, bagama't nananatili pa rin sa antas na "Mahusay." Ipinakikita nito na may kakayahan ang mga mag-aaral

na gumamit ng mga dahilan at argumento upang suportahan ang kanilang mga pananaw, subalit ito pa rin ang aspektong nangangailangan ng higit na pagpapaunlad upang maging mas matibay at mas kapani-paniwala ang kanilang mga pangangatwiran. Ang mga resulta ng panghuling pagganap ay nagpapakita na ang mga respondenteng mag-aaral ay nagtamo ng mahusay na antas ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay matapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Ipinahihiwatig nito na naging epektibo ang pamamaraang ito sa paggabay sa mga mag-aaral sa pagbuo ng nilalaman, pag-oorganisa ng mga ideya, wastong paggamit ng wika, at pagpapahayag ng kanilang mga argumento sa pagsulat.

Ayon kina Saradat et al. (2025), nagkaroon ng makabuluhang pag-unlad sa kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral matapos gamitin ang *Guided Writing at Journal Writing*. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang sistematikong paggabay sa bawat yugto ng pagsulat ay nakatutulong sa pagpapataas ng kalidad ng mga sulatin. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral kung saan nagtamo ng antas na *Mahusay* ang mga mag-aaral sa mga pamantayang ginamit sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Sa pag-aaral nina Caigas et al. (2024), natuklasan na ang paggamit ng mga makabagong dulog sa pagtuturo ng pagsulat ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng akademikong pagsulat ng mga mag-aaral. Ipinakita rin nila na ang sistematikong pagsasanay at paggabay ay nakapagpapahusay sa organisasyon ng mga ideya at kabuuang kalidad ng sulatin. Ang kanilang natuklasan ay sumusuporta sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpakita ng mahusay na antas ng organisasyon at nilalaman sa pagsulat ng persweysib na sanaysay.

Ipinakita rin ni Sialongo (2025) na ang mataas na antas ng kakayahan sa paggamit ng wikang Filipino ay may tuwirang kaugnayan sa mahusay na pagganap sa pagsulat. Ang resulta ng kanyang pag-aaral ay umaayon sa natuklasan ng kasalukuyang pananaliksik kung saan nagtamo ng mataas na antas ang mga mag-aaral sa pamantayang gramatika at mekaniks. Samantala, natuklasan nina Guzman et al. (2025) na ang mga mag-aaral na may sapat na pagsasanay at karanasan sa pagsulat ay nagpapakita ng higit na kahusayan sa pagbuo, pagpapalawak, at pagpapahayag ng mga ideya. Ang kanilang natuklasan ay sumusuporta sa resulta ng pag-aaral na nagpapakita ng mahusay na antas ng nilalaman at estilo at pagkamalikhain ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay.

Sa kabuoan, ang mga nabanggit na pag-aaral ay nagkakaisang nagpapakita na ang paggamit ng sistematikong paggabay, makabagong estratehiya, at mga angkop na interbensyon sa pagtuturo ay may mahalagang papel sa pagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat ng mga mag-aaral. Ang mga natuklasang ito ay nagpapatibay sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang nagtamo ang mga mag-aaral ng antas na “Mahusay” sa lahat ng pamantayan ng pagsulat ng persweysib na sanaysay, kabilang ang nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Ipinahihiwatig nito na naging mabisa ang isinagawang interbensyon sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay.

3.3 Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pauna at Panghuling Pagganap sa Pagsulat ng Sanaysay sa Filipino 9

Matapos matukoy ang antas ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral, sinuri kung may makabuluhang pagkakaiba sa kanilang performans bago at pagkatapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Isinagawa ang pagsusuring ito upang matiyak kung ang mga pagbabagong naitala sa kanilang kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay ay bunga ng implementasyon ng nasabing pamamaraan.

Ipinakikita sa Talahanayan 3 ang pagsusuri sa makabuluhang pagkakaiba ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay batay sa limang pamantayan: nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Ginamit ang *Paired Samples t-test* upang matukoy kung may makabuluhang pagbabago sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Makikita sa talahanayan na ang Nilalaman ay nagtala ng *t-value* na 16.8 at *p-value* na < .001. Dahil ang p-value ay mas mababa sa itinakdang antas ng kahalagahan na 0.05, tinanggihan ang *null hypothesis* at itinuring na may makabuluhang pagkakaiba ang pauna at panghuling pagganap

ng mga mag-aaral. Ipinahihiwatig nito na nagkaroon ng malaking pag-unlad sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pagbuo at pagpapalawak ng mga ideya matapos gamitin ang *Guided Writing Method.*

Talahanayan 3

Pagkakaiba sa Pagganap ng mga Mag-aaral sa Pauna at Panghuling Pagganap sa Pagsulat ng Sanaysay sa Filipino 9

Pamantayan	*statistic*	*df*	*P*	*Decision*	*Interpretation*
Nilalaman	16.8	59.0	<.001	*Reject* H_o	*Significant*
Organisasyon	14.7	59.0	<.001	*Reject* H_o	*Significant*
Gramatika at mekaniks	11.9	59.0	<.001	*Reject* H_o	*Significant*
Panghihikayat at Pangangatwiran	11.9	59.0	<.001	*Reject* H_o	*Significant*
Estilo at Pagkamalikhain	10.6	59.0	<.001	*Reject* H_o	*Significant*

Sa Organisasyon, nakapagtala ito ng *t-value* na 14.7 at *p-value* na < .001, na nagpapakita rin ng makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap. Nangangahulugan ito na mas naging maayos at mas lohikal ang pagkakasunod-sunod ng mga ideya sa kanilang mga sanaysay matapos ang implementasyon ng *Guided Writing Method*. Samantala, ang Gramatika at Mekaniks ay nagtamo ng *t-value* na 11.9 at *p-value* na < .001. Dahil dito, tinanggihan din ang null hypothesis at kinilalang may makabuluhang pagbabago sa pagganap ng mga mag-aaral. Ipinakikita nito na naging mas mahusay ang kanilang paggamit ng gramatika, baybay, at bantas sa pagsulat ng sanaysay matapos silang mabigyan ng sistematikong paggabay sa proseso ng pagsulat. Gayon din sa Panghihikayat at Pangangatwiran, na nagtala ng *t-value* na 11.9 at *p-value* na < .001. Ang resulta ay nagpapakita ng makabuluhang pagkakaiba sa pagganap ng mga mag-aaral bago at pagkatapos ng interbensyon. Ipinahihiwatig nito na higit na nahasa ang kanilang kakayahang maglahad ng mga makatwiran at kapani-paniwalang argumento upang suportahan ang kanilang paninindigan sa persweysib na sanaysay.

Sa Estilo at Pagkamalikhain, nakakuha ito ng *t-value* na 10.6 at *p-value* na < .001, na nagpapakita rin ng makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap. Nangangahulugan ito na naging mas malinaw, mas kawili-wili, at mas malikhaing naipahayag ng mga mag-aaral ang kanilang mga ideya matapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Ang lahat ng pamantayan ay nagtamo ng *p-value* na mas mababa sa 0.05 at may desisyong *Reject* H_o, na nagpapahiwatig na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral. Ipinakikita ng resulta na naging mabisa ang *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ang mataas na mga *t-value* at napakababang *p-value* ay nagsisilbing matibay na ebidensya na ang mga pagbabagong naitala sa kanilang pagganap ay hindi lamang bunga ng pagkakataon kundi resulta ng epektibong implementasyon ng *Guided Writing Method*.

Samakatuwid, maaaring ipalagay na ang *Guided Writing Method* ay isang epektibong estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat sapagkat nakapagbigay ito ng positibong epekto sa iba't ibang aspekto ng pagsulat, kabilang ang nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Ang natuklasan sa pag-aaral na ito na nagpapakita ng makabuluhang pagkakaiba sa pauna at panghuling pagganap ng mga mag-aaral sa aspeto ng nilalaman ay pinagtibay ng pag-aaral nina Saradat et al. (2025), na nagsuri sa bisa ng *Guided Writing at Journal Writing* sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat. Natuklasan nila na ang sistematikong paggabay ng guro sa bawat yugto ng pagsulat ay nakatutulong sa pagpapalawak ng ideya at paglinang ng mas makabuluhang nilalaman sa sulatin. Katulad ng kasalukuyang pag-aaral, napatunayan nilang mas nagiging malinaw at mas organisado ang paglalahad ng mga kaisipan ng mga mag-aaral kapag sila ay binibigyan ng angkop na gabay sa proseso ng pagsulat.

Sinusuportahan din ng pag-aaral ni Castillo (2025) ang resulta ng kasalukuyang pananaliksik, partikular sa mga aspektong nilalaman, organisasyon, gramatika, at mekaniks. Ayon sa kanyang pag-aaral, ang paggamit ng mga gawaing nakabatay sa *guided writing* ay nakatutulong sa paghubog ng kakayahan ng mga mag-aaral sa pagbuo ng makabuluhang ideya at sa maayos na pag-aayos ng mga ito sa isang sulatin. Ipinakita rin ng kanyang pananaliksik na ang pagkakaroon ng malinaw na balangkas at gabay mula sa guro ay nagbubunga ng mas mataas. Sa aspekto naman ng panghihikayat at pangangatwiran, maaaring iugnay ang resulta sa pag-aaral nina Saavedra

at Barredo (2020), na nagsabing mahalagang malinang ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagpapahayag ng ideya at paggamit ng sapat na ebidensya upang maging mabisa ang kanilang pagsulat. Ipinakita ng kanilang pag-aaral na ang kakulangan sa organisasyon ng ideya at limitadong kasanayan sa pagpapahayag ay nagiging hadlang sa pagbuo ng epektibong sulatin. Sa pamamagitan ng *Guided Writing Method*, nagkaroon ang mga mag-aaral ng pagkakataong malinang ang kanilang kakayahan sa pagbuo ng mga lohikal.

Sa kabuoan, ang mga resulta ng kasalukuyang pag-aaral ay pinagtitibay ng mga naunang pananaliksik na nagpapakita ng kahalagahan ng sistematiko at may gabay na proseso ng pagsulat sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral. Ang makabuluhang pagtaas ng marka sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain ay nagpapakita na ang *Guided Writing Method* ay isang mabisang estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat. Dahil dito, maaaring isaalang-alang ang paggamit ng estratehiyang ito bilang isang epektibong pamamaraan upang higit pang mapaunlad ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinahihiwatig ng pag-aaral na ang *Guided Writing Method* ay isang epektibong estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ang makabuluhang pag-unlad na naitala sa lahat ng pamantayan ay nagpapatunay na ang paggamit ng pamamaraang ito ay maaaring makatulong sa pagpapataas ng antas ng kasanayan sa pagsulat at sa pagpapabuti ng kabuuang pagganap ng mga mag-aaral.

3.4 Karanasan ng mga Mag-aaral sa Guided Writing Method sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay

Matapos maisagawa ang *Guided Writing Method* sa pagtuturo ng pagsulat ng persweysib na sanaysay, mahalagang matukoy ang naging karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng nasabing pamamaraan. Sinuri ang kanilang mga pananaw upang malaman kung paano nakaimpluwensiya ang sistematiko at may gabay na proseso ng pagsulat sa kanilang pagkatuto at paglinang ng kasanayan sa pagsulat.

Talahanayan 4
Karanasan ng mga Mag-aaral sa Guided Writing Method sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay

Mga Pahayag	*Mean*	*Standard Deviation*	*Verbal Description*
Naging madali para sa akin ang pagsulat ng sanaysay dahil sa paggamit ng *Guided Writing Method.*	3.95	0.699	Mahusay
Nakatulong ang mga gabay at direksiyong ibinigay ng guro upang maisagawa ko nang maayos ang pagsulat ng sanaysay.	3.60	0.616	Mahusay
Naging kapaki-pakinabang para sa akin ang mga gabay na tanong sa pagbuo at pagpapalawak ng aking mga ideya.	4.38	0.613	Napamahusay
Mas naging malinaw sa akin ang bawat hakbang sa pagsulat dahil sa paggamit ng *Guided Writing Method*.	3.55	0.675	Mahusay
Nagkaroon ako ng mas positibong karanasan sa pagsulat ng sanaysay dahil sa *Guided Writing Method.*	3.95	0.594	Mahusay

Leyenda: 1.00-1.80=Hindi Katanggap-tanggap, 1.81-2.60=Nangangailangan ng Pagpapabuti, 2.61-3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Ipinakita sa talahanayan 4 ang saloobin at karanasan ng mga respondenteng mag-aaral matapos gamitin ang *Guided Writing Method* sa pagsulat ng sanaysay. Batay sa mga nakalap na datos, lahat ng limang pahayag ay nakapagtala ng positibong resulta, na may *mean* na mula 3.55 hanggang 4.38. Ipinahihiwatig nito na naging kapaki-pakinabang sa mga mag-aaral ang paggamit ng malinaw na gabay, direksiyon, at mga gabay na tanong sa proseso ng pagsulat. Sa pahayag na *Naging madali para sa akin ang pagsulat ng sanaysay dahil sa paggamit ng Guided Writing Method*, nakakuha ito ng *mean* na 3.95 at *standard deviation* na 0.699, na may berbal na paglalarawang Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang *Guided Writing Method* upang maging mas madali para sa mga mag-aaral ang pagsasagawa ng proseso ng pagsulat. Ang sistematikong paggabay ay maaaring nakatulong sa kanila upang magkaroon ng malinaw na direksiyon habang binubuo ang kanilang sanaysay. Ang *standard deviation* na 0.699 ay nagpapakita na magkakalapit ang mga tugon ng mga respondenteng mag-aaral hinggil sa kanilang karanasan.

Sa pahayag na *Nakatulong ang mga gabay at direksiyong ibinigay ng guro upang maisagawa ko nang maayos ang pagsulat ng sanaysay*, nakapagtala ito ng *mean* na 3.60 at *standard deviation* na 0.616, na may berbal na

paglalarawang Mahusay. Ipinahihiwatig nito na naging mahalaga sa mga mag-aaral ang malinaw na paggabay at direksiyong ibinigay ng guro habang isinasagawa ang mga gawain sa pagsulat. Ipinakikita rin nito na ang paggabay ng guro ay nakatulong sa mga mag-aaral upang masundan at maisagawa nang maayos ang mga kinakailangang hakbang sa pagsulat ng sanaysay. Samantala, ang pahayag na *Naging kapaki-pakinabang para sa akin ang mga gabay na tanong sa pagbuo at pagpapalawak ng aking mga ideya*, ang nakakuha ng pinakamataas na *mean* na 4.38 at *standard deviation* na 0.613, na may berbal na paglalarawang Napakahusay. Ipinahihiwatig nito na higit na nakatulong sa mga mag-aaral ang paggamit ng mga gabay na tanong sa pagbuo at pagpapalawak ng kanilang mga ideya. Ang resulta ay nagpapakita na ang mga tanong na nagsisilbing gabay ay nakatulong upang mapukaw at mapaunlad ang kanilang pag-iisip bago at habang isinusulat ang sanaysay. Ang *standard deviation* na 0.613 ay nagpapakita na magkakalapit ang naging tugon ng mga mag-aaral tungkol sa kapakinabangan ng mga gabay na tanong.

Sa pahayag na *Mas naging malinaw sa akin ang bawat hakbang sa pagsulat dahil sa paggamit ng Guided Writing Method*, nakakuha ito ng *mean* na 3.55 at *standard deviation* na 0.675, na may berbal na paglalarawang Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang *Guided Writing Method* upang higit na maunawaan ng mga mag-aaral ang bawat hakbang na kanilang kailangang isagawa sa pagsulat ng sanaysay. Bagama't ito ang may pinakamababang *mean* sa limang pahayag, nananatili itong nasa antas na Mahusay, kaya ipinakikita pa rin ng resulta na positibo ang naging karanasan ng mga mag-aaral sa paggamit ng pamamaraan. Sa huling pahayag na *Nagkaroon ako ng mas positibong karanasan sa pagsulat ng sanaysay dahil sa Guided Writing Method*, nakapagtala ito ng *mean* na 3.95 at *standard deviation* na 0.594, na may berbal na paglalarawang Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang paggamit ng *Guided Writing Method* upang maging mas positibo ang karanasan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng sanaysay. Ang *standard deviation* na 0.594, na pinakamababa sa limang pahayag, ay nagpapakita na higit na magkakalapit ang mga tugon ng mga respondenteng mag-aaral hinggil sa kanilang positibong karanasan sa paggamit ng pamamaraan.

Ipinahihiwatig ng mga datos na positibo ang saloobin at karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method*. Ang lahat ng pahayag ay nakapagtala ng berbal na paglalarawang Mahusay, habang ang pahayag tungkol sa paggamit ng mga gabay na tanong sa pagbuo at pagpapalawak ng ideya ang nakakuha ng pinakamataas na *mean* na 4.38 at berbal na paglalarawang Napakahusay. Ipinakikita nito na ang malinaw na paggabay ng guro, paggamit ng mga gabay na tanong, at sistematikong mga hakbang sa pagsulat ay nakatulong sa mga mag-aaral upang maging mas madali, malinaw, at positibo ang kanilang karanasan sa pagsulat ng sanaysay. Natuklasan nina Saradat et al. (2025) na ang paggamit ng *Guided Writing* ay nakatutulong sa mga mag-aaral na makabuo ng mga ideya at maisaayos ang kanilang mga kaisipan sa pagsulat. Ipinakita rin ng kanilang pag-aaral na ang sistematikong paggabay sa bawat yugto ng pagsulat ay nagdudulot ng mas mataas na kalidad ng mga sulatin at higit na kumpiyansa sa pagpapahayag ng mga ideya. Ang natuklasang ito ay umaayon sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang lubos na sumasang-ayon ang mga mag-aaral na nakatutulong ang estratehiyang ginamit upang mas madali silang makabuo ng mga ideya sa pagsulat ng sanaysay.

Kasunod nito, ipinakita nina Espiritu at Acerit (2024) na ang paggamit ng mga estratehiya sa akademikong pagsulat ay nakatutulong upang malinaw na maipahayag ng mga mag-aaral ang kanilang mga saloobin, opinyon, at ideya. Natuklasan din nila na ang paggabay ng guro at paggamit ng mga organisadong gawain sa pagsulat ay nagbubunga ng mas malinaw at mas organisadong mga sulatin. Ang kanilang natuklasan ay sumusuporta sa resulta ng pag-aaral na nagpapakitang mas malinaw na naipahahayag ng mga mag-aaral ang kanilang mga kaisipan dahil sa gabay ng *Guided Writing Method*. Samantala, natuklasan nina Aragon at Balallo (2023) na ang mga gawaing nagbibigay ng malinaw na direksiyon at gabay sa mga mag-aaral ay nakatutulong sa pagpapayaman ng nilalaman at pagpapalawak ng mga ideyang inilalahad sa sanaysay. Ang resulta ng kanilang pag-aaral ay kaugnay ng natuklasan sa kasalukuyang pananaliksik kung saan lubos na sumasang-ayon ang mga mag-aaral na nakatutulong ang mga gabay na tanong upang mapalawak ang kanilang mga ideya sa pagsulat.

Sa kabuoan, ipinakita ng mga pag-aaral na nabanggit, ang sistematikong paggabay, malinaw na mga hakbang sa pagsulat, at paggamit ng mga gabay na gawain ay nakatutulong sa pagbuo at pagpapalawak ng ideya,

pagpapalinaw ng pagpapahayag, pagpapalalim ng pag-iisip, at pagpapahusay ng kalidad ng mga sulatin. Ang mga natuklasang ito ay nagpapatibay sa resulta ng kasalukuyang pag-aaral na nagpapakitang lubos na sumasang-ayon ang mga respondenteng mag-aaral sa pagiging mabisa ng *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinahihiwatig ng mga natuklasan na positibo ang naging pagtanggap at karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagsulat ng sanaysay. Ang mataas na antas ng pagsang-ayon sa lahat ng pahayag ay nagpapakita na ang pamamaraang ito ay nakatulong upang maging mas madali, mas malinaw, at mas organisado ang proseso ng pagsulat.

Ipinahihiwatig din ng mga resulta na ang paggamit ng mga gabay na tanong, malinaw na direksiyon, at sistematikong mga hakbang sa pagsulat ay nakatutulong sa pagbuo at pagpapalawak ng mga ideya ng mga mag-aaral. Dahil dito, nagkaroon sila ng higit na kumpiyansa sa pagpapahayag ng kanilang mga kaisipan at naging mas aktibo sa pagsasagawa ng mga gawaing may kaugnayan sa pagsulat. Higit pa rito, ipinahihiwatig ng pag-aaral na ang *Guided Writing Method* ay hindi lamang nakapagpapahusay ng kasanayan sa pagsulat kundi nakalilinang din ng positibong saloobin ng mga mag-aaral sa proseso ng pagsulat. Ang pagkakaroon ng positibong karanasan sa pagsulat ay mahalagang salik upang mahikayat silang makilahok at magsikap sa mga gawaing akademiko na nangangailangan ng mahusay na kasanayan sa pagsulat. Ipinahihiwatig nito na ang positibong karanasan sa pagsulat ay maaaring makatulong sa pagpapanatili ng kanilang interes at aktibong pakikilahok sa mga gawaing pasulat.

Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Guided Writing Method* ay maaaring makatulong sa pagtuturo ng pagsulat, partikular sa pagpapadali ng proseso ng pagsulat, pagpapalawak ng mga ideya, at paghubog ng positibong karanasan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng sanaysay. Gayunman, hindi maaaring ipalagay batay lamang sa mga resulta na ito ang ganap na pagtaas ng kumpiyansa ng mga mag-aaral sapagkat hindi ito direktang sinukat bilang hiwalay na baryabol sa pag-aaral. Samakatuwid, ang positibong tugon ng mga mag-aaral ay higit na nagpapakita ng kanilang mabuting karanasan at pananaw sa paggamit ng pamamaraan kaysa sa direktang pagpapatunay ng pagtaas ng kanilang kumpiyansa. Ipinahihiwatig nito na ang positibong karanasan ng mga mag-aaral ay maaaring maging salik na sumusuporta sa kanilang aktibong pakikilahok at pagkatuto sa proseso ng pagsulat.

3.5 Saloobin ng mga Mag-aaral sa Guided Writing Method sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay

Inilalahad sa bahaging ito ang saloobin ng mga respondenteng mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay sa Filipino 9.

Talahanayan 5
Saloobin ng mga Mag-aaral sa Guided Writing Method sa Pagsulat ng Persweysib na Sanaysay

Mga Pahayag	*Mean*	*Standard Deviation*	*Verbal Description*
Nakatutulong ang *Guided Writing Method* upang mas madali akong makabuo ng ideya sa pagsulat ng sanaysay.	4.07	0.880	Mahusay
Mas malinaw kong naipapahayag ang aking mga kaisipan dahil sa gabay ng pamamaraang ito.	4.10	0.543	Mahusay
Nakatutulong ang mga gabay na tanong upang mapalawak ang aking ideya sa pagsulat.	3.98	0.833	Mahusay
Mas nagiging malinaw sa akin ang paksa ng sanaysay dahil sa mga hakbang ng *Guided Writing Method.*	4.05	0.832	Mahusay
Nakatutulong ang paraang ito upang mas mapalalim ang aking pag-iisip sa pagsulat ng sanaysay.	4.08	0.787	Mahusay

Leyenda: 1.00-1.80=Hindi Katanggap-tanggap, 1.81-2.60=Nangangailangan ng Pagpapabuti, 2.61- 3.40=Katamtaman, 3.41-4.20=Mahusay, 4.21-5.00=Napakahusay

Batay sa Talahanayan 5, makikita na positibo ang naging karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagsulat ng sanaysay. Lahat ng limang pahayag ay nakapagtala ng *verbal description* na Mahusay, na nagpapakita na nakatulong ang pamamaraan sa iba't ibang bahagi ng proseso ng pagsulat. Ang mga *mean* ay mula 3.98 hanggang 4.10, samantalang ang *standard deviation* ay mula 0.543

hanggang 0.880. Ipinahihiwatig nito na naging kapaki-pakinabang sa mga mag-aaral ang mga gabay at hakbang na ginamit sa pagsulat. Sa unang pahayag na *Nakatutulong ang Guided Writing Method upang mas madali akong makabuo ng ideya sa pagsulat ng sanaysay*, nakakuha ito ng *mean* na 4.07 at *standard deviation* na 0.880, na may *verbal description* na Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang pamamaraan sa mga mag-aaral sa pagsisimula ng kanilang pagsulat, partikular sa pagbuo ng mga ideyang maaaring gamitin sa sanaysay. Ang resulta ay nagpapakita na ang pagkakaroon ng malinaw na gabay sa proseso ng pagsulat ay maaaring makatulong upang mas maging sistematiko ang pagbuo ng mga kaisipan ng mga mag-aaral.

Sa ikalawang pahayag na *Mas malinaw kong naipapahayag ang aking mga kaisipan dahil sa gabay ng pamamaraang ito*, nakapagtala ito ng pinakamataas na *mean* na 4.10 at *standard deviation* na 0.543, na may *verbal description* na Mahusay. Ipinahihiwatig nito na higit na naging malinaw para sa mga mag-aaral ang pagpapahayag ng kanilang mga kaisipan sa tulong ng *Guided Writing Method*. Ang mababang *standard deviation* ay nagpapakita na ang mga tugon ng mga mag-aaral ay mas magkakalapit, kaya nagpapahiwatig na medyo magkakatulad ang kanilang naging karanasan hinggil sa kalinawan ng pagpapahayag ng kanilang mga ideya. Sa ikatlong pahayag na *Nakatutulong ang mga gabay na tanong upang mapalawak ang aking ideya sa pagsulat*, nakakuha ito ng *mean* na 3.98 at *standard deviation* na 0.833, na may *verbal description* na Mahusay. Ipinahihiwatig nito na ang paggamit ng mga gabay na tanong ay nakatulong sa mga mag-aaral upang higit na mapaunlad at mapalawak ang kanilang mga ideya. Sa pamamagitan ng mga tanong, nagkaroon sila ng direksiyon sa pag-iisip tungkol sa mga dahilan, halimbawa, at iba pang impormasyong maaaring isama sa kanilang sanaysay.

Sa ikaapat na pahayag na *Mas nagiging malinaw sa akin ang paksa ng sanaysay dahil sa mga hakbang ng Guided Writing Method*, nakapagtala ito ng *mean* na 4.05 at *standard deviation* na 0.832, na may *verbal description* na Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang sunod-sunod na hakbang ng pamamaraan upang higit na maunawaan ng mga mag-aaral ang paksang kanilang sinusulatan. Ang pagkakaroon ng malinaw na proseso ay maaaring nakatulong upang mabawasan ang kalituhan sa pagtukoy kung ano ang dapat talakayin at kung paano ito dapat ilahad sa sanaysay. Sa ikalimang pahayag na *Nakatutulong ang paraang ito upang mas mapalalim ang aking pag-iisip sa pagsulat ng sanaysay*, nakakuha ito ng *mean* na 4.08 at *standard deviation* na 0.787, na may *verbal description* na Mahusay. Ipinahihiwatig nito na nakatulong ang *Guided Writing Method* sa mas malalim na pagbuo at pagsusuri ng mga ideya ng mga mag-aaral habang nagsusulat. Ipinakikita rin ng resulta na ang mga gabay na ibinigay sa proseso ng pagsulat ay maaaring nakatulong sa mga mag-aaral upang higit na mapag-isipan ang kanilang mga argumento at paraan ng pagpapahayag. Ang lahat ng pahayag ay nakakuha ng *verbal description* na Mahusay, na may mga *mean* na 3.98–4.10. Pinakamataas ang *mean* sa pahayag na may kinalaman sa mas malinaw na pagpapahayag ng mga kaisipan (M=4.10), samantalang pinakamababa naman ang *mean* sa paggamit ng mga gabay na tanong upang mapalawak ang ideya (M=3.98). Gayunpaman, kapwa nananatili sa antas na Mahusay ang mga ito.

Ipinahihiwatig ng mga resulta na ang *Guided Writing Method* ay nakatulong sa mga mag-aaral sa pagbuo ng ideya, malinaw na pagpapahayag ng kaisipan, pagpapalawak ng ideya, pag-unawa sa paksa, at pagpapalalim ng pag-iisip sa pagsulat ng sanaysay. Ang mga *standard deviation* na nasa pagitan ng 0.543 at 0.880 ay nagpapakita rin ng pagkakaiba-iba sa mga tugon ng mga mag-aaral, ngunit hindi nito binabago ang pangkalahatang positibong pagtataya sa kanilang karanasan sa paggamit ng pamamaraan. Sa kabuuan, ipinahihiwatig nito na naging kapaki-pakinabang ang pagkakaroon ng malinaw na gabay, mga hakbang, at gabay na tanong sa proseso ng pagsulat ng sanaysay na persweysib. Ang resulta naman hinggil sa pagpapalalim ng pag-iisip ng mga mag-aaral ay umaayon sa natuklasan nina Gabuay-Vega (2025) sa kanilang pag-aaral tungkol sa *Process-Based Approach in Academic Writing*. Ayon sa kanilang pananaliksik, ang mga gawaing nakatuon sa pagpaplano, pagrerebisa, at paglinang ng sulatin ay nagtataguyod ng mas malalim na pag-unawa at kritikal na pag-iisip sa mga mag-aaral. Dahil dito, higit nilang nasusuri at napauunlad ang kanilang mga ideya habang sumusulat.

Samantala, ang positibong resulta sa pagbuo ng ideya ay sinusuportahan ng pag-aaral nina Buan at Balagtas (2023) na may pamagat na *Antas sa Kahusayan at Hamon sa Pagsulat ng Sanaysay sa Wikang Filipino*. Natuklasan nila na ang paggamit ng mga estratehiyang nagbibigay ng gabay at direksiyon ay nakatutulong upang mas mapadali

ang pagbuo at pagpapalawak ng mga ideya sa pagsulat ng sanaysay. Ipinakikita nito na ang paggabay ng guro ay mahalagang salik upang maging mas produktibo at mas makabuluhan ang proseso ng pagsulat. Sa kabuoan, ang mga resulta ng kasalukuyang pag-aaral ay umaayon sa mga naunang pananaliksik na nagpapakita na ang *Guided Writing Method* at iba pang katulad na estratehiya sa pagsulat ay nakatutulong sa pagbuo ng ideya, malinaw na pagpapahayag ng kaisipan, pagpapalalim ng pag-iisip, at pag-unawa sa paksa. Dahil dito, higit na napagtitibay na ang *Guided Writing Method* ay isang mabisang estratehiya sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay ng mga mag-aaral.

Mahalaga rin ang implikasyon ng resulta sa larangan ng pagtuturo. Ipinahihiwatig ng pag-aaral na dapat higit na bigyang-pansin ng mga guro ang paggamit ng mga estratehiyang may sapat na paggabay sa mga mag-aaral, lalo na sa pagtuturo ng pagsulat ng sanaysay. Sa halip na agad na pagawain ng malayang pagsulat ang mga mag-aaral, mas makababuting dumaan muna sila sa mga gawaing nagbibigay ng malinaw na direksiyon, halimbawa, at gabay upang maging mas matagumpay ang kanilang pagkatuto. Para naman sa mga tagapamahala ng paaralan at mga tagapagbalangkas ng kurikulum, ipinahihiwatig ng resulta na maaaring isama o higit pang palakasin ang paggamit ng *Guided Writing Method* sa mga programang pangwika at pampanitikan. Ang positibong karanasan ng mga mag-aaral ay nagpapakita na ang estratehiyang ito ay maaaring maging mahalagang bahagi ng mga interbensiyong naglalayong mapataas ang antas ng kasanayan sa pagsulat. Higit pa rito, maaari itong magsilbing batayan sa pagbuo ng mga *instructional materials*, mga programang pampagkatuto, at mga pagsasanay para sa mga guro upang higit na mapahusay ang kanilang mga estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat.

Sa kabuoan, ipinahihiwatig ng mga natuklasan na ang *Guided Writing Method* ay isang epektibo, sistematiko, at makabuluhang estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinakita ng mga resulta na ang pamamaraang ito ay nakatutulong hindi lamang sa pagpapadali ng pagbuo at pag-oorganisa ng mga ideya kundi maging sa pagpapalinaw ng pagpapahayag, pagpapalakas ng panghihikayat at pangangatwiran, at wastong paggamit ng gramatika at mekaniks sa pagsulat. Higit pa rito, napatunayan na ang tuloy-tuloy na paggabay ng guro sa bawat yugto ng proseso ng pagsulat ay nagiging daan upang higit na malinang ang kritikal na pag-iisip, pagkamalikhain, at kumpiyansa ng mga mag-aaral sa pagpapahayag ng kanilang sariling pananaw. Ipinahihiwatig din ng mga natuklasan na ang paggamit ng *Guided Writing Method* ay nagbubunga ng positibong karanasan sa pagkatuto, sapagkat nagiging mas malinaw sa mga mag-aaral ang bawat hakbang sa pagsulat at mas nagiging makabuluhan ang kanilang pakikilahok sa proseso ng pagkatuto.

Sa huli, ipinahihiwatig ng pag-aaral na ang patuloy na paggamit ng *Guided Writing Method*, kasama ang angkop na mga kagamitang pampagtuturo tulad ng mga gabay na tanong at *Guided Writing-Based Worksheets*, ay maaaring makatulong sa pagbibigay ng mas organisado at makabuluhang karanasan sa pagsulat. Maaari rin itong magsilbing batayan ng mga guro sa pagbuo ng mga gawaing nakatuon sa mga partikular na kakulangan ng mga mag-aaral sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Sa gayon, higit na nagiging nakatuon at sistematiko ang pagtuturo ng pagsulat ng persweysib na sanaysay at mas mapapaunlad ang kanilang kaalaman sa iba pang paraan ng akademikong pagsulat.

4. Kongklusyon

Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, nangangailangan pa ng pagpapabuti ang paunang paaganap ng mga respondenteng mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinakikita nito na nahihirapan pa sila sa pagbuo at pag-oorganisa ng mga ideya, wastong paggamit ng gramatika at mekaniks, pagbuo ng mga argumentong nakahihikayat, at malikhaing pagpapahayag ng kanilang mga kaisipan. Dahil dito, kinakailangan ang higit na paggabay at angkop na interbensiyon upang mapaunlad ang kanilang kasanayan sa pagsulat. Matapos gamitin ang *Guided Writing Method*, naging Mahusay ang pagganap ng mga respondenteng mag-aaral sa lahat ng pamantayan ng pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinakikita nito na nakatulong ang pamamaraan sa pagpapaunlad ng kanilang kakayahan sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Natuklasan na may makabuluhang pagkakaiba sa pagitan ng pauna at panghuling pagganap ng mga respondenteng mag-aaral. Dahil dito, tinanggihan ang *null hypothesis*. Ipinakikita nito na nagkaroon ng

makabuluhang pagbabago sa kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay matapos gamitin ang *Guided Writing Method*. Natuklasan din na positibo ang naging karanasan ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method*. Ipinakikita nito na nakatulong ang sistematikong paggabay, mga gabay na tanong, at mga hakbang sa pagsulat sa pagbuo at pagpapalawak ng kanilang mga ideya at sa pagpapadali ng proseso ng pagsulat. Gayundin, positibo ang pananaw ng mga respondenteng mag-aaral sa paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagpapaunlad ng kanilang kasanayan sa pagsulat. Ipinakikita nito na nakatulong ang gabay ng pamamaraan upang maging mas malinaw ang kanilang pagpapahayag at mas maayos ang kanilang pagsasagawa ng proseso ng pagsulat.

Sa kabuoan, natuklasan na ang *Guided Writing Method* ay nakatutulong sa pagpapaunlad ng kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng persweysib na sanaysay. Ipinahihiwatig nito na ang sistematiko at may gabay na proseso ng pagsulat ay maaaring maging angkop na estratehiya sa paglinang ng kanilang kakayahan sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Batay sa mga natuklasan ng pag-aaral, napag-alaman na ang *Guided Writing Method* ay isang mabisa at epektibong estratehiya sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng persweysib na sanaysay ng mga mag-aaral. Ipinakita ng resulta na bago gamitin ang nasabing pamamaraan, ang mga mag-aaral ay nangangailangan pa ng pagpapabuti sa mga aspektong nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain. Subalit matapos ang implementasyon ng *Guided Writing Method*, nagkaroon ng makabuluhang pagtaas sa kanilang pagganap sa lahat ng pamantayan, na pinatunayan ng resulta ng estadistikal na pagsusuri. Higit pa rito, nagpakita rin ang mga mag-aaral ng positibong saloobin at karanasan sa paggamit ng nasabing pamamaraan sapagkat nakatulong ito sa pagpapadali ng proseso ng pagsulat, pagpapalawak ng mga ideya, pagpapalinaw ng pagpapahayag, at pagpapalalim ng kanilang pag-iisip.

Batay sa mga natuklasan at kongklusyon ng pag-aaral, inirerekomenda ang sumusunod:

- Paigtingin ang pagtuturo ng mga kasanayan sa nilalaman, organisasyon, gramatika at mekaniks, panghihikayat at pangangatwiran, at estilo at pagkamalikhain sa pamamagitan ng mga gawaing nakatuon sa bawat pamantayan upang higit na mapaunlad ang kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng sanaysay.

- Ipagpatuloy at palawakin ang paggamit ng *Guided Writing Method* sa pagtuturo ng pagsulat ng sanaysay at iba pang uri ng sulatin upang mapanatili at higit pang mapaunlad ang kasanayan ng mga mag-aaral sa pagsulat.

- Gamitin ang *Guided Writing Method* bilang isa sa mga pangunahing estratehiya sa pagtuturo ng pagsulat sapagkat napatunayang nakatutulong ito sa pagpapahusay ng pagganap ng mga mag-aaral sa iba't ibang aspekto ng pagsulat.

- Magdisenyo ng mga gawaing pampagsulat na may malinaw na gabay, mga gabay na tanong, at iba pang interaktibong gawain upang mapanatili ang interes, motibasyon, at positibong saloobin ng mga mag-aaral sa pagsulat.

- Inirerekomendang gamitin ang Guide Writing Based Worksheet sa pagpapaunlad at pagpapayaman ng kaalaman sa pagsulat ng Persweysib na Sanaysay.

AI Use Disclosure - Sa pagsasakatuparan ng pananaliksik na ito, ginamit ng may-akda ang ChatGPT bilang karagdagang kasangkapan upang masuportahan ang ilang gawaing may kaugnayan sa pagsulat at pagbuo ng pag-aaral. Nakatulong ito sa pagbuo at pag-oorganisa ng mga ideya, pagbalangkas ng mga bahagi ng pananaliksik, pagwawasto ng mga kamaliang panggramatika, at pagpapahusay ng pagkakabuo ng mga pangungusap at pagkakaugnay-ugnay ng mga talata. Naging katuwang din ito sa pagsasalin ng mga piling termino at paglilinaw sa ilang konseptong nangangailangan ng mas malalim na pagpapaliwanag. Walang personal o kumpidensiyal na impormasyong inilagay o ibinahagi sa paggamit ng nasabing AI tool. Gayunpaman, nananatiling ganap na pananagutan ng may-akda ang pagrepaso at pagpapatunay sa mga impormasyong ginamit, gayundin ang katiyakan, pagiging orihinal, integridad, at kabuuang kalidad ng pinal na pananaliksik.

5. Mga Sanggunian

Ada, H. C., et al. (2025). Analyzing essay writing difficulties among Filipino junior high school students. Journal of Research in Education and Practice.

Alodos, L. B., & Tomas, D. S. (2024). Mga kamalian sa pagsulat ng sanaysay ng mga mag-aaral ng Batsilyer ng Sining sa Filipino. E-DAWA Journal, 4(2).

Alquizalas, G. C., Barita, C. L., Rondina, S. E., & Garcia, I. P. (2025). Level of proficiency in proper essay writing. Pantao: The International Journal of the Humanities and Social Sciences, 4(4), 6675–6686. https://doi.org/10.69651/PIJHSS0404614

Andalahao, E. L. B., et al. (2024). Influence of grammatical ability on writing proficiency in the Filipino language.

Andalahao, E. L. B., Garan, D. M. E., Fabrigaras, J. A., et al. (2025). Influence of grammatical ability to write using Filipino language. Psychology and Education: A Multidisciplinary Journal, 36(4), 475–483. https://doi.org/10.70838/pemj.360410

Aragon, J. M. L., & Balallo, C. L. (2023). Antas sa kahusayan at hamon sa pagsulat ng sanaysay sa wikang Filipino. American Research Journal of Humanities and Social Sciences, 6(10), 57–61.

Aydinan, Z. D. (2025). Mga kasanayan sa pagsulat ng sanaysay. Aloysian Interdisciplinary Journal of Social Sciences, Education, and Allied Fields.

Babas, J. (2024). Navigating the teaching of expository writing by Filipino language educators: Challenges and strategies. Zenodo. https://doi.org/10.5281/zenodo.13208907

Buan, J. D., & Balagtas, R. P. (2023). Antas sa kahusayan at hamon sa pagsulat ng sanaysay sa wikang Filipino. American Research Journal of Humanities and Social Sciences.

Cabigao, J. R. (2021). Improving the basic writing skills of Grade 7 learners in Filipino: Action research in Filipino language. Shanlax International Journal of Education, 9(3), 67–71. DOI: https://doi.org/10.34293/education.v9i3.3815

Caigas, J. A. J. (2024). Sulat Dalumat: Mga mungkahing teknik sa pagtuturo ng akademikong pagsulat. E-Journals Philippines.

Castillo, D. (2025). Proficiency in text writing and development of workbook for guided writing among Grade 8 students. International Journal of Advances in Science and Education.

Dela Peña, H.-K. (2023). Information mapping method sa pagtuturo ng replektibong sanaysay sa baitang 8. International Journal of Research Studies in Education, 12(8), 125–134. https://doi.org/10.5861/ijrse.2023.72

Dumagco, K. M., David, C., Otadoy, A., et al. (2023). Level of essay writing skills in Filipino subject among students. Marian College Research. https://www.scribd.com/document/639801588/As-partial-fulfilment-of-the-Filipino-subject-1

E-Saysay: Gabay sa pagsulat ng sanaysay. (2025). International Journal of Research Studies in Education.

Escandallo, J. C. (2024). The analysis on the writing proficiency of students in non-board programs. Journal Article.

Espiritu, J., & Acerit, M. (2024). Estratehiya at kasanayan sa akademikong pagsulat ng mga mag-aaral sa Senior High School: Batayan sa pagbuo ng mga estratehiya ng pagtuturo ng akademikong pagsulat.

International Multilingual Journal of Science and Technology, 9(7), 7451–7461. Exploring the process-based approach in academic writing. (2024). e-Journals Philippines.

Gabuay-Vega, M. L. (2025). Exploring the process-based approach in academic writing: English teachers' implementation and perceived impact. Journal of Interdisciplinary Perspectives, 3(4), 390–401. https://doi.org/10.69569/jip.2025.012

Gatcho, A. R., & Ramos, R. C. (2016). Writing proficiency and writing skills of Filipino students. https://www.researchgate.net/publication/337878046_Writing_Skills_of_Junior_High_School_Students_of_the_University_of_Saint_Anthony_Iriga_City_Philippines

Gongob, D. B. (2026). Mind mapping technique in improving essay writing skills in Filipino 9 (Mind mapping technique sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat ng sanaysay sa Filipino 9). Pantao: The

International Journal of the Humanities and Social Sciences, 5(2), 1332–1364. https://doi.org/10.69651/PIJHSS0502982

Guzman, R. et al. (2025). Kasanayan at karanasan sa pagsulat ng mga mag-aaral sa Senior High School. EPRA International Journal of Research and Development, 10(5). https://doi.org/10.36713/epra21363

Mabini, M. O. (2024). The level of research writing skills in Filipino of eleventh grade students. International Journal of Multidisciplinary Educational Research and Innovation, 2(4).

Maboloc, C. R., et al. (2023). Strategies in teaching academic essay writing: Level of effectiveness and instructional barriers: The case of Filipino learners. World Journal of English Language, 13(6), 42–55.

Maligalig, A. L., & Carada, I. G. (2021). Cloze passage bilang estratehiya sa pagtuturo ng Filipino at kasanayan sa pagsulat ng sanaysay. American Journal of Humanities and Social Sciences Research, 5(9), 39–47.

Mamidted, M. A. (2023). Retorical skills in essay writing of Filipino students. Asia Pacific Journal of Multidisciplinary Research, 11(2). https://ejournals.ph/article.php?id=21087

Martarini, N. M. L., & Sastaparamitha, N. N. A. J. (2020). The effect of guided writing strategy in writing skill. Yavana Bhāshā: Journal of English Language Education, 3(2).

Martinez, V. (2025). Challenges in formal Filipino writing among ninth-grade students in special programs in the Philippines. Journal of Educational Leadership and Management.

Martinez, V. C. (2025). Formal writing in Filipino: Common experiences in writing Filipino essays. International Journal for Multidisciplinary Research, 7(3). https://www.ijfmr.com/papers/2025/3/45087.pdf

Megawati, N. (2020). Using guided writing strategy in teaching descriptive writing to tenth grade students. Edukasia Journal. https://distantreader.org/stacks/journals/edukasi/edukasi-5590.pdf

Mendoza, M. L. (2025). Pagsusuri sa kakayahan ng mga mag-aaral sa pagsulat ng sanaysay. Benguet Research Journal.

Momo, M. (2025). Authentic materials and writing skills of students in Filipino. International Journal of Arts, Sciences and Education.

Momo, M., & Altaya, G. (2025). Authentic materials and writing skills of students in Filipino. International Journal of Arts, Sciences and Education, 6(1), 101–110.

Purnomowati, B. (2019). The use of guided writing technique to enhance students' writing skill and class situation. English Education Journal. https://jurnal.uns.ac.id/englishedu/article/view/35827

Ricohermoso, M. E. (2025). Antas ng kasanayan sa pagkilala at pagsulat sa teksto: Batayan sa pagbuo ng sanayang-aklat. Aloysian Publication Journal, 1(7). DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.16873331

Saavedra, A. D., & Barredo, C. P. (2020). Factors that contribute to the poor writing skills in Filipino and English of elementary pupils. International Journal of Innovation, Creativity and Change, 14(5).

Saradat, C. R. L., Palermo, J. A., Condes, A. C. A., Iso, J. M. C., Sta. Ana, P. R., & Sullera, F. B., Jr. (2025). Guided and journal writing: Komparatibong pag-aaral sa pagpapaunlad ng kasanayan sa pagsulat. Ignatian International Journal for Multidisciplinary Research, 3(2), 1098–1111. https://doi.org/10.5281/zenodo.14967087

Sialongo, N. (2025). Kakayahan sa sarili sa paggamit ng wikang Filipino ng mga mag-aaral sa BSED-Filipino: Isang convergent parallel na pag-aaral. E-Journals Philippines.

Wendimu, S. G. (2024). Teacher–students collaboration: Using guided-writing instruction to improve students' writing skills. SAGE Open. https://doi.org/10.1177/21582440241258020

Widiasari, A. L. (2024). A guided writing technique based on project-based learning to improve students' writing skills. International Journal of Current Science Research and Review. https://ijcsrr.org/wp-content/uploads/2024/06/55-2006-2024.pdf

International Journal of Research Studies in Education

Consortia Academia: A partner of Network of Professional Researchers and Educators (NPRE)
Barangay Concepcion, Malabon City, Metro Manila, Philippines

Editor
ijr.edu@gmail.com / ijr.edu@consortiacademia.org

ISSN: 2243-7703

Open Access
http://consortiacademia.org/ijrse/

Consortia Academia